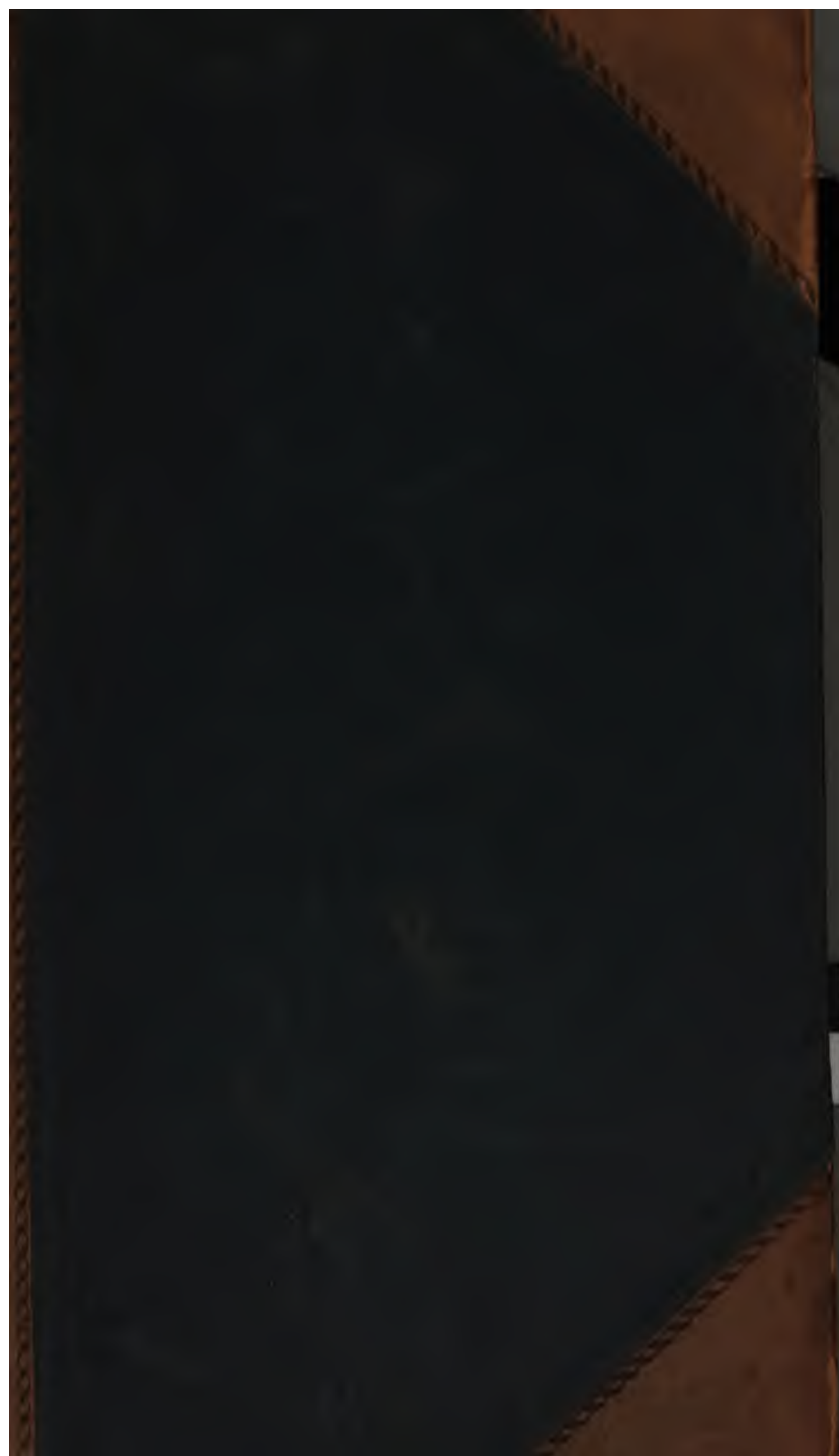

600095245V

THEOLOGIA

DOGMATICA.

THEOLOGIA

DOGMATICA,

QUAM CONCINNAVIT

FRANCISCUS PATRICIUS KENRICK,

ARCHIEPISCOPUS BALTIMORENSIS.

VOLUMEN I.

SECUNDIS CURIS AUCTORIS.

« Scito nobis nihil esse antiquius quam Christi jura servare, nec patrum transire terminos, semperque meminisse Romanam fidem Apostolico ore laudatam cujus se esse participem Alexandrina Ecclesia gloriatur. » S. Hieronymus. *Ep. ad Theophil. Alexandr.*

MECHLINIÆ.

H. DESSAIN, SUCCESSOR P. J. HANICQ,
SUMMI PONTIFICIS, S. CONGREGATIONIS DE PROPAGANDA FIDE
ET ARCHIEP. MECHL. TYPOGRAPHI. — MDCCCLVIII.

BIBLIOTHECA·BODLEIANA·

Litteræ Summi Pontificis Gregorii XVI. ad auctorem, tunc Coadjutoris munere in diœcesi Philadelphiensi fungentem, directæ.

GREGORIUS P. P. XVI.

Venerabilis Frater, salutem et Apostolicam Benedictionem. Accepimus Volumen nuper a Te in lucem editum tres complectens priores Tractatus Dogmaticæ Theologiæ, quam in Americani præsertim cleri usum scribere orsus es. Perlatæ simul ad Nos sunt Litteræ pietatis et obsequii plenæ, datæ a Te die 20. mensis Aprilis, quibus primordia eadem tui operis dono Nobis offerre voluisti. Utinam lectioni ejus Libri vacare Nobis licuisset, sed non permiserunt occupationes gravissimæ, quibus pro solicitudine omnium Ecclesiarum infirmitati nostræ Deo auctore imposita jugiter distinemur. Nixi autem virtute tua facile Nobis pollicemur, Te, Venerabilis Frater, in eo lucubrando opere id præsertim spectare, ut nihil omnino proferas, quod saniori doctrinæ non conveniat. Itaque gratias pro officio agimus et habemus; nec vero prætermittimus Deum O. M. per merita Unigeniti sui Jesu Christi suppliciter orare, ut adsit Tibi propitius in abundantia gratiæ, quo tum scriptis hujusmodi, tum adjutrice opera pro munere tuo præbenda Venerabili Fratri Henrico Philadelphiæ Antistiti magis in dies ac magis de re Catholica, ac de ista potissimum diœcesi bene merearis. Denique superni hujus præsidii auspicem, nostræque testem præcipuæ caritatis Apostolicam Benedictionem Tibi ipsi, Venerabilis Frater, peramanter impertimur. Dat. Romæ apud S. Mariam Majorem die 28 Augusti an. 1839.

Pontificatus Nostri Anno Nono.

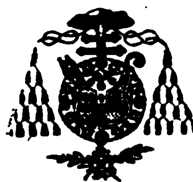
GREGORIUS P. P. XVI.

Venerabili Fratri FRANCISCO PATRICIO KENRICK, Episcopo Arathensi, in partibus, et Coadjutori Episcopi Philadelphiensis.

Placet et ex litteris Archiepiscopi Edesseni, Ignatii Cadolini, qui deinceps in Sacrum Collegium Cardinalium cooptatus est, aliquid depromere.

« Mirari autem satis non possum, quod inter tot tantosque labores, quos in colenda vinea Domini assidue huc usque pertulisti, tempus quoque invenire valueris, quo scriptis, iisque doctissimis ac disertissimis, Catholicæ Religionis utilitati consuleres. Ego enim ex integro primum volumen perlegi, atque ex eo quanta totius operis præstantia sit probe intellexi. Ea autem usus es methodo, quæ meo quidem judicio Missionariorum exigentiis vel maxime est accommodata. Quamobrem illud mihi ratum suasumque est, dogmaticum theologiæ opus quod perfecisti, tum ceteris sacrarum scientiarum studiosis, cum præsertim Missionariis nostris, fore apprime profuturum. »

Romæ 26 Novemb. 1840.

ENGELBERTUS,

MISERATIONE DIVINA TITULI S. BARTHOLOMÆI IN INSULA S. R. E. PRESBYTER CARDINALIS STERCKX, ARCHIEPISCOPUS MECHLINIENSIS, PRIMAS BELGII, PRIMARIA ORDINIS LEOPOLDINI BELGICI TORQUE, NECNON PRIMARIA ORDINIS LEOPOLDINI AUSTRIACI CRUCE CONDECORATUS, ETC.

Omnibus has visuris Salutem in Domino.

Non modo libenter annuimus, ut *Theologiæ dogmaticæ, quam concinnavit Rdmus* E. P. Kenrick, *Archiepiscopus Baltimorensis*, editio nova in hac nostra civitate in publicam lucem proferatur; verum etiam nobis maxime gratulamur, quod Illustrissimus ille tam spectatæ pietatis ac eruditionis Antistes typographum diœcesis nostræ elegit; quum ea occasione datum nobis sit palam profiteri, quanto studii ac venerationis sensu afficiamur erga eruditissimum illum virum, firmissimum rei catholicæ in fœderatis Americæ statibus columen atque ornamentum.

Datum Mechliniæ, 26 Octobris 1857.

ENGELBERTUS Card. Arch. Mechl.

PRÆFATIO.

Opus de Theologia dogmatica ante annos fere viginti in lucem primo editum, iterum prelo subjicere statui, exemplaribus jam divenditis. Studium doctrinam accurate exponendi et firmandi argumentis, explosis adversariorum erroribus, Summo Præsuli placuisse testantur litteræ Gregorii XVI. sanctæ memoriæ; quod et comprobarunt alii munere et eruditione insignes. Questi sunt quidam stylum aliquanto difficiliorem et a scholæ consuetudine alienum : sed verborum barbariem nil conferre putavi, et ratiocinii formas exercitationi studiosorum relinquere satius duxi. Quod ad rerum divisionem et argumentorum vim pertinet, satis me ordini lucido consuluisse existimo, et probationum, sicut et difficultatum, vim exposuisse, quin scholasticorum arctius premerem vestigia, sæculi quo vivimus hominibus morem gerens. Ex ipsis sectarum libris objectiones plerumque exscripsi, quas et exsufflavi, singulis diligentius satisfaciendo. Patrum testimonia innumera collegi, non quod omnia memoriæ mandanda putem, sed ut studiosi ad manus

habeant quibus pro opportunitate utantur; plerisque enim non suppetunt ipsa antiquorum scripta. A sententiarum quæ in scholis in utramque partem libere agitantur discussione consulto abstinui, dogmatum intentus vindiciis : haud tamen meam celavi mentem in iis quæ momenti gravioris visæ sunt, aliis aliter sentiendi libertate illæsa. In nova hac editione aliqua adjeci, præsertim quæ ad dogma de immaculato Virginis conceptu a Pontifice nuper definitum vindicandum attinent. Patrum etiam catalogum confeci, operibus eorum a supposititiis sedulo distinctis. Quamvis autem in usum cleri Statuum Fœderatorum mea hæc qualiacumque scripta præsertim directa sint, cessi tamen Præsulum quorumdam consiliis ea iterum edendo ex prelo Europæo, ut doctrinæ fideique unitas magis clarescat.

Scripsi Baltimore Maji Kal. A. D. MDCCCLVI.

INDEX.

TRACTATUS I.

DE REVELATIONE DIVINA.

TRACTATUS II.

DE ECCLESIA.

DE THEOLOGIA.

PROOEMIUM.

Theologia, juxta vim vocis *de Deo sermo*, est scientia quæ tractat de Deo rebusque divinis. Quum rationis ipsius lumine ad Deum, conditorem nostrum et rectorem, dirigamur, *naturalis Theologia* ea audit quæ de Deo et ejus operibus disserit, solo rationis subsidio. Ea quum Metaphysicorum sparta sit, quæ Dei ipsius revelatione hominibus facta innititur nobis est tractanda. Scientia igitur de Deo rebusque divinis, prout ex divina revelatione innotescunt, agens, *Theologia* proprie dicitur, seu si placeat, *supernaturalis Theologia* est. Apud homines revelationem edoctos viguit semper Theologia, fide scilicet norunt Deum, resque divinas; nec tamen plerique eam scientiæ instar coluerunt: vulgus enim hominum satis habuit ea addiscere quæ ipsorum intererat, paucis ad accuratiorem et altiorem notitiam assurgentibus. Patriarchæ ipsi, primævi Dei cultores, rebus divinis non ita studuerunt, ut Theologiam coluisse dici possint: sed floruerunt apud Judæos *Prophetarum scholæ*, divinis laudibus concinendis addictæ, rerumque divinarum studio.[1] Theologi nomen Apostolo Joanni tributum est, quod de Christo Deo altius et clarius cæteris Evangelistis sit locutus; sensu longe inferiori eodem vocabulo ornantur qui rebus divinis student. Ipsa Apostolorum ætate nullum institutum est collegium scientiæ sacræ studiosorum; sed ab Apostolis cæteri, præsertim Episcopi, edocti, idoneos selegerunt et fideles homines, quibus eadem alios docendi munus demandarent.[2] Singuli igitur ad sacra munera evecti fidei didicerunt principia, et ritus quos peragerent, quin ad certam aliquam scientiæ formam disciplina Christiana reduceretur. Persecutoribus sævientibus, Justinus, Athenagoras, Tertullianus aliique calumnias Christifidelibus impactas refellerunt; et ut hominum commenta, quibus divina veritas offuscabatur, penitus delerent, plurimum laborarunt egregii rerum sacrarum tractatores, post hæreses exortas. Summorum Theologorum nomen profecto merentur Tertullianus, Origenes, Cyprianus, Augustinus, Hieronymus, aliique innumeri; quorum nonnulli humani aliquid passi sunt, plerique fidei dogmata egregie vindicarunt. Jam ante

(1) I. Reg. x. 5. (2) II. Tim. ii. 2.

Origenis tempora, Alexandriæ cathedra celebris fuit Pantæni et Clementis doctrina, qui Sacras Scripturas, fideique dogmata quamplurimis explicabant auditoribus; quod munus docendi Origenes ipse magna cum laude implevit. Nomen autem « Theologi » S. Gregorius Nazianzenus, ob præclaras Christi Dei vindicias obtinuit. Nec tamen Theologia tamquam scientia res divinas universas methodo quadam dispositas complectens, ante sæculum octavum felici successu exculta noscitur; primus scilicet inter Græcos S. Joannes Damascenus eam quatuor libris *de fide orthodoxa* tractavit. Eum inter Latinos, sæculo undecimo exeunte, imitatus est S. Anselmus Cantuariensis, et paulo post Hildebertus Turonensis Archiepiscopus. Petrus Lombardus, Parisiensis deinceps Episcopus, medio sæculo duodecimo, sententias ex Scriptura et Patribus collectas ordine quodam disposuit ad quæstiones elucidandas, quapropter *Magister Sententiarum* est dictus, cujus opus in scholis collegiisque sacris est adhibitum. Quæ scientiæ Theologicæ accessit claritas ex methodo Scholasticorum, (ita enim audiebant Theologi medii ævi,) studiosis multum contulit: sed purioris linguæ defectu viluit apud recentiores illa quæ per plura sæcula ubique obtinuit disciplina. Barbariem quidem redolent plurima quæ apud eos recepta sunt vocabula, stylusque ipse ab elegantia et facundia veterum scriptorum abhorret; sed qui opera S. Thomæ Aquinatis perlegerit, decimo tertio edita sæculo, mentis vires, hac methodo veluti in palæstram eductas, veritatemque, nebulis erroris dissipatis, plane exhibitam facile percipiet. Ex quo Græcis Constantinopoli pulsis, et Latina littora petentibus, litterarum reflorescere cœperunt studia, Leone X. præsertim favente, minus gratus evasit Scholasticorum stylus, qui adhibitus contra decimi sexti Novatores eorum provocabat bilem, dum exponeret fallacias. Sensim sine sensu liberior scribendi ratio apud plerasque orbis Christiani obtinuit Academias, quamvis et Scholastica methodus insignes habuerit cultores et vindices.

Theologia plurima sortita est nomina pro rerum varietate et methodo eas tractandi. Ea quam aggredimur *dogmatica* vocatur, quod de fidei dogmatibus præcipue agat. *Polemica* etiam nuncupatur, quum in iis propugnandis adversus fidei hostes, qui bellum nobis inferunt, versetur: *Irenicæ* nomen nobis magis arridet, nam ad pacem conciliandam, dissidiorum sublatis causis, conatus hos nostros qualescumque dirigimus *Ethica sacra*, seu *moralis Theologia* ea dicitur quæ de morum principiis, regulaque agendi, tractat, juxta fidei doctrinam. De aliis vocabulis quibus scientia hæc sacra designatur, non vacat disserere.

THEOLOGIÆ DOGMATICÆ

TRACTATUS I.

DE REVELATIONE DIVINA.

CAPUT I.

DE VERITATIBUS REVELATIS QUIBUS RATIO SUFFRAGATUR.

1. Plerisque placuit tractatum quem aggredimur de Religione inscribere, et ab iis quæ ratio de Deo, ejusque cultu, et morum regula dictat sumere initium, gradum inde ad revelationem facturis. Nobis, etsi de vocibus parum simus soliciti, Revelationis titulus magis arridet: in animo quippe est ea tradere et propugnare quæ Deo ipso docente novimus, rationemque ducem haud sequi, sed ancillam exhibere. Alia quidem methodus, uti monet clarissimus Bergier, aptior videri potest, sed hæc simplicissima est ac tutissima, quam ipse magna cum laude adhibuit. [1] Eamdem commendat vehementer scriptor egregius Muzzarelli. [2]

2. Revelationis nomine intelligimus communicationem a Deo homini factam veritatum credendarum et officiorum implendorum. Eam primo homini factam, et deinceps per sæculorum seriem auctam, prout in Mosis et Vatum Judaicorum libris est consignata, agnoscunt summo consensu Christiani pariter ac Judæi. Christo adveniente amplius explicatam auctamque ejus cultores profitentur. Deum esse, omnium rerum conditorem ac arbitrum, utrique fatentur, ipsa revelatione innixi, cui etiam obediendum docent, servata lege morum, quem insuper spiritu et veritate colere oportet. Quum veritatibus his suffragetur ratio, ordinis diversi habentur ab iis quæ rationis vires longe superant, iisque adversari videntur, quæque idcirco *mysteria* audiunt.

Veritatem revelatam de Deo juvat rationi consonam demonstrare, præcipuis breviter recensitis argumentis.

3 Deum esse, rerum scilicet omnium e nihilo conditorem, cujus arbitrio omnia gubernantur, ipsa dictat ratio, testaturque universa rerum compages. Naturæ veluti instinctu ad eum agnoscendum impellimur, adeo ut ipsi idolorum cultores in subitis animi motibus, oculos corque, non ad Jovem Capitolinum, sed ad cœlos evehentes, Deum immortalem appellare consueverint, uti animadvertit olim Tertullianus, exclamans hac occasione : « O testimonium animæ naturaliter Christianæ! » [3] Ipsa vis conscientiæ, qua virtus a vi-

(1) Traité de la vraie Religion.

(2) Il buon uso della Logica.

(3) Apolog. ad Gentes.

tio discernitur, voluptatem plerumque pœna animi sequente, normam quamdam a conditore nostro derivatam ostendit, et proinde Numen existere supremum, sanctitatis fontem et regulam. [1] In universa rerum compage, miro ordine disposita, et tanta cum firmitate per sæculorum seriem cohærente, sicut et in singulis quibusque rebus, etiam minutissimis, consilium quo omnia diriguntur, sapientiam et potentiam summam miretur quisque necesse est. Profecto ni Ens sapientissimum et potentissimum omnia condidisset et condita servaret, nihil existere, nihil constare posset. Ubique nobis occurrunt potentiæ et sapientiæ divinæ argumenta, bonitatis etiam, ex qua tot nobis prodierunt beneficia, et misericordiæ, quæ delinquentes patitur impunitos : nec tamen desunt justitiæ indicia. [2]

4. Alia de Deo existente argumenta exponere, vel hæc fusius tractare supervacaneum ducimus; cum enim vix ullus apud nos existere negat, [3] imo omnes gentes etiam incultæ et sylvestres magno cum consensu Numen agnoverunt. [4] Apud ipsos idolorum cultores Dei summi notitia aliquatenus viguit, passim enim in veterum scriptis de eo fit sermo : ipseque cultus ex Numinis fide, a mundi primordiis vigente, profluxit, hominibus in Sole, astris, cæterisque creaturis, Numinis beneficentiam, imo ipsum Numen agnoscentibus. [5] Cupiditates etiam humanæ sæpius effecerunt ut dii quærerentur vitiorum veluti patroni : et egregia e contra nonnullorum facinora eos apud vulgum ad deos evexerunt. Quod igitur homines Numen agnoverint, ex naturæ instinctu, vel doctrina a condito orbe derivata, contigit; cupiditatibus alii que causis deorum magnam multitud nem invehentibus : triginta quippe m lia a Romanis agnita dicuntur.

5. Deo deberi cultum, obsequium s licet et adorationem, gratiarum acti nes, aliaque humilis gratique anir testimonia, ratio ipsa suadet. Quu enim fons sit et origo nostrum, on niumque rerum, potentia, sapienti aliisque perfectionibus præcellens, m jestas ejus suprema colenda est; agn scendum est ejus in res universas d minium ; gratiæ pro collatis benefici agendæ, preces quæ porrigendæ ut b nigne nos respiciat. Infirmitas ipsa n stra ad divinum implorandum auxiliu nos impellit, et in summo rerum arb tro spem monet ponendam. Corpore spiritu hominem constare liquet, cæt rorum scilicet animantium instar, mem bra habet, ab iis ratione discretus. In tellectu et voluntate quum præstet, i præsertim colendus est Deus, nam mens ad ejus contemplationem debe assurgere, et voluntas ei subjici, u quo cæteris animantibus præcellit h mo, eo gratius reddat obsequium. Cæ terum et corpus in cultu divino suam præstat operam : ita enim a natura su mus constituti, ut quæ animo conc piuntur et foventur, externis manifest mus actibus; et Deus, quum corpori et animæ auctor sit, utriusque sibi vin dicat cultum.

6. Fuerunt qui cum Epicuro Deum e hiberent res humanas non curantem ideoque de obsequio ab hominibu præstando nihil solicitum, utpote quo nihil ei possit conferre. Sed providan rerum omnium curam ex ipso ordin mundi inferre licet, cultumque ei d

(1) Rom. II, 15. 16.

(2) Vide Bergier *Traité de la vraie Religion*, t. I. ch. 4. Hooke Rel. nat. princ. t. I.

(3) Abner Kneeland, olim præco sectæ cujus, dum Deum palam voce et scripto Bostonii negavit, et damnatus levem subiit pœnam, impietatem suam deinceps publicis concionibus propagare studuit.

(4) Vide Bergier *Traité de la vraie Religion* 1. par. §. IX. l. 1., p. 30.

(5) Religionem antiquam designat Payne ea quæ ex siderum totiusque orbis spectabilis cor templatione orta est; *Age of Reason*. Sed præce sisse revelatam Religionem ex Mosaica narratione et aliis capitibus demonstratur.

beri ob infinitas ejus perfectiones. Quamvis igitur summæ ejus beatitudini nihil addatur hominum obsequio, illud tamen exigit tamquam debitum, quod creatura rationalis persolvere tenetur: quum enim ordinis custos sit, jura sua necessario tuetur et vindicat. Cultus, quem unusquisque ei debet, aliquando saltem ab hominibus simul congregatis est persolvendus; nam homo non sibi tantum natus est, sed cæteris prodesse debet exemplo: et plurima beneficia hominum communitati collata, publicas omnium exigunt gratiarum actiones; plurima quibus indigemus universi communibus precibus sunt expetenda, ipsumque in omnes Dei dominium ab omnibus simul est agnoscendum. Publicus igitur et privatus cultus Deo debetur. Officia illa quæ ratione probantur ad Religionem naturalem referri solent, quamvis revelatione etiam innotescant

7. Vitii a virtute discrimen, quod ex natura ipsa repetit Tullius, revelatione simul et ratione innititur: « Non est scripta, sed nata lex, quam non didicimus, accepimus, legimus, verum ex natura ipsa arripuimus, hausimus, expressimus. » [1] Consonat Apostolus: « Cum enim gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt, faciunt, ejusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex: qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum, et inter se invicem cogitationibus accusantibus, aut etiam defendentibus. » [2] Quamvis autem legis hujus, quam dicunt naturalem, principia rationi adeo sint consona, ut videantur veluti mentibus hominum insculpta, nemo tamen ex ipsis celeberrimis philosophis ea adeo evolvit, ut fœdos haud admiscuerit errores. [3] Nec unquam extitit *Religio mere naturalis*, scilicet cultus Dei ab homine sibi relicto excogitatus, juxta naturæ et rationis ductum: nam ab initio primis hominibus sese manifestavit Deus, muniaque eis præscripsit obeunda: « creavit illis scientiam spiritus, sensu implevit cor illorum, et mala, et bona ostendit illis. » [4]

8. Revelationem divinam veritatum, quas ratio aliquatenus percipit, esse maxime utilem, imo in præsenti hominis conditione quodammodo necessariam liquet: nam absque ea plerique homines certam ac plenam earum notitiam non haberent: ea quippe menti offunditur caligo, ea est cupiditatum vis, ea solicitudinum et negotiorum frequentia, ut plerique nequeant rationem felici successu in evolvendis illis veritatibus exercere. Jure igitur S. Thomas Aquinas ait: « Ad ea etiam quæ de Deo ratione humana investigari possunt, necessarium fuit hominem instrui revelatione divina, quia veritas de Deo per rationem investigata, a paucis, et per longum tempus, et cum admixtione multorum errorum hominibus proveniret: a cujus tamen veritatis cognitione dependet tota hominis salus, quæ in Deo est. Ut igitur salus hominibus et convenientius, et certius proveniat, necessarium fuit, quod de divinis per divinam revelationem instruantur. » [5]

9. Et re quidem vera populi revelatione haud utentes in gravissimos errores de Deo, ejusque cultu, et de morum principiis inciderunt, [6] et ne unus qui-

(1) Orat. pro Milone.

(2) Rom. II., 15.

(3) Consule Bergier *Traité de la vraie Religion*, 1. 1, ch. III., art. XIII. p. 348.

(4) Eccli. XVII. 6.

(5) Summæ 1 par. qu. 1, art. 1.

(6) Quum ex universis antiquitatis profanæ monumentis, constet a gentibus fere omnibus solem et astra, heroes, ipsa bruta animantia, imo quæ nascuntur in hortis olera divinos obtinuisse honores, superfluum videtur testimonia adducere. De vitiis quæ diis tribuebant, et quibus cultores in ipsis fanis Religionis specie indulgebant, silemus, ut legentium parcamus pudori. Dionys. Halicarn.

dem homo, ingenio vel studio quantumvis præclarus, solo rationis subsidio Religionem quam dicunt naturalem tradidit. Ipsi fassi sunt Philosophi divino afflatu opus esse ut quæ Numen respiciunt certo innotescerent. [1]

10. Consueverunt hostes revelationis veteres laudibus efferre philosophos ob sublimia quæ passim tradiderunt de Numine moribusque præcepta, « totam quippe veritatem et omne divinæ religionis arcanum philosophi attigerunt. »[2] testante Lactantio. Cæterum in iis divinæ revelationis, toti humano generi per primos homines, deincepsque per Noe filios communicatæ, vestigia discernere est. Quod si placeat ea ratione excogitata habere, haud repugnamus. Id tamen animadvertendum fœdissimos errores illis veritatibus admixtos fuisse, adeo ut veritatem integram apud neminem ex philosophis, vel philosophorum sectis sit reperire : ideo scripsit ibidem Lactantius : « Facile est docere universam pene veritatem per philosophorum sectas esse divisam. » Jactant Deistæ in hodiernorum philosophorum libris legem religionemque naturalem accurate exponi, quod tamen de plerisque affirmari non potest, fœdis enim erroribus scatent; [3] quidquid autem in iis probandum occurrit, ex Evangelio mutuatum merito censetur, uti ipse Rousseau agnoscit : « Nescio quare philosophis tribuatur præclara morum doctrina quæ in illorum operibus invenitur. Doctrina ista est Evangelica; Christiana prius erat, quam evaderet Philosophica. »[4]

CAPUT II.

DE MYSTERIORUM REVELATIONE.

§ I. *De revelationis verosimilitua*

11. Mysteria, veritates scilicet ob earum altitudinem rationem superant ut ei videantur adversæ velari a Deo nequaquam posse pe citer contendunt Deistæ. Fatentur dem ei plurima patere quæ nos la imo in ipso spectabili mundo a naturæ esse, quæ intellectus effugiunt, adeo ut vix ulla res pe intelligatur, omniaque censeri pc mysteria. Ita quidem Paine in pe opusculo de sæculo rationis, et seau passim.[5] Negant tamen Deum mysteriorum injungere posse, quippe, uti aiunt, nequit tene aliquid credendum contra mentis cium.[6]

Propositio 1.

Deus revelare potest mysteria rumque exigere fidem.

12. *Probatur.* Novit Deus plui quæ nos latent : habet innumera ea nobis annuntiandi : et intel humanus infinitæ ejus sapientiæ ritati debet obsequium : ergo mysteriorum injungere fidem. adeo sunt manifesta ut in iis exp dis immorari non juvet.

Objectiones.

13. *Objicitur.* 1. Mysterium et r tio pugnant inter se : res enim rev seu manifestata, jam non est n rium.

14. *Respondeo.* Nulla est huju

1. 1. Plin. l. 28. c. 1. Lucian. dial. De sacrificiis. Fornicatio nequidem crimini habebatur. Epict. Enchir. c. 43. Pœderastiæ passim indulgebatur. Aul. Gell. l. 18, c. 2, l. 19, c. 11. Plutarch. in opusc. de liberis educandis. In Api colendo Ægyptiacæ mulieres, in Veneris Priapique cultu Græcæ Romanæque sese prostituebant. Vide Bergier ch. III. art. VIII. p. 209.

(1) La nature est muette, on l'interroge en vain,
On a besoin d'un Dieu qui parle au genre h
Il n'appartient qu'à lui d'expliquer son ouv
De consoler le faible, et d'éclairer le sage.
Voltaire, *Désastre de Lisbonne*. V

(2) Lact. l. VII. Instit. c. 8.

(3) Bergier c. III. art. VII. §. XI. p. 395.

(4) Epist. 3, de monte.

(5) *Emile*, l. III, p. 30 et 91.

(6) Quest. sur l'Encyclopédie, Foi.

pugna, nam revelatio est rei credendæ manifestatio, seu propositio, quin rei natura plene pandatur. Ea igitur ex parte qua res obscura manet, vim intellectus superans, mysterium dicitur, fideque tenetur, eo quod de revelatione facta certo constet. Sic tres esse in Deo personas revelatum est, quomodo autem tres personæ in una divina natura sint nemo valet intelligere, ideoque mysterium manet, quod ob Dei testantis auctoritatem plena fide tenetur. Sic videntes, cæcis natis luminis phænomena annuntiantes, ea quodammodo revelant, quin plene intelligantur.

15. *Obj.* 2. Vel res credenda intelligitur, vel non intelligitur. Si intelligitur, jam non creditur, scientia enim fidem excludit : si non intelligatur, non potest credi ; nemo enim credit quod ignorat.

16. *Resp.* Vocibus ludunt qui sic argumentantur. Intelligitur quidem quid credendum sit, et quibus momentis revelatio ejus probetur : sed intima rei credendæ natura non adeo patet ut fidei non sit locus.

17. *Obj.* 3. Deus non potest impossibile præcipere : impossibile autem est intellectum assentiri rei haud intellectæ.

18. *Resp.* Potest intellectus assentiri rei aliorum auctoritate innixus, quin ipsa rei veritas pateat. Sic astronomis, aliisque scientiarum cultoribus assentiuntur plurimi, quibus principiorum, quæ certissima habent, veritas minime est perspecta : sed jure censent peritissimos viros non facile affirmaturos, communi veluti consensu, quæ falsa sint. Potest igitur Deus exigere ut homo sibi revelanti fidem adhibeat, eaque certissima habeat quæ divina auctoritate commendantur.

19. *Obj.* 4. Deus revelando videretur agnoscere rationem haud sufficere homini dirigendo, qua eum proinde frustra donavit, subsidio ampliori indigentem.

20. *Resp.* Ratio sufficit, natura integra manente, ad ea quæ sunt ordinis naturalis, ideoque non est frustra concessa. Huic præclaro dono, quo a cæteris animantibus homo distinguitur, amplius revelationis lumen adjiciendo, Deus ostendit rationem haud sufficere illis veritatibus detegendis, quæ supra naturæ ordinem sunt. Minime autem repugnat amplius adjici subsidium ad altiorem assequendum finem, ut sic divina munificentia magis magisque eluceat ; quippe in rebus ordinis naturalis homo ratione dirigitur, sed præstantiori lumine revelationis illustratur, ut rerum supernaturalium fide Deo fruendo fiat idoneus.

21. *Obj.* 5. Mysteria, fatentibus omnibus, *supra rationem* sunt, et *contra rationem* esse videntur ; imo contra rationem habenda sunt, quum homo non valeat ea rationi conciliare. Deus igitur ea revelando sibi contradiceret, quum rationi, quæ vox est ejus intima, adversentur.

22. *Resp.* Distinctio illa non temere est instituta : plurima enim rationem superant, eique adversari videntur, quæ tamen sunt certissima. Quomodo spiritus materiam afficiat, ejusque mutationum conscia fiat, et particeps, ratio non valet penitius intelligere, quamvis animæ corporisque commercium sit certissimum. Igitur quæ adversari videntur rationi, non statim adversa habenda sunt ; sed ea tantum contra rationem censere oportet quæ manifesto rationi repugnant. Deus mysteria revelando non potest sibi contradicere : quamvis enim ratio sit quodammodo ejus vox, quum tamen ejus dictamina in plerisque non adeo pateant, revelationi, tamquam altiori certiorique Dei voci, obaudiendum est; idque pro certo tenendum pugnam, si qua videatur, eam inter et rationem, specie, non re, esse. Profecto cæco nato repugnare videtur ut planities, quam manu sentit omnino æqualem, profundi possit ideam exhibere, quod

1.

tamen *in perspectivo*, uti aiunt, est adeo videntibus manifestum. [1]

23. *Obj.* 6. Nulla Deo ex revelatione utilitas oritur : nulla homini. qui potius abjecto fit animo, et scientiis colendis ineptus. Vitia etiam fovet revelationis fides, philosophis e contra sola ratione optime suos componentibus mores : Ergo revelatio, utpote inutilis et perniciosa, Deo est indigna.

24. *Resp.* Utilitatem nullam Deo provenire ex mentis humanæ obsequio fateor, quod tamen in ejus gloriam cedit; rationalis enim creaturæ Conditori suo liberum obsequium, summa ejus sapientia et veritate innixum, gratum, et honorificum est : omnia autem oportet suo modo divinam prædicare gloriam, quam tota rerum compages exhibet Homini tamen est maxima utilitas ex revelatione, quum res maximi momenti, arcana ipsa Dei, facile, brevi, certo addiscat, et qua ratione probus felixque in ævum sit. Nec ideo fit abjectior, quia supremo rerum arbitro et auctori sese subjicit, nam naturâ ipsâ suâ subjicitur, et frustra sese summo illo dominatu liberare vellet. In rerum examine haud tardius incedit, sed certius, quia in divina auctoritate firmatus, quidquid ei contradicit non dubitat penitus falsum habere, eaque firmissima principia nullatenus in quæstionem vocari sinit. Qui, revelationis auctoritate omnino spreta, scientias coluerunt, non ideo præstiterunt aliis Religionis simul et scientiarum cultoribus assiduis; et sæpius fateri coacti sunt ea quæ revelationi objiciebantur ex scientiarum veluti promptuario, vim haud habere; ea potius quæ certo noscebantur, revelationi suffragari, uti egregie demonstravit Nicolaus Wiseman in opere eximio *de nexu inter Religionem et Scientias*. De moribus Christianorum quæ dicuntur, humanam probant infirmitatem, sed revelationis uberes fructus in iis agnoscere est, qui ejus lumine virtutum vacant exercitio. Profecto non desunt ubique scandala : attamen fragrans pietatis virtutumque omnium odor mœrentes solari debet; præsto sunt enim qui moribus et fide christiani sunt. Qui veterum legerit scripta, novit quo loco vitia sint habita, quæ ex cathèdra nonnumquam docuerint philosophi, quæ deorum exemplo sancirentur; et quæ in ipso templo, cultus specie, patrarentur. [2] De moribus philosophorum

(1) De concordia rationis, et fidei hæc habet Baylius. « En un certain sens, il n'y a point de foi mieux établie sur la raison que celle qui est établie sur les ruines de la raison. Je m'explique : il n'y a point de vérité plus certaine que celle ci : *Le temoignage de Dieu est préférable à celui des hommes. Si l'on en conclut, il n'y a donc rien de plus raisonnable que de croire plutôt ce que Dieu dit, que ce que la lumière naturelle dicte, il faut donc abandonner ce qu'elle dicte, qui ne s'accorde point avec l'Ecriture sainte.* N'établit-on pas son Christianisme sur l'une des plus évidentes maximes de la raison? Qu'on foule aux pieds, tant que l'on voudra, s'il est nécessaire, toutes les autres maximes de la raison; s'ensuivra-t-il que l'on établit sa foi sur les ruines de la raison? Et si l'on veut accorder cette conséquence, afin de ne se point rendre difficile sur les termes, ne pourra-t on soutenir qu'un Christianisme établi en ce sens-là sur les ruines de la raison, est le véritable Christianisme, le Christianisme le plus raisonnable? » — *Réponses aux questions d'un Provençal*, t. I, ch. 161.

« La raison te conduit, avance à sa lumière,
Marche encor quelques pas, mais borne ta carrière.
Au bord de l'infini ton cours doit s'arrêter. »
VOLTAIRE. *De la modération* t. II.

Rousseau de Deo disserens, hæc habet in opere suo, heu nimis famoso, Emile :

« Enfin plus je m'efforce de contempler son essence infinie, moins je la conçois; mais elle est, cela me suffit; moins je la conçois, plus je l'adore. Je m'humilie, et lui dis : Etre des Etres, je suis par ce que tu es; c'est m'élever à ma source que de te méditer sans cesse. Le plus digne usage de ma raison est de s'anéantir devant toi. » — Tom. 3. p. 58.

(2) Vitiis contra naturam Græci, Romani, Sinenses, et Indi, haud exceptis celeberrimis philosophis, passim indulgebant, iisque patrocinabantur. Plato ea inter præmia meritorum in rempublicam recenset. De Republ. l 5. Vide etiam Ciceronem de Natura Deorum l. 1, n. 28. Consule Bergier cit. Art. v., § iii., p. 277.

hodiernorum, aliorumque revelationem spernentium, nolumus durius proferre judicium, nec enim conscientiæ arcana novimus; nec quod mortem sibi sæpius consciscant, vitæ vitiis inquinatæ, et conscientiæ remordentis argumentum adducimus: sed si sese intra officii limites contineant, nullam quum habeant regulam morum, præter rationis dictamina, nullum pœnarum metum, nullam spem præmii, non est cur nobis succenseant arctiorem regulam morum ex revelatione statuentibus Vim ejus norunt omnes, qua sæpesæpius coercentur cupiditates, nulla alia ratione domandæ.

Morum integritatem solis naturæ viribus qui jactant sibi illudunt, quæ etiam saluti assequendæ non sufficit, si Dei revelationi quis credere renuat. « Multi enim gloriantur de operibus, et invenis multos paganos propterea nolle fieri christianos, quia quasi sufficiunt sibi de bona vita sua. Bene vivere opus est, ait: quid mihi præcepturus est Christus? Ut bene vivam? Jam bene vivo: quid mihi necessarius est Christus? Nullum homicidium, nullum furtum, nullam rapinam facio, res alienas non concupisco, nullo adulterio contaminor. Nam inveniatur aliquid in vita mea quod reprehendatur, et qui reprehenderit faciat christianum. Habet gloriam, sed non apud Deum. » [1]

§ II. *De revelationis argumentis.*

His contra possibilitatem utilitatemque revelationis objectionibus solutis, jam ipsa revelatio certis documentis et testimoniis statuenda est. Verum quum plurima sint, ea summatim recensere impræsentiarum tantum possumus, singula postea fusius expósituri.

Propositio 2.

25. Revelatio quam prædicat Christi Catholica Ecclesia a Deo est facta.

Probatur ex sanctitate et sublimitate doctrinæ: ex diffusione ejus per orbem brevi tempore absque humanis subsidiis effecta: ex mira ejus per sæculorum seriem conservatione, ex martyrum inter supplicia constanti testimonio, ex vaticiniis insignibus manifesto impletis: et ut alia sileamus, ex libris Sacris utriusque Testamenti, quibus insunt certissima veritatis argumenta, splendidissima etiam divinæ originis indicia.

Objectiones.

26. *Obj.* 1. Si revelatio Christiana a Deo provenisset, adeo clare locutus fuisset Deus, ut omnibus innotuisset hominibus, nec ulla posset de rebus revelatis dubitatio haberi: attamen plerique homines revelationem Christianam ignorant, ipsique inter se vehementer disceptant de rebus revelatis Christiani: Ergo a Deo revelatio Christiana non provenit.

27. *Resp.* Deum clare locutum esse, ejusque sermonem omnes spectare homines; quum autem per homines hominibus ejus notitiam communicari voluerit, et liberum sit unicuique arbitrium, contigit ut plurimi eum ignorent, vel haud amplectantur. Suaviter et fortiter consilia sua exequitur, et pro summa sua largitate, omnibus copia salutis per revelationem facta, voluit ut rerum ordine haud turbato, et libertate voluntatis illæsa, cognitio ejus diffunderetur. Plurimi tenebris involuti jacent, quod primævæ revelationis vix ullum supersit apud eos vestigium, nec Evangelii præcones ad eos valuerint pervenire. Universalis tamen est revelatio, utpote ab initio parenti generis humani facta omnibus ejus posteris communicanda, et in nova lege omnibus etiam destinata, quamvis absque miraculo fere constanti non posset omnibus reapse communicari. Quod homines de revelatione disceptent, eorum vitio contingit, subsidia enim amplissima ad eam certo cognoscendam præstat Deus: ejusque certitudo contrariis sententiis nullatenus infirmatur, quum rei dominium non ideo

(1) S. Aug. In Ps. xxxi. En. ii.

evadat incertum, quod plurimi illud sibi vindicent, singulorum juribus judicio integro subjiciendis.

28. *Obj.* 2. Consensus Christianorum præjudiciis accensendus est, quum ex educatione institutioneque patria nascatur, examine neglecto, imo et dubitatione inter crimina recensita.

29. *Resp.* Fides et consensus Christianorum per orbem non potest ad præjudicia ex educatione orta referri: quamvis enim plerique a parentibus Christianis orti fidei imbuantur mysteriis a tenera ætate, et ab omni dubitatione abhorreant, in adulta tamen ætate constituti facile deponerent mysteriorum tam sublimium sensum, nisi præsto essent validissima divinæ revelationis argumenta. Hostium nominis Christiani assultus adeo violenti, dolosaque ratiocinandi ars omnia educationis præjudicia facile evellerent, præsertim quum ipsæ uniuscujusque cupiditates eum disponant ad jugum fidei excutiendum. Constans igitur, per tot sæcula totque nationes, fides certissimis testimoniis nitatur necesse est, quæ pueris patefacta intellectum ita roborant, ut per totum vitæ curriculum firmus plerumque in fide maneat. Examen autem illud quod ex dubitatione oritur, ideo illicitum habetur, quod animi levitati merito tribuatur, quum prævius intellectus assensus certa notitia veritatis revelatæ niti censeatur. Cæterum vel culpa sua dubitantes, vel ad hostium repellendum impetum, vel ad dogmatum et probationum pleniorem intelligentiam, plurimi examen instituunt, ut interim sileamus de omnibus qui primis præconibus fidei præstiterunt assensum, et de iis qui quovis sæculo ad castra Christiana transeunt: ethnicos quippe alloquens pulchre dixit Tertullianus: « De vestris fuimus: fiunt, non nascuntur Christiani. »[1]

(1) Apol. ad Gentes.

30. *Obj.* 3. Revelationis fides arte politica principumque opera videtur inducta, ad homines in officio continendos.

31. *Resp.* Revelationis fides Christianæ per tria viguit sæcula, civili potestate eam evellere frustra nitente; nec nisi cum quodam sui discrimine Constantinus ei palam patrocinatus est: quamvis enim jam foret innumera per imperii fines credentium multitudo, adhuc tamen ethnici numero, et viribus, et audacia ubique pollebant, ita ut ipsis Theodosii temporibus Symmachus Urbis præfectus idolorum cultum restituere laboraverit.

32. *Obj.* 4. Revelationis Christianæ fides, jurgiis, civilibus motibus, persecutionibus, aliisque calamitatibus præbuit occasionem: ergo Deum non habet auctorem.

33. *Resp.* De calamitatibus quas mundo intulisse dicitur revelatio, fusius disserere non est hic locus; nam tota Christianæ Ecclesiæ historia esset pervolvenda, ut singulas res gestas explicaremus, revelationi suas partes vindicaturi. Id fidenter dicimus, eam beneficam necessario esse, et nullam proinde inferre posse calamitatem; sed quum homines suis cupiditatibus sæpius abripiantur, religionis nomine non semel eas, velo quasi, obtegere studuerunt. Quæ nata sunt dissidia, superbiæ, qua revelationi resistitur, sunt tribuenda: turbæ motusque civiles ad sectariorum tumultuantium consilia et machinationes sunt referenda: bella inter principes ex dominandi libidine, vel ex principum in subditos tyrannide qua etiam jura sacra sunt læsa, nata sunt: persecutiones quæ dicuntur, aliquando justorum judiciorum formam præsetulerunt, et graviora vindicarunt in societatem crimina. Quæ alias facta sunt dolemus et reprobamus, quæ tamen inter cœlestis revelationis effectus recensenda non sunt.

34. *Obj*. 5. Revelationis nulla est utilitas, nisi certo unicuique innotescat: innotescere autem nequit nisi fiat specialiter unicuique.

35. *Resp*. Certam revelationis notitiam haberi posse, quin specialiter unicuique fiat; satis enim est ut fide dignis testibus innotescat: sicut enim certi sumus plurimorum quæ numquam vidimus, testibus tamen et documentis suppetentibus, ita etiam per testes et documenta certi esse possumus Deum quædam revelasse. Utilitas autem quæ ex revelatione derivatur, quoties de ea constat, haberi potest.

36. *Obj*. 6. Revelatio per alios communicata periculum deceptionis habet: homines enim ipsi imaginatione falluntur, vel fallere student.

37. *Resp*. Facile quidem homines imaginatione falli, aliosque etiam scienter fallere velle: sed Deo suppetere rationes quibus de revelatione sibi facta quis fiat certissimus, aliique de revelatione per alios communicata plenam habeant certitudinem.

38. *Obj*. 7. Voces inanes, quibus nullus certus adnectitur sensus, plerumque in revelatione proponenda adhibentur: v. g.: tres personæ in una natura: atqui ex vocibus inanibus adhibitis nulla est utilitas.

39. *Resp*. Voces quibus mysteria proponuntur inanes non sunt, quamvis relationem et nexum terminorum mens apprehendere non valeat. Quisque intelligit doctrinam de tribus personis in una Dei essentia, discrimen proinde personarum a se invicem, licet non valeat percipere quomodo personæ inter se discernantur, quum idem sint natura. Cæterum ex mysterio hoc pendet incarnatio, quod Deus scilicet homo sit factus, in quo tanta elucet Dei benignitas, ut affectus nostri omnes ad Deum evehantur. In ipso mysterio Trinitatis adorando maxima reperitur utilitas, homo quippe quanto intervallo Deus a creaturis distet sentit, eique profundissimum animi obsequium exhibet.

40. *Obj*. 8. Deus plerosque saltem homines per omnia fere sæcula revelatione carere sivit; id autem certe non contigisset, si ulla facta esset revelatio.

41. *Resp*. Deus numquam reliquit homines absque necessario illo salutis subsidio, quamvis plerasque gentes justo suo judicio revelationis ignorantia per aliquot sæcula laborare siverit. Ab initio quidem generis humani parenti se manifestavit, qui ad posteros divinitus traditas veritates transmittere haud neglexit. Ad diluvium usque, per mille sexcentos fere annos, revelationis notitia integra videtur mansisse, quæ etiam per Noe posteros est propagata. Quum vitia deinceps invalescerent, ejus conservationi est consultum, ea Abrahamo ejusque posteris specialiter tradita, et legibus ritibusque plurimis per Moysen munita. Nec tamen cæteris gentibus est denegata; nec enim statim vel facile apud eas primæ revelationis vestigia deleta fuisse verosimile est [1] Cæterum magnam orbis partem per plura sæcula Dei veri ignorantia laborasse, imo etiamnum laborare, dissimulare non possumus, qua in re divina haud valemus scrutari judicia. Id autem certo constat homines qui absque sua culpa revelationem ignoraverint, nullam ea de causa subituros pœnam. « Quicumque enim sine lege peccaverunt, sine lege peribunt. »[2] Constat quoque Deum revelationem nullis circumscripsisse limitibus, sed toti humano generi per primos homines communicasse, et gentes sui cultus oblitas ad se beneficiis revocare voluisse: « qui in præteritis generationibus dimisit omnes gentes ingredi vias

(1) Fallit omnino *Paine* dicendo ex Religionis Christianæ principiis sequi universos fere homines per quatuor millia annorum damnatos esse.

(2) Rom. II. 12.

suas, non sine testimonio seipsum reliquit, benefaciens de cœlo, dans pluvias et tempora fructifera, implens cibo et lætitia corda nostra. »[1] Jure igitur meritoque scripsit S. Prosper : « Secundum ipsam Scripturam credimus et piissime confitemur, quod numquam universitati hominum divinæ providentiæ cura defuerit, licet exceptum sibi populum specialibus ad pietatem institutis direxerit, nulli tamen nationi hominum bonitatis suæ dona subtraxit. »[2]

§ III. *De modo revelationis indagandæ.*

42. Factam esse a Deo revelationem suaderi potest argumentis illis quæ leviter attigimus. Rousseau contendit res quæ revelatæ dicuntur rationis trutina pensandas esse, antequam iis assensus præstetur ; rejiciendas proinde si nequeant cum ea conciliari, quæcumque alioquin adducantur divinæ originis momenta.[3] Theologi Catholici illud prævium rationis examen merito damnant, quum divina consilia rationem longe excedant, fierique facile possit, ut dogma videatur absurdum, quod altius sit mente humana. Contendunt idcirco *facti*, potius quam *dogmatis* instituendum examen : ratione quippe possunt investigari et perpendi revelationis documenta, quæ si valida sint et certa, obsequium intellectus Deo loquenti debetur. Singulorum autem quibus ipsa revelatio probatur argumentorum examen et judicium ad doctos plerumque spectat homines, et studium haud exiguum postulat.[4] Censemus idcirco revelationem innotescere plerisque ex publico Ecclesiæ docentis testimonio, animo ad assensum adducto revelationis momentis, quæ int lectus arripit, indicia certissima divi veritatis in iis percipiens. Sicut ocul res visui objectas conspicit, ita mens nostra divinitus adjuta illa cre bilitatis motiva discernit. Cum pau rum sit accurata instituere ratiocini et singula illa nosse quæ ad revelati nem probandam pertinent, sapient Deus omnibus consuluit revelatione iis induendo characteribus qui omn bus forent obvii, ita ut videri poti quam diuturno studio addisci videa tur. Non placet igitur iste dicendi m dus quod motiva credibilitatis prius r tione investigentur, quum illud exame paucorum sit, nec facile intelligat quomodo fides divina rationis exami quocumque nitatur. Cæterum in rev latione vindicanda ratio suas hab partes : nam revelatio ea explicat pri cipia quæ menti humana insita sun eaque de divinis operibus in homin salutem addit, quæ infinitam Dei bo tatem et misericordiam commenda Ipsa mysteria solutionem præbent rum quæ homo alias nequit intellig de sua conditione, et fine, et de lorum, quibus premitur, origine et mediis. Hinc Angelicus Doctor a « Utitur tamen sacra doctrina eti ratione humana ; non quidem ad p bandum fidem (quia per hoc tollere meritum fidei) sed ad manifestand aliqua alia quæ traduntur in hac ctrina. »[5] Consonum igitur est rati ut doctrinam revelatam amplectam quippe quæ ipsa sui indole cœlest prodit originem, et alias splendidi mis claret indiciis, quo sensu, si p ceat, rationabile obsequium fidei c potest.[6]

43. Laborandum nobis non vide

(1) Act. 14, 15.

(2) De vocatione Gentium c. 1. et 2.

(3) *Emile* passim.

(4) Vide, Paley's Evidences of Christianity, Abbadie Traité de la Vérité de la Religion Chrétienne.

(5) 1 P. qu. 1, art. viii. ad Secundum.

(6) λογικὴν λατρείαν Rom. xii 1, « id non corporale, uti olim erat Judæorum ; sed rituale sit obsequium, id est cultus vester. » C nelius a Lapide in loc. De ratione exercend fidei negotio non loquitur Apostolus.

in certitudinis principio statuendo, omnis enim certitudo in rebus revelatis ex ipsa Dei auctoritate derivatur. « Hæc autem certitudinem habet ex lumine divinæ scientiæ, quæ decipi non potest. » [1] Nec ideo vel sensuum testimonium, vel intimum sensum, vel alia certitudinis principia in rebus ordinis naturalis rejicimus, vel rationis conculcamus jura : sed ea intra suos continemus limites, iisque in revelatarum rerum negotio utimur, servato revelationi suo principatu : « cum enim gratia non tollat naturam, sed perficiat, oportet quod naturalis ratio subserviat fidei. » [2]

Inter *motiva credibilitatis* principem obtinent locum miracula, de quibus proinde agendum est.

CAPUT III.

DE MIRACULIS.

§ 1. *De eorum notitia.*

44. In miraculo definiendo non admodum concordant Theologi, quamvis haud gravis sit discrepantia; re quidem vera omnes homines, naturæ veluti instinctu, miraculum plerumque ab aliis rebus gestis distinguunt, illud scilicet agnoscunt saltem quotiescumque aliquid fit bene cognitis naturæ legibus plane adversum. De quibusdam rebus gestis dubitari nonnumquam potest utrum pro miraculis sint habendæ : sed dum agitur de divina revelatione probanda, ea tantum afferimus quæ certa ac splendida divinæ potentiæ sunt opera. Nonnulli ex Deistis Deum ipsum naturæ legibus derogare posse ausi sunt negare, quippe quæ adeo sunt rebus congruæ, ut ex quadam necessitate derivari videantur : sed vehementer eorum temeritatem redarguit ipse Rousseau; [3] et merito quidem : nam leges quas dicimus naturæ a Creatoris libera voluntate profluxerunt, et ab ea pendent, nec ulla suadet ratio alium rerum ordinem non potuisse statui. Rectius forsan diceremus nullas esse proprie dictas leges naturæ, sed eas nobis fingi, observato constanti rerum cursu, et mentis nostræ conceptibus ad divina consilia translatis. Omnia ex Dei voluntate procedunt, prout ab æterno est statutum. Quod autem objiciunt Deistæ post Spinozam, miraculum mutationem divinorum consiliorum indicare, ex eadem mentis humanæ infirmitate contingit qua divina humanitus concipimus : nam non novo quodam consilio prodit insuetus ille effectus, sed vi ejusdem decreti quo Deus orbem condidit, rerumque statuit ordinem : jussit scilicet ut in specialibus rerum adjunctis ea fierent, quibus et potentia ejus et rerum omnium arbitrium eluceret, et veritas revelata, sigillo quodam munita, commendaretur. « Nec ista cum fiunt, » uti recte animadvertit Augustinus, « contra naturam fiunt, nisi nobis, quibus aliter naturæ cursus innotuit; non autem Deo, cui hoc est natum, quod fecerit » a Lib. VI. de Gen. ad lit. c. XIII.

45. Utrum Angelus seu dæmon facere miraculum valeat, ex viribus suis naturalibus, inter Theologos quæritur : nonnullis censentibus eas humanis adeo præstare, ut miri quidam eventus cursui et ordini naturali plane contrarii, Spirituum creatorum opera contingere possint : aliis soli Deo potentiam consuetum rerum ordinem interrumpendi vindicantibus. Miraculum proprie dictum ordinem totius naturæ creatæ

(1) S. Thom. 1. p. qu. 1. art. v. Resp.
(2) Ibidem, 1. p. qu. 1. art. vii. ad 2.
(3) « Dieu peut-il faire des miracles? c'est-à-dire, peut-il déroger aux lois qu'il a établies? cette question sérieusement traitée serait impie, si elle n'était absurde : ce serait faire trop d'honneur à celui qui la résoudrait négativement, que de le punir : il faudrait l'enfermer. » J. J. Rousseau, 3me lettre de la Montagne.

excedere docet S. Thomas, [1] quin neget mira etiam ab Angelis seu dæmonibus fieri quæ miracula *quoad nos* sunt. Id certum habendum est, Deum numquam veritati defuturum, ut sinat errorem triumphum, dæmoniaca opera, reportare, sed subsidia frequentioribus et splendidioribus operibus suppeditaturum. [2] Miraculorum certitudinem haberi non posse contendit Hume, quæ de iis afferuntur testimonia verosimilitudinem quamdam præseferre, potius quam certam præbere notitiam affirmans. [3]

Propositio 1.

46. Miracula certo nosci possunt. Miracula instar aliarum rerum gestarum probari possunt : ergo de iis haberi potest certitudo. Equidem miraculum dicitur opus quod ordinem naturæ excedit, sensibus tamen subjacet, conspiciendum et noscendum, cæterorum factorum instar ; resuscitatio ex. g. mortui, quæ magnum sane est miraculum, potest certo nosci : si enim de morte habeatur certitudo, corpore plures dies sepulchro tradito ; et si oratione fusa, vel manu porrecta, vel jusso edito, cadaver ad vitam revocetur, pergatque homo resuscitatus cum aliis versari, eadem de miraculo habetur certitudo, quæ de morte habebatur, quam plenam et absolutam esse posse nemo diffitebitur.

Objectiones.

47 *Obj.* 1. Ut miraculum noscatur, debet constare illud totius naturæ creatæ vires excedere : nemo autem eas vires novit. [4]

48. *Resp.* Necesse non est totius naturæ leges nosse, vel explorasse vires, ut quædam consueto rerum ordini, legibusque naturæ contraria noscantur : si enim vel una lex sit plene cognita, opus ei adversari constare poterit. Jam vero liquet mortuos constanti naturæ lege ad vitam non redire, sed corpora resolvi: si igitur mortuum ad vitam redire contingat, illud fidenter legi naturæ contrarium pronuntiari poterit. Nulla quidem est ratio suspicandi naturæ inesse occultam aliquam vim, ex qua effectus legibus cognitis plane adversus prodeat.

49. *Obj.* 2. Nec nostro de miraculo judicio fidendum, nec aliorum testimonio : physica scilicet certitudo, quæ de generali lege habetur, morali certitudini prævalet.

50. *Resp.* Miraculum, quod sensibus nostris percipimus, certo cognoscitur, quando ea sunt rerum adjuncta quæ nos illusionem non pati ostendunt. Non tamen in re tanti momenti unius judicio facile fidendum : præsumendum quippe omnia consueto rerum cursu evenire, nisi contrarium omnino constet. Quod si plures adsint rei testes, qui una nobiscum miraculum agnoscunt, majus judicio pondus accedit. Cæterum quoties habetur aliqua dubitandi ratio, præsumptio stat pro lege naturæ. Ea tantum opera miraculis accenseri cupimus, de quibus, re sedulo perpensa, nullum superest dubium, ea naturæ legibus plane adversari. Quæ pugna inter certitudinem *physicam et moralem* fingitur, nulla profecto est, nam miro opere patrato præter naturæ ordinem, et vel oculis conspecto, vel idoneis probato testibus, certitudo habetur, cui nullatenus repugnat notitia quam habemus omnia plerumque alias procedere. Ex lege generali, uti consuevit eventuum series designari, *præsumptio* habetur rem eventuram eadem ratione, qua hactenus : quæ tamen cedit *facto*, statim ac constat alias evenisse.

(1) 1. p. Summæ Quæ §. CX. Art. IV. Resp.

(2) « God cannot work miracles to deceive men himself, nor permit evil spirits to impose upon men, when the error would be invincible, which would be the very same thing as if he worked them himself. » Clarke's Evidences of Nat. and Rev. Rel. p. 228. Vide Hay, on Miracles.

(3) Hume, Essay on Miracles.

(4) Paine, Age of Reason; p. 1. p. 56.

Habetur tunc physica certitudo de iis quæ sensibus nostris sunt subjecta, etsi contra consuetum ordinem; *moralis* vero, de iis quæ certis testimoniis probantur; hæc porro aliquando absoluta est, omnem prorsus tollens dubitationem.

51. *Obj.* 3. Facilius est decipi totam civitatem, quam mortuum resuscitari: ergo nec toti civitati mortuum resuscitatum testanti est credendum.

52. *Resp.* Non potest tota civitas decipi de mortui resuscitatione, si rem sibi visam testentur unanimes: nam tot homines, variis plerumque abducti studiis, non possunt sibi fingere se videre quod non vident. Igitur si de morte alicujus eorum testimonium valeat, de eo revocato ad vitam valeat necesse est: nam mortui cadaver, vel redivivus homo oculis æque subjicitur. Non minus repugnat tot homines decipi in re sensibus subjecta, quam eventum contrarium consueto naturæ cursui contingere.

53. *Obj.* 4. Miracula pleraque, etiam celeberrima, ad paucorum testimonium revocantur, qui imaginatione falli, vel consulto fallere possunt.

54. *Resp.* Non quibuscumque operibus quæ fama celebrentur fidem vindicamus, sed eorum quæ idoneis confirmantur testimoniis. Quod si ad paucorum testimonium res redigatur, omnia sedulo perpendenda erunt antequam quid statuatur. Cæterum plurima quæ ad revelationem firmandam allegantur, coram plurimis sunt patrata.

55. *Obj.* 5. Hodiernorum hominum experientia miraculis adversatur: ergo apud antiquos ea ex animi simplicitate credita censenda sunt.

56. *Resp.* Nostra experientia nihil valet contra testimonia certissima quibus aliquando legibus naturæ derogatum constat; illa enim regulam seu ordinem rerum consuetum tantum probat, cui etiam veterum testimonia suffragantur: ideo quippe mirati sunt eventus quosdam quod consueto ordini adversarentur. Ea quæ supersunt plurimorum miraculorum documenta nimiam credulitatem, vel simplicitatem, non ostendunt, severiori quippe criticæ subjecta manent indubia. Cæterum et nostra ætate patrata esse miracula plurimis comprobatur testibus.

57. *Obj.* 6. Miraculorum præteritorum certitudo minuitur, quo longius ab iis distamus temporibus.

58. *Resp.* Testimoniorum vis non minuitur temporis intervallo, quoties in serie nulla reperitur lacuna: firmatur potius, quum a singulis res trutina pensata censeatur, suoque judicio comprobata. Profecto de Augusto Romanorum Imperatore non minus certi sumus, quam æqualis quispiam; traditionis quippe et testimoniorum series, nexibus adeo arctis conjuncta, nullum dubitandi locum relinquit.

59. *Obj.* 7. Miracula facile sibi fingunt homines enthusiasmo abrepti. Ita Hume. [1]

60. *Resp.* Enthusiastæ mentis conceptibus facile illuduntur, sed vix sibi suadent se videre quod non vident, manu palpare quod non tractant. [2] Cæterum etsi unus vel alter imaginatione deciperetur, non ita plurimis contingere facile posset.

§. II. *De vi probandi.*

61. Quum ex dictis constet miracula certo nosci posse, jam quærendum quid in probando valeant, quoties præsertim in doctrinæ confirmationem eduntur. Ea inter firmissima divinæ veritatis argumenta non dubitamus recensere, quum Deo auctori merito tribuantur: nulla quippe creatura, ipso invito, leges quibus orbis regitur intervertere valet.

(1) Essay on Miracles.

(2) « Many of this tribe have mistaken the reveries of a heated imagination for the communications of the divine Spirit, who never, in one single instance, mistook the operations of their external senses. » Campbell on Miracles.

Propositio 2.

Miracula certo cognita certissima sunt veritatis, ad quam probandam eduntur, argumenta.

62. *Probatur.* Ex communi hominum sensu : naturæ enim veluti instinctu homines miracula ad Deum referunt auctorem, quæque his confirmantur doctrinas a Deo provenisse censent. Et quidem si splendidiora illa opera legibus naturæ plane adversa, ad confirmandum errorem edi contigerit, nullo subsidio veritati dato, Deus errori sua ipsa potentia patrocinari videretur.

Objectiones.

63. *Obj.* 1. De miraculi natura controvertitur : ergo ex eo nequit derivari certum argumentum.

64. *Resp* De miraculi natura agitari quidem apud Theologos et Philosophos quasdem quæstiones, qui tamen in rei summa videntur convenire, in ea explicanda aliquatenus discrepantes. Cæterum etsi de quibusdam operibus nasci possit dubitatio utrum sint miraculis accensenda, vel solum mira habenda, quædam sunt quæ Theologi omnes et Philosophi cum hominum universitate miracula agnoscerent; ex. gr. mortui resuscitationem. Ex his igitur, quæ certo sunt miracula, certoque innotescunt, validum habetur argumentum.

65. *Obj.* 2. Ex Theologorum insignium sententia, dæmones miracula valent edere : ipsi autem veritati non perhibent testimonium.

66. *Resp.* Dæmonis opera miracula fieri aliquando posse censent nonnulli; sed quum Deum veritatis patronum et auctorem agnoscant, fatentur nullatenus contingere posse, ut Deus dæmonem sinat triumphum veluti agere, mendacium commendando, quin splendidioribus et frequentioribus miraculis oppressæ veritati suppetias ferat, detque testimonium. Id ex divina perfectione, et erga homines benignitate manifesto sequitur, et communi hominum sensui est consonum; omnes enim naturæ veluti instinctu miracula divina esse opera, et certissima veritatis argumenta sentiunt.

67. *Obj.* 3. Miracula a Vespasiano et Hadriano, Imperatoribus ethnicis, ab Æsculapio, et Apollonio Tianeo, a Magis Ægyptiacis, a pythonissa, Samuelem evocante, a Novatianis, Donatistis, Jansenistis, aliisque hæreticis narrantur patrata, et ab Antichristi asseclis prædicuntur patranda : ergo non sunt veritatis argumentum.

68. *Resp.* Idonea non suppetunt testimonia prodigiorum quæ Vespasiano, et Hadriano ascribuntur. Spartianus quippe, in *Hadriano*, tradit ea a Mario Maximo referri tamquam ficte patrata, et Tacitus satis innuit ex assentatione ea Vespasiano fuisse tributa. [1] Quæ Æsculapii narrantur miracula ex morborum curatione videntur originem traxisse, quippe antequam ars medendi coleretur, ægroti in via aliquando exponebantur, ut transeuntes quid sibi profuisset simili morbo laborantibus referrent; nonnumquam ad templa deferebantur Æsculapii, ut iis quæ ibi servabantur remedia, scripto consignata, adhiberentur. Falso autem dicitur Diodorum Siculum referre mortuum ab Æsculapio suscitatum.[2] Apollonii Tianei, duobus jam post ejus decessum elapsis sæculis, enarravit mira opera Philostratus, nullo idoneo allato teste vel documento. Cætera quæ apud Livium aliosve ethnicos scriptores inveniuntur, fabellam redolent, ideoque nec a narrantibus commendantur; Livius enim sæpissime se fidem iis haud præbere innuit, [3] eaque apertissime rejicit Tullius, dicens « Nihil debet esse in philosophia fabellis loci. » [4] Mahumetis miracula nulla

(1) Tacitus hist. l. iv. n. 81.

(2) Bibl. hist. l. iv. p. 189, edit. Henr. Steph.

(3) Liv. Dec. i. l. 1. Vide etiam Plutarch. in vita Romuli. Curt. l. ix. c. 1. Valer. Max. l. i., c. 8. n. 6.

(4) Lib. ii., de Divin. c. 38.

narrantur, quæ aliquam habeant verisimilitudinem: quæ enim jactavit cum Archangelo Gabriele colloquia, epilepsis occasione, neminem habuerunt testem. Magorum Ægyptiacorum mira opera, quæcumque fuerint, cesserunt Mosaicis miraculis, ideoque horum infirmare non potuerunt auctoritatem. In conflictu operum ea vincant necesse est quæ splendidiora sunt; in iis, scilicet, elucet divina potentia, iisque veritas fulcitur. Pythonissa, excitato Samuele, mirum quid profecto fecit; utrum autem vi suæ artis, vel speciali Dei consilio, ut Saüli fata panderentur, non satis constat. Cæterum in mendacii probationem mirus ille eventus non cessit: nec proinde liquet eam potuisse hujusmodi visione mendacio patrocinari. Novatianorum, Donatistarum, Jansenistarum jactata prodigia suæ sectæ tantum Scriptoribus nonnullis probantur, nullo alioquin certo firmata documento. [1] Prodigia Antichristi mendacia ab Apostolo [2] vocantur: quod si veris accenseantur miraculis, dæmonis tamen opera patratis dicendum alia majora præsto futura, quibus veritas vindicabitur, quod ex ipso qui prædicitur veritatis triumpho, colligere est. Ideo constabit miraculis vis probandi, si ea vel a solo Deo fiant in veritatis confirmationem, vel si majora et plura veritatem firment, quoties dæmonis opera mirum aliquod fuerit factum.

69. *Obj.* 4. Miracula, saltem quæ traditione referuntur, numquam certitudinem habent quæ omnem tollit dubitandi rationem.

70. *Resp.* Res gestas certo transmitti, adeo ut de iis nulla sit ratio dubitandi, præsertim si vivæ vocis traditioni documenta et monumenta æqualia suffragentur, sintque insigni aliqua rerum conversione celebres.

71. *Obj.* 5 Nullum miraculum idoneos habet testes, omnia scilicet unius vel alterius scriptoris nituntur auctoritate, et vulgi fama: qua ratione tot absona prorsus et ridicula in Sanctorum vitis, aliisque libris occurrunt. Ita Hume.

72. *Resp.* Habent quidem plurima miracula testes numero et auctoritate præstantes, quibus suffragatur etiam nota populorum ad fidem conversio, iis subsidiis effecta. Nec ideo sunt rejicienda, quod quædam minus probata occurrant, sicut non omne hominum testimonium respuitur, quod perjurii reus aliquis noscatur. Cæterum nec temere miraculis credendum, nec statim rejicienda sunt quæ afferuntur, sed, sedulo instituto examine, quæ idoneo nituntur testimonio, sunt probanda, aliis sepositis. [3]

CAPUT IV.

DE PROPHETIIS.

73. A miraculis, quæ tantam habent probandi vim, ad vaticinia transeundum. Vaticinium autem dicitur effatum certum de re futura quæ nullo mentis humanæ lumine potuit innotescere. Plura quidem præsciuntur ab astronomis, aliisque quibus naturæ leges sunt perspectæ, adeo ut, quæ post annos plurimos eventuræ sunt solis lunæve defectiones prædicantur. Sunt autem plurimi rerum eventus qui non ex certis aliquibus naturæ legibus, sed ex hu-

(1) « Hath any founder of a new sect among Christians pretended to miraculous powers, and succeeded by his pretensions? Were these powers claimed or exercised by the founders of the sects of the Waldenses and Albigenses? Did Wickliffe, in England, pretend to it? Did Huss, or Jerome, in Bohemia? Did Luther, in Germany, Zuinglius in Switzerland, Calvin, in France; *or any of the* Reformers advance this plea? » Paley, Evidences of Christianity: prop. ii. ch. i. et vii. Campbell on Miracles. Vide de miraculis Jansenistarum Paley c. ii., §. iii.

(2) II. Thess. 29.

(3) Vide Muzzarelli, « Il buon uso della Logica. » Opuscolo ottavo, Numero e qualità dei miracoli, t. ii., p. 170.

manæ voluntatis libero arbitrio, hominis incertis consiliis, et causis, uti aiunt, contingentibus, pendent. Conjiciendo potest quis etiam nonnulla hujusmodi quodammodo assequi: quæ enim consueverunt homines in quibusdam rerum adjunctis, vel pro sua indole, agere, sagax prudensque vir eos verosimiliter facturos prævidet: et quo magis pollet ingenii vi ac judicii acumine, eo certius quid futurum sit conjicit. Sunt autem quædam adeo magno locorum temporumve intervallo dissita, et ex fortuita causarum serie et congerie pendentia, ut sagacissimam mentem prorsus effugiant, nonnisi lumine supernaturali patefacienda. Qui dæmonibus miracula patrandi potestatem, iis etiam arcana revelandi ex mira illa qua pollent scientia, suæ sublimiori naturæ congrua, facultatem tribuunt: [1] qua ratione explicant oracula gentilium adeo celebrata, et quasdam fatidicorum hodiernorum voces; quas tamen aliis placet inter fraudes conjecturasque dolosas omnino recensere. [2] Quidquid sit de potestate hac dæmonum, vel hominum dæmonum subsidio utentium, de qua inter doctos homines plus semel acris fuit disceptatio, constat vaticinia argumentum esse præclarum Numinis adsistentis, ea præsertim quæ res post plura sæcula eventuras ex causis liberis et contingentibus respiciunt: hæ enim ei tantum patere potuerunt, cui arcana omnia futuri ævi innotescunt. Qui igitur in doctrinæ quam tradit confirmationem vaticinio hujusmodi utitur, quod scilicet diu antea prolatum deinceps ostendit fuisse impletum, quin eventus humana aliqua aut naturali ratione potuerit præsciri, magnum affert veritatis indicium: quod quidem pondere augebitur, quo splendidius inveni[a]tur. [3] Plurima vaticinia his munita doti[bus] Deum vadem veritatis præbent, ade[o] ut omnis erroris formido depellatu[r]. Propheta tamen non potest suam firm[a]re doctrinam edito vaticinio diu poste[a] adimplendo, nam ex rei eventu pend[et] vaticinii vis ad fidem faciendam; sed d[i]centi merito tribuitur fides, si arcan[a] cordis pandat, vel jam ab eo prædicta completa sint, quæ non potuerunt ali[-] quatenus, naturali lumine, prævideri.

Utrum vaticinia dari possint a non[-] nullis quæsitum est. Id fidenter affir[-] mamus.

Propositio 1.

74. Dari possunt vaticinia. *Prob.* De[um] omnia futura patere, ex infinita eju[s] perfectione necessario sequitur, eum[-] que posse eorum notitiam homini im[-] pertiri manifestum est: ergo vaticini[a] dari possunt. Suffragatur communi[s] omnium hominum sensus hanc pote[-] statem Deo tribuentium.

Objectiones.

75. *Obj.* 1. Liberæ hominum actione[s] nequeunt præsciri, quippe quæ pen[-] dent ex incertis hominum consiliis.

76. *Resp.* Liberas actiones ex cons[i-] liis cordium pendere, quæ per se in[-] certa sunt, sed certo Deo innotescun[t] quum nihil in rerum natura possit e[i] esse occultum. Equidem nisi plane per[-] specta haberet cordis humana consili[a] futura, liberasque determinationes non posset moderari mundum, suaqu[e] condere decreta, sed penderet ex in[-] certis hominum consiliis: quod abso[-] num prorsus est. Ergo omnia præscit eaque pro arbitrio revelare potest.

77. *Obj* 2. Si hominum consilia omni[a] a Deo prævidérentur, necessario se[-] querentur Dei præscientiam, jamque libera non forent.

(1) P. Baltus magna eruditionis copia hanc strenue defendit sententiam.

(2) Van-Dalen de Orac. Ethnic. diss. ii.

(3) Paine ambiguitate vocis abutitur, ut vim *huic argumento* detrahat, animadvertit quippe prophetiam variis sensibus apud Sacros Scriptores sumi: sed ex voce non argumentamur. De diversis ejus significationibus vide opus Cardinalis De La Luzerne, *Sur les Prophéties.*

78. *Resp.* Quæ a Deo præsciuntur certo eveniunt, sed haud necessario: nam Dei præscientia ea divino intellectui exhibita supponit, nec humanam voluntatem ipsa determinat. Falli non potest Deus; idcirco certo evenient quæ prævidit; sed prævidit ea libere eventura, ideoque libere evenient.

79. *Obj* 3. Humanæ voluntatis futuræ determinationes nullatenus existunt, nequidem in mente divina, nihil enim omnino sunt. [1]

80. *Resp.* Futuræ humanæ voluntatis determinationes existunt in mente divina, infinita enim intelligentia omnia complectitur: quamvis igitur nihil sint, Deo tamen sunt res futuræ. Profecto ea quæ juxta leges naturæ eventura sunt, nihil sunt antequam evenerint, et tamen certo ab astronomis eclipses, aliaque prædicuntur.

§. II. *De vi probandi.*

81. Non adeo sunt multi qui vaticinia dari posse negant, plurimi autem eis vim probandi detrahunt. Iis autem vim maximam inesse, ita ut ineluctabile præbeant argumentum veritatis, affirmamus, ex totius antiquitatis, imo humani generis sensu.

82. Augustino judice sunt ipsis miraculis potiora: « ut enim non contemnerentur, neque fabulosa ducerentur quæ Apostoli annuntiabant, demonstrabatur hæc a prophetis ante fuisse prædicta: quia etsi attestabantur miracula, non defuissent, (sicut nunc etiam quidam mussitant,) qui magicæ potentiæ cuncta illa tribuerent, nisi talis eorum cogitatio contestatione prophetica vinceretur. Magicis enim artibus longe antequam nascerentur, prophetas sibi constituere a quibus prænuntiarentur, nemo utique diceret. » [2]

Propositio 2.

Vaticinia certum præbent veritatis argumentum.

83. *Prob.* Vaticinia, quum sint rerum futurarum prædictiones certæ, quæ nulla naturæ vi prævideri possent, certissimum Numinis præsentis indicium et argumentum præbent: quod ex ipso communi hominum sensu liquet.

Objectiones.

84. *Obj.* 1. Vaticinia a dæmonibus edi possunt: ergo non suppeditant certum argumentum.

85. *Resp.* Disceptatur quidem utrum vaticinia a dæmone edi possint; id autem pro comperto habendum est, illustria admodum de rebus post longam sæculorum seriem eventuris vaticinia solum Deum habere auctorem; nec unquam Deum veritati defuturum, si prædictione dæmoniaca aliquatenus eam offuscari contigerit; nec enim infinita ejus perfectio sinit, ut mendacium sua auctoritate firmatum videatur. [3]

86. *Obj.* 2. Ante eventum vaticinia sunt obscura; eventibus autem ita accommodantur, ut aliis possent aptari: Ergo ex iis certum nequit derivari argumentum.

87. *Resp.* Non omnia vaticinia ante eventum sunt obscura; quod si aliquibus ea insit obscuritas, non ideo vi carebunt si illustrentur eventu cum quo non potuissent casu concordare. Ex iis quæ dubitationem admittunt, quæque aliis eventibus facile possent aptari, certum quidem veritatis argumentum non desumitur: contingere autem potest, et reapse contigit sæpius, vaticinia ita impleta, ut de eorum vera significatione nullus sit dubitandi locus.

88. *Obj.* 3. Ut vaticiniis vis sit probandi, de iis editis debet constare et eventum iis respondisse: neque potuisse viribus

(1) Ita Voltaire, Philosophie de l'histoire, ch. 31, des Oracles.

(2) Aug. contra Faustum l. xii., 45. Ita etiam Abbadie visum est: Traité de la vérité de la Religion Chrétienne, t. i., sect. iii., c. iv.

(3) Vide Dissertation sur les prophéties par le Cardinal De La Luzerne, ch. 1, § 23.

naturæ præsciri; hæc autem nequeunt plene constare. Ita Rousseau [1].

89. *Resp.* Constare potest vaticinium editum esse, utrum agatur de eo quod brevi fuerit impletum, vel de eo quod nonnisi post sæculorum seriem implendum sit. Sic de fugandis brevi regibus Syriæ et Israel, conjunctis viribus Judam impugnantibus, constabat Achabo, et Principibus Judæis qui Isaiam audiebant. De Nabuchodonosoris, regis Babylonici, proximo adventu, et de populo captivo abducendo, vaticinante Jeremia publice, constabat omnibus, qui plerique idcirco eum ad mortem quærebant. Hæc autem vaticinia, impleta præter spem communem, vatem divinitus illustratum ostendebant: nec enim certo præsciri poterant eventus hujusmodi in his rerum adjunctis. De vaticiniis olim editis potest constare ex libris in quibus referuntur, sicut Judæis contigit libros prophetarum apud se servantibus; quæ cum eventibus mire concordantia, argumentum haud dubium scientiæ vatibus divinitus datæ præbuerunt, nec enim per longam sæculorum seriem mens, quantumvis sagax, potest perspicere.

90. *Obj.* 4. Vaticinia brevi implenda possunt menti perspicaci tribui: diu postea implenda vi carent donec fuerint impleta, ideoque vim probandi non habent.

91. *Resp.* Sunt rerum adjuncta in quibus nulla subest ratio suspicandi rem, etiam brevi eventuram, potuisse conjici, vel naturali animi vi præsciri; sic Sennacherib obsidentis Jerusalem cladem et fugam enuntiavit Isaias contra omnem verisimilitudinem. [2] Vaticinia post longum tempus implenda probandi vim non habent donec fuerint impleta, cæterum maxima tunc illis vis inest.

92. *Obj.* 5. Oracula ethnicorum idolorum cultui patrocinium præbuerunt. Ergo ex vaticiniis non desumitur certum argumentum.

93. *Resp.* Ethnicorum oracula, plerumque ambigua, [3] numquam illustria divinæ originis indicia præ se tulerunt quæ ad veritatem firmiter statuendam requiruntur. Plurima conjecturis, dolisve sacerdotum merito tribuuntur uti etiam ethnicis Scriptoribus est visum: [4] quod si aliqua dæmonis opera edita placeat existimare, facile dignoscuntur a cœlestibus vaticiniis, nec possunt tollere probandi vim quæ his tribuitur.

94. *Obj.* 6. Moyses Deut xiii. 1, a prophetis idolorum cultum suadentibus monet cavendum.

95. *Resp.* Moyses in objecto Deuteronomii loco monuit Judæos, ne ulla ratione se sinerent abduci a veri Dei cultu, ne quidem si vaticinium eventu impletum adhiberetur ad idolorum cultum commendandum. Hoc autem potest intelligi de vaticiniis quæ edidisset propheta, adhuc veri Dei cultor, quæ ei deinceps ad idololatriam delapso non possent suffragari, nec enim in confirmationem hujusmodi cultus edita fuerant. Quod si quis velit ea edita intelligere ad falsum cultum commendandum, ex brevi temporis intervallo quod intercessit inter vaticinia et eventus, datur probabilis suspicandi ratio humana potius sagacitate vel ex scientiæ naturalis principiis hos fuisse prævisos. Quoties autem aliqua suppetit ratio dubitandi de divina vaticinii origine, nequit certum præbere argumentum.

(1) Emile, l. iv. (2) Isaiæ xxxvii. 7.

(3) Vide S. Hieron. Comm. in c. 42. Isaiæ l. 12.

(4) « Jam ad te venio, sancte Apollo, qui umbilicum certum orbis terrarum obsides, unde superstitiosa primum sæva evasit vox fera. Tuis enim oraculis Chrysippus totum volumen implevit, partim falsis, ut ego opinor, partim casu veris, ut fit in omni oratione sæpissime, partim flexiloquis et obscuris, ut interpres egeat interprete, et sors ipsa ad sortes referenda sit, partim ambiguis, et quæ ad dialecticam deferenda sunt. » Cic. Div. l. 2.

CAPUT V.

DE HISTORICA PENTATEUCHI AUCTORITATE.

§. I. *De authentia.*

96. Vaticiniis et miraculis revelationem probabimus, si prius librorum in quibus referuntur authoritatem vindicaverimus: non enim nisi authenticis documentis prolatis aliquid est certo affirmandum. Cæterum opus non est divinam Scripturarum inspirationem statuere ut certas inde desumamus probationes, si enim eas *humanam* et *historicam* mereri fidem constet, quæ iis continentur vim probandi habeant necesse est. Ea autem fides tribuitur scriptori cuicumque probo et perspicaci ea referenti quæ ipse certo novit, vel quæ ex certis fontibus hausit. *Oculato testi* plena plerumque debetur fides narranti quæ vidit, nisi de ejus integritate ratio occurrat dubitandi, vel eum hallucinatum esse verosimile sit. Pro rei tamen natura assensus magis vel minus firmus est; si enim consuetum rerum ordinem narratio haud excedat, facilem obtinet fidem : si vero res sit maximi momenti, et præsertim extra consuetum rerum ordinem, vix unius scriptoris auctoritas valebit, nisi integerrimus et sagacissimus noscatur, adeo ut nulla subsit suspicio vel fraudis vel erroris. Scriptor *coævus* oculati testis fere obtinet auctoritatem, si in regione in qua res gestæ dicuntur, eas tamquam compertas et indubias narret, nemine contradicente, vel saltem narratione apud plurimos recepta, nulla sui utilitate, nulloque partium studio. Historici autem qui priorum sæculorum narrationem texit, fides pendet ex subsidiis quibus usus est ad veritatem detegendam : si enim publicis monumentis, et certa et constanti gentis traditione nitatur, non erit facile dubitandum de rebus relatis : secus si *nullum* ei præsto fuerit documentum, vel vagos secutus fuerit rumores. Magnum accedit auctoritatis pondus scribenti historiam, si in lucem edita ipsa qua supersunt testes oculati ætate, eorum firmetur assensu, aliis etiam, veritate comperta, ad assensum adductis, præsertim si ingrata et invidiosa narrentur. *Privati* tamen scriptoris opera vix unquam eam sibi vindicant auctoritatem, quæ publicis scriptis debetur, iis scilicet qui auctoritate publica edita sunt, et fide plena munita. Sic reipublicæ vel regni *annales* notariorum publicorum, vel aliorum hujusmodi scriptorum opera exarati, et in cœtibus solemnioribus totius populi palam lecti, et magna diligentia et solicitudine custoditi, longe majorem plerumque postulant fidem, quam privata quæcumque scripta : nec enim verosimile est mendacium tam impudenter proponi, vel errorem haud detegendum. *Leges* etiam palam latæ et promulgatæ, quæ fundamentum sunt et nexus totius societatis, quibus reguntur judicia, et jura singulorum servantur, magnam habent auctoritatem, eæ præsertim quæ formam statuunt et ordinem reipublicæ, quæque omni tempore manent inconcussæ. *Liber cultus solemnis*, in normam adhibitus, quo sacra et divina quæque sanciuntur, nulla humana auctoritate violanda, vel mutanda, habet magnam probandi vim, ubi de ritibus agitur, vel de animi sententia, quæ cultus sit fundamentum.

97. Illud inter *privata* et *publica* scripta discrimen manifestum intercedit, quod privata ex scriptoris dotibus præsertim pendeant; ex æqualium fide et externis monumentis magnam aliquando mutuantia auctoritatem : *publica* vero totam fere nationem vadem habeant, testem, et custodem, et summam proinde plerumque mereantur fidem, in iis saltem in quibus gentis gloriæ studio, vel utilitatis, veritatem prodi nulla subest suspicandi ratio.

98. Ut fides scripto alicui tribuatur, *authentia* ejus innotescere debet; *authenticum* autem habetur opus quod a certo aliquo auctore prodiit, vel indubio quodam fonte. Sunt quidem opera *anonyma*, quæ, scriptore nomen celante, prodierunt, et quorum auctor temporum injuria oblivioni est datus, scripto tamen servato. Hujusmodi opera *authentica* merito æstimantur, si de auctore, *in genere*, ut aiunt, constet, eum scilicet fuisse aliquem fide dignum, quadam circiter ætate, et quadam in regione florentem; nec opus est ut singula accurate definiantur Nullum autem opus *authenticum* dicitur, qui falso certi alicujus Scriptoris præsefert nomen, ejusque fœtus prædicatur. *Authoritas* publicorum Scriptorum ex notitia auctorum non pendet : nam nomine reipublicæ edita publicam secum afferunt fidem et auctoritatem. Sic nil interest quis præcipue *Declarationem independentiæ Americanæ*, vel *Constitutionem Generalem exaraverit*, nationis enim auctoritate munitur. *Authentia* autem exigit ut scripta illa ad suam referantur originem. Sic *Decretales epistolæ*, veterum Pontificum nomine ab Isidoro mercatore confictæ, auctoritatem quidem obtinuerunt, ex usu et sanctione Conciliorum et Pontificum per aliquot sæcula, sed *authenticæ* evadere nequiverunt. *Fides historica* scriptorum publicorum *ex authentia* maxime pendet vehemens quippe est præsumptio falsum nihil publicis et solemnibus documentis inseri : sed admitti possunt exceptiones, quibus fidei documentorum detrahatur. *Integritas* scriptorum etiam necessario statuenda est ut iis constet auctoritas, quippe eadem nobis exhibenda sunt quæ ab auctoribus prodierunt. Nec tamen leve aliquod mendum fidem prorsus tolli modo substantiam narrationis esse pateat.

99. Quinque priores libri Sc qui apud Judæos et Christia nent, *Pentateuchus* græco no cantur, et Mosi tribuuntur (2553 juxta receptam compu obisse creditur. *Genesis* condi et rerum gestarum præcipuaı rationem exhibet usque ad Jc Ægypto mortem : *historia* pro vetustissima. *Exodi* liber, pop litici ex Ægypto liberationen duce, narrat, aliaque quor pars fuit magna. *Leviticus* le codex. *Numerorum* liber popu net censum. *Deuteronomium* (iteratio. Nec tamen hæc rerun ctio ubique servatur, res enii plerumque legibus immiscen libros quum Deistæ totis viri pugnent, præstat imprimis vin

100. Pentateuchum a Moyse ptum fuisse constans fuit Judæ Christianorum traditio : recen autem nonnullis placuit eu omnem, vel magna ex parte c care; *Thomas Hobbes* quippe quid præter legum codicem a decimo Deuteronomii, usque a capitis vigesimi septimi ab eo s putat;[1] *Joannes Godofredus Ha* Babylonici tempore e monume teribus Pentateuchum compos bitratur, Mosaicis commentarii cumque fuerint, admodum mu *Gesenius*, nonnisi post reditur bylonia libros Pentateuchi ad tem redactos formam opinatu *Carolus Franciscus Volney* Pe chum Helciæ aliorumque opera natum, annuente Josia, statuit locus fabulæ de libro legis inv

(1) Hobbes in Leviathane, Lond., 1651, p. 3, c. xxxiii.

(2) Hasse in libro : « Aussichten zu künftigen Aufklärungen über das alte Testament, in Briefen, Jen. 1785. 8 Epist. iv., vii. »

(3) Gesenius in Comment. de Pent p. 6-8.

(4) Volney, Recherches nouvelles sur ancienne, p. 1, c. 6, 7, 8. p. 59.

quod *Paine* etiam affirmat. Vanis his et impiis somniis et commentis postpositis, cum tota antiquitate Pentateuchum Moysis opus agnoscimus.

Propositio 1.

Pentateuchus Moysen habet auctorem.

101. *Prob.* 1. *Ex Israeliticæ gentis constanti traditione* : nec enim facile potuit error de auctore operis tanti momenti induci, historia quippe est, quæ publicorum annalium habet rationem, et in cœtu omnium legi consuevit : legum est codex, quibus nitebatur societas et politia Judæorum, et quæ norma erat cultus. Concors igitur omnium de auctore sententia ad ea necessario referenda est tempora, in quibus societas ea donata est forma, et cultus primo solemniter est peractus, scilicet ad Moysis ætatem.

102. *Prob.* 2. *Ex auctoris ipsius testimonio*. Sæpissime in ipso opere dicitur Moyses scripsisse carmina, res gestas in libro בַּסֵּפֶר, [1] articulo librum specialem indicante. De tota lege dicitur : [2] « Scripsit itaque Moyses legem hanc, et tradidit eam sacerdotibus, » et : « Scripsit Moyses verba legis hujus in volumine, atque complevit. Præcepit Levitis, qui portabant arcam fœderis Domini, dicens : Tollite librum istum, et ponite eum in latere arcæ fœderis Domini Dei vestri : ut sit ibi contra te in testimonium. » [3] Manifestum est auctorem Moysen exhiberi : nec aliqua sinit ratio ut de ejus testimonio, a tota gente agnito, dubitetur : inverosimile quippe est ignotum quemdam Moysis nomine potuisse efficere, ut sui ingenii figmenta juxta arcam solemniter collocarentur.

103. *Prob.* 3. *Ex Scriptorum Judaicorum testimonio* : omnes quippe Moysis nomine legem laudarunt. Josue statim post Moysis obitum præceptum est : « Confortare igitur, et esto robustus valde ; ut custodias, et facias omnem legem, quam præcepit tibi Moyses servus meus. Non recedat volumen legis hujus ab ore tuo. » [4] Passim in omnibus libris Moyses memoratur vel quæ Pentateucho continentur celebrantur ; et Vates præsertim in eo studium collocant ut omnes ad legem observandam, prout a Moyse est data, inducantur. Varia autem opera quæ sacrorum librorum Veteris Testamenti catalogo continentur, a diversis scriptoribus, variis temporum intervallis, exarata, legenti patet. Vis igitur magna in tot scriptorum consensu est ponenda.

104. *Prob.* 4. *Ex internis indiciis*. Pleraque libris quatuor posterioribus relata vix poterant nisi a Moyse vel alio, ipso dictante, scribi : leges enim tot, et adeo minutæ, nonnisi a legumlatore, vel ejus scriba, referri potuerunt : singula incepta, itinera, resque gestæ, locis temporibusque designatis, adeo accurate enarrari ab alio nemine quiverunt. Posterioris ætatis scriptor profecto haud potuisset omnia ita describere. Quod vero pertinet ad Genesim, caput est cæterorum, qui absque primo illo libro manci videntur et *acephali*, adeo ut necessario ad unum referantur auctorem.

105. *Prob.* 5. *Ex ethnicorum Scriptorum testimoniis* : hi enim de Moyse duce et legumlatore Israelitico loquuntur. Tacitus, Dion Cassius, Juvenalis, aliique plures, a Huetio relati, [5] con-

(1) Exod. xvii. 14. Vide etiam Exod. xxiv. 4-7, xxxiv. 27. Num. xxxiii. 1-2, xxxvi. 13. Deut. xxviii. 61.

(2) Deut. xxxi. 9.

(3) Ibid. ỳ. 24.

(4) Jos. i. 7, 8. Vide etiam xxiii. 3, 16. xxiv. 26. I Reg. ii. 3. II Reg. xiv. 6. II Par. xxxiv. 14.

(5) Dem. Evang. Prop. iv. c. 2.

« Judaicum ediscunt, et servant,
et metuunt jus,
Tradidit arcano quodcumque volumine Moses. »

Juven. Sat. 14. ỳ. 101.

suli possunt Celsus, Porphyrius, aliique revelationis hostes id pro indubio habuerunt.

106. Licet igitur Augustini uti interrogatione : « Platonis, Aristotelis, Ciceronis, Varronis, aliorumque ejusmodi auctorum libros, unde noverunt homines, quod ipsorum sint, nisi eadem temporum sibi succedentium contestatione continua ? » [1] Profecto longe majora suppetunt testimonia pro Pentateucho Mosaico. [2]

Objectiones.

107. *Obj.* 1. Auctor Pentateuchi de Moyse in tertia persona loquitur, eum mitissimum prædicat, ejusque mortem refert. Ergo alius ab ipso fuit. [3]

108. *Resp.* Non est inusitatum Scriptoribus qui res gestas referunt quarum magna pars erant, de se in tertia persona loqui, uti apud Cæsarem et Xenophontem videre est. Suæ mansuetudinis mentionem fecit Moses, nequaquam laudes suas prædicans, sed ut ostenderet nullam a se offensionis causam Mariæ sorori suæ, ut murmuraret, datam. Mortis narratio quæ claudit Pentateuchum, a scriptore libri Josue addita merito censetur, seu potius ab initio sui libri abstracta : si enim tamquam initium libri Josue legatur, optime cohærebunt quæ sequuntur : « Et factum est post mortem Mosis. »

109. *Obj.* 2. Scripsit Deuteronomii auctor in terra Chanaan, dicit enim : « Hæc sunt verba quæ locutus est Moyses ad omnem Israel trans Jordanem. » [4]

110. *Resp.* Vox Hebraica בְּעֵבֶר potest reddi *trans* vel *citra* : prætulit autem interpres Græcus et Latinus priorem significationem, quia plerumque intelligitur in Scripturis ratione habita terræ Chanaan : cæterum accuratiu redditur hoc loco *citra*. Nec ideo acren meretur censuram alia versio, quæ le ctori obvium præbuit sensum. Imme rito igitur Horneus eam erroris in cusat. [5]

111. *Obj.* 3. Plura locorum nomin in Pentateucho reperiuntur, quæ e aliis libris constat nonnisi post Mosi tempora iis tributa : sic Lot dicitur ca ptivus abductus usque Dan, [6] consta tamen ex libro Judicum [7] urbem Lai hoc nomen obtinuisse, Josue jam de functo. Hebron nominatur, [8] quæ urb ad Josue tempora Cariath-Arbe voca batur. Joseph vocat Chanaan terran Hebræorum, quod nomen nonnisi e occupata ab Hebræis usurpari potuit Galgala nominatur, [9] quæ tamen no men Josue temporibus primum obti nuit. [10]

112. *Resp.* Si demus nomina illa fuiss claritatis causa veteribus suffecta a scri ptore recentiore, nihil inde contra Pen tateuchi authentiam sequetur. Cæte rum non constat ea non obtinuiss Mosis temporibus, quamvis eadem alii locis postea tributa sint, vel confir mata ex rei alicujus eventu. Re quiden vera fluvius Jordanis a rivulis Jor e Dan confluentibus, etiam Mosaica a tate vocabatur; nec opus est ut opp dum objecto loco intelligamus. Ant quum Hebronis nomen Cariath-Arb apud Josue [11] dicitur, nec tamen co stat novum nomen tunc primum usu pari cœpisse. Certo eo nomine vocatu apud Josue ipsum antequam Caleb d naretur. [12] Filius Caleb nomen ab urb potius quam urbs ab ipso accepisse v detur. Hebræi scilicet *transeuntes* (juxta vim vocis) Abraham ejusque p steri vocabantur, quia ipse transier

(1) Aug. contra Faustum lxxxiii. c. 6.
(2) Vide Bergier Traité de la vraie Religion, t. iv. art. 2, et Rosenmüller, Prolegomena in Genesim.
(3) Paine, *Age of Reason*, part. II. Auctor hic tantum repetit objectiones quas a Deistis Gallis didicerat.
(4) Deut. c. i. 1.
(5) Introduction ch. ii. s. 1, p. 64.
(6) Gen. xiv. 14. (7) Jud. c. xviii. 29.
(8) Gen. xxxv. 27. (9) Deut. xi. 30.
(10) Josue v. 9. (11) Josue xiv. 15.
(12) Josue xi. xii.

ex Mesopotamia ad terram Chanaan, quæ ideo hoc nomine a Joseph appellari potuit. Galgalæ nomen datum a Josue liquet, occasione circumcisionis qua Israelitis ablatum est opprobrium: sed nihil vetat alium jam fuisse locum eo nomine designatum.

113. *Obj.* 4. Pentateuchi auctor notat Chananæos tempore Abrahæ fuisse in terra ad quam ipse, Deo jubente, migravit, [1] quos igitur jam non esse tempore quo scriptus est liber colligere pronum est.

114. *Resp.* Id adnotatum est, ut Chananæos jam eo tempore illius terræ incolas esse intelligeretur, quum eam non ita pridem invasissent: quod ostendit Abrahæ promissam terram, ab ipsis occupatam, ut sic fides ejus exerceretur. [2]

115. *Obj.* 5. Octo recensentur reges qui in terra Edom regnarunt antequam Israelitæ haberent regem: [3] deinde undecim duces numerantur. Ergo scribente auctore Israelitæ jam regem obtinuerant, et longum effluxerat temporis spatium.

116. *Resp.* Regis nomine מֶלֶךְ rector quivis populi nonnumquam intelligitur: quapropter et Moyses fuit eo nomine designatus. [4] Ab Esau autem temporibus usque ad Mosen ducenti quum effluxerint anni, octo regnare potuerunt reges: duces autem vel sub regibus provincias gubernabant, vel post reges, quin successio longa fuerit: uti colligere est ex ipso loco: « Hæc nomina ducum Esau in cognationibus, et locis, et vocabulis suis: hi duces habitantes in terra imperii Edom. » Ideo autem adnotatum est reges ducesque Idumæos extitisse antequam Israelitæ rectorem haberent, ut quo minus verosimilis promissionis Jacobo factæ, quod Esau ei inserviret, impletio videretur, magis foret admirationi.

117. *Obj.* 6. Lectus Og, Basanitici regis, apud Ammonitas in Rabbath servatus dicitur: id autem vix a scriptore æquali adnotari potuit, quum lectum illum nonnisi post plures rerum vices ad Ammonitas devenisse verosimile sit: nec necesse fuit argumentum illud staturæ immanis Og indicare: Israelitis enim, qui plerique eum mortuum viderant, res erat explorata.

118. *Resp.* Auctor rei pene ultra fidem argumentum indicavit, quum posteris præsertim scriberet. Quo autem rerum eventu lectus ad Ammonitas devenerit nescimus, sed diuturni temporis spatium non necessario requiritur.

119. *Obj.* 7. Helcias pontifex librum legis in domo Domini reperisse narratur; quo lecto, Josias rex populusque vehementem de ea violata dolorem conceperunt. Fieri autem potuit ut Helcias Mosis nomine sua scripta vulgaverit. [5] Id saltem manifestum videtur, per magnum temporis spatium librum illum latuisse.

120. *Resp.* Liber qui in templi adytis scrutandis ab Helcia repertus est Mosis autographus videtur; « reperit Helcias sacerdos librum legis Domini per manum Moysi. » [6] Juxta arcam positus erat, [7] sed Manassis impii temporibus in secretiorem templi locum reconditus, testante Josepho. [8] Nec mirum ex ejus lectione vehementem de peccatis dolorem excitatum, nam Moyses veluti redivivus loqui visus est Innotuisse autem jam quæ eo continebantur ex aliis exemplaribus, liquet, quum prophetæ consueverint populum ad legem Mosis servandam crebris monitionibus revocare, et totius reipublicæ et Ecclesiæ Judaicæ regimen ea niteretur.

(1) Gen. xii. 6.
(2) Abbadie, Traité de la vérité de la Religion Chrétienne, t. 1. ch. 9, p. 244.
(3) Gen. xxxvi. 31. (4) Deut. xxxiii. 5.
(5) Ita post alios Paine, Letter to Mr Erskine, p. 56—7.
(6) II. Par. xxxiv. 14. (7) Deut. xxxi. 26.
(8) Antiq. l. x. c. 3.

121. *Obj.* 8. Esdras dicitur Scripturas deperditas divino instinctu restaurasse. [1] Ergo Pentateuchus quem habemus Mosen non habet auctorem.

122. *Resp.* Apocryphus ille liber nullam meretur fidem. Verosimile quidem est Esdram in unum collegisse exemplaria sacrorum librorum, et codicem veluti texuisse. Cæterum nemini facile persuadebitur libros stylo adeo discrepantes, et temporum quæ referunt exprimentes imaginem, ab uno prodiisse scriptore. Præterea Samaritæ ab Esdra Pentateuchum certe non acceperunt, quum jamdiu ab omni Judæorum consortio abhorrerent; ipsi tamen codicem quinque Moysis librorum semper habuerunt, qui proinde diu ante captivitatem, et ante divortium regni sub Roboamo agnoscebantur. Quod autem libros hos a sacerdote e Babylonia misso ad incolas novos Palæstinæ edocendos Dei veri cultum, prodiisse suspicetur *Joannes Clericus*, [2] absonum est: nec enim Samaritæ, nec Judæi, libros sic confictos excepissent. Profecto diu antea, ab ipso defectionis Israeliticæ a regno Judaico tempore, consueverunt prophetæ Samaritas ad cultum in lege Moysis præscriptum revocare: quod argumento perspicuo est Mosaicos libros jam innotuisse. [3]

123. *Obj.* 9. Ex appellationibus Dei in diversis Geneseos partibus adhibitis, liquet librum illum ex plurium scriptis esse consarcinatum. In creationis narratione *Elohim* vocatur, ad quartum usque versiculum secundi capitis. *Jehova Elohim* deinceps nominatur, dum fusior conditi hominis datur relatio, aliunde petita, ejusque lapsus et pœna narrantur. Capite quarto *Jehova* inducitur, Caini et Abelis relatis fatis. *Elohim* iterum in Noachida historia.

124. *Resp.* Etsi daremus Mosen usum fuisse antiquioribus scriptis in temporum quæ præcesserant concinnanda historia, opus tamen ejus agnoscendum foret, quippe qui ea in unum colligendo sua fecit. Cæterum illud appellationum discrimen non servatur constanter; nam in narratione de diluvio, etsi plerumque *Elohim* usurpetur, *Jehova* tamen versiculo octavo capitis sexti vocatur, et 1, 5, versiculis cap. vii., utroque autem nomine vicissim versiculo 16. Sic etiam in narratione de Isaaco *Elohim* prius, *Jehova* postea dicitur. Nihil igitur certi ex variis illis vocabulis deduci potest. [4]

125. *Obj.* 10. Repetitiones, inscriptiones frequentes singularum pericoparum cum clausulis, discrepantes narrationes, styli diversitas, aliaque plurima indicia passim in Pentateucho occurrunt auctorum diversorum.

126. *Resp.* Pleraque hujusmodi referenda sunt ad perspicuitatis studium, vel veterem styli simplicitatem, vel varia rerum adjuncta, in quibus fusius vel arctius res erant enarrandæ. Nulla autem occurrit discrepantia inter narrationes, quamvis difficultatem aliquando faciat diversus narrandi modus. Stylum autem scribentis variari pro rerum varietate mirum non est: quæ enim a vetustis sæculis superest rerum memoria brevi narrationi plerumque præbet locum: fuse autem exponuntur quæ quisque vidit gessitque ipse, quæve aliis concionando tradidit. Moyses igitur historiam scribens, vel jura dans populo, stylo diverso usus est.

127. *Obj.* 11. Voces Hebraicæ eædem occurrunt eadem forma in Pentateucho ac in libris post mille annos a Moyse exaratis, sub tempus captivitatis Babylonicæ: at verosimile non est linguam

(1) Esdræ l. iv. 14.

(2) Sentimens de quelques Théologiens d'Hollande, sur l'histoire critique du V. T., Amsterdam, 1685.

(3) Rosenmüller, Prol. ad Pentateuchum, § vi.

(4) Sententia Mosen documentis aliis, et quidem antiquissimis, usum esse apud recentiores obtinuit. Vide Janssenns, Herm. Sacra, C. iii., § 3. p. 95., t. 1. Rem ad evidentiam pene deductam habet Wiseman.

per spatium illud temporis nullam subiisse mutationem.

128. *Resp.* Occurrunt quidem vetusti ævi vestigia in Pentateucho, nam נַעַר et הוא de fœminis et maribus usurpatur, [1] et ה tertiæ personæ femininæ pluralis numeri futuri deest תִּהְיֶין [2] et ה locale sæpius occurrit quam in reliquis libris. Cæterum linguæ illæ, in quibus vocales litteræ non ponuntur, minus cæteris variantur. Lingua Arabica hodierna parum differt ab ea quæ in Corano usurpatur, et vetus Syriaci Novi Testamenti versio, *Peschito* dicta, concordat cum idiomate Syriaco ab Abulpharagio post multa sæcula adhibito. Forma litterarum Hebraicarum est variata, nam Samaritæ Pentateuchum habent vetustis characteribus descriptum, Judæis recentiorem formam a Babyloniis mutuatis.

§ II. *De integritate.*

129 *Integritas* librorum, ut jam indicavimus, in eo est posita, quod ea serventur conditione qua sunt exarati, absque ulla graviori menda, vel lacuna : mendæ quippe leviores, quæ facile occurrunt, non detrahunt integritati, substantia librorum illæsa manente. In exscribendis libris Moysis, cæterisque sacris libris, errore vel incuria amanuensium leves sæpius contigisse mendas in comperto est. *Kennicott* enim, collatis 581 codicibus, variantes lectiones magno numero reperit, quibus *De Rossi*, Italus Sacerdos, plurimas, ex amplissima codicum collatione, 680 scilicet quos sibi undequaque comparavit, adjecit. Doctorum hominum est codicum Hebraicorum collatione, adminiculo etiam Samaritici codicis Pentateuchi, et antiquissimarum versionum adhibito, eam exquirere lectionem quæ verior sit, et primaria : librorum tamen integritas ex diligentiori hac indagine non pendet, quæ potius ad earum perfectionem est referenda. Fuerunt qui dicerent Judæos libros sacros vitiasse, ut Christianis eriperent arma : sed recentioribus plerisque benignior arrisit sententia; quapropter quæ occurrunt mendæ in codice Hebraico, casu potius quam consilio inductæ habentur. [3] Cæterum ipsæ gravissimæ mendæ quas Christiani nonnulli scriptores Judæis exprobrabant, voces quasdam vatum, et testimonia respiciebant : minime vero res gestas et librorum substantiam ; adeo ut etsi arte fraudeve libri censerentur hac ex parte vitiati, partium studio, nihil inde *integritati*, de qua nunc agitur, decideret.

Propositio 2.

Pentateuchus Mosaicus quoad substantiam integer omnino est.

130. *Prob. Ipsa Judaicæ gentis traditio* et consensus de librorum Mosaicorum authentia, eorum integritatem demonstrat : nec enim facile menda gravior, substantiam librorum attingens, induci poterat, populo inscio, in libros juxta arcam servatos, palam lectos in cœtibus frequentibus, quorum etiam exemplaria apud rectores populi servabantur, et qui norma erant regiminis, et cultus : omnes autem consensisse in mendam inducendam, vel tolerandam, [4] inverosimile est, quum eos veluti divinitus exaratos agnoscerent. Porro multiplicata fuisse exemplaria occasione tribuum in captivitatem abductarum repetitis vicibus ab anno 740 ante Christum, in varias regiones, scilicet in Assyriam, Mediam, Babylonem, Ægyptum, liquet : quæ omnia vitiata, quin mendum innotuerit, vix credi potest.

131. *Prob.* 2. *Ex internis indiciis.* Pentateuchus historiæ continuæ, nullo

(1) Gen. xxiv. 14. 17. 28. 57. 58. xxxiv. 3. 12.
(2) Gen. xvi. 33. xli. 36. xlix. 26.
(3) Vide opus Nicolai Wiseman « On the connexion between Science and Revealed Religion, » Lecture the 10th.
(4) Vide Josephum contra Apion. i. 8.

hiatu, speciem præbet, iis tantum repetitionibus occurrentibus quæ styli vetustam simplicitatem redolent, vel monumenta diversa, quibus usus est auctor, produnt. Leges sigillatim descriptæ et variis in rerum adjunctis inculcatæ reperiuntur : nihil mancum videtur, quo rerum gestarum series interrumpatur, vel codex sit imperfectus. Ergo integrum ipsa veluti facie se exhibet. Præterea ea in Pentateucho reperiuntur, quæ in Judaicæ gentis probrum maxime cedunt, quæ proinde delevissent Judæi, si codices vitiare tentassent.

132. *Prob.* 3. *Ex Samaritici codicis consensu.* Samaritæ a Judæis anno 3029 divulsi sunt : retinuerunt tamen Pentateuchum vetustis Phœnicum characteribus descriptum, qui, etsi mendis non careat, in narrationis substantia cum Hebraico textu optime concordat.

133. *Prob.* 4. *Ex plurimorum Codicum harmonia.* Mira quæ reperitur harmonia in rerum substantia inter omnes codices, quamvis numero maximo sint, levioribusque varietatibus distinguantur, argumento est manifesto substantiam integram servatam : ex collatione scilicet nulla in re alicujus momenti discrepantia inventa est ; sed tota in literculis, punctis, vel vocibus levioribus constitit. [1]

134. *Prob.* 5. *Ex Græca versione*, tercentis fere ante Christum annis facta Alexandriæ, et septuaginta interpretum nomine celebri ; cui adjicere licet alias Græcas versiones secundo post Christum sæculo, aliasque etiam Latina aliisve linguis. Versionum harum consensus in narrationis substantia indicium est certum integritatis.

Objectiones.

135. *Obj.* 1. Deut. xxvii. 4. in monte *Hebal* lapides erigendos et altare præcipitur ; *Garizim* autem vox sublata a Judæis videtur, ut Samaritanis cultus su in monte Garizim patrocinium deesset

136. *Resp.* Narrationis substantia integra manet, alterutra lectione adhibita : nec interest utrum Samaritæ ve Judæi ex industria textum mutaverint vel casu contigerit varia illa lectio quæ nullius est momenti. [2]

137. *Obj.* 2. Characterum mutatio sub captivitatis Babylonicæ tempus verborum aliquam mutationem, quæ sensum et substantiam librorum afficiat induxisse censenda est. Insuper vocalium litterarum defectu, vocum ambigua sæpius redditur significatio.

138. *Resp.* Ex litterarum forma mutata vocum quas exprimebant nulla facta est mutatio, uti conferenti Samariticum et Hebraicum codices liquet. Vocalium autem defectus in paucis vocibus ambiguitatem interpreti posse parere, sed plerumque nullam facit difficultatem. Præterea de libri integritate nunc agitur, non de interpretis successu felici.

139. *Obj.* 3. Chronologia Pentateuchi valde implexa est : nam Hebraicus a Samaritico codice, et Græca interpretatio ab utroque valde discrepat, adeo ut juxta Hebraicum codicem diluvium an. 1656, juxta Samariticum an. 1307, juxta Septuaginta an. 2242 contigerit. Ea igitur ex parte Pentateuchus integer non est.

140. *Resp.* Discrepantia illa substantiam, de qua agitur, non respicit. res enim gestæ eædem ab omnibus referuntur, licet diversum aliquando nativitatis tempus, diversum temporis vitæ spatium recenseatur. Quo autem pacto hæc numerorum confusio contigerit, et qua ratione texenda sit chronologia, docti homines in varias abeunt sententias, plerisque eam quæ in Hebraico textu reperitur probantibus annorum recensionem, cui suffragantur paraphra-

(1) Vide jam laudatum N. Wiseman opus, citata prælectione. (2) Vide Jahn. p. 65, Einleitung in die göttlichen Bücher des Alter Bundes, 1. Theil, 1. Kap. v. 14. p. 65.

sis Chaldaica Onkeli, Versio Arabica et Syriaca, quamque sequitur Vulgata. Chronologiam Samaritici codicis cum Hebraica concordasse temporibus Origenis et Hieronymi ex eorum testimoniis constat.

141. *Obj.* 4. Cainan ante Sale in Septuaginta versione, et apud S. Lucam memoratur,[1] qui tamen in Hebraico textu deest.

142. *Resp.* Sive redundet nomen illud apud septuaginta interpretes, sive deciderit ex textu, non periclitatur narrationis substantia. Cæterum in Samaritico deest codice, in Syriaco, et Arabico, et in Flavio Josepho et Philone. Habetur etiam codex manuscriptus Cantabrigiensis S. Lucæ in quo deest.

143. *Obj* 5. Deut. iii. 14. « Jair filius Manasse possedit omnem regionem Argob usque ad terminos Gessuri et Machati. Vocavitque ex nomine suo Basan, Havoth Jair, id est villas Jair, usque in præsentem diem. » Clausula postrema denotat auctorem Jair temporibus longe posteriorem.

144. *Resp.* Etsi daretur voces illas a posteriore scriptore adjectas, et ex margine in textum translatas, maneret integritas libri. Cæterum consueverunt Hebræi iis uti de re haud diu antea gesta.[2]

§ III. *De veritate.*

145. Vera esse quæ Pentateucho continentur invictis demonstratur argumentis; præstat autem ea quæ ex majorum suorum traditione derivata sunt ab iis quæ Moses ex propria scientia testatus est, distinguere, ut argumentorum vis apprime intelligatur. Genesis liber illa, cæteri quatuor hæc complectuntur. Nulla quidem de his moveretur lis, si consuetum rerum ordinem non excederent; sed quum pleraque ejusmodi sint quæ naturæ vires omnino superant, qui revelationi per Moysen traditæ repugnant, nihil non faciunt, ut iis fidem detrahant. Cæterum ipsa miracula a Mose relata eam habent historicam certitudinem qua nulla major; adeo ut fidem mereantur, et cæteris quæ narrat fidem concilient.

Propositio 3.

Quæ ex propria scientia refert Moses maxima gaudent historica certitudine.

146. *Prob.* Scriptor morum integritate insignis, qui gravi et simplici stylo ea narrat quorum magna pars ipse erat, quæque publice sunt gesta, toto fere populo inspectante, maximam meretur fidem, quando populi assensu narratio excepta, et publicis monumentis etiam consignata est : hæc autem omnia de rebus a Mose gestis et relatis affirmari possunt : plena igitur fides iis debetur.

147. Equidem Moses, ex Judaicæ nationis traditione, summa gaudet fama ob virtutes, et ex suis etiam scriptis integerrimus facile noscitur. Stylus ejus gravis est et simplex, nullo ostentationis vel artis indicio, adeo ut ipsa veritas se exhibere videatur. Tota narratio cohæret, omniaque sibi sunt consona. Pleraque in conspectu omnium gesta referuntur, vel saltem iis patefacta indiciis quæ omnem deceptionem amovent. Passim monumenta erecta, festa instituta, ritusque celebrati ad memoriam rerum gestarum adnotantur. Nec blanditur auctor Israelitis; sed vitia eorum, et majorum suorum exprobrat, et plurima quæ nationi fœda et infausta haberi merito possent, refert. Israelitæ nihilominus historiam plena fide exceperunt, et magno custodierunt studio, ut veram, imo Numine illustrante scriptam. Liquet igitur maximum fidei historicæ gradum Mosaicam narrationem attigisse.

Objectiones.

148. *Obj.* 1. Mirum non est Mosen, qui concives suos ex Ægypto eduxit, re-

(1) Luc. iii. 36.

(2) Vide Deut. x. 8. Josue ix. 27, xv. 63 Bergier, t. iv. ch. 2. § 22.

bus vere gestis plurima admiscuisse mira, ingenio conficta, ut se divinitus missum suaderet. Rem exponit Tacitus, veterum auctoritate nixus : « Plurimi authores consentiunt, orta per Ægyptum tabe quæ corpora fœdaret, Regem Occhorim, adito Hammonis oraculo, remedium petentem, purgare regnum, et id genus hominum ut invisum diis, alias in terras avehere jussum. Sic conquisitum collectumque vulgus postquam vastis locis relictum fuit, cæteris per lacrymas torpentibus, Mosem unum exulum monuisse, ne quam Deorum hominumque opem expectarent, ab utrisque deserti, sed sibimet ut duci cœlesti crederent. » [1]

149. *Resp.* Quæ ab auctore tempore æquali, oculato etiam teste, referuntur, et plena fide ab iis qui testes etiam oculati fuerunt, excepta sunt, non sunt vanis conjecturis infirmanda. Quod Tacitus narrat, ostendit exitum Israelitarum, Mose duce, ex Ægypto fuisse concordi etiam Ethnicorum consensu celebratum, quamvis, suis superstitionibus studentes, adjuncta rei haud accurate exhibuerint. Quis tamen non videt Mosaicam de plagis Ægyptiacis narrationem illo Taciti testimonio roborari?

150. *Obj.* 2. Si res adeo miræ et publicæ contigissent, exteris etiam innotuissent nationibus, quæ proinde eas in suis regestis vel monumentis reliquissent signatas : silet vero omnis historia, nullumque vestigium tot ac tantorum reperire est.

151. *Resp.* Pleraque eorum quæ refert Moses apud Israelitas contigerunt, quorum notitiam exteros haud habuisse mirum non foret. Præterea nullus superest scriptor historiæ profanæ Herodoto prior, qui mille annis Mose posterior est. Artapanus autem, Diodorus Siculus, Justinus et alii Mosis faciunt mentionem, quem Plinius et Apuleius tamquam magum celeberrimum notant. Vestigia etiam plurima eorum quæ Moses refert, apud plerasque nationes diligentius inspicientibus apparent, uti docte et ingeniose ostendit Huetius. [2]

152. *Obj.* 3. Israelitæ ipsi rebus gestis Mosis non videntur adhibuisse fidem : nam levi qualibet ex occasione murmurabant, et Mosen, imo Deum ipsum rejiciebant; quod vix contingere potuit, si tanta prodigia ipsi nossent facta. De eorum incredulitate questus dicitur Deus : « Quousque non credent mihi in omnibus signis, quæ feci coram eis? » [3]

153. *Resp.* Mira quidem animi levitate Israelitæ a Deo deficere solebant in itinere per desertum, vel saltem in querelas erumpere, Mosemque suis lamentis fatigare : inde autem confici nequit ipsos prodigiorum quæ narrantur non fuisse testes : nam pertinacis animi et ad motus rebelles proclivis eos fuisse liquet ex tota rerum gestarum serie. Quum igitur gravi premerentur sæpius rerum inopia, et plurima paterentur itineris incommoda, non adeo est mirandum, eos sensuum delectationi, cibo potuique inhiantes, graves in Mosem effudisse querelas. Quod autem, divino cultu abjecto vitulum conflatilem adoraverint, semel factum est ob diuturniorem Mosis absentiam, quem e vivis sublatum putarunt, unde facile ad imitationem Ægyptiacæ idololatriæ, (apud Ægyptios quippe *Apis*, bovis figura, colebatur), delapsi sunt. Qui animo consideraverit populum vix e servitute ereptum, et in deserta loca deductum, inopinato ducis præsentia per quadraginta dies destitutum, et veluti omnino derelictum, fidem haud recusabit narranti eum, prodigiis quæ viderat postpositis, visibilem deum, instar aliorum populorum, colendum quæsiisse. Omnis quidem idolorum cultus adeo rationi repugnat, ut vix credi possit homines un-

(1) Tacitus, l. v. hist. c 3.
(2) Dem. Evang.
(3) Num. xiv.

quam eum exercuisse; quod autem id paulo post stupenda visa prodigia exercuerint, etsi mirum magis, non tamen penitus ultra fidem. Præterea confirmatur narratio Mosaica ex illa quam describit populi levitate, pervicacia, et rebellione, quum Israelitæ, nonnisi manifesta rerum certitudine, eam excepisse censendi sint. Cæterum objecto loco Deus Judæos suæ promissioni eos in terram Chananæorum inducendi non credere questus est, sed non innuit eos signis ipsis, seu miraculis, non credere. [1]

154. *Obj.* 4. Moses sæpius secum pugnat: narrat enim, [2] omnia animantia Ægyptiorum peste periisse, postea tamen animantia in agris grandine dicit occisa; [3] denique equitatum magnum a Pharaone eductum ut Israelitas persequeretur. [4]

155. *Resp.* Omnia quæ peste perierunt Ægyptiorum fuerunt animantia, « de animalibus vero filiorum Israel nihil omnino periit » [5] Jumentis in agro grandine percussis, equorum in stabulis et urbe magna copia incolumis mansit. Præterea voces illæ plurima, non universa prorsus designant, ex communi loquendi usu.

§. IV. *De vi probandi.*

156. Veritate rerum gestarum suo tempore quas refert Moses statuta, de vi probandi divinam ejus legationem, quam habent, agendum est; pendet quidem ex earum natura: si enim superent vires creatas, nonnisi Numinis speciali auxilio factæ intelligantur necesse est; adeo ut Deus hac ratione missum a se Mosen hominibus testatus sit, eumque veritatis divinitus revelatæ præconem et interpretem constituerit.

Propositio 4.

Plurima quæ refert Moses, naturæ ordini utpote contraria, divinam virtutem necessario exigebant.

157. *Prob.* Plagæ quæ, Moysis veluti nutu, Ægyptum afflixerunt, consueto rerum ordine non continentur: aquarum in sanguinem per totum Ægyptum mutatio, Mose virgam extendente, sciniphum multiplicatio, pulveris pugillo per aerem sparso; primogenitorum Ægyptiacorum mors simultanea, salvis Israelitis. Multo magis naturæ ordinem transgreditur aquarum, muri instar, utrimque acervus, alveum maris rubri transeuntibus Israelitis; aquæ e rupe virgæ percussione eductio; mannæ singulis diebus, sabbato excepto, per quadraginta annos in solitudine delapsus; terræ hiatus, ut Core, Dathan et Abiron cum suis perituri, delicti luerent pœnas. Plurima alia, quæ referuntur, nulli naturæ legi, aut hominum vi, tribui possunt, sed divinam plane indicant virtutem. Jure igitur optimo Moyses ea urgebat momenta ut Dei, cujus potestate agebat, amorem populo insinuaret: « Ama itaque Dominum Deum tuum, et observa præcepta ejus et cæremonias, judicia atque mandata omni tempore. Cognoscite hodie quæ ignorant filii vestri, qui non viderunt disciplinam Domini Dei vestri, magnalia ejus, et robustam manum, extentumque brachium, signa et opera quæ fecit in medio Ægypti Pharaoni regi, et universæ terræ ejus, omnique exercitui Ægyptiorum, et equis ac curribus; quomodo operuerint eos aquæ maris rubri, cum vos persequerentur, et deleverit eos Dominus usque in præsentem diem: vobisque quæ fecerit in solitudine, donec veniretis ad hunc locum, et Dathan et Abiron filiis Eliab, qui fuit filius Ruben, quos aperto ore suo terra absorbuit cum domibus et tabernaculis et universa substantia eorum, quam habebant in medio Israel. Oculi vestri viderunt omnia opera Domini magna quæ fecit. » [6]

(1) Vide Spedalieri, refutazione di Gibbon, s. i. c. 1. p. 78. (2) Exod. ix. 6.

(3) Ib. v. 19, 25. (4) Ibid. xiv. 7.
(5) Ibidem ix. 6. (6) Deut. xi. 1. et seq.

Objectiones.

158. *Obj.* 1. Mira quæ Moses coram Pharaone patravit, divinam non exigebant virtutem: nam magi Ægyptiaci fecerunt similiter, vel *sic*, ut textus Hebraicus habet.

159. *Resp.* Quædam ex iis quæ Moses fecit, imitati sunt magi, seu dæmonis, cujus vires humanis longe sunt majores, opera, seu intuentium oculis hallucinatione facta, seu dolo adhibito, vel mira quadam dexteritate et celeritate rebus aliunde adductis. Quidquid sit, constat eos haud valuisse omnia quæ fecit ipse imitari, sed divinam agnovisse virtutem, ipsa rerum evidentia coactos; visis enim sciniphibus, exclamarunt: « Digitus Dei est hic. » [1]

160. *Obj.* 2. Pleraque de plagis relata de peste in Ægypto orta intelligenda sunt: constat enim ex profanis historicis Israelitas ob luem grassantem ex Ægypto ejectos fuisse. Inter pisces prima quum pestis indicia data sint, fluvios omnes Ægypti aquasque omnes rubri factas esse coloris, poetico velut ornatu, narravit Moyses Ranæ ex aquis infectis in terras prodeuntes, plagæ nomen dedisse videntur: sciniphes ex ovis in pulvere delitescentibus exorti, favente aeris calore, veluti divinitus immissi ad Ægyptios puniendos exhibentur. Ulcera hominum pecudumque gravia sunt facta, lue in dies magis grassante. « Locustas quandoque gregatim sublatas vento in maria aut stagna decidere, » ex Plinio didicimus. [2] Tenebræ nihil aliud fuerunt præter densissimam nebulam. Primogeniti Ægyptiaci mortui dicuntur, quod qui ætate et loco essent conspicui, et in majori haberentur pretio, peste sint sublati.

161. *Resp.* Hæc ingeniose finguntur, sed cum gravi et simplici Mosis narratione nullatenus possunt componi. Vaga illa et incerta profanorum traditio de ejectis ob morbum Israelitis, satis manifestam habet ad historiam Mosaicam relationem, quamvis, ut solet, a veritate aberret. Quos pestis veluti progressus notat nonnemo, Moses refert adeo ex ejus arbitrio pendere, ut virga in altum elata, plaga sit orta, et precibus deinceps fusis statim sit sublata: quapropter vel cum penitus fallere, (quod affirmari non posse probavimus) vel res consueto rerum ordini penitus contrarias evenisse, dicendum est. Haud satis est unum aut alterum effectum quandoque ex causis naturalibus oriri posse, sed necesse est eum inde in iis rerum adjunctis revera ortum, ut ordine naturali contineri videatur.

162. *Obj.* 3. Maris rubri transitui juxta isthmum Suez, maris refluxus dedit locum: Ægyptii autem fluxu maris inopinato aquis operti sunt. Audiatur ethnicus scriptor, Artapanus: « Judæos multis ab Ægypto cum poculis, tum vestibus corrogatis, aliaque multiplice gaza, trajectis Arabiæ fluminibus magnoque confecto itinere, ad mare rubrum tertio demum die pervenisse: atque a Memphitis quidem ita rem narrari; Moysen totius regionis scientissimum, reciprocantis æstus tempore, sicco mari universam multitudinem transmisisse. » [3]

163. *Resp.* Illa Memphitarum traditio, quam profert Artapanus, Mosaicam narrationem de transitu Israelitarum confirmat, quamvis siccati maris causam falso et inverosimiliter refluxum exhibeat. Quis sibi persuadebit Mosem potuisse, ipsis Israelitis testibus, referre aquas a dextris et a sinistris instar muri stetisse; [4] si tantum sensim sine sensu recesserint? Quis per brevissimum temporis spatium, perque alvei angustam partem, populum, qui facile vigesies centum millia hominum numerabat, transiisse credet? Quis sibi finge

(1) Exod. viii. 19.
(2) Plin. l. xi. 26.
(3) Apud Euseb. Præp. Evang. l. 9, c. 27.
(4) Exod. xiv. 22.

Pharaonem fluxum aquarum ignorasse, vel temere sese objecisse discrimini, neque auctis paulatim aquis littus tempestive petiisse? Hæc plurimaque alia obstant ne quæ scripsit Moses, verbis maxime perspicuis ac simplicibus, ad æstum maris referantur, quum semper tamquam mirandum maxime divinæ virtutis portentum a Mose ipso, et a sacris qui eum secuti sunt scriptoribus exhibeatur.

164. *Obj.* 4. Quæ in solitudine contigisse prodigia dicuntur, columna scilicet nubis die, ignis noctu speciem exhibens, mannæ delapsus, coturnicum copia, ad naturales possunt referri causas. Verosimile est Mosem igne accenso signi instar usum esse, indeque fumum exortum nubem habitum esse : manna in Arabia arboribus, plantis, ipsisque rupibus adhæret, soleque orto colliquescit : coturnices etiam sæpius consueverunt, magna copia, in eam regionem decidere, quibus ad satietatem manducatis, morbus inde secutus plaga divinitus inflicta videbatur.

165. *Resp.* Non sufficit aliqua prodire potuisse ex naturalibus causis, si constet ea nullam habuisse hujusmodi causam. Profecto tota Mosis narratio ea quæ in solitudine evenerunt mira atque stupenda, divina virtute contigisse testatur. Prædixit ea Moses, eaque designavit adjuncta quæ a consuetis eventibus omnino discrepabant. Si ignis a se accensus signum fuisset profectionis, vel castrametandi, numquid potuisset toti populo illud divinitus datum persuadere? Manna certe quod in Arabia invenitur, singulis diebus, nullo sabbati Judaici facto discrimine, reperire est, nec potuit Israelitas admiratione percellere; sed illud de quo loquitur Moses, quod iis cœlitus præstitum est, sabbato haud decidebat, et plurimis rationibus a consueto distinguebatur. [1] Coturnices etiam ex naturali quacumque causa, certo quodam tempore, Mose orante et prædicente, decidisse, tanta copia ut per mensem integrum totus populus satiaretur, ultra fidem est. Plagæ autem, quibus murmurantes plexi sunt, omnino a ciborum satietate distinctæ fuerint necesse est, quum omnes eas divinitus immissas crediderint, rerum ipsarum evidentia procul dubio coacti. Ipsa quæ locis assignata sunt nomina, scilicet, *tentationis* et *concupiscentiæ*, testantur has pœnas divinitus irrogatas ab omnibus agnosci : quod vix fieri potuisset si ulla superesset ratio eas ad naturales referendi causas; optassent scilicet Israelitæ probrum a se suisque majoribus amovere. Manifestum idcirco est Mosen simpliciter retulisse quæ omnem naturæ ordinem viresque longe superant, eaque plena fide ab Israelitis excepta, quamvis studium gentis majorumque gloriæ eos minus ad credendum disponeret.

166. *Obj.* 5. Aquarum e rupe eductarum prodigium poetico stylo a Moyse relatum a Tacito sic narratur : « Nihil æque Hebræos quam inopia aquæ fatigabat. Jamque haud procul exitio totis campis procubuerant, cum grex asinorum agrestium ex pastu in rupem nemore opacam concessit; secutus Moyses conjectura herbidi soli largas aquarum venas aperit. » [2] Igitur vel hac ratione vel saltem virga divinatoria eas inventas licet suspicari.

167. *Resp.* Coævi scriptoris oculatique testis narratio, gentis totius fide confirmata, non potest Taciti, qui fere bis mille annis posterior fuit, conjectura, vel relatione, incerta traditione innixa, infirmari. Quidquid sit de virga ad inveniendas aquas adhibita, de qua impræsentiarum haud agendum censuimus, nemo eas educi e rupe virgæ unica vel altera percussione dicet : quod tamen divinitus evenisse refert Moses, toto assentiente populo.

(1) Exod. xvi, 18.

(2) Tacit. l. v. hist. c. 3.

168. Ex his quæ hactenus disputavimus liquet Mosen divinitus missum, et legem, quam populo Israelitico proposuit, Deum habere auctorem. Equidem ipsa mira faciendi potestas ei concessa est, ut fidem sibi conciliaret. Deus autem non potest patrocinari mendacio, suam commodando operam deceptori. His vaticinia quæ in Pentateucho refert, et quorum nonnulla ipse edidit, novum dant robur.

Propositio 5.

Vaticinia quæ Pentateucho continentur Mosem Dei legatum, et revelationem cujus præco fuit divinam esse probant.

169. *Prob.* Deus Abrahamum alloquitur : « Suspice cœlum, et numera stellas, si potes; sic erit semen tuum.» [1] « Ego Dominus qui eduxi te de Ur Chaldæorum, ut darem tibi terram istam, et possideres eam. » [2] « Scito prænoscens quod peregrinum futurum sit semen tuum in terra non sua, et subjicient eos servituti, et affligent quadringentis annis. » [3] « Verumtamen gentem cui servituri sunt ego judicabo, et post hæc egredientur cum magna substantia. » [4] « Generatione quarta revertentur huc. » [5] Vaticinia hæc innotuerunt certe Israelitis, et apud eos fuerunt celebrata, diu ante Moysis tempora ; nec enim plane incognita, et tunc primum allegata vim obtinuissent, aut fidem. Ea vero impleta fuisse liquet ex Mosaica narratione, cujus veritas ipsa se prodit. Fata vero posterorum Abrahæ per quatuor sæcula non potuerunt nisi divino lumine innotescere.

170. Moses ipse plura prædixit quæ humanitus scire nequivit ; nempe Ægypti plagas, [6] transitum per mare rubrum, [7] mannæ copiam populo in solitudine affuturam, [8] Core, Dathan, et Abiron interitum, [9] neminemque e murmurante populo visurum esse te[r]ram promissam, [10] adeo ut quadragint[a] annos errantes, omnes qui vigesimu[m] annum tempore murmurationis exple[-] verant, mortui sint, solis excepti Caleb et Josue. Prædicit Israelitas re[-] gem petituros, [11] cujus munera definit quod nonnisi post quatuor sæcula even[-] turum erat.

Hæc omnia aliaque plurima, quæ ne[-] mo conjiciendo potuit assequi, qua[e] que impleta esse constat, probant Mo[s] Deum aspirasse, et futurorum notiti[a] ejus sanxisse missionem.

Objectiones.

171. *Obj.* 1. Quæ Moyses refert prædi[-] cta et impleta vim probandi non habent nec enim constat de vaticinio diu ant[e] eventum edito.

172. *Resp.* Constat quidem de vati[-] cinio ; Moses enim illud referendo, ta[-] cite appellat legentium fidem. Si null[a] alias fuisset Israelitis de promission[e] Abrahæ facta notitia, nec ausus fuisse ille eam allegare, nec hi eam excepis[-] sent. Pro certo igitur habendum es[t] eam a majorum traditione derivatar per quatuor sæcula fuisse celebratar memoria posterorum Abrahæ, Moysi tempore tandem plenissime adimple[-] tam. Quod ad alia vaticinia paulo ant[e] eventum ab ipso Moyse edita pertine[t] breve illud temporis spatium non obst[at] eorum auctoritati ; quamvis enim ple[-] rumque ea sint divini vatis majora in[-] dicia, quod res post seriem longa[m] sæculorum eventuras certo prædixeri[t] potest tamen fieri, ut res paulo po[st] eventura nequeat ratione ulla natural[i] vel conjectura prænosci, utpote qu[æ] extra consuetum rerum ordinem na[tu-] ræque cursum, sit posita. Ejusmo[di] fuerunt quæ a Moyse prædicta sunt.

173. *Obj.* 2. Tempus servitutis Æ[-]

(1) Gen. xv. 5. (2) Ibid. v. 7.
(3) Ibid. v. 13. (4) Ibid. v. 14.
(5) Ibid. v. 16. (6) Exod. viii. 10; ix. 19. 29. x. 4. xii. 23.
(7) Exod. xiv. 13. (8) Exod. xvi. 6.
(9) Num. xvi. 30. (10) Num. xiv. 30. et xxvi. [illegible]
(11) Deut. xvii. 14.

ptiacæ perbreve fuit, nam Josepho in viris, et etiam postea, gratia apud Pharaonem valuerunt Israelitæ, qui vix ultra ducentos annos in Ægypto degerunt. Attamen 400, vel 430 anni adsignati sunt in vaticinio.

174. *Resp.* Juxta plerosque tempus vaticinio designatum 430 annorum a vocato Abraha, vel 400 a nato Isaac, peregrinationem in terra Chanaan et in Ægypto, una cum servitute quæ post secundas res secuta est complectitur, apposito limite prædictioni de occupanda terra. Cæterum alii putant eos per quatuor sæcula in Ægypto degisse, quod eorum multitudine adeo aucta confirmari videtur.

§. V. *De Genesis historia.*

Propositio 6.

Omnia quæ retulit in Pentateucho Moyses, etiam quorum testis oculatus non fuit, plena fide sunt excipienda.

175. *Prob.* Ex miraculis quæ patravit Moyses eum divinitus electum ad populum ducendum, et edocendum, et ex tota vitæ suæ ratione eum fuisse integerrimum, verique tenacem constat. Ergo censendus est non temere quidquam retulisse, sed divinitus edoctus, vel certissimis innixus documentis. Præterea præsto illi fuerunt plura subsidia ad rerum gestarum certam assequendam notitiam; vixit enim, juxta receptum calculum, nongentis circiter post diluvium annis, bis mille quingentis post orbem conditum. Eventuum autem insignium, qui numero sunt pauci, paucisque continentur capitulis, notitia facile poterat per id temporis transmitti, quum hominum vita diuturna esset, ita ut unus sufficiat testis medius inter Adamum et Noe, nempe Mathusala, qui 600 annis vixit cum Adamo, 300 cum Noe, et tres intermedii testes inter Noe et Mosem; Sem quippe Noe filius ab Isaaco visus est, qui cum Levi patre Mosis vixit. Per majorum traditionem poterant pleraque quæ Moses refert innotescere, ut de monumentis publicis, tabulisque singularum familiarum, carminibus in solemnibus cœtibus decantatis, et scriptis quæ forsan apud aliquos servata sint, aliisque plurimis subsidiis historicis sileamus. Ante hominum per orbem dispersionem, quum omnes unius familiæ instar se haberent, facillima erat rerum gestarum memoriæ conservatio. Israelitis etiam majorum suorum ab infantilibus annis res gestas edoctis suppetebant subsidia ad errorem detegendum, si quis induceretur. Si v. gr. nihil de priorum hominum vita diuturna audiissent, nihil de diluvio, profecto veluti ægri animi somnia habuissent quæ refert Moses. Quum igitur tota historia Mosaica plena fide ab iis excepta sit, liquet eam veteri et constanti Israeliticæ gentis traditioni esse consonam. Omnium etiam gentium traditiones favere Mosaicæ narrationi plures demonstrarunt; nuperrime Faber in opere dicto « Horæ Mosaicæ. »

Objectiones.

176. *Obj.* 1. Strata diversa terræ, rupiumque, miro quodam ordine disposita, quibus etiam conchyliorum numerus infinitus, plantæ, animantiaque, in petras conversa, pristinam tamen formam retinentia, includuntur, probant orbem per infinita fere sæcula durasse, plurimas subiisse mutationes, quibus strata stratis imposita sunt, donec tandem ad eam quam nunc præ se fert formam terra sit composita. Hæc autem cum recenti, quam Moyses adsignat, rerum origine nequeunt conciliari.

177. *Resp.* Moses nullam orbis terrarum chronologiam nobis reliquit, sed hominum ab Ada præcipuorum notavit ætatem, unde chronologis subsidia ad annos computandos ab homine condito suppeditata sunt. Dixit quidem Deum initio cœlum terramque creasse; per quod temporis spatium terra inanis et vacua fuerit, qua conditione rerum

fuerint elementa, et qua ratione coaluerint, nos non edocuit. [1] Per sex dies omnia in ordinem redacta retulit; nec tamen perspicuis affirmavit verbis diei nomine eo loci illud designari temporis spatium quod diurnæ solis conversioni respondet; quod animadvertit jam olim Augustinus : « Qui dies cujusmodi sint, aut perdifficile nobis, aut etiam impossibile est cogitare, quanto magis dicere? » [2]

178. Cæterum non est facile concedendum tot sæculorum seriem requiri ut strata terræ componerentur, rupesque fierent, vel alia quæ in terræ superficie vel visceribus exhibentur phænomena : nam ex tardo rerum progressu quem videmus, quid factum sit in ipso earum ortu non licet inferre; infinita quippe Dei potestas ea, ictu veluti oculi, valet efficere quæ per longam tardamque causarum secundarum evolutionem plerumque fiunt. Insuper per sæcula saltem sexdecim, quæ ab homine condito ad diluvium effluxerunt, et per illud temporis spatium per quod aquis diluvialibus omnia sursum deorsum magno impetu acta sunt, et per sæcula quæ a diluvio numerantur quadraginta tria, terræ facies plurimas mutationes, viscera etiam, saltem quousque ea scrutari licet, magnas vices subierint necesse est. Sane rerum physicarum peritissimi homines omnia phænomena explicari posse contendunt,etiamsi terra non ante sex millia annorum extitisse credatur. Id insuper haud prætereundum geologica systemata adeo esse incerta,ut quod, magno scientiæ apparatu, ante paucos annos proposuerit celeberrimus Cuvierus, jam a plerisque deseratur. [3]

179. *Obj.* 2 Græci, Ægyptii, Sinenses, et plerique populi suas antiquitates ad tempus Mosaica epocha orti hominis longe prius referunt.

180. *Resp.* Nullum documentum tan[…] tæ antiquitatis proferri potest : na[…] doctis hominibus exploratum jam h[…]betur quod Varro olim affirmabat nihil in Græca historia certum es[…] ante Trojanum bellum, quod Mosaic[…] temporibus tercentis annis posteriu[…] est. Ægyptiorum antiquitates bis mil[…] annos haud excedere testabatur su[…] tempore doctissimus ille scriptor. Qu[…] de vetustissimis temporibus retuleru[…] quidam,auctoritate carent, quippe qu[…] absque documentis a scriptoribus long[…] recentioribus dicuntur, quæque fabul[…] speciem præ se ferunt. Herodotus, q[…] merito pater historiæ profanæ habe[…]tur, mille annis Mose posterior est. Q[…] Sinensium scripta monumentaque in[…]vestigarunt, pro comperto habent e[…] certam historiam ultra octingentos a[…]nos ante Christum natum referre n[…] posse. Confucius, qui primus res [...] illis gestas conscripsit, nonnisi 55[…] ante Christum floruit, et ultra ducent[…] annos certa tempora iis quæ retulit a[…]signare haud valuit.

181. *Obj.*3. Observationes astronom[…]cæ apud Chaldæos, Babylonios, Sine[…]ses, aliosque populos factæ, period[…]que inventæ, homines per sæcu[…] plurima ante epocham Mosaicam vixis[…] ostendunt : Zodiacus insuper Dend[…]rensis et Hennæus in Ægypto, an. 179[…] reperti id conficiunt, nam Solstitiu[…] æstivum signo Leonis ille tribuit, Vi[…]ginis vero hic; qui proinde sculpti d[…]cendi sunt innumera ante sæcula; so[…]stitium quippe sub signo Cancri, qu[…] quadraginta tribus gradibus a Leo[…] distat, nunc contingit.

182. *Resp.* Nullæ sunt observation[…] astronomicæ quæ tantam sibi vind[…]cant antiquitatem; quamvis miru[…] non foret si eorum qui ab initio mun[…] vixerunt observationes, monumen[…] forsan insculptæ, nec ipsis dilu[…]

(1) Vide Wiseman, lecture 6th.
(2) Aug. de civ. Dei. l. 1. c. 6.
(3) Vide Examen des Questions Scientifiq[…] par Forichon, p. 104 et 176. Paris, 1837.

aquis deletæ, superessent. Ad periodos calculosque omnes quod pertinet, componuntur habita ratione observationum, quin quis totum temporis spatium percurrerit. Cæterum quum vita hominum valde esset diuturna, observationes et calculi astronomici facillime fieri poterant, præsertim cœlo sereno, quali fruebantur Chaldæi aliique Orientales. Nullas tamen Chaldæorum vel Babyloniorum observationes quæ annos 727 ante Christum attingunt, noverunt docti homines. Zodiaci autem qui in medium adducti sunt, jam posterioris ætatis agnoscuntur : nec enim constat solstitia æstiva illis signis tribui, quamvis revera 1322 annis ante Christum sol in Leone steterit. Quum Libra, antiquis Ægyptiis ignota, inter signa recenseatur, liquet Zodiacos recentius constructos. Eclipses autem in templis Ægyptiacis notatæ observationibus vix censendæ sunt nixæ : templa enim ipsa, Tiberio imperante, constructa esse, ex inscriptionibus constat. [1]

183. *Obj.* 4. Fabulam sapiunt quæ de serpentis tentatione, de Deo lapsos homines increpante, de angelis Abraham et Lot visitantibus, aliisque multis scripsit Moses.

184. *Resp.* Mira quidem sunt. et a nostra consuetudine remota : cæterum quum a scriptore gravissimo tradantur, non statim forent fabulis accensenda, etiamsi de divina qua fulget auctoritate non constaret. Non enim penitus ultra fidem est serpente, tamquam instrumento, usum esse dæmonem ad mulierem tentandam, vel mulierem serpentis colloquium haud effugisse, aut Deum pœnam protulisse delicti, aut sua per angelos manifestasse consilia. [2] Hæc autem omnia a sacris interpretibus, qui majestatem auctoritatemque Scripturarum suis explicationibus vindicarunt, addiscere oportebit, quum nobis sit satis ea indicasse.

185. *Obj.* 5. De diluvio ea tradit Moses quæ fidem prorsus excedunt : quis enim tantam aquarum copiam quæ altissimorum montium cacumina superet, vel oceano, vel nubibus contineri concipiat? quis animantia simul a Noe collecta, et in arcam inclusa facile credet?

186. *Resp.* Consona sunt quæ de diluvii aquis dicuntur iis quæ de orbe condito jam a Mose sunt relata : omnia quippe ab initio aquis cooperta sunt, sed, jubente Deo, quædam sursum elatæ sunt ad altiorem cœlorum locum, aquis cæteris in alveum delabentibus. [3] Mirum igitur non est eas iterum super terram effusas ipsos montes cooperuisse. Quis novit maris oceanique profunda, ut fidenter dicat non satis esse aquarum, ut ad montium surgant altitudinem ? Quis ascendit ad nubes, eas dimensurus ? Animantia autem fuisse simul collecta, ut arca includerentur, non est cur dubitemus, quum præcipuorum generum nonnulla haud adeo difficile fuerit congregare, hominibus animantibusque nondum per terras longinquas dispersis : spatium autem fuisse peramplum, quo septem animantia munda, et duo immunda, singulorum generum, continerentur, peritissimi mathematici demonstrarunt, inter quos *Pelletier* et *Calmet*. Diluvii quidem vestigia ubique reperire est, quum terræ facies visceraque ipsa montium, quatenus ea liceat inspicere, indicia haud dubia præbeant aquas aliquando ubique obtinuisse, et vi quadam ac impetu subitaneo omnia confudisse. Id agnoscunt geologi ; [4] quamvis sint inter eos qui diluvia plurima statuunt, ne sacræ Scripturæ fidem adhibere de diluvio universum or-

(1) Vide diss. Testa de Zodiacis Wiseman, lect. 8.

(2) Hengstenberg, Christology, p. 27.

(3) Moyse et les Géologues, c. 4., par V. De Bonald.

(4) Cuvier, Discours 6 sur les révolutions du glob

bem obruente videantur, cum jactatæ suæ scientiæ dispendio.

187. *Obj.* 6. Moses genus humanum ex duobus ortum tradit, Ada scilicet et Eva, et post diluvii stragem tribus ex filiis Noe: id autem admitti nequit; constat enim hominum species non tantum statura distingui, sed et colore, imo et cerebri capitisque forma, ita ut diversam originem habeant necesse sit.

188. *Resp.* Quod inter homines intercedit discrimen staturæ, ratione cum communi omnium origine facile componitur: nam pygmæos quosdam nonnumquam a parentibus consuetæ staturæ gigni liquet, quapropter totam fere gentem parvæ esse staturæ mirum non est, præsertim aeris temperie rigida corporis humani explicationi haud favente. De colore id pro comperto haberi potest, eum ex nimio solis ardore oriri; liquet quippe gentes quo magis ad zonam torridam accesserint, obscuriorem præseferre vultum, donec tandem nigræ omnino sint. Quod autem ad frigidiores translati plagas colorem haud deponant, sed potius genitis a se filiis communicent, contingit ex lege illa naturæ qua similes plerumque gignentibus nascuntur. Cæterum constat Lusitanorum posteros in Africa majorum suorum colorem album amisisse, cœlo soleque nigrum sensim sine sensu inducentibus. Capitis autem formam diversam ex causa quadam speciali, vel variis ex causis simul concurrentibus ortam suspicari licet, et deinceps per plerosque propagatam; constat enim magnas varietates sæpe induci, et per familias quasdam propagari, quod in tota gente contingere potuit, prout cultior vel minus culta fuerit.[1]

189. *Obj.* 7. Americæ incolæ antiqui nulla verosimili ratione censeri possunt a communi cæterorum hominum stirpe orti: quum nulla fuerit apud cæteros populos, vel Americæ, vel ejus incolarum, ante sæculum decimum quintum notitia.

190. *Resp.* Ex moribus traditionibusque apud aborigines vigentibus satis constat communem iis ac cæteris populis esse originem. Americam undecimo ineunte sæculo Septentrionalibus Europæ populis innotuisse docti homines ex inscriptionibus quibusdam et documentis colligunt. Per eas regiones primum iter patuisse satis verosimiliter conjicitur, quum non adeo magno intervallo ex ea parte utraque continens terra separetur. Plurimos etiam, novas quærentes sedes, vel ventorum vi delatos, ad oras Americanas, vel insulas adjacentes olim appulisse verosimile est. Cæterum casu vel consilio advenerint, constat nihil eas præsetulisse quod diversam arguat originem.

191. *Obj.* 8. Quum Cain ne ab occurrente quocumque occideretur timuerit, et civitatem ædificaverit, plurimos jam fuisse homines liquet: qu tamen Ada orti non dicuntur. Ergo ali ante Adamum extiterunt, ex quibus h sunt orti.

192. *Resp.* Quorumdam filiorum Ada ortum retulit sacer auctor, filiis filiabusque plurimis haud recensitis, qu ratione in opere cœpto perrexit, seriem texens, quin singulos homines enumeraret. Ideo consuevit adjungere nativitatis aliquorum relationi vitæ spatium patris, cum adnotatione: « genuitque filios et filias. »

193 *Obj.* 9. Vitæ spatium quod primis hominibus adsignatur, fidem excedit utpote quod decies longissimam vitam superat, et humani corporis explicationi et conditioni haud congruit.

194. *Resp.* Ex præsenti corporis humani conditione quæ fuerint vires, valetudo, et vitæ spatium primis hominibus non licet inferre; puriore quippe cœlo, cibo saniori, e gremio virgineo terræ, vel arborum fructu,

(1) Vide Wiseman's Lecture 3d.

ipso corpore vigente, homines poterant vitam diu protrahere. Profecto Manethon Ægyptius, Berosus Chaldæus, aliique scriptores profani, quos recenset Josephus, primos homines mille annos vixisse passim tradunt. [1]

195. *Obj.* 10. Gigantes ex Angelorum cum mulieribus commixtione ortos fabulosum est.

196. *Resp.* Non id narrat Moses, sed filios Dei filias hominum adamasse, et ex eis genuisse audax hominum genus. Qui autem filiorum Dei nomine veniant non satis constat : plerisque Seth progeniem, apud quam pietas colebatur, aliis proceres, nobilesve, intelligentibus. Fuerunt ex Patribus qui Angelos designari existimarent, sed hæc nonnullorum opinatio jam communi suffragio derelicta est. Quod ad progeniem pertinet גפלים Aquila reddidit Ἐπιπίπτοντες et Symmachus βιαίους violentos homines. Cæterum extitisse homines altissimæ staturæ liquet ex sacra et profana historia. Moyses lectum ferreum Og, regis Basan, novem cubitos, tredecim scilicet pedes cum dimidio, suo tempore ostendi testatur.

CAPUT VI.

DE DOGMATIBUS ET LEGIBUS PENTATEUCHO CONTENTIS.

§. I. *De Dogmatibus.*

197. Præter rerum gestarum narrationem, complectitur Pentateuchus dogmata quædam et leges, quas Deus, Moysis opera, Israelitis servandas injunxit. Morum præcepta tabulis duabus lapideis in monte Sinai iis ex Ægypto recens egressis tradidit, Moysen per quadraginta dies ibi divino dignatus colloquio : quæ tamen tunc primum lata minime censenda sunt, nam pleraque legem quam dicunt naturalem explicant et promulgant, ne ulla prorsus ratione oblivione deleretur. Leges quæ ritus respiciunt in cultu divino servandos, quæque Levitico præsertim continentur, solos obligabant Judæos; iis quippe specialiter sunt præscriptæ. Idem de legibus quæ judiciorum formam totamque reipublicæ politiam statuebant, dicendum est. Cæteræ igitur gentes, lege per Moysen data, ea manserunt conditione, qua antea fuerant, nullo novo eis imposito onere, quibus proinde divinæ revelationis a primordiis mundi factæ fides, una cum morum, juxta legis naturalis principia, moderamine, ad salutem sufficiebat. Leges autem Israelitis datas omni studio impugnant Deistæ, easque Numine indignas prædicant, hac præsertim ratione omnem revelationem evellere studentes. Ut difficultates, quas tum legibus, tum rebus relatis, objiciunt, evaderet Paley, singulorum quæ veteri Testamento continentur defensionem Christiano homini non esse necessario suscipiendam censuit; [2] sed majori cum Religionis decore Bullet, [3] Guenée, [4] aliique præclari scriptores omnia egregie vindicarunt. Eorum vestigiis insistentes sequentem statuimus propositionem.

Propositio 1.

Quæ Pentateucho continentur de Deo, et de hominis natura dogmata divinam produnt originem.

198. *Prob.* Unitas Dei alte prædicatur : « Audi Israel, Dominus Deus noster, Dominus unus est » [5] Ejus natura simpliciter declaratur, sed sublimi prorsus ratione : « Ego sum qui sum. » [6]

(1) Joseph. Ant. Jud. l. 1. c. 3. Vide etiam Horat. Carm. l. 1. od. 3.

(2) Paley's Evidences of Christianity, p. III. c. 3. The connexion of Christianity with the Jewish history.

(3) Bullet, Réponses critiques.

(4) Lettres de quelques Juifs.

(5) Deut. vi. 4.

(6) Exod. iii. 14.

Inducitur ipse omnia sua potestate creans, [1] et pro suo arbitrio, ordine sapientissimo disponens, et moderans. Summa ejus potentia et majestas ubique elucet: justitia ejus merito formidanda in scelerum ultione exhibetur, nam mundus criminibus inquinatus diluvii aquis obruitur; civitatesque Pentapolis, igne cœlitus immisso, immanium flagitiorum luunt pœnas: ipse protectorem se et mercedem famulis suis præstat, et eorum invigilat incolumitati, hostium præpotentium in irritum missis conatibus. Alia præclara Numinis opera in Pentateucho passim relata videre est; quæ frustra apud celeberrimos Philosophos, vel cultissimas nationes, quibus divina lux non affulsit, quæsieris.

199. De homine ea tradit Moyses quæ naturæ suæ præstantiam ostendunt, creatus quippe est ex consilio Dei, cujus imaginem in spiritu naribus ejus veluti divinitus insufflato exhibet, dominus cæterorum animantium factus, ipse summo rerum Domino subditus. Hæc omnia Deum plane ostendunt auctorem.

Objectiones.

200. *Obj.* 1. Deus a Moyse gentilitius repræsentatur, qui Abrahæ posteros in populum peculiarem sibi asciscit, seque Deum Abraham, Isaac, et Jacob appellat: dicitur etiam gratum habere odorem victimarum, instar hominis epularum odore gaudentis.

201. *Resp.* Moyses profecto Deum universorum conditorem et arbitrum repræsentat: « Videte quod ego sim solus, et non sit alius Deus præter me: ego occidam et ego vivere faciam; percutiam et ego sanabo; et non est qui de manu mea possit eruere. Levabo ad cœlum manum meam, et dicam: Vivo ego in æternum. » [2] Populum autem peculiarem adoptavit, lege eis danda, ut specialibus adminiculis contra grassantes superstitiones munirentur: nec tamen ideo desiit esse omnium populorum Deus, cui omnes obsequium debeant. Illa de grato odore victimarum locutio humana est, qua significatur eas gratas esse, utpote a divina lege præscriptas.

202. *Obj.* 2. In Moysis libris Deus corporeus exhibetur, ad cujus imaginem fit homo. Ambulat, inclinante die, per hortum paradisi: descendit ab alto ut videat. Humana patitur, nam intimo dolore cordis tangitur, irascitur, furibundusque vel aquas diluvio effundit, vel ignem et sulphurem, pluviæ instar, demittit, et posterorum suppliciis parentum delicta ulciscitur. Stragem populorum præcipit, diro eos persequens anathemate: furtum rapinamque sancit: remuneratur mendacium, indurat cor hominis, quem tamen ob duritiem punit. [3]

203. *Resp.* Ad imaginem Dei homo dicitur factus, quia inspiravit ei Deus vitam, animam scilicet immortalem animantia quippe cætera ratione carent, et proinde haud Deo assimilantur; sed homo ratione pollens, et in ævum victurus, Deo similis est. Plura quidem in Pentateucho relata Deum corpus habere videntur insinuare; sed ne sic ea interpretemur cavit Moyses Israelitas monens nullam speciem visibilem, nullam formam, vel imaginem eorum oculis oblatam, Deo in monte Sinai suam manifestante præsentiam. Ideo etiam illis est vetitum ne imaginem sibi colendam facerent rei alicuju quæ in cœlo luceret, vel in terris videretur, vel in aquis nataret: Deus enim nulla re visibili potest exhiberi. Quod autem instar ambulantis post meridiem ad auram capiendam visus sit Adæ

(1) Miratus est ipse Longinus sublimem illam Dei creantis notionem: « Fiat lux, et facta est *lux.* » *De Sublim. c.* 9.

(2) Deut. xxxii. 39.

(3) Paine, Age of Reason, p. 22. 41. et passim.

(4) Vide Calmet in iii. Gen. 8.

factum est, specie assumpta humana, ut collocutus cum Ada delicti gravitatem exponeret : vel Angelo potius humanam induto formam ejus vices gerente ; nisi placeat intelligere textum de sono tamquam deambulantis, quo excitatus est Adam Deum statim auditurus. Humanis igitur utitur locutionibus Moyses ut divina opera nobis enarret; quapropter Deum sibi proponentem ut ab alto cœlorum vertice descenderet ad confundendos turris Babel ædificatores, et ad notitiam facinorum Sodomitarum oculis veluti hauriendam, exhibet : quæ tamen angelico ministerio peracta censenda sunt. Simili de causa de Deo se pœnitente iratoque loquitur, ut summum odium significet adversus peccatum, quod adeo divinæ sanctitati repugnat, ut hominis conditi orbisque ipsius secum trahat ruinam, perinde ac si Deum de condito homine pœniteret. Aquæ vero diluvii non cæco furore sunt effusæ, sed tempore statuto, postquam innocenti Noe, ejusque filiis, et ipsius generis humani, animantium etiam cæterorum, conservationi, arca ædificata, consultum erat. Ignis etiam in Pentapolim descendit, post crimina patefacta, Angelis ipsis Sodoma invisentibus, quamvis jam antea certissime divinæ menti cognita : oportebat scilicet ut insigne flagitiorum exemplum referretur, ad æquitatem divini judicii vindicandam. Pœnæ peccatorum nonnumquam ad posteros transeunt, divina sic disponente sapientia, ad deterrendos homines a peccato, etiam filiorum suorum dilectione : [1] sed qui innocentes sunt filii impiorum parentum ærumnis, quibus subjacent, uti possunt in sui profectum, patienter sustinendo. Clades Chananæorum ob eorum flagitia divino decreta est judicio : si autem ob injurias acceptas nationes putent justam sibi esse belli occasionem, et clades hac ratione excusent, violata jura summi Dei, omnium hominum conditoris et arbitri, justam profecto præbuerunt causam cur eorum internecionem decerneret. Quod si aliqua cladis adjuncta a nostris abhorreant moribus, et humanitatis sensu, qui tunc apud plerasque gentes obtinuerunt mores, juraque belli, præ oculis sunt habenda, una cum jure summo illius quem peccando provocarunt, ut recte de iis judicemus. Cæteras gentes ne bello aggrederentur Israelitis est vetitum : quod si ad expugnandam civitatem lacessiti accederent, pax ei primum offerenda erat, omnesque incolumes servandi conditione accepta : [2] ea autem rejecta, et civitate expugnata, mulieribus et infantibus parcendum erat, contra victorum morem : ipsi enim qui clementiæ laude florebant sexus vel ætatis nullum faciebant discrimen. [3] Nec ideo, ut calumniatur Paine, virgines servabantur ut militibus violandæ traderentur, [4] sed legitimo conjugio donandæ : [5] mense eis prius dato ut suos flerent parentes. Vasa Ægyptiorum abstulerunt Israelitæ Dei jussu, cui summum in res omnes dominium : sed post se relinquebant agros, ex quorum venditione poterat Pharao Ægyptiis satisfacere, ut nihil dicamus de mercede illis debita ob labores et gravamina. Obstetrices Ægyptiacæ humanitus erga Israelitarum pueros se gesserunt, præmio idcirco prolis numerosæ, vel rerum secundarum a Deo merito donatæ : quod autem excusa-

(1) « Nec vero me fugit quam sit acerbum, parentum scelera filiorum pœnis lui; sed hoc præclare legibus comparatum, ut charitas liberorum amiciores parentes reipublicæ redderet. » Cicero in ep. 12, ad Brutum. Et in ep. 15. « Videtur illud esse crudele, quod ad liberos, qui nihil meruerunt, pœna pervenit, sed id et antiquum est et omnium civitatum. »

(2) Deut. xx. 10.

(3) Titus pueros et fœminas Judaicas in theatro feris laniandos objecit, Jerosolyma expugnata.

(4) Paine, Age of Reason, p. 2, page 81.

(5) Deut. xxi. 12.

rint se apud Pharaonem nonnihil a veritate deflectendo, nec probatum, nec remuneratum est. Ipse Pharao cordis duritie divinam provocavit in se vindictam : induratus tamen a Deo dicitur Hebraica loquendi ratione, qua quæ fiunt, Deo permittente, ei tribuuntur, ut intelligatur omnia Dei nutu regi, ipsaque impiorum consilia divinæ subesse providentiæ ; quæ enim libere agunt, etiam contra Dei mandata et voluntatem, potuisset impedire, qui tamen « melius judicavit de malis bene facere, quam mala nulla esse permittere. » [1]

204. *Obj.* 3. Moyses Deum exhibet Abraham tentantem filium occidendi jussione.

205. *Resp* Periculum illud Abrahæ obedientiæ factum est, ut nobis relinqueretur eximiæ fidei exemplum, quæ ardua quæque, Deo jubente, amplectitur. Cæterum Deus, qui novit futura antequam fiant, noluit humano sanguine sibi litari : ideoque voluntate Abrahæ patefacta, vetuit ne ultra progrederetur. Potuit quidem summo jure, vitæ et necis quum sit dominus, vitam quam dederat tollere, etiam patris manu, sed noluit benignissimus ipse omnium pater.

206. *Obj.*4. De anima humana Moyses dicit quod in sanguine est,[2] de immortalitate ejus, vitaque futura prorsus silens; silent quoque cæteri auctores Judaici usque ad Babylonicam captivitatem. Hæc eum divinitus edoctum non ostendunt.

207. *Resp.* Anima sæpissime in Scripturis pro vita sumitur, quam in sanguine esse licet dicere, quod vitales spiritus suppeditet, et per omne corpus nutrimentum diffundat, quo exhausto, vita extinguitur Satis indicat Moyses spiritualem animæ humanæ naturam, dicendo hominem ad Dei imaginei creatum, qui, ut vidimus, human nulla exhibetur forma, sed spiritus es purissimus, cui proinde homo ration animæ assimilatur; inspiravit quipp Deus in nares ejus vitæ spiraculum. Immortalitas ejus inde colligitur; quo et liquet ex raptu Henoch ad Deum, ex promissione mercedis facta Abrahæ « Ego protector tuus sum, et merce tua magna nimis, » [5] Ex Jacobi verbi mœrentis Josephum : « Descendam a filium meum lugens in infernum : » voce enim « inferni » [7] hoc loco vix pc test intelligi sepulchrum, quum Jaco putaret eum a feris dilaniatum. Jaco etiam coram Pharaone totum vitæ ant actæ tempus vocat « dies peregrinatio nis » [8] suæ : quo plane significat se su per terram peregrinum esse, ad pa triam cœlestem properantem : « qu hæc dicunt » ait Apostolus, « signif cant se patriam inquirere ; et siquidei ipsius meminissent de qua exierunt habebant utique tempus revertendi nunc autem meliorem appetunt, i est, cœlestem. [9] Occurrunt etiam i Pentateucho hæc : « ibis ad patr tuos, » « appositus ad populum suum » quæ videntur indicare non locum s pulturæ, sed animarum collegium nam de Mose et Aaron usurpantur, qui utique majorum suorum sepulch conditi non sunt. Id vero animadve tendum Pentateuchum historiam es legumque codicem, potius quam do matum; idcirco quæ ab initio cr debantur pro explorato habens, præsertim inculcat quæ in discrimei populorum vicinorum pravis exempl adducebantur. Omnibus autem ine persuasio de anima superstite, uti i Deistæ fatentur : quæ et colligitur Joanne Clerico ex loco Moysis, u vetat consuli mortuos. [12] Quod per

(1) Aug. Enchir. c. xxxii.
(2) Lev. xvii. 14. (3) Gen. ii. 7.
(4) Gen. v. 24. (5) Gen. xv. 1.
(6) Gen. xxxvii. 35. (7) שְׁאוֹל Græce ἅδης.
(8) Gen. xlvii. 9. (9) Hebr. xi. 14.
(10) Gen. xv. 15, xxv. 17, xxxv. 29, xlix. 32.
(11) Num. xx. et xxvii.
(12) Joan Cleric. in libr. hist. p.269. et Deut. c x

net ad epocham quam Deistæ adsignant hujus dogmatis apud Hebræos introductioni, hujus non est loci vanam explodere assertionem, adductis ex Psalmis, Prophetis et Ecclesiaste testimoniis, quæ abundant, sed fidenter appellamus ipsum Moysem, testem perpetuæ gentis suæ fidei.

§. II. *De legibus morum.*

Propositio 2.

Morum regulæ a Moyse traditæ sua sanctitate divinam produnt originem.

208. *Prob.* Morum leges sanctissimæ sane sunt, Deoque dignæ : Decalogo enim prohibentur quæ divinæ detrahunt majestati, præcipiuntur quæ ad honorem cultumque divinum pertinent : filiorum erga parentes munia commendantur, graviora vetantur crimina, homicidium scilicet, furtum, adulterium, mœchia, calumnia, imo ipsa rerum vetitarum cupido. Nullo alio legum codice tam paucis verbis fundamenta adeo solida morum posita reperiuntur.

209. Quæ aliis in locis Pentateuchi occurrunt his sunt congrua : « Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota fortitudine tua. » [1] Erga concives præcipitur amor, et injuriarum venia : « Non oderis fratrem tuum in corde tuo. * * Non quæras ultionem, nec memor eris injuriæ civium tuorum. » [2] Erga advenas beneficentia injungitur exercenda : « Si habitabit advena in terra vestra, et immoratus fuerit inter vos, non exprobretis ei ; sed sit inter vos quasi indigena, et diligetis eum quasi vosmetipsos. » [3] Justitia servanda erat in omni vitæ commercio, et præsertim in jure dicendo : « Non facies quod iniquum est, nec injuste judicabis. * * Nolite facere iniquum aliquid in judicio, in regula, in pondere, et mensura » [4] Hæc erga Deum proximumque officia sanctissima certe sunt, omni veterum philosophorum disciplina præstantiora ; quapropter merito ab Apostolo dicitur :« lex sancta, et mandatum sanctum, et justum, et bonum. [5] Quæ vitium libidinis præsertim coercent, et quæ matrimonii contractum inter affines, vel consanguineos vetant, [6] vix censeri possunt humano ingenio excogitata ea mundi ætate, plerisque undequaque gentibus ad omnia flagitia delapsis. Leges omnes quibus mores regebantur, divinam habuisse originem fatebitur qui hæc sedulo perpenderit.

Objectiones.

210. *Obj.* 1. Inimicorum odium permisit lex Mosaica, Christo judice, qui idcirco eam emendavit, [7] commendata injuriarum condonatione, quam ethnici ipsi Philosophi prius injunxerant. [8] Legem etiam talionis similiter correxit. [9] Moses omnes gentes abominandas docuit, quapropter non immerito odii generis humani Judæi incusabantur. [10]

211. *Resp.* Nihil hujusmodi in lege invenitur, sed Judæi ex eo quod proximum diligendum lex præciperet, exteros, præsertim hostes, dilectione haud prosequi sibi putabant permitti. Eorum pravam interpretationem correxit Christus Dominus, docuitque ad ipsos infensissimos hostes præceptum extendi, quod omnia Ethnicorum documenta longe superat. Licuit quidem Judæis odisse tamquam Dei hostes Chananæos, in quos divinæ justitiæ ministri electi sunt, quos tamen tamquam homines humano affectu amplecti debebant. Advenas certe diligendos perspicue præcipiebat lex, et inimicis concivibus dilectionis officia persolvenda : « Si occurreris bovi inimici tui, aut asino erranti, reduc

(1) Deut. vi. 5. (2) Lev. xix. 18. (3) Ib. v. 33.
(4) Ib. v. 35. (5) Rom. vii. 12.
(6) Lev. xvi. et alibi passim. (7) Mat. v. 22.
(8) Cicero de Officiis l. 1. n. 33. Seneca l. 2. de Ira c. 32. (9) Mat. v. 38.
(10) Gibbon hist. vol. 1. ch. xv. § 1.

ad eum. »[1] Cæteris hæc officia non commendabantur facienda, quia nullum cum eis commercium habere debebant, ne in eorum vitia et superstitiones, exemplis pravis, traherentur. Lex talionis jubebat vitam pro vita fundi, oculum erui pro oculo injuria eruto, dentem pro dente, ut timore pœnæ violenti cohiberentur, et modus poneretur injuriarum ultioni : quod tamen auctoritate publica, non pro cujusque arbitrio, erat faciendum. Ipsa charitas christiana, quæ donat veniam, non impedit justitiæ exercitium, quando bonum publicum delinquentium punitionem exigit. Eo autem præstat lex nostra Judaicæ, quod hæc ulturos certis cohibeat limitibus, illa injuria gravatos ad ampliorem hortetur beneficentiam, jure tamen haud sublato publicæ saluti consulendi. Quod ad odium omnium gentium attinet, illud certe nulla lege præcipiebatur; sed plurima e contra officia injungebantur peregrinis et advenis persolvenda.[2]

212. *Obj.* 2. De servis ab hero percussis statuitur : « Sin autem uno die vel duobus supervixerint, non subjacebit pœnæ, quia pecunia illius est. »[3] Repugnat bonis moribus ut homines aliorum habeantur, instar animantium brutorum, et impune occidantur.

213. *Resp.* Priori versiculo statuit Moyses, Dei nomine, herum mortis reum habendum, si servus percussus statim moriatur, quo pacto magnum frenum dominorum violentiæ injecit. Quum tamen facile contingere posset ut servi insolescerent, si domini arctioribus legibus constringerentur, censuit alias satis iis consuli ipso metu eorum amittendi servitia; ideoque si supervixerint unum aut alterum diem, nullam imposuit pœnam. Quod eos vocaverit pecuniam suorum dominorum, respicit utilitatem ex iis comparandam, in ea rerum conditione quæ tunc erat et quæ etiam impræsentiarum alicubi existit.

214. *Obj.* 3 Quæ de criminibus contra naturam statuit lex, moribus corrumpendis, potius quam emendandis sunt idonea, nam notitiam flagitiorum cum magno animarum periculo ingerunt.[4] Discrimen autem inter pœnam vitiantis puellam quæ serva sit, et eam quæ sit libera, contra bonos mores est.[5]

215. *Resp.* Criminum illorum catalogus non necessario in manibus omnium habebatur; nec enim adeo multiplicati sunt codices, nec junioribus præsertim licuit librum Levitici, in quo pleraque referuntur, legere. Cæterum pœnæ illis appositæ terrebant eos, quos notitia rationis peccandi poterat allicere, satis facile aliunde acquirenda. Discrimen autem inter pœnam in casibus objectis æquum erat, et bonis moribus congruum; quamvis enim turpitudo flagitii esset eadem, injuria tamen illata distinguebatur, pro ratione puellæ conditionis.

216. *Obj.* 4. Captivam puellam licuit ducere in uxorem : « Si autem postea non sederit animo tuo, dimittes eam liberam. »[6] Quoad omnes mulieres data est divortii facultas; et licuit simul plures habere uxores : quod certe cum bonis moribus pugnat.

217. *Resp.* Plura ad duritiem populi illius permissa sunt, vel divina indulgentia, vel œconomia. Captivæ, quam quis in uxorem duxerat, consultum est securitati, vetando ne venderetur, vel opprimeretur, nam dimittenda erat libera, si nollet victor eam secum retinere uxorem.

(1) Exod. xxiii. 4.
(2) Vide Spedalieri Refutazione di Gibbon, c. 1. § 13. p. 68. 3. Exod. xxi. 21.
(4) Lev. xviii.
(5) Lev. xix. 20.
(6) Deut. xxi. 14.

Sic etiam divortium est permissum, ad graviora vitanda mala, quæ, vinculo conjugii manente, possent oriri, conjuge jam abominationi habita; et ad tollendam tentationem interficiendæ uxoris, ut vinculo liberaretur maritus. Deum autem posse suprema sua auctoritate vinculum solvere conjugii nemo negaverit; eumque etiam posse permittere, ut vir plures habeat uxores: quamvis enim conjugium perpetuum et unicum ex prima institutione sit, quod ipsius contractus matrimonialis naturæ magis est congruum, non tamen adeo repugnat, ut divina auctoritate non possit cohonestari vel vinculi solutio, vel plurium uxorum consortium.

218. *Obj.* 5. Bonis adversantur moribus quæ de fluxu sanguinis, muliere menstruata, aliisque hujusmodi traduntur in lege Mosaica. Ipsa circumcisio a pudoris legibus abhorret.

219. *Resp.* Ea omnia potius ad morum puritatem conspirant, quum legalis immundities naturali etiam profluvio contrahatur. Unicuique igitur perspectum esse debuit, qua animi puritate esse oporteret eum qui Deo gratus esse vellet, et qua sollicitudine omnis voluntaria immundities foret vitanda. Circumcisio, Abrahæ ante legem præcepta, in lege etiam servanda erat, ut Judæi signo illo in carne memores haberentur Dei, cui eo ritu dicati fuerant, et spes venturi ex semine Abrahæ Redemptoris declararetur. Addit Augustinus: « In quo membro congruentius expoliatio carnalis et mortalis concupiscentiæ figuratur, quam unde carnalis et mortalis concupiscentiæ fœtus exoritur? » * * « Ad id etiam quod dicere soletis, (compellat Manichæos): 'ergone deerat ubi Deus præfiguraret signaculum justitiæ fidei, nisi in illo membro?' respondetur, Cur enim non et ibi? Primo, quia omnia munda mundis, quanto magis Deo? * * Pudenda quidem ista dicuntur hominibus propter nostræ mortalitatis corruptibilem pœnalemque propaginem, quæ inde subsistit: quibus casti adhibent verecundiam, impudici petulantiam, Deus justitiam. » [1]

§. III. *De Cæremoniis.*

Propositio 3.

Leges cæremoniales quæ Pentateucho continentur, ob sapientissimos fines institutæ sunt, et divinam produnt originem.

220. *Probatur per singula.* Festi dies ad Dei opera, et specialia populo Israelitico divinitus collata beneficia commemoranda instituti sunt: sabbatum in creationis memoriam; Pascha ut exitus ex Ægypto commemoraretur; tabernaculorum festum ut servaretur memoria patrum sub tentoriis peregrinantium. Sacrificia ad obsequium hominis erga Deum, animantium immolatione, testandum sunt directa; quamvis enim nullam habeant cum divina majestate proportionem, indicio tamen sunt hominem velle Deo reddere quæ ipsius bonitati refert accepta; et agnoscere Dei potestatem in se omniaque quæ possidet. Triplex autem sacrificiorum genus, *peccati* scilicet, ad expiandum delicta, *pacificum* ad gratias agendas pro concessis, vel ad impetranda nova beneficia, et *holocaustum* ad summum Dei dominium agnoscendum, institutum est. Summa quidem sapientia pro delictis singulorum, et totius populi, et Summi Sacerdotis, expiationis victimæ præscriptæ sunt, ut legis observantia maneret, ipsis ignorantiæ et oblivionis delictis haud sine oblatione quadam dimissis. Victimæ mane vespereque

(1) Contra Faustum l. vi. c. 3.

immolatæ, et magna multitudine temporibus statutis, Deum semper præsentem mentibus Israelitarum efficiebant, quo pacto a deorum cultu abstrahebantur, ad quem alioquin, ex vicinarum gentium contagione, maxime erant proclives. Quæ autem plerumque exigebatur victimarum conditio, ut scilicet integræ forent, absque macula, [1] et teneræ ætatis, innuit pretiosa quæque, non vilia, Deo, omnium largitori, esse offerenda : qua de causa immunda quædam et vilia animantia, sus, asinus, aliaque hujusmodi non offerebantur. Hac etiam ratione turpia vitia, insulsumque animum cultorem Dei dedecere docebatur.

221. Lustrationes et expiationum variæ species, contracta legali immunditie, vel culpa, vel casu, natæ erant ad corporis animæque munditiem, præsertim in Dei cultu. Quod si occasiones eam contrahendi tantæ fuerint, ut in eam necessario sæpeque incideretur, exercebatur diligentia in iis evitandis, quatenus fieri poterat, et obedientia in remediis adhibendis. Licuit certe Deo Israelitas huic subjicere oneri, præsertim quum eo pacto a gentium commercio alieni tenerentur.

222. Vestium splendor, tabernaculi decor, pompaque tota cultus divini majestatem summam sensibus exhibebat, ut magna prorsus veneratione animi afficerentur. Dum altaria fumarent victimarum sanguine, vel carnibus incensis, thusque sacerdos coram Arca adoleret, inter tympanorum sonitum, vehemens Numinis adstantis reverentia et metus omnes incesserit necesse est.

223. Ipsa Arca in quam nemo audebat respicere, vasa sacra tanta cura delata, aliaque ad cultum pertinentia, adeo honori habita, homines magno Religionis sensu afficiebant.

224. Discrimen inter cibos, animantibus quibusdam recensitis immundis, aliis mundis, Israelitas a gentium consortio, quæ illud haud agnoscebant, et proinde a periculo idololatriæ amovebat, ut nihil dicam de aliis rationibus, quæ ad corporis valetudinem possint referri. [2]

225. Quum omnes leges cæremoniales, uti patet, eo tendant ut unius Dei cultus integer servetur, amoto idololatriæ periculo, eas fine sanctissimo commendari liquet. Eas vero, eo præsertim tempore quo ubique grassabatur, non fuisse ingenio humano excogitatas, unusquisque facile perspicit.

Objectiones.

226. *Obj.* 1. Multitudo rituum hominem adeo tenet occupatum, ut totus in rebus externis cultus versetur, quin de Deo spiritu et veritate colendo cogitet : quod revera Judæis contigisse ex Christi ad mulierem Samaritanam verbis colligitur.

227. *Resp.* Homines plerumque adeo rebus quæ sensibus subjacent abstrahuntur, ut vix nisi per eas ad Deum, divinasque perfectiones contemplandum adducendi sint Pauci valent cogitando statim ad altiora assurgere, et in cœlestibus animum tenere defixum. Id præsertim contigit vetustis illis temporibus, ante revelationem plenissimam a Christo factam : unde et ad idola colenda adeo erant proclives. Sapientiæ erat idcirco eos rituum multitudine tenere occupatos, ne in gravissimum scelus laberentur : [3] quo sublato periculo, poterant sensim sine sensu ad Deum evehi. Re quidem vera vituli aurei adoratio occasionem

(1) Lev. xxi. 22.

(2) Vide eximium opus : « Lettres de quelques Juifs à M. De Voltaire 11e partie, lettre II. »

(3) « Une religion chargée de beaucoup de pratiques attache plus à elle qu'une autre qui est moins. On tient beaucoup aux choses dont on est continuellement occupé; de là l'obstination tenace des Juifs. » Montesq. Esprit des lois. l. xxv. ch. 11.

dedit ritibus illis instituendis, uti animadverterunt S. Hieronymus, [1] S. Augustinus aliique : [2] antea enim nonnisi Decalogi præcepta eis fuerant tradita. Erant inter illos qui ab externis ritibus ad Deum fide, spe, et dilectione assurgebant, quod Psalmos Davidicos perlegenti manifestum est : sed Christo adveniente cultores spiritu et veritate multiplicandi erant per orbem, figuris veteribus vero sacrificio cedentibus.

228. *Obj.* 2. Plerique Judæorum ritus ab Ægyptiis aliisve populis idola colentibus sunt derivati, prout erudito opere demonstravit Spencerus, de legibus Hebræorum disserens.

229. *Resp.* Ingeniose quidem laboravit Spencerus ad eam opinionem statuendam, quæ tamen vero destituitur fundamento : quamvis enim nonnulla inveniatur in quibusdam ritibus similitudo, plerique immani separantur discrimine. Moyses magnam e contra in eo posuit operam ut ab Ægyptiacis et aliis gentium consuetudinibus Israelitæ servarentur alieni : « juxta consuetudinem terræ Ægypti non facietis. » [3] « Hæc est sapientia vestra, et intellectus coram populis, ut audientes universa præcepta hæc dicant : En populus sapiens, et intelligens, gens magna. — Quæ est enim alia gens sic inclyta, ut habeat cæremonias, justaque judicia, et universam legem, quam ego proponam ante oculos vestros? » [4] Illa autem similitudo quæcumque ad communem originem quorumdam rituum ab exordio fere mundi ubique servatorum, ut scilicet mactarentur animalia, offerrentur fructus, et alia hujusmodi, est referenda; vel Israelitas populi alii censendi sunt imitati fuisse; nec enim probari potest ritus tales ante Mosaicam ætatem apud populos istos viguisse. [5] Cæterum licuisset certe Ægyptiacos aliosve ritus, pravo fine sublato, et omnibus quæ superstitionem sapiebant amotis, ad Dei cultum adhibere, si divinæ sapientiæ visum fuisset eos adoptare et sancire.

230. *Obj.* 3. Ritus quidam Judaici sunt ridiculi, quales ex. gr. adhibendi erant in consecrando summo Pontifice; [6] alii minutiores summa majestate indigni.

231. *Resp.* De singulis ritibus non est judicandum, nisi habita ratione temporis, et morum. Plures a nostra sentiendi et agendi ratione abhorrent, qui tamen eo quo instituti sunt tempore, suam habebant utilitatem, ævoque et populo congruebant. Minutissimas leges dedit Deus, ut omnis erroris tolleretur facultas, et etiam in minimis consuleretur cultus integritati, et recto rerum ordini. Quum de optimo omnium fine, nempe ut Deus coleretur, gentium superstitiosis ritibus evitatis, constet, non est cur de minutis quibusque lis instituatur. Ipsæ superstitiones quæ apud nationes propinquas vigebant, præsertim apud Zabios, occasionem forsan dedere pluribus legibus, quarum ratio alias non se prodit, nempe ne coqueretur hædus in matris lacte, [7] ne mel offerretur, ne caput tonderetur in rotundum, vel vestes ex lana et lino texerentur, etc.

232. *Obj.* 4. Leges plures Mosaicæ respiciunt animantia quæ numquam extiterunt, v. g. gryphum, et tota discriminis ratio inter quædam immunda habita et alia munda inanis videtur, adeo ut ab ipsis Christi discipulis ab initio sit rejecta.

(1) S. Hier. in 20. Ezech.

(2) Vide diss. 3. de cærem. prop. 3., in 4 mundi ætate a P. Natali Alexandro.

(3) Lev. xviii. et Deut. xii. 2.

(4) Deut. iv.

(5) Circumcisionem ad Ægyptios per Ismaelis posteros, qui juxta mare rubrum et in Æthiopia habitabant, derivatam, conjicit Spedalieri in præclara refutatione Gibbonis. p. 1, c. 1, p. 65.

(6) Exod. 29.

(7) Vide Lettres de quelques Juifs, Vol. 1. part. 11 let. II.

233. *Resp.* Laborant interpretes in vocibus Hebraicis reddendis quibus animantia exprimuntur, unde si aliquod in versione Græca et Latina speciali donatum nomine, a naturæ peritis non agnoscatur, interpreti vitio dandum erit, ni placeat dicere illud olim extitisse. Plures rationes discriminis inter ea statuti dari possunt : sunt enim nonnulli cibi qui in calida Palæstinæ regione valetudini nocent, alias licet innocui, quod de carne suilla et de leporina [1] asserunt plurimi. Rationes etiam mysticæ dantur, ut vitiorum insinuetur odium et fuga, quibusdam rejectis cibis tamquam immundis. Cæterum præstantior ratio est ipsa Dei voluntas, qua obediendum sibi in ciborum delectu voluit, ut populus servaretur fidelis, et a gentium necessitudine alienus. Quod autem noluerit Deus legem hanc obligare Christifideles, consonum erat consilio summo de Ecclesia per orbem diffundenda.

234. *Obj.* 5. Humana sacrificia exigebat lex Mosaica : in Levitico quippe de anathemate חֵרֶם agitur, quo homines etiam poterant Deo devoveri : [2] additurque : « omnis consecratio quæ offertur ab homine, non redimetur, sed morte morietur. » [3] Populo post cladem Madianitarum redeunte, præcepit Deus ut separarent partem Domini ab his qui pugnaverunt et fuerunt in bello : « unam animam de quingentis tam ex hominibus, quam ex bobus, et asinis, et ovibus, et dabis eam Eleazaro sacerdoti, quia primitiæ Domini sunt. » [4] Hæc de immolandis hominibus accipienda esse suadent quæ de Isaaco immolando, [5] de Agag quoque interficiendo [6] præcepit Deus, et quæ Jephte vovit, et adimplevit, filia mactata. [7]

235. *Resp.* Homo anathemate Deo devotus non poterat quidem redimi, nec tamen morti addictus est, se perpetuo in servitutem templi manci patus : verba autem objecta respiciun animantia ab homine oblata, quæqu juxta legem poterant mactari. Vetui Moyses ne Israelitæ Chananæos imita rentur, humanas mactando victimas quod merito dicit abominandum « Non facies similiter Domino De tuo : omnes enim abominationes, qua aversatur Dominus, fecerunt diis suis offerentes filios et filias, et comb rentes igni. » [8] Satis igitur liquet ve ba objecta non posse homines con plecti, quos lex vetabat immola Chananæi quidem, anathemate divi percussi, in internecionem sunt tr diti, pœnas scelerum luituri quin ctimæ forent Deo oblatæ. De Mad nitis nihil suadet eos qui in Dei p tionem cedebant, fuisse interfecto quos captivos tantum et mancipia h bitos esse verosimilius est. Abraha speciali Dei jussioni obtemperare paratum exhibuit, humana tamen an ma litari noluit Deus. Agag in frus concisus, Deo jubente, in sacrificiu non est oblatus, sed facinorum sub pœnam. Jephte filia pluribus videt Deo devota fuisse, virgo semper ma sura, minime autem interfecta. Qu si occisam patris manu quis putet, non legis vi, sed improvido patr consilio perperam factum dicendu est.

236. *Obj.* 6. Leges de parte victim rum sacerdotibus danda, aliæque h jusmodi inducunt suspicionem avari sacerdotalis, potius quam divinæ o ginis.

237. *Resp.* Æquum erat ut sacerdo sustentarentur, populi nomine m nera sacra persoluturi Deo : nec a ritiæ ideo insimulari possunt q eorum sustentationi consulunt ges.

(1) Lettres de quelques Juifs, Vol. 1. part. 11. Let. II. (2) Lev. xxvii. (3) Ib. v. 29. (4) Num. xxxi. 28. 29. (5) Gen. xxii. (6) Reg. I. c. xv. (7) Judic. xi. (8) Deut. xii. 31.

§. IV. *De politia.*

Propositio 4.

Leges judiciales Mosaicæ politiam statuebant genti Judaicæ maxime accommodatam, manifesta Dei auctoritate et providentia.

238. *Prob.* Tota legum judicialium ratio ad Deum referebatur qui auctor earum agnoscebatur : quo pacto et principes et magistratus, nihil veluti arbitrio agentes, a tyrannidis vitio servarentur, et populus Dei reverentia ad legis observantiam impelleretur.

239. Juris dicendi regulæ, ex quibus reipublicæ salus maxime pendet, magna sapientia sunt constitutæ : in singulis enim urbibus sedebant juxta portam judices, causas cognituri; orta autem sententiarum discordia, referebatur ad supremum Consilium, cui præerat Pontifex. Ne judices a justitiæ semita deflecterent, vetita est munerum acceptio; et districte eis est præceptum, ut pauperis, divitisve, civis vel exteri, in judicando nullam haberent rationem, pupillis et viduis patroni potius quam judices futuri. Testes talionis pœna a falso testimonio sunt prohibiti. Pœnæ reis irrogabantur gravissimæ quidem, sed ad mores custodiendos, iis temporibus, necessariæ; adeo enim ubique grassabantur vitia immania, ut mortis metu homines ab iis deterrere opus esset.

240. Terræ promissæ distributio, magna æquitate facta, firmabatur sapientissimis institutis, ne rerum vicibus magna ejus portio in unius manus deveniret, et nonnulli ditescerent cum aliorum gravamine. Ideo post quinquaginta annos prædia bonaque omnia immobilia ad priores dominos revertebantur, domibus in urbibus exceptis. Manumittebantur etiam Hebræi quos egestas servos fecerat, et æs alienum omne dimissum habebatur. Viduis, orphanis, mercenariis pauperibusque universis plurimis legibus consultum est.

241. Militiæ leges indulserunt ei qui domum, a se recens ædificatam, nondum occupaverat, vel qui desponderat uxorem, ut bello abesset. Furori bellico certi appositi sunt limites : nam obsessa urbe, vetitum est ne arbores frugiferas in circuitu succiderent; eaque capta, ut supra vidimus, parcendum erat mulieribus et infantibus.

242. Leges Mosaicæ certe longe superant Lycurgi et Solonis instituta, quamvis Moyses illum octo, hunc sex sæculis, antecesserit : uterque scilicet plura sanxit virtutibus prorsus adversa. Pro comperto igitur habendum est eum non aliunde mutuatum esse leges, sed divinitus esse edoctum.

243. Divina sanctio legibus Mosaicis manifesto est data : nam septimo quoque anno, jubente Moyse, quievit populus a colenda terra, anno sexto trium annorum faciente fructum. [1] Si eventus haud respondisset, statim omnibus patuisset error.

244. Moses vetuit ne quid adderetur vel detraheretur legibus suis, quas sancte servandas jussit, etiam postquam regiminis forma, regibus electis, mutaretur : quod per mille quingentos annos, quos Hebræorum stetit respublica, servatum est

245. Rerum temporalium copiam, et secundam fortunam Israelitis servantibus legem promisit Moyses, minatus res adversas delinquentibus. Non ausus fuisset suam auctoritatem huic periculo objicere, nisi de ea plane fuisset ei persuasum; nam Israelitæ facile erroris forent conscii.

(1) Lev. xxv. 21.

Liquet ergo legum Mosaicarum de politia codicem maxime fuisse genti Judaicæ accommodatum, et divina sanctione plane munitum.

Objectiones.

246. *Obj.* 1. Mosaica lex sancit servitutem, quæ cum naturali hominis dignitate pugnat, et morum favet corruptelæ.

247. *Resp.* Servitus non est Mosaica lege inducta, sed restricta plurimis statutis quæ eam minus duram redderent. Cæterum quum subditi bello vitam sibi donari eo pacto gauderent, ut in mancipia haberentur, aliique, egestate premente, sibi consuli, libertate amissa, vellent, invaluit apud plerasque gentes servitus, quæ non poterat facile tolli.

248. *Obj.* 2. Pœna mortis tot criminibus, etiam levioribus, adsignata, v. g. colligenti pauca ligna sabbato, Dei nomen in jurgiis proferenti, vel patri vel matri maledicenti, divinum legum codicem non designat.

249. *Resp.* Ratio habenda est temporum, et populi, et omnium adjunctorum, ut de legis pœnis accuratum habeatur judicium. Severitas exigebatur ut ordo servaretur, et graviora evitarentur facinora. Cæterum gravissima plerumque erant crimina quibus mortis pœna adsignata est. Colligenti ligna et temere proferenti nomen Dei mors inflicta est, speciali Dei jussu, ut qui primi legem infringere ausi erant, cæteris forent suppliciis suis terrori. Mortis pœna adsignata est maledicenti patri vel matri; quibus verbis designatur gravissima contumelia.

250. *Obj.* 3. Unicus totius legis finis videtur fuisse ut omnia e sacerdotum nutu penderent, theocratia statuta.

251. *Resp.* Lex nihil permisit sacerdotum, vel aliorum quorumlibet, arbitrio, sed omnium munera accurate definivit. Hinc Diodorus Siculus refert Moysen instituisse rempublican soluti quippe regiminis forma que per ea tempora vigentis, h erat.

252. *Obj.* 4. Leges de decimis bant populum, ditatis sacerdo ut de plurimis aliis gravaminibus mus.

253. *Resp.* In distribuenda sacerdotibus certe non favit ses : Leviticæ enim tribui non portionem, quam aliarum accipere debuisset. Quibus igit ex parte detractum fuit, eos a sustentari æquum erat, ideoqu cimas aliasque oblationes exeg quin populi inde gravati dicer rent.

CAPUT VII.

DE LIBRIS PROPHETARUM.

254. De Pentateucho, qui lege saicam continet una cum histori ris humani ab orbe condito, p tim populi Dei, hucusque tracta et ex eo divinam revelationis Is factæ vindicavimus originem. P autem præsto sunt document quibus ea mirifice firmatur, : scilicet Vatum aliorumque Ha phorum, in quibus simplicitate cum rerum sublimitate mirari lic purissimos sanctissimosque anin ctus, præter arcanorum notitiam a divino fonte manaverit neces Illud certe præsentis Numinis simum indicium per longam s rum seriem adfuit Israelitis, prophetæ, homines scilicet div lustrati lumine, ut futura cert noscerent et prædicerent, sempe eos essent, usque ad reditum bylonica captivitate. Horum vat scripto ab ipsis consignata, se continentur libris, et ratione m prophetas *majores* quatuor, et m

duodecim distinguuntur. [1] Pleraque respiciunt suæ gentis fata, quæ denuntiabant, ut pœnitentia ingruentia mala præverterent, quibus tamen grandiora de Christo immiscebant. Magnam vim inesse vaticiniis, si constet ea non potuisse excogitari humanitus, quisque fatebitur.

Propositio 1.

Libri prophetarum genuini sunt.

255. *Prob.* 1. *Ex constanti Judæorum traditione*, ex ipso tempore quo conscripti sunt libri derivata : nec enim validius alicujus libri authentiæ habetur argumentum. Judæorum testimonii vis maxime augetur, ex eo quod illud ferant, Christianis inde sumentibus occasionem sua probandi dogmata : « Per eorum quippe codices probamus, non a nobis tamquam de rerum eventu commonitis ista esse conscripta, sed olim in illo regno prædicta atque servata, nunc autem manifestata, et impleta. » [2]

256. *Prob.* 2. *Ex internis authentiæ indiciis:* nam et auctorum præfixa sunt nomina, et tempus et locus quibus vaticinati sunt accurate designata, Judæ et Israel regibus plerumque nominatis ; et quæ iis continentur consona sunt gentis historiæ aliunde cognitæ, et stylus unumquemque prophetam denotat. Qua autem solicitudine invigilabant Israelitæ ne vaticinia temere venditarentur, ex legis præscripto, quod qui falsum aliquid prædixisset morte foret puniendus, [3] potest colligi. Quæ igitur vaticinia excepta sunt, edita tempore ad quod referuntur sunt habenda, et eventu etiam firmata, vel veridica edentium auctoritate plene statuta.

257. Librorum propheticorum integritas iisdem probatur argumentis. Equidem si vitiati fuissent, ea fuissent deleta, quæ populo regibusque ipsis exprobrata referuntur, plurimaque inserta quæ iis gratificarentur. Legenti patet quæ libris continentur ejusmodi esse quæ a vatibus, Dei nomine loquentibus, dici verosimile est, omni adulandi studio remoto.

Objectiones.

258. *Obj.* 1. Posteriora 27 capita Isaiæ scriptorem produnt qui sub captivitatis Babylonicæ finem degit. Equidem captivitatem non prædicit, sed Hierosolyma jam destructa populumque exulantem indicat, et potentissimum Chaldæorum imperium; quæ omnia Isaiæ temporibus non congruunt.

259. *Resp.* Quum illud certissimum sanioris critices principium sit, opera integra auctori cui tribui consueverunt, servanda, donec idoneæ in contrarium dentur rationes ex operibus ipsis desumptæ, vel aliorum testimoniis innixæ, constans apud omnes totius libri Isaiæ authoritas ad finem fere sæculi proxime elapsi, non potest infirmari iis quæ Döderlein, Gesenius, Paine [4] aliique nonnulli objiciunt. In eo falluntur quod vates instar historicorum interpretentur, nec qua ratione futuri eventus a Deo pandantur considerent; existimant quippe nihil divinitus eis patefieri de arcanis futuris, sed mentis aciem roborari ut quædam conjiciendo assequantur. Cæterum Deo illustrante vates futura conspicere censendi sunt tamquam præterita vel præsentia; menti scilicet obversantur temporis intervallis haud distinctis, nisi vaticinium ad rerum seriem et temporis ipsius spatium definiendum referatur. Isaias igitur spiritu elatus ad ea transvectus tempora in quibus populus exul futurus erat, eum læto nuntio solatur, præclarissimaque de Salvatore humani generis adjungit præconia. Sic Moyses etiam populi prævaricationes futuras con-

(1) Ex hac distinctione argumentum contra vaticinia derivavit Paine, mala certe fide : novit quippe optime molem vaticiniorum, non eorum auctoritatem ea designari.—Age of Reason, p. 1, p. 21.
(2) Aug. contra Faust. l. xiii. 10. (3) Deut. xiii. 20.
(4) Age of Reason, p. 2, page 106.

templans eas suo cantico commemoravit, veluti res gestas referens. [1] Osee exulantes Israelitas ut revertantur ad Deum hortatus est, quasi jam abducti forent. [2] Michæas regni prædicit restitutionem, antequam subversum fuisset. [3]

260. *Obj.* 2. Stylus illorum capitum ab aliis differt, et in iis Chaldaismi reperiuntur, qui recentiorem Isaia produnt auctorem, Babyloniis familiarem.

261. *Resp.* Nulla est styli diversitas quæ ad rerum quæ prædicuntur diversitatem non possit referri : lenius fusiusque Messiæ vices illis capitibus depingit vates, et solari potius quam terrere populum studet : cæterum et increpationes admiscet, et iis utitur imaginibus ad Messiæ tempora describenda, quæ in prioribus capitibus occurrunt. [4] Qui Chaldaismi objiciuntur ingeniose excogitati sunt, sed infelici successu : docti enim homines ostenderunt voces easdem in operibus diu ante captivitatem scriptis occurrere. Unica est vocis forma in qua Aramæam potius scribendi rationem liceret suspicari : אֶגְאָלְתִּי pro הִגְאַלְתִּי. [5]

262. *Obj.* 3. Cyrus proprio designatur nomine, cæteris vatibus neminem nomine designantibus [6] : quod scriptorem Cyro jam regnante prodit.

263. *Resp.* Vox illa Persarum regibus communis videtur, quamvis rex ille qui Judæos liberavit eo nomine præsertim celebretur. Divino consilio vates nomen usurpavit, quod quum aliquem Persarum regem posset designare, illius foret veluti proprium, qui populum liberum dimitteret. [7]

Propositio 2.

Vaticinia quæ libris prophetarum continentur probant divinam esse Religionem Judaicam.

264. *Prob.* Vaticinia illa evolverunt Judaicæ reipublicæ et gentium inimicarum fata, aliosque futuros eventus, nulla humana sagacitate certe cognoscendos : ergo divinitus edocti habendi sunt qui ea ediderunt. Præclara aliqua damus specimina.

265. Osee [8] et Amos [9] quadraginta annis ante rem gestam prædixerunt Israeliticum regnum evertendum, et regionem vastandam. Isaias ducentis annis ante eventum appellavit suo nomine Cyrum Judæorum liberatorem. [10] Jeremias septuaginta annorum spatio captivitatem designavit. [11] Daniel ultimam Judaicæ reipublicæ cladem pluribus ante sæculis enuntiavit : « septuaginta hebdomades abbreviatæ sunt — post hebdomades sexaginta duas occidetur Christus; et non erit ejus populus qui eum negaturus est; et civitatem et sanctuarium dissipabit populus, cum duce venturo, et finis ejus vastitas, et post finem belli statuta desolatio, * * et erit in templo abominatio desolationis, et usque ad consummationem et finem perseverabit desolatio. » [12] Hæc ad litteram impleta novit quicumque legerit historiam de eversis Jerosolymis.

266. De aliis imperiis ea etiam prædixerunt prophetæ quæ humanæ non possunt tribui conjecturæ. Nahum, 150 annis ante eventum, Niniven civitatem imperii Assyrii florentissimam evertendam enuntiavit. [13] Isaias, eodem intervallo temporis prævio, Babylonis a Medis, qui tunc vix cognoscebantur, cladem prædixit. [14] Daniel statuæ imagine e variis metallis conflatæ, quam in somnio vidit Nabuchodonosor, fata imperiorum Babylonici, Persici, Græci et Romani adumbravit, et Christi regnum numquam dissipandum. [15] Rex

(1) Deut. xxxii. (2) Osee xiv. 2.
(3) Michææ iv. 8. (4) Confer c. xi. 6, et lxv. 25.
(5) C. lxiii. 3. (6) C. xliv. 28, c. xlv. 1.
(7) Vide totam hanc rem præclare tractatam a Jo. Ulr. Moëller de authentia oraculorum Isaiæ c. xl. — xlvi. Coppenh. 1825.
(8) C. 9. (9) Amos c. 5. (10) Isa. xxxiii. 44. 45.
(11) Jer. xix. 10. (12) Dan. ix. 24. (13) Nahum.
(14) Is. xiii. et xiv. Vide etiam Jerem. l. et li.
(15) Daniel ii.

Persarum arietis figura, Alexander vero magnus, hirci instar, ab occidente veniens, et non tangens terram describitur. [1] Hujus victoriæ, imperiique divisio, et successorum ejus fata, et crudelitas præsertim Antiochi Epiphanis in Judæos referuntur adeo accurate et perspicue, ut Porphyrius librum post eventus exaratum temere contenderit, posthabita Judaicæ gentis contraria traditione. Re quidem vera si Danielis vaticinium cum scriptis Titi Livii, Justini, Polybii conferatur, tanta reperietur in illis rebus concordia, ut rerum gestarum scriptor potius quam vates videri poterit. [2]

Objectiones.

267. *Obj.* 1. Fanatico furore abrepti vates Judaici videntur, quippe qui omni humanitatis sensu exuto, humanum sanguinem sitiebant. Sic Elias 450 prophetas Baal jussit occidi. [3] Legitimos principes pro arbitrio deponendos et interficiendos præceperunt, et omnia turbarunt. [4] Indecore turpiterque se gesserunt, omni modestiæ et pudoris fracto repagulo. [5]

268. *Resp.* Deus ipse præceperat falsos prophetas interficiendos, utpote qui criminis læsæ divinæ majestatis forent rei, et populum in gravissimas calamitates inducerent. Non igitur sanguinis cupido, sed justitiæ studium movit Eliam ut Baal prophetas interficiendos curaret. Nullam sibi arrogarunt prophetæ in reges auctoritatem, sed legati a Deo venerunt ut divina judicia annuntiarent. Quum theocratia foret, ipsi reges se a Deo pendere in sui regni administratione agnoscebant, nec nisi eo probante, regnare se posse: et sæpissime prophetarum opera utebantur ut divinam exquirerent voluntatem. Id de Saüle, Achabo, aliisque constat. [6] Ministri igitur, et interpretes Dei habendi sunt prophetæ, quos divino spiritu actos, et divino illustratos lumine, manifesto comprobavit rerum eventus. Achias Jeroboamo decem vestis suæ partes tribuendo, tribus decem suæ ditioni subjiciendas significavit, Salomone adhuc regnante. In fugam actus Jeroboam exul mansit in Ægypto, donec, defuncto rege, redire licuerit; nec tamen statim tribus ad se allexit, sed Roboamo, una cum illis, porrexit preces, ut tributa minueret. Aspera Roboami responsio defectioni occasio fuit, quo pacto impletum est vaticinium. [7] Non igitur Achias, sed Roboam in causa fuit cur defecerint tribus, quamvis ille defectionem prædixerit. Eliseus quidem per juniorem prophetam, Jehu in regem ungendum curavit, cui in mandatis datum est, ut Achab progeniem penitus deleret : sed id divino judicio contigit ob sanguinem prophetarum fusum. [8]

269. Quod pertinet ad actiones prophetarum quæ pudorem vel modestiam dicuntur lædere, falluntur, qui putant Isaiam penitus nudum incessisse; nam ei tantum est jussum, ut exteriore veste soluta, nudipes incederet, ad indicandam captivorum conditionem qui a rege Assyrio abducerentur. Hæc simplex et obvia sacri textus expositio omnium linguarum indoli est conformis; nudus enim sæpissime pro male vestito sumitur: « nudus ara, sere nudus, » ait Virgilius, [9] et Cincinnatus nudus in agro repertus dicitur a legatis Senatus. [10] Ezechieli præceptum est ut tercentos nonaginta dies in latere sinistro, quadraginta in dextero, ligatus cubaret ad Dei patientiam erga popu-

(1) Dan. c. viii. et xi.
(2) Vide hæc fusius exposita ab Abbadie, Traité de la Vérité de la Religion Chrétienne: Tom. 1, sect. iii. ch. iv.
(3) III. Reg. xviii.
(4) I. Reg. xvi. III. Reg. xi. et xviii. IV. Reg. ix.
(5) Isaiæ c. xx. Ezech. iv. Osee i.
(6) I. Reg. xv. III. Reg. xviii.
(7) III. Reg. c. xi.
(8) IV. Reg. ix. 7.
(9) Georgic. l. i. 299.
(10) Aurel. Vict. c. xvii.

lum rebellem designandam. [1] Nihil quidem in hac re turpe, aut indecorum, nec, si ad noctem restringatur, omnino ultra fidem : pluribus tamen videtur interpretibus rem non peractam, sed menti veluti objectam, et enuntiatam. Quod autem in eodem capite de pane stercore humano cooperiendo additum est, respicit morem apud orientales vigentem, hodiernis etiam temporibus, in coquendis cibis utendi fimo desiccato : deficiente quippe ligno, animantium fimus ad ignem adhibetur. Ad designandam igitur captivitatis miseriam, prophetæ est præceptum ut humano fimo potius uteretur; sed ipsi, magnam animi repugnantiam significanti, permissum est ut boum fimum adhiberet. Ideo autem cooperiri dicitur a Vulgato interprete, quod panis subcinericius ita coqueretur. [2] De Osee legitur, quod jusserit eum Deus meretricem sibi sumere in uxorem, et filios fornicationum facere ; et quod mulierem etiam adulteram postea, pretio dato, comparaverit, eamque ab alieno consortio separaverit. Hæc parabolice dicta putavit S. Hieronymus : aliis autem placet in iis agnoscere rem gestam, meretricem in veram conjugem assumptam, alia etiam muliere a peccandi semota occasione : filii autem fornicationum dicuntur quos ipsa antea pepererat, et propheta adoptavit, vel qui ex ipsa a propheta geniti notam prioris ignominiæ matris tulerunt. Hæc etiam magna significarunt, uti Osee explicuit. Quod autem prophetæ figuras a rebus turpibus nonnumquam mutuati sint, factum est ut idololatriæ turpitudinem, quæ adulterii instar est, vividius exhiberent : more autem illo rum temporum liberius de hujusmoc rebus sermo fiebat. Invalescente vitic cautius de rebus pravis plerumque di: seritur : quapropter verborum delectu non mores indicat puriores [3]

270. *Obj.* 2. Prophetæ dicti sunt qı rebus divinis studebant; extitit quipp schola, seu collegium prophetarum vel qui, Saülis instar, æstu quodaı animi elati, in divinas prorupere lau des. [4] Ex horum dictis nullum divin: Religionis argumentum desumi potesı

271. *Resp.* Latius aliquando Prophe tæ nomen usurpatum est, sed et pr eo qui, Deo illustrante mentem, novi futura, sæpius usurpatur. Argumen tum vero ex vaticiniis stricte dictis de rivamus, quin nitamur vocabuli ambi guitate. Fallitur igitur Paine, vel nuga tur, hanc prophetæ variam significa tionem objiciens.

272. *Obj.* 3. Prophetæ plerumque ob scure locuti sunt, adeo ut nonnisi pos eventum res prænuntiata fuerit intelle cta : aliquando, eventu haud respon dente vaticinio, conditionem latuiss fingebant : aliquando ea prædixerun quæ ex hostium vi, et populi condition poterant verosimiliter expectari.

273. *Resp.* Plurima clarissime dict: constat legentibus Prophetarum scri pta ; quod si quædam nonnisi event sint illustrata, id mirum videri no debet : plura scilicet ab omni homi num cogitatione adeo erant aliena, u etiam prædicta non intelligerentur, se eventu patuit quo sensu prophetæ sin locuti, mira rerum dictorumque co cordia. Re quidem vera quæ prædic sunt non semper evenerunt, Jona

(1) Ezech. iv. 4.

(2) « Sachez que dans toute l'Arabie déserte on ne cuit pas aujourd'hui son pain autrement. » Voltaire, Lettre de M. Eraton t. vi.

(3) « D'où vient notre délicatesse? C'est que plus les mœurs sont dépravées, plus les expressions deviennent mesurées. On croit regagner en langage *ce qu'on a perdu* en vertu. La pudeur s'est enfuie des cœurs, et s'est refugiée sur les lèvres. » Ibi

(4) Paine falso dicit Scripturam referre spi tum malum in Saülem insiluisse, eumque pr phetasse. *Age of Reason*, *p.* 1. *page* 24. Scriptu e contra eum Spiritu Domini ad prophetand excitatum exhibet; 1. *Reg*.x. 6, quo recedente po annos aliquos, permisit Deus, in delictorum pœna ut spiritus nequam eum exagitaret. c. xvi.

quippe evertendam Niniven post quadraginta dies enuntiavit, Ninive tamen, spatio illo temporis elapso, stetit incolumis : sed facile intelligebatur conditionem vaticinio subesse ; quum enim minæ illæ intentarentur ad populum flectendum, eo ad pœnitentiam vehementissime excitato, causa minarum est sublata. Sic Ezechias precibus impetravit ut vita sibi produceretur, quamvis Isaias Dei nomine mortem imminere jam annuntiaverit. [1] Rerum conditio nonnunquam conjecturis locum præbere potuit; sed sæpius ea sunt prædicta quæ ab omni verosimilitudine abhorrebant, ipsaque quæ conjici poterant ea certitudine sunt enuntiata, iisque in circumstantiis, quæ divinitus datam præscientiam ostendebant. Sic tempore Jorami regis Israel, obsessa Samaria, et ad extremam famem populo redacto, ita ut ipsæ matres infantium carnibus vescerentur, prædixit Eliseus crastino die modium similæ in porta civitatis uno statere vendendum, duosque hordei modios eodem pretio. Hanc annonæ copiam, quum omni careret verosimilitudine, dux quidam ex audientibus irrisit, quem vates fecit certiorem se eam oculis conspecturum, quin ex ea comederet. Mira rerum conversione impleta sunt : noctu quippe sonitu in castris Syri exercitus cœlitus facto, timore correpti in tenebris fugerunt, impedimentis, et commeatibus relictis : qua re cognita, populus per portas civitatis irruens, ducem illum casu conculcavit, et frumentum pretio prædicto comparavit. [2]

CAPUT VIII.

DE LIBRORUM CÆTERORUM VETERIS TESTAMENTI AUCTORITATE HISTORICA.

274. Præter Pentateuchum et Prophetarum libros sunt alii Veteris Testamenti libri, quibus passim continentur vaticinia, Psalmi scilicet, et libri historici, in quibus Prophetarum dicta aliquando referuntur. De auctore omnium Psalmorum, et de tempore quo singuli sunt editi, movetur aliqua lis, salva tamen eorum authentia ; apud omnes enim exploratum est Davidem Psaltem esse præcipuum, omnesque Psalmos a probato aliquo auctore prodiisse, tempore satis remoto. Historici libri, de quorum auctoribus etiam est sententiarum divortium, authentici agnoscuntur, utpote a natione Judaica excepti, et ab auctore probato editi. Josue plerumque auctor censetur libri ejus insigniti nomine, quo quæ, ipso regente populum, evenerint referuntur. Samuel habetur auctor primi libri, quem vocamus Regum, qui apud Hebræos Samuelis dicitur, usque ad caput vigesimum quintum quo ejus mors narratur. Esdræ est primus liber ejus nomine notatus, Nehemiæ secundus. De cæteris non adeo constat, quamvis indubium sit eos a probatis auctoribus tempore valde remoto prodiisse. Judicum, Ruth, trium posteriorum librorum Regum, Paralipomenon, Job, Esther, auctores tantum conjicere valemus. Ex Hagiographis Proverbia, Ecclesiastes, Canticum Canticorum Salomonis sunt ; de illis qui Deutero-Canonici audiunt nunc non agimus, ne cum Protestantibus et cum Deistis simul pugnemus.

Propositio 1.

Libri omnes Veteris Testamenti sunt authentici, integri, et veraces.

275. *Prob*. Habiti sunt a gente Judaica tamquam genuini libri, rerum gestarum fidam exhibentes narrationem : jam vero apud totam gentem non facile potuit ea invalescere opinio, nisi a certis probatisque auctoribus prodierint, et eorum veritas esset ab initio explorata, præsertim quum de rebus

(1) Isaiæ xxxviii.

(2) IV. Reg. vii. 12.

magni momenti ageretur, et nationis interesset plura negare quæ in suum redundabant probrum. Hæc etiam probant nullum grave mendum irrepsisse: vix enim casu potuit irrepere, quum libri illi tanto studio custodirentur, et palam in cœtibus legerentur; studio autem si quis tentasset ea vitiare, procul dubio ea fuissent ablata quæ genti Judaicæ afferunt ignominiam.

276. Præterea interna sunt et præclara in plerisque veritatis et authentiæ indicia, simplex enim plerumque stylus, resque relatæ nulla arte, nullo popularibus suis blandiendi consilio, auctorem soli veritati studentem probant, rerum testem, vel saltem fidissimum relatorem, certis documentis vel testibus innixum. Ipsa rerum series per tot sæcula decurrens, relata a diversis auctoribus, libris in archiviis publicis, vel sanctuario ipso, custoditis, publicorum annalium vim habet, fidemque historicam quam maximam.

Objectiones.

277. *Obj.* 1. Liber Josue refert expeditionem Danitarum, [1] quæ, eo defuncto, Judicum tempore contigit. [2] Fit etiam mentio terræ *Chabul*, [3] quæ nomen ab Hiram rege Tyri, tempore Salomonis, accepit. [4]

278. *Resp.* Josue esse libri illius auctorem suadent quæ ultimo libri capite leguntur: « Scripsit quoque Josue omnia verba hæc in volumine legis Domini. » Sunt tamen qui putant commentaria ejus fuisse in alium ordinem a Samuele, vel alio, digesta : qua ratione fieri poterat ut insereretur libro Josue versus ille qui indicat rem posterius gestam, et plenius in libro Judicum enarratam. Aliis placet Lesen Dan, de quo apud Josue est sermo, a Lais apud Judices distinguere; Chabul in libro Josue vicum esse in confiniis Ptolemaidis, a viginti oppidis a Salomone Hiramo donatis distinctum, quibus Chabul Tyrius rex iracundus nomen imposuit, existimant interpretes plures. Cæterum hæc leviora sunt, quam ut libri authentia nutet : dici enim potest Chabul nomen insertum a posteriori manu loco alterius, et versiculum de Lais oppido capto adjectum.

279. *Obj.* 2. Verax non potest haberi auctor, qui solem, jubente Josue, stetisse medio cœlo, ut internecioni hostium fieret tempus, enarrat, [5] et Josue scripsisse Deuteronomium legis super lapides duodecim. [6]

280. *Resp.* Mirum quidem, sed tamen non ultra fidem est solem Josue jussu stetisse; nam Deus potuit phœnomenon illud efficere, quin universi mundi spectabilis ordo turbaretur, vel destrueretur machina : satis enim erat ut diurnus motus terræ circa suam axem suspenderetur, motu ejus per eclipticam perseverante, ideoque servata relatione ad cætera omnia corpora. Quod ad motum quem Josue soli tribuere videtur pertinet, usus est populari loquendi more, quem servant etiam hodierni astronomi, [7] quem utrum noverit, nil interest conjicere. Occasio autem tanto miraculo idonea fuit, ut Dei justitia in Chananæos exerceretur, et ipse suis præsens esse agnosceretur. In annalibus Sinensibus solem regnante Yao, stetisse per decem dies refertur, 480 elapsis jam annis a Fo-hi monarchiæ Sinensis fundatoris morte usque ad initium illius regni : [8] ex Hebraico

(1) Josue, c. xix.
(2) Judic. c. xviii.
(3) Josue, c. xix.
(4) III. Reg. ix, 13.
(5) c. x.
(6) c. viii.

(7) Muzzarelli, t. 2., Op. 7., p. 16. de systemate Copernici dicit : « A cui già dei non vulgari Filosofi hanno opposte delle insolubili difficoltà. »
(8) Martin, Hist. de la Chine, l. 1. Bible vengée t. 1. Observations préliminaires, p. 253.

autem textu 547 anni a Noe morte ad Josue fluxisse noscuntur : quod si sexagesimo septimo anno regni Yao solstitium ponatur, cum primo anno Josue conveniet. Lux illa productior, de qua in libro Josue fit sermo, potuit huic narrationi præbere occasionem : consueverunt quippe homines miros eventus exaggerare. Quod apud profanos nulla alia supersit hujus eventus memoria, mirari nemo debet, nec enim habemus tantæ antiquitatis documenta profana. De numero lapidum quibus inscripsit Josue Deuteronomium legis nihil in Scriptura dicitur, nec Rabbinis duodecim fuisse affirmantibus fidem præstare cogimur. Ingentes fuisse lapides ex Deuteronomio constat, [1] mandatum scilicet Josue datum eos erigendi ibi refertur, quibus tamen benedictiones et maledictiones, non totum Deuteronomium insculptum, verosimile est.

281. *Obj.* 3. Judicum liber recentioris videtur ætatis : nam Jerusalem [2] nominatur, quum Salem vetustum sit nomen, et captivitatis fit mentio. [3]

282. *Resp.* Verosimile est librum Judicum a Samuele, vel alio, compositum, qui rerum commentariis publicis usus est : quæ enim in dies contingebant, vel a principibus ipsis populi, vel ab alio, scripto referebantur. Vetustissimum esse auctorem colligitur ex eo quod scripserit Jebusæis adhuc Jerusalem incolentibus, [4] quos a David constat esse expulsos ; [5] eique plenam deberi fidem ex narratione ipsa, et ex gentis Judaicæ constanti traditione liquet. Nullius sunt momenti quæ objiciuntur ad libri antiquitatem tollendam, nam Salem Jerusalem vocatur in libro Josue ; et captivitas, de qua sermo, haud gentis totius intelligenda est, sed capta a Philistæis arca, [6] quando plurimos Danitarum, qui erant iis propiores, captivos abductos esse verisimile est. Quod autem regem illis diebus non fuisse in Israel notet [7] auctor, rectorem quemcumque qui ordinem servaret, defuisse significat.

283. *Obj.* 4. Libri Regum duo priores in Hebraico codice Samuelis dicuntur, quamvis pleraque, eo mortuo, evenerint. Ita Paine.

284. *Resp.* Samuelis nomen ideo duobus illis libris videtur tributum, quod cœperit prosecutusque fuerit volumen usque ad vigesimum quintum primi libri caput, quod a Nathân et Gad completum est, si de eo liceat intelligere quod in libro Paralipomenon legitur : « Gesta autem David regis priora et novissima scripta sunt in libro Samuelis videntis, et in libro Nathan prophetæ, et in volumine Gad videntis. » [8] Cæterum ut de authentia librorum constet, necesse non est certum aliquem designare auctorem ; genuinam scilicet esse et veracem rerum gestarum relationem, ex ipsis quibus contigerunt temporibus ad nos derivata publica gentis traditione liquet. Novimus consuevisse prophetas aliosque publicis inserere commentariis præcipuas regum actiones regnorumque eventus. Sic legimus : « reliqua autem sermonum Oziæ priorum et novissimorum scripsit Isaias filius Amos propheta. » [9] « Reliqua gestorum Josaphat priorum et novissimorum scripta sunt in verbis Jehu filii Hanani, quæ digessit in libros regum Israel. » [10] Hinc fuit *liber verborum dierum Salomonis*, *liber verborum dierum Regum Juda*, quorum passim occurrit mentio.

285. Librorum Veteris Testamenti

(1) Deut. xxvii., 3. (2) Judic. i. v. 7.
(3) c. xviii., v. 30. (4) c. i., 21.
(5) II. Reg. v. (6) I. Reg. iv.
(7) Judic. xviii., 31.
(8) I. Par. xxix. 30.
(9) II. Par. xxvi. 22. (10) II. Par. xx, 34.

quos Judæi venerantur ideo statuimus auctoritatem, ut iis in Christiana fide probanda utamur : « Quid est enim aliud hodieque gens ipsa, » (inquit Augustinus) « nisi quædam scriniaria Christianorum, bajulans legem et Prophetas ad testimonium assertionis Ecclesiæ, ut nos honoremus per sacramentum, quod nuntiat illa per litteram ? » [1]

CAPUT IX.

DE MESSIA.

286. Divinam licet habuerit Judaica Religio originem, non tamen fuit semper duratura : uni enim genti data, ecclesiæ cessura fuit quæ omnes amplecteretur gentes Abrahæ quippe dictum est : Benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ, » [2] et Moses prophetæ, qui, ipsius instar, Dei nomine loqueretur novam scilicet dando legem, obaudiendum districte præcepit : « Prophetam de gente tua et de fratribus tuis, sicut me, suscitabit tibi Dominus Deus tuus, ipsum audies. * * Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum similem tui, et ponam verba mea in ore ejus loqueturque ad eos omnia quæ præcepero illi. Qui autem verba ejus quæ loquetur in nomine meo audire noluerit, ego ultor existam. » [3] De eo dicitur apud Isaiam : « Testem populis dedi » eum, ducem ac præceptorem genti- » bus. » [4] Fœdus novum aperte enuntiavit Jeremias : « Ecce dies venient dicit Dominus : et feriam domui Israel et domui Juda fœdus novum : non secundum pactum quod pepigi cum patribus eorum, * * sed hoc erit ctum, quod feriam cum domo Isr post dies illos, dicit Dominus : D legem meam in visceribus eorum, in corde eorum scribam eam. » [5] vum etiam sacerdotium prædixit vid : « Juravit Dominus, et non pœ tebit eum : Tu es sacerdos in ætern secundum ordinem Melchisedech. Nova sacrificia, Judaicis rejectis, pr nuntiat Malachias « Non est mihi luntas in vobis, et munus non sus piam de manu vestra. Ab ortu en solis usque ad occasum magnum nomen meum in gentibus. * * Et omni loco sacrificatur [7] et offer nomini meo oblatio munda quia m gnum est nomen meum in gentibus. Arcæ oblivio etiam est prædicta « N dicent ultra : Arca Testamenti Domi neque ascendet super cor, neque rec dabuntur illius, neque visitabitu nec fiet ultra. In tempore illo vo bunt Jerusalem solium Domini : congregabuntur ad eam omnes gen in nomine Domini in Jerusalem, et n ambulabunt post pravitatem cordis pessimi. » [9] Hæc aliaque vaticinia tendunt testimonia quæ legem in s culum datam prædicant, intelligen esse ac si diceretur Usque dum daica steterit respublica : in eo en a legibus humanis distinguitur, qu hæ pro arbitrio rectorum, et pro rer varietate revocentur, et mutentu quum illa semper duraverit eti variata regiminis forma donec veniente Propheta illo quem annunt vit Moyses, perfectiori cesserit le Hunc expectabant Judæi, quaprop miraculo panum multiplicatorum mo dicebant : « Quia hic est vere p

(1) Contra Faustum l. xii. c. 23.
(2) Gen. xxii. 18.
(3) Deut. xviii. 15.
(4) Is. lv. 4.
(5) Jer. xxxi. 31.
(6) Ps. cx.

(7) Heb. « thus offertur. » Interpres Latinus crificium intellexit ex adjunctis significari. C quippe habet : « Super capita montium sacrif bant, et super colles accendebant thymiam Osee iv. 13.
(8) Mal. i. (9) Jer. iii. 16.

pheta, qui venturus est in mundum. »[1] Hodierni etiam Judæi Messiam adhuc expectant liberatorem et regem, quamvis legem ab eo haud tollendam existiment. Nos vero eum advenisse probamus, quum tempus adventus ejus a prophetis designatum jamdiu effluxerit.

Propositio 1.

Tempus adventus Messiæ a prophetis designatum jamdiu effluxit; impletum est, scilicet, Jesu Nazareno in terris existente.

287. *Probatur*. Ex Jacobi prædictione. « Juda, te laudabunt fratres tui; manus tua in cervicibus inimicorum tuorum; adorabunt te filii patris tui. Non auferetur sceptrum de Juda, et dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est, et ipse erit expectatio gentium. »[2] Hinc liquet supremam potestatem, vel tribus formam non penitus auferendam e Juda, usque ad Messiæ adventum, cui nationes obedirent: quo pacto tribus illius gloria foret ad culmen perducenda. Jam vero utraque a tempore Jesu Nazareni ablata est.[3] שֵׁבֶט sceptrum regiæ potestatis, vel baculus tribus insigne, reddi potest; denotat scilicet auctoritatem, quod liquet ex parallelismo מְחֹקֵק duce, vel legislatore. Tribus igitur Juda permansura erat, præcipua quadam potestate prædita. שִׁילֹה[4] autem adveniente, præclaro illo viro, totius gentis spe, ad eum nationes exteræ etiam congregarentur, ejus subditæ imperio.

288. Constat Judæos, eversis Hierosolymis, omnem potestatis umbram amisisse, quam numquam recuperarunt, et tribuum distinctionem amplius haud servatam. Antea quidem regnum eversum erat, Sedecia in captivitatem abducto, sed captivis quædam superfuit auctoritatis imago, quatenus propriis utebantur legibus;[5] et soluta post 49 annos captivitate,[6] Judæ tribus adeo eminuit, ut nomen toti regioni tribuerit, Benjamin tribu et reliquiis cæterarum tribuum nullo nomine speciali insignitis. Apud eam præcipue mansit potestas suprema, etiam Assamoneis ex tribu Levi dominantibus; nam a natione Judaica ea reipublicæ forma, quæ optimatum est, instituta fuit, et duces electi.[7] Quamvis igitur regia auctoritas apud Judam non fuerit ante Davidem, nec post captivitatem, præeminebat tamen cæteris tribubus, et quamdam retinebat potestatem usque ad tempora Christi adventui proxima. Sub Pompeio, 60 ante Christum annis, cœpit nationis clades, quæ, Herode Idumæo in regnum a Romanis evecto, aucta est, ipsaque natio, Herode mortuo, in provinciam Romanam est redacta: tandem eversis Hierosolymis, penitus evanuit omnis potestatis species.

289. Veteres interpretes Judæos vaticinium hoc de Messia intellexisse constat ex paraphrasi Chaldaica, et Targo Jerosolymitano, quod perspicuo est argumento, ita a majoribus significationem fuisse celebratam.[8]

290. *Prob*. 2. Ex vaticinio Danielis. Prophetæ intelligenti instare ultimum captivitatis annum, juxta Jeremiæ vaticinium, et deprecanti ne differretur

(1) Joan. vi. 14. (2) Gen. xlix. 8.

(3) Hengstenberg perdocte hanc interpretationem tuetur in egregio opere: « Christologie des alten Testamentes, und Commentar uber die messianischen Weissagungen der Propheten » Berlin 1829, quod ante biennium in Anglicanam linguam versum Alexandriæ, D. C. editum est Vide p. 50.

(4) *Pacificator* ab Hengstenberg redditur, post Samaritanam: apud alios: « ille cui » scilicet regnum convenit.

(5) Daniel xiii. Esther xvi.

(6) Captivitas integra fuit 70 annorum: 49 ab abducto Sedecia.

(7) Josephus l. xi. Antiq. c. iv. l. 1, de bello Judaico c. 1. Vide etiam II. Mach. 11. et Hieronym. l. in Isaiam c. 1.

(8) Vide Huet prop. 9. c. 4.

ob populi peccata, visus est Angelus Gabriel dicens : « Daniel, egressus sum ut docerem te, et intelligeres. Ab exordio precum tuarum egressus est sermo : ego autem veni ut indicarem tibi, quia vir desideriorum es. Tu ergo animadverte sermonem, et intellige visionem. Septuaginta hebdomades abbreviatæ sunt [1] super populum tuum, et super urbem sanctam tuam, ut consummetur prævaricatio, et finem accipiat peccatum, et deleatur iniquitas, et adducatur justitia sempiterna, et impleatur visio et prophetia, et ungatur sanctus sanctorum. Scito ergo, et animadverte : Ab exitu sermonis ut iterum ædificetur Jerusalem, usque ad Christum ducem, hebdomades septem, et hebdomades sexaginta duæ erunt : et rursum ædificabitur platea, et muri in angustia temporum. Et post hebdomades sexaginta duas occidetur Christus, et non erit ejus populus qui eum negaturus est. Et civitatem et sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo; et finis ejus vastitas, et post finem belli statuta desolatio. Confirmabit autem pactum multis hebdomada una : et in medio hebdomadis deficiet hostia et sacrificium : et erit in templo abominatio desolationis : et usque ad consummationem et finem perseverabit desolatio. » [2]

291. Hæc plane adsignant tempus adventus Christi, nec enim de alio aliquo possunt dici quæ adeo sunt magnifica, scilicet iniquitatem expiandam, justitiam sempiternam adducendam, visiones prophetarum implendas, eo adveniente. Porro effluxisse jam tempus liquet : nam septuaginta illæ hebdomades, vel dierum, vel annorum sint necesse est, nullas quippe alias in Scripturis legimus; ab edicto autem de ædificandis Hierosolymis, quod prodiit 20 Artaxerxis Longimani anno, [3] plusquam bis mille elapsi sunt anni. Tempus autem mire convenit, juxta peritiores Chronologos, cum Jesu adventu; [4] nam annus 4260 periodi Julianæ, seu tertius annus lxxxi olympiadis, fuit vigesimus annus Artaxerxis, anno autem 4746 illius periodi Christus mortuus est.

292. Ratio cur septem et sexaginta duo hebdomades separatim nominentur non patet. Putant nonnulli quadraginta novem effluxisse annos antequam Jerusalem et regionis pleraque oppida refecta sint, [5] quamvis urbis murum in tempore angusto, festinanter inter pericula, constet erectum intra quinquaginta duos dies. [6] Aliis discrimen nullam habere specialem significationem vel causam videtur.

293. Occisus est Christus, nemine ei favente, [7] et dux cum exercitu, Titus scilicet imperator, cladem tulit populo ingrato, civitate etiam eversa. Pactum autem initum est cum multis hebdomada una, Christo adhuc in vivis cum plurimis Judæis, eo autem defuncto cum gentibus etiam, Apostolorum opera. Media hebdomada defecit sacrificium, quia sua morte Christus figuras implevit, vimque omnem victimis, quæ juxta legem offerebantur, abstulit, etsi hæ usque ad eversum templum offerri perrexerint. In templo abominanda res visa est, zelotis, qui illud occupabant, urbe a Romano exercitu obsessa, in se invicem sævientibus; et in toto urbis circuitu [8] vexilla Romana visa sunt, falsorum deorum imaginibus ornata. Equidem Messiæ adventus tempus hoc vaticinio desi-

(1) Idem ac « decisæ sunt » « definitæ sunt. » נחתר

(2) Dan. ix. 22. (3) Nehem. ii. 1.

(4) Vide Dissertation sur les septante semaines, Bible de Vence. t. 16.

(5) Calmet in loc. (6) II. Esdr. vi. 15.

(7) ואירלו « et non ei. » Paraphrasis a Vulgato interprete datur. Bergier intelligit de morte non sui causa, sed ut aliorum expiaret delicta. Traité de la vraie Religion t. 5. ch. 7. art. 3. § 13.

(8) ועלכנף *Super alam*, urbis extrema.

gnari manifestum est, illudque cum tempore quo Jesus in terris vixit, mire concordare.

294. *Prob*. 3. Ex vaticiniis Aggæi et Malachiæ. Aggæus, ut consolaretur Judæos de novi templi humilitate dolentes, dixit : « Adhuc unum modicum est, et ego commovebo cœlum et terram, et mare et aridam : et movebo omnes gentes ; et veniet desideratus cunctis gentibus, et implebo domum istam gloria, dicit Dominus exercituum. Meum est aurum, et meum est argentum, dicit Dominus exercituum. Magna erit gloria domus istius novissimæ, plusquam primæ. » [1] Malachias ait : « Ecce ego mitto Angelum meum, et præparabit viam ante faciem meam : et statim veniet ad templum suum Dominator quem vos quæritis, et Angelus testamenti quem vos vultis. Ecce venit, dicit Dominus exercituum. » [2] Hæc certe ostendunt Messiam, stante secundo templo, venturum ; ejus quippe præsentia sola potuit majus afferre decus quam arca, aliaque quibus præstitit magnificum a Salomone erectum ædificium. Ipse solus haberi potuit desiderio omnium gentium expetitus : quod enim malorum quibus gravabantur remedium exoptabant, in illo solo reperiri potuit. Jam vero funditus eversum est sub Tito templum Zorobabelicum : unde liquet advenisse Messiam.

295. Tempus a prophetis designatum cum adventu Jesu concordare colligitur ex ipsa quæ tunc invaluerat persuasione Messiam jamjam adventurum : « Scio quia Messias venit, » [3] inquiebat mulier Samaritana : et Judæi miserunt ad Joannem qui eum interrogarent utrum ipse Messias foret. [4] Hinc post Jesu mortem tot se Messiam esse falso prædicarunt. Josephus testatur « Judæos spe et opinione jamjam venturi Messiæ inductos fuisse ad rebellandum adversus Romanos. » [5] Spem regni temporalis huic adventui conjungebant Judæi : « Pluribus » inquit Tacitus, « persuasio inerat antiquis sacerdotum literis contineri, eo tempore fore ut valesceret Oriens, profectique e Judæa rerum potirentur. » [6] « Percrebuerat Oriente toto » (inquit Suetonius) « vetus et constans opinio, esse in fatis ut eo tempore Judæa profecti rerum potirentur. » [7]

Objectiones.

296. *Obj*. Vox Hebraica שֵׁבֶט ambigua est : virgam enim tribulationis æque ac potestatis sceptrum significat ; ideo Jacobæum vaticinium potest explicari de ærumnis Judæorum haud tollendis ante adventum Shilo, qui eos gentium victores faciet.

297. *Resp*. Vox illa plerumque habet aliam adjectam qua tribulatio designetur ; quoties eo usurpatur sensu, virga scilicet ferrea vocatur, [8] vel percutiendus quis ea dicitur : simpliciter vero baculum, potestatis insigne potius denotat. Porro contextus suadet hoc sensu eam hic accipiendam ; nam gloriosa præcedunt et sequuntur, quæ Judæ præ fratribus auctoritatem et potentiam designant.

298. *Obj*. 2 De sceptro penes Judam mansuro usque ad Messiæ adventum non potest intelligi : nam ante Davidem non fuit apud illam tribum, nec post captivitatem.

299. *Resp*. Sceptrum non necessario regiam designat potestatem, sed au-

(1) Agg. ii. 7. (2) Mal. iii.
(3) Joan. iii, 25. (4) Joan. i, 19.
(5) Joseph, l. 6., de bello Judaico.
(6) Tac. hist. l. v.
(7) Suetonius in Vespas., c. iv. De Indis orientalibus dicit Voltairius : C'était de temps immémorial une opinion chez eux, et chez les Chinois, que le sage viendrait de l'Occident. L'Europe au contraire disait que le sage viendrait de l'Orient. Des Indes ch. iii.
(8) Ps. ii. 9. Isaiæ x. 5. « Væ Assur, virga furoris mei. »

ctoritatem quamcumque regiminis, et præstantiam : liquet autem Judæ tribum quadam gavisam esse eximia potestate, ab ipso vaticinii tempore, quum primæ partes ubique ei fuerint adsignatæ. Eam imminutam, seu suspensam, potius quam sublatam, tempore captivitatis Babylonicæ constat; Zorobabele deinceps e tribu Juda contribules suos aliosque in patriam reducente, revixit illa potestas, et permansit, Assamonæis ex electione et assensu Judæorum dominantibus. Post mortem Judæ Machabæi : « congregati sunt omnes amici Judæ, et dixerunt Jonathæ : Nunc te hodie elegimus esse nobis in principem, et ducem ad bellandum bellum nostrum, « [1] et de Simone dicitur : « Judæi et sacerdotes eorum consenserunt eum esse ducem suum, et summum Sacerdotem in æternum, donec surgat propheta fidelis. » [2]

300. *Obj.* 3. De hebdomadibus apud Danielem temere affirmatur annos intelligi potius quam dies, quorum initium vel finis certo non potest ostendi; sunt enim inter Christianos interpretes qui totam prophetiam Antiochi Epiphanis temporibus impletam intelligunt, quibus favet etiam auctor libri Machabæorum, qui abominationem desolationis in altari tunc erectam esse refert. [3]

301. *Resp.* Sive dies, sive annos, intelligas, tempus jam liquet effluxisse; hebdomades autem annorum, sicut et dierum, in Scripturis recensentur. [4] De initio adsignando est quidem sententiarum diversitas; nonnulli quippe a primo Cyri anno, alii a Darii edicto, alii ab edicto Artaxerxis Longimani hebdomades numerant. cæterum constat finem hebdomadum jamdiu clapsum. Sententia vero Marshami, viri Protestantici, vel Harduini, d(cinio impleto tempore Antiochi potest probari ; nam desolatio il fuit perpetua, quippe post trie cultus est restitutus a Juda Mach et cætera quæ Daniel prædix temporibus haud facile accomn tur. Imaginem quamdam et typu in Antiochi rebus gestis agno qui idolum in altari Dei statui vere abominandam, uti optim designat auctor libri Machabæ qui tamen de Danielis vaticinio i silet : Christus autem illud impl in eversione Hierosolymorum, enuntiavit. [5]

302. *Obj.* 4. Jesu adveniente quitas non est sublata, justitia pe non est adducta.

303. *Resp.* « Dedit semetipsu nobis, ut nos redimeret ab om quitate ; [6] » sua quippe morte expiavit peccata. Sanctissima morum tradidit præcepta, gratia buit, plurimosque ad virtutum citium excitavit. Igitur peccatum antea in plerasque gentes velu minabatur, eo adveniente, dev est, quamvis hominum vitio plurimos habeat captivos.

304. *Obj.* 5. Jesus non fuit in t secundo : nam Herodes, teste Jos sublatis veteribus fundamentis vum extruxerat. [7]

305. *Resp.* Herodes plurima r vit, amplificavitque, quin tame vum erexerit templum; nemo Herodiani templi meminit. S dum, Zorobabelicum scilicet, a manis eversum Judaici scriptor Talmude, et alias, constanter mant.

Propositio 2

Prophetiæ quæ Messiæ ortum, vitatem, vitam, mortem, et post

(1) I. Mach. ix. 28.
(2) Ibid. xiv. 41. Vide etiam c. xii. 3. 6.
(3) Ibid. i. 57. (4) Lev. xv. 8.
(5) Mat. xxiv. 15.
(6) Tit. ii. 14.
(7) Josephus l. xv. Antiq.

tem exaltationem respiciunt, in Jesu Nazareno sunt impletæ.

306. *Prob.* Ex vaticinio Isaiæ. Hierosolymis a regibus Syriæ et Israel obsessis, Isaias, jubente Deo, Achaz regem perterritum adiit, secum adducto filio Jasub, irritosque hostium prænuntiavit fore conatus, oblato etiam miraculo in prophetiæ confirmationem: « Pete tibi signum a Domino Deo tuo, in profundum inferni, sive in excelsum supra. Et dixit Achaz: Non petam, et non tentabo Dominum. Et dixit: Audite ergo, domus David: Numquid parum vobis est, molestos esse hominibus, quia molesti estis et Deo meo? Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum: Ecce virgo concipiet, et pariet filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel. Butyrum et mel comedet, ut sciat reprobare malum, et eligere bonum. Quia antequam sciat puer reprobare malum, et eligere bonum, derelinquetur terra, quam tu detestaris, a facie duorum regum suorum. »[1] Quum domus David magno affecta sit metu, hostibus generis Davidici minantibus exterminium, ut filius Tabeel rex constitueretur, Isaias ad eam solandam, spe regni perpetui, præcipue missus videtur. Achazo quidem locutus est Isaias, metum ut deponeret hortans, eique miraculum in testimonium obtulit: quum autem rex ille impius, pietatis specie, indicium illud divinum nollet quærere, vates principes illius familiæ allocutus, eos increpavit quod dubitationibus suis de generis Davidici et solii perpetuitate, se Deo molestos præberent. Illis igitur, « *vobis*, » non Achazo soli pollicitus est signum cœleste, virgineum scilicet partum, infantem Emmanuel, Dei præsentis pignus certissimum.

307. Ortus illius, generis et solii Davidici perpetuitatis indicium dabatur, nam de eo postea est dictum: « Parvulus enim natus est nobis, et filius datus est nobis: et factus est principatus super humerum ejus: et vocabitur nomen ejus Admirabilis, Consiliarius, Deus, Fortis, Pater futuri sæculi, Princeps pacis. Multiplicabitur ejus imperium, et pacis non erit finis: super solium David, et super regnum ejus sedebit: ut confirmet illud et corroboret in judicio et justitia, amodo et usque in sempiternum: zelus Domini exercituum faciet hoc. »[2] Non igitur ad confirmandam prædictionem de regum inimicorum proxima dispersione, sed ad omnem metum dispellendum de generis et solii duratione, signum illud post tot sæcula eventurum datum est. Addit quod intra illud spatium temporis quod a nato puero usque dum posset bonum et malum gustando discernere intercederet, duo illi reges fugarentur: mensuram scilicet temporis a præclaro illo eventu qui menti obversabatur desumpsit, quamvis eventus ipse esset remotus.[3] Liquet autem ex Matthæo vaticinium de partu virgineo fuisse in Jesu impletum.

308. De loco nativitatis Messiæ prædixit Michæas: « Et tu Bethlehem Ephrata, parvulus es in millibus Juda; ex te mihi egredietur qui sit dominator in Israel; et egressus ejus ab initio, a diebus æternitatis. »[4] Jesus autem eo in oppido est natus.[5]

309. Ingressus triumphalis Messiæ in Hierosolymitanam urbem a Zacharia descriptus est: « Exulta satis, filia Sion, jubila, filia Jerusalem: Ecce rex tuus veniet tibi justus et Salvator: ipse pauper, et ascendens super asinam, et super pullum filium asinæ. »[6] Jesu urbem ingrediente inter populi

(1) Isaiæ, vii. 11. (2) Isaiæ ix. 6.

(3) Ita Hengstenberg Christology, p. 309. Bergier de puero secum a vate adducto illud explicat t. 5. ch. 7. art. 5. § 1. p. 143. alii de puero nascituro ex vatis uxore.

(4) Mich. v. (5) Mat. ii. Luc. ii. (6) Zach. ix. 9.

exultantis plausus, vaticinium est confirmatum.

310. Mansuetudo eximia Messiæ ab Isaia prædicta est: « Ecce servus meus, suscipiam eum: electus meus, complacuit sibi in illo anima mea: dedi Spiritum meum super eum: et judicium gentibus proferet. Non clamabit, neque accipiet personam, nec audietur vox ejus foris. Calamum quassatum non conteret, et linum fumigans non extinguet: in veritate educet judicium. Non erit tristis, neque turbulentus, donec ponat in terra judicium; et legem ejus insulæ expectabunt. »[1] Hæc Christo præclare convenire liquet.[2]

311. Singulæ Christi ærumnæ a vatibus sacris sunt enuntiatæ, tanta cum eventibus concordia, ut casui nequeat adscribi.

Ps. XL. 10. « Etenim homo pacis meæ in quo speravi; qui edebat panes meos, magnificavit super me supplantationem. »

Zach. XI. 12. « Appenderunt mercedem meam triginta argenteos. Et dixit Dominus ad me: Projice illud ad statuarium, decorum pretium, quo appretiatus sum ab eis.

Zach. XIII. 7. « Percute pastorem, et dispergentur oves. »

Isaiæ LIII. 7. « Oblatus est quia ipse voluit, et non aperuit os suum; sicut ovis ad occisionem ducetur, et quasi agnus coram tondente se obmutescet »

Isaiæ L. 6. « Corpus meum dedi percutientibus, et genas meas vellentibus: faciem meam non averti ab increpantibus et conspuentibus in me. »

Thren. III. 30. « Dabit percutienti se maxillam, saturabitur opprobriis. »

Ps. II. 2. « Adstiterunt reges et principes convenerunt in u adversus Dominum, et adversu stum ejus. »

Ps. XXI 17. « Concilium maligna obsedit me. Foderunt manus n pedes meos: dinumeraverunt ossa mea. »

Is. LIII. 12. « Tradidit in mortem a suam, et cum sceleratis reputatu

Ps. XXI. 7. « Ego autem sun mis, et non homo: opprobriu minum, et abjectio plebis. Omn dentes me, deriserunt me: locu labiis, et moverunt caput. Sper Domino, eripiat eum: salvum eum, quoniam vult eum. »

Ps. LXVIII. 22. « Dederunt in meam fel, et in siti mea pota me aceto. »

Zach. XII. 10. « Aspicient ad me, confixerunt. »

Ps. XXI. 19. « Diviserunt sibi menta mea, et super vestem mea serunt sortem. »

312. Patriarcharum de inferis ratio ab Osee c. xiii. est prædict manu mortis liberabo eos, de redimam eos; ero mors tua, o morsus tuus ero, inferne, » Za « Tu quoque in sanguine testa tui emisisti vinctos tuos de lac quo non est aqua. »

Christi resurrectio a Psalte enu est. « Non derelinques animam in inferno, nec dabis sanctum videre corruptionem. » Ps. xv. 1

Plurima alia ad Christum, et l siam ab ipso fundandam pertin passim in Veteri Testamento legu quæ Novum exhibet impleta.[3]

(1) Isaiæ xlii. 1.

(2) Luc. ix. 58. Mat. ii. 29.

(3) Joannes L. Hug. animadvertit Evangelium Matthæi ideo præcipue scriptum ut Jesum esse Messiam, impletis in eo vaticiniis, ostenderetur: quo pacto animi disponerentur ad doctrinam ejus ab evangelicis præconibus suscipiendam: « Der Beweiss, das Jesus der Messias sey, war nur einleitend und vorbereitend zu seiner Sie mussten vom Lehrer nicht blos ang sie mussten eingedacht seyn, und sein Gemüth erfüllen. Er musste die Mensc greifen, ermahnen, warnen, ermunte bestrafen: das war das ἔργον εὐαγγ. II. Tim. iv. 2. 6. *Einleitung in die Sc des Neuen Testaments* » 2. p. c. 1. §. XX

313. Hæc omnia jure adducuntur: « Eo ipso nimirum fortius atque firmius, quod ex manibus inimicorum tanta de Christo testimonia proferuntur; in quibus ideo gentes quæ credunt, nihil de illo ad tempus possunt putare confictum, quia in eis libris inveniunt Christum, quibus a tot sæculis serviunt qui crucifixerunt Christum, et quos in tanto apice auctoritatis habent qui quotidie blasphemant Christum. Si enim ab eis proferrentur prophetiæ de Christo qui prædicant Christum, ab eis ipsis confictæ putarentur: nunc vero id exponit qui prædicat, quod recitat qui blasphemat. »[1]

Objectiones.

314. *Obj.* 1. Testimonia pleraque pro arbitrio de Messia explicantur, faventibus interpretationem suggerentibus. Sic apud Isaiam c. vii. prædictio filii ex puella brevi nascituri v. 3. ad partum virgineum post plura sæcula, nulla prorsus verosimilitudine, refertur.

315. *Resp.* Judæis ipsis vetustioribus exploratum erat plurima sacris libris contineri quibus Messiæ fata vel plane declarabantur, vel obscure adumbrabantur: proindeque in rebus gestis et dictis ea esse exquirenda; sæpe enim quæ referebantur typum et imaginem futurorum exhibebant. Mirum igitur non est quædam non videri directe respicere Messiam, quæ tamen nonnisi in illo plenam vim obtinent. Cæterum contra Deistas iis præsertim utimur testimoniis quæ manifesto Messiam spectant. Quod si aliquando admixta videantur aliis, animadvertendum Vates non historicos agere, seu concionatores, sed poetis magis assimilari, et Spiritu afflante divino extra se ferri, et ad altiora iis quæ primum aggressi fuerant tractanda assurgere.[2]

316. Sunt nonnulli interpretes qui partum infantis ex prophetissa, Isaiæ uxore, c. vii. enuntiatum putant; quorum tamen sententia verbis vatis haud convenit: mirum enim quoddam indicium pollicitus est cœlitus dandum, quod Virgo הָעַלְמָה puerum conciperet, qui Davidico solio in perpetuum insederet, quem Emmanuelem, imo Deum vocare non est veritus. Terram etiam suam appellavit: « erit extensio alarum ejus » regis scilicet Assyriorum, « implens latitudinem terræ tuæ, o Emmanuel. »[3] Hæc certe de Isaiæ filio nequeunt intelligi: nec de regis filio possunt explicari quæ c. ix. dicuntur. Ipsa vis verborum cogit, ut puerum ex virgine natum Deum nobiscum agnoscamus: quod fassi sunt ipsi interpretes qui vaticinium filium Isaiæ directe respicere opinati sunt, typum illum et imaginem Messiæ habentes.[4]

417. *Obj.* 2. Ex testimoniis quæ manifesto non respiciunt Messiam nullum derivari potest argumentum: nam verba facile accommodantur, orationis serie neglecta. Ita Paine.

218. *Resp.* Quotiescumque testimonia reperiuntur adeo magnifica et sublimia, ut de eo ad quem videntur referri, verbi gr. Salomonem, Davidem, aliumve, nequeant explicari, in Messia, cujus fuerunt typi, ea implenda esse licet suspicari; novimus enim, ex ipsa Judæorum traditione, eum fuisse vaticiniorum præcipuum scopum. Nec mirum vatem veluti a proposito discedere, extra se raptum ad altiora et remotiora: nam et poetæ lyrici œstro quodam efferuntur, et Spiritus Dei arcana subito illapsu revelare consen-

(1) Aug. contra Faustum l. xvi. c. 21.

(2) Card. de La Luzerne, Sur les prophéties, c. 2. s. 10. p. 59. (3) Isaiæ viii. 8.

(4) Vide Hengstenberg, loco supra citato. Falso dicit Paine eventum proximum vaticinio non respondisse, quia etsi reges Achazum vicerint, et prædam abstulerint, non tamen solio ipse dejectus est. II. Par. 28. 1—20. Adveniente Assyriorum rege, hi quoque magnam subierunt cladem.

dus est. Quæ autem de Messia explicantur adeo sunt aperta, et eventibus similia, ut temere accommodata dicenda non sint.

319. *Obj.* 3. Doctores Judaici qui ante Jesum natum vaticiniis studuerunt, notionem longe diversam de Messia habuerunt ab illa quæ nunc obtinet: nam principem gloriosum et potentem eum sibi finxerunt : recens igitur vaticiniorum explicatio non est obvia.

320. *Resp.* Vaticinia ante eventum plerumque obscuritatem quamdam habent, quod divinitus cautum videtur, ne homines ad ea implenda moti censerentur. Cæterum locum in quo Messias oriturus erat doctores Judaici agnoverunt, ex vaticiniorum auctoritate, prout liquet ex iis quæ Herodi sciscitanti responderunt. Quæ de regno terreno excogitarunt in magnificis prophetarum de Ecclesia Christi eloquiis fundari visa sunt, quæ eventu patuit ad imperium sublimius in animas referenda. Nec ignorarunt Messiam esse plurima passurum, quamvis non omnia plene intellexerint. Adeo quidem constabat veteribus Judæis Messiam passurum plurimas ærumnas, ut duos agnoverint, unum gloriosum, alium patientem. [1]

CAPUT X.

DE FIDE HISTORICA LIBRORUM NOVI TESTAMENTI.

321. Quum Christi res gestæ et doctrina maxime contineantur libris qui dicuntur Novi Testamenti, Evangeliis scilicet, Actis Apostolorum, et Litteris cum Apocalypsi, necesse est eos *authenticos* demonstrare, *integros* etiam et *veraces*, ut illis constet humana s[a]tem et historica fides. De plerisque [li]bris qui a Christianis omnibus agn[o]scuntur nunc agimus, dilata quæstio[ne] de paucis qui a nonnullis in dubiu[m] olim vocati sunt.

§ I. *De authentia.*

Propositio 1.

Evangelia, Acta Apostolorum, cæt[e]rique libri Novi Testamenti ab auth[o]ribus quibus tribuuntur conscrip[ti] sunt.

322. *Prob.* 1. *Ex constanti Christi[a]norum ab ævo Apostolico tradition[e]* nec enim potuit ea apud omnes, v[el] plerosque, obtinere, nisi veritate ni[te]retur. Profecto qui genuini non era[nt] libri, statim, vel brevi, rejecti sun[t]; hi e contra agniti sunt, et ad poster[os] summa cura, transmissi. Jam ve[ro] ex hujusmodi traditione omnium [li]brorum authentia pendet, quin [vix] suffragatores et testes, omnis genti[s] generisque, aliquis liber præter h[os] habeat. Scriptores ævi Apostolici, C[le]mens Romanus, [2] Ignatius, Polycarp[us] plura retulerunt testimonia ex lib[ris] Novi Testamenti desumpta, quam[vis] auctorem siluerint, nec enim adh[uc] consuetudo inducta est citationis sp[e]cialis. S. Justinus Martyr medio sæc[ulo] secundo testatur documenta Aposto[lo]rum legi in fidelium cœtibus una cu[m] Prophetarum vaticiniis. [3] Irenæ[us] meminit quatuor Evangeliorum et ep[i]stolarum plurimarum D. Pauli : [4] sic et Athenagoras et Clemens Alexa[n]drinus : Tertullianus appellat « Ecclesi[as] Apostolicas, apud quas ipsæ authe[n]ticæ Apostolorum litteræ recitantu[r] sonantes vocem et repræsentantes f[a]ciem uniuscujusque. » [5] Recenset dei[nde]

(1) Vide lettres d'un Rabbin converti par Drach, et Hengstenberg, in Ps. 16, p. 121, et c. 4, p. 187.

(2) Clemens Rom. 1., ad Cor. §. xxx. v. 2., cit. test., ex Jac. iv. 6. I. Pet. v. 5. «Deus enim, inquit, superbis, » etc. Citat etiam Clemens verba Christi *relata apud Matth.* Vide Ep. §. xlvi., v. 7. Laudat Epist. Pauli ad Corinth., et passim citat vel im[i]tatur Ep. ad Hebr.

(3) Apol. 1, n. 67., p. 222., τὰ ἀπομνημονεύματα τῶν ἀποστόλων.

(4) Irenæus l. III. adv. hær. c. v. vi., et passi[m]

(5) L. 3. de præs. c. 36.

ceps Corinthum, Thessalonicam, Ephesum, Romam, Ecclesias scilicet ad quas extant S. Pauli Epistolæ. Origenes, relatus ab Eusebio, quatuor recenset Evangelia tamquam in universa Dei Ecclesia admissa.[1]

323. *Prob.* 2. *Ex internis authentiæ notis:* ea quippe singulis libris continentur, quæ personis, tempori, locisque conveniunt, singulique scriptoris characterem sibi impressum præseferunt. Minutæ adeo et accuratæ rerum et personarum descriptiones scriptorem, temporis æqualem, testem oculatum, vel saltem ab oculato teste edoctum, denotant. Quæ de Hierosolymæ excidio a Christo narrantur prædicta, antequam generatio illa deficeret adimplenda, haud dicuntur a scriptore jam re comprobata: quod tamen haud neglexisset si post eventum suam composuisset historiam. Linguæ Hebraicæ idiomata et stylus Hebraicus in libris illis se ubique produnt, unde liquet Judæos esse auctores. Ipsa styli humilitas homines litteris haud excultos, quales erant Apostoli, ostendit. Joannis tener animus, ad Christi fratrumque amorem propensus, per omnia sua scripta, Petri auctoritas fervorque animi in suis epistolis, Pauli ardens studium, et fandi copia ubique apparet.

324 *Prob.* 3. *Ex Christiani nominis hostium confessione.* Celsus quippe qui secundo sæculo, scripsit, Porphyrius, Julianus, aliique nullam moverunt quæstionem de librorum Novi Testamenti authentia, sed potius ex illis plura laudarunt.

325. *Prob.* 4. *Ex fraudis difficultate.* Viventibus Apostolis fieri non potuit ut vulgarentur eorum nomine libri aliena manu compositi, quin fraus detegeretur: ipsis vero e vita sublatis, difficili negotio reciperentur scripta quæ antea fideles omnino latuerant Id præsertim animadvertendum, plerasque epistolas Pauli ad quasdam Ecclesias vel ad Episcopos quosdam directas, occasione sumpta ex litteris ad ipsum missis, vel ex rebus quibusdam publice gestis: quo autem pacto fieri potuit, ut non reclamaretur, si nullæ hujusmodi epistolæ fuissent ab illis acceptæ? Ipsa Evangelia in fidelium cujusdam regionis utilitatem præsertim scripta sunt, ad alios postea divulganda, testimonio de auctore roborata.

Objectiones.

326. *Obj.* 1. Libri illi apud Christicolas facile excepti sunt, nullo de auctoribus instituto examine. Horum igitur testimonium, tamquam de re sua, non est excipiendum.

327. *Resp.* Libri illi non adeo facile reciperentur, si de auctore non constitisset; nam arctissimis legibus coercent cupiditates, nullique favent vitio, vel superstitioni: Deum autem in spiritu et veritate prædicant colendum. Præterea ex Ethnicis vel ex Judaica secta, ad sacra Christiana traducti sunt primi fideles, qui proinde, ex adversariis facti discipuli, testimonium validissimum præbent, dum libros illos agnoscunt quibus rei Christianæ summa continetur.

328. *Obj.* 2. Ante Justinum nemo ex Christianis scriptoribus noscitur laudasse scripta Apostolica, quamvis eorum auctoritate scribentibus opus profecto esset.

329. *Resp.* Pauca sunt ante id temporis scripta: abundant tamen testimoniis ex libris Novi Testamenti, quamvis adducantur nulla forma citationis præmissa, uti consuevit fieri, dum fontes omnibus innotescunt.

330. *Obj.* 3. Plurima divulgata sunt scripta nomine Apostolorum quæ tamen eos non habuerunt auctores; Evangelia etiam plurima extiterunt.

(1) Euseb. l. 6. hist., Eccl. c. 35. Paleus præclare disserit de librorum Novi Testamenti authentia. *Evidences of Christianity* Vol. I. Ch. IX.

Quamvis igitur libri qui nunc Novo Testamento continentur, obtinuerint auctoritatem, progrediente tempore, fieri potest ut genuinus fœtus non sint Apostolorum, et Evangelistarum.

331. *Resp.* Non tot divulgata sunt scripta quot numerantur: idem enim Evangelium aliquando pluribus nominibus designatum est. Cæterum ea ante secundum sæculum in lucem edita non videntur. Quidquid sit, constat etiam ea numquam apud Christianos plerosque obtinuisse fidem, quamvis nonnulli fuerint aliquando decepti. Inde autem liquet, non temere, sed re cognita, libros qui ad nos pervenerunt agnitos fuisse authenticos.

332. *Obj.* 4. Canon Scripturarum nonnisi mortuis Apostolis compositus est, anno circiter 117, ut plerisque videtur: facile igitur libros supposititios potuit complecti.

333. *Resp.* Scripta Apostolica innotuerunt, antequam canone quodam includerentur. Ecclesiæ ad quas sunt directa certam habuerunt eorum notitiam, quarum testimonio nixi sunt, qui ea in unum collegerunt: quo autem anno non constat.

334. *Obj.* 5. Falsæ decretales epistolæ, Isidoro fraudis artifice, vel patrono, nono sæculo confictæ, per plura sæcula authenticæ sunt habitæ. Simile quiddam de libris Novi Testamenti suspicari licet.

335. *Resp.* Nihil hujusmodi potest in suspicionem venire; nam præsto sunt interna omnium sæculorum ab ævo Apostolico certissima testimonia, et interna indicia ævum et auctores plane exhibent. Isidorianæ fraudi deerant hæc subsidia, nec enim veterum testimonia, nec decretalium epistolarum materies originem antiquam vindicabant: sed quum genuinis plerumque scriptis, antiquiori præposito nomine, Isidorus fuisset usus, et dogmata consuetudinesque receptas sequeretur, homines facile decepit, quod alias, etiam rudiori sæculo, non potuit co gere.

§ II. *De integritate.*

Integritas librorum Novi Testai jam erit vindicanda, eos scilicet mendo graviori vitiatos ad nos p nisse quales ab auctoribus prodie De levioribus mendis quæ substar scriptorum non attingunt, quæstic est.

Propositio 2.

Libri Novi Testamenti integri :

336. *Prob.* Ex antiquissimis qua persunt exemplaribus manuscri| numero pene infinito, quæ in sub tia mire concordant; ex versior antiquissimis, Syriaca, et Latina, etiam Græco textui plerumque consona; et ex scriptis Patrum, tustissimis a temporibus, in qu passim laudantur testimonia, et mata, morum præcepta, res g Christi et Apostolorum ita exhibe ac libris Evangelicis continentu etiam inferendum foret ex sui reverentia qua Christifideles hos li semper prosecuti sunt: nefas qu putassent aliquid in iis mutare. l terea quum in cœtibus fidelium ub terrarum legerentur, et a sacris] conibus in dogmatum confirmation vel morum regulam adhiberen nulla gravis mutatio fieri potuit; st enim patuisset vitium, omniun provocasset detestationem. Ipsa variis temporibus nata sunt inter (stianos sententiarum divortia, c fuerunt validissimo, ne grave ind retur mendum: nam invigilabant on ne adversariis subsidium præstar indebitum, ideoque tantum nefas ruptorum codicum patefecissent.

Objectiones.

337. *Obj.* 1. Triginta millia var tium lectionum recenset Millius editione Græca Novi Testamenti.

338. *Resp.* Pleræque varietates s minutissimæ, quæ sensum min

afficiunt : aliæ substantiam rerum haud attingunt : paucæ sunt omnino quæ graves haberi possunt ; adeo ut rerum gestarum et dogmatum præcipuorum relatio integra plane sit.

339. *Obj.* 2. Patrum citationes sæpe ab hodierna lectione longe distant, vel nullatenus in codice Novi Testamenti inveniuntur.

340. *Resp.* Citationes pleræque mire conveniunt, adeo ut si libri ipsi præsto non forent, ex Patrum scriptis textus fere integer exurgeret. Quod autem nonnumquam varient, factum est vel ex memoriæ lapsu, vel versionis, vel codicis quadam diversitate, quin tamen narrationis, vel testimoniorum substantia inde labefactetur. Citarunt etiam Patres quædam traditione celebrata, quæ codice non continebantur, vel sensum potius respexerunt quam verba. Sic illud testimonium : « probi nummularii estote ; » non reperitur in Novo Testamento, quod tamen refert increpitum fuisse servum qui pecuniam domini sui non dederat fœneratori, cum usura utique recipiendam.

341. *Obj.* 3. Ultimum caput Marci de resurrectione Christi in antiquis codicibus deerat, testantibus Gregorio Nysseno et Hieronymo; sudoris sanguinei relatio [1] desiderabatur, et historia mulieris adulteræ [2] Græcis prorsus ignota erat. Denique versiculus celeberrimus I Joan. c. v. 7., a plerisque eruditis rejicitur.

342. *Resp.* De singulorum testimoniorum auctoritate nunc non agitur, sed de librorum integritate, quæ stabit, etsi pauca quædam casu, vel dolo, adjecta fuissent, ipsam narrationis substantiam haud attingentia. Cæterum gravissima momenta rationum probant hæc non adjecta, sed casu in quibusdam codicibus manuscriptis omissa. Forsan quæ de sudore Christi a S Luca relata sunt, et de adultera absoluta, palam legi non consueverunt, ne divinæ Christi dignitati videretur detrahi, vel fræna laxarentur peccato, qua ratione contingere potuit ut in quibusdam deessent codicibus. Marci capitis ultimi pars in uno tantum manuscripto codice, qui ad nos pervenit, desideratur, qui etiam alias deficit. Historia mulieris adulteræ, in 284 manuscriptis codicibus, et 6 Evangelisteriis reperitur. [3] De versiculo in epistola Joannis postea agendum erit. Hoc notandum, nihil in locis prædictis contineri, unde pendet evangelicæ historiæ veritas.

343. *Obj.* 4. Sæpesæpius Christianæ sectæ sibi invicem exprobrarunt corruptos codices ad propria tuenda dogmata : quod et Celsus olim Christianis universis objecit.

344. *Resp.* Id aliquando tentatum a sectarum fautoribus, irrito tamen conatu : nam non potuerunt universos per orbem vitiare codices. Liberatus testatur Macedonium episcopum Constantinopolitanum tentasse textum D. Pauli corrumpere una vel altera littera mutata, quæ tamen occasio fuit ut in exilium pelleretur. [4] Origenes etiam Celso olim respondit : « Non alios novi qui Evangelii contextum immutaverint, quam Marcionis, Valentini, fortassis et Lucani sectatores. » [5] Cæterum, ut sæpius diximus, jam non agitur de uno alterove textu quo dogma aliquod firmetur, sed de rebus gestis, et librorum substantia.

Propositio 3.

Evangelia, Actus Apostolorum, cæterique libri Novi Testamenti summam et humanam et historicam merentur fidem.

345. *Prob.* Scriptores sunt simplices homines, nullam fraudis, doli, vel mendacii speciem præseferentes, sed veritati, virtuti, pietati addicti. Stylo

(1) Luc. xxii. 44. (2) Joan. viii. 3.
(3) Bloomfield in locum.

(4) Liberatus Breviar. c. ix.
(5) Origen. l. iii. contra Celsum.

omnis fuci experte, veritatis ipsius indice, res referunt. Nullum lucrum, commodumve, ex falsa narratione sibi potuerunt polliceri, sed potius plurimorum in se provocabant odium, et persecutionem. Testes fuerunt oculati plerorumque quæ retulerunt. Res miras prorsus, sed tamen oculis patentes, palam in templo, vel coram turba hominum, patratas narrant. In Judæa evulgata est Matthæi narratio, paucis annis post Christi mortem: aliaque scripta apud alios, locis temporique satis propinquos. Judæi irrito conatu restiterunt, plurimis ex ipsis, cum magna Ethnicorum multitudine, rerum evidentiæ cedentibus: quod maximo est argumento res relatas certissimo innotuisse testimonio. Quæ ex aliorum relatione narrant Marcus, Lucas, et Paulus, ab oculatis derivata sunt testibus; et sæpesæpius oculati historici, Matthæi scilicet, vel Joannis, testimonio roborantur.

Objectiones.

346. *Obj.* 1. Apostoli quum essent litterarum rudes, miraculi specie facile decepti, Christo adhæserunt; posteaque narrarunt plurima ad asseclas sibi comparandos, et pecuniam.

347. *Resp.* Etsi daremus homines litteris parum excultos facile posse miraculi specie decipi, plurima tamen sunt in quibus nemo, quantumvis rudis, decipiatur. Cæcos statim visum recuperare, mortuos resuscitari, panes in manibus suis multiplicatos, non potuit rudis homo, sui compos, sibi falso persuadere. Si de uno alterove miraculo ageretur, errorem suspicari forsan licuisset: quis autem credat homines plures, plurima temere putasse, se inspectantibus, facta, in quibus tamen dolus, vel ars subesset! Scientia nulla opus est ut multa miracula tamquam divina opera naturæ legibus prorsus contraria agnoscantur. Quod autem essent Apostoli tardi ad credendum potius quam creduli, et fanatici, liquet ex tota narratio Deceptos igitur non licet eos exi mare: deceptores quis putabit? As clarum copiam vix poterant sper homines dicendi copia haud præst tes, nulla valentes potentia, comn dum nullum vitæ sectatoribus polli turi. Vanæ gloriæ cupido eis certe n est tribuenda. Qua vero ratione po rant pecuniam ex falsis narrationib expectare comparandam, quum vu præjudiciis adversarentur? Profect si demens consilium iniissent, fic falsisque narrationibus conflandi s ctam, vel comparandi pecuniam, a fingere debuerunt magis grata hum nis cupiditatibus. Præterea liqu narrationes Evangelicas, et scrip omnia Apostolica, ex occasione ort locis et temporibus diversis, nul proinde communi consilio, quum pr dicando potius quam scribendo, ja Christianam Ecclesiam diffudissent.

348. *Obj.* 2. In suis narrationibus ha conveniunt Evangelistæ: discordia a tem testibus detrahit fidem, præsert si de divina Religione eorum testimo statuenda agatur. Sic genealogia Christi exhibet Lucas ab ea qua præbet Matthæus prorsus diversa Joannes de Pascha a Christo celebra ultima vice, ea narrat quæ cum al rum Evangelistarum narrationibus n queunt conciliari.

349. *Resp.* De rebus gestis Chri manifesta est Evangelistarum conc dia, quamvis de quibusdam adjunc devioribus possit videri discrepant Jam vero ad historicam fidem iis v dicandam, satis est si in rerum summ conveniant. Cæterum in ipsis lev simis adjunctis summam esse conco diam ostendunt Scripturarum inte pretes, adeo ut ipsa narrationis vari tas, quæ objicitur, Evangelistaru auctoritatem magis firmet; constat eni eos haud scripsisse communi ex co silio, nec suas composuisse historia ut altera alteri subsidio foret. Gene

logiæ diversitas varie explicatur; plerisque placet Lucam Josephi majores juxta legis ordinem recensere: censetur quippe Heli filius lege, Jacobi ortu; defuncti enim absque prole frater filios, qui illius recensebantur, gignebat. Sic rem explicat Julius Africanus.[1] Heli et Jacob uterini dicuntur fratres, qui idcirco majores habent diversos quum patres fuerint diversi. Profecto ex tabulis publicis genealogiam utramque extractam pro more Judæorum constat, nec difficultatem aliquam inde objectam Christianis novimus eo quo prodiit sæculo, quum facile error patuisset. Quæ de Pascha objiciuntur, satis diluuntur a sacris interpretibus.[2]

350. *Obj.* 3. Lucas ait: « Exiit edictum a Cæsare Augusto ut describeretur universus orbis. Hæc descriptio prima facta est a præside Syriæ Cyrino. »[3] De censu tamen hoc, anno Christi nati, silent omnino auctores profani, qui res ab Augusto gestas retulerunt: constat autem Cyrinum nonnisi 10 annis post obitum Herodis præfuisse Syriæ.

351. *Resp.* Inter profanos scriptores solus Dio accuratam Augusti scripsit historiam, cujus tamen pars ab anno Urbis conditæ 748 ad 758 intercidit. Affirmari igitur certo nequit censum illum non fuisse ab ipso relatum. Profecto Justinus[4] et Tertullianus[5] fidenter citarunt tabulas census in Romano servatas archivio. Cæterum universi orbis nomine Judæa aliquando intelligebatur, fames quippe temporibus Eliæ per universum orbem dicitur fuisse,[6] et Agabus prædixit famem pari verborum amplitudine.[7] Si hac ratione intelligatur objectum testimonium, mirum non erit censum longinqui illius populi a Romanis scriptoribus haud esse notatum. Liquet Lucam nullam habuisse rationem de censu illo verba faciendi præter rei veritatem, nec temere sese in ipso historiæ limine facili refutationi expositurum. Quod autem adjungit, potest ita explicari ut descriptio hæc prior sit alia celebriori quæ facta est Cyrino præside Syriæ.

352. *Obj.* 4. De cæde puerorum, quam refert Matthæus, silet Josephus, sicut et cæteri omnes scriptores: de stella Magis visa, quæ tamen omnibus debuit esse manifesta, altum ubique silentium; sicut et de sole, moriente Christo, obscurato.

353. *Resp.* Quamvis Josephus cædem puerorum, sicut et plures alias res gestas tacuerit, Macrobius ethnicus scriptor quarti sæculi de Imperatore Augusto refert: « Cum audiisset, inter pueros, quos in Syria Herodes, rex Judæorum, intra bimatum jussit interfici, filium quoque ejus occisum, ait: Melius est Herodis porcum esse quam filium. »[8] Liquet Macrobium effatum illud Augusti ad infanticidium Bethlemiticum retulisse, quod ex profanis documentis eum didicisse verosimile est. Quamvis igitur daremus illud occasione cædis filiorum trium Herodis, quæ ante infanticidium evenerat, prolatum, uti nonnullis criticis placet, cædem tamen infantium innotuisse Macrobio constat. Cæterum infantes infra bimatum nati in oppidulo Bethlehem, ejusque finibus, non tanto fuerunt numero quo vulgo habentur: quæ ratio forsan erat cur minus notaretur cædes inter alia tyranni immania facinora. Matthæum autem brevi post Christi mortem eam relaturum in ipsa Judæa, si revera non contigisset, nul-

(1) Apud Euseb. l. 1 Hist. Eccl. c. vii.
(2) Vide Bible de Vence t. xi. diss. sur la dernière Pâque de J. C.
(3) Lucæ ii. 2. (4) Justinus M. in Ap. 1.
(5) Tertullian. apologetic. c. 5, 7 . 21.
(6) Lucæ iv, 25.
(7) Act. xi, 28. Vide Réponses critiques t. 1, p. 456. (8) Macrobius l. II, c. 4, Saturnalium.

latenus est verosimile. Stellæ nomine apud Matthæum eo loci intelligitur *meteoron*, seu lucidum quoddam corpus in aere terræ propinquo, quod stellæ formam intuentibus exhibuit. De ea autem non adeo altum est silentium apud profanos, nam Chalcidius tertii sæculi philosophus, commentario suo in *Timæum* Platonis hæc inseruit : « Est quoque alia sanctior et venerabilior historia, quæ perhibet ortu stellæ cujusdam non morbos mortesque denunciatas, sed descensum Dei ad humanæ conservationis rerumque mortalium gratiam ; quam stellam cum nocturno itinere inspexissent Chaldæorum sapientes viri, quæsiisse dicuntur recentem ortum Dei, repertaque illa majestate puerili, veneratos esse, et vota tanto Deo convenientia nuncupasse. » Alieno tamen testimonio opus non est, quum Matthæus, æqualis temporum scriptor, referat Magorum ea occasione Hierosolyma adventum, sacerdotum scribarumque concilium, jubente Herode, habitum, aliaque, quæ nemo, quantumvis perfricatæ frontis, ausus fuisset affirmare, si nihil tale evenisset. Solis obscuratio anno quo Christus mortuus est, notata est a Phlegonte, Hadriani liberto, in Chronico Olympiadum. « Quarto anno CCII. Olympiadis magna et excellens inter omnes quæ ante eam acciderant, defectio solis facta est. Dies hora sexta ita in tenebrosam noctem versus, ut stellæ in cœlo visæ sint, terræque motus in Bithynia Nicææ urbis multas ædes subverterit. » [1] Tertullianus et Lucianus Antiochenus martyr paganos ad tabularia et publica instrumenta in eorum archiviis servata remiserunt. [2] Eusebius testatur eam in Ethnicorum commentariis suo tempore referri. [3]

354. *Obj.* 5. Fuga in Ægyptum cædis occasione contigisse dicitur : consta[t] autem puerum post quadraginta die[s] ad templum delatum, et deincep[s] Nazareth degisse, testante Luca, xxii.2

355. *Resp.* Ex compendiaria narrand[i] ratione quam servant sacri scriptore[s] plura silentio pertranseuntes, oritu[r] hæc difficultas. Purificatio jam fact[a] videtur ante Magorum adventum, d[e] reditu autem ad breve tempus a[d] Bethlehem, quod quinque tantum milliaribus passuum distabat Hierosolymis, et de fuga in Ægyptum tacuit Lucas, diuturnum in oppido Nazareth habitaculum designaturus. [4] Sunt tamen qui putant purificationis dies adimpletos in Magorum adventu, et puerum ad templum statim delatum, ad oppidum Nazareth deinceps transferendum : jussum vero de fuga Josepho jam Nazarethi consistenti datum. [5] Sunt denique qui Mariam haud præsentasse filium ante reditum ex Ægypto existimant; obstabat scilicet Herodis metus et jussio divina ne statuto a lege adesset tempore.

356. *Obj.* 6. Res ab Evangelistis relatæ adeo publicæ, debuerunt a scriptoribus Judaicis adnotari, imo ab Ethnicis : earum enim fama longe lateque se diffudisset ; nullum autem apud Judaicos auctores earum vestigium reperire est : quod enim apud Josephum reperitur, a Christiano adjectum plane est.

357. *Resp.* Duo tantum sunt scriptores Judaici qui illo vixerunt tempore Philo, et Flavius Josephus Quum ille extra Judæam vixerit, et philosophum potius quam historicum agat, cujus opera pleraque præcedunt Christi et Apostolorum tempora, silentium ejus non est mirandum. Josephi autem testimonium in omnibus ejus codicibus habetur, et stylo toti operi congruo Laudarunt illud olim Eusebius, Hiero-

(1) Lib. xiii. (2) Tertul. apol. c. 21.
(3) Eusebius Chron. l. viii.
(4) Rosenmüller in Matth.
(5) Bible de Vence.

nymus, Rufinus, Isidorus Pelusiota, adeo ut ante xvi. sæculum non fuerit in dubium revocatum, Osiandro vel Fabro primum quæstionem de eo movente. Sic autem se habet : « Fuit hoc tempore Jesus vir sapiens, si tamen virum illum oportet dicere; erat enim mirabilium operum effector, et plurimos quidem ex Judæis, plurimos etiam ex gentilibus ad se pertraxit. Hic erat Christus; cumque eum a primoribus gentis suæ accusatum Pilatus ad mortem damnasset, ab eo diligendo non abstinuerunt, qui primum cœperant; nam post tertium diem redivivus ipsis apparuit, cum divini vates hæc aliaque quamplurima admiranda de eo prædixissent. Neque ad hanc diem defecit denominatum ab eo Christianorum genus. » [1]

358. Græcos et Romanos scriptores de rebus gestis in Judæa vix loqui mirum non est : non enim plerumque res Judaicas magni faciebant, nec ea quæ civiles motus armorumque clangorem secum haud ferebant suis facile inserebant commentariis. Doctrina per triennium turbis tradita, etsi miris confirmata operibus, vix poterat ad eorum devenire notitiam, vel magni momenti videri : ipsaque Christi mors, nonnisi rei supplicium habebatur. Nullus quidem superest historicus Græcus primi vel secundi sæculi, qui de Judæa scripserit,sed Arrianus Alexandri Magni retulit gesta, Appianus imperii provinciarum historiam scribens, nullam Judææ fecit mentionem. De Christi morte, mirisque gestis retulit Pilatus, ad Tiberium scripta narratione, quæ Imperatorem adeo movit ut Christum inter deos recensere voluerit, uti antistites ethnicos alloquens fidenter affirmavit Tertullianus. [2] Justinus quoque acta Pilati de miris Christi operibus appellavit. [3] Lampridius de Alexandro Severo scripsit quod Christum cum Abrahamo et Orpheo domestico in templo coluerit; [4] et de Hadriano, quod templa in singulis civitatibus Christo quum erigenda vellet, prohibitum fuisse ab eis, qui consulentes sacra repererunt omnes Christianos futuros et templa reliqua deserenda. [5] Celebris etiam est Plinii junioris ad Trajanum de Christicolis epistola. [6]

359. *Obj.* 7. Assensus eorum qui Christianam amplexi sunt fidem, non potest firmare res ab Evangelistis cæterisque scriptoribus Novi Testamenti relatas : plerique enim erant homines plebeii, litterarum ignari, qui, nullo instituto examine, libris ipsis nec lectis nec visis, turbæ credentium sese adjunxerunt : doctis plerisque sapientibusque narrationes tamquam fictas rejicientibus.

360. *Resp.* Quamvis inter primos Christianos « non multi nobiles, non multi sapientes, non multi potentes » forent, fuerunt tamen Lucas medicus, Paulus, aliique, etiam ex domo Cæsaris, et secundo sæculo Justinus philosophus, cum plurimis aliis genere et ingenio præstantibus. Ex illis qui discipulos Christi sese non sunt professi, plurimi fuerunt rerum evidentia convicti, qui tamen dilexerunt gloriam hominum magis quam Dei. Quod autem nec ipsum vulgus temere crediderit rebus gestis ab Evangelistis relatis liquet, quum præjudiciis eorum et cupiditatibus adversaretur iis nixa doctrina; quapropter plebs ubique in Christianos sæviebat, etiam quum quiescerent imperii principes et magistratus. Nihil porro interest eos scri-

(1) Joseph. l. xviii. Antiq. c. 4.

(2) Tertull. Apol. c. 6.

(3) Relato vaticinio de omni miraculorum genere a Christo patrando, subjungit Justinus : « ὅτι τε ταυτα ἐποιησεν ἐκ των ἐπι Ποντιυ Πιλατυ γενομενων ἀυτῷ μαθειν δυνασθε. » Apol. l. 3. § 48. (4) Lampridius in vita Alex.

(5) Ibidem. (6) Lib. x. Epist. 97.

pta legisse, vel res relatas auribus excepisse : constat quippe fidem quam præstabant præconibus iis niti gestis. Incredulitas autem aliorum facile intelligitur ex præjudiciis, cupiditatibus, gloriæ amore orta : vix enim ullum instituerunt rerum veritatis examen homines sæculo penitus dediti.

CAPUT XI.

DE MIRACULIS CHRISTI ET APOSTOLORUM.

Propositio.

Miracula a Christo et Apostolis patrata revelationem ab ipso factam divinam probant.

361. *Prob.* Christi miracula fuerunt splendidissima : imperavit ventis, et super aquas maris ambulavit : cæcum natum visu donavit : surdis auditum, mutis loquelam, simplici tactu, vel verbo tantum prolato, dedit : omnis generis morbos pro arbitrio suo, etiam procul consistens, sanavit : mortuos vitæ restituit, ipsum etiam qui quatuor dies in sepulchro fœtidus jacuerat. Fuerunt maximo numero, uti patet ex Evangelistarum historia, qui tamen non omnia recensuerunt : tot enim sunt ab ipso peracta ut nullus iis narrandis finis foret, uti animadvertit Joannes. Palam coram magna hominum multitudine pleraque sunt facta, etiam inimicis adstantibus, qui omnem quærebant occasionem ea in dubium revocandi ; sed rerum evidentia coacti ea agnoverunt, principi dæmoniorum ea ausi tribuere. Sic arida manus, Christo tangente, succum recuperavit vitalem et motum, murmurantibus Judæis quod sabbato curatus sit homo. Panes in solitudine, tot millibus hominum collectis, multiplicati sunt. Viduæ filii cadaver elatum erat, magna caterva comitante. Examini subjecta indubia visa sunt, etsi vellent maxime judices ea denegare. Sic cæcus natus, jam videns, coram Synagoga beneficium sibi collatum agnovit, parentibus etiam cæcitatem ejus priorèm testantibus. Patrata sunt in Christi missionis a Deo Patre probationem : proinde Deus certissimum testimonium Christo, ejusque doctrinæ, perhibuisse dicendus est. « Si mihi non vultis credere, » inquiebat Christus « operibus credite, ut cognoscatis et credatis, quia Pater in me est, et ego in Patre. » [1]

362. Assensus plurimorum e Judæis qui Christum magistrum secuti sunt, veritatem miraculorum ostendit, quam ejus hostes, qui numquam facta ipsa verosimili aliqua ratione impugnarunt, agnovisse existimandi sunt : magicæ quidem arti vel nomini ineffabili Dei, clam e templo sublato, mira illa opera consueverunt tribuere. [2] Sic Celsus, Porphyrius, Hierocles, Julianus, veteres illi Christi hostes, gestorum veritatem in quæstione non posuerunt; quapropter Religionis vindices in refellenda eorum assertione quod magica facta sint arte, maxime sunt occupati. [3]

363. Apostolorum miracula liquet fuisse splendidissima; claudos subito sanatos, ægrotos ipsa umbra Petri sanitati statim restitutos, mortuos ad vitam revocatos. Publica fuerunt etiam et examini primorum subjecta nullaque verosimili ratione potuerunt infirmari. In doctrinæ confirmationem peracta tot habuerunt testes, quot ad Christi fidem ex Judæis, et Ethnicis traducti sunt.

Objectiones.

364. *Obj.* 1. Si miracula patrata fuissent, Judæi omnes vel plerique Christum agnovissent.

365. *Resp.* Obstabat præjudicium de

(1) Joann. x. 38.
(2) Vide tract. Sanhedrin. Tholedot Jéshau in Talmud cit. a Drach. p. 78. not. 37. Lettre d'un Rabbin converti. (3) Vide Huet. Dem. Ev. prop. [illegible]

terreno regno, cujus nullam spem eis præbuit Christus. Eorum autem incredulitas rerum gestarum vim non infirmat; nec enim instituto examine professi sunt testimoniis idoneis ea haud probari, vel consuetum rerum ordinem haud excedere; sed potius ea agnoverunt, quamvis dæmoniacæ tribuerunt operæ: dicebant quippe: « In Beelzebub, principe dæmoniorum, ejicit dæmonia. » [1] « Quid facimus quia hic homo multa signa facit? » [2]

366. *Obj.* 2. Eo tempore mira, arte vel scientia naturali facta, facile divina habebantur, omnia quippe Angelorum bonorum vel malorum opera fieri censebantur; quapropter de dæmonibus corpora habitantibus fit frequens ab Evangelistis sermo, quos etiam porcos invasisse et in mare impulisse narrant, nullo certe divinæ majestatis et bonitatis indicio.

367. *Resp.* Quæcumque fuerit hominum persuasio, nemo sui compos dicet mortuos ad vitam revocari absque divina ope. Hæc aliaque hujusmodi aut ficta falsaque sint necesse est, aut divinæ virtutis certissima indicia. Igitur nihil conficient Deistæ, unum alterumve miraculum in dubium revocando, quamdiu Lazari quatriduani suscitatio, vitaque diu producta, et juvenis viduæ filii, cum aliis divinæ potentiæ operibus, coram turba hominum factis, manebunt inconcussæ veritatis. Cæterum quæ inerat Judæis Angelicæ vel dæmoniacæ operæ persuasio non statim superstitio est habenda: si enim in spectabili hoc mundo tanta sit diversitas, tantusque rerum nexus, quid mirum si spiritus sint boni vel nequam, qui quamdam in res visibiles, hominesque exerceant potentiam? Dæmonum corpora possidentium certissima indicia ab Evangelistis relata sunt, quæ vividæ tribuere imaginationi, vel populari credulitati, hominis est qui suæ indulget phantasiæ, rerum documentis non satis perpensis. Quod autem dæmonibus in porcorum gregem ingredi sit permissum, summo consilio factum est, ut manifesto hoc prodigio Sadducæorum, negantium spiritus dari nequam, error confutaretur, et Gerasenorum patefieret affectus mundanus, porcos divinæ veritati anteponentium; rogabant enim Christum ut discederet: [3] quæ aptissima est plurimorum imago.

368. *Obj.* 3. Christus cæcorum quos dicitur visu donasse linivit oculos, muti tetigit linguam, aridam manum porrigendam jussit; quapropter industriam quamdam et artem in sanando potius quam virtutem divinam mirari licet

369. *Resp.* Quæ fecit Christus nullam cum eventibus habuerunt proportionem; nec enim salivæ cum pulvere admixtio, vel digitus auri insertus, vel linguæ manusve tactus, cæcitatem, surditatem vel aliud naturale vitium potuit tollere. Paralytici sanatio solo Christi verbo, ad probandam eam quam sibi vindicabat remittendi peccata potestatem facta est: « Surge, tolle grabatum tuum et ambula. » Vinum ex aqua, ne quidem voce prolata, est factum: multiplicati sunt panes, sola benedictione: sanatus est centurionis puer, e longinquo; aliaque plurima facta sunt miracula, nullo adhibito subsidio.

370. *Obj.* 4. Christus miracula non fecit ad fidem doctrinæ suæ conciliandam, sed e contra ea recusavit facere, quando de ea statuenda agebatur. Sic postulantibus signum e cœlo ut crederent, noluit morem gerere, sicut nec provocantibus ut e cruce descenderet. Porro sæpe jussit ne vulgarentur miracula, quæ essent maxime vulganda, si in doctrinæ confirmationem facta, examen severum potuissent sustinere.

(1) Luc. xi. 15. (2) Joan. xi. 47.

(3) Luc. viii. 37.

371. *Resp.* Liquet paralyticum vires recuperasse ut potestas remittendi peccata vindicaretur, et Patrem cœlestem a Christo rogatum ut glorificaret Filium, vocem emisisse e cœlo, qua missio ejus divinaque auctoritas plane est confirmata. Sic quærenti Joanni per discipulos utrum Messias esset, claudis membrorum usum recuperantibus, leprosis mundatis, mortuis vitæ restitutis, respondit Servator. Ipsa quæ fecit opera sæpius allegavit, tamquam manifestissimas doctrinæ probationes : « opera enim quæ dedit mihi Pater, ut perficiam ea, ipsa opera quæ ego facio, testimonium perhibent de me, quia Pater misit me. »[1] Quod autem tentantibus eum noluerit cœleste dare signum, quale postulabant, jure factum est; nec enim iis debuit gratificari, qui salutem haud cupiebant, sed occasionem blasphemiæ Innuit tamen maximum signum iis postea dandum, scilicet ipsius a mortuis resurrectionem.[2] Noluit e cruce descendere, ejus enim morte redimendum erat humanum genus, sed in cruce fixus ea dedit cœlestis originis indicia, quæ cum terræ motu, solis obscuratione, aliisque prodigiis conjuncta, centurioni aliisque persuaserunt eum Filium esse Dei. Quod autem vetuerit divulgari miracula quædam, nulla examinis severioris formidine contigit, sed ne videretur gloriam aucupari ; « Ego (inquiebat) non quæro gloriam meam. »[3]

372. *Obj.* 5. Mythi quibus consueverunt veteres morum tradere documenta, vitia exhibere odio, virtutem amori, occasionem forsan dedere scriptoribus Novi Testamenti miraculorum texendi narrationem. Sic Magdalena septem dæmonibus liberata dicitur, tot quippe vitiis obnoxia fuerat.

373. *Resp.* Nullam mythorum formam præseferunt narrationes Evangelicæ, sed historicæ plane sunt. Q non sentit se rem gestam leg puellam suscitatam legit, pr lium sanatum, et alia quam Quod autem Magdalena fue inquinata, non adeo constat rationem ejus a dæmonibus curatis liceat explicare : sunt eam omnino distinguendam muliere illa peccatrice, qua nus pœnitentem solvit pecca quid de hac criticorum sent pleraque miracula ita enarra nullatenus possint ad mytho

CAPUT XII.

DE RESURRECTIONE CHRIST

374. Præ omnibus Christi miraculis elucet ejus a mor rectio, quam ipse etiam in s nitatis testimonium allegavit sariis postulantibus signum « generatio mala et adultera quærit, et signum non dabitu signum Jonæ prophetæ. Sicut Jonas in ventre ceti tribus di tribus noctibus : sic erit Filius in corde terræ tribus diebus noctibus. »[4] Omni studio co Deistæ validissimum hoc arg infirmare, sed irrito prorsus tot enim firmata est testimon rectio, ut si de ea dubitan de certitudine ex hominum te derivata prorsus actum sit.

Propositio.

Christus revera a mortuis resurrexit.

375. *Prob.* Apostolorum testimonio, qui eum visum, a se attrectatum affirmant, et plurima per quadraginta die colloquia, cibo etiam degust vero vel decepti sunt Apost quadam imagine, vel ex indust

(1) Joan. v. 36. (2) Mat. xvi. 4. (3) Joan. viii. 50. (4) Mat. xii. 39.

de Christo redivivo narrationem confinxerunt. Eos deceptos non licet suspicari, nec enim undecim homines poterant sibi illudere, credendo se non semel, vel iterum, sed sæpesæpius Christum vidisse, audiisse, palpasse ejus vulnera, aliaque certissima indicia habuisse eum præsentem adesse. Mendacii igitur artifices fuerint necesse est, si veritas non constet. Quis autem credet mendacium hujusmodi confictum a rudioribus hominibus, quum Christi morte res videretur desperata, et fabula principum plebisque in se odium, persecutionemque esset provocatura? Profecto nulla lucri, nulla honoris species, nulla felicis successus spes affulgebat, sed dirissimæ calamitates impendebant. Pugnat cum omni mentis humanæ lege, ut gratis et cum tanto sui periculo fingatur mendacium a pluribus hominibus: qui collecti in unum, et a se invicem disjuncti, per totum vitæ reliquum tempus constanter perseverent, suppliciorum cruciatu nequaquam movendi. Deceptores profecto utilitate, gloria, aliave humana ratione fingunt quæ suis favent consiliis, et facile sibi haud constare inveniuntur, et maxime præcavent ne detrimentum capiant. Non ita Apostoli, qui, soli veritati studentes, mortem nihili faciunt; ut sileamus de gravitate, integritate, virtutumque omnium corona quibus effulserunt. Testimoniis his qui fidem non putat tribuendam, vim omnem testimoniorum, fidemque omnem humanam subvertit.

376. Adjuncta rerum maxime firmant Apostolicum testimonium : nam Hierosolymis, paucis post Christi mortem diebus, affirmarunt publice, adstantibus Judæorum pluribus millibus, Christum esse redivivum, idque saltem tribus millibus eorum persuaserunt. Jam vero facile erat mendacium detegere si subesset. Post mortem Christum sepulchro conditum constat, appositosque custodes. Si intra triduum haud resurrexisset, milites testimonium de corpore custodito tulissent. Intra id temporis nemo potuit corpus subtrahere, militibus vigilantibus; quos dormiisse omnes simul nemo putabit qui Romanorum noverit disciplinam militarem, quamvis nec dormientibus subripi potuerit corpus saxeo sepulchro conditum, orique apposito saxo immani, sigillo munito. Mendacium igitur patuisset, vel corpore monstrato, vel militum aliorumve testimonio allato. Seposita igitur narratione Evangelica, ex ipsa Christi resurrectionis affirmatione, quam nullo idoneo poterant refellere Judæi testimonio, liquet eam veram esse et indubitatam.

377. Accedit Pauli testimonium, qui se vidisse Christum, eumque etiam quingentis hominibus visum affirmat, quorum aliqui superstites erant quum scriberet. [1] Ipse hostis quum fuisset, ad fidem adductus nonnisi rerum evidentia censendus est; nec testimonium hoc præbuisse, nisi plenissime edoctus. Quis autem censebit quingentos testes deceptos, vel fraudis artifices? ut nihil dicamus de ipso Paulo, qui omni exceptione major merito est habendus.

378. Judæorum præsertim conversio, quibus alta voce prædicarunt Apostoli Christum suscitatum a mortuis, certissimo est argumento rem fuisse plane exploratam : avitam enim Religionem, quæ divinam sanctionem et originem habuit, deserere, ut sese crucifixi hominis profiterentur discipulos, minime ausi fuissent, nisi resurrectio certissime constitisset. Ipsa quæ brevi secuta est Christianæ Religionis per orbem diffusio, ea tamquam cardine nixa est; nam aiebat ipse Paulus : « Si Christus non resurrexit, inanis

(1) I. Cor. xv. 6.

est ergo prædicatio nostra, inanis est et fides vestra. »[1] « Si enim non resurrexit, sed mortuus manet, quomodo in nomine ejus Apostoli signa fecerunt? At non fecere miracula? Quomodo ergo gens nostra constitit? Non enim huic veritati obsistent, neque pugnabunt contra ea quæ sub conspectum cadunt. »[2]

Objectiones.

379. *Obj.* 1. Ipsa Christi resurrectio a mortuis a nullo oculato teste relata est : cum quidem redivivum, minime autem resurgentem conspexisse dicuntur mulieres et Apostoli ; et quidem specie adeo diversa et variata, ut nonnumquam hortulanus, nonnumquam spectrum, nonnumquam viator ignotus videretur. Certum igitur eorum non est habendum testimonium.

380. *Resp.* Quum custodes soli adstarent sepulchro, nemo alius potuit de ipsa resurrectione ferre testimonium; hi autem auro corrupti sunt a Judæorum proceribus, ut se dormientibus ablatum affirmarent corpus; quod narrat Matthæus, cujus relatio ni esset vera, explosa fuisset. Procul dubio adducti fuissent milites coram publicis tribunalibus ad fabulam dissipandam, si quid afferendum habuissent ad Apostolorum de redivivo Christo testimonium infirmandum. Negativa hæc et indirecta probatio ex silentio Judæorum, vel irrito conatu, magnam habet vim : constat enim, ipsis fatentibus,[3] Christum sepulchro traditum, appositam custodiam, vacuum post triduum inventum sepulchrum, et diffusum de resurrectione rumorem, quin satis verosimili rei relatione fraudem detexerint. Qui igitur testantur se Christum redivivum vidisse, resurrectionem profecto indubiam reddunt; qui enim mortuus est, et in sepulchro dies fere duc latuerat, non potuit vivus videri; cei tissimis indiciis etiam exhibitis, ni ad vitam rediisset. Quod pertinet a species varias quas induit, facile fu se celare minima etiam vestis varietat vel agendi ratione, quum mulieres Apostoli de eo redivivo nil cogitarent cæterum manifestum sui dedit ind cium. Maria consueto vocis sono ap pellata, pane fracto pro more suo, v prout ultimam post cœnam fecerat, Apostolis omnibus se videndi palpandi que facta copia.

381. *Obj.* 2. Syncopen potius quan mortem Christus passus est; sangui enim a latere cadaveris fluere hau potuit. Igitur in sepulchro latens inte exhalationes opobalsamicas, sensi sine sensu ad se rediit, et occasionei evasionis nactus, se redivivum plur bus persuasit.

382. *Resp.* Spiritum quidem tradid rat Christus, cruciatus scilicet animi qui sudoris sanguinei fuerat occasic virgis facta percussio, crucifixio alia que gravissimæ quas passus est æru mnæ mortem induxerunt. Nec fide excedit quod paulo post animæ egre sum sanguis e corde transfixo lanc fluxerit una cum lympha ex pericardi Lentus et grumosus hujusmodi flux plerumque est; quapropter præter na turæ cursum consuetum, sanguine et aquam ex Christi latere fluxisse fat mur. Cæterum si vita jam penitus e tincta non fuisset, gravissimo inflic vulnere adeo amplo, ut Thomæ manu inserere licuerit, cor ipsum percussu et mortem certissime illatam dice dum est. Sepulchri autem aer occlusu et aromatum odor suffocationem sem mortuo, potius quam vires integras

(1) I Cor. v. 14.

(2) In Acta Apost. hom. 1. S. CHRYSOSTOMUS : εἰ γὰρ οὐκ ἀνέστη, ἀλλὰ μένει νεκρὸς, πῶς ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ οἱ ἀπόστολοι σημεῖα ἐποίησαν; ἀλλ' οὐκ ἐποίησαν σημεῖα; πῶς οὖν συνέστη τὸ ἔθνος τὸ ἡμέτερον; οὐ γὰρ δὴ καὶ πρὸς τ ἀντιστήσονται, οὐδὲ τοῖς ὁρωμένοις μαχήσον

(3) Vide apud Origenem l. 1. contra Celsum Agobardum : « de judaicis superstitionibus et lib. תולדות ישו.

tulissent. Censet medicus Gulielmus Stroude mortem Christi ex animi agone accidisse, Dei Patris sibi præsentis sensu quodammodo subtracto : quam pœnam hominum causa amplexus est, quamvis alioquin ab ea abhorreret. Hinc factum censet ut cor veluti dirumperetur, corpusculis sanguineis extra ruentibus. [1] Quæ igitur confingunt increduli omni destituuntur specie veri, et manifesto pugnant cum singulis narrationum Evangelicarum adjunctis. [2]

383. *Obj.* 3. Vel nulla omnino apposita est sepulchro custodia, ideoque erat Apostolis copia cadaver occultandi, vel jam subductum erat antequam custodes apponerentur, vel iis post rerum motum, omnemque fraudis occasionem ablatam, recedentibus, Apostoli corpus asportaverunt. Inde sparsus rumor de eo redivivo, qui tamen hostibus suis numquam se præbuit videndum.

384. *Resp.* Appositam esse custodiam retulit Matthæus in Judæa, mendacii facile arguendus, si nihil hujusmodi esset factum. Quis autem credet milites, aliosve, nullam adhibuisse diligentiam, ut noscerent utrum corpus sepulchro revera conderetur ? vel recessisse ante triduum saltem expletum, si nihil intra illud tempus evenisset ? Non sine summo consilio contigit ut ante tres dies expletos resurrexerit Christus, inde enim magis liquet nullam dari Judæis ansam aliquod effugium de corpore postea sublato excogitandi. Quod autem Christus sese hostibus non præbuerit videndum, mirum non est, post tot enim divinæ potentiæ opera nihil deerat ad eorum revincendam incredulitatem ; ideoque decuit ut testibus fidelibus sese exhiberet.

385. *Obj.* 4. Magna est testimoniorum de Christi resurrectione discrepantia : de tempore, utrum vespere sabbati, vel ante solis ortum, vel orto jam sole; de Angelorum numero : unum enim quis, duos alter refert visos; Christus autem obviam se præbuisse mulieribus dicitur, vel uni Magdalenæ se manifestasse, magna cum adjunctorum varietate; et Apostoli ipsi varia ratione adeuntes sepulchrum exhibentur.

386. *Resp.* Hæc omnia jamdiu conciliata sunt ab interpretibus. [3] Cæterum de re gesta quum agatur, difficultates de quibusdam ejus adjunctis nequeunt rem ipsam reddere incertam : quapropter certissimo testimonio de Christo undecim Apostolis simul viso, et deinceps Thomæ cum illis, et quingentis etiam fratribus, fidendum foret, quidquid esset de unius alteriusve Angeli a muliere inspiciente sepulchrum conspecti, vel de aliis minutioribus narrationis circumstantiis. Ipsa difficultas quæ occurrit in iis ita componendis, ut ordo pateat, singulaque sibi invicem cohæreant, probat narrationes nullo dolo communive consilio compositas ; quapropter veritas rei ipsius liquet.

387. *Obj.* 5. Non satis probata visa est ipsis Apostolis resurrectio : nam mulieres se vidisse Christum, vel Angelos, referentes, putabant delirare, et præ gaudio non credebant, ipso eis coram astante.

388. *Resp.* Hæc ostendunt Apostolos non fuisse proclives ad testimonium de Christo redivivo excipiendum, « nondum enim sciebant Scripturam, quia oportebat eum a mortuis resurgere. » [4]

(1) A Treatise on the physical cause of the death of Christ, by William Stroude M. D.

(2) Vide *Caroli Frid. Graneri « Commentationem Antiquariam Medicam de Jesu Christi morte vera, non simulata. » Halæ* 1805 ; et *Wiseman's Lectures : Lect. V.*

(3) Vide Hesichium Hierosol. de resur. Christi, O. P. tom. II. Auctarii sub Gregorii Nysseni nomine laudatum : Gilbertum West etiam in Observ. in hist. et prob. resur. Christi.

(4) Joan. xx. 8.

Quæ Christus protulerat de futura sui resurrectione, se scilicet templum corporis sui intra triduum iterum ædificaturum, ipsis adeo obscura visa sunt, ut spem de eo redivivo conspiciendo vix fecerint, etsi adversariis metum quemdam de fraude hac occasione concinnanda injecerint. Res adeo ultra spem, quamvis votis suis certe gratissima, eos summo cumulavit gaudio, vixque sibi persuadere poterant tanto se frui beneficio, quamvis præsentem viderent, audirent vocem, contrectarent manus. Quum igitur, dubitatione deposita, post plurima præsentiæ Christi manifestissima argumenta, certo affirmarint eum revera a mortuis resurrexisse, nihil est quod possit eorum testimonii vim infirmare; non enim phantasiæ obsecundarunt, nec præconceptæ spei, sed inviti fere et reluctantes, rei evidentiæ cesserunt. Hac ratione Thomæ incredulitas maxime nobis profuit.

389. *Obj.* 6. Unum tantum diem latuit in sepulchro Christus : vaticinium proinde de tribus diebus et noctibus in eo non est impletum.

390. *Resp.* Mos fuit Hebræis diem ea ratione indicare ut dies et nox diceretur, [1] et inchoatus ita pariter designabatur. Sic fratres Josephi tres dies carceri mancipati dicuntur, quamvis tertio die educti. [2] Jam vero Christus ante vesperam diei Veneris sepultus, nonnisi die solis illucescente surrexit, proinde tres dies inchoatos jacuit, qui, pro more recepto, tres dies et tres noctes recensentur.

391. *Obj.* 7. Tota illa Resurrectionis narratio mythum sapit, vim scilicet quam Christus in suis recuperavit, qua iterum floruit ejus disciplina, indicat.

392. *Resp.* Non ita quidem narrantur mythi, nec consueverunt plures auctores, rebus referendis ex profes cantes, mythos suis inserere his nullo dato indicio. Quisquis Evangelistarum de resurrection tionem, statim rem gestam inte

CAPUT XIII.

DE VATICINIIS CHRISTI.

Propositio.

Vaticinia a Christo prolata ma sunt divina.

393 *Prob.* Præclarum Christi nium fuit portas inferi numquar valituras contra Ecclesiam in fundandam : mens tantum futu præscia potuit vim illam inelucta qua omnes hostium comprime impetus, prædicere. [3] Ad finem mundi se Apostolis docentibus ptizantibus adfuturum promisi omnium sæculorum arcana] Evangelium toto orbe prædicatu et mulieris quæ pedes suos un tatem ubique prædicandam ait tatem comprobat eventus, quo et tia et potentia divina manifesto ditur : nam ea omnia non pot naturali lumine certe cognosc ope humana ad effectum perdu nia videbantur adversa, adeo u simile esset brevi Christum e discipulos dissipandos.

394. Quæ de sua passione, mo resurrectione sæpius prædixit Ch præscientiam humana longe su rem ostendunt. Singula recensu esset passurus, seseque triduo vum fore enuntiavit : imo sua po resurrecturum : « potestatem iterum sumendi eam, » [4] an scilicet, quam morte deposuiss rus erat. Quis hæc dicere potui implere, nisi divino illustratus l divina suffultus potentia ?

(1) Lichtfoot Horæ Heb. Lips. 1684, ad c. xii. v. 40. Mat. (2) Gen. xlii. 17. 18.

(3) Vide Chrysostomum, hom. 53.
(4) Joan. x. 18.

395. Prædixit etiam Christus Hierosolyma esse evertenda, et singula quæ præcederent et sequerentur, magna cum diligentia, descripsit, ut liquet comparanti historiam a Josepho conscriptam cum Evangelicis vaticiniis.

Objectiones.

396. *Obj.* 1. Quæ de Ecclesiæ vi insuperabili dixit Christus, jactantiam, seu saltem magnam fiduciam, minime vero certam scientiam indicant.

397. *Resp.* Nulla est jactantiæ umbra, sed certa promissio, quæ scientiam summam et potestatem denotat. Quæ ipse largiturus esset Petro privilegia, quæque Ecclesiæ, supra ipsum fundatæ, vis foret invicta, Christus perspicuis tradidit verbis, se vade dato. Nec semel, sed iterum, postquam Apostolis omnibus mandaverat, ut per gentes universas prædicarent Evangelium, se illis perpetuo adfuturum sancte pollicitus est. Non igitur jactantis more, nec conjiciendo, sed plena ex scientia locutus est; et quidem iis in rerum adjunctis in quibus nulla humana spes fulgebat promissi exequendi: nam Petrus cæterique debiles omnino erant, Christi hostes potentes, nec ullum subsidium præsto erat quo Ecclesia extrueretur, firma adeo ac munita contra terrenas omnes potestates, ipsaque inferorum claustra.

398. *Obj.* 2. Quæ de Christi cruciatibus, morte, et resurrectione ab ipso referuntur prædicta, nonnisi post eventum scripto sunt consignata, et suspicioni subjacent, quum nec ipsi Apostoli antea ea intellexerint.

399. *Resp.* Nulla est ratio suspicandi aliquid in iis vaticiniis immutatum, ut accommodarentur eventibus: gravitas quippe simplicitasque narrationis quid dolo fictum excludit; ut nil interim dicatur de probitate aliisque dotibus scriptorum, cæterisque quibus jam veracem historiam Evangelicam probavimus. Quod autem Apostoli non plene intellexerint quæ de his rebus dixerat Christus, factum est ex eo quod plerique nec ærumnas gravissimas, nec corpus resuscitandum, ullatenus cogitaverint: proinde quæ dicebantur obscura videbantur, eventu deinceps illustrata. Cæterum Petrus saltem intellexit eum de cruciatibus et morte loqui, nam dicebat: « Absit a te, Domine. »[1]

400. *Obj.* 3 De mundi ruina explicant plerique quæ ad Hierosolymorum eversionem referunt alii, adeo ut ambigua sit vaticinii illius interpretatio: nullum proinde certum potest inde derivari argumentum.

401. *Resp.* Non est prophetis insuetum duos eventus, quorum unus sit alterius typus et imago, uno includere vaticinio, quod semel ad litteram, uti aiunt, impletum, splendidius et perfectius deinceps iterum impleatur. De proxime futuris eventibus Christum loqui liquet ex eo quod subjunxit: « Amen, dico vobis, quoniam non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant. »[2] Jam vero vaticinia eventu rerum confirmata, intra illud temporis spatium constat. « Audituri » (inquit) « estis prælia et opiniones præliorum. »[3] Erat autem illud tempus, teste Tacito, « opimum casibus, atrox præliis, discors seditionibus, ipsa etiam pace sævum. »[4] In Judæa adeo omnia bellis civilibus et seditionibus implebantur, ut ultra ducenta hominum millia periisse æstimentur. Magna etiam Judæorum strages in agro Alexandrino facta est.[5] « Fames valida » juxta Christi prophetiam, erat tum in Judæa,[6] tum in Italia. Prior sub Claudio universum orbem est populata,[7] altera

(1) Mat. xvi. 22. (2) Luc. xxi. 32.
(3) Mat. xxiv. 6.
(4) Tacit. hist. l. 1. c. 2.
(5) Vide Josephum de Bello Judaico l. ii. c. xviii. n. 8.
(6) Act. xi. Joseph. Fl. Arch. l. xx. c. 12.
(7) Testibus Suetonio et Dione in Claudio; et Tacit. an. l. xiii. c. 43.

sub Nerone perierunt Romæ triginta hominum millia : [1] tertia etiam secuta est anno 66 æræ vulgaris. [2] Terræmotus prædictus evenit, nam Tacitus [3] et Plinius [4] Siciliam, Campaniam, Calabriam, Macedoniam, Achajam, terræmotu concussas, subversasque tradunt. Terroribus e cœlo portentisque, quæ prædixit Christus, [5] respondit Taciti narratio : « visæ per noctem concurrere acies, rutilantia arma, et subito nubium igne collucere templum, expansæ repente delubri fores, et audita major humana vox excedere deos : simul ingens motus excedentium» » [6] Apostolorum ærumnas a Christo clare annunciatas Judæi manifesto adimpleverunt : « Persequentur tradentes in synagogas et custodias. » [7] Stephanus, Petrus, Joannes, Jacobus, Paulus, cæterique plurima passi sunt, coram Synagoga judicio se sistere coacti, et mancipati carceribus. Obsidio plane inusitata, scilicet muris contra ipsos muros urbis a Tito in orbem extructis, prædicta est satis clare : « Circumdabunt te inimici tui vallo. » [8] Montes fuerunt perfugium Christifidelibus, divino magistri monito obsecutis : [9] ad oppidum nempe Pellam in montana regione se contulerunt. [10] Obsessus populus fame, peste, cædibusque fuit absumptus, adeo ut, teste Josepho, [11] intra paucos obsidionis dies, sexaginta millia cadavera elata sint, ipsæque matres suis lactentibus puerulis vescerentur : væ merito idcirco nutrientibus prædictum. Undecies centena hominum millia durante obsidione desiderata sunt, et nonaginta millia abducta. Claudius idolum in templum inferri jubendo, implevit quod de abominanda re in loco sancto statuenda fuerat tum, et zelotes, eum scelerib bus inquinando, si quid p deesset, impleverunt. [12] Quo vaticiniis quædam admixta s vix possint Hierosolymitanæ accommodari, et majorem a dem, orbis scilicet ipsius rui signare videantur, mirum vi debet ea simul conjungi quæ inter se habent nexum, ca scilicet illius temporis imagine dam præbent malorum quæ nem præcedent. Illud quiden rum divinæ præscientiæ indi quod hæc vaticinia ante ever solyma relata sint.

CAPUT XIV.

DE INTERNA EVIDENTIA CHRIS REVELATIONIS.

Propositio.

Christianæ doctrinæ excel sanctitas divinam ejus orig tendit.

402. *Prob.* Ea jure optimo divinitus tradita doctrina, qu mior quum sit humano omni mores tamen humanos perf instituit, hominesque ad omnem et sanctitatem inform est doctrina Christiana ; mer habetur divina.

403. Quæ de Deo divinisque tradidit Christus, necessari mentis humanæ aciem : ir quippe hominis, virium adeo non potest divinam metiri r vel divina explorare consilia. ipsa mysteriorum altitudo m

(1) Suetonius in Nerone.
(2) Tacit. Ann. l. xvi. c. 13.
(3) Idem. hist. l. 1. c. 2.
(4) Plin. Hist. nat. l. ii. c. 84. alias 86.
(5) Luc. xxi. 11. (6) Tacit. Hist. l. v. c. 13.
(7) Luc. xxi. 12. (8) Ibid. xix. 43. (9) Mat. xxiv. 16.
(10) Euseb. hist. l. iii. 5.
(11) Joseph. de bel. Jud. l. vii.
(12) Pleraque de rebus gestis quibus Christi impletum est mutuati sumus gia P. Joannis Perrone S. J. vol. I. 1. n. 248. Adnot. 1. Adivimus tamen Vide etiam Paley, *Evidences of Ch* vol. ii. p. ii. ch. 1.

sapientiamque Numinis commendat : « Non enim cogitationes meæ, cogitationes vestræ : neque viæ vestræ, viæ meæ, dicit Dominus. Quia sicut exaltantur cœli a terra, sic exaltatæ sunt viæ meæ a viis vestris, et cogitationes meæ a cogitationibus vestris. »[1] Hinc cogitanti de arcanis Dei consiliis, quæ revelatione ejus innotuerunt, occurrunt Apostoli verba sapientiæ et veritatis plena : « O altitudo divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei ! quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, et investigabiles viæ ejus ! »[2]

404. Perfectio doctrinæ Christianæ in eo elucet quod omnia hominis explicet munia quibus erga Deum perfungi debet, erga alios quoque : easque tradat leges quibus, cupiditatibus domitis, caro spiritui subdatur, et dignitas humana servetur. Uniuscujusque beatitudo, et omnium in societatem coalescentium utilitas, ex servata doctrina Christi derivaretur. Quæ igitur et singulorum necessitatibus consulit, et universorum etiam utilitati, ex Deo, omnium bonorum fonte, merito censetur derivata. Dei perfectiones, quæ a Christo nobis propositæ sunt, obsequium, amorem, omnemque humanum affectum ad se attrahunt. Pater enim est, benigno amore complectens filios, quibus æternas sedes paravit. Ejus providentia ad omnes pertingit, quin aliquos deserat qui suæ fidunt bonitati : lilia quippe agri vestit decore, volucres cœli pascit : quanto magis homines ad imaginem suam conditos ? Præmia obsequentibus impertitur ; pœnas rebellibus, pro summa sua æquitate, irrogat : eaque pollet omnium scientia qua et cordis arcana suo pateant conspectui. Ex benignitate ejus et clementia fit, ut impii etiam suis interim fruantur beneficiis, pœnas deinceps, si eos scelerum haud pœnituerit, luituri æternas.

405. Pietas divina erga homines maxime elucet in Incarnationis mysterio : sic enim Deus mundum dilexisse perhibetur, ut Filium suum unigenitum daret ad humanas maculas ejus sanguine eluendas. Quæ instituit Christus, redemptionis fructibus nos repleturus, summam munificentiam et misericordiam produnt.

406. Munia quæ Religio Christiana homini injungit Deo persolvenda, summo rerum omnium arbitro et auctori conveniunt : est quippe spiritu et veritate colendus, quum Spiritus sit perfectissimus. Ei revelanti credendum est toto mentis obsequio : præcipienti est obediendum : omnesque cordis affectus ei dicandi sunt.

407. Homines Christiane edocti universos complectuntur sincera dilectione ; sic enim præcipit Pater supremus. Omnia igitur beneficentiæ officia sunt erga se invicem persolvenda. Injuriæ quas forsan aliquis tulerit, condonandæ sunt, Christi ad exemplum, qui hostibus sævientibus veniam a Patre precatus est.

408. Unusquisque suæ naturæ dignitatem æstimare discit ex Christianæ Religionis principiis, nam ad imaginem Dei se novit conditum, et ad gloriam cœlestem in Dei visione assequendam. Se autem regere, suas moderari cupiditates, easque exercere virtutes arduas et sublimes, quæ viam ad beatitudinem æternam parant, solus novit qui Christi imbutus est doctrina. Disciplina adeo sancta et sublimis, quæ philosophorum omnium documenta legesque omnes humanas longo intervallo excedit, Deum habeat auctorem necesse est.

409. Pulchre et vere Augustinus Ecclesiam alloquitur : « Merito, Ecclesia Catholica, mater Christianorum verissima, non solum ipsum Deum, cujus adeptio vita est beatissima, purissime

(1) Isaiæ lv, 8.

(2) Rom. 11, 33.

atque castissime colendum prædicas, nullam nobis adorandam creaturam inducens cui servire jubeamur; et ab illa incorrupta et inviolabili æternitate, cui soli homo subjiciendus est, cui soli rationalis anima cohærendo non misera est, excludens omne quod factum est, quod obnoxium commutationi, quod subditum tempori; neque confundens quod æternitas, quod veritas, quod denique pax ipsa distinguit, nec rursum separans quod majestas una conjungit: sed etiam proximi dilectionem atque caritatem ita complecteris, ut variorum morborum quibus pro peccatis suis animæ ægrotant, omnis apud te medicina præpolleat. Tu pueriliter pueros, fortiter juvenes, quiete senes, prout cujusque non corporis tantum, sed et animi ætas est, exerces ac doces. Tu feminas viris suis non ad explendam libidinem, sed ad propagandam prolem, et ad rei familiaris societatem, casta et fideli obedientia subjicis. Tu viros conjugibus, non ad illudendum imbecilliorem sexum, sed sinceri amoris legibus præficis. Tu parentibus filios libera quadam servitute subjungis, parentes filiis pia dominatione præponis. Tu fratribus fratres religionis vinculo firmiore atque arctiore quam sanguinis nectis. Tu omnem generis propinquitatem et affinitatis necessitudinem, servatis naturæ voluntatisque nexibus, mutua caritate constringis. Tu dominis servos, non tam conditionis necessitate, quam officii dilectione doces adhærere. Tu dominos servis summi Dei communis Domini consideratione placabiles, et ad consulendum quam coercendum propensiores facis. Tu cives civibus, gentes gentibus, et prorsus homines primorum parentum recordatione, non societate tantum, sed quadam etiam fraternitate conjungis. Doces reges prospicere populis, mones populos se subdere regibus. Quibus honor deb[illegible]tur, quibus affectus, quibus reverent[illegible] quibus timor, quibus consolatio, q[illegible]bus admonitio, quibus cohortati[illegible] quibus disciplina, quibus objurgati[illegible] quibus supplicium, sedulo doce[illegible] ostendens quemadmodum et non om[illegible]bus omnia, et omnibus caritas, et n[illegible] debeatur injuria. »[1]

410. Sanctio quam Religio Christia[illegible] suis tribuit legibus divinam ea[illegible] originem etiam denotat: est en[illegible] summa, qualis decet Ens infinitu[illegible] cujus ultio nullo fine continebitu[illegible] munificentia etiam ad sæcula perpet[illegible] exercebitur.

Objectiones.

411. *Obj.* 1. Christiana doctrina h[illegible]minis captivat intellectum, volun[illegible]temque tot astringit vinculis, ut ho[illegible] abjectus, timidus, et ex Sacerdot[illegible] nutu totus pendens vitæ munerib[illegible] plerisque ineptus reperiatur.

412. *Resp.* Illa intellectus captivi[illegible] in Christi obsequium minime infirm[illegible] ingenii vires, quas dirigit potius [illegible] regit. Lumen fidei de rebus divini[illegible] traditis affulget scrutanti naturæ [illegible]cana, ne titubet et labatur: qui en[illegible] sibi relicti omnia investigant, in gr[illegible]vissimos plerumque ruunt error[illegible] dum volunt explicare quomodo om[illegible] primum sint orta, vel quo lento rer[illegible] progressu huc devenerint. Morum r[illegible]gulæ hominem, dum ligant, liber[illegible] efficiunt, suis enim discit domin[illegible] cupiditatibus, et rationem sequi d[illegible]cem, Religione suprema magist[illegible] Fuerunt profecto omni ævo, suntq[illegible] hodiernis temporibus qui fidelissimi[illegible] integerrimi Christi discipuli studuer[illegible] esse, ingenio tamen sublimi et excul[illegible] animi etiam robore invicto. Nullum [illegible] vitæ munus quod non obierint sum[illegible] cum laude homines vere Christia[illegible] fide et moribus utique commend[illegible] Pulchre Augustinus: « Qui doctrin[illegible]

(1) De Mor. Ec. Cat. l. 1. c. XXX. p. 708. v. 4. ed. Ven.

Christi adversam dicunt esse reipublicæ, dent exercitum talem quales doctrina Christi esse milites jussit; dent tales provinciales, tales maritos, tales conjuges, tales parentes, tales filios, tales dominos, tales servos, tales reges, tales judices, tales denique debitorum ipsius fisci redditores et exactores, quales esse præcepit doctrina Christiana, et audeant eam dicere adversam esse reipublicæ, immo vero non dubitent eam confiteri magnam, si obtemperetur, salutem esse reipublicæ. »[1]

413. *Obj.* 2. Tota disciplina Christiana eo tendit ut homines a Societate civili avocentur, tristem austeramque vitam degant, et summam virtutem in paupertate otiosa, cælibatu, macerationibus corporis, aliisque naturæ, bono publico, hominisque felicitati plane adversis.

414. *Resp.* Disciplina Christiana, uti audivimus ex Augustino, tota versatur in hominibus ad omne munus vitæ exercendis. Quod si eximiæ laudi habeatur ab aliorum frequentia se subducere, ut divinis quis vacet meditationibus, mirum non debet videri, quum animi exercitationes et deliciæ longe præstent corporis laboribus vel voluptatibus, uti agnoverunt Ethnici ipsi, otium philosophorum tot cumulantes laudibus. Pericula quibus infirmiores quidam subjacent, faciunt ut probetur consilium in tutiorem locum se conferendi, nec enim procellis quassata navis facile est e portu solvenda. Nihil autem triste invenitur in disciplina Christiana : ipsi enim corporis cruciatus, quos subeunt nonnulli, priora ut eluant delicta, vel carnem rebellem ut comprimant, magnum animæ levamen et gaudium ferunt. Falluntur qui putant in esu et potu, et vestium luxu, vel sodalium ridentium frequentia felicitatem inveniri : sæpius enim aculeis invidiæ agitantur, vel contumeliarum; dum homo externis illis solatiis carens, animi gaudet tranquillitate. Virtus autem apud nos non habetur paupertas otiosa, sed ea animi dispositio qua divitiæ parvi fiunt, et studio, labore, omnique animi conatu cœlestes quæruntur thesauri. Cœlibatus idcirco æstimatur, quod homo voluptatibus corporis renuntiat, ut liberiori affectu rebus vacet divinis. Inde autem profluunt magnæ ad alios utilitates; qui enim familiæ haud oneratur cura, potest egenis miserisque omnibus suam facilius præstare operam. Tullius ipse dixit : « Ego, si quis, judices, hoc robore animi, atque hac indole virtutis ac continentiæ fuit ut respueret omnes voluptates, omnemque vitæ suæ cursum in labore corporis, atque in animi contentione conficeret, quem non quies, non remissio, non æqualium studia, non ludi, non convivia delectarent, nihil in vita expetendum putaret, nisi quod esset cum laude et cum dignitate conjunctum, hunc mea sententia divinis quibusdam bonis instructum, atque ornatum puto. »[2]

415. *Obj.* 3. Ex fructibus disciplinæ præstantia est dignoscenda : liquet vero Christianas nationes, eas præsertim quæ Catholicæ sunt, esse cæteris inferiores ingenio, doctrina, inceptis, rerumque conditione : alias quæ *civilizationem* statuerunt, nulla habita Religionis ratione, florere et valescere. *Civilizatio* igitur recens magis emendavit mores, et bonum publicum promovit, quam adeo jactata doctrina Christiana.

416. *Resp.* Ex principiis ipsis, imprimis, de disciplina judicandum sicut et ex fructibus inde derivatis. Quæcumque opera haud præcipiuntur vel commendatur a Religione Christiana, non possunt inter fructus ejus recenseri; quæ enim faciunt Christiani contra religionis dictamina, vitio eorum, non

(1) Ep. cxxxviii. ad Marcellinum n. 15.

(2) Pro Marco Cælio.

ipsi Religioni, sunt tribuenda. Pulcherrimos vereque divinos fructus produxit, in omni gente, vitiis pessimis sublatis, ipsaque feros domuit mores, artes docuit colendas, litteris favit, et omnia quæ ad utilitatem et felicitatem hominum spectant, summo promovit studio. Si qua sit gens Catholica, vel Christiana, aliis minus exculta minusve florens, causa aliis ex capitibus derivatur : nationes scilicet suas habent vices, civium vitio, vel summi rerum arbitri consilio. Cæterum ubicumque Religionis principia haud coluntur, qui inductus est ordo, et *civilizatio*, ut aiunt, sola nixa ratione, humanisque legibus, fundamento divinæ virtutis caret, et speciem non rei veritatem præsefert. Consueverunt rerum haud æqui æstimatores plurimas virtutes quæ absque ostentatione exercentur, nil æstimare, eaque jactare quæ magis spectant ædificiorum vicorumque pulchritudinem, quam hominis rectam institutionem et felicitatem.

417. *Obj.* 4. De libertate civili actum est, ubicumque Christiana doctrina obtinuerit, nam potestatibus sublimioribus omnem animam vult subjici, et regem instar Dei colendum.

418. *Resp.* De forma regiminis civilis rei Christianæ vix interest, nam tota occupatur Ecclesia in veritate tradenda, et animabus disponendis ad salutem, nil de rebus terrenis solicita Ordinem quidem legitimum societatis servandum cupit, suamque idcirco sanctionem potestatibus tribuit, præcipiens, ut omnes non solum ad ultionem evitandam, sed etiam ad conscientiæ satisfaciendum, eis se subdant. Quum omnes homines pares natura agnoscat, parique jure in re Religionis gaudere, nemini in alterum competere auctoritatem, nisi Deo quodammodo largiente. tradit. Hinc reges, magistratusque omnes veretur, utpote Dei hac in parte ministros, quin tamen quidlibet ei licere existimet : nam justitiæ limites sancte servandos docet, et salutem publicam supremam legem esse jubet

419. *Obj.* 5. Christiana doctrina omnia subjicit sacerdotibus; nam et puerorum institutionem et animarum regimen sibi vindicant, qua ratione ipsi etiam adyta domestica scrutantur, et omnia dirigunt, etiam principum consilia, eo prætextu quod utrum conveniant divinæ legi eorum sit judicare

420. *Resp.* Sacerdotum est divinam exponere legem, animasque ejus ope in viam dirigere salutis. Debent idcirco invigilare ut juventus principiis fide imbuatur, et ut omnes suos componant mores juxta Evangelii normam. Cæterum sponte sua fideles eorum expetunt ministerium, et quæ intimius latent pandunt, judicium eorum de rebus agendis postulantes. Pulchre a propheta dictum est : « Labia enim Sacerdotis custodient scientiam, et legem requirent ex ore ejus, quia Angelus Domini exercituum est. » [1] Quod autem sacerdotale judicium omnia complectatur, quatenus utrum liceat quæritur, ex necessaria hominum Deo, et ejus legi subjectione oritur: inde tamen non sequitur omnia ab ipsis dirigenda: libere enim sua munia obeunt fideles, in dubiis tantum rebus de morum regula consilium exquirentes.

421. *Obj* 6. Christiana doctrina ex variis fontibus est derivata: pleraque quidem ex Judæis desumpta sunt, alia ex Gentibus ipsis. Dogmata Trinitatis, Incarnationis, lapsus hominis, angelorum rebellionis, Baptismi etc., ab Indis, præceptum humilitatis, condonationis injuriarum a Sinensibus; alia a Persis et Ægyptiis sunt mutuata.

422 *Resp.* Christiana lex longe præstat Mosaicæ, quam explicuit Christus, et ad perfectionem perduxit, ritibus veteribus sublatis, et virtutum subli-

(1) Mal. ii, 7.

miorum injuncto exercitio. Ab Indis, Sinensibus, Persis, Ægyptiis, Græcorum Philosophis, aliisve extra Judæam nil potuit mutuari humanitus, nec enim præsto erant documenta. Quæ igitur tradidit nullo humano adminiculo nitebantur. Longe quidem distant obscure dicta, quæ sparsim in scriptis alienis inveniuntur, a Christianis dogmatibus, quibus tamen suffragantur, quatenus vestigium quoddam traditionis antiquæ exhibent.

CAPUT XV.

DE JESU VITA ET MORIBUS.

423. Cum doctrinæ Christianæ excellentia intime conjungitur auctoris vita moresque, de quibus specialiter agendum censemus. Plerique Deistæ Christum sapientiæ et virtutum laude decorarunt, [1] negantes nihilominus quam tradidit doctrinam cœlitus revelatam esse, vel eum Filium Dei alio sensu dici quam quo cæteri homines justi. [2]

Propositio.

Mores integerrimi virtutesque quibus effulsit Jesus, divinam doctrinæ quam tradidit probant originem.

424. *Prob.* Quum Christus sæpius affirmaverit se quæcumque a Patre audivit enarrare, [3] et doctrinam quam tradidit suam non esse, [4] sed ejus qui misit eum Patris, vel mendax, vel delusus imaginatione habendus est, vel doctrina divina est agnoscenda. Mendacem autem quis ex ipsis Deistis eum dicere audebit? Tota ejus vita, tanta simplicitate ab Evangelistis relata, eum veritatis tenacissimum docet, cui ut testimonium perhiberet, se in mundum venisse coram Pilato constanter declaravit. Deceptorem, impostoremque eum cogitare, qui sanctissima tradidit præcepta, ipsosque hostes provocavit ut si quid peccati in eo reperissent, fidenter objicerent, absonum est; imo horret animus eum fraudis dolive arguere, quem sermonis simplicitate, operumque beneficentia insignem fuisse constat; pertransiit quippe benefaciendo et sanando omnes. Attamen si doctrina ejus cœlitus derivata non agnoscatur, id falso sæpesæpius affirmasse, et mira opera dolose egisse ad eam veluti divinis sigillis firmandam, et Dei nomine et auctoritate impie abusus censendus est: imo Deum blasphemasse dicendo: « Ego et Pater unum sumus. » [5]

425. Nec licet illum imaginatione abreptum habere: nec enim phantasiæ vividioris ullum præbuit indicium; sed mira animi tranquillitate, et summa cum sapientia omnia protulit et egit. Profecto licet quisque sibi fingere posset sibi plura divinitus revelari, ægri animi somnia se proderent, quæ unico delusi hominis niterentur testimonio. Christus autem cohærentia inter se tradidit, nec suis tantum dictis exegit fidem, sed opera adduxit divina patrata virtute, indubia cœlestis doctrinæ argumenta. [6]

426. Accedit quod ab omni lucri cupidine, honoris, laudis, vel voluptatis, se exhibuerit alienum, contra impostorum morem. Pauper et humilis degit vitam, nullum habens certum domicilium, nec locum ubi caput reclinaret; et quamvis eleemosynas ad sui sustentationem non dedignaretur recipere, eas tamen Judæ reliquit in marsupio servandas, haud ignarus eum, utpote furem, eas in propriam utilitatem sæpius conversurum. Ab omni honore plerumque se alienum habuit: nam quum post multiplicatos

(1) « Nothing that is here said can apply, even with the most distant disrespect to the *real* character of Jesus Christ. He was a virtuous and an amiable man. The morality that he preached and practised was of the most benevolent kind. » Age of Reason, part. 1. p. 15. (2) Ib. p. 25.

(3) Joan. viii. 26. (4) Ibid. vii. 16.

(5) Ibid. x. 30. (6) Ibid. xv. 24.

panes, multitudo cum regem et prophetam agnoscere vellet, in montem solus fugit. Quod autem Hierosolyma semel inter turbarum plausus ingressus sit, ad prophetarum vaticinia implenda factum est, et ut manifestum et publicum foret testimonium Messiæ dotes in eo agnitas. Cæterum mitis et humilis, asino vehebatur, et inter triumphi gaudia de civitatis excidio flens cogitabat. Laudis nulla flagrabat cupidine: nam eum Filium Dei confitentibus injunxit, ut divinam ejus naturam non patefacerent, eosque de ærumnis et morte, quam subiturus erat, allocutus est. Pluribus patratis prodigiis, vetuit ne cuiquam referrentur, eaque ipse numquam ostentavit, etsi aliquando ea in testimonium doctrinæ allegaverit. Quantum a voluptatis studio abhorruerit, ex tota narratione liquet, cibum scilicet suum esse præsertim duxit Patris facere voluntatem; et quamvis edere et bibere, pro humana natura assumpta, non recusaverit, imo convivium peccatorum non sit dedignatus, nulli se dedit jucunditati, sed medici instar, ægrotis remedia salutis porrexit, pœnitentes venia solatus est.

427. Ipsa qua calumnias atroces, persecutionem, mortemque post plurimos cruciatus, pertulit, æquanimitas, invictam exhibens patientiam, ostendit nec imaginatione eum ludi, nec mendacia venditasse. Mens conscia recti apparet in ea animi serenitate qua discipulos commonuit, et eorum consuluit securitati, persecutores sustinuit, judicibus respondit, post silentium quo se de accusationibus iniquis haud solicitum demonstraverat. In crucem jam sublatus circumspicit, Matremque solatur, Discipulo dilecto ea commendata; pœnitent latroni paradisi gaudia pollicetur Patrem pro hostibus precatur, et pos vehementioris doloris edita indicia i ejus manus suum commendat spiritum Nullum quidem phantasiæ excitatæ vel fraudis, in hujusmodi morte argu mentum habetur. Merito igitur plure qui eum viderunt cruci suffixum e morientem, eum Filium Dei agno verunt. [1]

428. Liceat cum Paley insuper anim advertere impostorem populi Judai de terreno Messiæ regno præjudici obsecuturum, quorum Jesus nulla

(1) « Se peut-il qu'un livre à la fois si sublime, et si simple (l'Evangile) soit l'ouvrage des hommes? Se peut-il, que celui, dont il fait l'histoire, ne soit qu'un homme lui-même? Est-ce là le ton d'un ambitieux sectaire? Quelle douceur, quelle pureté dans ses mœurs, quelle grâce touchante dans ses instructions, quelle élévation dans ses maximes, quelle profonde sagesse dans ses discours, quelle présence d'esprit, quelle finesse et quelle justesse dans ses réponses, quel empire sur les passions! Où est l'homme, où est le sage, qui sait agir, souffrir, et mourir sans faiblesse, et sans ostentation? Quand Platon peint son juste imaginaire, couvert de tout l'opprobre du crime, et digne de tous les prix de la vertu, il peint trait pour trait Jésus-Christ: la ressemblance est si frappante que presque tous les Pères l'ont sentie, et il n'est pas possible de s'y tromper. Quels préjugés, quel aveuglement ne faut-il point avoir, pour oser comparer le fils de Sophronisque au fils de Marie! Quelle distance de l'un à l'autre! Socrate mourant sans *douleur, sans* ignominie, soutint aisément, jusqu'au bout, son personnage; et si cette facile mo n'eût honoré sa vie, on douterait si Socrate, av tout son esprit, fût tout autre chose qu'un s phiste. Il inventa, dit-on, la morale; d'autr avant lui l'avaient mise en pratique. Aristi avait été juste, avant que Socrate eût dit ce q c'était que justice. Léonidas était mort pour s pays avant que Socrate eût fait un devoir d' mer la patrie. Sparte était sobre, avant que S crate eût loué la sobriété. Mais où Jésus avait pris chez les siens cette morale élevée et pur dont lui seul a donné les leçons et l'exemple?... La mort de Socrate philosophant tranquilleme avec ses amis, est la plus douce qu'on puis désirer. Celle de Jésus expirant dans les to ments, injurié, raillé, maudit de tout un peupl est la plus horrible, qu'on puisse craindre. S crate prenant la coupe empoisonnée bénit cel qui la lui présente, et qui pleure. Jésus au mili d'un supplice affreux, prie pour ses bourrea acharnés. Oui, si la vie et la mort de Socrate so d'un sage, la vie et la mort de Jésus Christ so d'un Dieu. » Emile l. iv.

habuit rationem : enthusiastam quoque iisdem quibus cæteri Judæi facile abripiendum. [1]

429. Præterea impostores asseclas sibi comparare student magnificis pollicitationibus. Christus e contra monuit Apostolos nihil illis in hac vita sperandum, sed contumelias, persecutiones, mortem inter cruciatus eos manere. Enthusiastæ sua abrepti imaginatione omnia fausta et gloriosa sibi suisque plerumque fingunt. Christus ærumnas et mortem præ oculis habuit, et de iis suos discipulos sæpius edocuit. Patet igitur eum nec delusum fuisse, nec doli artificem : reliquum est ut divina ejus agnoscatur doctrina.

Objectiones.

430. *Obj.* 1. Tota Jesu vita pendet ex discipulorum fide, qui perfectissimum virtutum exemplar exhibere voluerunt, quin rerum gestarum habeatur certitudo.

431. *Resp.* Qui scripserunt Christi vitam, litteris vel ingenio non admodum præstiterunt, nec ullum præbuerunt indicium se ficta narrare. Non ita confingunt homines, uti agnovit ipse Rousseau. Res plane gestas se legere quisque, intimo veluti animo, sentit, in Evangelio. De omni historica certitudine actum est, si de Christi vita, prout in iis refertur, moveri possit dubitatio. Quam falso affirmaverit Paineus probabilitatis limites haud excedere relationem de Christo [2] liquet, quum a scriptoribus æqualibus concinnata sit, et mirabili rerum conversione muniatur; numquam enim ab orbe condito alius aliquis eventus contigit qui in hominum sententias et agendi rationem tantam induxerit mutationem. *Moralem hanc revolutionem* agnoscere, Christum tamen denegare, vel dubium habere, omnino repugnat.

432. *Obj.* 2. Jesus enthusiasta videtur : nam semel saltem ipsi ejus propinqui eum in furorem actum crediderunt, [3] et virga e templo expulsis vendentibus columbas, eversis nummulariorum mensis, se zelo ardentem exhibuit. [4]

433. *Resp.* Vox ab Evangelista usurpata ἐξέστη non dementiam, sed vehementem animi commotionem indicat. Qui autem fuerint οἱ παρ' αὐτοῦ non constat. Cæterum etsi concedatur nonnullos ex ejus propinquis eum delirare putasse, quum iis qui in eo absconditi erant divinæ sapientiæ thesauri non innotescerent, nil interest : nam ex concione in monte, et omnibus ejus sermonibus patet eum graviter, sapienter, moderate de omnibus disserere, et tota sua vita summam animi æquitatem demonstrat. Quod autem vendentes e templo expulerit, eorum eversis mensis, zelum quo eum vates cecinerant flagraturum demonstrat, quin excitatæ phantasiæ sit argumento. Apud Judæos judicium quod zeli vocabatur, viguit, omissa consueta judicandi forma : quapropter non adeo gentis consuetudines prætergressus videtur, etsi alias libera ei foret potestas Patris sui templum violantes corripere. Nec tamen inflixisse plagas censendus est, sed veluti paratum se exhibuit, ut eis delicti injiceret sensum, qui pudore veluti correpti recesserunt.

434. *Obj.* 3. Jesus nec enthusiasta, nec impostor, videtur habendus, sed homo sagacissimus, qui homines universos ad Dei unius cultum et recta morum principia revocare voluit. Divinam autem revelationem eo sensu affirmabat, quod nonnisi rationis, præclari Dei doni, lumine ea quæ alios docere studebat didicerat; quapropter et Deum Patrem suum speciali affectu vocabat. Nonnisi eo mortuo secta quædam hominum eum colentium, et su-

(1) Paley's Evidences of Christianity, part. 2, c. 3. p. 379. (2) Age of Reason, p. 16.

(3) Marc. iii, 21.
(4) Ibid. xi. 15.

pernaturalia dogmata prædicantium conflata est. Ita fere Paineus.

435. *Resp.* Quæ Christus tradidit a Patre se excepisse testatus est aliis speciali dono revelanda : « Nemo novit Filium nisi Pater : neque Patrem quis novit, nisi Filius, et cui voluerit Filius revelare. » [1] « Ego ex me ipso non sum locutus, sed qui misit me Pater; ipse mihi mandatum dedit, quid dicam, et quid loquar. » [2] Hæc certe dici non possent de iis quæ lumine naturali, et philosophiæ studio reperiuntur. Patrem vocavit Deum altiori prorsus sensu, unum enim se cum Patre dicit : « Qui videt me, videt et Patrem. » Si latiori sensu locutus fuisset, offensioni Judæis non fuisset, qui Patrem Deum vocare consueverunt : sed quum Filium Dei se prædicaret, etiam coram Pontificibus reus, blasphemiam prolatam exclamarant, quia scilicet se Deo æqualem faciebat. Quamvis autem eo in terris degente non in unum convenit ejus discipulorum multitudo, prædixit ipse Ecclesiam a se ædificandam, et Apostolis in mandatis dedit, doctrina et baptismo discipulos inter se communionis vinculo colligare, ut ovibus ejus undequaque adductis, unum foret ovile sub uno pastore. Profecto mysteriorum fidem ipse exegit, dum de carne sua in cibum, sanguine in potum dando locutus, nec ipsos Apostolos secum voluit retinere, nisi declaratione per Petrum emissa eum vitæ æternæ verba habere.

CAPUT XVI.

DE PROPAGATIONE RELIGIONIS CHRISTIANÆ.

Propositio.

Ecclesiæ Christi propagatio velox per orbem divinam ejus originem probat.

436. *Prob.* Ipsa doctrinæ Christianæ indoles maxime adversabatur ejus diffusioni : nam mysteriorum fidem jungit, et cupiditates jubet coercen Salus in Crucifixi nomine prædicar cultus ipsi tribuendus, ab omni omn sensu abhorrebat. Primi præcones des literarum et humilius vitæ ge sectantes, nec copia dicendi præs tes, minime idonei visi sunt, qui teris hominibus suaderent. Nulla erant humana subsidia; nec divi quibus compararentur asseclæ, honores quibus allicerentur, nec po tia, qua cogerentur. Obstabant pr dicia altius mentibus insita erga avi Religionem; Judæi quidem novei suam legem divinitus per Moysen ditam, cultum etiam præscriptu Ethnici vero a majoribus suis s derivarant superstitiones, in qui quotidiana consuetudine fuerunt c firmati, ut de vitiis quibus favebat i lolatria interim sileamus. Obstab vitia ipsa quamplurima quæ adeo gı sabantur, quæque homines haud i neos cœlesti illi disciplinæ excipiei efficiebant. Obstabat etiam philosop iis temporibus adeo exculta, quæ s plicitatem Evangelii respuebat. Qui l omnia perpenderit, fatebitur null humanam spem diffundendæ Chris næ Religionis, nullam verosimilem tionem affulsisse. Constat autem e brevi diffusam omnes occupasse ras, ipsas Judaismi et idololatriæ sec Divinam igitur vim et potentiam retur quis et adoret necesse est.

437. « Si rem credibilem credi runt, » inquit Augustinus, « vide quam sint stolidi, qui non credunt autem res incredibilis credita est, eti hoc utique incredibile est, sic cre tum esse, quod incredibile est. » « I modus quo mundus credidit, si c sideretur, incredibilior invenitur. eruditos liberalibus disciplinis, et o nino, quantum ad istorum doctrir attinet, impolitos, non peritos gra

(1) Matt. xi. 27. (2) Joan. xii. 49.

(3) Joan. xiv. 9.

matica, non armatos dialectica, non rhetorica inflatos, piscatores Christus cum retibus fidei ad mare hujus sæculi paucissimos misit, atque ita et ex omni genere tam multos pisces, et tanto mirabiliores quanto rariores, etiam ipsos philosophos cepit. Si autem, ut verum est, paucis obscuris, minimis, indoctis eam (*ascensionem*) se vidisse dicentibus et scribentibus credidit mundus, cur pauci obstinatissimi qui remanserunt, ipsi mundo jam credenti adhuc usque non credunt? » [1]

438. Re autem vera diffusam esse Religionem Christianam per orbem ipso Apostolorum tempore, liquet ex epistolis eorum ad fideles per Asiam minorem et Græciam dispersos, et Romæ etiam consistentes : constat quippe iis plerisque in locis magnum jam fuisse eorum numerum. Ad Colossenses scribens Paulus de Evangelio ait: « Quod pervenit ad vos, sicut et in universo mundo est, et fructificat, et crescit, sicut in vobis. » [2] Ad Romanos : « Fides vestra annuntiatur in universo mundo : » [3] nec dubitat affirmare jam suo tempore impletum vaticinium Davidicum, de præconum Evangelicorum voce ad extremas terras perlata : « Numquid non audierunt? Et quidem in omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terræ verba eorum. » [4] Ait etiam quod : « ab Jerusalem per circuitum usque ad Illyricum repleverim Evangelium Christi. » [5]

439 Ipsi Ethnici testantur magnam fuisse ubique Christifidelium multitudinem. Plinius ad Trajanum sub finem I. sæculi scribit[6]: « Visa est mihi res digna consultatione propter periclitantium numerum : multi enim omnis ætatis, omnis ordinis, utriusque sexus, etiam vocantur in periculum, et vocabuntur : non civitates tantum, sed vicos etiam atque agros, Christianæ superstitionis contagio pervagata est : prope jam desolata templa deorum et solemnia diu intermissa. » [6] Seneca scripsit : « Quum interim usque eo consuetudo convaluit sceleratissimæ gentis, ut per omnes jam terras recepta sit : victi victoribus leges dederunt. » [7]

440. Non igitur exaggerarunt christiani scriptores, qui Religionem per plerasque gentes cognitas, etiam barbaras, secundo sæculo diffusam affirmarunt. Sic Justinus Martyr probavit prophetiam Malachiæ non posse intelligi de Judæis quia ubique non reperiebantur, quum Christiani ubique essent, « nullam enim esse gentem sive Græcorum sive barbarorum—apud quos preces et eucharistiæ non fiant Patri et Creatori universorum per nomen crucifixi Jesu. » [8] S. Irenæus loquitur de Ecclesia « et quidem in universum mundum disseminata. » Pulchre Tertullianus alloquitur Romanos antistites : « Hesterni sumus et vestra omnia implevimus, urbes, insulas, castra ipsa, palatium, senatum, forum ; sola vobis reliquimus templa. » [9]

441. S. Chrysostomus animadvertit : « Itaque quando dicunt non facta fuisse miracula, tunc magis sese confundunt. Hoc enim maximum esset miraculum, si sine miraculis totus orbis accurrisset, a duodecim pauperibus et illiteratis hominibus captus. Neque enim pecuniis, non verborum sapientia, non alio simili modo piscatores vice-

(1) Aug. de civ. Dei l. xxii. c. v.
(2) Col. i. 6. (3) Rom. i. 8. (4) Ibid. x. 18.
(5) Ibid. xv. 19. (6) Lib. x. ep. 97.
(7) Relatus ab Aug. l. vi. de civ. Dei c. xi. v. 36 inter fragmenta ex libris Senecæ tom. iv. o. ed. Taur. 1829, ex recens. Buhkopf.
(8) οὐδὲ ἓν γαρ ὅλως ἐστι το γενος ἀνθρωπων, εἰτε βαρβαρων, εἰτε Ελληνων, εἰτε ἁπλως ᾡτινιοῦν ὀνοματι προσαγορευομενων, ἢ ἁμαξοβιων ἢ ἀοικων καλουμενων, ἢ ἐν σκηναις κτηνοτροφων οἰκουντων, ἐν οἱς μη δια του ὀνοματος του σταυρωθεντος Ιησου εὐχαι και εὐχαριστιαι τῳ πατρι και ποιητῃ των ὁλων γινονται. Just. dial. cum Tryph. § 117. p. 303. vol. 11. Ed. Wirceb.
(9) Tertul. Apol. c. 37.

-runt ; ut vel inviti confiteantur divinam in illis esse virtutem : neque enim humanæ vires talia unquam facere potuerint. » [1] Augustinus etiam : « Si per Apostolos Christi, ut eis crederetur, resurrectionem atque ascensionem prædicantibus Christi, etiam ista miracula facta esse non credunt, hoc nobis unum grande miraculum sufficit, quod eam terrarum orbis sine ullis miraculis credidit. » [2]

Objectiones.

442. *Obj.* 1. Falso jactatur tanta Religionis Christianæ diffusio, nam pauci fuerunt Christiani in plerisque locis, et pleræque nationes nonnisi post plura sæcula fidem amplexæ sunt.

443. *Resp.* Plena omnium gentium conversio nonnisi progrediente tempore facienda erat : cæterum brevi longe lateque diffusa est Christiana fides, uti ipsi ejus hostes fateri coguntur, etsi omni studio ejus limites coarctare laborent. [3] Fuit Romæ « ingens multitudo » tempore Neronis, testante Tacito. [4] Alexandriæ tanta fuit Christianorum multitudo, ut Hadrianus eam urbem invisens, animum in eos adverteret, [5] et celeberrima cathedra plurimos auditores habuerit secundo sæculo. Profecto Tertullianus fidenter de Christianis locutus est, tamquam totius orbis, et immani prorsus multitudine, ita ut si sese subducerent, imperium Romanum ad solitudinem redigeretur : « Si enim et hostes exertos, non tantum vindices occultos agere vellemus, deesset nobis vis numerorum et copiarum ? Plures nimirum Mauri, et Marcomanni, ipsique Parthi, vel quantæcumque, unius tamen loci et suorum finium, gentes, quam totius orbis—Si enim tanta vis hominum in aliquem orbis remoti sinum abrupissemus a vobis, suffudisset utique dominationem vestram tot qualiumcumque amissio civium, imo etiam et ipsa destitutione punisset : procul dubio expavissetis ad solitudinem vestram, ad silentium rerum, et stuporem quemdam quasi mortui orbis, quæsissetis quibus imperaretis : plures hostes quam cives vobis remansissent, nunc enim pauciores hostes habetis præ multitudine Christianorum. » [6] Hæc ad Ethnicos Antistites Tertullianus haud ausus fuisset scribere, si vera non forent : constat igitur ante finem secundi sæculi Christianam fidem longe lateque diffusam.

444. *Obj.* 2. Diffusio qualiscumque Christianæ fidei contigit ex priori quæ jam coli cœperat disciplina philosophica, cui consonabat doctrina de Deo uno et anima immortali ; ex zelo Christianorum, qui omnem arripiebant avide occasionem se ab Ethnicis in toto fere vitæ cultu distinguendi ; ex puris quos affectabant moribus, ex miraculis quæ allegabant in dies patrari ; et ex animorum conjunctione, quæ regimine strictiori fovebatur. Favebat etiam tot gentium imperio Romano subjectio.

445. *Resp.* Eclectismus, seu alia quævis philosophia, minime disponebat homines ad fidem Christianam amplectendam ; hæc enim præter dogmata de uno Deo, et de anima immortali, plurima proponebat credenda et fa-

(1) S. Chrysostomus In Acta Apost. Hom. 1. : ὥστε ὅταν λέγωσι μὴ γίνεσθαι σημεῖα, μειζόνως ἑαυτοὺς κατασχύνουσι· τοῦτο γὰρ μέγιστον σημεῖον τὸ χωρὶς σημείων τὴν οἰκουμένην προσδραμεῖν ἅπασαν, ὑπὸ δώδεκα πτωχῶν καὶ ἀγραμμάτων ἀνθρώπων ἀλιευθεῖσαν. οὐδὲ γὰρ πλούτῳ χρημάτων, οὐ σοφίᾳ λόγων οὐκ ἄλλῳ τινὶ τοιούτῳ περιεγένοντο οἱ ἁλιεῖς· ὥστε καὶ ἄκοντες ὁμολογήσουσι θείαν εἶναι ἐν αὐτοῖς δύναμιν. Ἀμήχανον γὰρ ἀνθρωπίνην ἰσχὺν δυνηθῆναι τοσαῦτα ποτέ.

(2) Aug. de civ. Dei l. xxii. 5.

(3) Vide Gibbon's history of the decline and fall of the Roman Empire, c. xv.

(4) Tacit. xv. 44.

(5) Ep. Hadriani in Hist. Augustana, p. 245 cit. a Gibbon c. xv. 283.

(6) Tertul. Apol. § 37.

cienda, a qua philosophia omnino abhorrebat. Ut de cæteris taceam, cultus Crucifixi philosophis maxime absurdus visus est, quum mortem illam omnes ignominiæ et infamiæ ducerent. Frequentes illæ occasiones Christianis oblatæ sese ab Ethnicis distinguendi, quum singulæ fere actiones ethnica aliqua superstitione inficerentur, obstabant Religionis diffusioni; nam homines proclives sunt ad turbam sequendam in consuetudinibus receptis, præsertim si contemptus, probra, ærumnæ ex alia agendi ratione secutura sint. Studium igitur Christianorum pro Religionis diffusione, et fidelitas in singulis muneribus exequendis, sedulo evitata omni mali specie, proveniebant ex intimo veritatis amore et sensu. Puriores etiam mores, quibus fidem suam commendabant, divinæ ejus veritatis et originis argumento fuerunt haud levi. Miraculorum fama numquam obtinuisset, si nulla fuissent facta : nec enim Christiani potuissent sibi illudere in rebus oculis subjectis, quales fuerunt quæ miracula habebantur. Animorum conjunctio ex eodem capite derivabatur, ideo enim unus animus omnibus visus est quod veritas eos veluti colligatos teneret. Regimen pariter quo in unum corpus tanta multitudo conveniebat, divinam auctoris sapientiam ostendebat. Quod autem imperii Romani amplitudo Religionis diffusioni faverit, oblata copia fidei præconibus huc illuc sese conferendi, non est dubitandum : cæterum nemo sibi persuadebit homines plerosque mysteria Christiana et præcepta amplexos esse hac sola ratione motos, quod jam cœperint Romæ divulgari : præsertim quum potestas civilis iis maxime adversaretur.

446. *Obj.* 3. Ipsa persecutio Christianam Religionem propagavit: nam humanæ est indolis tenacius adhærere vetito, compati afflictis, et mirari quod potestas frustra laborat opprimere. Præterea Christiani interfectos fidei causa tamquam heroes, ad Deum evectos, laudibus, honoribusque insignibus celebrabant, qua ratione adducti sunt plurimi ut hos ambirent honores, Christiani, imo et martyres facti. Ita Gibbonus. [1]

447. *Resp.* Verissime dictum a Tertulliano : « Nec quicquam tamen proficit exquisitior quæque crudelitas vestra; illecebra est magis sectæ. Plures efficimur, quoties metimur a vobis : semen est sanguis Christianorum. » [2] Frustra tamen in animi pertinacia quæreretur ratio aucti numeri : quamvis enim in qualibet opinione tuenda aliqui obstinatiores fiant, vi illata, plurimi tamen plerumque cedunt, vitæque commoda sibi potiora sententia ducunt. Ex illis qui nullo partium studio sunt abducti, vix aliqui reperiuntur adeo misericordia vel admiratione moti ut proscriptis hominibus faveant, vel sese adjungant, nisi lucri vel honoris urgeat cupido. Hæc vero nulla esse potuit amplectentibus Christianam Religionem, quin potius paupertas, miseria, omneque ærumnarum genus eos manebat. Honorum Martyribus tributorum nulla fuit Ethnicis notitia, vel certe nulla æstimatio; nec facile concipitur quemquam iis motum ut vitam inter cruciatus daret, mercedem in fidelium memoria, laudibus, cultu, habiturus.

448. *Obj.* 4. Propagata est religio Christiana vi et armis: nam Carolus Magnus gentes plurimas aggressus est bello, pacem amplectentibus fidem daturus : Sisebutus Hispaniarum rex coegit Judæos ad baptismum accipiendum, et milites Teutonici Livoniæ vicinos paganos diviserunt, eos ad religionem profitendam cogentes.

449. *Resp.* Non ea fuit belli causa; sed quum armis eas subegisset gentes

(1) Decline and fall of the Roman Empire ch.xv.

(2) Apol. p. 45, sub finem.

Carolus, pacem inivit ea conditione ut se instrui paterentur, ut baptizati possent fœdus sanctius certiusque inire. Sisebuti agendi ratio Concilio Toletano improbanda visa est, quod jussit : « Nemini ad fidem vim inferre. » [1] Milites Teutonici in regiones illas profecti sunt ut neophytos ab injuriis barbarorum tuerentur, uti liquet ex Innocentii III epistola ad fideles Saxoniæ et Westphaliæ, quam refert Fleurius. [2] Monuit Innocens IV milites fidei professionem sponte faciendam, ut libertas cuique servaretur. Plerumque præcones Evangelii ad gentes barbaras missi omni subsidio humano caruerunt, qui tamen eas ad fidem amplectendam doctrina et virtutum exemplo adduxerunt.

450. *Obj*. 5. Pagana Religio totum aliquando occupavit orbem : Mahumetana secta brevi propagata est : Lutheri reformatio gentes et regna brevi incessit, avita Religione derelicta. In ipso novitatis studio quod inest hominibus, ratio habetur sufficiens diffusionis Christianæ fidei.

451. *Resp*. Ex ipsa indole Religionis Christianæ immane derivatur discrimen. Paganismus nihil credendum proponebat, nulla injungebat morum præcepta; omnes enim superstitionis species amplectitur in quas homines sibi relicti inciderunt, deos fere innumeros colentes, vitiis nullo injecto fræno. Mahumes bello suam propagavit sectam, et laxiores vivendi leges proposuit, uxores plures concedendo : quapropter mirum videri non debet homines vel vi cessisse, vel voluptate fuisse allectos. Lutherus plurima studuit tollere, quæ gravamina populorum habebantur, et populos libertatis dulcedine, principes bonorum ecclesiasticorum esca allexit, gentis suæ in curiam Romanam odio, et sacerdotum improborum studiis usus. Quidqu humanis favet cupiditatibus facilem o tinet fidem, proindeque nil mirum pronos se exhibuerint homines ad ea sectam amplectendam quæ pietatis n men et speciem præseferens, bo opera, jejunia aliaque pœnitentiæ e ercitia, confessionem, plurimaque a difficilia respuebat. Studium novita tunc maxime apparet quando agitur liberiori instituenda vitæ ratione; n nime vero de rigidiori inducenda m rum regula. Id etiam haud prætereu dum Lutheri principia non fuisse val diffusa; insurrexerunt enim pluri aliarum sectarum auctores, ejus Ecclesiam perduellionem imitati, qu ejus in verba jurarent. Quod autem rores varii cito sparsi sint, conti preli opera, plerisque novitatis stu abductis, et literarum amore : o occasione majorum placita parvi fac cœperunt. [3]

CAPUT XVII.

DE MARTYRIBUS.

Martyres seu testes, uti Græca sonat, dicuntur quorum fusus est sa guis fidei causa, cui testimonium fe bant, morte libenter subeunda.

Propositio.

Divina Christi revelationis origo p batur ex martyrum multitudine.

452. *Prob*. Innumeros fuisse hor nes, prioribus præsertim sæculis, q Christo perhibuerunt testimonium etia inter dirissimos cruciatus, vitamq ipsam libenter ea de causa profuc runt, constat ex indubitatæ fidei m numentis. Illis igitur fuisse intime p suasum christianam Religionem e veram dubitari non potest : eam p suasionem non temere haustam, s examine facto, vel rerum evidentia

(1) Can. lvii. Conc. Tol. iv.
(2) *L. lxxvi. hist.* § 30.

(3) Balmès, Protestantism and Catholicism c pared. ch. ii.

hibita, præsumendum est : nec enim tanta multitudo omnis conditionis, sexus, et ætatis, jacturam vitæ sustinuisset pro re temere credita. Præsumptio hæc certa omnino evadit quoad illos qui testabantur res a se visas et plene cognitas. Sic Apostoli testabantur Christum redivivum a se visum, ascendisse quoque ad cœlos, se inspicientibus. Martyres plures viderant opera divinitus facta, miracula quibus adducti fuerant ad fidem. Eorum igitur mors propter Christum fuit certissimum testimonium veritatis divinæ, omni exceptione majus.

453. Animi affectus quos martyres manifestarunt Dei sibi adstantis fuerunt indicium haud leve : nam lætabundi ibant ad supplicia, et magna cum tranquillitate extremos subibant cruciatus. Pax, gaudium in Spiritu Sancto, fortitudo, mansuetudo, patientia invicta sæpius hostes ipsos ita commoverunt, ut se Christianos statim profiterentur, cœlum cruciatibus mercaturi. « Nam cum videat vulgus dilacerari homines variis tormentorum generibus, et inter fatigatos carnifices invictam tenere patientiam, existimant, id quod res est, nec consensum tam multorum, nec perseverantiam morientium vanam esse, nec ipsam patientiam sine Deo cruciatus tantos posse superare, » uti animadvertit Lactantius. [1] Frequens adeo et ferox persecutio nomen Christianum penitus delesset, nisi Deus Ecclesiæ adfuisset : nam non laici tantum, sed præsules, ipseque qui cæteris præerat episcopus Romanus, morte sunt sublati. Constat tamen auctum ea occasione Christianorum numerum : quapropter divinam virtutem et providentiam in eo miremur necesse est.

454. Innumeros porro fuisse martyres plurimis ex capitibus liquet : « Ingens multitudo, » [2] testante Tacito, necata fuit Romæ, imperante Nerone, ficto crimine incensæ urbis. « Ipsa multitudine perturbatus » Plinius junior scripsit ad Trajanum, jussa ejus exquisiturus. Ex Apologiis Quadrati, Aristidis, Justini, Tertulliani, Athenagoræ constat frequentia omnino fuisse martyria. Lex Romana peregrinam omnem religionem vetabat, uti constat ex Cicerone; [3] quapropter Nero in Christifideles furens laudatur a Suetonio « afflicti suppliciis Christiani, genus hominum superstitionis novæ ac maleficæ. » [4] Mitigavit legis rigorem Trajanus vetando ne quærerentur a Magistratibus quin tamen delatos supplicio exemerit. « Quoties, » inquit Tertullianus, « in Christianos desævitis, partim animis propriis, partim legibus obsequentes ? quoties etiam, præteritis vobis, suo jure nos inimicum vulgus invadit lapidibus et incendiis ? » [5] Popularis furor Christianos sæpissime postulabat ad necem; calamitates quippe publicæ ad cultum deorum neglectum referebantur. « Prætexentes sane ad odii defensionem illam quoque vanitatem, quod existiment omnis publicæ cladis, omnis popularis incommodi Christianos esse causam. Si Tiberis ascendit ad mœnia, si Nilus non ascendit in arva, si cœlum stetit, si terra movit, si fames, si lues, statim Christianos ad leonem. » [6] « Innumeram multitudinem » sub Domitiano periisse inter immania supplicia refert Eusebius, Brutium ethnicum scriptorem testem citans. [7] « Vexabatur, » inquit Lactantius, « universa terra, et præter Gallias ab oriente usque ad occasum tres acerbissimæ be-

(1) Lactantius l. v. de Inst. c. xiii.
(2) Tac. l. xv. ann. 44.
(3) L. ii. de legibus.
(4) Suetonius de Nerone c. xvi.
(5) Tert. ap. § 37.
(6) Tertullian. Apol. § 40.
(7) Euseb. hist. Eccl. l. iii. c. 18. — et l. viii. c. 4. et l. i. de Vita Constant.

stiæ sæviebant. »[1] S. Leo M. de anno 260 post Christi resurrectionem loquens ait : « Cum octava jam in Christianos persecutio ebulliret, et innumera martyrum millia ipsis suis victoriis probassent impletum esse quod Dominus promiserat. »[2] Etiam post pacem Christianis sub Constantino datam, sexdecim millia, quorum nomina servabantur, præter alios innumeros, Sapore rege Persarum furente, morte mulctati referuntur. [3]

455. « Exquisitior quæque crudelitas » in Christianis puniendis adhibita est. Tacitus refert nonnullos crucifixos, alios pelle bestiarum indutos canibus objectos, alios, pice et resina perfusos, ut instar facium noctem eorum incendio illustrarent. « Pereuntibus addita ludibria, ut ferarum tergis contecti, laniatu canum interirent, aut crucibus affixi, aut flammandi, atque, ubi defecisset dies, in usum nocturni luminis urerentur. »[4]

456. Tertullianus martyrum nomine loquens dicit : « Licet nunc sarmenticios, et semaxios appelletis, quia ad stipitem dimidii axis revincti sarmentorum ambitu exurimur. Hic est habitus victoriæ nostræ : hæc palmata vestis ; tali curru triumphamus. »[5] Varia tormentorum genera, scilicet, tauros æneos candentes, ferreas laminas, craticulas, aliaque plurima, describit ex authenticis monumentis Gallonius : [6] nec diffitetur Gibbon aculeum et flagella adhibita omnemque crudelitatis artem, ut martyrum constantia vinceretur. [7] Tertullianus recenset varia supplicia : « crucibus et stipitibus imponitis Christianos — ungulis deraditis latera Christianorum — cervices ponimus — ad bestias impellimur — ignibus urimur. »[8] Imo refert paulo ante puellam ad lupanar missam, ut ejus virtus hac saltem ratione domaretur : « Nam et proxime ad lenonem damnando Christianam potius quam ad leonem, confessi estis labem pudicitiæ apud nos atrociorem omni pœna et omni morte reputari. »[9] Licuit autem supplicium omne evadere, Christum denegando, vel grana pauca incensi Jovi adolendo.

457. Mira animi alacritate supplicia et mortem amplexi sunt martyres, invicta prorsus patientia pertulerunt. « Certatim gloriosa in certamina ruebatur, » inquit Sulpicius, « multoque avidius tunc martyria gloriosis mortibus quærebantur, quam nunc episcopatus pravis ambitionibus appetuntur. »[10] Lactantius scribit : « Dum latrones, et robusti corporis viri ejusmodi lacerationes perferre nequeunt, exclamant, et gemitus edunt victi dolore, pueri et mulierculæ tortores suos tacite vincunt, et exprimere illis gemitum nec ignis potest. »[11] Hoc patientiæ miraculum Deum adfuisse demonstrat, ut sileam de publicis prodigiis quibus sæpius martyria illustrata sunt, uti ex documentis testibusque locupletibus constat. [12] Jure igitur meritoque animadvertit S. Hieronymus : « Cum quis viderit tanta perseverantia stare martyres atque torqueri, subit tacita cogitatio, quod nisi verum esset Evan-

(1) Lact. de morte pers. c. 16. Vide etiam l. v. div. Inst. c. 9. 11. et Ruinart præl. gen. in Acta Mart. (2) Serm. ii. de Pentecoste.

(3) Sozomen. l. ii. hist. c. xiv.

(4) Tacit. Ann. l. xv. 44.

(5) Tertul. Ap. sub finem.

(6) « De SS. martyr. cruciatibus » Ant. Gallonii Romæ 1594.

(7) Gibbon, hist. ch. xvi. § iii. p. 303.

(8) Tertul. Ap. § 12.

(9) Ap. sub finem. Gibbonus tamen virginum tentationes a monachis medii ævi confictas affirmat : hist. ch. xvi. § iii. p. 304.

(10) Sulp. Sac. hist. l. ii.

(11) Lact. Div. inst. l. v. c. 15.

(12) Euseb. hist. Eccl. præsertim l. v. et seq. et l. ii. de martyr. Palestinæ. Lact. de morte pers. Ruinart ad acta Martyr. sincera.

ıumquam sanguine defende
ı

insuper notandum martyres
, primo saltem, et secundo
uisse ex ethnicis vel Judæis
Christiana adductos. « Ex his
antea ignorantibus fidem), in-
ertullianus, fiunt Christiani,
comperto, et incipiunt odisse
ant, et profiteri quod ode-
« De vestris fuimus; fiunt,
untur Christiani. » [3] Porro
ter martyres homines doctri-
enio præstantes, morum au-
itate, magis quam senectute
i : Ignatius, Justinus, Poly-
Cyprianus aliique innumeri.
stimonium morte ipsa obsi-
de dignum profecto est.

Objectiones.

j. 1. Origenes dicit : « Deo
nte, et opportunis temporibus
persecutores Christiani no-
uci per intervalla temporum
numerabiles pro Religione
a mortui sunt. » [4]

sp. Paucos martyres præ im-
istianorum multitudine cen-
o vetante, ne in totum ex-
ur hoc genus hominum, sub-
lud voluit, et omnes terras
ılutari doctrina ista. » [5] Me-
o opere multos qui « scientes
m sibi, si confiterentur Chri-
ım, abnegato vero absolven-
ontempserunt vitam, et ultro
ob pietatem elegerunt. » [6]

bj. 2. Plurima martyrum acta
ena sunt, et manifesto confi-
abbreviata *mil.* pro *milite*,
mille reddita est, et ita in im-
excrevit martyrum numerus.

sp. Aliqua quidem martyrum
ılari traditione nixa, vel in-
genio conficta, fidem non merentur; non ideo tamen de martyrio eorum quos celebrant dubitandum est : facile enim contingere potuit ut martyris triumphus innotuerit, et ad posteriorem ætatem certa ejus notitia devenerit, etsi omnia ejus adjuncta non fuerint scripto consignata, vel falsa veris sese immiscuerint. Quæ de abbreviationum interpretatione a Gibbono asseruntur ingeniose et lepide, magis quam vere, facile refutantur, nam numerus litteris plerumque exprimitur in inscriptionibus. Sic una legitur :

MARCELLA ET CHRISTI MARTYRES CCCCCL.

alia

CL. MARTYRES CHRISTI.

Ex ipsis inscriptionibus perdocte demonstravit Visconti magnum omnino esse martyrum numerum. [7]

463. Nec possunt Gibboni conjecturæ infirmare testimonia quæ adduximus, in quibus nulla abbreviatio continetur. Non agitur de uno alterove martyre, cujus acta possent in dubium vocari, nec de certo quodam numero, sed de magna multitudine, quam martyrium subiisse ex certissimis documentis, suffragantibus ipsis Ethnicis, probamus. [8]

464. *Obj.* 3. Christiani passi non sunt ut testimonium Christo, vel Christianæ fidei perhiberent, sed ob spretas patrias leges et consuetudines, et læsam majestatem.

465. *Resp.* Mortui sunt profecto, tamquam discipuli et cultores Christi, qui suo magistro adhærentes populares deos respuebant, et nolebant aliquid facere quod in idolorum cultum redundaret : « oditur ergo in hominibus innocuis etiam nomen innocuum. At enim

ad Hedib. q. ii.
. Ap. § 1. (3) Ib. § 18.
es l. iii. contra Celsum. (5) Ib. (6) L. ii.
rie Romane di antichità tom. 1. Rom.
, 112.

(8) Ex consuetudine exercendi juniores monachos in scribendi arte contigisse videtur ut quædam scripta ingenii exercendi causa conscripta ad nos devenerint. Cæterum plurima indubia monumenta supersunt.

secta oditur in nomine utique sui auctoris. »[1] Satis erat Christianum se negare, ut quis liber dimitteretur : proinde quicumque maluit mortem subire quam Christi se discipulum infitiari, splendidum præbuit testimonium sibi intimius esse persuasum Christum divinæ veritatis esse magistrum. Nullæ leges consuetudinesve patriæ a Christifidelibus violari consueverunt, præter eas quæ veri Dei cultui adversabantur. Cæsaris majestatem verebantur, sed obsequium suum nulla superstitione infici volebant, ideoque hac tantum ratione poterant in suspicionem læsæ majestatis venire, quod nollent concives suos imitari, Jovem pro Imperatore supplicantes, vel jurantes per genios Cæsaris. » Precantes sumus omnes semper pro omnibus Imperatoribus, vitam illis prolixam, imperium securum, domum tutam, exercitus fortes, senatum fidelem, populum probum, orbem quietum, et quæcumque nominis et Cæsaris vota sunt. Sic itaque nos ad Deum expansos ungulæ fodiant, cruces suspendant, ignes lambant, gladii guttura detruncent, bestiæ insiliant; paratus est ad omne supplicium ipse habitus orantis Christiani. Hoc agite, boni præsides, extorquete animam Deo supplicantem pro Imperatore. »[2] Ita præclare Tertullianus.

466. *Obj.* 4. Christiani plerique *fanatismo*, animi scilicet æstu quodam, abrepti, ad mortem subeundam, censendi sunt : mulieres quippe, pueri et puellæ, et vulgus indoctum, præconum Evangelii hortationibus incensi, mortem oppetiere, spe vitæ æternæ.

467. *Resp.* Pauci plerumque æstu quodam animi abripiuntur ad ardua quæque aggredienda, vel ærumnas tolerandas, pro sententia nihil sibi profutura, vel pro re de cujus veritate non constat. Christiani autem quamplurimi ex omni fere natione, et sæculorum etiam intervallo interposito, vitam libenter profuderunt pro Christo, cujus divinam auctoritatem habebant exploratam. Clemens Romanus, Irenæus, præter alios quos jam laudavimus, sexcentosque alios, genere et ingenio insignes, mortem subierunt, quos certe cum vulgo indocto confundere nemo velit. Quod autem juvenes, et mulieres, et plebs omnis paratum ad martyrium exhibuerint animum, ex evidentia christianæ revelationis est factum, quum res gestæ quibus veritas ejus comprobatur, etiam simpliciorum intellectui, sicut et doctissimis ingeniis, sint accommodatæ. Non æstu igitur animi abrepti, sed christiane edocti et divinitus adjuti censendi sunt, qui mortem pro Christo oppetiere. Animi tranquillitas, erga carnifices benevolentia, et gaudium inter dirissimos cruciatus, non ostendunt fanaticum furorem, sed plenam veritatis persuasionem, et intimam cum Deo animæ conjunctionem. Spes quidem æternæ vitæ animos illis fecit ut gravissima quæque paterentur, aspiciebant enim in retributionem; sed illa tanta fiducia certissimis probationibus veritatis Religionis Christianæ nitebatur : nec enim vaga quæque futuræ beatitudinis promissio potuit animum a præsentibus abducere bonis, et ad cruciatus tolerandos firmare.

468. *Obj.* 5. Non omnes præstiterunt mansuetudine, quum plures probra in judices jactarint. Quod vero pertinet ad gaudium inter cruciatus, sectarii etiam lætabundi ibant ad mortem propter suos errores.

469. *Resp.* Pauci acerbe locuti sunt, zelo fidei et virtutis, potius quam animo infenso. Ad emendationem persecutorum juvabat ut aliquando corriperentur, vel saltem ad vindicandos innocentes, impiis pudore suffusis. Sic refert Eusebius martyrem Ædesium

(1) Tertul. Ap. § 3. (2) Ibid. § 30.

idicem Alexandrinum, mulieres casas et sacratas Deo virgines lenonibus edentem, verbis simul ac factis pudore que ignominia perfudisse. [1] Maligne ec de percusso judice interpretatur bbonus, quæ de conatu eripiendi rgines rectius intelliguntur. Novimus iidem ex S. Bernardo Manichæos etabundos sese exhibuisse dum ad ortem ducerentur, populo in eos ruente: [2] sed longe distat animi lætia quam in martyribus laudamus, effuso gaudio quod affectabant qui ollent in ipsa morte victi videri. Superbia, amorque inanis gloriæ possunt onnullis etiam morituris animos addere, ut læti et triumphantes videantur: abest tamen animi vultusque serena tranquillitas, benigna erga tortores oluntas, et modus ille lætitiæ qui atimum animi sensum prodit. « Nihil rgo simile habet constantia martyrum t pertinacia horum, quia mortis contemptum in illis pietas, in istis cordis luritia operatur. [3] » Ita Doctor mellifluus.

470. *Obj.* 6. Plurimi inter Indos se ternunt in viis ut plaustro Juggernaut rantur: mulieres in ignem se mittunt, in mariti mortui obsequium: ectæ fere omnes suos habuerunt martyres; præ cæteris vero protestanticæ, ti liquet ex Martyrologio Fox.

471. *Resp.* « Martyres, » juxta verissimum Augustini axioma, « non pœna facit, sed causa. [4] » Indi illi superstitioni mancipati, qui sese conterendos projiciunt, nullius rei gestæ, nullius dogmatis se testes exhibent, sed pravis æ gentis consuetudinibus obsequuntur, putantes se numini præstare obsequium. Mulieres etiam populari errori receptæ consuetudini cedunt, infamiam cæteroquin laturæ. Sectarii plerumque ob turbas motas, facinoraque plurima in Clerum, sanctimoniales, et populum fidelem patrata, Ecclesiis et Monasteriis destructis, vel profanatis, fuerunt morte multati, uti de Circumcellionibus tempore Augustini, Albigensibus medio ævo, aliisque, recentioribus temporibus, constat. Veteres autem Christiani ob fidem et obsequium Christi perierunt, nulla facta seditione, nulla vi aliis illata.

472. Quod si ex Sectariis nonnulli propter solos suos errores sint damnati, ille legum rigor ortus videtur ex motibus civilibus, et facinoribus, quæ hæresim plerumque sequebantur; et quorum causa quum foret, crimen gravissimum contra reipublicæ tranquillitatem et salutem ipsa habebatur. Illi autem martyres haberi non possunt, nam nullam rem gestam testabantur, nullam veritatem certo sibi cognitam, sed pro opinionibus maxime inter se discordibus, quibus fidem Catholicam impugnabant, interfecti sunt. Quidquid igitur sit de jure quo damnati sunt, omni plane carent veri martyris indicio. Martyr est qui veritatis divinitus revelatæ testis est, vel rei gestæ qua fulcitur. Humilis, patiens, erga persecutores benevolus necesse est ut sit; qui vero pervicax mortem, quam vitare nequit, subit, minas intentans, laude martyrii destituitur. Quod ad martyres quos recensuit Fox spectat, plures in vivis erant eo ipso quo scripsit tempore, [5] alii ob maledicta in reginam Mariam jactata, et turbas excitatas, perierunt.

CAPUT XVIII.

DE CONSERVATIONE CHRISTIANÆ RELIGIONIS.

Propositio.

Christianæ Religionis conservatio certum est divinæ Christi missionis argumentum.

1) Euseb. lib. de Martyr. Palest. c. 8.
2) In Cant. Serm. lxv. (3) Ibidem.
(4) In Ps. xxxiv. Serm. II. (5) Lingard Hist. England vol. vii. ch. 3. Kent's Comm. vol. II. n. 26.

473. *Prob.* Illa vis invicta qua, inter tot rerum humanarum vices, perstitit semper christiana Religio, non potest humanitus explicari : nam vehementes sæpesæpius sustinuit hostium impetus, Judæis, ethnicis, hæreticis, in eam ruentibus. Omni telorum genere contra eam bellatum est, vi aperta, cuneis et dolis. Nonnumquam Philosophi dialecticam adhibuerunt ut eam argumentationibus subdolis infirmarent : rhetores copia verborum usi sunt : scientiarum cultores omnem operam in eo posuerunt ut earum subsidio veritates Christianas everterent : historici res gestas false retulerunt : politici œconomiæ civilis rationes excogitarunt quæ ejus læderent jura, destruerent principia. Plebs sæpe in eam desæviit; magistratus et principes suam exercuerunt auctoritatem qua premeretur. Ipsi Christicolæ gravissima intulerunt damna, quæ interitum minitabantur : ex omni scilicet gradu fuerunt qui vitiis eam dedecorarent ; et sæpius etiam exierunt ex ipsa, hostes e filiis facti, omnique studio ad eam destruendam laborarunt, consiliis ejus patefactis, calumniis additis, mendaciisque omnis generis. Nec tamen prævaluerunt conjurati hostes : Deus quippe aderat, sua ope eam sustentans, adeo ut potuerit Ecclesia grates verbis Psalmistæ persolvere : « Sæpe expugnaverunt me a juventute mea : etenim non potuerint mihi.» [1] Sectæ omnes sibi invicem cedunt, opinionum commenta die delente, quamvis plerumque iis vehementer faveat civilis potestas : Ecclesia autem Christi manet post tot sæcula, semper impugnata semperque victrix.

Conferat quisque Ecclesiam cum imperiis potentissimis et florentissimis, cum regnis et rebuspublicis ; et perspiciet omnia suas habere vices, et properare ad interitum, alio alteri cedente; Ecclesiam solam omnia sæcula pervadere, quia scilicet divi bet originem, divinum proi nimen.

Objectiones.

474. *Obj.* 1. Christianæ religion sæcula conservatio humanæ p potius quam divinæ operæ est da : scilicet tanta cum arte ejus perfectum est, ut om orbem præsules in idem d conveniant, proscriptis cont tientibus.

475. *Resp.* Principium au qua servatur unitas, est revera momenti; illud autem non h excogitatum, sed divinitus habendum est : nec enim hum dentia sufficit illud excogita executioni demandatum per to conservare.

476. *Obj.* 2. Opera principu bunalis Inquisitionis, aliisque subsidiis, non divina aliqua op tit religio Christiana.

477. *Resp.* Fuerunt quidem p nonnulli, qui suis legibus et tate fidei favebant civili sancti juribus ecclesiasticis, sed priora sæcula nullus extitit Christianus : postea Julianus a et principes Ariani, aliique o sæculo vexarunt Ecclesiam, h qui illis blandiebantur, faven bunal Inquisitionis ante sæcu cimum tertium ignotum, in n tantum regnis invigilavit ne grassarentur. Severitati ejus, modum exaggerata est, neq potest tribui religionis ubiqu per tot sæcula conservatio. Quæ autem quovis tempore adhibit subsidia ad rem Christianam dam vel augendam, manifestun vinam opem et benedictionem sario requiri ut respublica Chr his licet munita, potens flo hactenus perduraverit.

(1) Ps. cxxviii. 2.

478. *Obj.* 3. Christiana religio diu ab antiquo defecit splendore, plerasque quas occupavit regiones amisit, vixque aliquas, nomine magis quam re, tenet subjectas.

479. *Resp.* Ratione habita vis a Mahumete, et sectariis illatæ, et scommatum, et sophismatum quibus novatores decimi sexti sæculi, et increduli sæculi proxime elapsi impugnarunt Ecclesiam, mirum est tot adhuc permanere gentes quæ eam matrem et magistram agnoscunt. Nonnulla quidem amissa sunt regna, sed et gentes quæ sedebant in umbra mortis fidei lumine sunt illustratæ, et in regnis quæ tota defecerant magna jam numeratur multitudo fidelium toto corde ei adhærentium. Sunt quidem nonnulli nomine tenus Catholici, sed quamplurimi ubique ex intima animi persuasione fidem profitentur.

480. *Obj.* 4. Islamismus per sæcula facile undecim duravit, ad mundi usque finem verosimiliter duraturus: Protestantismus tria jam numerat sæcula, et viget in dies, Biblia larga manu ad extremas usque terras per missionarios mittens: Judaismus, qui tot sæculis Christianismum antecessit, comes ubique adest, finem, ut videtur, nonnisi cum ipso habiturus.

481. *Resp.* Islamismus nihil divinum præsefert, sed imperium armorum vi erectum, et dilatatum, quod eadem ratione servatur. Qui, historia magistra, imperiorum novit vices, perpetuum illud non dicet: ruit quidem manifesto, et ad interitum properat. Protestantismus nullibi idem est, sed ubique varias induit formas, et a Lutheranis exordiis toto cœlo distat. Jam vero cessit in tota fere Germania Rationalismo, qui, nomine Christiano, Deistarum sancit placita; et alias adeo est vagus et varius ut quid sit, vix, vel ne vix quidem, dici valeat. Vigor ejus Bibliis per orbem sparsis non probatur: Christiani enim fiunt, adducto in obsequium Christi intellectu, non libri sacri qualibet pertractatione. Operam vero suam perditam agnoverunt plurimi missionarii Protestantici, ita ut plane desperandum sit Ethnicos ea ratione ad Christianam fidem adducendos. [1] Judaica gens perdurat, insigni profecto Dei providentia, ut etiam testimonio eorum Veteris Testamenti libris constet auctoritas, et Christi et prophetarum de iis vaticinia impleta pateat.

Quum igitur revelationem quam prædicat Christi Ecclesia Catholica, vaticiniis, miraculis, aliisque plurimis momentis munitam ostenderimus, divina ejus origo et auctoritas necessario est agnoscenda. Specialem autem de ipsa Ecclesia tractatum, ob plurimorum qui Christiano gloriantur nomine in eam impetus, aggredi jam oportet.

(1) Vide Wiseman's lectures on the doctrines of the Catholic Church, lect. 8th.

TRACTATUS II.

DE ECCLESIA.

PRÆNOTANDA.

1. Revelationem a Christo factam divinam esse quum demonstraverimus, Ecclesiam quæ eam prædicat, cœlesti munitam esse auctoritate plane sequitur:huic enim perhibent testimonium et miracula quibus fundata est, et propagata, et martyres qui pro fide, quam, ea docente, hauserant, sanguinem inter cruciatus fuderunt. Cæterum quum innumeræ sint sectæ quæ ejus privilegia usurpant, vel eorumdem sibi vindicant consortium, quibus fulgeat divinæ originis indiciis, præ illis, ostendere juvat. Augustini sequimur exemplum, qui, quum Ethnico, de Christo vaticiniis, divinam ejus auctoritatem suaderet, eum sic inducit quærentem: « Quo ergo signo manifesto adhuc parvulus, et nondum valens liquidam discernere in tot erroribus veritatem, quo manifesto indicio tenebo Ecclesiam Christi, in quem jam credere tanta rerum antea prædictarum manifestatione compellor? » Huic interrogationi respondet, Jeremiam, cujus jam usus fuerat testimoniis, Ecclesiam manifesto designare: « Sequitur idem propheta, et tamquam motus animi ejus ordinatissime excipiens, docet eum Ecclesiam Christi ipsam esse prædictam, quæ omnibus eminet, et apparet. » [1]

TABULA.

Tabulam quamdam orbis Christiani exhibemus, ut tractatui majus lumen affulgeat.

2. Ecclesia Catholica, cujus centrum Romana Petri sedes est, totam possidet Italiam, Siciliam, Hispanias et Lusitaniam, Belgium, totam fere Galliam, et Hiberniam, Bavariam, Poloniam, Bohemiam, Hungariam, et magnam ditionis Austriacæ partem, Helvetiarum plures provincias, plurimosque numerat filios in Anglia, Scotia, Batavia, Suevia, et Norvegia, Borussia, Saxonia, Russia, et in insulis Archipelagi, aliisque Græciæ, et Turciæ Europææ partibus. In Asia minori, et tota Turcia Asiatica sunt plurimi Catholici, qui magno numero etiam reperiuntur ubique fere sparsi per Indias Orientales, et insulas plerasque Asiæ adjacentes, in Siam regno et in Sinensis imperii extremis veluti oris. Apud Sinenses ipsos 60,000 numerantur, apud Indos Orientales 460,000, et in Australia quamplurimi. In Africa non desunt Catholici in Ægypto, in Barbariæ locis maritimis, jamque erecta est sedes Episcopalis Juliæ Cæsareæ. [2] In regno Congo, et prope promontorium quod caput Bonæ Spei audit, et ad littora occidentalia nonnulli sunt Episcopi. Tota America meridionalis, exceptis locis aliquibus in quibus sylvestres degunt homines, Catholicam profitetur fidem, quæ et Mexicanæ reipublicæ communis est. Viget in plerisque locis Septentrionalis Americæ, quæ Britannico subjacent imperio, præsertim in provinciis Canadæ, et in plerisque insulis utrique Americæ, vel etiam Europæ, vel Asiæ, adjacentibus, in quibus Christi nomen aliquatenus agnosci-

(1) Aug. contra Faustum, l. xiii. c. 13.

(2) Vulgo, *Algiers*.

tur. In his Fœderatis Provinciis ad duos milliones pertingere censemur. Per orbem 180,000,000 numerantur.

3. Græci schismatici in Russia reperiuntur, sicut ubique fere in Turcia Europæa, et Asiatica, et in Ægypto. Russi tamen Constantinopolitanum Antistitem, qui plerisque præest, non agnoscunt. 30,000,000 a nonnullis, [1] 41,000,000, ab aliis recensentur, quibus tamen plerumque accensent sectas alias, nempe Nestorianos, Jacobitas, Armenos, Coptos, Abyssinos, aliosque.

4. Protestantes in innumeras divisi sectas, plures Europæ obtinent provincias, Angliam scilicet, Scotiam, Daniam, Sueviam, Norvegiam, Borussiam, Bataviam, pluresque Germaniæ regiones et magnam Provinciarum Fœderatarum partem. In insulis quoque nonnullis Indiarum Occidentalium et Orientalium, et in oris maritimis Asiæ reperiuntur. Lutheranismus in Dania, et provinciis vicinis, in Saxonia, et in aliis nonnullis Germaniæ partibus præsertim viget: Calvini principia in Scotia, Borussia, Batavia, et Anglia potius obtinent. Anglicani tamen Hierarchiæ servant umbram, pluresque ritus fere Catholicos: imo plura propugnant principia, quæ specie Catholica sunt, vel parum a Catholicis dissita. Nonnulli in Europa numerant 46,000,000 ex variis Protestantium sectis, 11,500,000 in America; sed census nimis auctus videtur. In his Fœderatis Provinciis Presbyteriani, Calvini principia plerumque propugnantes, numero et studiis pollent, sed in plurimas sectas subdividuntur. Baptistæ, immersionis necessitatem, ut valeat baptismus, statuentes, Methodistæ, Episcopales, aliique omnis generis numero haud parvo reperiuntur. Exorti sunt ante paucos annos Mormonitæ, aureo libro, Bibliis præstantiori, uti ipsi contendunt, detecto, qui territorium « Utah » dictum occupant, polygamiam palam profitentes. Hac tabula inspecta, quisque statim percipit Ecclesiam Catholicam omnibus eminere, quam etiam divinis fulgere indiciis intelligit, quum in fide semper et ubique sibi constans omnem inimicorum superet impetum. De ea igitur cum Augustino dicimus: « Ecclesia sancta, Ecclesia una, Ecclesia vera, Ecclesia Catholica, contra omnes hæreses pugnans: pugnare potest, expugnari tamen non potest. Hæreses omnes de illa exierunt, tamquam sarmenta inutilia de vite præcisa. Ipsa autem manet in radice sua, in vite sua, in charitate sua. Portæ inferorum non vincent eam. » [2]

SUBSIDIA

AD DIGNOSCENDAM ECCLESIAM.

5. Nobis persuasum est quemque, divino affulgente lumine, posse Ecclesiam agnoscere absque Scripturarum examine, quippe quæ ab omnibus humanæ originis cœtibus plane distinguitur. Cæterum quum hæretici Scripturis abutantur ad ejus evertendam auctoritatem, non recusamus in certamen descendere, ut arma illis eripiamus; quos eo magis his obruemus telis quod in iis tantam reponant fiduciam. Egregium ducem secuti, verbis quibus Donatistas compellabat, utimur: « Sunt libri divini, quorum auctoritati utrique consentimus, utrique credimus: ibi quæramus Ecclesiam, ibi discutiamus causam nostram. » [3]

(1) « Adam's Religious World Displayed. »

(2) Serm. 1, de Symbolo ad Catechum. c. 6. et de unit. Eccl. c. 5.

(3) Burnet contendit nos non posse Scripturis uti in Ecclesia dignoscenda, quippe quarum auctoritas ex ipsius Ecclesiæ judicio pendet: sed vehementer aberrat, quum historica fides eis vindicetur iis quæ priore tractatu exposuimus argumentis. Testimonio et judicio Ecclesiæ indigemus ut de divina earum inspiratione certo

Scripturarum testimoniis veterum scriptorum, præsertim eorum qui intra quinque sæcula a Christo nato floruerunt, sententias adjungendas duximus, ut constet qua ratione ipsi ea intellexerint, et quæ apud Christifideles de Ecclesiæ auctoritate ubique obtinuerit fides. Argumenta autem ex Scripturis sumptą de Ecclesiæ forma et auctoritate magnam apud omnes habere vim necesse est, quum historiæ sint monumenta fide dignissima. Igitur communem hominum sensum in hac re licet appellare, ut quibus de divina Scripturarum auctoritate non constat, qua ratione Christianorum societas et respublica primum constituta sit, ex historicis veluti documentis pateat. Ea ratione qua contra Deistas Scripturis usi sumus, historica earum auctoritate probata, eas adhibemus, [1] ut qualis a Christo instituta sit Ecclesia ostendamus; pertinet scilicet ad historiam, quæ Novi Testamenti libris continetur. Interpretationem autem testimoniorum quibus utemur, non ex Ecclesiæ auctoritate derivamus, dum de ipsa auctoritate statuenda apud infideles vel hæreticos agitur; sed ex vi verborum, sermonis contextu, et antiquitatis sensu, qui certe ex obvia eorum significatione ortus censendus est. Nec fidem veluti divinam Ecclesiæ auctoritatis hac ratione statuimus, sed humanam quamdam [1] suadendo scilicet, sicut jam Christi revelationem Deistis suasimus; illam enim compendio quodam auctoritatis haberi censemus, Deo ment illustrante, ut Ecclesia domus eju veritatis præco ac custos, ex iis, qu undequaque diffundit, cœlestis lumi radiis, agnoscatur. Fideli autem hon ni jam Ecclesiam agnoscenti, et tes monium ejus de divina Scripturar inspiratione excipienti, mire inserviu elogia quibus in iis ornatur, et privi giorum documenta quæ referuntur, fides quam divinitus illustratus con pit explicatior et clarior de summa ej auctoritate evadat.

CIRCULUS VITIOSUS.

6. Quærit Stillingfleet utrum infal bilem Ecclesiæ auctoritatem absq Scripturarum testimoniis fide divi amplecti valeamus; [2] cui utique spondemus, ita nobis firmiter e persuasum: nam quæ menti exhibe tur Ecclesiæ indicia certitudinem riunt, cui nulla errandi subest forn do, quæque, divina gratia aspirant fidei divinæ virtutem habet. [3] Cæter et Scripturis uti licet, quin principi quod in quæstione ponitur petere deamur, sicut legatus reipublicæ lit ras mandataque quibus sua declarat auctoritas exhibens, eam probat. E clesia igitur legationem qua pro Chris fungitur prædicat, et codice exhibi probat, quo scilicet sine ulla amb guitate declaratur. Quum de histori Scripturarum veritate, apud hostes E clesiæ plerosque admissa, dubitan

constet, omni de singulorum librorum auctoritate dubitatione remota, uti in sequenti tractatu demonstrabimus. Burnet Analysis, p. 280, edit. Dublin, an. 1829.

(1) « Nel Cristianesimo riconosconsi due specie di fede; naturale e umana, e sovrannaturale e divina. Si ha la prima quando si crede il fatto della Rivelazione per la forza ch' esercitano naturalmente sullo spirito umano gli argomenti i quali lo provano; ed é simile a quella, che si presta a tutte le storie. La seconda viene in noi prodotta dall immediata azione della grazia celeste, la quale dipende piuttosto da Dio, che la che dall' uomo che la riceve. » Spedalieri p. sezione III. c. vi. tom. 2, p. 78.

(2) Stillingfleet's Works, v. 4, p. 123, citat Newland in Analysi, p. 278, Note.

(3) Adnotat Stillingfleet credibilitatis motiva Catholicorum confessione *moralem* tantum aff re certitudinem; sed ludit verbo: eo scilicet quando intelligitur magna verisimilitudo, quando certitudo omnimoda nixa legibus quib mentes reguntur. Hæc, quæ omne errandi exclu periculum, ex motivis credibilitatis habetur.

nullus sit locus, jure meritoque iis utitur.

7. Quamvis igitur censeamus Ecclesiæ auctoritatem absque Scripturarum ope demonstrari facile certoque posse, fidemque concipi divinam, gratia mentem illustrante, et roborante voluntatem, ut veritates quas tradit, ob Dei per eam loquentis auctoritatem amplectatur; quod iis præsertim qui legere haud noverint contingit : plerisque tamen Scriptura est inter subsidia ad explicandam vel concipiendam divinam illam fidem. Quum enim Ecclesia Scripturas suis filiis indesinenter exhibeat et exponat, ipsæ cum aliis divinæ suæ auctoritatis indiciis ad eam commendandam inserviunt. Sive igitur earum historica veritas tantum agnoscatur, sive earum inspiratio humana quadam persuasione teneatur, ex iis una cum cæteris credibilitatis rationibus, ad divinam Ecclesiæ institutionem, et in docendo auctoritatem infallibilem agnoscendam movemur, et divinæ gratiæ adjutorio ducimur. Ejus testimonio et judicio innixi, Scripturas tamquam Dei eloquia divina fide deinceps veneramur.

8. Circuli vitiosi objectioni, cui in limine occurrendum duximus, utpote qua gaudent protestantes, nullus profecto est locus, tunc enim fit quando duo æque incognita mutuo se probant. Sic in allato legati exemplo, si homo omnino incognitus sui principis vel reipublicæ nomine sese alieno principe coram sisteret, legationis jura sibi vindicans, documento dubio allato, quod tamen authenticum esse vehementer affirmaret, munus illud non posset felici successu tueri Sed si documento insint authentiæ indicia haud dubia, vel vir alias fide dignus noscatur, quibus gaudeat juribus potest facile inde intelligi. Ita Ecclesiæ testimonium ex plurimis aliis capitibus fide dignissimum noscitur, et sacro codici præclara insunt divinæ, quam ei tribuit Ecclesia, inspirationis indicia. Jura igitur et auctoritas Ecclesiæ inde colliguntur, et innotescunt, aliis cæteroquin argumentis jam satis firmata.

9. Profecto Augustinus hac nostra methodo usus est; nam Ecclesiæ Catholicæ auctoritate se adductum fuisse ut Evangelio fidem adhiberet profitetur, quam auctoritatem ex Scripturis sacris ipse se nosse alias dicit, quin tamen silentio pertranseat plurima alia momenta quibus commendabatur : « Ego vero Evangelio non crederem, nisi me Catholicæ Ecclesiæ commoveret auctoritas. »[1] « Ut hanc omittam sapientiam, quam in Ecclesia esse Catholica non creditis, (*Manichæos alloquitur*) multa sunt alia quæ in ejus gremio me justissime teneant. Tenet consensio populorum atque gentium : tenet auctoritas miraculis inchoata, spe nutrita, caritate aucta, vetustate firmata : tenet ab ipsa Sede Petri Apostoli, cui pascendas oves suas post resurrectionem Dominus commendavit, usque ad præsentem episcopatum successio sacerdotum ; tenet postremo ipsum Catholicæ nomen, quod non sine causa inter tam multas hæreses sic ista Ecclesia sola obtinuit, ut cum omnes hæretici se catholicos dici velint, quærenti tamen peregrino alicui, ubi ad Catholicam conveniatur, nullus hæreticorum vel basilicam suam vel domum audeat ostendere. Ista ergo tot et tanta nominis Christiani carissima vincula recte hominem tenent credentem in Catholica Ecclesia, etiam si propter nostræ intelligentiæ tarditatem, vel vitæ meritum, veritas nondum se apertissime ostendat. »[2]

(1) Contra Epist. Manichæi quam vocant fundamenti c. v.

(2) Ibid. c. iv.

CAPUT I.

DE ECCLESIA VISIBILI.

10. Christum a Vatibus sacris prædictum Mosaicam legem explicuisse, et ad perfectionem etiam ampliorem homines suis documentis impulisse, imo sublimiora quædam dogmata, arcana Dei, revelasse, in confesso est. Eum Apostolis duodecim quos elegit demandasse munus ea quæ tradiderat, ipsis audientibus, aliis, etiam per universas gentes, annuntiandi, et baptizandi ritu eos qui crederent in suos discipulos adoptandi, apud plerosque constat. Imo vix diffitebitur qui Evangelium legerit promissiones amplissimas discipulorum cœtui, qui Ecclesia dici consueverunt, factas. Ex quo autem sæculo decimo sexto Ecclesiæ auctoritas in quæstione est posita, magno studio elaborarunt novarum opinionum patroni, ut quæ ad eam firmandam allegabantur testimonia ingeniose detorquerent. Placuit illis Ecclesiæ nomine fideles præsertim intelligere, quos justos habuit Lutherus, electos et prædestinatos Calvinus, sua de fide justificante unusquisque innixus sententia. Visibilem Ecclesiam agnoscere visus est Calvinus : « In ejus sinum aggregari vult Deus filios suos, non modo ut ejus opera et ministerio alantur, quamdiu infantes sunt ac pueri, sed cura etiam materna regantur donec adolescant, ac tandem perveniant ad fidei metam. Hæc enim quæ Deus conjunxit separari fas non est (Marc. 10. 9,) ut quibus ipse est Pater, Ecclesia etiam mater sit : neque id sub lege modo sed etiam post Christi adventum (Gal 4. 26.) qui novæ et cœlestis Hierosolymæ nos esse filios docet. » His verbis alia plena dolo adjicit, ut sit effugium : « In Symbolo ubi profitemur nos credere Ecclesiam, id non solum ad visibilem, de qua nunc agimus, refertur, sed ad omnes quoque electos Dei, in quorum numero comprehenduntur etiam qui morte defuncti sunt. Ideo et credendi verbum ponitur. [2] Sed quia exiguus numerus et contemptibilis latet sub ingenti turba, et grana tritici pauca teguntur paleæ congerie, soli Deo permittenda est cognitio suæ Ecclesiæ, cujus fundamentum est arcana illius electio. »[1]

11. Ecclesiam tamen visibilem [illegible] utcumque Sectarii plerique agnoscunt [illegible]; sed vocis ambiguitate utuntur ut Evangelicis de ea testimoniis haud penitus obruti videantur. Dolum hunc in ipsa Augustana Confessione ægre dissimulat Joannes Georgius Walchius, Lutheranus Theologus : « Ita enim de Ecclesia loquuntur, ut non satis accurate discrimen inter Ecclesiam visibilem atque invisibilem observatum fuisse facile quis credere possit. Sed tamen et hoc dubium ita comparatum est ut illud commode tolli, ac res ipsa secundum sententiam confessorum plana fieri queat. »[3] In Confessione fidei quæ Westmonasteriensis audit, anno 1647 a theologis Puritanis edita, invisibilis et visibilis Ecclesiæ discrimen manifesto statuitur; hæc constare dicitur ex omnibus per orbem qui veram Religionem profitentur, una cum eorum filiis, cui etiam ministerium, oracula, et instituta divina a Christo tradita sunt, quem præsentem ea ad electorum salutem efficacia suo Spiritu facere docent.[4] Ita etiam Presbyteriani nostrates. Baptistæ ea fere tradunt

(1) Calv. Instit. l. 4. c. 1.

(2. Art. xix. Anglicanorum. Sic etiam Methodistæ iisdem verbis Art. xiii.

(3) Introductio in libros Ecclesiæ Lutheranæ Symbolicos, Jenæ 1732, p. 279.

(4) The visible church of God, which is Catholic or universal under the Gospel, (not [illegible]fined to one nation, as before under the l[illegible] consists of all those throughout the world [illegible] profess the true religion, together with thei[illegible]

li Ecclesia : sed vago quodam le visibili loquuntur, dicentes per orbem, fidem Evangelii pro-, quin eam erroribus funda-ı subvertentibus, aut vitæ ini-perdant, esse vocarique posse *les sanctos*, » ex quibus singuli onstituendi sint. [1]

Propositio.

sia, de qua in Christi promiss agitur, est visibilis; scilicet, idem profitentium sub rectorim a Christo auctoritatem deris.

rob. Quum Simon Christum Dei agnovisset, id divinæ revelaibuit Christus, eumque petram rit, adjungens : « Et super hanc ædificabo Ecclesiam meam, et nferi non prævalebunt adverı. » [2] His etiam promissionem) dandis regni cœlestis clavibus, solveret, vel ligaret in terris, vel ligata in cœlis haberentur, Eo loci sermonem fieri de hoconventu, non de singulis ele-l justis soli Deo notis, patet ex ›sa, nam ἐκκλησία quam Matterpres adhibuit, apud Græcos um cœtumve significat, qua-« in legitima ecclesia » dissiam Ephesinus scriba proposuit odam. [3] Vocis obvia significatio ex sermonis contextu firmaım enim similitudinem ab ædipra petram erecto mutuetur ı, Simone qui divinitus revelatam fidem professus est petra designato, qui super eum ædificandi sunt, lapides veluti vivi, fidem illius instar professuri merito æstimantur. Ipsi autem Simoni Petro, clavium symbolo, ligandi et solvendi potestas, auctoritas scilicet maxima in Ecclesia promittitur exercenda. De eo igitur cœtu visibili agitur, in quo hæc auctoritas exercetur, et quem proinde regit. [4]

13. Eadem vocis significatio passim occurrit in Novo Testamento : consueverunt quippe fideles cujuslibet loci Ecclesiæ nomine appellari, [5] sed sensu ampliori *meam Ecclesiam* appellat Christus omnes quotquot in eum credituri forent, fidemque divinam professuri, Petro clavium potestatem exercente.

14. Christus de pertinaci homine loquens, jubet ut tandem Ecclesiæ denuntietur : « Dic Ecclesiæ : si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus et publicanus. » [6] Liquet de tribunali quodam hic agi, quod et ipse statim explicat, Apostolos compellans : « Amen, dico vobis : quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in cœlo : et quæcumque solveritis super terram, erunt soluta et in cœlo. » Ecclesiæ igitur nomine eo loci præsules fidelium conventus designantur, qui pertinaces monitionibus flectant, vel a fidelium consortio amoveant. Pro delicti ratione Ecclesiæ *localis*, vel universalis Antistiti denuntiatio est facienda.

is the kingdom of the Lord Jesus Christ, and family of God, out of which there nary possibility of salvation. Unto this risible church Christ hath given the oracles and ordinances of God, for the and perfecting of the saints in this life, l of the world; and doth by his own ınd spirit, according to his promise, a effectual thereto. » Westminster Con-' Faith ch. 25. § 2. 3. Eadem occurrunt sione fidei a Presbyterianis edita in ıciis.

(1) Baptist Confession of Faith, ch. 27, « are and may be called visible Saints. »

(2) Mat. xvi. 17.

(3) Act. xix, 39. — קָהָל quod apud Hebræos colentium Deum cœtum significat, a Septuaginta interpretibus ἐκκλησία redditur. Deut. 9. 10. 18. 16.

(4) Consule Bossuetium II. Inst. past. sur les promesses de l'Eglise, Vol. xxii.

(5) Ecclesia quæ erat Jerosolymis. » Act. viii. 1.

(6) Mat. xviii. 17.

15. Apostolus Ecclesiæ voce pro fidelium cœtu etiam utitur : « Attendite vobis, » inquit alloquens presbyteros Epheso accersitos, « et universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit episcopos, regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo. » [1] Priori Christi testimonio fidelium rectores præsertim intelliguntur : hoc Apostoli loco præcipue fideles : sed utroque visibilis Ecclesia, non ignoti quidam justi.

16. Sic ad Timotheum scribens Paulus ait : « Hæc tibi scribo, sperans me ad te venire cito. Si autem tardavero, ut scias quomodo oporteat te in domo Dei conversari, quæ est Ecclesia Dei vivi, columna et firmamentum veritatis. [2] » Hic plane designatur cœtus externus qui veritatem divinam prædicat et tuetur, et in quo versabatur Timotheus Præsulis munere fungens.

17. Ipsa Ecclesiæ notio ex verbis Christi Apostolos alloquentis habetur : « Vos estis lux mundi. Non potest civitas abscondi supra montem posita. Neque accendunt lucernam, et ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt. » [3] Apostoli ideo dicuntur lux mundi, quod in Ecclesia, tamquam in civitate in monte altissimo ædificata, luminaria sint, radios suos undequaque emittentia. Ita quidem vaticinati fuerant Hebræorum prophetæ : « In novissimo dierum erit mons domus Domini præparatus in vertice montium, et sublimis super colles : et fluent ad eum populi. » [4]

18. De Ecclesia scriptores veteres, quos, ob venerandam antiquitatem, Patres vocare consuevimus, ita constanter locuti sunt, ut cœtum visibilem, præ omnibus insignem designarent. S. Clemens Romanus, quem cum honore nominat Paulus, ad Corinthios scribens, ait : « Propter æmulationem atque invidiam, qui Ecclesiæ erant fideles ac justissimæ columnæ, etiam usque ad mortem passi sunt persecutionem. » [5] Ecclesia hic pro cœtu fidelium manifesto sumitur, columnæ autem Petrus et Paulus, quos laudare pergit, designantur. S. Ignatius passim Ecclesiam pro fidelibus alicujus regionis, Episcopo iis præsidente, usurpat : nonnumquam pro integro fidelium ubique cœtu : laudat enim Ephesios cum suo Episcopo « conjunctos sic uti Ecclesia Jesu Christo : » et consortii cum Episcopo in sacrificio necessitatem sic urget : [6] « Nemo erret : nisi quis intra altare sit, privatur pane Dei. Si enim unius atque alterius precatio tantas vires habet ; quanto magis illa quæ Episcopi est et totius Ecclesiæ ? [7] Recenset quoque Hierarchiæ gradus, quibus necessario constat Ecclesia : « Cuncti similiter revereantur Diaconos, ut mandatum Jesu Christi : et Episcopum, ut eum qui est figura Patris : Presbyteros autem, ut consessum Dei, et ut conjunctionem Apostolorum. Sine his Ecclesia non vocatur. » [8] Ad Philadelphienses scribit : « Quotquot enim Dei et Jesu Christi sunt, hi sunt cum Episcopo. Quotquot autem pœnitentia ducti redierint ad unitatem Ecclesiæ, et isti Dei erunt. » [9] Ad Smyrnenses scribens fructum Christi mortem laudat : « ex quo fructu nos sumus, per divine beatam passionem ejus ; ut elevet signum in sæcula, per resurrectionem sanctis et fidelibus suis, sive in Judæis, sive in Gentibus, in uno corpore Ecclesiæ suæ. » [10] « Ubi comparuerit Episcopus, ibi et multitudo sit : quemadmodum ubi fuerit Christus Jesus, ibi Catholica est Ecclesia. » [11]

19. In re adeo manifesta tot testimonia superflua videri possunt : cætera

(1) Act. xx. 28. (2) I. Tim. iii. 14.
(3) Matt. v. 14. (4) Michææ iv. 1.
(5) Ep. 1. § 1. (6) Ep. ad. Ephes. § v.
(7) Ep. ad Ephes. § v. (8) Trall. § 3.
(9) Philad. § 3. (10) Ad Smyrn. § 1.
(11) Ibid. § 8.

rum magni est momenti demonstrasse invisibilis Ecclesiæ notionem quatenus a novatoribus exhibetur, Apostolico ævo non innotuisse, sed Ecclesiæ nomine cœtum publicum designatum. Nihil igitur novi tradidit S. Cyprianus, scribens in responsionem Petri Christo interroganti, numquid abire vellent Apostoli : « Loquitur illic Petrus, super quem ædificanda fuerat Ecclesia, Ecclesiæ nomine docens et ostendens, quia etsi contumax ac superba obaudire nolentium multitudo discedat, Ecclesia tamen a Christo non recedit, et illi sunt Ecclesia plebs sacerdoti adunata, et pastori suo grex adhærens. Unde scire debes Episcopum in Ecclesia esse, et Ecclesiam in Episcopo, et si quis cum Episcopo non sit, in Ecclesia non esse, et frustra sibi blandiri eos, qui pacem cum sacerdotibus Dei non habentes obrepunt, et latenter apud quosdam communicare se credunt, quando Ecclesia, quæ Catholica et una est, scissa non sit, neque divisa, sed sit utique connexa, et cohærentium sibi invicem sacerdotum glutino copulata. » [1]

Objectiones.

20. *Obj.* 1. Apostolus Ecclesiam prædicat a Christo dilectam, non habentem maculam, neque rugam, sed gloriosam.[2] Christus autem non potest diligere peccatorum cœtum, tot flagitiis inquinatum. Ergo Ecclesia quam diligit est justorum et electorum numerus, qui ipsi soli patet.

21. *Resp.* Utique a Christo Ecclesia sponsa sua dilecta est, quæ omni caret nævo, ipsa quippe doctrinam sanctam tradit, sanctaque administrat sacramenta. Plurimos tamen habet filios, qui suis monitis haud obtemperantes in varia ruunt flagitia. Hos non amplectitur Christus ea dilectione qua justos : sed eos patienter in corpore suo, quod est Ecclesia, sustinet, subsidia præbens quibus convertantur et salvi fiant, ni velint pertinaces in semita vitiorum perseverare. Diligit Christus Ecclesiam ex bonitate sua et misericordia, nulla habita operum nostrorum ratione, et baptismo lavat scelera, et pœnitentia vulnera sanat, et suorum ministrorum utitur opera, ut paretur sibi in cœlis Ecclesia gloriosa, nulla suorum membrorum infirmitate deformis. Sic Catholici Præsules, inter quos Augustinus, Donatistis responderunt « eamdem ipsam unam et sanctam Ecclesiam, nunc esse aliter, tunc autem aliter futuram. » [3]

22. *Obj.* 2. Apostolus electorum cœtum nomine Ecclesiæ manifesto designat : « Accessistis ad Sion montem, et civitatem Dei viventis, Jerusalem cœlestem, et multorum millium Angelorum frequentiam, et Ecclesiam primitivorum, qui conscripti sunt in cœlis. » [4]

23. *Resp.* Vocis significatio eo loci satis constat ex iis quæ sequuntur, et quæ præcedunt ; nec ideo eodem sensu ubique explicanda est, quum cæteris fere omnibus locis Ecclesiam in terris peregrinantem, quæ justos et peccatores suo gremio complectitur, designet. De triumphante Ecclesia et nos consuevimus loqui, ad eam corda fidelium spe et affectu ut elevemus, nec tamen ideo ambigua evadit vox de Ecclesia quæ in terris est plerumque adhibita.

24. *Obj.* 3. Christus de Ecclesia, sub ovilis figura, loquitur, oves autem electos plane intelligit, ait enim : » Ego vitam æternam do eis : et non peribunt in æternum, et non rapiet eas quisquam de manu mea. » [5]

25. *Resp.* Objecta verba non eadem occasione prolata sunt qua de ovili locutus est Christus. Cæterum iis

(1) S. Cypr. Ep. 69, ad Florent. Pupian.
(2) Ephes. v, 25.
(3) Aug. brev. coll. cum Donatist. 3. die n. 20.
(4) Heb. xii. 22. (5) Joan. x. 28.

suam potentiam, et benefica erga sibi credentes consilia declarat; respondit scilicet Judæis interrogantibus utrum esset ipse Christus, iisque exprobrat quod ipsi non crederent, adjungens se ovibus suis, scilicet sibi credentibus, vitam æternam largiturum, quas etsi contigerit ex persecutorum furore morte violenta rapi, in æternum non perituras dicit, nec enim ullius potentia eas ab ipso divellere valeret. « Illorum Dominus redarguit temeritatem, qui sibi mortis laqueos tetenderant. Stultissime enim de ejus nece cogitabant, cum non solum in ipsum nihil possent agere, si nollet, verum etiam neminem de suis valerent auferre. » [1] Ita S. Cyrillus Alexandrinus. Si placeat de electis intelligere Christum loqui, non repugnamus; nec enim obstat latiori vocis alio in loco significationi: « Qui igitur post perceptam gratiam, de numero ovium Christi pereunt, hi certe in Dei oculis oves non sunt. » [2]

26. *Obj.* 4. « Dabo legem meam in visceribus eorum, et in corde eorum scribam eam. » [3] « Regnum Dei non venit cum observatione, neque dicent: Ecce hic, aut ecce illic. Ecce enim regnum Dei intra vos est. » [4] « Veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu et veritate. » [5] « Ipsi tamquam lapides vivi superædificamini, domus spiritualis. » [6] « Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito in agro. » [7]

27. *Resp.* Ex nullo objectorum testimoniorum colligi potest Ecclesiam non esse visibilem. Jeremias quidem de Ecclesia non loquitur; sed de testamento novo, seu lege, quæ a veteri distinguitur, in lapidibus inscripta, et terroribus maxime circumdata; quum nova lex scripto non fuerit a Christo mandata, sed ore ipsius et Apostolorum promulgata, gratiis uberioribus eam comitantibus, et corda fidelium penetrantibus, ut fide affectuque intimo ei adhærerent. [8] Christus regni Dei nomine suum intellexit adventum; eum quippe interrogaverant Pharisæi: « quando venit regnum Dei? » quos, ut abduceret a præjudicata sententia, de terreno Messiæ principatu, monuit, cum pompa eum non deducendum, sed eum jam adesse, in cordibus per gratiam regnaturum. Quod autem dixit veros adoratores spiritu et veritate adoraturos, verissimum est, nec efficit Ecclesiam invisibilem; omnes enim qui cultum præstant ab Ecclesia præscriptum, spiritu et veritate adorant, quatenus victimis sanguineis postpositis, fide edocti verum et sublimem cultum Deo exhibent; ii vero præ cæteris spiritu et veritate adorant, qui puriori animi affectu externa Religionis officia obeunt; quos tamen solos constituere Ecclesiam Christus non innuit.

28. S. Petrus fideles, lapidum vivorum instar, domum spiritualem constituere dicit, comparatione utens ab ædificio desumpta; fideles autem lapides vivi, utpote homines, non saxa, vocantur. [9] Profecto ii omnes quos, absque justorum peccatorumve discrimine alloquebatur Apostolus, societatem facile omnibus conspiciendam constituebant. Quod attinet ad aliam comparationem a Christo ipso institutam inter regnum cœlorum et latentem thesaurum, liquet gratiam divinam hac similitudine indicari: si tamen ad ipsam Ecclesiam eam referre placeat, recte dicitur *thesaurus* ob maxima quibus dotatur privilegia; *absconditus* autem, eo quod infideles ejus virtutem ignorent; qua tamen detecta, cæterorum omnium detrimento eum sibi, amplectendo fidem, comparant: « quem

(1) L. vii. in Joan. Ev. c. x. (2) Ibidem.
(3) Jer. xxxi. 33. (4) Luc. xvii. 20.
(5) *Joan.* iv. 23. (6) I. Petr. ii. 5.
(7) Math. xiii. 44. (8) Heb. x. 16.
(9) Vide Cornelium a Lapide et Bloomfield in loc.

homo, abscondit, et præ-
vadit, et vendit universa
et emit agrum illum. »
Ecclesiæ membra in Scri-
bra Christi, qui caput est
m Ecclesiam, dicuntur,
me conjuncta : « ex quo
is compactum et connexum
juncturam subministratio-
et autem animus eam im-
Christo intimam conjun-
itare.
Utique membra sunt Chri-
ue ad Ecclesiam pertinent,
umque habent fidei, vel
alis principium, ab ipso
quod loco objecto tradit
Nec horret animus pecca-
ra Christi habere lato quo-
, quatenus ad Ecclesiam
uæ corpus ejus mysticum
enim strictiori sensu ejus
it, nisi qui Spiritum ejus
sumpsit inde occasionem
fideles a fornicationis vi-
t : « Nescitis quoniam cor-
membra sunt Christi? Tol-
membra Christi, faciam
retricis? Absit. » [2]
. Ipsi Catholici animam a
lesiæ consueverunt distin-
s ad eam pertinere affir-
um peccatores sint in cor-
orum autem et electorum
a Ecclesiæ privilegia data
legaverit.
Ea Theologorum distinctio
sibili non obstat, quum
eccatores non esse Deo
vita frui gratiæ, etsi mem-
lesiæ. Agnoscimus quidem
clesiæ in justorum et ele-
tem maxime dirigi; sed
justis et electis tantummodo non sunt concessa : ministerium quippe et magisterium instituit Christus in Ecclesia, cui se adfuturum promisit, ut verbi prædicatione et Sacramentorum dispensatione gloriosam sibi in ævum Ecclesiam compararet. [3]

33. *Obj.* 7. Articulus Symboli supponit Ecclesiam non videri, sed credi, « in quam nos esse insitos vere simus persuasi. » [4]

34. *Resp.* Et videtur et creditur Ecclesia. Videtur societas hominum : creditur divinitus instituta, divina in docendo prædita auctoritate, et ad mundi usque finem permansura. [5] De nostra autem electione silet Symbolum, sicut et de electorum cœtu, quamvis hi procul dubio ad Ecclesiam pertineant, quæ alias reti adsimilatur, quo piscium pleno, et ad littus attracto, eliguntur boni, projectis malis.

CAPUT II.

DE PERPETUITATE ECCLESIÆ VISIBILIS.

35. Non adeo repugnant Novatores Ecclesiæ visibili ut eam olim extitisse et etiamnum existere diffiteantur : sed quum ea urgeantur quæstione, ubinam fuerint eorum sectæ tot sæcula a Christo, nec facile possint successionem per sectas alias antiquiores derivare, confugiunt ad Ecclesiæ invisibilis figmentum; et audacter affirmant ubique grassante idololatria, et corrupta Ecclesia visibili, latuisse veros Dei famulos, justos et electos, quos sua gratia illustravit suosque fecit Deus. « Sic, » inquiebat Calvinus, « anteactis sæculis Dominus hominum ingratitudinem ultus est : nam quia

, (2) I Cor. vi. 15,
11, et v. 23.
iv. Inst. c. 1. Heidelberg. Cate-
Ecclesiam electorum a Deo colligi
which I believe I am, and always
shall remain a living member. »

(5) Vide Pearson on the Creed, art. ix. « This indeed is a proper object of faith, because it is grounded only upon the promise of God. »

veritati suæ obedire noluerant, et lucem suam extinxerant, eos excæcatos sensu, et absurdis mendaciis ludi, et altis tenebris immergi passus est, ut nulla veræ Ecclesiæ facies extaret : interim tamen suos, et dispersos, et delitescentes in mediis erroribus et tenebris ab exitio servavit. »[1] Anglicani etiam in suis homiliis orbem Christianum per plura sæcula idololatria obrutum tradunt; sed insigniores eorum scriptores Ecclesiam non posse deficere docent.[2] Presbyteriani, tum in Westmonasteriensi confessione, tum in ea quam in Fœderata America adoptarunt, perpetuam Ecclesiæ visibilitatem videntur agnoscere, eam tamen aliquando minus conspicuam se præbere affirmantes.[3] Baptistæ dicunt Christum semper habuisse, semperque habiturum in terris regnum iis constans qui in eum credunt, et professione sui nominis distinguuntur.[4] Methodistæ, Anglicanorum articulum retinentes, non satis suam mentem hac de re patefaciunt.[5]

Propositio.

Ecclesia visibilis numquam a Christi tempore defecit, numquam defectura est.

36. *Prob.* ex præclaris illis Christi verbis : « Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam. » De Eccl sia visibili sermonem hic fieri jam v dimus, cujus perpetuam duratione verbis clarioribus exprimere vix Chı stus ipse potuit.

37. Accedit specialis Apostolis fac promissio, Christum iis docentibus baptizantibus semper adfuturum. « Da est mihi omnis potestas in cœlo et i terra. Euntes ergo, docete omnes ge tes, baptizantes eos in nomine Patri et Filii, et Spiritus Sancti, * * * * ecce ego vobiscum sum omnibus di bus, usque ad consummationem sa culi. »[6] Ecclesia visibilis ea certe e in qua Apostolicum docendi et bapt zandi munus exercetur : Christus au tem Apostolis verbis amplissimis s semper adfuturum in illo mune obeundo pollicitus est : ergo Eccles in qua illud munus exercetur semp durabit.

38. Consonant vaticinia, inter qu illud Danielis : « In diebus regnoru illorum suscitabit Deus cœli regnu quod in æternum non dissipa tur. »[7]

Id vetustis scriptoribus semper f persuasum. Unum laudabimus Hie nymum : « Super petram fundata Ecc sia, nulla tempestate concutitur, nu turbine, ventisque subvertitur. »[8]

(1) Præf. Inst. ad Regem Galliæ.

(2) « This is that church, which being built upon the foundations of the Apostles, among whom Peter was a rock, or one firm foundation stone, and Jesus Christ himself the chief corner stone; is by their disciples and followers propagated through all generations, unto the end of the world : Christ having promised to be always with it and protect it, that the gates of hell, that is persecution, and even death itself should not be able to prevail against it. » Exposition of the Church Catechism, by Samuel Clark.

« When Christ spake first to Peter, he sealed his speech with a powerful promise of perpetuity, saying : « Thou art Peter, and upon this » rock I will build my church, and the gates of » hell shall not prevail against it. » » *Pearson on the Creed*, art. 9, p. 513.

« The constant visibility of the church promised, thus : « I will be with you always, » to the end of the world,) and (the gates of » shall not prevail against te church. » » Anal of Burnet's Exposition, by Newland, p. 290.

(3) « This Catholic church hath been som mes more, sometimes less visible. * * * Ne theless there shall always be a church on ea to worship God according to his will. » W minster Confession. ch. 25. § 4. 5. Citant. xvi. 18.

(4) « Christ always hath had, and ever s have a kingdom in this world, to the end ther of such as believe in him, and make professio his name. » Bapt. Confess. ch. 27. § 3.

(5) Methodist Confession of Faith. art. xiii.

(6) Matt. xxviii, 18. (7) Dan ii. 44.

(8) Comm. in c. 4 Isaiæ.

Objectiones.

39. *Obj.* 1. Ecclesia visibilis sæpe defecit: 1° Ada et Eva peccantibus. 2° tempore diluvii. 3° Israelitico populo cum Aarone vitulum adorante. 4° tempore Eliæ, qui nonnisi Deo revelante didicit alios præter se superesse veri Dei cultores. 5° tempore Manassis, quando publicus cultus abolitus est. 6° tempore Concilii Ariminensis, de quo scribit Hieronymus : « ingemuit totus orbis, et se Arianum esse miratus est. » [1]

40. *Resp.* Quum de Ecclesia a Christo fundata agatur, quinque priora exempla ad rem non pertinent. Cæterum non constat societatem Dei veri cultorum unquam etiam ante Christum natum penitus defecisse. Quod ad Adæ et Evæ lapsum spectat, a debita Deo obedientia se subduxerunt, amplioris scientiæ vana cupidine; nec tamen fidem cultumque veri Numinis abjecerunt. Homines etiam ante diluvium, paucis exceptis, vitiis indulgebant, quin a cultu deficerent; nullo enim certo documento ostenditur idolorum cultum diluvium antecessisse. Non omnes Israelitæ adorati vituli scelere obstricti videntur: dicente enim Moyse: « Si quis est Domini, jungatur mihi, » « congregati sunt ad eum omnes filii Levi; » [2] quos propterea, acerrimos criminis vindices, eidem reatui obnoxios non licet suspicari. Animadvertendum etiam Aaronem nondum sacerdotio fuisse insignitum; [3] et Moysen tunc verum fuisse Judaici populi caput. Cæterum si quis mordicus contendat omnes prædictos a fide defecisse, ipsam invisibilem Ecclesiam, seu piorum numerum, evertet. Eliæ tempore maxime conspicuus fuit Deum colentium cœtus, regnabant quippe Asa et Josaphat piissimi principes in Juda; nec verosimile est Eliam putasse se solum in ipso regno Israelitico jam superesse veri Dei cultorem, sed unicum esse prophetam : « Prophetas tuos occiderunt gladio, derelictus sum ego solus. » [4] « Ego remansi propheta Domini solus. » [5] Cæterum ignorasse videtur tantum esse servorum Dei in Israelitico regno numerum : quum ipse tunc vagaretur hac illacque, ut vim persecutoris declinaret. Manasse regnante, publicus cultus fuit quidem suspensus, idolis in templum inductis; sed plurimi, inter quos Isaias recensetur, impii regis conatibus restiterunt.

41. Quod de Ariminensi Concilio dicit Hieronymus, ab ipso explicatur, dum narrat Patres Ariminenses, Valentis ac Ursacii iteratis declarationibus delusos, formulæ fidei, quæ, *consubstantialis* voce omissa, fidem tamen videbatur satis enunciare, subscripsisse : « Superficies expositionis nihil sacrilegum præseferebat : sonabant verba pietatem, et inter tanta mella præconii nemo venenum insertum putabat : non erat cura Episcopis de vocabulo, cum fides esset in tuto. » [6] Etsi autem adversariis concederetur 400 et amplius Patres, qui Arimini convenerant, Arianam perfidiam suis subscriptionibus confirmasse ; falso inferretur defecisse e terris visibilem, veramque Ecclesiam; numerantur enim a *Labbeo* mille sedes in Oriente, et 800 in Occidente, quibus 100 a Carolo a S. Paulo adjunguntur, juxta illius ætatis monumenta ; et constat Ariminensia acta a Liberio Papa, cæterisque per orbem Catholicis Episcopis improbata. Ipsi etiam Ariminenses, detecta hæreticorum subdolis verbis venenum celantium fraude, statim reclamarunt : « Concurrebant Episcopi » inquit Hieronymus « qui sine

(1) Dial. contra Luciferianos.
(2) Exod. xxxii. 26. (3) Exod. xl.
(4) III. Reg. xix. 14.
(5) III. Reg. xviii. 22.
(6) Dial. contra Lucif.

conscientia hæretici ferebantur, contestantes corpus Domini, se nihil mali in sua fide suspicatos. Putavimus, inquiebant, sensum congruere cum verbis * * * multaque alia flentes asserebant. »[1]

42. *Obj.* 2. « Verumtamen Filius hominis veniens, putas, inveniet fidem in terra ? »[2] et Apostolus diem judicii futurum non esse ait, « nisi venerit discessio primum, et revelatus fuerit homo peccati — ita ut in templo Dei sedeat. »[3] De Ecclesia etiam dicit S. Joannes : « Mulier fugit in solitudinem, ubi habebat locum paratum a Deo, ut ibi pascant eam diebus mille ducentis sexaginta. »[4]

43. *Resp.* « Christus fidei raritatem significat, non totalem interitum, » ut animadvertit Theophylactus. Discessio autem a S. Hieronymo[5] explicatur defectio a Romano imperio ; quod si placeat eo nomine defectionem a fide intelligere, eam magnam futuram, adveniente Antichristo, concedere non gravabimur, quin idcirco Ecclesia desinat esse conspicua, magna filiorum per orbem multitudine. De muliere fugiente in solitudinem, vix aliquid nisi hariolando possumus proferre, quum vaticinia illa adeo sint obscura ; cæterum verosimile esse non negamus fideles plurimos in solitudinem se collaturos, ut Antichristum persequentem effugiant : manebunt tamen plurimi quorum aliquos ipse gladio percutiet ; qui omnes Ecclesiam visibilem constituent. Certe eo ipso tempore fides vera palam prædicabitur ; « dabo duobus testibus meis, et prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta. »[6]

44. *Obj.* 3. Scripturæ testimonia quibus perpetua Ecclesiæ duratio fulcitur, instar tot aliarum promissionum Synagogæ, et templo, et Davidi factarum haberi possunt : proindeque conditione aliqua, qua nituntur, deficiente, suum non consequentur effectum.

45. *Resp.* Conditio illa frustra statuitur, silente Scriptura, et repugnante omnium sæculorum a Christo nato fide. Certe immane discrimen intercedit inter promissiones quæ Ecclesiam respiciunt, et alias in objectione indicatas ; nam sacrificiorum Mosaicorum defectionem, et legis novæ promulgationem Deus alibi prædixerat ;[7] quapropter quæ legis et Synagogæ perpetuam durationem polliceri videbantur, necessario debebant de diuturni temporis spatio intelligi : regiam etiam potestatem Davidis posteris promissam includere conditionem fidelitatis Deo servandæ facile quis poterat conjicere, quamvis vaticinium in Christo sublimi ratione adimpletum liceat etiam contemplari. Promissiones autem Ecclesiæ factæ non nituntur alicujus virtute, sed Dei erga hominum genus misericordia ; nec ad privatorum utilitatem referuntur, sed ad divinam gloriam hominumque per omnia sæcula salutem, veritatum divinarum prædicatione ; nec aliquo alio testimonio arctantur ; sed per se amplissima, clarissima omnium sæculorum deinceps fide, rerumque eventu, nulla niti conditione, nullo limite arctari demonstrantur.

Corollaria.

46. Ex huc usque disputatis liquet Ecclesiam a Christo fundatam esse societatem hominum, divinam quam tradidit doctrinam profitentium, sub rectore supremo in terris, ejus vices obeunte : quæ per omnes rerum vices ad finem usque mundi duratura est, fidei summa concordia, et communi quodam regimine conjuncta. Juvat igi-

(1) Dial. contra Lucif. (2) Luc. xviii. 8.
(3) II. Thess. ii. 3. 4.
(4) Apoc. xii. 6.
(5) Epist. 151, ad Algasiam.
(6) Apoc. xi. 3.
(7) Dan. ix. Jer. xxxi.

tur quædam ponere quæ inde sequuntur principia, ad quæ, veluti tesseras, omnis Ecclesia quæ pro Christiana haberi vult, est revocanda.

I. Ecclesia vera semper visibilis est, adeoque semper nosci potest quænam ex omnibus hominum societatibus sit, ita ut a cæteris omnino distinguatur.

II. Quum societates Christiano nomine gloriantes inter se distinguantur doctrinæ diversitate, et regiminis forma, Ecclesia Christi ita debet esse visibilis, ut certo cognosci possit quænam fides, et quænam regiminis forma in illa necessario vigere debeat.

III. Ex eo autem quod Ecclesia perpetua sit, seu indefectibilis, sequitur quamlibet Ecclesiam, seu societatem Christianam, quæ aliquo tempore a Christi et Apostolorum ætate non extitit, vel aliquo tempore visibilis non fuit, veram Christi Ecclesiam non esse.

Peremptorium igitur est argumentum contra novitias omnes sectas, eas ante Lutheri, Calvini, Wesleyi, Foxi, vel alius cujuscumque auctoris sui tempora non extitisse.

CAPUT III.

DE ECCLESIÆ UNITATE.

47. Sunt inter Protestantes plurimi nobiscum concordes in Ecclesiæ visibilis perpetua duratione tuenda, qui tamen eam singulas fere sectas complecti contendentes, dum tuentur destruunt. Vitium in eo latet quod eos qui præcipua quædam fidei dogmata profitentur, et Baptismo et Eucharistia utuntur, quadam etiam regiminis forma servata, Ecclesiam constituere plerique censeant, et Universalem Ecclesiam his veluti membris, nullo licet communionis existente vinculo, constare. « Ubicumque enim, » inquit Calvinus, « Dei verbum sincere prædicari atque audiri, ubi Sacramenta ex Christi instituto administrari videmus, illic *aliquam* esse Dei ecclesiam nullo modo ambigendum est. »[1] Principium illud adoptasse visi sunt Anglicani, apposita clausula, qua quæ necessario ex Christi instituto ad Sacramentorum pertinent administrationem, in Ecclesia exiguntur.[2] Liquet eos pro certo habere singulos homines, ex Scripturis, vel divino certe lumine, nosse valere quæ sit Christi doctrina, et legitimus Sacramentorum usus, et hac ratione ad discernendam Ecclesiam adjuvari, quum tamen hoc opus, hic labor sit. Cæterum eorum errorem de illo consensu in quibusdam præcipuis dogmatibus, qui ad unitatem illis sufficere videtur, refellere imprimis oportet, unitatem fidei omnia dogmata complecti demonstrando.

48. Præmonendum duximus eos sæpius vocibus uti specie Catholicis. Sic Calvinus ipse dicit: « Ecclesiam universalem esse collectam ex quibuscumque gentibus multitudinem, quæ intervallis locorum dissita et dispersa, in unam tamen divinæ doctrinæ veritatem consentit, et ejusdem religionis vinculo colligata est. »[3] Catechismus Heidelbergensis, qui in Ecclesiis Reformatis adhibetur, dicit Deum colligere ex toto humano genere Ecclesiam ad vitam æternam electam, in vera fide concordem.[4] Sic Pearson dicit Eccle-

(1) Calvin. Instit. l. iv. c. 1. § 10.

(2) « The visible church of Christ is a congregation of faithful men, in the which the pure word of God is preached, and the Sacraments be duly administered according to Christ's ordinance in all those things that of necessity are requisite to the same. » Art. xix. « It means no more, than that there are divers churches throughout the world, constituting one general church, united in all the essential articles of the christian faith. * * She impliedly disclaims communion with all those churches which obtrude doctrines striking at the fundamental principles of christianity. » White diss. II. of the Catholic church.

(3) Calvin. l. iv. Inst. c. 1. § 9.

(4) « Agreeing in the true faith. » p. 7.

siam unam esse, quia membra omnia in unam fidem conveniunt. Hæc autem de fundamentalibus dogmatibus intelligunt, nec tamen clare definiunt quæ sint. Exemplum ponit Burneti abbreviator, Christum pro peccatoribus mortuum esse : quod tamen vaga illa ratione Socinianus vix gravaretur fateri. [2] Christum autem sexta hora diei mortuum esse dogma non fundamentale dicit, quia etsi tradatur in Scripturis, posset absque culpa vel salutis dispendio ignorari. Eamdem sententiam Presbyterianis, Baptistis Methodistis, aliisque communem esse, ex iis quæ jam recitavimus testimoniis satis colligitur.

Propositio.

Ecclesiæ Unitas omnem dogmatum varietatem excludit.

49. *Prob.* 1. Apostolus ad Ephesios scribens, eos hortatur ut sint « soliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis. Unum corpus, et unus spiritus, sicuti vocati estis in una spe vocationis vestræ. Unus Dominus, una fides, unum baptisma. Unus Deus et Pater omnium. » [3] De Christo ad Patrem ascendente dicit : « Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem pastores, et doctores, ad consummationem Sanctorum in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi : donec occurramus omnes in unitatem fidei, et agnitionis Filii Dei, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi : ut jam non simus parvuli fluctuantes, et circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris. » [4] Fidei igitur unitas, instar Dei unitatis, non admittit divisionem, sed omnem tolli varietatem, ita ut haud amplius cir cumferamur omni vento doctrinæ, ne simus parvuli fluctuantes. Jam ver liquet hanc constare non posse cum dogmatum quorumcumque discordia Id colligere est quoque ex eo quod a Corinthios scribit : « Obsecro autem vos fratres, per nomen Domini nostri Jesu Christi : ut idipsum dicatis omnes, e non sint in vobis schismata : sitis autem perfecti in eodem sensu, et in eadem sententia. » [5] Hanc sententiarum concordiam, omni evitato schismate referri ad contentiones de suis in fide magistris liquet ex versiculo sequenti sed eo vehementius contentiones hujusmodi evitandas censuit Apostolus quod schismatis et erroris contra fidem periculo non vacarent; uti ex duabu quas scripsit ad Corinthios epistola perspici potest. Constat igitur senten tiarum concordiam et unitatem exig quam, Jesu Christi nomine solemnit invocato, commendat.

50. Ad Timotheum episcopum scri bens, hortatur eum ut bonam militia militet : « habens fidem, et bona conscientiam, quam quidam repellente circa fidem naufragaverunt; ex quib est Hymenæus et Alexander : quos t didi satanæ, ut discant non blasph mare. » [6] Altera epistola errorem q irretitus est Hymenæus designa « Sermo eorum ut cancer serpit : quibus est Hymenæus, et Philetus, a veritate exciderunt, dicentes res rectionem jam esse factam, et subv terunt quorumdam fidem. » [7] Er igitur respiciebat resurrectionem m tuorum futuram, quam denegar Hymenæus aliique, unicam resur ctionem agnoscentes, spiritualem s

(1) « The church is therefore one, though the members be many, because they all agree in one faith. There is one Lord, and one Father; and that faith once delivered to the Saints, which whosoever shall receive, embrace, and profess, must necessarily be accounted one in reference to that profession. » Pearson on the Cre p. 511.

(2) Analysis p. 283.

(3) Eph. iv. 3. (4) Ib. v. 11. et seq.

(5) I. Cor. i. 10. (6) I. Tim. i. 19.

(7) II. Tim. ii. 17.

licet quæ jam baptismo est facta. Hic error Deum, vel Salvatorem directe non respexit, et proinde vix posset *essentialibus* seu *fundamentalibus* dogmatibus, juxta Protestantium placita, accenseri. Attamen fidei salutisque dispendium attulisse ex Apostoli verbis omnino constat.

51. De hæreticis omnibus, nullo facto discrimine, scribit Paulus ad Titum episcopum Cretensem : « Hæreticum hominem post unam et secundam correptionem devita : sciens quia subversus est qui ejusmodi est, et delinquit, cum sit proprio judicio condemnatus. »[1] Liquet hæreticum quemque, scilicet, juxta vim vocis, suos sensus anteponentem Ecclesiæ doctrinæ, devitandum esse a Præsulibus Ecclesiæ, seu eliminandum, et omni communionis jure privandum, utpote pertinacem et perditum hominem. Jam vero si de præcipuis tantum dogmatibus exigeretur omnium consensus, loco sententiarum divortio de rebus aliis relicto, non foret ulla ratio quare sua placita sectantem Præsules vitarent, vel Apostolus condemnaret.

52. *Probatur 2 eadem veritas ex scriptoribus vetustissimis* qui Ecclesiæ unitatem et summam fidei concordiam in omnibus dogmatibus prædicarunt. Irenæus scribens adversus hæreses ait : « Hanc prædicationem cum acceperit, et hanc fidem, quemadmodum prædiximus, Ecclesia, et quidem in universum mundum disseminata, diligenter custodit, quasi unam domum inhabitans, et similiter credit iis, videlicet quasi unam animam habens et unum cor, et consonanter hæc prædicat, et docet, et tradit, quasi unum possidens os. Nam etsi in mundo loquelæ dissimiles sunt, sed tamen virtus traditionis una et eadem est. Et neque quæ in Germania sunt fundatæ Ecclesiæ, aliter credunt, aut aliter tradunt, neque hæ quæ in Hiberis sunt, neque hæ quæ in Celtis, neque hæ quæ in Oriente, neque hæ quæ in Ægypto, neque hæ quæ in Libya, neque hæ quæ in medio mundi sunt constitutæ, sed sicut sol creatura Dei in universo mundo unus et idem est, sic et lumen, prædicatio veritatis, ubique lucet, et illuminat omnes homines, qui volunt ad cognitionem veritatis venire. Et neque qui valde prævalet in sermone, ex iis qui præsunt Ecclesiis, alia quam hæc sunt dicet : nemo enim super magistrum est; neque infirmus in dicendo deminorabit traditionem. Cum enim una et eadem fides sit, neque is qui multum de ea potest dicere ampliat, neque is qui minus, deminorat. »[2]

53. Clemens Alexandrinus unitatem Ecclesiæ alte prædicat. Hæreses refellens dicit : « Ex iis quæ dicta sunt manifestum esse existimo unam esse veram Ecclesiam, eam quæ vere est antiqua, in cujus catalogum referuntur ii qui sunt justi ex proposito. Nam cum unus sit Deus, et unus Dominus, propterea id etiam quod est summe venerabile, et ex eo quod sit unicum laudatur, ut quod sit imitatio principii quod est unum. In unius ergo naturæ sortem cooptatur Ecclesia, quæ est una, quam conantur hæreses in multas discindere. [3] Et essentia ergo et opinione, et principio, et excellentia, solam esse dicimus, antiquam et Catholicam Ecclesiam, in unitatem unius fidei quæ est ex propriis testamentis, vel potius ex testamento quod est unum diversis temporibus, in quibus Dei voluntate per unum Dominum congregat eos qui sunt jam ordinati, quos prædestinavit Deus, cum eos justos futuros cognovisset ante mundi constitutionem. Cæ-

(1) Tit. iii. 10.
(2) S. Irenæus adv. hær. l. 1. p. iii. c. 53. ed. Col. Agr. 1596.

(3) Clem. Alex. l. 7. Stromatum p. 539. τῃ γουν του ἑνος φυσει συγκληρουται Ἐκκλησία ἡ μια, ἡν εις πολλας κατατεμνειν βιαζονται αἱρεσεις.

terum Ecclesiæ quoque eminentia, sicut principium constructionis est ex unitate, omnia alia superans, et nihil habens sibi simile vel æquale.»[1] Hæc profecto unitas, quæ Dei imitatio est, omnem dogmatum discordiam necessario excludit.

54. Unum addam Cyprianum, qui diaboli, idololatriæ eversione devicti, depingit astutiam: « Hæreses invenit et schismata, quibus subverteret fidem, veritatem corrumperet, scinderet unitatem. Quos detinere non potest in viæ veteris cæcitate, circumscribit et decipit novi itineris errore. Rapit de ipsa Ecclesia homines; et dum sibi appropinquasse jam lumini, atque evasisse sæculi noctem videntur, alias nescientibus tenebras rursum infundit, ut cum Evangelio Christi, et cum observatione ejus, et lege non stantes, Christianos se vocent, et ambulantes in tenebris habere se lumen existiment, blandiente adversario atque fallente, qui secundum Apostoli vocem transfigurat se velut angelum lucis, et ministros suos subornat, velut ministros justitiæ, asserentes noctem pro die, interitum pro salute, desperationem sub obtentu spei, perfidiam sub prætextu fidei, antichristum sub vocabulo Christi, ut dum verosimilia mentiuntur, veritatem subtilitate frustrentur.»[2] Quum hæreses omnes subvertere fidem, rapere de Ecclesia homines, Cyprianus tradat, unitatem Ecclesiæ concordiam omnium membrorum in omnibus dogmatibus exigere manifestum est. De mente ejus dubitare non poterit qui totum perlegerit opus: pergit scilicet hæreseon causas et remedia ostendere, et qua ratione Christus unitati Ecclesiæ, primatum Petro dando, consuluerit.

55. De Episcopatus unitate quum dixisset, subjungit: « Ecclesia quoque una est, quæ in multitudinem latius incremento fœcunditatis extenditur. Quomodo solis multi radii, sed lumen unum; et rami arboris multi, sed robur unum tenaci radice fundatum; et cum de fonte uno rivi plurimi defluunt, numerositas licet diffusa videatur exundantis copiæ largitate, unitas tamen servatur in origine. Avelle radium solis a corpore, divisionem lucis unitas non capit. Ab arbore frange ramum, fractus germinare non poterit. A fonte præcide rivum, præcisus arescet. Sic et Ecclesia Domini luce perfusa, per orbem totum radios suos porrigit. Unum tamen lumen est, quod ubique diffunditur, nec unitas corporis separatur. Ramos suos in universam terram copia ubertatis extendit, profluentes largiter rivos latius expandit. Unum tamen caput est, et origo una, et una mater fœcunditatis successibus copiosa.»[3] Pulchrior vel accuratior imago fidei unitatis dari nequit lumine solis ubique radios suos diffundentis. Sub finem libri dicit: « Deus unus est, et Christus unus, et una Ecclesia ejus, et fides una, et plebs in solidam corporis unitatem concordiæ glutino copulata » Distinctio illa fundamentalium dogmatum ab aliis quæ quis negare posset absque unitatis detrimento plane ignota fuit insigni huic scriptori.

56. *Probatur* 3. *ex constanti per omnia sæcula tribunalium Ecclesiæ usu.* Omnes quotquot adinventæ sunt opiniones Ecclesiæ doctrinæ adversæ, nullo facto discrimine, quolibet sæculo damnatæ sunt in Episcoporum conventibus, et earum auctores anathemate percussi, jura omnia sacræ communionis amiserunt. Sic Novatiani quædam peccata ab Ecclesia remitti, et Donatistæ Sacramenta a malis confici posse negantes, extorres ab ejus communione facti sunt. In primo Concilio

(1) Clem. Alex. l. 7. Stromatum.
(2) S. Cyprian. l. de Unit. Eccl. sub initium.
(3) Ibidem.

Constantinopolitano decretum est ex hæresi aliqua redeuntes anathematizare debere omnem hæresim quæ non sentit, ut sentit sancta Dei Catholica et Apostolica Ecclesia. [1] Jam vero si Ecclesiæ unitas cum sententiarum discordia de dogmate aliquo stare posset, injuria homines communionis juribus sunt privati, qui opiniones dogmatibus adversas tueri pergebant. Igitur tota Christiana antiquitas damnanda erit, ut novitiæ de unitate in essentialibus notioni detur locus.

57. ***Probatur* 4 *ex consectariis contrariæ sententiæ*.** Dogmatum discordia Ecclesiam regno in se diviso assimilaret, quod desolationi et ruinæ certæ objiceretur : nam « omne regnum in se ipsum divisum desolabitur » [2] quum Christus e contra precatus sit Patrem ut discipuli in unum fidei vinculo conjuncti, unum fierent sicut ipse et Pater unum sunt. [3] Incerta necessario redderetur tota revelatio Christiana, nam nulla certa regula fundamentalia a non fundamentalibus discerni possunt. [4] Injuria fieret Deo qui aliqua revelasse diceretur adeo obscure ut certo innotescere non possent, vel minoris momenti, quæ quis ignorare vel rejicere absque animæ detrimento facile posset. Tolleretur splendidissimum argumentum quo suam a Patre missionem probari voluit Christus, et infidelium irrisui religio exhiberetur, cujus præcones inter se de dogmatibus revelatis disceptarent. « Non pro eis tantum rogo, » inquiebat Christus de Apostolis ad Patrem post ultimam cœnam orans, « sed et pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me. Ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me, et ego in te, ut et ipsi in nobis unum sint, ut credat mundus, quia tu me misisti. Et ego claritatem, quam dedisti mihi, dedi eis, ut sint unum, sicut et nos unum sumus. » [5]

Objectiones.

58. *Obj.* 1. Apostolus errores, qui fundamento superstruuntur, assimilat ligno, stipulæ et fœno, quibus incendio consumptis, vitæ scilicet ærumnis ignis instar; salvi fient homines qui eos foverint. [6] Ergo errores hujusmodi ab Ecclesiæ universalis consortio non divellunt.

59. *Resp.* De erroribus adversus fidem non agitur, sed de vanis hominum circa fidei magistros studiis. Dissensiones quædam Corinthiorum, quorum aliqui Paulum, qui eis fidei notitiam prius ingesserat, alii Apollo, facundia utpote præstantiorem, et Religionis principia enucleatius explicantem, alii Cepham, vel Apostolorum principem, vel discipulum Judæis nimio faventem, laudibus efferebant, occasionem præbuerunt his Apostoli dictis. Se igitur comparat architecto, prima ponenti fundamenta, quæ omnino manere debent : alios ædificantibus, qui vel templum ex marmore aliove lapide eximio, auro argentoque ornatum, vel humilem casam, ligno, stipula, et fœno constantem, extruunt. Quum autem constet Apollo et Cepham eamdem tradidisse doctrinam quam Paulus, non est cur errores aliquos similitudine illa notatos intelligamus. Equidem fundamenti nomine omnia præcepta et dogmata Christi quæ Apostolus Corinthios edocuerat comprehendi liquet. [7] Quæ

(1) ἀναθεματίζοντας πασαν ἅιρεσιν μὴ φρονουσαν ὡς φρονεῖ ἡ ἁγία τȣ θεȣ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ ἐκκλησία. Can. vii. col. 812, tom. I.

(2) Luc. xi. 17.

(3) Joan. xvii. 21.

(4) In analysi sæpius citata sic obscure de distinctione illa fit sermo : « There are some articles in religion without which a man cannot be esteemed a true Christian, nor a church a true church. But there are others, which all men are doubtless bound to believe, because they are revealed in Scripture ; still they are not of such a nature that the ignorance of them can exclude from salvation. » Burnet Analysis, p. 284.

(5) Joan. xvii. 21. (6) I. Cor. iii. 10.

(7) « The sense of Ἰησȣς Χριστὸς is, as the best

igitur in his superstruuntur, non possunt erroribus accenseri, quippe quæ divina dogmata relinquunt illæsa.

60. Videtur Apostolus quosdam ex inferioribus præconibus Evangelii perstringere, qui affectabant quamdam mundanam sapientiam, et veritates revelatas humano ingenio et arte studebant insinuare, contentionibus et inanibus studiis præbentes occasionem. Pergit idcirco monere: « Si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc sæculo, stultus fiat, ut sit sapiens » — deinceps: « Nemo itaque glorietur in hominibus. » Nullum errorem adhuc invectum, sed studia vana, et contentiones de prædicatorum sapientia et facundia, facile colligitur ex tota Epistola. Hæc periculum habent, non tamen certum afferunt interitum, ideoque evadentis ex incendio instar, homo ejusmodi, cum aliquo sui detrimento, salutem poterit consequi. [1] De igne per quem fiat salvus hic disserere non est locus. Qui aliquo errore corruperit doctrinam, assimilatur violanti templum Dei: fideles enim in templum Dei sanctum, veluti lapides vivi, eriguntur. [2] Hunc interitus plane manet: « Si quis autem templum Dei violaverit, disperdet illum Deus: templum enim Dei sanctum est, quod estis vos. » [3]

61. *Obj.* 2. Qui post Conc. Hierosolymitanum adhæserunt legalibus erraverunt circa fidem; cum iis tamen Apostolus communionem servavit. [4] Ergo qui etiam dogmatibus non assentiuntur, possunt intra Ecclesiæ fines contineri.

62. *Resp.* Hæretici fuerunt omnes qui Concilii Hierosolymitani decretum pertinaci animo rejecerunt, propugnando ritus Mosaicos necessario gentibus ad fidem conversis servandos, contra ac definierant Apostoli. Cum his Apostolus certe non communicavit; quamvis eorum offensionem sedulo vitaverit, qui Judaica sub lege nati, ritus illos magna religione, utpote licitos, et ad Dei cultum institutos, servabant. Audi Paulum Galatas, quos nonnulli ad servandos ritus Mosaicos adducere conati fuerant, arguentem: « Ecce ego Paulus dico vobis, quoniam si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit. Evacuati estis a Christo, qui in lege justificamini: a gratia excidistis. » [5]

63. *Obj.* 3. Sadducæi, alteram vitam et immortalitatem animarum denegantes, erraverunt: remanserunt tamen intra Ecclesiam Judaicam; immo ad Summum Pontificatum nonnulli ex eis evecti sunt: ergo et ad Ecclesiam pertinent errantes in dogmatibus non fundamentalibus.

64. *Resp.* Argumentum probaret errantes in articulis fundamentalibus, quales certo sunt illi de altera vita, et animarum immortalitate, intra Ecclesiam esse: quod ipse Juriæus, hujus distinctionis vindex celebris, non est ausus asserere. Nullam igitur ei inesse vim fateatur oportet. Sadducæi quidem, a Sadoc, trecentis circiter post captivitatem Judaicam annis, orti, intra Synagogam tolerantia quadam gaudebant, quatenus ritus legis servantes publica auctoritate repulsi non sunt; imo sub Syriorum regum, et Romanorum dominatu, nonnemo ex eis ad

commentators have seen, *the history of Jesus Christ*, comprehending the doctrines and precepts, the promises and threatenings of the Gospel. » Bloomfield in loc.

(1) Vide Cornelium a Lapide in locum.

(2) « As the Apostle is speaking of the Christian church, consisting of believers of all nations, of which church Christ is the foundation, it is evident that the materials built on this foundation, called *gold*, *silver*, etc., cannot represent the doctrines but the disciples of Christ: so Jerome, Theodoret, and OEcumenius thought. Besides, in no passage of Scripture is the temple or church of God said to consist of the doctrines, but of the disciples of Christ, who are called living stones, built up a spiritual house, or temple. » I. Pet. ii. 5, 6. Macknight in locum.

(3) I. Cor. iii. 7. (4) Act. xxi. (5) Gal. v. 2, 4.

Pontificatum variis artibus irrepsit: cæterum eorum doctrina nunquam palam prædicata est ex cathedra Mosis. Præterea immane discrimen intercedit inter Judaicam Synagogam, et Christi Ecclesiam: illa enim, etsi præcipuos fidei articulos de Deo existente et remuneratore, et de animarum futuris præmiis et suppliciis traderet, suam tamen præcipuam auctoritatem in ritibus externis servandis exercebat, quos Sadducæi sequebantur, cæterorum Judæorum instar: hæc autem ad docendum fidei veritates constituta *columna veritatis*, necessario tuetur doctrinam, erroremque omnem sua auctoritate profligat.

65. *Obj.* 4. Christus et Apostoli fidem in ipsum Christum passim exigebant, de aliis articulis silentes: « ut credatis, quia Jesus est Christus Filius Dei, et ut credentes, vitam habeatis in nomine ejus. » [1]

66. *Resp.* Credere in Christum apud sacros scriptores est, eum venerari tamquam magistrum veritatis, et salutis ducem; proindeque omnia ab ipso tradita animi assensu amplecti, prout Apostolis ipse mandavit: « docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vobis. » [2] Hinc etsi Apostoli tria milia Judæorum die Pentecostes baptizarint, aliosque postea sæpius in Ecclesiæ sinum admiserint, quin singulos fidei articulos illis enucleatius explicuissent, illud tamen intellectus obsequium exigebant, quod omnem veritatem revelatam implicite saltem amplecteretur: « consilia destruentes, et omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Dei, et in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi, et in promptu habentes ulcisci omnem inobedientiam » [3] Sic qui Ecclesiæ Catholicæ auctoritatem necessario agnoscendam prædicat, non ideo censeri potest singula fidei dogmata parvi habere; quæ e contra maxime adstruit, dum Ecclesiæ divinitus concessa privilegia annuntiat.

67. *Obj.* 5. Sectæ Christianæ quæ in rebus non essentialibus discrepant, etsi in errore versentur, implicite tamen omnia quæ Christus tradidit venerantur. Sicut igitur Catholici, errore contra fidem irretiti, hæretici non censentur, nec extra Ecclesiæ gremium, quum implicite omnia Ecclesiæ dogmata venerentur; ita nec sectæ censendæ sunt ab Ecclesia alienæ.

68. *Resp.* Idem argumentum probaret Deistam ad Ecclesiam pertinere, quum ipse se paratum profiteatur ad amplectenda omnia quæ Deum habent auctorem; re tamen vera rejicit, dicens ea a Deo non esse profecta. Et quidem manifestum est discrimen inter sectarum errores, et Catholicorum qui forsan ignorarent aliquod Ecclesiæ decretum: Catholici enim ex animo paratos se habent ad Ecclesiæ definitionem, statim ac innotuerit, amplectendam; hæretici vero, etsi dicant se velle omnia quæ Christus tradidit excipere, nolunt tamen iis assentiri etiam sufficienter promulgatis; sed pergunt denegare ea Christum auctorem habere. Ipse Calvinus ait: « Fides Ecclesiæ anima est, fidei nihil magis proprium quam consensus, nihil magis contrarium quam sectæ. » [4]

69. *Obj.* 6. Sectæ habent, ut plurimum, Baptismum aliaque Sacramenta, iisque gignunt Christo filios.

70. *Resp.* Contingit hæreticos Baptismum retinere, sicut et nonnunquam alia Sacramenta, quia Christus Sacramenta ita instituit, ut e fide ministrorum virtus eorum non penderet. Cæterum id commune est etiam iis qui in articulis fundamentalibus, ut ait Ju-

(1) Joan. xx. 31.
(2) Matt. xxviii. 20.
(3) II. Cor. x. 5.
(4) In Acta Apost. xxiii. 6.

riæus, errant : fallitur enim enormiter Burnetus, valorem baptismi ex fide fundamentalium articulorum derivans. [1]

71. *Obj.* 7. Constat S. Irenæum, S. Justinum aliosque millenarium Christi regnum docuisse, quod alii rejecerunt. Constat etiam S. Cyprianum et Firmilianum, cum magna Episcoporum turba, baptismum hæreticorum respuisse, quem cæteri Episcopi cum Stephano Pontifice Romano ratum habuerunt. Sic et de aliis plurimis apud veteres disputabatur, salva tamen unitate, quum in præcipuis dogmatibus convenirent.

72. *Resp.* Contigit ut apud veteres diversæ circumferrentur sententiæ de rebus nonnullis nondum solemniter definitis, quia scilicet non satis omnibus innotuit quæ esset vera de iis traditio apud Ecclesias Apostolicas servata. Cæterum sedulo instituto examine, reque penitus explorata, declaravit Ecclesia quid juxta Apostolicam traditionem esset sentiendum, statimque apud Catholicos omnis cessavit dubitatio. Sic S. Justinus, privata ex sententia, Christum cum Sanctis per mille annos in terris regnaturum censuit, quod tamen omnibus Catholicis non arridere ipse animadvertit. [2] S. Cyprianus Baptismum hæreticorum improbavit; quin suam sententiam dogmatis Catholici vim voluerit obtinere. Omnes Patres, sicut de S. Cypriano animadvertit S. Augustinus, cessuri procul dubio erant universalis Ecclesiæ auctoritati res illas controversas definientis.

73. Unitas fidei, quam Ecclesiæ Christi necessariam proprietatem esse demonstravimus, exigit :

I. Ut prædicatio, traditio, fides eadem ubique sit, adeo ut, juxta pulcherrimam Irenæi notionem, Ecclesia idem habeat os in universo mundo. Symbola igitur fidei nihil discrepans exhibeant, definitiones solemnes doctrinæ ab omnibus ejus membris agnoscantur, et documenta cætera quæ publicam Ecclesiæ doctrinam ex auctoritate proponunt, concordent necesse est. Cultus etiam et Sacramenta eadem ubique terrarum, quod ad eorum substantiam attinet, obtineant oportet.

II. Unitatis fidei principium in Ecclesia esse debet, quo scilicet uni fidei servandæ semper consuli, et omnis dogmatum varietas tolli, seu potius impediri possit.

III. Ubi aliqua dogmatum reperitur discrepantia, fidei unitas deest, et Christi Ecclesiæ proprietas desideratur, in alterutra vel utraque parte discorde.

IV. Ubi principium quo unitas fidei servari semper possit non habetur, essentialis Christi Ecclesiæ proprietas deficit : ideoque societas hujusmodi ad Christi Ecclesiam non pertinet.

V. Consensus in quibusdam vel omnibus dogmatibus non sufficit ad fidei unitatem, quandocumque non habetur unitatis principium, ex quo profluat, et quo semper servari possit.

VI. Ignorantia qua nonnulli laborare possint quorumdam dogmatum, subsidiorum ad plenam fidei notitiam defectu, non obstat fidei unitati, quotiescumque unitatis principium fovetur, quo omnia dogmata generatim plena fide excipiuntur.

VII. Quamvis ex causis specialibus hujusmodi ignorantia contingere possit absque culpa, existimari non potest absque Dei injuria eum certa et clara dogmatum omnium indicia haud dedisse revelando, et publicæ et concordi eorum promulgationi consuluisse, præsertim fidei unitatis principium statuendo.

74. Quod ad articulos, quos vocant fundamentales, vel essentiales, pertinet, liquet :

(1) Analysis, p. 283.

(2) Justin. Dial. cum Tryphone.

[. Eam articulorum fidei distinctio-m penitus carere Scripturarum au-oritate, quum nullibi in Scripturis datur : quæ contra testantur gentes ıcipientes circumcisionem ex falsa s necessitatis persuasione, contra ostolicam doctrinam, omnino exci-re ex gratia Christi : negantes resur-ctionem corporum futuram fidei nau-gos esse ; et hæreticum quemque ab clesia esse alienum.

II. Ignota fuit illa distinctio prioribus culis : Ecclesia enim Novatianos ob iisma, et denegatam remittendi gra-ıra peccata potestatem, Donatistas hismatis etiam reos, et Sacramento-m valorem ex ministrorum meritis ndere contendentes, Pelagianos gra-e necessitatem impugnantes, e sinu o penitus abjecit.

III. Inanis est et incerta : nulla enim gula adsignari poterit qua funda-entales articuli a non fundamen-ibus distinguantur ; quapropter Ec-esiæ limites pro uniuscujusque arbi-o extendentur, vel arctabuntur, So-nianis Christum Deum denegantibus, *nicis*, seu Quakeris, baptismo ca-ntibus, aliisque sectis hujusmodi, clesiæ accensitis ; vel iis exclusis una m omnibus sectis quæ ordinatione rent, vel quæ immersione non utun-r, quas inter Ecclesiæ essentiales oprietates nonnulli recensent. Visi-is propterea desinet esse Ecclesia, jus limites vel partes nemo adsi-are poterit : erunt enim qui Catholi-s, utpote idololatras, ab ea excludent, inter sectas hærebit facile animus.

IV. Omnem fidei regulam omnemque clesiæ auctoritatem, subvertit hæc stinctio : nec enim nosse quis poterit ıænam Ecclesia sit audienda, vel ad od tribunal deferendæ sint contro-rsiæ de doctrina, vel querelæ de trum injuriis ; quapropter frustra jussisset Christus : « dic Ecclesiæ. Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus. » [1]

V. Ecclesia ex tot sectis discrepantibus constans, non foret « columna et firmamentum veritatis, » qualis Christi Ecclesia ab Apostolo describitur ; nam veritatem ab ea certo addiscere quis non posset, quum quænam foret Ecclesia non sciret.

CAPUT IV.

DE REGIMINIS UNITATE

75 Unitatem fidei omnino exigi ut singulæ Ecclesiæ unam constituant, ex huc usque disputatis liquet. Requiritur insuper regiminis unitas, scilicet ordo ille quem statuit Christus servandus ubique est, ut fideles pastorum regantur auctoritate, et pastores ipsi supremum agnoscant rectorem. Placuit nonnullis nullam regiminis formam a Christo institutam esse, sed arbitrio fidelium esse permissum, ut in singulis locis ea posset adoptari quæ ratio magis congrua videretur. [2] Calvinus non ita sensisse videtur : nam, eo docente, Christus « pastores instituit ac doctores, quorum ore suos doceret (Eph. iv. 11) : eos auctoritate instruxit : nihil denique omisit quod ad sanctum fidei consensum et rectum ordinem faceret. » [3] Cæterum nihil aliud magnificis his verbis significat, quam omnes debere præconibus Evangelii obaudire : « videmus omnes ad unum cogi in eumdem ordinem, ut mansueto et docili spiritu regendos se doctoribus in hunc usum creatis permittant. » [4] Anglicani Episcopale regimen tenent, cui fideles singuli sunt subjiciendi ; qua autem ratione Episcopi per orbem inter se conjungantur, ut in unum veluti corpus coeant, haud feliciter explicant,

(1) Matt. xviii.
(2) Id colligitur ex Baptistarum confess. ch. 27. §. 6, 7. (3) Calvin. Inst. l. iv. c. 1. §. 1.
(4) Ib. §. 2.

charitatis vinculum cum fide dogmatum fundamentalium sufficere arbitrantes : quod tamen aliquando verbis obscurioribus enuntiant. [1] Episcoporum autem institutionem ab Apostolis repetit White : [2] Bingham a Christi ordinatione. [3] Methodistæ nonnulli Episcoporum regimen agnoscunt, quod tamen divinitus institutum vix possunt habere, quum Joannem Wesley, Episcopali charactere plane carentem, Thomam Coke Episcopum primum sectæ ordinasse ipsi referant, [4] et Episcopum ordinari posse a senioribus, præconibus scilicet, saltem tribus numero, tradant, si temporum calamitate contigerit nullum in secta superesse Episcopum. [5] Apud cœtum generalem, (anglice « *General Conference*, ») præcipuam constituunt potestatem : ea quippe ex senioribus, qui in annuis cœtibus eliguntur, constat, quolibet quadriennio congregatur, ipsosque quos vocant Episcopos suæ subditos auctoritati habet. Baptistæ consulunt ut data occasione inter se Ecclesiæ locales societatem ineant, communibusque utantur consiliis, sed omnem auctoritatis notionem abesse jubent. Presbyteriani comitiis generalibus « *General Assembly* » ex tota America Fœderata collectis, præconibus et laicis senioribus in id electis, potestatem summam in suæ sectæ negotiis tribuunt. Singulas parœcias apud illos regit præco cum duobus saltem laicis senioribus, qui tribunal constituunt « Sessionem » vocatum; plures sessiones tribunal *Presbyterii* efficiunt, in quo conveniunt præcones omnes qui ad eas pertinent, una cum laico seniore ex qualibet : *synodus* tria saltem presbyteria complectitur, et ex præconibus, et laicis senioribus pari ratione constituitur [illegible] *Comitia generalia* fiunt semel in anno præcone uno ex viginti quatuor cu[illegible] juslibet presbyterii, et seniore un[illegible] pariter coadunatis. [6]

76. In ditionibus Angliæ, rex, v[illegible] regina, in omnibus causis tum Eccl[illegible]siasticis, tum civilibus, præcipua[illegible] habet potestatem juxta articulos Ang[illegible]canos : [7] sed Episcopales America[illegible] profitentur civilem Magistratum nulla[illegible] habere auctoritatem in rebus me[illegible] spiritualibus. [8] Habetur cœtus genera[illegible]is Episcoporum (« *General convention* ») singulis trienniis, Ministris cum laicis a conventu diœcesano delegatis etiam intervenientibus. Omnibus præest Episcopus senior ordinatione, qui tamen nullam in cæteros exercet auctoritatem. Anglicani Episcopum Romanum nullam habere in Angliæ ditionibus jurisdictionem affirmant; sed de eo silent Americani Episcopales. Methodistæ nullam exteram jurisdictionem agnoscunt; sed Baptistæ et Presbyteriani in Episcopum Romanum tamquam Antichristum debacchantur. [9]

Propositio.

Ecclesia Christi unitatem regiminis necessario postulat, ita ut singulæ Ecclesiæ locales communi quodam

(1) « All the churches of God are united into one by the unity of discipline and government, by virtue whereof the same Christ ruleth in them all — — as therefore there is no church where there is no order, no ministry ; so where the same order and ministry is, there is the same church. » Pearson on article ix of the Creed, vol. 1, p. 543 ; ed. Ox. 1816. (2) Dissert. x. of Episcopacy.

(3) Bingham, orig. Eccl.

(4) Doctrines and discipline of the Methodist E. Church, ch. 1. « Preferring the Episcopal mode of church government to any other, he solemnly set apart, by the imposition of his hands and prayer, one af them, viz. Thomas Coke. » etc.

(5) Sect. iv. Quest. 2. « If by death, expulsion, or otherwise, there be no bishop remaining in our church, what shall we do ? The General Conference shall elect a bishop; and the elders, or any three of them, who shall be appointed by the General Conference for that purpose, shall ordain him according to our form of ordination. »

(6) Vide *Form of Government*, ch. viii. prout an. 1820, est ultima vice in Fœderatis Provinciis statuta. (7) Art. xxxvii.

(8) Art. xxxvii., prout an. 1801, conventum est.

(9) Vide singulas eorum fidei Confessiones.

regimine debeant inter se connecti.

77. *Probatur 1 ex Scripturis.* Christus Judæos alloquens dixit : « Alias oves habeo quæ non sunt ex hoc ovili : et illas oportet me adducere, et vocem meam audient, et fiet unum ovile, et unus pastor. » [1] De vocandis ad fidem Gentibus liquet eum loqui, easque una cum Judæis Christum agnoscentibus in unum corpus coalescere docet, uno veluti pastore omnes regente. Se quidem dixerat bonum pastorem, sed quum de Gentium conversione jam agat, quæ Apostolorum opera futura erat, videtur nunc intelligendus de pastore, qui, ipso jam ad cœlos reverso, greges in unum colligeret, ipsius vicibus fungens. Constat quidem Ecclesiam hic exhiberi, prout futura erat omni tempore, eamque unum ovile designari : in eo quippe vis tota est posita, ut Ethnici et Judæi unam societatem corpusque constituerent. Ergo ea semper exigitur unitas, qua quotquot sunt Christifideles, ex quavis natione, in unum coeant corpus, arctissimis sacræ communionis vinculis colligati : id autem contingere nequaquam potest absque communi aliquo regimine.

78. Paulus ad Ephesios scribens, Apostolos, Prophetas, Evangelistas, Pastores et doctores datos dicit « in ædificationem corporis Christi, » et Christifideles ab erroribus et incertis sententiis hac ratione servari ; quibus subjungit : « veritatem autem facientes in charitate, crescamus in illo per omnia, qui est caput Christus : ex quo totum corpus compactum et connexum per omnem juncturam subministrationis, secundum operationem in mensuram uniuscujusque membri, augmentum corporis facit in ædificationem sui in charitate. » [2] Ecclesia hic describitur sub corporis imagine, cujus caput est Christus, membra autem inter se ita conjuncta dicuntur ut corpus compactum et connexum habeatur : quod nullatenus foret, si nullum esset commune regimen quo conjuncta et consociata tenerentur.

79. *Probatur 2 ex totius antiquitatis sensu.* S. Cyprianus de hæreseon origine et remedio sic loquitur : « Hoc eo fit, fratres dilectissimi, dum ad veritatis originem non reditur, nec caput quæritur, nec Magistri cœlestis doctrina servatur. Quæ si quis consideret et examinet, tractatu longo atque argumentis opus non est. Probatio est ad fidem facilis compendio veritatis. Loquitur Dominus ad Petrum : « Ego tibi dico, » inquit « quia tu es Pe-
» trus, et super hanc petram ædificabo
» Ecclesiam meam, et portæ inferorum
» non vincent eam. Et tibi dabo claves
» regni cœlorum; et quæ ligaveris super
» terram, erunt ligata et in cœlis : et
» quæcumque solveris super terram,
» erunt soluta et in cœlis. » Et iterum eidem post resurrectionem suam dicit : « Pasce oves meas. » Super illum unum ædificat Ecclesiam suam, et illi pascendas mandat oves suas. Et quamvis Apostolis omnibus post resurrectionem suam parem potestatem tribuat, et dicat : « Sicut misit me Pater, et ego
» mitto vos; accipite Spiritum Sanctum,
» si cujus remiseritis peccata, remitten-
» tur illi, si cujus tenueritis, tenebuntur: » tamen ut unitatem manifestaret, unitatis ejusdem originem, ab uno incipientem, sua auctoritate disposuit. Hoc erant utique et cæteri Apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio præditi et honoris, et potestatis ; sed exordium ab unitate proficiscitur, *et primatus Petro datur, ut una Christi Ecclesia, et cathedra una monstretur. Et pastores sunt omnes, et grex unus ostenditur, qui ab Apostolis omnibus unanimi consensione pascatur*, ut Ecclesia *Chri-*

(1) Joan. x. 16.

(2) Ephes. iv. 15.

sti una monstretur. [1] Quam unam Ecclesiam etiam in Cantico Canticorum Spiritus sanctus ex persona Domini designat, et dicit : « Una est columba » mea, perfecta mea, una est matri suæ, » electa genitrici suæ. » Hanc Ecclesiæ unitatem qui non tenet, tenere se fidem credit? Qui Ecclesiæ renititur, et resistit, *qui Cathedram Petri, super quem fundata est Ecclesia deserit*, in Ecclesia se esse confidit? Quando et beatus Apostolus hoc idem doceat, et sacramentum unitatis ostendat, dicens: « Unum corpus et unus spiritus, una » spes vocationis vestræ, unus Dominus, » una fides, unum baptisma, unus Deus.» Quam unitatem firmiter tenere, et vindicare debemus, maxime Episcopi, qui in Ecclesia præsidemus, ut episcopatum quoque ipsum unum atque indivisum probemus. Nemo fraternitatem mendacio fallat, nemo fidei veritatem perfida prævaricatione corrumpat. Episcopatus unus est, [2] cujus a singulis in solidum pars tenetur. Ecclesia quoque una est quæ in multitudinem latius incremento fœcunditatis extenditur. » [3] « Monet Dominus, et dicit : « Qui non est mecum, adversus me » est; et qui non mecum colligit, spar» git. »Qui pacem Christi et concordiam rumpit, adversus Christum facit. Qui alibi præter Ecclesiam colligit, Christi Ecclesiam spargit. Dicit Dominus : « Ego » et Pater unum sumus. » Et iterum de Patre, et Filio, et Spiritu sancto scriptum est : « Et hi tres unum sunt » Et quisquam credit hanc unitatem de divina firmitate venientem, sacramentis cœlestibus cohærentem, scindi in Ecclesia posse, et voluntatum collidentium divortio separari? Hanc unitatem qui non tenet, Dei legem non tenet, non tenet Patris et Filii fidem, vitam non tenet et salutem. Hoc unitatis sacramentum, hoc vinculum concordiæ inseparabiliter cohærentis ostenditur, quando in Evangelio tunica Domini Jesu Christi non dividitur omnino, nec scinditur, sed sortientibus de veste Christi quis Christum indueret, integra vestis accipitur, et incorrupta atque indivisa tunica possidetur. * * Possidere non potest indumentum Christi, qui scindit et dividit Ecclesiam Christi * * * * Cum duodecim tribus Israel scinderentur, vestimentum suum propheta Achias discidit. At vero quia Christi populus non potest scindi, tunica ejus per totum textilis et cohærens divisa a possidentibus non est. Individua, copulata, connexa, ostendit populi nostri, qui Christum induimus, concordiam cohærentem. Sacramento vestis et signo declaravit Ecclesiæ unitatem. Quis ergo sic est sceleratus et perfidus, quis sic discordiæ furore vesanus, ut aut credat scindi posse, aut audeat scindere unitatem Dei, vestem Domini, Ecclesiam Christi? Monet ipse in Evangelio suo, et docet dicens : « Et erit unus » grex et unus pastor. » Et esse posse uno in loco aliquis existimat aut multos pastores, aut plures greges? Apostolus item Paulus hanc eamdem nobis insinuans unitatem, obsecrat et hortatur dicens : « Obsecro, » inquit, « vos

(1) Quæ Italicis litteris notavimus in editione Basileana ab Erasmo facta anno 1521 desiderantur, reperiuntur vero in editione Pauli Manutii anno 1563, qui optimis usus est codicibus. Equidem citata sunt a Pelagio II in epistola ii. ad Episcopos Istriæ scripta anno 582? Quum codicum ex quibus varietas hæc derivetur non noverimus antiquitatem et auctoritatem, nihil certi proferre valemus : sed contextus sermonis favet lectioni Wirceb.

(2) Mala certe fide hæc interpretatur Calvinus de Christi Episcopatu, quum sermonem fieri de Episcopali regimine manifestum sit : « Cyprianus, » inquit « totius Ecclesiasticæ concordiæ fontem ab unico Christi Episcopatu ducit. » Calv. l. iv. Inst. c. 2. § 6.

(3) Lib. de unit. p. 349 edit. Wirceb. p. 163 edit. Basil. Verba Italice notata desiderantur in hac editione.

» fratres, per nomen Domini nostri Jesu » Christi, ut id ipsum dicatis omnes, » et non sint in vobis schismata. Sitis » autem compositi in eodem sensu et » in eadem sententia. » Et iterum dicit: « Sustinentes invicem in dilectione; sa- » tis agentes servare unitatem spiritus » in conjunctione pacis. » Stare tu, et vivere putas posse de Ecclesia recedentem, sedes sibi alias, et diversa domicilia condentem? »[1]

80. De Novatiano quærenti Antoniano quam hæresim introduxisset, respondit Cyprianus: « Scias nos primo in loco nec curiosos esse deberè quid ille doceat, cum foris doceat. Quisquis ille est et qualiscumque est, Christianus non est, qui in Christi Ecclesia non est. » * * * « Qui ergo nec unitatem spiritus nec conjunctionem pacis observat, et se ab Ecclesiæ vinculo, atque a Sacerdotum collegio separat, Episcopi nec potestatem potest habere, nec honorem, qui Episcopatus nec unitatem voluit tenere nec pacem. »[2] Igitur juxta Cypriani sententiam Novatianus extorris ab Ecclesia habendus erat ob unitatis violationem, etsi nullum errorem contra fidem amplexus fuisset.

Hæc ideo tam fuse exscripsimus, ut quæ de Ecclesiæ unitate sæculo tertio jam obtinuerit, ex divinis Scripturis derivata, sententia, pateat. De auctoritate Petro tributa agendum impræsentiarum non est, sed liquet Cyprianum ea ratione a Christo unitati et fidei consultum censuisse.

81. *Probatur 3 ex consectariis contrariæ sententiæ.* Si enim nullum sit commune omnium Ecclesiarum regimen, si nulla sit auctoritas qua omnes contineantur, nulla servari poterit fidei concordia: fideles etiam dispersi jacebunt sicut oves non habentes pastorem, et ea omnia sequentur rei Christianæ exitialia, quæ ex sententiis discordibus profluere jam vidimus.

82. *Probatur 4 ex gravitate criminis schismatis*, quæ ab Ecclesiæ primordiis est agnita. S. Clemens cum Corinthiorum laude commemorat: « Omnis seditio et omnis scissura vobis abominationi erat: » eos autem presbyteris suis repugnantes corripit: « Cur diducimus et distrahimus membra Christi, et contra proprium corpus seditionem facimus? »[3]

83. S Ignatius ad Philadelphienses scripsit: « Quotquot Dei et Jesu Christi sunt, hi sunt cum Episcopo. Quotquot autem pœnitentia ducti redierint ad unitatem Ecclesiæ, et isti Dei erunt; ut secundum Jesum Christum vivant. Ne erretis, fratres mei. Si quis schisma facientem sectatur, regni Dei hæreditatem non consequitur. »[4]

84. S. Cyprianus: « Quam sibi igitur pacem promittunt inimici fratrum? quæ sacrificia celebrare se credunt æmuli sacerdotum? an secum esse Christum, cum collecti fuerint, opinantur, qui extra Christi Ecclesiam colliguntur? Tales etiamsi occisi in confessione nominis fuerint, macula ista nec sanguine abluitur; inexpiabilis et gravis culpa discordiæ nec passione purgatur. Esse Martyr non potest qui in Ecclesia Dei non est. »[5] Novatianis, Cornelii Episcopi Romani jura, pseudo-Episcopo constituto, violantibus, hæc protulit Cyprianus; Donatistis, pseudo-Episcopo Carthaginiensi adhærentibus, Augustinus « ipsum separationis immanissimum scelus »[6] exprobravit, illud vocans « sacrilegium schismatis quod omnia scelera supergraditur. »[7] Addidit ipse, plurimis ex Scriptura allatis: « hæc de Scripturis sanctis proferimus documenta, ut ap-

(1) Lib. de Unit. p. 351, ed. W.
(2) Ep. ad Antonian. 25.
(3) Ad Cor. ep. § iii. et xlvi.
(4) Ad Phil. § 3. (5) De Unit. Eccl.
(6) L. I. de bapt. contra Donat. c. 14.
(7) Contra ep. Parmen. l. I. c. 4.

pareat facile non esse quidquam gravius sacrilegio schismatis : quia præcidendæ unitatis nulla est justa necessitas. »[1]

85. Ad eos qui cœtus publicos negligunt hæc perperam transfert Calvinus : « Quoniam autem sacrum unitatis vinculum quantum in se est solvunt, vel abrumpunt, nemo impii hujus divortii pœnam effugit, quin se pestiferis erroribus ac teterrimis deliriis fascinet. »[2] Hoc sensu docet « discessionem ab Ecclesia. Dei et Christi abnegationem esse. »[3] Anglicani autem schismatis crimen vehementer exaggerant, sui vulneris haud memores.[4] Sententiarum tamen discordiam in rebus etiam gravissimis tolerant et excusant, si quis ab eorum communione non discesserit.[5]

Objectiones.

86. *Obj.* 1. Christus nullam regiminis formam instituit, sed dilectione voluit discipulos inter se conjungi, etiam discordes sententiis : « In hoc cognoscent omnes quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem. »[6] Omnem vero dominandi cupidinem repressit : « Reges Gentium dominantur eorum : et qui potestatem habent super eos, benefici vocantur. Vos autem non sic. »[7] Idcirco Petrus, nihil sibi usurpans, collegas suos monuit ut non dominarentur, sed forma fierent gregis.[8]

87. *Resp.* Verbis maxime perspicuis regimen instituit Christus : præmissa enim potestatis sibi a Patre datæ amplissima declaratione, misit Apostolos, ejusdem potestatis utique participes, ut in unum congregarent omnium gentium homines « Data est mihi omnis potestas in cœlo, et in terra. »[9] « Sicut misit me Pater, et ego mitto vos. »[10] Ecclesiæ sententiam, etiam in causa minori, tanti faciendam jussit, ut qui eam temneret instar, ethnici et publicani foret habendus; ipsam quippe cœlitus firmandam pollicitus est : « Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus. Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in cœlo et quæcumque solveritis super terram, erunt soluta et in cœlo. »[11] Ubi præsules tanta pollent auctoritate, imperium certe est summum, quamvis ab hujus mundi regnis valde dissimile : nam in rebus sacris, quæ ad animæ pertinent salutem, versatur, et conscientias præsertim respicit : ideo monuit Apostolos Christus, et Petrus Episcopos, eos ab omni dominatione mundana esse alienos oportere. Abest autem tyrannis, et omnis libido dominandi ab Ecclesiastico regimine, quod juxta Christi leges est gerendum, mansuetudine et animarum salutis studio, quamvis aliquando severius, ut vulnera peccantium sanentur, « secundum potestatem, quam Dominus dedit in ædificationem, et non in destructionem. »[12] Quod autem Christus dilectione suos discipulos distinguendos voluit, pertinet ad perfectos; sed charitatis vincula omnino abrumpit qui potestati ab eo constitutæ resistens, a fraterno se divellit consortio; quapropter Augustinus ait : « Hæretici de Deo falsa sentiendo ipsam fidem violant: schismatici autem dissensionibus iniquis a fraterna charitate dissiliunt, quamvis ea credant quæ credimus »[13]

88. *Obj.* 2. Apostolis potestas concessa est ad fundandam Ecclesiam, sed ad alios non transiit, quum Scripturis,

(1) Contra ep. Parm. l. ii. c. xi. §. 25.
(2) Calvin. l. 4. Inst. c. 1. §. 5. (3) Ib. §. 10.
(4) Vide eorum testimonia apud Fletcher, Comparative View, ch. v.
(5) Wall, History of Infant Baptism.
(6) Joan. xiii. 35. (7) Luc. xxii. 25.
(8) I. Pet. v. 3. (9) Mat. xxviii. 18.
(10) Joan. xx. 21. (11) Mat. xviii. 17.
(12) I.Cor. xiii. 10.
(13) Aug. l. de fide et symbolo, c. 65.

veluti legum codice, divinitus exaratis, res omnes juxta eas essent componendæ.

89. *Resp.* Quæ Apostolis dicta sunt, ad eos qui eorum muneribus per omnes gentes, et ad finem usque mundi functuri essent, pertinere, ex Christi pollicitatione se semper adfuturum edocemur. Nec auctoritate qua regatur minus Ecclesia indiguit, Apostolis vita functis, quam iis inter vivos. Christus igitur omnia summa sapientia constituit, ut Ecclesia semper inferorum impetum excipere possit, in unitate sua firmiter consistens. Si Scripturæ Novi Testamenti veluti codex legum habeantur, opus est judicibus et ministris qui eas exequantur. Cæterum eam formam non præseferunt, sed occasione data exaratæ sunt, et regimen a Christo constitutum testantur. Alios præter Apostolos ad regendam Ecclesiam habuisse potestatem, constat ex iis quæ Paulus ad Presbyteros Epheso arcessitos dixit: « Attendite vobis, et universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos, regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo. » [1] Novimus vocem pastoris officium designare, quod tamen includit gubernandi potestatem, et Christo ipsi alias tribuitur, rectori utique supremo.

90. *Obj.* 3. Singuli Episcopi, ex Christi instituto, suos pascunt greges, quin ullo auctoritatis ligamine inter se teneantur: sed ex fraterno affectu, et Ecclesiasticæ utilitatis studio societatem ineunt, communionisque jura sibi invicem largiuntur. Ita Cyprianus, qui singulorum Episcoporum libertatem vindicavit a Stephani arbitrio, et soli Deo rationem de suis Ecclesiis reddendam contendit.

91. *Resp.* Ex Christi instituto unum est ovile, et proinde summa aliqua auctoritate omnes in unum conveniant necesse est. Non hominum permisit arbitrio rem, ex qua et fidei integritas, et Christianæ reipublicæ salus omnino pendet, sed ipse unitatem statuit[1], prout pulcherrime exposuit Cyprianus. Quod autem Episcoporum in suis diœcesibus administrationem liberam esse contenderit, soli Deo reddenda ratione, pertinet ad ea quæ nulla divina lege determinantur, nec supremo aliquo Ecclesiæ judicio. Quæ enim leguntur in scriptis de baptismi iteratione, optime intelliguntur ex iis, quæ, pacato animo, protulit, dum de pace et venia mœchis danda scripsit: « Et quidem apud antecessores nostros quidam de Episcopis istic in provincia nostra dandam pacem mœchis non putaverunt, et in totum pœnitentiæ locum contra adulteria clauserunt, non tamen a coepiscoporum suorum collegio recesserunt, aut Catholicæ Ecclesiæ unitatem vel duritiæ, vel censuræ suæ obstinatione ruperunt; ut quia apud alios adulteris pax dabatur, qui non dabat de Ecclesia separaretur. Manente concordiæ vinculo et perseverante Catholicæ Ecclesiæ individuo sacramento, actum suum disponit et dirigit unusquisque Episcopus, rationem propositi sui Domino redditurus. » [2]

92. *Obj.* 4. Nonnisi secundo Ecclesiæ sæculo Episcopi inter se societatem inierunt, Amphyctiones imitati, qui fœderatis urbibus Græciæ consulebant. Hinc urbium præcipuarum maxime habita est ratio in sedibus deligendis. [3]

93. *Resp.* Gratis fingitur hæc Ecclesiasticæ communionis origo, quæ potius ex Christi voluntate, ut omnes unum forent, est repetenda. Non urbium dignitas Episcopis tribuit auctoritatem majorem, sed summo consilio Dei contigit, ut qui major constitutus fuerat inter Apostolos, in urbe imperii principe consideret, cœlestis reipubli-

(1) Act. xx. 28. ποιμαίνειν.
(2) Ep. 52. p. 127. Ed. Wir.

(3) Vide Moshemium. hist. Eccl. Sæc. 2. par. 2.

cæ, civili longe præstantioris, positurus fundamenta.

94. *Obj.* 5. Ecclesiæ quæ caput tenent Christum, instar tot familiarum vel civitatum in uno regno se habent.

95. *Resp.* Familiæ vel civitates in unum corpus non coalescunt nisi suprema quadam, quam agnoscunt omnes, auctoritate. Ita in Ecclesia necessario agnoscenda est summa quædam potestas qua singulæ diœceses in unam rempublicam Christianam coalescant. Non sufficit ut Christum se tenere profiteantur, nam Ecclesia est visibilis societas cujus unitas in terris exhiberi debet, ut homines ea præcipue ratione divinam ejus originem percipiant : « Ego in eis, et tu in me, » inquit Christus Patrem deprecans, « ut sint consummati in unum, et cognoscat mundus, quia tu me misisti, et dilexisti eos, sicut et me dilexisti. » [1]

Ex regiminis unius necessitate sequitur :

96. I. Omnes partes Ecclesiæ Christi necessario debere esse vinculo quodam sacro inter se colligatas.

II. Regiminis unitas necessario exigit supremam quamdam auctoritatem qua omnes teneantur.

III. Quandocumque rejicitur illa suprema auctoritas, vel resistitur potestati ab ea mananti, violatur unitas, sacri imperii juribus conculcatis.

IV. Quum Ecclesia a Christo sit fundata, potestas illa suprema, omnisque alia quæ in Ecclesia regenda exercetur, ad illum necessario est referenda.

V. Cœtus hominum qui sponte veluti sua coadunantur, non vi regiminis divinitus instituti, « humana Ecclesia, » potius quam Christi Ecclesia dicendus est.

VI. Cœtus qui nullum comr
gimen agnoscunt, nullam su
qua omnes teneantur auctorita
Christi Ecclesiam non pertiner

VII. Hominum Christianos
tentium conventus, nullo sacro
communionis et consortii coı
non possunt esse Christi Eccle
una tantum est, suarum part
tima inter se conjunctione insi

CAPUT V.

DE UNITATIS CENTRO.

97. Ut Ecclesiæ unitati, tun
fidem, tum quoad regimen,
ret Christus, Petrum speciali
auctoritate, uti ex his quæ jam
colligere est. Eam ad Episco
manæ urbis, qui Petri sunt s
res, descendisse agnoscunt q
Catholici sunt : vehementer
Græci, Protestantes, omnesqu
Sunt inter Protestantes, præse
glicanos, qui Petro primatum t
quod ex fervidiori indole, vel
tem magis provectam, vel ali
ex causa, primas sustinuerit p
Apostolorum cœtu, quin tame
in cæteros habuerit auctoritate
« Apostolorum principem » Ca
signat. [2] Primatus honoris dici
qualiscumque primi inter par
stantia; primatus autem juris
ad potestatem regiminis refertu
tributum fuisse Petro statim
bimus.

Propositio.

B. Petrus a Christo Domino
centrum constitutus est; su
scilicet in terris accepit regend
siam potestatem, seu primatu

(1) Joan. xvii. 23.

(2) Cave in Historia Litteraria Sæc. Ap. Art. *S. Petrus.*

« His age, also, and the gravity of his person, *more particularly* qualifying him for a primacy of order amongst the rest of the Apostl
without which no society of men can b
or maintained. » Cave, life of St. Pe
Philadelphia edition.

dictionis, quo unitati fidei et regiminis consuleretur.

98. *Prob.* 1 *ex Scripturis*. Matt. xvi. 18. Quum Simon Christo interroganti quid Apostoli de eo sentirent, respondisset eum esse Christum Filium Dei vivi, Christus eum magno elogio ornavit, beatumque ob revelationem ei divinitus factam prædicavit : « Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam. Et tibi dabo claves regni cœlorum. Et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in cœlis : et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in cœlis. »[1] Simon igitur, mutato nomine, Petrus seu petra designatus est, et super hanc petram Ecclesia est ædificata : quam adeo fulcit, ut irruentibus imbribus, vel fluctibus, non cadat. In cæterorum firmitatem positus est, unitatem ipsius Ecclesiæ vi a Christo derivata tuens. Accepit regni cœlestis claves, quibus summa potestas sub rege supremo indicatur. Sic Eliacim clavem domus David in humero laturus, quod summo functurus esset Pontificatu, [2] et Christus principatum in humero habiturus, quo claves ferebantur, dicitur. [3] Ipse etiam claves mortis et inferni habet, potestatem scilicet summam.[4]

99. Quæ sequuntur de ligandi et solvendi potestate, explicant supremam illam clavium auctoritatem : si enim habeatur ratio modi apud veteres ligandi funibus vectes, seu seras portarum, seu funes ipsos solvendi ut panderentur portæ, Ecclesiam claudendi et aperiendi facultas summa denotatur; si autem Rabbinorum loquendi modus, qui *solvere* dicunt legis enodare difficultates, *ligare* eas inter ambages proponere, attendatur, summum docendi munus cum cœlesti afflatu traditur : si placeat solvendi metaphora, veniam, ligandi vero prohibitionem intelligere, etiam summa erit dispensandi, et præcipiendi auctoritas : si ad ligandos pertinaces censuris, prout in xviii capite referatur, et ad humilium vincula relaxanda, regiminis potestas cum pœnarum irrogandarum arbitrio significatur : si denique ad peccatorum ligamina placeat verba referre, erit remittendi ea et retinendi libera facultas. Quacumque igitur ratione explicentur Christi verba, auctoritas iis designatur, quam singularem esse et supremam liquet ex eo quod uni speciatim, in fidei et confessionis præmium tribuitur, cum clavium etiam adsignatione, quæ culmen quoddam honoris et potestatis designabant.

100. In cœna ultima orta est contentio inter Apostolos quis eorum major esset, quam sedavit Christus, eis humilitatem suo exemplo insinuans, fastumque et dominandi libidinem, quæ regibus principibusque civilibus inest, a suis procul esse jubens. Regnum quidem se illis testamento veluti legare dixit, prout sibi Pater tradiderat : misit quippe eos sicut a Patre fuerat missus. Tunc Simonem alloquens, magno cum animi affectu, ait : « Simon, Simon, ecce satanas expetivit vos ut cribraret sicut triticum : ego autem oravi pro TE ut non deficiat fides tua : et tu aliquando conversus confirma fratres tuos. »[5] In illo igitur regno, quod Apostolis omnibus committebat,[6] Petrus primus futurus erat, cui fratres confirmandi cura incumbebat, speciali pro illo fusa ad Patrem Christi oratione, ne fides ipsius deficeret.

101. Christus post resurrectionem

(1) Matt. xvi. 18.
(2) Isaiæ xii. 22. (3) Ib. ix. 6.
(4) Apoc. i. 18. Vide etiam Apoc. iii. 7.
(5) Luc. xxii. 31.

(6) De regno in terris esse sermonem Beza agnoscit ex ipsa dictorum occasione, nempe de primatu contentione. Vide Synopsim Criticorum in loc.

Petro, Thomæ, Jacobo, Joanni, aliisque duobus discipulis, se exhibuit, et post prandium interrogavit Petrum hac ratione : « Simon Joannis, diligis me plus his? Dicit ei : Etiam, Domine, tu scis quia amo te. Dicit ei : Pasce agnos meos. Dicit ei iterum : Simon Joannis, diligis me? Ait illi : Etiam, Domine, tu scis quia amo te. Dicit ei : Pasce agnos meos. Dicit ei tertio : Simon Joannis, amas me? Contristatus est Petrus, quia dixit ei tertio, Amas me? et dixit ei : Domine, tu omnia nosti : tu scis quia amo te. Dixit ei : Pasce oves meas. »[1] Specialis dilectionis professio exigitur, ut specialis præ cæteris pascendi gregem Christi cura tradatur : agnorum et ovium discrimen fit, ut omnium cura ei noscatur tradita, fidelium, et eorum qui eos Christo genuerunt. Pascendi datur mandatum, voce etiam variata, βόσκειν quippe pabulum præbere, ποιμαίνειν omnia complectitur pastoris munia. Ter repetitur, ut de munere dato nullus sit locus dubitandi. Petro, non aliis, etiamsi alii adessent, hæc sunt dicta, ut singulare ejus munus et privilegium pateret. Qui se bonum pastorem gregis prædicaverat, aliasque oves, gentes scilicet, se adducturum enuntiaverat, ut unum ovile sub uno foret pastore, quamvis ipse se nonnisi ad oves Israeliticas missum diceret, satis ostendit Petrum illum unum pastorem a se constitutum, qui gentes et Judæos, in unam congregatos Ecclesiam, ipsius vices obiens, pasceret et regeret.

102. Ex Actis Apostolorum liquet Petrum ubique primas egisse partes. Proposuit electionem alicujus qui locum Judæ morte vacantem in Apostolico collegio impleret :[2] ad populum primus fecit verba, tribus millibus ejus concione ad fidem adductis.[3] In Concilio Hierosolymitano dissidia, sententia dicta, composuit : audito enim eo, « tacuit omnis multitudo » eorum qui prius acrius disceptaverant.[4]

103. Addere possemus eum in catalogo Apostolorum semper primum recenseri, imo designari primum a Matthæo[5] et a cæteris plerumque distingui : « Dicite discipulis ejus et Petro. »[6] « Stans Petrus cum undecim. »[7] « Petrus et Apostoli dixerunt. »[8]

104. Scripturarum de Petri primatu testimoniis liceat vetustorum scriptorum qui rem Christianam illustrarunt, adjungere sententias : hi enim et Scripturas diligenti indagine scrutati sunt, et perspectam habuerunt Ecclesiæ formam et regimen, prout a Christo fuerat constituta. In re hujusmodi quæ oculis veluti objiciebatur, ex totius orbis usu inde derivato, haud facile falli poterant. Utemur autem imprimis eorum qui græce scripserunt auctoritate; hi enim a nimio affectu erga Petri cathedram, quæ ejus jura sibi vindicabat, immunes manifesto habendi sunt.

105. Origenes : « Petro cum summa rerum de pascendis ovibus traderetur, et supra ipsum velut petram fundaretur Ecclesia, nullius confessio virtutis ab eo, nisi charitatis, exigitur. »[9] S. Ephrem Syrus : « Te felicem prædicabo, Simon Petre, claves tenentem quas Spiritus fabricavit... O te beatum qui capitis et linguæ locum obtinuisti in corpore fratrum tuorum, quod utique ex discipulis et filiis Domini tui coagmentabatur. »[10] S. Basilius : « Beatus ille Petrus, omnibus discipulis prælatus, cui soli majora data quam aliis sunt testimonia, qui prædicatus est beatus, cui claves regni cœlorum concreditæ sunt. »[11] S. Cyrillus Alexandrinus : « Præ aliis emicat ille cæterorum caput, ac prin-

(1) Joan. xxi. 15. (2) Act. i. 22. (3) Act. ii.
(4) Act. xv. 12. (5) Mat. x. (6) Marc. xvi. 7.
(7) Act. ii. 14. 37.
(8) Act. v. 29.

(9) In c. 6. Ep. ad Rom.
(10) Hymni de Vita n. 15. apud Alsemanni de script. Syriis p. 95.
(11) Proœmium de judicio Dei.

ceps, et ait : Tu es Christus Filius Dei vivi. »[1] S Epiphanius : « Petrum discipulorum suorum principem elegit. »[2] S. Chrysostomus : « Post gravem illum lapsum, iterum eum evehit. Ecclesiæ præfecturam ei per universum mundum tradidit. »[3]

106. Concinunt Latini : S. Optatus Milevitanus : « Bono unitatis B. Petrus * * et præferri omnibus Apostolis meruit, et claves regni cœlorum communicandas cæteris solus accepit »[4] S. Hieronymus : « Inter duodecim unus eligitur, ut, capite constituto, schismatis tollatur occasio. »[5] S. Augustinus : « Cujus Ecclesiæ Petrus Apostolus, propter Apostolatus sui primatum, gerebat figurata generalitate personam.[6] « Tunc autem, » ait Augustinus, » ideo commendavit (*oves suas*), quia Petrum invenit, immo vero et in ipso Petro unitatem commendavit. Multi erant Apostoli, et uni dicitur : « Pasce oves meas. » — Ipsum Petrum, cui commendabat oves suas quasi alter alteri, unum secum facere volebat, ut sic ei oves commendaret, ut esset ille caput, ille figuram corporis portaret, id est, Ecclesiæ, et tamquam sponsus et sponsa essent duo in carne una. »[7] S. Leo M : « De toto mundo unus Petrus eligitur, qui et universarum gentium vocationi, et omnibus Apostolis, cunctisque Ecclesiæ Patribus præponatur : ut quamvis in populo Dei multi sacerdotes sint, multique pastores, omnes tamen proprie regat Petrus, quos principaliter regit et Christus. »[8] S. Maximus Taurinensis : « Petra enim dicitur, eo quod primus in nationibus fidei fundamenta posuerit, et tamquam saxum immobile totius operis christiani compagem molemque contineat. »[9] S. Gregorius M. : « Cunctis Evangelium scientibus liquet, quod beatissimo omnium Apostolorum principi Petro dominica voce totius Ecclesiæ cura commissa est.[10]

107. Suadet ratio Theologica aliquem ex Apostolis aliis præesse debuisse. Ecclesiam unam esse voluit Christus, quapropter regni, ovilis, corporis, domus, metaphoris sæpius ipsa designatur : rector sit igitur necesse est, pastor, caput, fundamentum.

108. Equidem, uti ipse animadvertit Cave, nullus hominum numerus posset in unum convenire, nisi unus aliis præsit, quod in qualibet regiminis forma, etiam in hac nostra republica videre est : necesse igitur fuit Christum aliquem ex Apostolis cæteris præficere, præsertim quum ipsa fidelium multitudo per orbem in unum congreganda foret. Præfectum autem hunc et ducem potestate præcipua, ac imperio in alios fulgere oportebat, nec enim honoris gradus ad tantam multitudinem in officio continendam sufficeret, quum ob studia varia facile alioquin discinderentur.

Objectiones.

109. *Obj.* 1. Christus petra est Ecclesiæ, sicut ex figura quæ apud Judæos præcessit liquet : « Petra autem erat Christus. »[11] Et quidem petram a Petro evangelista accurate distinguit.

110. *Resp.* In verbis de quibus agitur Simon dictus est petra : articulus enim manifesto designat eam de qua statim locutus fuerat Christus : « Tu es Petrus, et super hanc petram ; » et nulla sinit ratio, ut quæ præcedunt et sequuntur ad Petrum referantur, et mediæ illæ voces de alio explicentur, nullo discriminis indicio. Testimonium autem Pauli nihil habet cum Christi verbis commune; figuram quidem Christi fontis

(1) L. xii. in Joan. (2) Hær. 51.
(3) Hom. v. de pœnit. (4) L. I. contra Parmen.
(5) L. I. ad Jovin. c. 14. (6) Tract. 124 in Joan.
(7) Serm. xlvi. *de Pastoribus*, in Ezech. xxxiv. inter Serm. de verbis Domini.
(8) Serm. 3 de assumpt. sua ad Pontif.
(9) Hom. iv. de Petro inter hiemales.
(10) L. 4. Epist. 32.
(11) I Cor. x. 4.

salutis præcessisse docuit in petra ex qua, Moyse percutiente virga, eruperunt aquæ. Christus loquitur de petra supra quam ipse Ecclesiam esset extructurus; Paulus de petra deserti ex qua aquam Moyses eduxit, locutus est, quam Christi Domini, populum gratia refrigerantis, typum habuit : quapropter miratur S. Ambrosius Christi dignationem nomen illud discipulo tribuentis. « Magna autem Christi gratia, qui omnia prope vocabula sua discipulis suis donavit. Petra est Christus : Bibebant enim de spiritali sequente petra, petra autem erat Christus : etiam discipulo suo hujus vocabuli gratiam non negavit; ut et ipse sit Petrus, quod de petra habeat soliditatem constantiæ, fidei firmitatem. » [1] Quod autem Petra a Petro in Latina versione, sicut et πέτρα a Πέτρος in Græco textu, distinguatur, contigit ex eo quod masculina terminatio magis homini conveniret, præsertim juxta Græcorum usum; feminina vero vox vim nominis et metaphoræ accuratius exhiberet. [2] Lingua Syro-Chaldaica, qua usus est Christus, nullum omnino discrimini præbet locum, uti agnovit ipse Beza : « Dominus Syriace loquens nulla usus est agnominatione, sed utrobique dixit Cepha, quemadmodum vernaculum nomen *Pierre* tam de proprio, quam de appellativo dicitur. » [3] Consonant Syriaca, Arabica et Chaldaica versiones.

111. *Obj.* 2. Augustinus quum eam aliquando vocem de Petro interpretatus esset, suam melius edoctus retractandam duxit sententiam. [4]

112. *Resp.* Hæsit quidem anceps, et arbitrio legentis rem permisit : utraque enim explicatione præmissa, ait : « Harum autem duarum sententiarum, quæ sit probabilior, eligat lector. » [5] Illa mentis dubietas ex Græco textu orta est : non enim Syriacam calluit linguam, ideoque non valuit sibi de altera voce reddere rationem. Cæterum non dubitavit de primatu, quem potius amplissimis agnovit verbis, et communem esse interpretationem petræ de Petro testatus est, cui et ipse alias adhæret dicens : « Solus inter Apostolos meruit audire : Amen dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam : dignus certe, qui ædificandis in domo Dei populis lapis esset ad fundamentum, columna ad sustentaculum, clavis ad regnum. » [6] Hanc explicationem admittunt recentiores omnes fere interpretes, etiam protestantici, ita ut vix ullus discrimen inter petram et Petrum amplius statuat, uti adnotat Bloomfield, [7] Rosenmüllero, Gerardo, Marshio, aliisque innumeris concinentibus.

113. Veteres omnes mire conveniunt. Tertullianus : « Latuit aliquid Petrum, ædificandæ Ecclesiæ petram dictum; claves regni cœlorum consecutum, et solvendi et alligandi in cœlis et in terris potestatem. [8] Origenes : « Petrus, super quem Christi Ecclesia, contra quam inferorum portæ non prævalebunt, ædificata est, unam Epistolam omnium asseveratione approbatam reliquit. [9] S. Gregorius Nazianzenus : « Vides, quemadmodum ex Christi discipulis, magnis utique omnibus et excelsis, atque electione dignis, hic petra vocatur, atque Ecclesiæ fundamenta in fidem suam accipiat. » [10] S. Cyrillus Alexandrinus : « Nec Simon fore jam nomen sibi, sed Petrus prædicit : voca-

(1) In Luc. l. vi. n. 97.

(2) Calvinus ait : « Idem, fateor, apud Græcos significat Petrus et Petra, nisi quod prius nomen Atticum est, alterum vero communis linguæ. » Comment in loc. Matt. Adjungit tamen consulto mutatum genus a Matthæo, ut diversum aliquid exprimeret : et hariolando dicit : « nec dubito, quin tale discrimen notaverit Christus sua lingua. »

(3) In locum. (4) L. 1 retract. c. xxi.

(5) Ibid. (6) Aug. Serm. 29 de Sanctis.

(7) *In loc.* (8) L. de præs. c. 21.

(9) Apud Euseb. l. 6. hist. c. 19. (10) Orat. 6.

;o commode significans, quod tamquam in petra, lapideque no suam esset ædificaturus m. »[1]

Obj. 3. Si ad Petrum referatur intelligenda est fides Petri de Filio Dei, potius quam homo prout plurimi Patres eam exunt.

Resp. Petra debet necessario ad Petrum ipsum : non enim des dicta est petra, sed ipse : s Petrus, et super hanc pe- * tibi dabo claves, » etc. Qui inter Patres fidem Petri hoc ignari docuerunt, de ipso fidem te intelligendi sunt, uti facile testimonia perpendenti erit man. S. Chrysostomus super fidem ionis ædificatam Ecclesiam di- ubjungit Petrum a Christo pa- esse constitutum : ποιμένα ποιεῖ. uni Deo sunt propria, nempe solvere, Ecclesiam in tanto n concursu immotam reddere, mque piscatorem toto impu- orbe petra firmiorem reddere, illi daturum pollicetur : ut Pater im alloquens dicebat, se po- illum sicut columnam æream et nurum. Sed illum uni genti, autem in universo terrarum [2] Extulerunt quidem Hilarius contra Arianos fidem de Christo uæ tantum nomen et munus iti meruit : « O in nuncupatione ominis felix Ecclesiæ funda- n, dignaque ædificatione illius quæ infernas leges et tartari et omnia mortis claustra dissol- O beatus cœli janitor ! » [3]

Obj. 4 Petrus privilegium fun- Ecclesiam adeptus est : nam Ju- n tria millia concione ad fidem adduxit, et Gentibus aperuit : ideo petra dictus est.

117. *Resp*. Non fundamentum quodlibet, sed petra dictus est, quæ firmitatem et perpetuitatem indicat, non rerum initium. Verba quidem adeo magnifica Petro dicta non patiuntur interpretationem de sola ante alios annuntiatione Evangelii : qua ratione fundatoris et architecti, potius quam fundamenti, similitudinem gereret. [4]

118. *Obj*. 5. Christus fundamentum est Ecclesiæ : « Fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Jesus. »[5] Apostoli autem omnes secundario et pariter : « Superædificati super fundamentum Apostolorum et Prophetarum. » [6]

119. *Resp*. Christus est fundamentum quod ponunt Evangelii præcones, salutem per eum prædicantes, qui idcirco architecti gerunt figuram. Sed ipse apud Matthæum architectum se exhibet, fundamentumque ponit, Petrum fidem confitentem, et erigit ædificium nulla vi subruendum S. Paulus dicit quidem fideles superædificari super fundamentum Apostolorum et Prophetarum, quia scilicet eorum mysteriorum notitia imbuti erant, quæ prædicarunt Apostoli, prædixerunt vero Vates Hebræorum. Evangelica igitur prædicatio vaticiniis congruens fideles instruxit, ut ipsi tamquam lapides vivi in templum sanctum Domino exurgerent. Cæterum hæc fundamenti ratio longe differt ab illa quam Christus tribuit Simoni, eum petram designando, saxum veluti immobile, in quo ædificium innixum nullo posset turbine concuti, nec enim inferorum portæ contra Ecclesiam prævalebunt. Præterea cum petræ metaphora claves regni connectuntur, quo auctoritas, jurisdictioque summa notatur : sed in objecto ad Ephesios loco nihil hujusmodi occurrit.

ii. in Joan. (2) Hom. liv. in Mat.
ap. xvi. Mat.

(4) I. Cor. iii. 10. (5) Ibid. 2.
(6) Eph. ii. 20.

120. Id etiam de Apocalypseos testimonio est animadvertendum : agitur scilicet de Jerusalem, sancta civitate, de qua dicitur : « et murus civitatis habens fundamenta duodecim; et in ipsis duodecim nomina duodecim Apostolorum Agni. » Ideo autem nomina Apostolorum fundamentis cœlestis civitatis insculpta dicuntur, quod præcipui sint inter Christi electos, eorumque opera plurimi ad salutem pervenerint. Igitur diversa omnino est ratio loquendi, et vis metaphoræ ex contextu Christi ad Petrum sermonis, ad summam quamdam auctoritatem designandam determinatur. Verba illa, quæ soli Petro sunt dicta, non possunt aliis accommodari, quum specialem indicent potestatem aliis non concessam.

121. *Obj.* 6. Claves regni cœlorum designant scientiam Scripturarum, fidemque mysteriorum, qua patet ad cœlos aditus. Sic Origenes aliique eas intellexerunt.

122. *Resp.* Metaphora illa plane designat regni potestatem et arbitrium, uti liquet ex iis quæ adduximus locis parallelis. Nec Origenes alias explicuit Christi verba : nam de iis non agit, dum clariores quosdam Scripturæ textus obscuriorum veluti claves exhibet, loquens ex Judæi cujusdam sententia, in præfatione suæ ad Psalmos Commentationis.

123. *Obj.* 7. Quæ de ligandi et solvendi potestate adjunxit Christus, Apostolis omnibus postea dixit. [1] Ergo nulla specialis potestas Petro est concessa : nam de aliis etiam dicta intelligenda sunt quæ præcesserunt : « Quod Petro dicitur, cæteris Apostolis dicitur : et tibi dabo claves. » S. Ambrosius. [2]

124. *Resp.* Petro soli leguntur dicta : « Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et tibi dabo claves regni cœlorum; » quibus verbis ipse præ cæteris fundamentum, quo semper ædificium fulcitur, et claviger, qui regnum summo jure administrat, declaratus est. Ipsa ratio eum alloquendi, eique promittendi potestatem ligandi et solvendi, cæteris simul postea promissam, ostendit ei speciali et ampliori ratione eam competere; singulariter scilicet eam obtinuit auctoritatem, quæ Collegio Apostolico est data. Quod autem S. Ambrosius de cæteris explicet quæ Petro soli de clavibus dandis sunt dicta, intelligendum est lato quodam sensu, de Apostolica scilicet auctoritate ipsis etiam tradita, quamvis aliis verbis, et capite illis constituto.

125. *Obj.* 8. Verba illa dicta sunt Petro, personam gerenti totius Collegii Apostolici et Ecclesiæ. Sic affirmant Patres, inter quos Augustinus. Ideo subjungit : « Si hoc Petro tantum dictum est, non facit hoc Ecclesia : si autem et in Ecclesia fit. ... Petrus, quando claves accepit, Ecclesiam sanctam significavit. » [3] Alibi idem tradit : « Cum — omnes essent interrogati, solus Petrus respondit, « Tu es Christus Filius Dei vivi : » et ei dicitur : « Tibi dabo claves regni cœlorum; » tamquam ligandi et solvendi solus acceperit potestatem : cum et illud unus pro omnibus dixerit, et hoc cum omnibus tamquam personam gerens ipsius unitatis acceperit : ideo unus pro omnibus, quia unitas est in omnibus. » [4]

126. *Resp.* Patet Petro soli dicta esse Christi verba, cumque specialiter beatum prædicatum ob revelationem sibi a Patre cœlesti factam. Patres qui eum Ecclesiæ gessisse personam dicunt, « propter Apostolatus sui primatum, » uti Augustinus supra nos docuit, id sustinuisse muneris cum intelligunt,

(1) Mat. xviii.
(2) In Ps. xxxviii.
(3) Aug. tract. L. in Joan.
(4) Tract. cxviii. in Joan. p. 4.

et ad omnium utilitatem et salutem potestatem adeo amplam accepisse: quæ proinde in Ecclesia permansit.

127. *Obj.* 9. Verba Christi in cœna tantum innuunt Petrum post negationem debere suum lapsum reparare, alios in fide confirmando: « et tu aliquando conversus confirma fratres tuos. » Nihil hic de suprema potestate suspicati sunt veteres Patres: Chrysostomus enim, ut alios sileamus, de Petri negatione eo loci agi tradidit.

128. *Resp* « De primatu fuerat inter Apostolos contentio: regnum se tradere dixit Christus, sed omnem fastum mundanum, et ambitionem, et dominandi libidinem procul esse jussit. [1] Dum igitur Petrum de dæmonis in omnes Apostolos furore monet, et de oratione pro ipso specialiter fusa facit certiorem, ipsique confirmandi fratres officium injungit, æquum est ut id de munere quod ad aliorum regimen pertinet intelligamus. Pulchre S. Leo: « Specialis cura Petri a Domino suscipitur, et pro fide Petri proprie supplicatur, tamquam aliorum status certior sit futurus, si mens principis victa non fuerit. In Petro ergo omnium fortitudo munitur: et divinæ gratiæ ita ordinatur auxilium, ut firmitas, quæ per Christum Petro tribuitur, per Petrum Apostolis cæteris conferatur. * * * Gratias agentes sempiterno Regi Redemptori nostro Jesu Christo, qui tantam potentiam dedit ei, si quid etiam nostris temporibus recte per nos agitur, recteque disponitur, illius sit gubernaculis deputandum, cui dictum est: Et tu confirma fratres tuos. » [2]

129. Quod nonnulli Patres lapsum Petri innui putarent, ex verbis illis quæ præcedunt: « tu aliquando conversus; » factum est: sed Hebraismum latere docti homines, inter quos Grotius, animadverterunt, repetitionem scilicet actus Hebræi convertendi verbo designant qui idcirco verba reddit: « Tu quoque olim vicissim fratres confirma. » [3] Cæterum illa Patrum quorumdam interpretatio nequaquam pugnat cum illa quam ex S. Leone dedimus; nam et pro fide Petri oravit Christus ne penitus deficeret, quo pacto contigit, ut post negationem crimen pœnitentia diluerit, eique jussit ut confirmaret fratres, quod esset deinceps eorum caput et Pastor, vices sui Domini in terris gerens. « Quid ergo incongruum, » rogat Augustinus, « si Petrus post hoc peccatum factus est Pastor Ecclesiæ; sicut Moyses post percussum Ægyptium factus est rector illius Synagogæ? » [4]

130. *Obj.* 10. Ovium et agnorum cura Petro commissa post amoris professionem ter factam, tantum indicat pastorale munus, cæteris Apostolis commune, ei tradi: ideo autem discrimen factum videtur ovium ab agnis, quod infirmorum in fide et fortium sit cura suscipienda: amoris specialis præ cæteris professio necessaria fuit ad negationem diluendam, prout Patres animadvertunt.

131. *Resp.* Speciale munus, ampliusque Petro tradi liquet ex speciali dilectione quæ exigebatur, ex ter repetito mandato, variata voce pascendi, et regendi, instar pastoris, et ex agnorum oviumque facto discrimine. « Dicit ei Jesus: Pasce oves meas. Prius agnos, deinde oves commisit ei, quia non solum pastorem, sed pastorum pastorem eum constituit. Pascit igitur

(1) Vide Criticor. Sac. Syn. Bezam laudantem.

(2) Serm. III. de assumpt. sua ad Pontif.

(3) « Plerique ἐπιστρέψας (conversus), interpretantur *pœnitentia ductus*, cæterum mihi id probari non potest: nam ex verbis præcedentibus periculum intelligi poterat, non lapsus. Quare alios sequi malo qui Hebraismum putant esse, qualis est Ps. lxxxv. 7. » Grotius in loc.

(4) L. 22 contra Faustum c. 65.

Petrus agnos, pascit et oves; pascit filios, pascit et matres · regit subditos, regit et Prælatos. Omnium igitur pastor est, quia præter agnos et oves in Ecclesia nihil est. » Ita S. Eucherius Lugdunensis. [1]

132. *Obj.* 11. Cura Judæorum, ad quos specialiter missus est Christus, Petro illis verbis est commissa; quapropter Paulus Gentes sibi æquo jure, ac Judæos Petro, dicit concreditas. [2]

133. *Resp.* Nullo discrimine omnes oves Christi Petro commissas liquet, uti jure optimo animadvertit S. Bernardus. « Quas? illius vel illius populos civitatis, aut regionis, aut certi regni? Oves meas, inquit. Cui non planum non designasse aliquas, sed assignasse omnes? Nihil excipitur, ubi distinguitur nihil. » [3] Quod autem Paulus Judæos Petro concreditos dicat, sibi Gentes, intelligendum necessario est de muneris Apostolici præcipuo exercitio: constat enim Petrum Cornelium aliosque ex Gentibus in Ecclesiam excepisse, [4] et Paulum etiam concivibus suis annuntiasse aliquando Evangelium.

134. *Obj.* 12. Apostoli leguntur misisse Samariam Petrum et Joannem: [5] inferiorum autem non est præsulem suum mittere. Petrus rationem de exceptis in Ecclesiam Gentibus cœtui fratrum reddidit, [6] quod vix decuisset eorum rectorem. Alloquitur autem sacerdotes seu Episcopos, tamquam socius. [7]

135 *Resp.* Vox *mittendi* quamdam latitudinem patitur: dicimur enim mittere, quem precibus, vel consilio, ad eundum inducimus. [8] Igitur ex vocis ambiguitate validum haberi non potest argumentum, quum plurima suppetan[illegible] haud dubia superioris potestatis documenta: nam in omnibus quæ spectabant fundandam Ecclesiam Petrus s[illegible] gessit tamquam cæterorum dux et pri[illegible]eps. [9] Quod autem de sua agen[illegible] ratione responderit Judæorum querel[illegible] ex benignitate, et eorum salutis stud[illegible] contigit, nec enim eos se superior[illegible] nec jus eum conveniendi in iis agno[illegible] Ex eadem animi mansuetudine fact[illegible] est, ut se presbyterum cum aliis d[illegible] ret, eo ipso loco quo tamquam [illegible] præpositus eos sui monebat mune[illegible]is, pascendi sibi commissum gregem, suo docens exemplo quod et præcepit, ab omni dominandi in portionem dominicæ hæreditatis quæ iis contigerit, alienos esse debere Ecclesiæ pastores. Dictionem Principi Apostolorum congruam in ea Epistola miratus est Grotius.

136. *Obj.* 13 Paulus refert se Antiochiæ palam restitisse Petro, utpote reprehensione digno in sua se gerendi erga Gentes ratione, [10] quem post Jacobum nominat, [11] et post fratres Domini. [12]

137. *Resp.* De Petro iis locis agi non constat: [13] ne autem videamur studio primatus vindicandi, a recepta discedere opinione, esto ipsum esse Cepham

(1) Serm. in Vig. SS. Ap. Petri et Pauli.

(2) Gal. ii. 7. (3) L. II. de Consider. c. 8.

(4) Act. x. 48. xv. 7. (5) Ibid viii. 14.

(6) Ibid. xi. 4. (7) I. Petr. c.v. ὁ συμπρεσβύτερος.

(8) Vide Josue xxii. 13. 14. Act. xv. 2.

(9) Apostolorum concessioni, cujus nullum in Scripturis vestigium, id tribuit Calvinus: « Videmus Apostolos hoc fere Petro detulisse, ut in cœtu verba faceret, et quodammodo præiret, referendo, hortando, monendo. » L. iv. Inst. c. 6. § 5.

(10) Gal. ii. 11. (11) Ibid. v. 9.

(12) I. Cor. ix. 5.

(13) Cepham a Petro distinguendum, et illum fuisse ex septuaginta discipulorum numero docuit Clemens Alexandrinus in libro Hypotyposeon, quem memorat Eusebius, hist. eccl. l. 1. c. 12. Fuerunt omni sæculo quibus hæc arrideret distinctio, sed plerisque idem visus est. Haud diffitemur nos in paucorum opinionem propendere, quod nulla videatur ratio mutati nominis in eadem epistola; quum enim Græco vocabulo semel designatus sit, nescimus cur Syriace postea appelletur. Præterea aut ante Concilium, uti censet Hales, post Basnage, aut post Concilium. uti plerisque visum est, contigit Cephæ incre-

cui restitit Paulus : monitio vel increpatio alteri facta non est semper argumentum superioris vel paris auctoritatis : licet enim et superiorem a veritatis via aberrantem, vel minus caute se gerentem monere, ne suo exemplo aliis sit offensioni. Hinc scribit S. Augustinus : « Petrus quod a Paulo fiebat utiliter libertate charitatis, sanctæ ac benignæ pietate humilitatis accepit, atque ita rarius et sanctius exemplum posteris præbuit, quo non dedignarentur, sicubi forte recti tramitem reliquissent, etiam a posterioribus corrigi; quam Paulus, quo confidenter auderent etiam minores majoribus pro defendenda evangelica veritate, salva fraterna caritate, resistere. » [1] *Binterim* veluti vetus præjudicium eorum sententiam qui Petrum a Paulo reprehensum putant, explodit. [2] Bergier et De Feller, acutissimi scriptores, manifesto favent Cephæ Antiochiæ reprehensi a Petro distinctioni. Vide utriusque opus egregium, *Dictionnaire de Théologie*, *Dictionnaire Historique*. Bolgeni scribit : Non è poi cosa ben certa, che il Cefa ripreso da S. Paolo, sia l'apostolo S. Pietro L'Episcopato l. 1. c. ii. Venia nobis detur cum his subdubitantibus; nec enim contra tantam scriptorum turbam certi aliquid affirmare audemus. In versione Alexandrina, uti Grotius adnotat, Cephas Jacobum v. 9. præcedit : locus tamen honoratior in objecto testimonio ad Corinthios tertius videtur. Præclarum cæteroquin primatus indicium præbuit Paulus ad videndum Petrum itinere Hierosolymitano suscepto, apud quem per quindecim dies moratus est. [3]

138. *Obj.* 14. S. Cyprianus : « Hoc erant utique cæteri Apostoli, quod fuit et Petrus, pari consortio præditi, et honoris et potestatis : sed exordium ab unitate proficiscitur, et primatus Petro datur, ut Ecclesia una monstretur. » [4] Ergo Petrus mera honoris prærogativa gaudebat.

139. *Resp.* Non id sequitur ex sancti Doctoris verbis : nam totus est ut unitatem Ecclesiæ statuat, cui Christum consuluisse dicit primatum Petro dando : ei autem consultum non fuisset solo honore, et gradu præcipuo; nam homines nonnisi auctoritatis exercitio in unum corpus coalescere possunt. Ideo autem affirmat cæteros Apostolos pares fuisse honore et potestate, quod Apostolicum munus omnibus foret

patio. Si ante Concilium publice redarguisset Paulus Petrum Antiochiæ de legalium affectata observantia, cum Gentium injuria, res videretur adeo celebris, ut nullus foret amplius controversiæ de rituum Mosaicorum Gentibus imponendorum necessitate locus, nec facile relata fuisset ad ipsum Petrum, Hierosolyma reversum, et inter Judæos, sententiam suam prolaturum : nec verosimile est Petrum nihil de re adeo gravi in Concilio innuere voluisse, ut quas ob rationes mutasset sententiam, et agendi rationem, exponeret. Si post Concilium, judicium tum Hierosolymis, tum Antiochiæ, statim innotuit, et quid censuerit Petrus omnibus erat exploratum. Nulla igitur fuit ratio cur dissimularet : Judæi quippe et Gentes norant jam quid in Concilio egerat. Caveus tamen cum plerisque anno post Concilium eum a Paulo reprehensum putant. Tota agendi ratio Petri erga Judæos, quos de exceptis Gentibus ad fidem jam edocuerat, divina visione declarata, vehementerque in Concilio postea redarguit quod vellent jugum haud ferendum iis imponere, nobis persuadet eum a Cepha illo dissimulatore esse distinguendam. De tota re dicendum putamus, quod animadvertit Bloomfield, ut ostendat post Concilium Petrum in tantam dissimulationem haud incurrisse : « Nothing but the most undeniable evidence could induce us to suppose what would otherwise subject the noble-minded and straight forward Apostle to the charge of the most glaring inconsistency of conduct with his own doctrines. » Bloomfield in Act. xv. ii. Vide Feller Dict. in Cephas, qui citat Harduinum, Kerkherdere *Conatus novus de Cepha reprehenso*, Lovanii an. 1713. Molkenbuhr scripturo critica dissertatio : Quod Cephas, quem Paulus Gal. ii. redarguit, non sit Petrus Apostolus. Monasterii Westphal. 1803 edit. 11.

(1) Ep. 82. ad Hier. 22.

(2) « Ein falsches Vorurtheil, » Denkwürdigkeiten, dritter Band, erster Theil, Mainz. 1826. p. 19. (3) Gal. i. 18. (4) l. de unit. Eccl.

commune, nec Petrus ad altiorem Apostolico gradum fuisset evectus, sed in Apostolatus culmine constitutus, ut unitas servaretur. Dedit Christus Petro potestatem, quam aliis deinceps communicavit, ut nosceretur illi singulari modo impertita, quamvis aliis etiam foret exercenda, salvo tamen ipsius jure præcipuo ad unitatis conservationem. Quæ igitur omnibus data est, in solidum omnibus est exercenda, ut idem Christus in omnibus regat suum gregem, omnesque oves in unum congreget ac pascat. Extra unitatem, juxta Cyprianum, nullum valet potestatis illius exercitium : ideoque tantopere effert illam Ecclesiæ dotem : « Deus unus est, et Christus unus, et una Ecclesia, et Cathedra una, super Petrum Domini voce fundata » [1]

140. *Obj.* 15. S. Ambrosius : « Nec Paulus inferior Petro, » [2] et : « Hic, ubi audivit, « vos autem quem me esse dicitis ? » statim loci non immemor sui, primatum egit, primatum confessionis utique, non honoris, primatum fidei, non ordinis. » [3]

141. *Resp.* Primo loco de merito virtutis agit S. Ambrosius, uti ex contextu patet : « Separate, inquit, mihi Paulum et Barnabam. Videtis jubentis imperium, spectate merita servientium. * * * Itaque sancti Spiritus electus imperio, quod ei ad omne redundabat insigne meritorum, non fuit tanto indignus collegio. Una enim gratia fulgebat in his quos Spiritus unus elegerat Nec Paulus inferior Petro, quamvis ille Ecclesiæ fundamentum, et hic sapiens architectus sciens vestigia credentium fundare populorum. Nec Paulus, inquam, indignus Apostolorum collegio, cum primo quoque facile conferendus, et nulli secundus. Nam qui se imparem nescit, facit æqualem.» Liquet de meritis esse sermonem, Petri autem servari privilegium, quod primus sit, et fundamentum Ecclesiæ.

142. Alio in loco S. Ambrosius animadvertit quod dum variæ enarrarentur de Christo opiniones, tacuerit Petrus quem idcirco sic alloquitur : « Tace ergo, Simon, et respondentibus aliis adhuc taces, cum ipse sis primus. * * Hic ergo qui ante reticebat, ut doceret nos quod impiorum nec verbum debeamus iterare : hic, inquam, ubi audivit : « vos autem quem me esse » dicitis ? » statim loci non immemor sui, primatum egit : primatum confessionis utique, non honoris, primatum fidei, non ordinis ; hoc est dicere : Nunc nemo me vincat, nunc meæ partes sunt, debeo compensare quod tacui, debet prodesse quod silui. » Non igitur eo loci agit Ambrosius de primatu quem Petrus assecutus est, ad pastorale totius gregis munus post resurrectionem evectus: sed laudat studium et fervorem animi cum fide eximia, qua primus jam Apostolorum, quamvis non adhuc cum tanta potestate, sui muneris partes sustinuit, non ambiendo honorem, vel gradus dignitatem asserendo, sed fidei de Christo Deo professione promptissima.

143 *Obj.* 16. Apostoli a Spiritu sancto edocti non indiguerunt capite, seu principe, quo regerentur.

144. *Resp.* Regimen Ecclesiæ Apostolorum causa non est institutum; sed ut doctrinæ integritati, et Ecclesiæ ipsius unitati consuleretur. Speciale illud Spiritus sancti lumen, una cum plenitudine potestatis ubique terrarum exercenda, Apostolis concessum, singulis per orbem sui muneris exercitium facilius reddebat, sed non ideo capitis regimen erat superfluum, præsertim quum alii ad Episcopatum evecti essent, qui duce rectoreque indigebant. Illud porro regimen

(1) Ep. xl. (2) L. ii. de Spir. S. c. ult. (3) L. de Incarn. c. iv.

ab initio statui oportebat, quod per omnia perduraret sæcula, ideoque princeps erat constituendus

145. *Obj.* 17. Petrus primus inter pares ex animi fervore extitit, quin speciali aliqua auctoritate fungeretur, nisi ex tacito saltem cæterorum consensu. Ita Calvinus.

146. *Resp.* Verba Christi eum petram qua nitebatur Ecclesia, pastorem ovium, et agnorum, præsulem cujus esset confirmare fratres demonstrant. Ergo non ad animi indolem, nec ad aliorum consensum referenda est ea quam exercuit authoritas. Jure plane divino, ex Christi Domini concessione, primatum habuit.

CAPUT VI.

DE SEDE ROMANA.

§ I. *De jure successionis.*

147. Statuto primatu Petri, de Sede cui eum veluti alligavit agendum est. Eum Romanam fundasse Ecclesiam, ibique martyrium subiisse magno consensu veteres omnes testantur, adeo ut Caveus id fateatur : « Petrum Romæ fuisse, sedemque in ea aliquandiu tenuisse, cum toto antiquorum cœtu intrepide affirmamus.» [1] « Laxiori quidem sensu (ita loquitur vir eruditus, suæ sectæ studens) Romanum Episcopum dici posse, quatenus hujus Ecclesiæ fundamenta posuit, eamque martyrio suo illustrem reddidit, mecum, opinor, fatebuntur omnes tam veteres quam recentiores. » [2] Ipse Calvinus propter scriptorum consensum Petrum Romæ mortuum esse haud negavit. [3] Cæterum sunt qui, post Marsilium Patavinum an. 1327 damnatum, adventum Petri Romam in dubium vocare non vereantur. Attamen, ut verbis Cavei utamur, « testes damus omni exceptione majores, ex ultima antiquitate petitos; Ignatium Antiochiæ Episcopum, S. Petri discipulum, certe in sede Antiochena successorem, in epistola ad Romanos, Papiam Hierapolitanum, S. Joannis Evangelistæ, saltem Presbyteri, auditorem, apud Euseb. l. 2. cap. 15, p. 53. Irenæum Lugdunensem, virum Apostolicorum temporum, S. Polycarpi discipulum, adv hær. l. 3. c. 1 p. 229. c. 3. p. 23. Dionysium Corinthium apud Euseb. l. 2. c. 15. Tertullianum de præscript. c. 36. p. 215 de Bapt. c. 4. p. 215. Scorpiac. c. ult. p. 500. Cajum Presbyterum Romanum, magni nominis virum Ecclesiasticum ap. Euseb. l. 2. Origenem t. iii. in Gen. ap. Euseb. l. 3. c. 1.

148. Petrum Episcopum fuisse Romanum longe plures ex Acatholicis negant, sed verbis plerumque ludere videntur : pugnare enim dicunt cum Apostolico munere urbis unius solicitudinem. Cæterum nemo est qui Petrum censeat Apostolico muneri renuntiasse, vel ejus neglexisse officia, ut diœcesis unius limitibus se contineret : liquet tamen eum Cathedram Episcopalem Romæ fundasse, quam, eo defuncto, Linus occupavit. S. Cyprianus idcirco sæpius vocat Sedem Romanam Petri cathedram. Sic de Schismaticis querens, dum ad Cornelium scribit, ait : « Navigare audent ad Petri cathedram, atque ad Ecclesiam principalem, unde unitas Sacerdotalis exorta est. » [4] S. Optatus Milevitanus : « Negare non potes scire te in urbe Roma Petro primo Cathedram Episcopalem esse constitutam, in qua sederit omnium Apostolorum caput. » [5] S. Augustinus : « Cathedra tibi quid fecit Ecclesiæ Romanæ, in qua Petrus sedit ? » [6]

(1) Sæc. Apost. S. Petrus.
(2) Ibid. § xi.
(3) L. iv. Inst. c. vi. p. xv.
(4) Ep. 55. ad Cornelium.
(5) L. 2. contra Parmenianum.
(6) L. 2. contra litteras Petiliani Donat. c. 51.

149. Leves omnino sunt difficultates quas rei tot tantisque documentis probatæ objiciunt. Omnes ad *negativum* argumentum reducuntur, quod scilicet de Petri Romam adventu siluerit S. Lucas, et quod S. Paulus ad Romanos scribens eum non salutet, et ex Urbe ad alios scribens, nullam ipsius faciat mentionem. Quoties *positiva*, ut aiunt, suppetunt testimonia, illud argumentandi genus parum valet. Equidem Lucas non omnia suscepit narranda, sed res præcipuas quæ a fundata Ecclesia usque ad Saulis conversionem evenerunt, et plura deinceps quæ ipsum conversum respiciunt. Quum Petrus sæpius Roma abesset, universo gregi prospiciens, mirum non est eum in Pauli Epistolis haud salutatum, vel haud salutantem induci : ut interim sileamus de plurimis aliis rationibus ob quas eæ omitterentur salutationes.

150. Chronologia quidem non adeo innotescit, ut tempus adventus Petri, vel spatium per quod Romæ sedit, accurate definiamus : quod contigit vel ex eo quod itineribus aliquando susceptis, reditus potius quam adventus ab aliquo scriptore referatur, vel ex aliis tot capitibus quibus sæpius turbatur temporum ratio. Cæterum nulla prorsus inde nascitur causa dubitandi de Apostoli Romam itinere, « ubi Petrum fuisse, » uti adnotat Grotius, « nemo verus Christianus dubitavit. [1] S. Hieronymus dicit : « Petrus Romam venit anno Claudii secundo — ibique viginti quinque annis Cathedram tenuit usque ad ultimum Neronis annum. » [2] Paulus Orosius : « Exordio regni Claudii Petrus Apostolus Romam venit. » [3] Hieronymi sententiam indicat Franciscus Foggini in opere erudito : *De Romano Divi Petri itinere*.

Propositio.

Episcopus Romanus, tamquam Petri successor, jure divino habet primatum jurisdictionis, estque centrum unitatis.

151. *Probatur 1. ex totius antiquitatis testimonio et fide.*

S. Irenæus, hæreticis occultam quandam dogmatum quæ propugnabant jactantibus traditionem, nullo idoneo probatam documento, vel test[illegible] publicam fidem et traditionem Ecclesiarum quas Apostoli fundarunt, opposuit : [4] « Traditionem itaque Apostolorum in toto mundo manifestatam in omni Ecclesia adest perspicere omnibus qui vera velint audire, et habemus annumerare eos qui ab Apostolis instituti sunt Episcopi in Ecclesiis, et successores eorum usque ad nos, qui nihil tale docuerunt, neque cognoverunt quale ab his deliratur. Etenim si recondita mysteria scissent Apostoli, quæ seorsim et latenter ab reliquis perfectos docebant, his vel maxime traderent ea quibus etiam ipsas Ecclesias committebant. Valde enim perfectos et irreprehensibiles in omnibus eos volebant esse, quos et successores relinquebant, suum ipsorum locum magisterii tradentes, quibus emendate agentibus fieret magna utilitas, lapsis autem summa calamitas. Sed quoniam valde longum est in hoc tali volumine omnium Ecclesiarum enumerare successiones, maximæ et antiquissimæ, et omnibus cognitæ, a gloriosissimis duobus Apostolis Petro et Paulo Romæ fundatæ et constitutæ Ecclesiæ, eam quam habet ab Apostolis traditionem, et annuntiatam hominibus fidem, per successiones Episcoporum pervenientem usque ad nos, indicantes confundimus omnes eos, qui quoquo modo, vel per sui placentiam malam, vel vanam gloriam, vel per cæcitatem, et malam sententiam præterquam oportet colligunt. Ad hanc

(1) Comm. in 1. Petri ep.
(2) Hier. l. de viris illust. in Petro.
(3) L. vii. hist. c. li.
(4) L. iii. adv. hær. c. 3.

n Ecclesiam, propter potentiorem cipalitatem, necesse est omnem venire Ecclesiam, hoc est, eos qui undique fideles, in qua semper ab qui sunt undique, conservata est uæ est ab Apostolis traditio. Fundantes igitur et instruentes beati Apostoli Ecclesiam, Lino episcopatum administrandæ Ecclesiæ tradiderunt. Hujus Lini Paulus in his quæ sunt ad Timotheum epistolis meminit: succedit autem ei Anacletus, post eum tertio [1] Apostolis episcopatum sortitur mens, qui et vidit ipsos Apostolos, contulit cum eis, cum adhuc insonantem prædicationem Apostolorum, traditionem ante oculos haberet. n solus enim, adhuc multi supernt tunc ab Apostolis docti. Sub hoc ur Clemente, dissensione non modica inter eos qui Corinthi essent fratres ta, scripsit quæ est Romæ Ecclesia, entissimas [2] litteras Corinthiis, ad em eos congregans, et reparans em eorum, et annuntians quam in enti ab Apostolis receperat tradinem. * * * Huic autem Clementi cessit Evaristus, et Evaristo Alexanr, ac deinceps sextus ab Apostolis nstitutus est Sixtus, et ab hoc Telehorus, qui etiam gloriosissime marrium fecit, ac deinceps Hyginus; st, Pius, post quem Anicetus Cum tem successisset Aniceto Soter, nunc odecimo loco Episcopatum ab Apostolis habet Eleutherius. Hac ordinane et successione ea quæ est ab ostolis in Ecclesia traditio, et veritis præconiatio pervenit usque ad s. Et est plenissima hæc ostensio, am et eamdem vivificatricem fidem se, quæ in Ecclesia ab Apostolis usque nunc sit conservata et tradita in veritate.» [3]

152. Pretiosum hoc vetustæ fidei monumentum lectoribus exhibemus, ut mens sanctissimi scriptoris prorsus pateat. Quod ad rem nostram nunc pertinet, Romanam Ecclesiam ab Apostolis Petro et Paulo fundatam esse plane asserit Irenæus, et Episcoporum seriem ad suum usque tempus deducit, Eleutherium duodecimo loco ab Apostolis statuens. Jam vero quod utrumque nominet Apostolum non officit: in comperto quippe est utrumque in fundanda illa Ecclesia laborasse, quapropter et episcopi ejus dicti sunt ab Epiphanio. [4] Cæterum Petrum speciali titulo Episcopum illius Ecclesiæ fuisse tota agnovit antiquitas Christiana, quapropter « locus Petri, » [5] « propria sedes, » [6] « cathedra Petri, » [7] « sedes Roma Petri » [8] passim celebratur. Quum igitur Petro primatus sit concessus ad fidei et regiminis unitatem tuendam, Episcopus Romanus qui ejus tenet locum, eodem gaudeat necesse est.

153. Id tradit aperte Irenæus Ecclesiæ Romanæ potentiorem principalitatem tribuens; quod enim eam de Urbis civili majestate explicare velint Protestantes, vim manifestam textui infert, quum de Ecclesiæ privilegiis, haud de Urbis principatu disserat, et rationem adjungat quæ civili principatui non potest ullatenus congruere. Ridendos se præbent qui fideles Romam adire, tamquam imperii sedem, contendentes, argumentum Irenæi inde derivari putant quod traditio omnium undequaque hac ratione innotuerit: quum pateat vim totam argumenti re-

(1) Deest *ab*, uti liquet ex textu Græco relato Eusebio l. 5. hist. c. 6.

(2) ἱκανωτάτην γραφὴν epistolam occasioni maxime idoneam.

(3) L. iii. adv. hær. c. iii.

(4) Ἐν Ῥώμῃ γάρ γεγόνασι πρῶτοι Πετρος καί Παῦλοσ οἱ Αποστολοι ἀυτοὶ καὶ Επίσκοποι, εἶτα Λινος, Adv. Carpocrat. hær. 27. n. 3.

(5) S. Cypr. ep. ad Antonian.

(6) S. Petrus Chrys. l. adv. Eutych.

(7) S. Hier. ad Damasum.

(8) S. Prosper in carm. de ingratis.

traditionem ab Apostolis per ...pos pervenientem, quam in Romana Ecclesia, cum qua omnes undequaque Ecclesiæ necessario *convenie*..., servari integram, et ab omnibus ...tam, demonstrat Qui *convenire* itinere Romam peragendo accipiunt, vehementer falluntur, nec enim Urbis amplitudinem, vel ob Ecclesiæ ipsius dignitatem, unquam necesse ...it ut fideles undequaque Romam ...ent, nec Irenæus ad Urbem eundum ...icit, sed *ad Ecclesiam convenire*, [1] ...nterprete Latino Hellenismum servante, quo intima conjunctio et consensio fidei significatur. Qui vocem « undique » ad Ecclesias in Urbis veluti circuitu positas restringere volunt, haud attendunt voces amplissimas ab Irenæo adhiberi : « omnem Ecclesiam » « hoc est, eos qui sunt undique fideles. » [2]

154. Rem illustrat adducto exemplo Clementis qui Corinthiorum fidem reparare studuit, Ecclesiæ Romanæ traditione. Quamvis autem Irenæus auctoritatem hujus Ecclesiæ tamquam judicio summo omnem controversiam dirimente non proponat, scribebat quippe contra hæreticos qui eam non facile excepturi erant, traditionis vim inde ostendit, quod quum in Sede Romana Apostolica successio plane fuerit servata, et quum omnes per orbem fideles consentientes haberet, quippe ad quam omnes propter ejus eximiam potestatem fide accedere, et communione cum ea conjungi necesse habuerunt, quam prædicat traditio certissimum præbuit universalis traditionis ab Apostolis derivatæ argumentum. Igitur duplici ratione rem conficit, Episcoporum ab Apostolis serie non interrupta, et concordi per orbem Ecclesiarum cum Romana membrorum cum capite, consensione innixus, quia, ut sæpius tradit, « Ecclesia universa unam et eamdem fidem in toto orbe habet. » [3]

155. Tertullianus, Montanista j... factus, queritur veluti irridendo venia ab Episcopo Romano mœc... pœnitentibus solemni promissa edic... « Audio esse edictum propositum, ... quidem peremptorium : Pontifex maximus quod est Episcopus Episcoporum edicit : Ego et mœchiæ et fornicationis delicta pœnitentia functis dimitto. » [4] Inde liquet Romanum Episcopum summam sibi vindicasse jam eo tempore potestatem : videtur enim veluti Episcopum Episcoporum se gessisse, quem titulum Tertullianus, in invidiam ut adducat, Pontificis maximi, apud Ethnicos usurpati significationem præseferre dicit, consueta scilicet illi scribendi ratione, quam vocant ὕστερον πρότερον, verborum invertitur ordo.

156. S. Hieronymus : « Ego Beatitudini Vestræ, id est, Cathedræ Petri communione consocior. Super illa petram ædificatam Ecclesiam sc... Quicumque extra hanc domum agn... comederit, profanus est. Si quis arca Noe non fuerit, peribit regn... diluvio. » [5] Agnoscit igitur Dama... potestatis supremæ Petro commi...

(1) Salmasius textum sic exponit : « Necesse est, dicit, omnem ecclesiam convenire ad Romanam, id est, ut Græce locutus fuerat Irenæus : συμβαίνειν πρόσ τὴν των Ῥομαιῶν ἐκκλησίαν, quod significat convenire et concordare in rebus fidei et doctrina cum Romana Ecclesia : De primatu Papæ c. v. Animadvertit interpretem Græcizantem dixisse *ad hanc convenire ecclesiam* pro *cum hac convenire ecclesia*.

(2) Queritur White « ubique » a Catholicis substitutum ut vocis ampliaretur significatio, sed voces amplissimæ eam jam determinant. ...dices igitur referenda est varietas. Quæ d... veniendi sensu dicit, ex contextu refell... totus enim est Irenæus ut hæreticos tra... concordia obruat. White Diss. 2. on the ... church, p. 227.

(3) τῆς οὔσης ἐκκλησίας πάσης μία αὐτὴν πίστιν ἐχούσης εἰς πάντα τον ... l. 1. c. 4.

(4) Tertull. l. 1. de Pudicitia.

(5) Epist. ad Damas.

adeo ut si quis ejus commu-
cusaret, instar hominis ex-
, periturus foret.
Augustinus : « In Romana
emper Apostolicæ cathedræ
cipatus. » [1] Et : « Me apud
præsente, venerunt litteræ,
uncta nobis a Venerabili Papa
ıpostolicæ sedis Episcopo,
ɔa necessitas traxerat. » [2]
odoretus: « Habet enim san-
la sedes Ecclesiarum, quæ
ıt orbe, principatum multis
. » [3]
Athanasius in Epistola ad
pam : « Ob id vos, prædc-
e vestros, Apostolicos vide-
les, in summitatis arce con-
ıniumque Ecclesiarum cu-
: præcepit, ut nobis succur-

Leo M. : « Ut gens sancta,
ɔctus, civitas sacerdotalis,
per sacram B. Petri sedem
ı effecta, latius præsideres
livina, quam dominatione

'rosper, in Carm. de ingra-

Roma Petri, quæ pastoralis
ɔris
caput mundo, quidquid non
idet armis,
ɔne tenet. » 5

. 2. *ex Conciliis OEcumeni-*
ɔus et primatus jura exerce-
prædicabantur. Concilium
, quod veluti appendix Ni-
haberi, in Epistola Syno-
um Episcopum Romanum :

« Hoc optimum et valde congruentissimum esse videbatur, si ad caput, id est, ad Petri Apostoli sedem, de singulis quibusque provinciis referant Domini sacerdotes. »

163. In Ephesino an. 431. Philippus, Cœlestini legatus, dixit, nemine reclamante : « Nulli dubium, immo sæculis omnibus notum est, quod sanctus beatissimusque Petrus, Apostolorum princeps et caput, fideique columna, et Ecclesiæ Catholicæ fundamentum, a Domino nostro Jesu Christo, Salvatore humani generis ac Redemptore, claves regni accepit, solvendique ac ligandi peccata potestas ipsi data est, qui ad hoc usque tempus, et semper in suis successoribus vivit, et judicium exercet. » [6]

164. In Chalcedonensi an. 451. Paschasinus Legatus dixit : « Beatissimi atque Apostolici viri Papæ urbis Romæ, qui est caput omnium Ecclesiarum, [7] præcepta habemus præ manibus, quibus præcipere dignatus est ejus Apostolatus, ut Dioscorus (*Alexandrinus Patriarcha*) non sedeat in Concilio. » Lucentius, Vicarius Sedis Apostolicæ, dixit : « Judicii sui necesse est eum dare rationem, quia cum personam judicandi non haberet, præsumpsit, et synodum ausus est facere sine auctoritate sedis Apostolicæ, quod numquam factum est, nec fieri licuit. » [8] Ipsum Concilium passim vocat Leonem universalis Ecclesiæ pontificem, et ad ipsum scribens ait : « Rogamus igitur, et tuis decretis nostrum honora judicium; et sicut nos capiti in bonis adjecimus consonantiam, sic et summitas tua filiis quod decet adimpleat. »

165. Liquet pleraque Concilia OEcu-

43, alias 162 ad Glorium.
ılias 157 ad Optatum.
d Renatum Presb. Rom.
de Nat. Ap.
: ingratis.

(7) Act. 1. c. 68. tom. II. Col. Hard. κεφαλῆς ὑπάρχοντες πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν.

(8) τῆς ἰδίας κρίσεως λόγον ἀποδοῦναι προσῶπον γὰρ ἥρπασε τοῦ κρίνειν ὅπερ οὐκ εἶχεν· καὶ σύνοδον ἐτόλμησε ποιῆσαι ἐπιτροπῆς δίχα τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου, ὅπερ οὐδέποτε γέγονεν, οὐδὲ ἔξεν γενέσθαι. Ibid.

menica a Pontificibus Romanis fuisse convocata, vel rogatu eorum, vel prævio eorum assensu, uti ex testimonio supra recitato Lucentii necessario fiebat. Ejus auctoritas certo requirebatur ut Ecclesiasticis decretis robur esset; ideo objicit Socrates Antiocheno Arianorum conciliabulo quod ea deesset. « Nec Julius Romæ Episcopus adfuit, neque quemquam qui ejus locum suppleret, eo misit: cum utique Ecclesiasticus canon jubeat, non oportere absque Romani Episcopi sententia decreta Ecclesiis sancire. »[1] Eis præfuisse Pontifices saltem per legatos, qui, etsi aliquando simplices forent sacerdotes, vel inferioris ordinis, ante Patriarchas Antiochenum et Alexandrinum subscripserunt, ex actis constat. Confirmatio autem decretorum quæsita est, et tributa vel denegata, prout e re Ecclesiæ esse videbatur. Hæc certe sunt primatus splendidissima documenta.

166. *Prob.* 3. *ex perpetuo Primatus exercitio ubique per totam Ecclesiam.* S. Clemens I. scripsit ad Corinthios potentissimas litteras, testante Irenæo, ut eos ad unitatem revocaret: sibi quippe præpositos vi dejecerant et expulerant, quamvis autem nomine Romanæ Ecclesiæ scriptæ sint, liquet Clementem tamquam Episcopum ex Cleri sui consilio scribere, sua tamen auctoritate, nam Ecclesia censebatur in Episcopo esse. Eam tamen prædicare non libuit, sed, pro benignitate et suavitate Evangelii, animos ad concordiam variis adducere rationibus. Cæterum quum adhuc Joannes Apostolus esset in vivis, nulla occurrit ratio, cur Clemens Episcopus Romanus ad Corinthios scriberet; præter omnium Ecclesiarum, quæ ei incumbebat, solicitudinem.

167. S. Victor sæculo II. concilium Episcoporum Palestinæ convocare Theophilo Cæsariensi Episcopo præcepit de Paschatis tempore, et minatus est ab Ecclesia abscindere. Polycratem Ephesinum, aliosque Episcopos eo quod Judæi die Pascha celebrantes. Quod Irenæo aliisque durius agere visus sit, potestas tamen quam in longinquas Ecclesias exercebat, non fuit in dubium revocata

168. Sæculo III. S. Stephanus Episcopos Africanos, et Asiaticos, iterum baptizare volentes eos qui ab hæreticis baptismum susceperant, anathematis intentatis minis, ab ea agendi ratione abstinere jussit. Restiterunt quidem Cyprianus, aliique Episcopi, eo quod arbitrio suo Pontifex videretur agere, sed victrix mansit veritatis et auctoritatis causa.

169. Causæ fidei semper ad Episcopos Romanos consueverunt deferri. Sic Origenes errorum incusatus fidei professionem Romam misit. [2] Dionysius Alexandrinus Patriarcha in suspicionem adductus, judicio Pontificis absolutus est. Hostes ejus « Romam ascenderunt, ibique eum apud Dionysium ejusdem nominis Romanum Præsulem accusaverunt. » [3] Nestorius vero a Cœlestino damnatus, nisi intra decem dies errorem abjiceret, anathemate percussus est ab œcumenico Ephesino Concilio, vi pontificiæ sententiæ. [4]

170. Præsules principum Ecclesiarum, Antiochenæ scilicet et Alexandrinæ, coram Episcopo Romano judicabantur, absolvendi vel damnandi pro causæ merito. Sic Athanasius a Julio est absolutus, in irritum missis quæ contra eum decreverant Conciliabula Arianorum, etsi Patriarcha Antiochenus ex eorum parte staret. [5] De Antiocheno Episcopo Joanne affirmavit Juvenalis Hierosolymitanus in Concilio

(1) Euseb. l. 2. hist. Eccl. c. 5.
(2) Ibid. vi. 14. 36
(3) S. Athan. de sent. Dionys. Alex. et de Synodo Nicæna. (4) Conc. Col. Hard. t. I. col. 1482.
(5) Vide Epist. Julii ad Orientales.

ɜum debere accurrere ad
n sedem magnæ Romæ,
n cum apud illam sedem
ɜ ipsi sedi, ex Apostolico
'aditione, mos sit dirigi, et
m judicari. » [1] Dioscoro
ɔ sua auctoritate vetuit Leo
ım Chalcedonensem ingre-

ınati a Synodis in quacum-
ıarte veniam a Pontifice con-
t, cujus sententia est rata
ınciliis ipsis, etiam quando
deceptum putabant. Paulus
ɔpolitanus, Marcellus Ancy-
epas Gazensis, Lucius Adria-
ɜ, a Julio absoluti sunt, [3]
Sebastenus a Liberio; refert
Basilius Eustathium in Sy-
ı exceptum, quod Pontificis
ɜt munitus, quamvis eum
ısisse existimarent Patres. [4]
ɔ. 4. *ex Constitutione ipsius*
ɜclesia, prout a Christo con-
instar domus in petra ex-
ɔoris cum capite, ovilis sub
rgo semper extat funda-
aput, pastor, rector Nullus
s Episcopus verosimili ali-
e primatum sibi vindicare
eter Romanum, Petri suc-
Ergo ille censendus est pri-
iæ.
psa serie Pontificum, mira-
s ac manifesta Dei provi-
tot sæcula servata, argu-
betur haud exigui momenti
' petram quam non vincunt
ɔortæ, uti animadvertit Au-
Quemadmodum igitur Chri-
ligionem divinam esse ex
us conservatione per tot
ımentamur: ita, et Pontifi-
tatem divinitus concessam
et servatam licet pari ratione argu-
mentari.

Objectiones.

174. *Obj.* 1. Victor nullam sibi in Polycraten Ephesinum, vel alios Asiæ Episcopos vindicavit potestatem; sed jure quo unusquisque fruebatur, communionis fraternæ consortium aliis ex causa denegandi, usus est: quod tamen temere factum censuit Irenæus, acriter idcirco in eum invectus, idque caruisse effectu liquet ex historia, nec enim a communione Ecclesiæ habiti sunt Episcopi Asiatici extorres.

175. *Resp.* Ex historia Eusebii, et epistola Irenæi, patet Victorem summo veluti jure Asiaticos abscindere voluisse ab Ecclesiæ universalis communione. Eusebius rem sic refert: « His rebus adductus Victor, qui tum Romanæ Ecclesiæ præerat, totius Asiæ Ecclesias cum aliis finitimis, tamquam alterius fidei et opinionis, [5] simul omnes a communi unitate Ecclesiæ amputare conatur, et in eos per litteras graviter invehitur: atque adeo omnes fratres eam incolentes regionem, prorsus a communione secludendos edicit. » * * * « Verum ista cæteris omnibus parum placebant Episcopis. Illum igitur contra magnopere adhortabantur, ut pacis, concordiæ, et charitatis erga proximos diligentem curam haberet. Quorum verba, utpote Victorem acrius et acerbius coarguentia, adhuc extant. Inter quos Irenæus, quamquam per litteras scriptas ex persona fratrum in Gallia, quibus præerat, tradit mysterium resurrectionis Domini solo die Dominico recolendum quidem esse: Victorem tamen de hoc monet, videlicet ne tam multas Ecclesias omnino, propter traditionis ex antiqua consuetudine inter illas usur-

ıh. Act. 3.
ılc. Act. 1.
. II. hist. c. xi. Sozomen. l. iii. hist.
Eccl. c. vii. Vide etiam Athanas. Ap. 2. p. 397.
(4) S. Bas. ep. 74.
(5) ὡς ἑτεροδοξούσας minus recte sentientes.

patæ observationem, a corpore universæ Christi Ecclesiæ penitus amputet. »[1] Liquet potestatem abscindendi Ecclesias Orientales a corpore universæ Ecclesiæ sibi tribui a Victore, nec ab aliis in quæstionem vocatam, quamvis plures cum ipso in Paschatis observatione concordes, rem haud putarent urgendam cum tanto unitatis ac pacis dispendio. Precibus Irenæi aliorumque motus stetisse intra minas Victor censetur a pluribus.[2] Hac de causa Asiatici non habebantur a communione alieni. Si alicui videantur reapse anathemate percussi, Victorem mitius deinceps sensisse dicendum est, et censuram solvisse : constat quippe preces Irenæi non fuisse irritas.

176. *Obj.* 2. Cyprianus Episcopos omnes eadem omnino auctoritate in Ecclesia gaudere docet : « Episcopatus unus est, cujus a singulis in solidum pars tenetur. »[3]

177. *Resp.* Ex contextu sermonis, et scopo totius operis liquet de pari Episcoporum auctoritate non agi, sed de unitate et concordia Episcopatus et Ecclesiæ : præcesserant quippe verba hæc : « quam unitatem firmiter tenere et vindicare debemus, maxime Episcopi qui in Ecclesia præsidemus, ut Episcopatum quoque ipsum unum atque indivisum probemus. » Ideo igitur in solidum pars Episcopalis auctoritatis ab unoquoque Episcopo teneri dicitur, quia omnibus Episcopis idem statuitur auctoritatis exercendæ finis, ut « plebs una in solidam corporis unitatem concordiæ glutino copulata » exhibeatur. Si hac occasione jura paria et libera Episcoporum affirmasset, et solo animi affectu rectores Ecclesiarum conjungendos, profecto unitatem Ecclesiæ et Episcopatus non demonstrasset, sed plane evertisset ; nec enim qui homines noverit facile sibi persuadebit tot per orbem, summa quadam in suis regendis diœcesibus potestate fruentium, concordiam servari posse, omni auctoritate superiori rejecta. Quum hæc unitas adeo sacrosancta Cypriano visa sit, ut Novatianos eam violantes, hac præsertim ratione ab omni jure et privilegio Christi Ecclesiæ alienos esse vehementer affirmet, eo præsertim aureo libello de Ecclesiæ unitate, omni prorsus verosimilitudine ea verborum illius interpretatio caret quæ Episcoporum paria jura inde infert. Ut quid verba Christi ad Petrum de fundanda in illo Ecclesia, et de eo pastore constituendo recitavit, nisi ut unitatem, ab uno incipientem, ostenderet, quæ nulla foret nisi eximia quadam et singulari ratione potestas omnibus communis, uni fuisset tributa ? Profecto in Romana Cathedra unitatis illud principium semper vigens manifesto agnovit, eam vocans, « Petri cathedram atque ecclesiam principalem, unde unitas sacerdotalis exorta est. »[4]

178. *Obj.* 3. Cyprianus, Firmilianus, aliique Africani et Asiatici, Stephano fortiter restiterunt : eaque in eum scripserunt quæ nullatenus cum obsequio summo Præsuli debito queunt conciliari. « Neque quisquam nostrum, » inquit Cyprianus, « Episcopum se esse Episcoporum constituit, aut tyrannico terrore ad obsequendi necessitatem collegas suos adigit. »[5]

179. *Resp.* Contingit facile subditos rectori repugnare auctoritate in quæstionem haud vocata, quam temere adhibitam queruntur : nec mirum si parum reverenter in hujusmodi rerum adjunctis loquantur. Sancti etiam homines fidei studio incensi, modum in

(1) Euseb. l. v. hist. c. 24.
(2) Nicephor. l. 4. hist. Eccl. c. 38. Vide Alex. Natal. tom. v. hist. Eccl. Sæc. 2. diss. v. Art. 3. J. B. Palma in præl. hist. Eccl. Romæ editis.
(3) L. de unit. p. 330, ed. Wirc.
(4) Ep. LV. ad Cornel. p. 153. ed. Wirc.
(5) In actis Conc. Carth.

eritate tuenda facile excedunt, vel i in aliquem inciderint errorem, eum stu nimio propugnant. Igitur de scriptis Cypriano hac in re tributis, dicere cet cum S. Augustino: « Jam illa quæ Stephanum irritatus effudit retraare nolo. » [1]

180. Cæterum non id penitus prætermndum quod adnotat : « Quamquam on desint, qui hoc Cyprianum prorıs non sensisse contendant, sed sub us nomine a præsumptoribus atque endacibus fuisse confictum ; » [2] * * * illud Concilium, vel illa scripta, si re ipsius sunt, et non, sicut aliqui utant, sub ejus nomine conscripta tque conficta. » [3] Error autem de aptismo Cypriano tribuitur, quidquid t de scriptorum authentia et integrite, quam plerique etiam agnoscunt: uum enim unitatis violatione omnia mitti passim doceat, et extra unitatem ihil valere, baptismum ab hæreticis dministratum omni carere virtute proum erat deducere.

181. Ea vero quæ de libertate et rbitrio uniuscujusque Episcopi in Ecesiæ regimine, nonnisi a Christo idicandi, in actis Concilii continenr, vix cohærent cum ipsius Cypriani ententia, alias enuntiata, qua Episcoum Novatianis studentem loco dejiiendum a Summo Pontifice postulat: Dirigantur a te, » scribit ad Stephaum, « litteræ in provinciam, et ad pleem Arelate consistentem; quibus, bstento Marciano, alius in locum ejus ubstituatur, et grex Christi, qui in odiernum ab illo dissipatus, et vuleratus contemnitur, colligatur. » [4] ota historia Ecclesiæ et omnia prorsus cræ antiquitatis monumenta ostenınt Episcopos judicari posse, vel a llegarum cœtu, vel ab Episcopo Epiporum.

182. Quæ objiciuntur verba ad Episcopos in Concilio congregatos plane referuntur, ex quibus nemo potuit Episcopum aliorum se prædicare; sed dicta sunt forsan ut Stephanus vellicaretur qui auctoritate in alios fungebatur: quo pacto Tertullianus olim vellicabat Zephyrinum. Ipsum Petrum pastoralis muneris ratione sic appellatum ex Arnobio, Gallico quinti sæculi scriptore, constat. [5] Igitur objecta verba vel ad incerta nulloque Ecclesiæ decreto definita, referenda sunt, inter quæ recensebat Cyprianus quæstionem de baptismo ab hæreticis collato, vel ad sensum consonum iis quæ ipse alias tradidit, quæque universi Patres docuerunt, sunt reducenda.

183. *Obj.* 4. Hieronymus dicit: « Si auctoritas quæritur, orbis major est urbe. Ubicumque fuerit Episcopus, sive Romæ, sive Eugubii, sive Constantinopoli, sive Regii, sive Alexandriæ, ejusdem meriti est, et ejusdem Sacerdotii. » [6]

184. ***Resp.*** Hieronymus objecto in loco Episcopi dignitatem contra diaconorum Romanæ Ecclesiæ supercilium vindicat, docetque Episcopum urbis amplioris vel minoris eodem præstare Sacerdotio, et proinde a diaconis gradu inferioribus esse honorifice tractandum. Ex Romanæ Ecclesiæ celsitudine occasio diaconis est orta Episcopos, eam negotiorum causa adeuntes, minus reverenter habendi: qua de re merito questus est. Cæterum quamvis omnem fastum Romani culminis abesse voluerit, dignitatem et auctoritatem cathedræ Petri verbis extulit amplissimis. Sic Damasum alloquens ait: « Facessat invidia: Romani culminis recedat ambitio: cum successore piscatoris, et discipulo crucis loquor. Ego nullum primum nisi Christum sequens, Beatitudini tuæ, id est, cathedræ Petri communione con-

(1) L. v. contra Donat. c. 25.
(2) Ep. xciii. ad Vincent. Rog. (3) Ep. cviii.
(4) Ep. 67. (5) Arnobius in finem Ps. cxxxviii.
(6) Epist. ad Evagrium.

socior : supra illam petram ædificatam Ecclesiam scio * * Quicumque tecum non colligit, spargit, hoc est, qui Christi non est, Antichristi est. » [1]

185. *Obj*. 5. Universalis Episcopi nomen tamquam impium rejecit et reprobavit S. Gregorius M., Joanne Jejunatore Constantinopolitano Patriarcha illud assumente : quod tamen Phocæ Imperatoris auctoritate deinceps est Episcopo Romano tributum.

186. *Resp*. Ideo reprobavit Pontifex titulum illum, quod eum Patriarcha Constantinopolitanus usurparet ambitiose, et cum collegarum per orbem injuria : Episcopus scilicet illius Sedis, ex urbe Sede imperii, amplitudinem quamdam sibi studebat comparare, et titulo decorari petiit, quem nemo præter Romanum Episcopum potuit ullatenus sibi vindicare. Eo nomine patres Chalcedonenses hunc sæpius appellaverant, nemo tamen ex Gregorii decessoribus eo usus est, « ne si sibi in Pontificatus gradu gloriam singularitatis arriperet, hanc omnibus fratribus denegasse videretur. » [2] Diu ante Phocæ tempora, qui septimo floruit sæculo, Valentinianus III. an. 455, primatum Romanæ Sedis agnovit : « igitur Sedis Apostolicæ primatum B. Petri meritum, qui est princeps sacerdotalis coronæ, et Romanæ dignitas civitatis, sacræ etiam Synodi firmavit auctoritas. [3] Cypriani tempore Episcopus Ecclesiæ Catholicæ Romanus Pontifex designabatur, qua ratione et universalis ejus auctoritas agnoscebatur, et collegarum integer manebat honor.

187. *Obj*. 6. Concilium Nicænum jura Episcopi Romani ex more antiquo derivavit, instar Alexandrini et Antiocheni : « Antiqui mores serventur, qui sunt in Ægypto, Lybia et Pentapoli, ut Alexandrinus Episcopus horum omnium habeat potestatem, quandoquidem et Episcopo Romano hoc est consuetum. Similiter et in Antiochia, et in aliis provinciis sua privilegia, ac suæ dignitates et auctoritates Ecclesiis serventur. » [4] Consuetudinem, de qua sermo, refert Ruffinus ad ecclesias suburbicarias, [5] quas ad Italiam, Siciliam, Corsicam et Sardiniam censent eruditi.

188. *Resp*. De fonte jurisdictionis non egit Concilium, sed ut Alexandrini Episcopi jura contra Melitium, Episcopum Lycopolitanum, tueretur, vetustam appellavit consuetudinem, qua tres illæ regiones Episcopo Alexandrino subjacebant: ille scilicet patriarchicis juribus fruebatur, instar Episcopi Romani, in Ecclesias sibi specialiter subjectas. Hæ quidem non fuerunt suburbicariæ tantum, prout vox illa restringitur ad regiones Urbis Vicario olim subjectas, sed totum complectebantur Occidentem, uti Sirmondus cum eruditorum plausu demonstravit. [6] Jura autem patriarchica Episcopi Romani cum quibus fit comparatio non officiunt primatui in universam Ecclesiam, de quo non agit canon.

189. *Obj*. 7. Concilium Chalcedonense ait : « Antiquæ Romæ throno, quod Urbs illa imperaret, jure Patres privilegia contulerunt. » [7] Æqualia privilegia novæ Romæ Episcopo, pari de causa recensentur tributa. Ex Conciliorum igitur concessione, ob Urbis majestatem, honor præcipuus Romano Episcopo, prout postea Constantinopolitano, tributus est.

190. *Resp*. Canon ille de juribus patriarchicis, non vero de primatu agit, utipse Dupin fatetur. [8] Cæterum reprobatus est a Summo Pontifice et a tota occidentali Ecclesia, eo « quod secundi

(1) Ep. ad Damasum.
(2) S. Greg. M. l. iv. Ep. xxxviii. ad Joannem Constantinopol.
(3) Constit. *Novella* 100. Vide etiam Justinian. Nov. 131. (4) Can. vi. (5) L. I. hist. c. vi.
(6) Bened. XIV. De Syn. Diœc. l. II. c. ii. n. 1.
(7) Can. xxviii.
(8) De ant. disc. diss. iv.

honoris privilegium Sedes Alexandrina perdiderit, et Antiochena Ecclesia proprietatem tertiæ dignitatis amiserit. »[1] Nil mirum si Præsules Constantinopolitani Episcopi ambitioni nimis faventes, Urbis majestatem in sui subsidium vocaverint, quamvis haud ignorarint Romani Episcopi primatum ex Christi institutione derivari. Leonem profecto agnoscunt constitutum esse omnibus interpretem vocis Petri Apostoli; et queruntur Dioscorum furore quodam in Apostolicam suam Sanctitatem, cui vineæ cura a Salvatore est commissa, ferri. [2]

191. Sardicenses ipsi Patres privilegia Sedis Romanæ agnoverunt, potius quam tribuerunt; quod enim de judicibus ab Episcopo Romano in provinciis longinquis designandis decretum est, ad judiciorum firmitatem, Metropolitis novum concedendi ablata facultate, est directum, ut Episcopus judicio semel damnatus, novos judices appellare non posset, nisi ex Summi Pontificis venia. De ipso Pontifice appellando nihil est decretum, quo jus illud crearetur; sed vetitum est, ne, appellatione pendente, novus in Sedem Episcopi depositi inferretur Præsul; Ariani quippe Gregorium in locum Athanasii, qui Romam se contulerat, ingesserant. [3] Quod si quis contenderit normam in appellationibus servandam ibi præscriptam, ad ordinem pertinet dispositio, quin jus tribua quod jam antea sæpius agnitum fuerat, uti ex dictis constat.

192. *Obj.* 8. Milevitani II. seu Carthaginensis an. 418. Concilii Patres trans mare appellari vetuerunt; [4] restiteruntque Zosimo appellationes excipiendi sibi usurpanti potestatem, qui tamen nullo divino jure, sed ex Canonum concessione eam vindicabat.

193. *Resp.* De Clericorum appellationibus Patres censuerunt eas non facile excipiendas, ne delinquentibus pœnas declinandi foret occasio: Episcopi autem a quavis mundi parte libere appellabant, ut ex exemplis adductis, aliisque documentis certissimis constat. Quod Zosimus Canonum auctoritatem allegaverit, ad jus suum vindicandum, factum est ex æquitate et benignitate Ecclesiastici regiminis; nec enim decet summo veluti jure, ac arbitrio agere, sed prout Ecclesiæ utilitas postulat.

194. Tota illa de appellationibus controversia implicata quodammodo est facta ex nominis ambiguitate: Nicæni quippe audiebant in Ecclesia Romana Canones Sardicenses, utpote Nicæno Concilio veluti adjecti, quos tamen in Nicæno codice non repererunt Milevitani Patres, juris exercitio ideo reluctantes. Cæterum præclara præstiterunt Africani Præsules indicia summæ quam in Episcopo Romano in causis fidei agnoverunt auctoritatis, « a divinis Scripturis derivatæ.» [5] Ipsam appellationes excipiendi potestatem, summo veluti jure, non negarunt, sed enixe deprecati sunt, ne exerceretur cum justitiæ et Ecclesiasticæ utilitatis periculo. Ideo scripsit Synodus Carthaginensis anno 425 ad S. Cœlestinum: « Impendio deprecamur, ut deinceps ad vestras aures hinc venientes non facilius admittatis; nec a nobis excommunicatos in communionem ultra velitis excipere. * * * Ne in sua provincia a communione suspensi, a tua Sanctitate præpropere, vel indebite videantur communioni restitui. »

195. Illud autem appellationes excipiendi jus plene agnitum est a Patribus

(1) S. Leo in Ep. de ea re.
(2) Conc. Hard. t. ii. c. 656. (3) Vide Acta Concilii, et etiam « Del Concilio di Sardica Dissertazione Polemico-Canonica, Roma, 1783.
(4) Can. xxii.
(5) Vide Conc. Carthag. an. 410. Ep. 175 olim. 90. Tom. II. op. Aug. p. 617. et Conc. Milev. ep. 176. olim 92 p. 620.

Sardicensibus, [1] uti jure allegabat Zosimus. Celeberrimi etiam Episcopi ab omni orbis Christiani parte illius exercitium implorarunt. Sic Chrysostomus Innocentium I. appellavit, ut injuria a Synodo damnatus absolveretur : « Scribite, precor, et auctoritate vestra decernite hujusmodi inique gesta, nobis absentibus, et judicium non declinantibus, nullius esse roboris. » [2] Ita etiam Theodoretus, Cyri Episcopus, a Dioscoro depositus, appellavit Leonem : « Oro atque obtestor Sanctitatem tuam, ut rectum ac justum tribunal vestrum invocanti opem ferat. » [3]

196. *Obj.* 9. Ex Catholicorum confessione Christus non alligavit primatum Sedi Romanæ; sed casu veluti ei adnexus est, Petro Romam adveniente, post plurima itinera, et Antiochena jam a se occupata cathedra.

197. *Resp.* Quid Christus Petro præceperit hac de re nescimus; in Scripturis quippe non referuntur omnia quæ per quadraginta dies Apostolis post resurrectionem apparens, et cum eis de regno Dei loquens, ipsis tradiderit documenta. Cæterum de re tanta, de Sede scilicet imperii Christiani, Petrum a Christo edoctum, vel saltem a Spiritu sancto illustratum, non est inverosimile. Quidquid sit, quum Christus Petrum pastorem ovilis constituerit, quod munus, sicut ipsum ovile, perpetuum esse voluit, qui Petro successit pastor eodem jure factus est : ideoque episcopus Romanus, utpote Petri successor, jure divino pastor est et rector totius Ecclesiæ. Quamvis igitur Petrum suo veluti arbitrio sedem Romæ tandem fixisse quis existimet, et inde Episcopi Romani præ cæteris primatus derivetur, ipse primatus divinitus institutus in illa Sede jam inhæret.

198. *Obj.* 10. Pleraque quæ primatus jura censentur in primis Ecc culis non exercebantur ab Romano : Episcoporum quipp nes a fidelibus et Clero fieba scoporum judicia in Conciliis tur : alia a Metropolitis vel Pat Ecclesiastico jure, perageban omnia, divino veluti jure, sib pus Romanus jam vindicat. igitur sine sensu hæc sibi d sui usurparunt, decretalium li falsarum ope.

199. *Resp.* De ipso primat agatur, singula quæ ei tribuu vindicare non est opus : si eni derimus Episcopum Romanu tiori principalitate ab initio e ctum, adeo ut dissitarum Ecc haberet solicitudinem, eas ad diam studeret reducere, e consuetudines corrigere, eti thematis intentatis minis, dec nodorum in irritum missis, j stat eum primatem esse, sum tum auctoritate. Exercitium au ex rerum, locorum, temporun junctis plurimum pendet; qu nil mirum si, urgente persecut florentibus sedibus Alexandrin tiochena, non ea amplitudine fuerit potestas Pontificia, qu Quæ objiciuntur, ad disciplina variari potest, pertinent : in i sæpius eminuit Episcopi Ro ctoritas, etiam temporibus v mis. Pseudo-Isidorianis dec litteris omnino abjectis, ea Primatus jura quæ defendimu artione labefactanda.

§. II. *Primatus jura.*

200. Pontificiam potestatem omnia complecti quæ ad unitat et regiminis in Ecclesia se requiruntur. Igitur nihil pote fex adversus veritatem, sed p

(1) Can. vii. (2) Ep. 1. ad. Innoc. (3) Ep. ad Leon.

tate; ejus tamen est alios fidei devotione vincere quantum loci auctoritate superat;[1] et pro fide semel sanctis tradita viriliter contendere, et in ea fratres confirmare. Est quidem depositi divini summus custos, in ipsa arcis summitate fidei integritati invigilans, et devios a veritatis semita procul ab Ecclesia abesse jubens. Per eum fidei consensus maxime exhibetur; qui enim per orbem sunt Ecclesiarum Præsules, eum doctorem omnium Christianorum agnoscentes, ex Cathedra Petri prædicantem quæ per Episcoporum successionem ab Apostolis usque pervenerunt, audiunt reverenter, ipsique fidem et traditionem vetustam in suis Ecclesiis et universo mundo vigentem testantes, concinunt; adeo ut una sit vox fidei per omnes Ecclesiæ partes. Symbola tamquam fidei tesseras custodire, explicare, et statuere inter præcipua Pontificis munera est,[2] et dogmata jam definita ab omni hæreticorum conatu tueri, sicut etiam novas edere definitiones contra insurgentes errores, juxta Ecclesiæ universalis, et Romanæ Sedis traditionem. De vi autem et auctoritate Pontificiarum definitionum postea dicemus.

201. Ad unitatem regiminis pertinet ut Pastor supremus pastores singulis gregis portionibus curet præficiendos, qui oves Christi scientia salutari, et Sacramentis divinitus datis nutriant: id enim officium ejus plane exigit. Qua autem ratione in pastoribus designandis procedendum sit, ad disciplinam pertinet, quæ pro temporum locorumque diversitate varietatem patitur: quam fusius explicandi occurret postea opportuna aliqua occasio. Id autem impræsentiarum animadvertendum duximus, vacante aliqua Ecclesia, ovium derelictarum curam nulli alii præterquam totius ovilis pastori, ex natura veluti rei, et vi sui muneris competere: quapropter jus ejus in pastore præficiendo est omnino agnoscendum. Cæterum pro æquitate Ecclesiastici regiminis et suavitate, illud exercendum est ea ratione quæ, omnibus locorum temporumque adjunctis perpensis, videatur ad Ecclesiæ decorem et animarum salutem magis profutura. Apud nos commendantur ab Episcopis totius provinciæ tres quos idoneos judicaverint Sacerdotes, ex quibus, si ita Pontifici videatur, unum ad diœceseos regimen eligat.

202. Supremi Pastoris est etiam pastores singulos sui officii monere, quod a sancto Petro in sua Epistola præstitum vidimus: eosque, si id implere neglexerint, vel contra illud deliquerint, Ecclesiasticis mulctare pœnis, imo ab officio amovere, quando id necessarium visum fuerit, juxta Canonicas sanctiones. Hanc potestatem in Britannorum Episcopos exercendam Augustino delegavit Gregorius M.[3]

203. Pastorale cum sit regimen, mansuetum et benignum sit necesse est: idcirco leges Ecclesiæ dici consueverunt *Canones*, Græco vocabulo, regulæ scilicet agendi, quibus tamen conscientia coram Deo vere ligatur. Communibus legibus, quatenus locorum varietas patitur, universam regi Ecclesiam oportet: ideoque Pontificis est curare ut disciplina, præsertim quæ ad cultum solemnem attinet, servetur eadem ubique, saltem ubi cultus substantia ex rituum varietate periclitari posset. Canones autem jam per orbem vigentes sunt executioni diligenter demandandi, dispensatione tamen quando oportuerit concessa, vel contraria consuetudine, quæ bonis moribus haud adversetur, nec facile tolli possit, ali-

(1) Vincent. Lerin. Comm. c. vii.

(2) « Videamus quid didicerit, (*Ecclesia Romana*) quid docuerit, cum Africanis quoque Ecclesiis contesserarit. » Tertull. de præs. hær. n. 36. p. 245. ed. Lutetiæ, 1641.

(3) Ep. ad Aug. lxiv.

quando tolerata. In Hierarchia tuenda, et in Canonum urgenda executione, magna pars potestatis Pontificiæ versatur. Sicut autem plerique a Pontificibus prodierunt, vel certe a Conciliis, Pontifice probante, ita valet novas ferre leges quæ universam spectant et obligant Ecclesiam. Hæc tamen potestas in rebus ad salutem spectantibus versatur : non enim regnum Christi, cujus obit vices, est hujus mundi.

204. In Concilio Florentino, Græcis et Latinis consentientibus, Pontificis auctoritas definitione sequenti explicata est : « Definimus Sanctam Apostolicam Sedem, et Romanum Pontificem successorem esse B. Petri, principis Apostolorum, et verum Christi vicarium, totiusque Ecclesiæ caput, et omnium Christianorum patrem ac doctorem existere, et ipse in B. Petro pascendi, regendi, et gubernandi universalem Ecclesiam a Domino Nostro Jesu Christo plenam potestatem traditam esse, quemadmodum etiam in gestis OEcumenicorum Conciliorum et in sacris Canonibus continetur. » [1]

CAPUT VII.

QUÆ ECCLESIA SIT UNA.

Propositio.

In Ecclesia per orbem diffusa, quæ caput et centrum agnoscit Episcopum Romanum, est fidei et regiminis unitas.

205. *Probatur.* Fidei unitas maxime liquet ex Symbolis, ex solemnibus definitionibus, ex cultu publico, et Sacramentorum administratione, et ex principio agnito quo unitas semper valeat servari. Jam vero eadem Symbola ubique per Ecclesiam recitantur : *Apostolicum*, quod vel ad Apostolos auctores refertur, vel saltem antiquissimum est, et ab Ecclesia tamquam doctrinam Apostolorum continens receptum, privatim a singulis fidelib quotidiano usu frequentatur, publi in Baptismi administratione, et in co latione ordinum : *Nicæno-Constan nopolitanum*, vetus scilicet Symbol explicatius, prout in Nicæno et Co stantinopolitano Conciliis auctum e ut Arianæ et Macedonianæ hæresi iretur obviam, recitatur inter Missar solemnia : *Athanasianum*, quod nomine Athanasii circumfertur, qu vis posteriorem prodat originem, i preces quas Clerici Deo quotidie solvunt, reperitur, in Dominicis die quando de Dominica fit Officium, re tandum. Formula autem quæ Pii auctoritate, juxta ea quæ in Tride Concilio definita erant, edita est, ub que excipitur, et solemni juramento firmatur, quoties aliqui ad Ecclesiasti cas dignitates evehuntur, vel quando ab hæreticorum castris ad Ecclesiam acceditur.

206. Ubique idem est solemnis cultus, Sacrificii scilicet sacrosancti, quod *Missam* vocamus, incruenta oblatio. Eadem ministrantur ubique terrarum Sacramenta : nam abluuntur infantes vel adulti Baptismo, muniuntur fideles Chrismate, reficiuntur Eucharistia ; sanantur Pœnitentia vulnera animæ morientibus Unctione subsidia ad ultimum agonem præbentur : qui sacr munera obeunt, solemni manuum im positione auctoritatem recipiunt : et c conjugium inire cupiunt, sacro ligan vinculo, sacerdote eis benedicen

207. Fidei definitiones ab omn agnoscuntur, et summo consens dicantur, ita ut dogmata Tride Patribus ante tria fere sæcula p omnium Catholicorum per summa consensione celebrent

208. Fidei unitatis principi tur, scilicet Ecclesiæ per P collegium docentis auctoritas

(1) Conc. Flor. Sess. 6. defin. fidei

scunt omnes controversias, si quæ forsan excitatæ fuerint, sopiendas esse et supremo judicio dirimendas ab Episcoporum collegio, sive congregentur in unum, præsidente sibi Episcopo Romano, sive in suis sedibus maneant, et suis subscriptionibus et assensu solemnes quas ipse ediderit fidei definitiones complectantur.

209. Unitas fidei igitur habetur, imo fovetur principium quo semper habeatur. Habetur etiam unitas regiminis: nam fideles Episcopis, Episcopi Romano Pontifici subjiciuntur, juribus quibusdam specialibus, juxta Ecclesiasticas quasdam sanctiones, Metropolitis in Episcopos suæ provinciæ, Patriarchis in suæ ditionis Præsules tributis. Pulcherrimus quidem elucet in his ordo, quo Episcopatus ipse unus et indivisus probatur.

210 Merito Irenæus Romanam Ecclesiam designavit, ex cujus traditione, omnium per orbem Ecclesiarum concordia firmata, doctrina divina dignosceretur. [1] Pulchre etiam Cyprianus Romam euntes monuit, ut hujus Cathedræ principalis communionem magno studio foverent: « Scimus nos hortatos eos esse ut Ecclesiæ Catholicæ radicem et matricem agnoscerent ac tenerent. [2] Certiorem fecit Antonianum se jam ad Cornelium Episcopum Romanum, cui sese opposuerat Novatianus, litteras misisse: « ut, deposita omni solicitudine, jam sciret te secum, hoc est, cum Catholica Ecclesia, communicare. » [3] Hujus Ecclesiæ communionem indicium etiam habuit consortii omnium Episcoporum Catholicorum Ambrosius, qui Satiri fratris commendat fidem, qua in longinqua regione Episcopum ignotum inveniens: « Percontatus ex eo est, utrumnam cum Episcopis Catholicis, hoc est, cum Ecclesia Romana, conveniret. » [4] Hac ratione etiam Optatus Milevitanus unitatem et communionem Catholicam probat: recensitis enim Pontificibus a Petro usque ad Siricium, eum totius orbis Catholici centrum prædicat: « Ergo Cathedram unicam, quæ est prima de dotibus, sedit prior Petrus, cui successit Linus, * * * Damaso Siricius, hodie qui noster est socius, cum quo nobiscum totus orbis commercio formatarum in una communionis societate concordat. » [5]

Objectiones.

211. *Obj.* 1. De ipso unitatis principio disceptatur apud Catholicos, nonnullis Pontificiam inerrantiam propugnantibus, aliis Conciliorum OEcumenicorum infallibilem auctoritatem, aliis Pontificem cum Concilio, aliis Pontificem cum Episcopis per orbem dispersis. De Conciliis etiam disputatur quænam sint OEcumenica, Gallis Constantiense et Basileense tuentibus, Italis Lateranense V. et Tridentinum. Innumeræ lites agitantur de gratia et de prædestinatione, de Probabilismo, et de singulis fere Ethices principiis, Ordinibus Religiosis plerumque doctrinæ cujusdam patrocinium suscipientibus, et pro aris, focisque pugnantibus contra se invicem. Hinc Thomistæ, Augustiniani, Molinistæ, Scotistæ et aliæ sectæ in sinu Ecclesiæ Romanæ foventur.

212. *Resp.* Summa est omnium Catholicorum concordia in fidei articulis, et dogmatibus omnibus, et in ipso unitatis principio: omnes quippe agnoscunt definitiones jam a Concilio Tridentino, aliisque Conciliis OEcumenicis latas, vel a Pontificibus, et ab Ecclesia receptas. Agnoscunt insuper judicium Conciliorum OEcumenicorum, Pontificis munitum confirmatione, supremum esse, cui nemo in re fidei

(1) Adv. hær. l. iii.
(2) Cyprian. Corn. ep. 44. p. 164. ed. Bas. 45. p. 104. ed. Wirc.
(3) Ep. 52 ad Anton. p. 116. ed. Wirc.
(4) De obitu fratris p. 26, t. 3. ed. Bas.
(5) S. Optati opera ed. Dupin 1700. p. 28.

absque hæreseos nota reluctari valeat: eamdemque vim solemni Pontificis definitioni ab Episcoporum collegio, vel in Concilio, vel in suis sedibus exceptæ inesse, omnes eodem consensu fatentur: quacumque scilicet ratione doctrina solemni definitione proponatur, quæ a collegio Episcoporum agnoscatur, pro supremo Ecclesiæ docentis judicio habetur. Hoc est certum, quo semper servari possit unitas, principium, quidquid sit de auctoritate definitionis Concilii ante Pontificis confirmationem, vel Pontificii decreti ante Episcoporum consensum. Fatemur moveri his de rebus quæstiones, quæ tamen unitatis periculum non afferunt, agnito ab omnibus judicio supremo in Pontificis cum Episcoporum collegio consensu.

213. Quum Apostolus dicat: « Oportet et hæreses esse; » [1] Deo quippe famulorum suorum fidem ex aliorum inconstantia, et seducendi dolo eximiam exhibente, forsan licebit et nobis suspicari molestas has Theologorum contentiones suam secum afferre utilitatem: quum enim Pontificio judicio auctoritate infallibili vindicata, hæc ad privatas sententias transferrent nonnulli, veluti fides totius orbis Christiani ex unius hominis arbitrio et nutu penderet; alii tantam vim definitioni Pontificiæ inesse negabant, nisi Episcopi per orbem vetustam fidem ea explicari et proponi agnoscerent. Conveniunt omnes nil nisi ex constanti omnium sæculorum a Christo fide et traditione qualibet Ecclesiæ definitione credendum proponi posse: fatentur quoque Pontificibus et Conciliis OEcumenicis jus esse fidei definitionibus errores antiquis illis dogmatibus adversos proscribendi: et supremum auctoritatis gradum illis judiciis tribuunt, capite cum membris consentiente. Tota igitur lis respicit judicii adjuncta, potius quam ipsum tribunal: convenit enim inter Catholicos Pontifici et Concilio jus esse judicandi, sed quæritur quæ judicium supremum demonstrent.

214. Quod pertinet ad œcumenicam quorumdam Conciliorum auctoritatem, salva fide et unitatis principio, ea moveri potest quæstio, quamdiu res non constat ex solemni Ecclesiæ ipsius declaratione, vel communi totius Ecclesiæ sensu. Quum Constantiense Concilium schismatis tempore fuerit habitum, tribus simul sibi auctoritatem Pontificiam vindicantibus, et plura in eo gesta sint contra Conciliorum morem, pro ea quæ urgebat rerum necessitate, nonnulla ejus decreta quibus ipsam quam pro schismate terminando auctoritatem exercebat, affirmabat, in quæstionem venerunt, utrum scilicet *Conciliariter* lata sint, et extra casum schismatis vim obtinere, ex mente ipsorum Patrum, debeant: quæ omnia salva fide et unitate disceptari potuerunt: sed solemnes definitiones quibus grassantes Wickleffi, Hussi, et Hieronymi a Praga errores sunt proscripti, Pontificis Martini V. munitæ confirmatione, ab omnibus Catholicis summo consensu excipiuntur. Basileensis Conciliabuli retractare res gestas non libet: satis enim constat eas OEcumenico Concilio non esse tribuendas. Lateranense V. Concilium ob parvum Præsulum numerum, et ob Gallorum Episcoporum absentiam, dubiæ auctoritatis nonnullis videtur: sed quæ de Pontificia super Concilia OEcumenica auctoritate tradidit, formam fidei definitionis non habent, ideoque de fidei summa res non est. Tridentinæ definitiones a Gallis æque ac cæteris per orbem Catholicis, summa veneratione, et plena fide excipiuntur, quamvis legibus aliquibus de disciplina nonnulli obstiterint, privilegiis regum vel gentis suæ innixi.

(1) I Cor. xi. 19.

Quæ inter Theologos excitatæ ıæstiones de gratia et de prædeɔne, salvis dogmatibus agitantur: enim liberum hominis arbitrium iæ ad supernaturales actus netem fatentur, etsi in utroque te conciliando diversas ineant ıs; omnes etiam damnatorum ia ob eorum peccata decerni , quamvis in scrutandis et exlis Dei consiliis de electis labount enim viæ ejus investigabiles. ıices principiis operam egreosuerunt Theologi, ut quas mogulas tradidit Christus, et Apoum secuti, singulis fere homictibus applicent; qui quum invarietate distinguantur, ob ad'um diversitatem, mirum non iniones variari: quod absque ıtrimento contingit; nec enim de te aliquo divinitus revelato, et lesia solemni judicio proposito , sed de principiis rationis luınixis, vel ex revelatione ratioo deductis. Cæterum in eo etiam auctoritatis principium, quod is moribus aliquid tradatur adı, Ecclesia illud damnet, cujus mnes ejus filii obaudiunt. De ɔilismo, vel aliis sententiis non ıic agere, quum fide in tuto poıitatem Ecclesiæ vindicaverimus. a autem diversa quibus Theom Scholæ distinguuntur, doctoriquem quem felicius putant dogxplicuisse vel vindicasse notant, ıgmatum ipsorum varietatem.

CAPUT VIII.

DE UNITATIS DEFECTU.

Fidei concordiam et totius reie Christianæ communionem servandam absque eo quod Christus statuit unitatis centro sperare non licet: ex sectarum enim per tria sæcula dissidiis, ut de antiquioribus sileamus, res fit explorata. [1] Ipse jactatæ reformationis dux frustra tentavit sententiarum licentiæ aliquos apponere limites, postquam Ecclesiæ, et Summi Pontificis rejecerat auctoritatem: imo sibi non constitit, sed occasione data paradoxa nova proposuit, extrema cum primis minime cohærentia. Ipsæ fidei Confessiones sæpe sæpius mutatæ sunt, uti accurate retulit Bossuetius in Protestanticarum variationum historia, et J. A. Moehler in opere de Symbolica. « Accidit tibi, » exprobravit olim S. Hilarius Constantio Arianorum fautori, « quod imperitis ædificatoribus, quibus sua semper displicent, accidere solet, ut semper destruas, quod semper ædifices. » [2] Quo infelici successu sæpe sæpius tentarint sectæ Lutheranorum et reformatorum societatem inter se inire, et qua arte verbis ambiguis usi sint, ut sententiarum celarent divortium, ex laudatis auctoribus discere quis poterit.

Propositio.

Principium quo fidei unitas servari possit omnino deest Protestantium sectis.

217. *Prob.* Deest omnino tribunal aliquod quo controversiæ certo ac supremo judicio dirimantur. Anglicani quidem dicunt Ecclesiam in fidei controversiis habere auctoritatem, [3] quam tamen non audent explicare, sed potius evertunt: addunt scilicet ei non licere aliquid contra Dei verbum scriptum decernere, vel unum Scripturæ testimonium ita explicare ut alteri repugnet, vel aliquid præter Scripturam tamquam ad salutem necessarium proponere credendum. Quis autem certo judicabit Ecclesiam ea quam habere

fatetur Grotius Vot. pro pace.
Hil. l. contra Constant. §. 23. p. 27 edit. Wircemburg.
(3) Art. xx.

dicitur in fidei controversiis auctoritate non esse abusam? cujus erit dignoscere utrum ejus decreta repugnent Scripturis? utrum male explicuerit textum aliquem, conciliandorum duorum testimoniorum specie repugnantium haud feliciter inita ratione? utrum aliquid credendum proposuerit, tamquam ad salutem necessarium, quod scripto verbo non continetur? Singulorum sit hoc judicium necesse est, quapropter illa Ecclesiæ auctoritas vacillat et ruit, privato judicio substernenda. Equidem apud eos suprema potestas etiam in doctrina definienda apud regem, vel reginam cum consiliariis posita est: nec enim Cleri convocatio de ea valet aliquid decernere nisi venia regia impetrata, nec valet judicium nisi regia accedente confirmatione: quapropter redarguit Whitgiftum Cantuariensem, Elisabeth, quod quædam de prædestinatione, ejus injussu, per theologos determinasset, [1] et quæ in causa Whistonis, Arianismi rei, egit convocatio, in irritum missa sunt ab Anna regina. Nuperrime lis de baptismo occasione Gorhami, ministri cujusdam in Anglia, a supremo Reginæ consilio decisa est, doctrina in medio relicta.

218. Presbyteriani in comitiis suis generalibus agnoscunt potestatem judiciariam in doctrinæ controversiis, sed eam contendunt esse mere declaratoriam, adeo ut sanctæ Scripturæ sint unica regula fidei et morum. [2] Destruunt manifesto quod ædificant, dum errorem subesse posse hujusmodi judiciis haud gravantur fateri. Deest igitur unitatis principium, nullum enim est tribunal quo doctrina certo dijudicari valeat

219. De Ecclesiæ potestate in controversiis fidei silent Methodistæ, verba articulorum Anglicanorum alioquin plerumque exscribentes.

220. Baptistæ supremum controversiarum judicem nullum alium agnoscunt præter Scripturam a Spiritu traditam. [3]

Liquet igitur apud Sectas nullum esse tribunal quo fidei unitas servari possit, quum summa judicia incerta ab ipsis agnoscantur, et erroris periculo obnoxia

221. *Symbola seu Confessiones fidei* non possunt unitatem tueri; nam et errorem iis inesse posse necessario ex sectarum omnium principiis sequitur. Ipsi qui eis subscribunt sæpissime fassi sunt animi assensum non tribui, sed legi regni, seu Sectæ obtemperari. [4]

222. Reliquum est ut Scriptura si[illegible] ratio unitatem fidei servandi: sed Scriptura, per se muta, non potest ei [illegible] servire, nisi quatenus intelligatur, [illegible] gentium autem sententiæ infinita v[illegible]rietate distinguuntur, adeo ut in reb[illegible] summi momenti, quæ ad Trinitat[illegible] mysterium, Christi divinam naturam[illegible] æterna impiorum supplicia, et singu[illegible]las veritates revelatas spectant, hæ[illegible]reant homines et in varias abeant sen[illegible]tentias, etiam ingenio qui præstant[illegible] litterarum studiis florent, et veritat[illegible] amore duci videntur. Ergo in Scriptur[illegible]

(1) Art. Lambith. historia.

(2) Form of Government of the Presbyterian Church in America, as amended in 1821, ch. 1. §. 7.

(3) « The supreme judge — in whose sentence we are to rest, can be no other but the Holy Scripture delivered by the Spirit. » ch. 1. §. 10.

(4) « They who contend that nothing less can justify subscription to the thirty-nine articles, than the actual belief of each and every separate proposition contained in them, must suppose th[illegible] the legislature expected the consent of ten thou[illegible] and men, and that in perpetual succession, n[illegible] to one controverted proposition, but to man[illegible] hundreds. It is difficult to conceive how this coul[illegible] be expected by any, who observed the incurabl[illegible] diversity of human opinion upon all subject[illegible] short of demonstration. » Paley's Philosophy[illegible] book 3. c. 22.

principium unitatis poni nequit. Nullum idcirco habent unitatis principium sectæ Protestanticæ, sed immedicabili laborant vitio divisionis.

223. De sæculorum præteritorum dissidiis Lutheranum Theologum præstat audire. « Ea est Ecclesiæ, quam vocant, reformatæ ratio ac conditio » inquit Walchius, « ut membra quæ ipsum corpus constituant, haud apte inter se cohæreant. Nam quamvis idem reformatorum nomen sectantur, tantum tamen abest, ut et in una eademque doctrina consentiant; ut per dissidia, contentiones, controversias, discrepantesque de religionis capitibus sententias in diversas divisi sint sectas. » [1] De Lutheranis ipsis symbolis disserens, fatetur, imo contendit dogma « de vera, reali, substantiali præsentia corporis et sanguinis Jesu Christi in sacra cœna : de orali manducatione et bibitione, deque indignorum participatione » fuisse in Augustana confessione expressum, his verbis : « de cœna sacra docent, quod corpus et sanguis Christi vere adsint et distribuantur vescentibus in cœna Domini, et improbant secus docentes. » Queritur idcirco de Melanchtone, qui sua auctoritate voces ambiguas substituit : «quod vere exhibeantur. » [2] Hoc tamen dogma plerisque Lutheranis jam nullatenus arridet.

224. Juvat exemplis ostendere nec symbola nec fidei confessiones sectis ad unitatem servandam prodesse. Quod ad *Symbola* pertinet, narrat White ex occasione Episcopi primi Protestantici instituendi in Episcopalium utilitatem, post libertatem Americanam statutam, difficultatem quærentibus ab Anglicanis ordinationem objectam, quod Americani articulum de descensu Christi ad inferos expungere velle noscerentur. Ipsi Anglicani persuasum certo non habuerunt Christum reapse ad spiritus in carcere detentos descendisse, quamvis voluerint articulum retineri ad pestilentem quamdam hæresim, quam non designat, excludendam. [3] Attamen in tertio articulo inter triginta novem doctrinæ Anglicanæ, quem retinent Episcopales, plane affirmatur credendum Christum non tantum mortuum et sepultum, sed ad inferos descendisse, et octavo articulo omnia quæ symbolis continentur dicuntur Scripturis certissime probari : descensus autem Christi ad inferos, Witheo testante, videtur ab utrisque vel penitus rejectus, vel in quæstione positus. Cæterum inter eos convenit articulum retinendum esse : sed in Rituali Americano, quod vocant « *communis orationis* » librum, inserta est Rubrica, qua plena omnibus Ecclesiis facta est facultas voces illas prorsus omittendi, vel alias substituendi, scilicet eum ad locum spirituum defunctorum descendisse. [4]

225. Equidem non tantum omnia quæ Apostolico Symbolo continentur, sed quæ Nicæno et Athanasiano, probari posse certissima Scripturarum auctoritate tradiderunt in suis fidei articulis Anglicani : a quibus recesserunt manifestissime Episcopales nostrates, omni Athanasiani Symboli omissa mentione : tamquam ipsi non censeant quæ eo continentur Scripturarum auctoritate probari posse. [5]

226. Ex Paley audivimus quæ opinio-

(1) Introductio in libros Eccl. Luth. symbolicos, Ienæ an. 1732, p. 46, et seq. Longam symbolorum seriem texit.

(2) p. 186. 187. Vide alia in re Burneti analysim in Art. xvii ubi discordantes sententiæ quibus in Ecclesia Anglicana favetur exhibentur. p. 262, 263.

(3) Lecture ii. on the Apostles Creed, p. 33.

(4) Evening Prayer, Rubric. Consule Introduction to Life of Laud by Hopkins.

(5) « The three Creeds, the Nicene Creed, Athanasius's Creed, and that which is commonly called the Apostles' Creed, ought thoroughly to be received and believed : for they may be proved

num licentia obtineat apud eos qui articulis Anglicanis subscribunt. Luculentum datum est argumentum confessionem Presbyterianam nullam vim apud sectam obtinere ; in ipsis enim comitiis generalibus, singulis fere annis sententiæ contrariæ obtinuerunt, alterna vice *scholæ novæ*, quæ a confessionis principiis longissime discedit, vel scholæ *veteri* Calvinianæ faventes. Quum commentationes in Epistolam ad Romanos a Barnesio, Philadelphiæ editæ, hæreseos fuissent insimulatæ, auctorque ex Synodi auctoritate a munere prædicandi suspensus, comitia Generalia Pittsburgi anno 1836 eum absolverunt : anno vero sequenti comitia Generalia Philadelphiæ habita, omnes novæ scholæ fautores et ecclesias in quibus eæ circumferebantur opiniones, a consortio suo absciderunt, qua ratione sexcenti fere præcones simul abscissi dicuntur. Hæc sane ostendunt confessionem nullatenus idoneam fidei unitati perpetuo servandæ. De sectariis omnibus semper dici potest cum Tertulliano : « Mentior si non etiam a regulis suis variant inter se, dum unusquisque proinde suo arbitrio modulatur quæ accepit, quemadmodum de suo arbitrio ea composuit ille qui tradidit. Agnoscit naturam suam, et originis suæ morem profectus rei. Idem licuit Valentinianis quod Valentino, idem Marcionitis quod Marcioni, de arbitrio suo fidem innovare. » [1]

227. *In cultu et Sacramentis apud sectas nulla est vis unitatis servandæ :* nam ea vindicatur cuilibet Ecclesiæ in ritibus statuendis licentia, quæ novitatibus inducendis est maxime idonea. [2] Re quidem vera Episcopales in Baptismi administratione omittunt singillatim interrogare de Symboli articulis, utrum scilicet credat baptizandus in Patrem, Filium, et Spiritum sanctum, sanctam Ecclesiam Catholicam, remissionem peccatorum, et cætera : substituta interrogatione generali : utrum teneat omnes articulos fidei Christianæ prout in Symbolo Apostolico continentur. [3] Quamvis hæc mutatio parvi momenti possit cuiquam videri, ex industria facta quum sit, periculum præsefert ne sensim sine sensu a pluribus fidei dogmatibus recedendi quæratur occasio. Quod vero ad rem magis facit, in visitatione ægrotorum apud Anglicanos præscriptum est ut minister ægrotum hortetur ad specialem peccatorum confessionem peragendam, eique confesso absolutionem auctoritate sibi a Christo commissa impertiatur : quam absolvendi potestatem Ecclesiæ denegare esset, teste Pearsonio, hæresis Novatiani. [5] Jam vero omnem mentionem confessionis, et absolutionis, Rituale Americanum prorsus omittit.

228. Quum Methodistæ Episcopales imitentur, Baptistæ vero et Presbyteriani nullam fere habeant formam cultus, plerisque præconum permissi arbitrio, qui orationes fundere, legere Scripturas, hymnos canere, et conciones facere pro occasione debent

by most certain warrants of holy Scripture. » Article viii. Oxford edition, 1835.

« The Nicene Creed, and that which is commonly called the Apostles' Creed, ought thoroughly to be received and believed : for they may be proved by most certain warrants of holy Scripture. » Phil. edition 1833, with approbation of Bp. White, Oct., 1832. Decrescit eundo.

(1) Tert. l. de præscr. c. 42.

(2) Art. xxxiv.

(3) *Public baptism of infants.*

(4) Visitation of the sick. « Here shall the sick person be moved to make a special confession of his sins. * * * After which confession the Priest shall absolve him : « Our Lord Jesus Christ, who » hath left power to his Church to absolve all » sinners who truly repent and believe in him, of » his great mercy forgive thee thy offences. And » by his authority, committed to me, I absolve » thee from all thy sins. » » Oxford ed. 1835.

(5) Expos. art. ix. p. 557.

liquet fidei unitatem in cultu et Sacramentorum administratione nullum apud sectas habere præsidium.

229. *Nullum est principium apud sectas quo in regimine servari possit unitas*, vel foveri sacra cum Christi fidelibus per orbem communio : nam nulla est communis auctoritas qua teneantur. Comitia Generalia in America nullo ligamine cum Calvinianis Scotis, Anglis, Genevensibus conjunguntur, sed sola imitatione regiminis, et doctrinæ similitudine, plurimis capitibus, quæ odium paritura forent, mutatis,[1] se fratres exhibent. Ipsa comitia non valent unitatem in sua provincia servare, quum auctoritatem nullam sacram habere agnoscantur, et oscillatione quadam in varias ferantur partes. Episcopales nullo communi vinculo tenentur : Anglicani enim regem vel reginam in omnibus causis civilibus et Ecclesiasticis, intra suam ditionem, suprema auctoritate pollere fatentur,[2] quod ex Dei ordinatione repetiit rex in solemni sua declaratione articulis præmissa.[3] Nostrates autem conventione generali res suas moderantur, in singulis diœcesibus cœtu quodam statuto, quo et Episcoporum arctetur potestas. Adeo autem carent communionis sacro vinculo, ut nonnisi humanitate quadam conjungi cum Anglicanis dici possint. Anglicani porro cleri comitia, quæ Convocationem vocant, nequeunt haberi absque venia regia, qualem etiam sanctionem ejus decreta exigunt ut valeant.

Objectiones.

230. *Obj.* 1. In Symbolis Protestanticis est summa consensio de præcipuis fidei dogmatibus : quæ varietatem exhibent ad liberas sententias referri possunt, ea ratione qua apud Catholicos plurima singulorum permittuntur arbitrio.

231. *Resp.* Quæ sint præcipua illa dogmata Protestantes numquam perspicuo docuerunt, nec regulam qua discernantur tradiderunt.[4] Profecto quæ ad Dei cultum pertinent, et ad Sacramentorum virtutem, rebus magni prorsus momenti sunt accensenda . in his tamen mira apud eos reperitur sententiarum discordia. Si omnia in quibus inter se collidunt sectæ liberæ disputationi permissa habeantur, vix aliquid manebit ex Christi doctrina et institutis quod certum et exploratum sit, ipseque plurima tradidisse et statuisse, nulla prorsus utilitate, aut fructu, videbitur. Libertas opinionum qua gaudent Catholici intra eos limites consistit, ultra quos revelatio solemniter promulgata non est progressa.

232. *Obj.* 2. Fides qua præcipua dogmata amplectuntur Protestantes universi, et charitas, qua, nulla habita sententiarum discordium ratione, se invicem tamquam fratres amplectuntur, eos unum corpus in Christo constituunt.

233. *Resp.* Longe abest a Scripturis sanctis sicut et ab antiquitatis Christianæ sensu hæc fidei notio : immerito enim Hymenæus ob denegatam resur-

(1) « The civil magistrate * * hath authority, and it is his duty to take order * * that all blasphemies and heresies be suppressed, all corruptions and abuses in worship and discipline prevented or reformed. » Westminster Confession, ch xxiii. §. 4. Americani satis habent pro temporum conditione dicere : « as nursing fathers, it is the duty of civil magistrates to protect the church of our common Lord, without giving the preference to any denomination of Christians above the rest. »

(2) Art. xxxvii.

(3) « Supreme Governor of the Church within these our dominions. »

(4) « To tolerate exclusively opinions which do not relate to the fundamentals of salvation, or militate against them, must make way for intricate and endless disputes and difficulties, abuot what are, and what are not the fundamentals of salvation. » Note on the history of events preceding the Synod of Dort, by Thomas Scott, p. 58, ed. Utica, 1831.

rectionem corporum circa fidem naufragus habitus est a Paulo, et Novatiani ob potestatem Ecclesiæ in graviorum delictorum remissione denegatam, hæretici sunt declarati, et Pelagiani ob errores de naturæ integritate et viribus anathemate percussi sunt, si vaga illa dogmatum quorumdam agnitio fidei nomen mereatur. Charitas autem quæ jactatur non potest unitatem quæ deest supplere : nec enim ex amicis appellationibus, sed ex Christi instituto Ecclesiæ natura et unitas pendet. Cæterum quantum ab initio inter se pugnaverint sectæ, et quo odio se invicem adhuc prosequantur satis notum est. Lutherani Colloquiis an. 1557 Vormatiæ, et an. 1568 Altenburgi, insanabile vulnus discordiæ, quo nova secta laborabat, frustra sanare tentarunt. Calviniani, Dordracena Synodo habita, in sectas Gomaristarum et Arminianorum scissi sunt, illis hos etiam ad mortem nonnumquam persequentibus. Nostris etiam temporibus vidimus scissam sectam, jurgio vehementiori, et contumeliis in foliis in se invicem latis.

CAPUT IX.

DE ECCLESIÆ SANCTITATE.

234 Veram Christi Ecclesiam, quam unam fide et regimine esse probavimus, sanctam quoque esse vix ullus negaverit : sed sanctitatis qua fulgere debeat notionem non omnes eadem ratione explicant. Invisibilem Ecclesiam sanctis constare dicunt Protestantes; visibilem vero peccatores plurimos complecti apud omnes est in confesso. Hanc a sancta doctrina deflectere posse et magnas reipsa corruptiones fovisse asserunt, et recensitis Catholicorum flagitiis Ecclesiam ipsam omni vitiorum genere exhibent inquinatam. Nobis vero persuasum est Ecclesiam necessario sanctam doctrinam tradere sancta ministrare Sacramenta, sanctosque plurimos suo fovere sinu. Inter hos qui primi propagarunt apud varias gentes fidem sanctitate eminuerunt.

Propositio 1.

Ecclesia Christi sancta est ratione Fundatoris sui, eorumque quorum usus est opera præcipua in ea propaganda; doctrina etiam et Sacramentis, necnon et sanctorum progenie.

235. *Probatur.* Vera Christi Ecclesia necessario debet ad eum et Apostolos suam referre originem, doctrinam quam tradiderunt promulgare, ritus quos in salutis humanæ subsidia instituit ille, peregerunt hi, persolvere : qua ratione quum verbum ejus fructu non careat, sanctæ progeniei mater fœcunda sit necesse est. Merito idcirco Ecclesia sanctitatis elogio in Scripturis ornatur. Apostolus, ad Ephesios scribens, hortatur maritos ut uxores diligant, « sicut et Christus dilexit Ecclesiam, et seipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ, ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujusmodi, sed ut sit sancta et immaculata. »[1] Etsi cum Augustino hæc ad Ecclesiam gloriosam referre placeat, Ecclesia quæ in terris est sancta agnoscenda est, quum verbo fidei, et aquæ lavacro mundentur ejus membra, ut Sanctorum consortio in cœlis digna evadant. Sed in re manifesta non est immorandum.

Propositio 2.

Ecclesia, cujus centrum est Sedes Romana, sancta est ea omni ratione qua Christi Ecclesia sancta prædicatur.

236. *Probatur.* Ad Christum et Apostolos originem suam indubiis documentis refert, uti postea videbimus. Id unum hic animadvertemus nullam

(1) Eph. v. 25.

(2) L. II. Retract. c. xiii.

aliam ejus originem felici successu unquam fuisse ab ingeniosissimis et infensissimis hostibus adsignatam. Præterea qui fidem per varias orbis plagas propagarunt, vel eam vindicarunt, omni virtutum genere effulserunt; post sæculum quippe Apostolicum Irenæus in Galliis, Justinus in Oriente suam posuerunt operam in fide tuenda. Sæculo tertio emicuerunt Cyprianus in Africa, qui fidem scriptis et vita ornavit, Gregorius Neocæsareensis in Ponto, qui plurimos ad fidem adduxit. Quarto sæculo fidei defensores sanctitate illustres fuerunt Athanasius, Ambrosius, Basilius, Cyrillus Hierosolymitanus, Ephrem, Gregorius Nyssenus, Gregorius Nazianzenus, Hilarius, plurimique alii. Quinto sæculo præclaros vetustæ fidei vindices nacta est Ecclesia Chrysostomum, Augustinum, Cyrillum Alexandrinum, Hieronymum, Leonem M. aliosque : quo etiam sæculo Patricius Roma missus Hibernos ad Evangelii lumen, prædicatione et vitæ sanctitate, pertraxit : Remigius Clodovæum regem cum Francis baptizavit. Sexto sæculo eminuerunt Fulgentius, Gregorius Turonensis, et Gregorius M., quo cœptis aspirante, Augustinus fidem apud Anglos propagavit. Posterioribus sæculis Bonifacius apud Germanos, aliique plurimi per provincias septentrionales Evangelium cum fructu uberrimo prædicarunt. Quanto studio Beda, sæculo octavo, Bernardus sæculo duodecimo, et Thomas Aquinas sæculo decimo tertio Catholicam propugnaverint fidem, notum satis est; nec de eorum eximia sanctitate minus constat. Ad tempora nobis propinquiora ut deveniamus, Franciscus Xaverius in Japonia et aliis partibus Indiarum Orientalium, Ludovicus Bertrandus in America Meridionali, aliique in plurimis regionibus sanctitate, laboribus Apostolicis, et gentium conversione, illustres extiterunt. Magnum quidem divinæ originis et auctoritatis Ecclesiæ argumentum inde derivatur, quod viri eximia virtute insignes totis viribus, et felici laborum successu in ea propaganda laborarint; et singula ejus dogmata promulgarint, imo magna doctrinæ copia vindicarint.

237. Ipsa doctrina quam Ecclesia Romana tradit, cæteræque per orbem Ecclesiæ, quæ eam matrem et magistram vocant, sanctissima profecto est. Christi quidem præcepta et ad perfectionem hortamenta indesinenter tradit, suosque filios ad altiora quæque virtutum exercitia, Sanctorum propositis exemplis, invitat. Omne damnat vitium, ipsaque cordis arcana veluti rimatur, singulos quosque animi affectus ab omni peccati labe servare studens, vel mundare. Nihil nos posse efficere in rebus salutis, absque divinæ gratiæ prævio motu, nihil etiam cogitare quod ad vitam æternam conducat, docens, Deo Salvatorique nostro suum servat honorem, simul autem hominum sub gratia vindicans arbitrii libertatem, eosque mercedis amplissimæ spe, et Dei dilectione ad omne opus bonum instruens, et impellens.

238. Sancta sunt Sacramenta quæ Ecclesia suis filiis offert, quæque summam bonitatem, potentiam, et misericordiam Sponsi sui commendant. Baptismo abluitur sordes noxæ primariæ, homine in Dei filium adoptato, ut cupiditates gratiæ auxilio domare discat, et Deo vivat, regni cœlestis futurus hæres. Roboratur Confirmatione, et Deo inserviendi renovato proposito, quæ ad lavacrum pollicitus est, iterum spondet se servaturum, Spiritus sancti adjuvandus donis. In Eucharistia pane cœlesti reficimur, imo carne Christi vescimur, et ejus sanguinem bibimus, modo prorsus ineffabili, sed vero, quo Christus in nobis est, et nos in Christo, vita in ipso fruentes, sicut ipse in Patre vivit. Intima hæc animarum cum Servatore nostro conjunctio divina prorsus est, qua et infinita ipsius erga homines

dilectio exhibetur, et natura sublevatur humana. Pœnitentia peccata condonantur, ea tamen conditione ut ea toto corde detestemur, firmo etiam animi proposito concepto in posterum haud peccandi. Extrema morientium Unctione subvenitur periclitantibus, ut divinitus adjuti in agone hosti non succumbant, sed in Christo triumphum reportent. Ordinibus sacris homines divinis muneribus destinantur, quibus nonnisi magna animi puritate, et cœlesti auxilio se futuros idoneos edocentur. Matrimonio nubentium fides sancitur, Deo vetante solvi quod ipse sacro vinculo nectit, et præcipiente ut in omnibus honor decusque tanti mysterii servetur, omni immunditie a toro procul habita. Hæc omnia sanctitatem spirant, et cœlestem produnt originem.

239. Ecclesiæ etiam matri sobole sancta lætari dedit Deus omni tempore: virtutibus quippe Apostolico ævo effulserunt plurimi ubique, adeo ut sanctorum appellatione ob vitæ integritatem, æque ac disciplinæ professionem, digni habiti sint. Plurimi castimoniam coluerunt integram, cæteraque Evangelica consilia secuti sunt a primordiis Ecclesiæ, *Ascetæ* a virtutum exercitio dicti. Secesserunt in solitudinem, Baptistam imitati, sæculo quarto ineunte, Paulus, Antonius, aliique numero pene infinito, cœlestium rerum contemplationi vacaturi. Virginum cœnobia in Oriente primum erecta, Ambrosii opera in Occidente quoque animas quamplurimas Sponso Christo exhibuerunt castas.

240. S. Benedicto auctore, lætata est Occidentalis Ecclesia monasteriis passim ædificatis, in quibus labore manuum sese sustentabant monachi, Scripturarum lectioni, litterarum studiis, divinis laudibus concinendis, aliisque pietatis exercitiis etiam incumbentes. Sæculis mediis, Bernardi aliorumque sanctorum virorum opera, refloruit monachorum disciplina, magno cum rei Christianæ profectu, diffuso undequaque bono Christi odore. Quot autem in omni vitæ conditione omni virtutum decore, quolibet sæculo, etiam grassantibus vitiis, ornati, Ecclesiam illustrarint, nemo dicere poterit; humilitas quippe in solio reges servos Christi sæpe exhibuit; animi munditiis inter aulæ delicias visa est, et omne bonorum operum genus a plurimis exercebatur. Sæculo decimo sexto eximia prorsus virtutum exempla a Carolo Borromæo, Ignatio, Francisco Xaverio, Francisco Salesio, Philippo Nerio, Vincentio a Paulo, aliisque innumeris sunt data. Nostro autem tempore præclaro fulgent lumine plurimi ex omni gente et conditione.

241. Liceat igitur quæ olim Manichæis dixit Augustinus, repetere: « Quam multi autem in nostra communione veraciter faciunt ista sublimiora præcepta Evangelica, de quorum specie fallitis imperitos. Quam multi homines utriusque sexus ab omni concubitu puri atque integri; quam multi experti, et postea continentes! Quam multi rerum suarum distributores et relictores! Quam multi jejuniis vel crebris, vel quotidianis, vel etiam incredibiliter continuatis, corpus servituti subjicientes! Quam multæ fraternæ congregationes nihil habentes proprium, sed omnia communia, et hæc nonnisi ad victum et tegumentum necessaria; unam animam et cor unum in Deum, charitatis igne conflantes! [1]

Objectiones.

242. *Obj.* 1. Sancta non est Ecclesiæ Catholicæ doctrina: fovet enim scelera, veniam confitenti sua peccata promittendo, eamque in ipso vitæ exitu scelestissimis quibuslibet impertiendo-

(1) Aug. contra Faustum l. v. c. 9.

juramentorum, aliarumque omnium obligationum vinculum pro Sacerdotum lubito relaxari sinit. Omnia fere Ethices principia Theologorum disputationi permittit; qui pro suo arbitrio ea exponentes, fœdissimis flagitiis non semel patrocinati sunt. [1]

243. *Resp.* Nemini pollicetur Catholica Ecclesia veniam ob solam peccatorum confessionem: exigit enim omnino ut cor a peccato abstrahatur, et Dei legi adhæreat; pœnitenti autem impertitur, Dei nomine, veniam, sive valetudine gaudeat, sive vita periclitetur, Deo per Prophetam dicente: « Impietas impii non nocebit ei, in quacumque die conversus fuerit ab impietate sua. » [2] Sacerdotum arbitrio minime permittit juramenta aliasve obligationes solvere in quibus de aliorum juribus agitur, sed ea omnia sancte servanda docet: quæ autem obligationes Deum respiciunt, non pro lubito sacerdotum, sed prout postulat pœnitentium salus, a Præsulibus Ecclesiæ, tamquam divinæ voluntatis interpretibus et Dei Ministris, nonnunquam relaxantur, aut in alias commutantur, iis scilicet in rerum adjunctis in quibus divinæ bonitati consonum videtur ut juramentum temere forsan præstitum haud impleatur. Principia Ethices sanctissima tradit Ecclesia, eaque a petulantia ingeniorum et cupiditatibus humanis illæsa studet servare; quapropter damnatæ sunt sæpius a Summis Pontificibus propositiones nimia lenitate, aut rigore nimio peccantes. Quæ singuli Theologi tradiderunt toti Ecclesiæ non sunt adscribenda. Id tamen animadvertendum Jansenistarum fraude effectum, ut plures ad Sanctam Sedem deferrentur propositiones damnandæ, quas nullus ex Theologis revera propugnarat.

244. *Obj.* 2. In ipso jure Canonico flagitia sanciuntur. Sic in Decreto Gratiani, ex Epist. V. Clementis Romani ad Jacobum Fratrem Domini, dicitur: « omnia amicorum communia esse debere; in omnibus autem sunt sine dubio et conjuges; » et Toletani I. Concilii canon recitatur: « Cæterum is qui non habet uxorem, et pro uxore concubinam habet, a communione non repellatur. » [3]

245. *Resp.* Epistola inter merces Isidorianas est reponenda. Porro verba illa: « in omnibus autem, » desunt in epistola manuscripta servata in Bibliotheca Vaticana; ex constanti quidem Ecclesiæ fide liquet eam ab hujusmod uxorum communione abhorrere, quam in Nicolaitis vehementer reprobavit. Concilium Toletanum concubinam vocat mulierem maritali affectu adscitam, quæ tamen sine tabularum dotalium solemnitate ducta est. De hujusmodi uxoribus inferioris gradus consuli possunt Justinianus Novella [4] et S. Augustinus. [5]

246. *Obj.* 3. « Non juramenta, sed potius perjuria dicenda sunt quæ contra utilitatem Ecclesiasticam attentantur. » Ita tradit Jus Canonicum. [6] Illud autem principium omnem evertit morum disciplinam. Sic Concilium Constantiense Imperatorem Sigismundum haud teneri promissione quam in salvo conductu dederat, declaravit: fides quippe in promissis hæretico homini servanda non erat: « nec aliqua sibi fides aut promissio de jure naturali, divino vel humano, fuerit in præjudicium catholicæ fidei observanda. » [7]

247. *Resp.* Priori loco agitur de ju-

(1) Infelix ad castra Protestantica redux ex operibus B. Alphonsi de Liguori plura undequaque collegit, et detorsit, ut sanctissimum virum vitiorum patronum exhiberet, quum e contra plures e schola Pusei æquissimam et piissimam disciplinam eum tradidisse fateantur.

(2) Ezech. xxxiii. 12. (3) Can. xvii.

(4) Novella xviii. c. 5. (5) De bono conjugali.

(6) *Cum contingat*, de jurejurando.

(7) Sess. xviii. col. 454.

ramento, sede vacante, a Canonicis communi veluti consilio præstito, quo Episcopi futuri juribus præjudicium inferebatur. Hujusmodi juramenta in Ecclesiæ damnum cessura reprobat merito Pontifex, et valere negat. Illud autem commune est omnibus Ethicæ sanioris patronis, quod juramenta et promissiones de rebus illicitis vi careant. [1]

248. Salvus conductus ab Imperatore Sigismundo Huss datus est, ut iter tuto facere posset, et se judicio sistere, et regredi, absque sui discrimine, si felix foret causæ exitus · « salva semper justitia, » [2] uti Patres Constantienses dum citarint Hieronymum a Praga animadvertunt. Nihil igitur contra fidem datam actum est, nec aliud affirmatum, quam salvum conductum, generalibus terminis conceptum, juxta notissima juris principia esse interpretandum. Quod autem illis temporibus capitis pœna hæreseos reis illata sit, pravis contra publicam quietem principiis, quæ hæretici plerique, et Huss in primis propugnarunt, et machinationibus turbisque, quæ sectis fere omnibus communes fuerunt, tribuendum censemus. Profecto Synodus potestatem suam intra judicium de hæreseos crimine, et censuras Ecclesiasticas contineri declaravit, eum sæculari potestati dum traderet : « Hæc Sancta Synodus Constantiensis Joannem Hus, attento quod Ecclesia Dei non habeat ultra quid gerere valeat, judicio sæculari relinquere, et ipsum curiæ sæculari relinquendum fore decernit. » [3]

249. *Obj.* 4. Ipsum principium persecutionis, cui aperte patrocinantur Ecclesiæ Præsules, doctrinam haud sanctam sed sanguinolentam probat. Inquisitionis tribunal a Summis Pontificibus erectum illud manifestun facit. Concilium Lateranense etian ferro igneque delendos hæreticos docet

250. *Resp.* Nullum persecutionis principium tradit Ecclesia; sed Præsule ejus mitius severiusve censuerunt, pr indolis suæ varietate, vel temporun conditione, vel aliis rerum adjunctis. S Chrysostomus hæreticos reprimendo censuit, sed minime interficiendos; illu Christi Domini de zizaniis haud eradi candis, ut hæreticos occidere vetitun intelligatur : « Neque enim hæreticun occidere oportet : nam sic irreconci liabile bellum in orbem induceretur Quid autem aliud sibi vult, cum dicit Ne eradicetis simul et triticum, quan hoc quod dicimus ? Si arma moveatis ut hæreticos occidatis, multos etian sanctorum una occidi necesse est, ve etiam multi ex istis zizaniis, ut veri simile est, convertentur in frumentum Si ergo prius illos eradicetis, frument etiam venturo nocebitis, si illos qu mutari et boni effici possunt, erad cetis. Non igitur prohibet hæretico reprimere, illorum ora obstruere, li bertatem loquendi coercere, cœtu eorum solvere, pacta respuere, se occidere vetat. » οὐ γὰρ δεῖ ἀναιρε ἀιρετικὸν. — οὐ τοίνυν κατέχειν ἀιρετικο — κωλυει ἀλλ' ἀναιρεῖν καὶ κατασφάττειν. Augustinus mitissime cum Donatist agendum censuit, donec Circumcellic nibus in Sacerdotes grassantibus eoru furorem legibus coercitum viderit, nonnullos pœnæ timore ad bonam fru gem redactos : qua ex occasione, se tentia mutata, mitiores pœnas pec niarias plerumque, et ducum exiliu probare visus est, [5] sed ne sangu funderetur vehementius oravit Don tum Africæ Proconsulem. [6] S. Leo professus est Ecclesiam Sacerdotali

(1) Vide Paley's Moral and Political Philosophy, ch. v. *Promises* ch. xvi. *Oaths.*

(2) Cit. Conc. Const. Sess. vi. col. 281.

(3) *Conc. Const. Sess.* xv. col. 410.

(4) Hom. xlvi. in Matth.

(5) Ep. clxxxvii. ad Bonifac. Ep. xciii. ad cent.

(6) Ep. c. alias cxxvii.

dicio contentam cruentas refugere ultiones, quamvis ex severis principum edictis referri aliquando fructum ei fuerit persuasum. « Merito patres nostri sub quorum temporibus hæresis hæc nefanda prorupit, per totum mundum instanter egere, ut impius furor ab universa Ecclesia pelleretur : quando etiam mundi principes ita hanc sacrilegam amentiam detestati sunt, ut auctorem ejus cum plerisque discipulis legum publicarum ense prosternerent. Videbant enim omnem curam honestatis auferri, omnem conjugiorum copulam solvi simulque divinum jus humanumque subverti, si hujusmodi hominibus usquam vivere cum tali professione licuisset. Profuit diu ista districtio ecclesiasticæ lenitati, quæ etsi sacerdotali contenta judicio, cruentas refugit ultiones, severis tamen christianorum principum constitutionibus adjuvatur, dum ad spiritale nonnumquam recurrunt remedium, qui timent corporale supplicium. » [1] Ita S. Leo M. Alibi ait : « Imperialis est potestatis, tumultus publicos ac seditiones sacrilegas severius coercere : » attamen de Imperatore addit : « quem superna inspiratione ita instruendum esse confido, ut et disciplina inquietos revocare, et a sanguine eorum jubeat abstineri. » [2] Historia magistra edocemur turbas motusque civiles semper præcessisse legum severitati ; ideoque ad eas hanc merito referimus.

251. Ipsa Inquisitio, quæ ex parvis initiis ad tribunal formidandum excrevit, Albigensium tumultus in causa habuit, et in singulas nationes inducta est, quando publicæ quieti periculum ex hæreticorum et apostatarum molimine imminere videbatur. Qui missi sunt a Pontifice fidei quæsitores in Gallias, in Episcoporum subsidium sunt destinati, ut latentes errores detegerent : pertinaces quidem, tamquam publicæ tranquillitatis hostes, brachio sæculari tradituri. Sed tribunal in Hispaniis erectum est ex Ferdinandi regis voluntate, ut apostatas regno insidiantes plecteret, Pontificia opera in eum finem præstita, ut Ecclesiasticorum judicum sententia quæ hæresis foret decerneretur : [3] hac ex parte Ecclesiæ universalis doctrina in normam judiciorum assumpta, privilegio etiam a rege concesso ut semel et iterum rei absolvi possent, levi injuncta pœna, veniæ potestate tertia vice tantum denegata. Mitigabatur igitur, quatenus Ecclesiastici viri interveniebant, legum rigor, et judicii æquitati consulebatur, nec sententia ferebatur in eos qui a majoribus hæresim hauserant, sed in apostatas a Catholica fide, qui quæ olim sancte spoponderant, cum ordinis et pacis publicæ dispendio violabant.

252. Lateranense decretum in comitiis veluti generalibus reipublicæ Europæ latum censendum est ; quippe reges per legatos, principesque cum Præsulibus interveniebant, ut inermibus consuleretur, juxta naturalis legis principium, quo vis vi est repellenda. In ipso mansuetudo Ecclesiastica manifesto discernitur, et discrimen inter eos qui solo hæreseos crimine, aliosque qui facinoribus plurimis sese pœnis severioribus dignos reddiderant, statuitur : « Sicut ait beatus Leo, licet Ecclesiastica disciplina sacerdotali contenta judicio, cruentas non efficiat ultiones : catholicorum tamen principum constitutionibus adjuvatur, ut sæpe quærant homines salutare remedium, dum corporale super se metuunt evenire supplicium. » Pergit deinde hæreticos variis in locis et eorum fautores anathemati subjicere, et subjun-

(1) Ep. ciii. ad Turibium.

(2) Ep. lxxxii. ad Julian. Coensem Ep.

(3) Vide Ferraris, Bibliotheca Verb. *Inquisitio*, Bergier, Dictionnaire de Théologie *Inquisition*, *Lettres sur l'Inquisition*, par le Comte De Maistre.

git : « De Brabantionibus et Aragonensibus, Navariis, Bascolis, Coterellis et Triaverdinis, qui tantam in Christianos immanitatem exercent, ut nec ecclesiis, nec monasteriis deferant, non viduis et pupillis, non senibus et pueris, nec cuilibet parcant ætati, aut sexui, sed more paganorum omnia perdant, et vastent : similiter constituimus. * * * Cunctisque fidelibus in remissionem peccatorum injungimus, ut tantis cladibus viriliter se opponant, et contra eos armis populum Christianum tueantur. » [1] Igitur inermium contra violentos homines protectio, potius quam furor quidam persequendi illo decreto sanciebatur.

253. Illud quidem celebratissimum semper fuit in Ecclesia principium nemini ad fidem vim esse inferendam, quod de iis qui nullo se obligarant vinculo Religionis primo affirmatum, ad alios etiam ex æquitate extendebatur, qui majorum suorum erroribus imbuti, quod ex baptismo contraxerant munus fidei Catholicæ profitendæ ignorabant. Ethnicis quidem id objecit Tertullianus ut persecutionis injustitiam ostenderet : « humani juris et naturalis potestatis est unicuique quod putaverit colere : nec alii obest aut prodest alterius religio. Sed nec religionis est cogere religionem, quæ sponte suscipi debeat, non vi. » [2] Judæis idcirco ut fidem susciperent vim illatam tempore Sisebuti regis Hispaniarum improbavit Concilium Toletanum IV., an. 633 : « De Judæis autem hoc præcepit sancta Synodus, nemini deinceps ad credendum vim inferre : non enim tales inviti salvandi sunt, sed volentes, ut integra sit forma justitiæ.* * * Ergo non vi, sed libera arbitrii voluntate ut convertantur suadendi sunt, non potius impellendi. » [3]

254. Idem de Donatistis tradidit Augustinus : « Neque me id agere ut ad communionem Catholicam quisquam cogatur invitus, sed ut omnibus errantibus aperta veritas declaretur. »[4] Ipsos in Catholicos sævientes civili auctoritate comprimendos quidem censuit, mitiori quam foverat sententia deposita, sed capitali eorum supplicio vehementius restitit, ad proconsulem Africæ scribens : « Unum solum est quod in tua justitia pertimescimus ne forte, quoniam quidquid mali contra Christianam societatem ab hominibus impiis ingratisque committitur, profecto gravius est et atrocius quam si in alios talia committantur, tu quoque pro immanitate facinorum ac non potius pro lenitatis Christianæ consideratione censeas coercendum quod te per Jesum Christum ne facias obsecramus. » * * * « Unde ex occasione terribilium judicum ac legum ne in æterni judicii pœnas incidant corrigi eos cupimus, non necari. » [5] « Nullis tamen bonis in Catholica hoc placet, si usque ad mortem in quemquam, licet hæreticum, sæviatur. » [6]

255. Eadem charitatis viscera omnibus Ecclesiæ Patribus fuisse fidenter asserimus; nec ipsi scriptores Catholici qui gladio in hæreticos animadvertendum censuerunt, eorum inhiabant sanguini, vel in eos absque discrimine, et omissa justorum judiciorum forma sæviendum voluerunt, sed veluti extremum quoddam remedium malo extremo adhibendum. Hæc autem quæstio numquam agitata est donec hæreses clades rerumque omnium eversionem secum attulerint,

(1) Conc. Lat. iii. sub Alex. iii. an. 1179. § xxvii. col. 1683.

(2) Ad Scapulam, in initio, p. 83, edit. Lutetiæ.

(3) Conc. Tol. iv. can. 57, col. 590, tom. III col. Hard. (4) Ep. 34.

(5) Ep. c. olim cxxvii. p. 270, t. 2, ed. Ven.

(6) S. Aug. contra Crescon. l. iii. c. 4. n. 55.

numquam agitata fuisset, ut nobis persuasum est, si hæreses nullas civissent turbas.[1] Quæ igitur ea occasione a principibus Catholicis decreta vel facta sunt, non probant Ecclesiam persecutionem ob innocuos errores tradere, vel sancire. « Si quid forte aliquando immoderatius in eos factum est, quod christianam excederet lenitatem, displicet omnibus frumentis messis Dominicæ, id est in Christo laudabilibus Christianis. »[2]

256. Non ita autem sectarii plurimi, apud quos sententia de magistratus civilis jure in hæresis extirpatione obtinuit, absque ulla lenitate vel mitigatione. Sic Calvinus in Servetum sæviit : sic Beza sæviendum docuit : sic fœdus sanguinis inierunt Puritani,[3] rege juramento adstricto se ex suo imperio exterminaturum omnes hæreticos, et vero Dei cultui adversarios : idque muneris civili magistratui in secundi Decalogi præcepti explicatione haud obscure injungunt, quam etiam Presbyteriani nostrates retinent,[4] omnibus inculcantes se teneri vi divini illius præcepti ad sese pro sua conditione omni falso cultui opponendum, et ad monumenta idololatriæ, qua ratione Catholicum cultum placuit designare, tollenda.

257. *Obj.* 5. In consecratione Episcopi juramentum emittitur, quod hæc habet : « hæreticos et rebelles eidem Domino nostro persequar et impugnabo. »

258. *Resp.* Juramenti episcopalis clausula eo directa est ut omni studio curet Episcopus hæreses tollere argumentis et suasionibus, ne socordia eas serpere patiatur. Cæterum arma ejus, quamquam Deo potentia, non sunt ferrea, sed gladio verbi utitur. Hinc Cardinalis Antonelli, nomine Pii VI ad Hiberniæ Episcopos scribens anno 1791, juramenti vim ad doctrinam retulit. Equidem vox persequendi plerumque ex adjunctis vim mutuatur, quum sæpe sumatur eo quo sequitur sensu, et amoris indicio aliquando sit : « Ego te persequar. » Petronius 6. Cæterum indulsit Pontifex Episcopis Hibernis ut verba illa omitterent ad omnem calumniandi occasionem tollendam : quod et concessum est ab initio Episcopo Baltimorensi Joanni Carrol, et omnibus qui ad sedes in statibus Fœderatis promoti sunt. Pius IX insuper concessit ut verbis omnibus omissis quæ fidelitatem, qualis a vassallis exigebatur, sapiunt, vel eum Dominum designant, simplici omnino forma obedientiam canonicam polliceremur, prout in Actis Concilii VI Baltimorensis videre est.

259. *Obj.* 6. Confessio, uti fit apud

(1) « Any person reviling, subverting or ridiculing christianity might be prosecuted at common law, as Lord Mansfield has declared; because in the judgment of our English ancestors and their judicial tribunals, he who reviled, subverted, or ridiculed christianity, did an act which struck at the foundation of their civil society, and tended by its necessary consequences as they believed, to disturb the common peace of the land of which (as Lord Coke had reported) the common law was the preserver. » Clayton, in the State vs Chandler II Harrington (Delaware) p. 557.

(2) L. I. contra ep. Par. c. xiii.

(3) De legibus dicit fœdus : « They ordain all Papists and Priests to be punished with manifold civil and ecclesiastical pains, as adversaries to God's true religion — and as idolaters. » Deinceps pergit : « We promise and swear by the great name of the Lord our God * * * that we shall * * * resist all these contrary errors and corruptions, according to our vocation, and to the uttermost of that power that God hath put in our hands. » National Covenant, re-printed at Philadelphia, 1838. « We shall * * * endeavour the extirpation of Popery, Prelacy * * * superstition, heresy, schism, profaneness, and whatsoever shall be found to be contrary to sound doctrine. » *Solemn League.*

(4) « The disapproving, detesting, opposing all false worship ; and according to each one's place and calling, removing it, and all monuments of idolatry. » *Catechism.*

Catholicos, morum corruptelæ pandit aditum: nam interrogationes quæ fiunt a Confessariis vitiorum notitia teneros animos imbuunt, et mulieres et puellas in manifestam tentationem conjiciunt, ut nihil dicamus de turpitudine sacerdotum.

260. *Resp.* Nihil aptius emundandis animis confessione peccatorum excogitari potest : inest enim unicuique pudor sua revelandi delicta, ideoque a peccato sæpe retrahitur confessionis difficultate et metu. Quæ pandit vulnera remedium excipiunt, ex Confessarii pietate, scientia, et in animis medendis diuturno usu. Monet Rituale inutilibus et curiosis interrogationibus non esse quemquam detinendum, præsertim juniores, ne scandalum patiantur. Ex ipsa pœnitentis accusatione pendet plerumque interrogatio; exquirit enim Sacerdos pro plagæ sibi jam detectæ natura, vel pœnitentis nota conditione. Quæ autem prudenter pro rei necessitate quæri contigerit, non tantum habent periculum; humilitate quippe et animi compunctione pœnitens ea profert quæ se reum ostendunt. Cæterum falluntur qui putant quæ in libellis precum aliquando continentur interrogationes a Sacerdote fieri: proponuntur enim tantummodo ut pœnitens suæ conscientiæ ante confessionem instituat examen; nec auctoritate aliqua Ecclesiæ sanciuntur, sed a privatis scriptoribus prodierunt. Qui adeo abhorrent ab omni peccatorum mentione et accusatione, debent perpendere animæ, sicut et corporis, morbos occulta quadam et fere pudenda tractatione indigere; et Deum ipsum in veteri lege enucleatius ea vetuisse, quæ ab auribus et cogitatu hominum abesse alioquin velit. Quod de Sacerdotibus insinuatur, eam postulat animadversionem, Ecclesiam sanctissimis et severissimis sanctionibus præcavisse, ne ea occasione aliquid admittatur; adeo ut qui tanto se ligaverit scelere, procul ab altaribus perpetuo esse jubeat. [1]

261. *Obj.* 7. Monasteria monialium perperam in sanctitatis exemplum adducuntur, quum sint plerumque vitiorum sentinæ, quod Episcopi Pistojensis, Scipionis Ricci, testimonio probatur.

262. *Resp.* Constat monialium cœnobia sanctissimum ob finem erecta, sanctis regi institutis, virtutum etiam exemplis ornari : quod si aliquando a semita deflexerint nonnullæ, vel disciplina in toto monasterio relaxata fuerit, « corruptio optimi pessima » ploranda est. Cæterum quæ Ricci nomine vulgata sunt a De Potter, homine sublestæ fidei, nullam habent auctoritatem; ipse enim Ricci se Leopoldo Tusciæ Archiduci præstitit ministrum in iis quæ aggressus est contra sacra instituta. Mirum non est eos qui injuriam volunt inferre, causas quærere, fictasque pro veris venditare. Infelicis Episcopi, Jansenianis placitis adhærentis, quæ senex tandem deseruit, testimonium de quodam suæ diœcesis monasterio non potest, etsi constiterit ejus esse, e rerum veritate niti, omnium vel plerorumque per orbem monasteriorum integræ nocere famæ. Quo studio Ecclesia eorum puritati invigilet ex plurimis Pontificum summorum decretis liquet : specialis quippe Episcoporum requiritur licentia ad Confessiones monialium excipiendas, nec Confessario ipsi patet ingressus, nisi ut ægrotanti subveniat, anathemate ingredientibus absque venia intentato. [2]

(1) Vide Benedict. XIV. Constit.

(2) Voltairius dicit : « On ne peut nier qu'il n'y ait eu dans le cloître de très grandes vertus. Il n'est guère encore de monastère qui ne renferme des âmes admirables, qui font honneur à la nature humaine. Trop d'écrivains se sont plu à rechercher les désordres et les vices dont furent souillés quelquefois ces asyles de la piété. Il est

263. *Obj.* 8. Pontifices Summi quamplurimi omni flagitiorum genere obstricti sunt : Episcopi plerique sceleribus etiam inquinati : Sacerdotum palam delinquentium multitudo dinumerari non potest, adeo ut de omnibus sit justa suspicandi ratio : laici ebrietate, jurgiis, et facinoribus omnibus plerumque sunt insignes.

264. *Resp.* Quosdam ex iis qui dignitate præstabant, vitiis inquinatos fuisse non inficiamur : cæterum numerum immenso plus augent Ecclesiæ hostes. Series Summorum Pontificum plurimos exhibet virtute illustres, quamvis ex temporum calamitate in Sedem sanctam nonnulli intrusi sint tanto munere indigni, quod sæculo decimo, et undecimo præsertim, Tusciæ marchionum vel Romæ tyrannorum vi, aliquando contigit. Cæterum Petri « dignitas in indigno hærede non deficit, » uti pulchre animadvertit S. Leo M., [1] ipseque Christus monuit eos qui super cathedram Moysis sedent audiendos esse, etsi documenta morum quæ tradunt, ipsi non servent. « Hæc si cogitaretis, » animadvertit S. Augustinus, « non propter homines quos infamatis, blasphemaretis cathedram apostolicam, cui non communicatis. » [2] Quæ absque discrimine de Episcopis, Sacerdotibus, laicisque asseruntur, historia et experientia refelluntur; constat quippe sanctissimos extitisse viros qui omnia Christiani hominis munia expleverunt, eosque etiamnum non deesse : « sed vestrum oculum » uti animadvertit olim Augustinus, Manichæos alloquens, « malevolus error in solam paleam nostræ segetis ducit : nam et triticum ibi cito videritis, si et esse velletis. » [3] « Fruges in agro, frumenta in area quærite : apparebunt facile, seseque offerent ipsa quærentibus. Quid nimis in purgamenta oculos intenditis ? quid ab opimi horti ubertate homines sepium asperitate terretis ? * * * Sunt in Ecclesia Catholica innumerabiles fideles, qui hoc mundo non utantur, sunt qui utantur, tamquam non utentes. » [4] « Quam enim multos Episcopos optimos viros sanctissimosque cognovi, quam multos presbyteros, quam multos diaconos, et cujuscemodi ministros divinorum Sacramentorum, quorum virtus mihi mirabilior et majori prædicatione dignior videtur, quo difficilius est eam in multiplici hominum genere, et in ista vita turbulentiore servare : non enim sanatis magis quam sanandis hominibus præsunt. » [5]

265. *Obj.* 9. Sancta haberi nequit Ecclesia quæ cleri concubinatum aliaque flagitia toleravit per plura sæcula, adhucque in regionibus nonnullis tolerat.

266. *Resp.* Severissimis sanctionibus sancti Ecclesiæ Præsules per omnia sæcula vitia cohibere studuerunt. Quod si ea tollere haud semper potuerint, id temporum infelicitati hominumque pravitati est tribuendum. Sæpe obstitit reipublicæ potestas, quæ flagitiosos munere privari non est passa, nisi judicio tribunalis civilis, vel cum litis discrimine. Nonnumquam graviorum malorum metus effecit, ut pravi tolerarentur, exemplo Evangelici domini agri, qui vetuit ne zizania radicitus evellerentur, cum grani discrimine.

certain que la vie séculière a toujours été plus vicieuse, et que les plus grands crimes n'ont pas été commis dans les monastères ; mais ils ont été plus remarqués par leur contraste avec la règle. » Essai sur l'histoire, t. iv. ch. cxxxv.

Carthusianos laudat : « Consacrés sans relâchement au jeûne, au silence, à la prière, à la solitude; tranquilles sur la terre au milieu de tant d'agitations, dont le bruit venait à peine jusqu'à eux. » Ib.

(1) Serm. 12. de assumpt. sua ad Pont.

(2) Contra lit. Petiliani l. II. c. 41. n. 118.

(3) Contra Faustum, l. v., c. xi.

(4) L. i. de moribus Eccl. Cath. c. xxxv., col. 714, t. 1. (5) Ib. c. xxxii. col. 711.

Quod si nonnumquam Præsulum socordia, vel exemplo, gravissima mala invaluerint, non ideo Ecclesia desiit esse sancta, quæ purissima morum præcepta; legesque sanctissimas tradit.

267. *Obj.* 10. Ex immani Ecclesiæ Catholicæ corruptione factum est ut infidelitas sæculo elapso per Gallias cæterasque regiones catholicas grassaretur.

268. *Resp.* Diu antea infidelitas Angliam secure occupaverat, Anglisque magistris impii inter Gallos gloriabantur. Equidem, Catholica fide rejecta, qui ingenio præstare videbantur, omnia in quæstionem revocabant, libris editis quibus, vel aperte, vel per cuneos, religionem revelatam aggrediebantur. [1]

269. *Obj.* 11. Qui apud Catholicos prædicantur Sancti, ex incerta fama sacros adepti sunt honores; ante sæculum quippe duodecimum *canonizatio* Pontificia non est invecta, quæ etiamnum nonnisi sæculo proxime elapso certis regulis cœpit peragi, tota re adhuc pendente ex unius hominis judicio, quod partium studii, vel etiam turpis lucri non vacat suspicione. Sæculis autem mediis Sanctos habitos plerosque qui monachorum cucullum induerant, constat.

270. *Resp.* Sanctitas personarum, qua Ecclesiæ vindicatur fœcunditas, non pendet ex unius alteriusve meritis, sed satis patet, si liqueat præcipuos præsertim fidei propagatores et vindices floruisse virtutum laude, et alios omni fere vitæ conditione extitisse omni sæculo, qui bonum Christi odorem sanctæ vitæ exemplis ubique diffunderent. Id autem ex certissimis documentis constat, et apud adversarios plerosque est in confesso. Quod Sedi Apostolicæ ab Alexandri III. temporibus Sanctorum solemniter in album referendorum auctoritas sit reservata, non ostendit eorum qui prius colebantur, sanctitatis notitiam ex incerta fama derivatam. Jam Joannes XV. in Concilio Lateranensi anno 993 Udalricum Episcopum Augustanum sanctum solemniter declaraverat. Antequam autem Sancta Sedes jus illud sibi reservaverit, ad majorem in re tanti momenti cautelam, Metropolitæ præsertim suam exercebant diligentiam, et sua auctoritate fideles de viri sancti virtute certiores faciebant : quod ab Archiepiscopo Rhodano an. 1163 de S. Gualterio factum novimus. Invigilabant etiam Episcopi singuli in suis diœcesibus ne populus Christianus leviter ad colendum viros dubiæ virtutis laberentur : quod a S. Anselmo aliisque præstitum refertur. [2] Quod si ex populi superstitione et judicio præcipiti, vel etiam ex Monachorum studio nimio, vel Præsulum socordia, aliquis Sancti nomen vel cultum alicubi obtinuerit, quin foret dignus, non ideo evadit incerta sanctitas eorum, qui ab universali Ecclesia veris virtutibus ornati agnoscuntur : nec enim plerumque propagabatur cultus, quamvis Sancti nomen facilius aliquando datum sit. a scriptoribus. Regulæ quibus utitur Pontifex in vitæ sanctitate indaganda, ejusmodi sunt quæ certitudini pariendæ etiam humanitus sunt idoneæ; et quamvis progrediente tempore auctæ sint, et perfectæ, ea tamen semper adhibita est diligentia quæ errandi periculum excluderet. Nec partium studio tribui potest Pontificis judicium, quum maturum exigat prævium exa-

(1) « L'Anglais qui a dit que les religions étaient nées en Asie, et trouvaient leur tombeau en Angleterre, a mieux rencontré. » Voltaire, *Pensées sur l'administration publique* xlii. vol. iv.

« L'Angleterre a été de tous les pays du monde celui où cette religion ou plutôt cette philosophie, a jeté avec le tems les racines les plus profondes et les plus étendues. Elle y a pénétré même chez quelques artisans et jusques dans les campagnes. *Essai sur l'histoire* t. iii. ch. cxxxii.

(2) Apud Lupum in Not. ad iv. Conc. Rom. - Leonis IX.

men, juratis testimoniis de virtutibus et de miraculis allatis, post famam sanctitatis jam probatam. Ne quid temere fiat, decem a traditis actis elabantur anni necesse est, antequam *signatura commissionis* detur ad aperiendam causam, testium de virtutibus speciali examine, quorum testimonia, etiam valida probata, dubio de virtutibus locum relinquunt, quod nonnisi quinquaginta annis a servi Dei obitu elapsis discuti potest: ne nimio studio quid fiat, vel aliquid alias lateat quod testium fidem, licet jam examine facto probatam, posset infirmare. Adhibetur *Fidei Promotoris* industria ad singula rimanda; cœtus, qui dicitur *Congregatio S. Rituum*, judicium, pluribus accersitis consultoribus, Pontificio præit, et plurima alia fiunt quæ summam solicitudinem ostendunt veritatis detegendæ, omni partium studio procul. [1] Quæ de avaritia injicitur suspicio fundamento caret: impensæ enim, gravissimæ licet, ex tot præviis actis, et solemni ritu necessario oriuntur. De sæculis mediis haud gravamur fateri nonnullos in monachorum Hagiologio nimis facile aliquando recensitos, quos tamen non agnoscit universalis Ecclesia. Cæterum quis non mirabitur, Bernardum, Malachiam, Thomam Aquinatem, Petrum Damiani, aliosque sæculis illis fulgore virtutis totam illustrantes Ecclesiam?

Propositio 3.

Sanctitas doctrinæ Catholicæ et plurimorum Ecclesiæ filiorum omni sæculo divinis prodigiis probata est.

271. Probatur de 2.° sæculo ex coævo scriptore gravissimo, de miraculis et quidem splendidissimis, tamquam de publicis et frequentibus, loquente. Exprobrat Irenæus sectatoribus Simonis et Carpocratis eos miracula facere non posse, nempe cæcis visum donare, surdis auditum; quæ in Ecclesia fieri testatur, adjungens: « Tantum absunt ab eo ut mortuum excitent: quemadmodum Dominus excitavit, et Apostoli per orationem, et in fraternitate sæpissime, propter aliquid necessarium ea, quæ est in quoquo loco Ecclesia universa, postulante per jejunium et supplicationem multam, reversus est spiritus mortui, et donatus est homo orationibus sanctorum. » [2] « Jam etiam, quemadmodum diximus, et mortui resurrexerunt, et perseveraverunt nobiscum annis multis. » [3]

Tertullianus Ethnicos fidenter provocat ut Christianorum in dæmones potestatis periculum faciant, coram tribunalibus; consentiens ut Christiani qui eos non valeat comprimere, fundatur sanguis. [4]

Origenes contra Celsum fidem vindicavit prophetiis et miraculis, « quorum patrandorum vim ac potestatem penes Christianos esse » [5] affirmat.

S. Cyprianus plura refert quæ Domini majestatem in Eucharistia respiciunt, et quorum aliqua, se sacrificante et teste, evenisse affirmat. [6]

272. S. Chrysostomus: « Nec nostra quidem, si recordemur, ætate mirabilia defuerunt. Siquidem sub principe Juliano, qui omnes impietate superavit, signa frequenter ostensa sunt. Judæis enim templum Hierosolymis reædificare cupientibus, de fundamentis ignis exiliens, a cœpta illos ædificatione deterruit. » [7] Ammianus Ethnicus id etiam testatur: « Cum itaque rei fortiter instaret Alypius, juvaretque provinciæ rector, metuendi globi flam-

(1) Qui hæc fusius explicata videre velit, adeat Benedict. XIV. de Canonizatione, vel Synopsim, ab Emmanuele de Azevedo l. 1.

(2) Irenæus l. ii. adv. hær. c. 56.

(3) Ibid. c. 57.

(4) Apol. c. 22. p. 24. l. ad Scapulam c. 2. p. 86.

(5) Lib. 1. contra Celsum §. 2. p. 24. edit. Wirceb.

(6) L. de lapsis.

(7) Hom. iv. in c. 1. Matthæi.

marum prope fundamenta crebris assultibus erumpentes fecere locum, exustis aliquoties operantibus, inaccessum : hocque modo elemento destinatius repellente, cessavit inceptum. »[1] Hos coævos scriptores, ut Ambrosium, [2] aliosque plurimos silentio pertranseamus, in fictionem rei tam mirandæ convenisse nemo dicet : eos autem qui operi tanto studio incumbebant, naturalem quemdam effectum pro prodigio habuisse, et ita ab opere cessasse, vix alicui a partium studio libero suadebitur. Frustra laborat Gibbonus in re adeo manifesta. [3]

273. S. Augustinus : « Etiam nunc fiunt miracula in ejus (*Christi*) nomine, sive per sacramenta ejus, sive per memorias Sanctorum ejus. * * Miraculum quod Mediolani factum est, cum illic essemus, quando illuminatus est cæcus, ad multorum notitiam potuit pervenire, quia et grandis civitas, et ibi erat tunc Imperator, et immenso populo teste res gesta est, concurrente ad corpora martyrum Protasii et Gervasii : quæ cum laterent, et penitus nescirentur, Episcopo Ambrosio per somnium revelata reperta sunt ; ubi cæcus ille, depulsis veteribus tenebris, diem vidit. »[4] Plurima alia refert, quorum aliqua se vidisse perhibet. Quæ S. Stephani reliquiis publice delatis contigisse refert, Orosium aliosque habent coævos testes Ambrosius etiam miracula occasione reliquiarum S. Protasii et Gervasii testatur. [5]

274. Victor Vitensis insigne narrat prodigium quod anno 484 contigit « in Typasensi Mauritaniæ majoris civitate. Rex Hunericus « comitem quemdam cum iracundia dirigens, præcepit ut in medio foro, congregata illuc omni provincia, linguas (*Catholicis*) et manus dexteras radicitus abscinderet. Quod cum factum fuisset, Spiritu sancto præstante, ita locuti sunt, et loquuntur, quomodo antea loquebantur. Sed si quis incredulus esse voluerit, pergat nunc Constantinopolim, et ibi reperiet uuum de illis subdiaconum Reparatum, sermones politos sine ulla offensione loquentem. »[6] Justinianus Imperator id etiam testatur : « Vidimus venerabiles viros, qui abcissis radicitus linguis suas pœnas miserabiliter loquebantur. »[7] Marcellinus comes Illyrici : « Ex hoc fidelium contubernio aliquantos ego religiosissimos, præcisis linguis, manibusque truncatis, apud Byzantium integra voce conspexi loquentes. »[8]

275. Quæ a S. Augustino Anglorum Apostolo miracula patrata referuntur, S. Gregorio adeo certa visa sunt, ut ei plurima suggerenda duxerit, quibus insuperbiendi tolleretur occasio,[9] sicut Christus monuit discipulos gaudentes dæmones sibi esse subjectos. Suffragatur constans gentis Anglorum traditio, Venerabili Beda teste, [10] et certissima gentis ad fidem conversio.

276. Quæ in Catholica Ecclesia claruerunt miracula a Bernardo, Malachia, Ludovico Bertrando, Francisco Xaverio, aliisque quovis sæculo, ad nostra usque tempora facta, silemus, quum satis sit demonstrasse ex gravissimis documentis et testibus, iis confirmatam fidem Catholicam diu post Apostolorum tempora, quando ex adversariorum confessione, obtinuit ubique ea quam nunc prædicamus doctrina. [11]

(1) Ammian. xxiii. 1. (2) Tom. II. ep. xi.
(3) Decline and fall, ch. xxiii. Vol. II.
(4) L. xxii. de civ. Dei, c. 8.
(5) Ep. 2. ad Soror. Marcellam.
(6) L. v. de pers. Vandal.
(7) Cod. l. 1. Tit. 27. de officio Præf. Præt. Africæ.
(8) In Chronico. Vide etiam Æneam Gazæum in dial. de immort. animæ, et Procopium l. 1. de bello Vandal.
(9) Ep. l. xi. 28. (10) Eccl. hist. l. 1. c. 26.
(11) Vide Milner's End of controversy, ch. Sanctity of the Church. Hay on Miracles.

277. His vero omnibus non parvum accedit robur ex Evangelio, quo miracula a suis discipulis facienda prædixit Christus, quin temporis designaret limitem. [1].

Objectiones.

278. *Obj.* 1. Miracula unius vel alterius scriptoris testimonio nituntur, cujus alioquin animus ad mira credenda proclivis ex ipsa narratione patet. Sic ipse Gregorius M. mira narrasse perhibetur Petro suo diacono, nihil hujusmodi antea suspicanti, quorum etiam plurima ridicula sunt et Deo prorsus indigna.

279. *Resp.* Non omnia quæ afferuntur miracula eadem fulciuntur auctoritate: sunt enim quædam minus nota, quæ ex unius, aut alterius testis pendent fide, alia vero plures habent testes, et rerum illustri et notissima conversione commendantur. Ipse adnotat Gregorius se nomina eorum qui sibi ea retulerunt recensere, ut ex testis integritate constet orationi fides. Ea quæ plerumque privatim contigerunt, paucis idcirco nota, Petrum diaconum facile latere potuerunt: cæterum relata, testium citatis nominibus, ipsi certissima visa sunt. Nonnulla ex illis risum alicui movere possent, sicut ipsa quæ in Scripturis referuntur, Veteris præsertim Testamenti, ridicula etiam alicui possent videri: sed pleraque gravissima sunt, quæque divinam bonitatem summe commendant. Quidquid vero de iis quæ sapientissimus Pontifex suis retulit dialogis censeatur, ea quæ ab Augustino patrata agnovit, testes habuerunt alios quamplurimos, quorum testimonium ad Bedæ usque tempora, gentis Anglorum traditione, claruit, et eorum ad fidem conversione est munitum. Sicut igitur miraculis Christi et Apostolorum Gentium conversio fidem facit, [2] ita et Augustini miraculis Anglorum conversio robur adjicit.

280. *Obj.* 2. Longe distant testimonia quibus Evangelica miracula probantur, ab iis quæ miracula posteriora commendant. Scriptores coævi, oculati plurimorum testes, res gestas referunt in ipsa qua dicuntur contigisse regione inter hostes Christi, ad novam inducendam religionem: e contra alia miracula plerumque post sæculorum lapsum narrantur ex vulgi fama: ipsa enim quæ maxime probanda videntur, utpote Pontificii tribunalis examini subjecta, vix ante sæculum ab obitu possunt in curia allegari: quo fit ut, progrediente tempore, quædam mira Sancto alicui tribuantur, de quibus ne cogitavit quidem coævus aliquis scriptor, sicut de Ignatio a Loyola contigit. Procul etiam a loco res gestæ sæpius narrantur: miracula quippe Francisci Xaverii in Europa ex Missionariorum litteris, hac ratione suæ causæ patrocinantium, claruerunt. Plerumque etiam in Papistarum provinciis abundant miracula, de quibus nullum in regionibus Protestanticis occurrit vestigium. Tentando fiunt, seu periculum rei faciendo, infelici sæpius successu, potius quam certa quadam virtute, et Dei potentia. Quæcumque igitur allegantur, habenda sunt incerta, vel saltem quorum latet causa, Deo vindice opus non habens. [3]

281. *Resp.* Nec nos volumus miracula quæ in posteriorum documentis referuntur, Evangelicis æquiparare. Cæterum ea principia quæ ex hominum testimoniis derivantur, ad his conciliandam humanam quamdam fidem, apud eos qui divinam Sacrorum Scriptorum auctoritatem non agnoscunt, inserviunt etiam illis probandis. Nec enim omnia a fama vulgi, vel recentiorum fide plerumque

(1) Marci xvi. 17. Joan. xiv. 12. 13. Matt. xxi. 21. Luc. xvii. 6.

(2) Muzzarelli, Il buon uso della Logica.

(3) Paley, *Evidences of Christianity*, prop. ii. ch. 1. ex quo objectiones has derivavimus.

pendent, sed testes habent locupletes, et sæpius oculatos, qui publicam appellant fidem. Irenæus profecto de mortuis suscitatis et apud fideles adhuc versantibus, tamquam testis oculatus, locutus est : Cyprianus quod, ipso sacrificante, contigit, narrat : Augustinus plura quæ oculis suis viderat, quæque civitati integræ innotuerant : sic et Imperator Justinianus, aliique complures, se oculatos testes perhibent hominum absque lingua loquentium.

282. Quod canonizationis ritus nonnisi post diuturnum annorum spatium fiat, ut in re tam gravi nullus sit studio vehementiori, vel deceptioni locus, sapientissime cautum est ; sed testimonia de vitæ sanctitate et miraculis excipiuntur decennio post acta de fama sanctitatis, quæ examini severo subjecta, et valida probata, canonizationis fundamenta jaciunt, quamvis ad omne errandi periculum declinandum, quinquaginta plerumque expectentur anni antequam ultra procedatur. Merito probatissima inter omnia dicit Paley hæc miracula, [1] quum revera sit examen severissimum, quod ea extra omnem dubitationem ponit, adeo ut rejiciat sæpius tribunal testimonium quod alias, juxta communes certitudinis ex humana fide pendentis regulas, sufficiens haberetur. [2]

283. Quod ad S. Ignatii a Loyola miracula pertinet, ea Ribadeneiræ, scriptori ejus vitæ, innotuerunt, quod plane professus est : « Mihi tantum abest ut ad vitam Ignatii illustrandam miracula deesse videantur, ut multa eaque præstantissima judicem in media luce versari. » [3] Cæterum ea priori sui operis editione noluit sigillatim recensere, ne decreto Tridentino nuper edito de miraculis haud probatis non divulgandis, contraire videretur; qua jam apud Sedem Apostolicam tertiæ operis editioni inseruit omnia miracula procul a locis trata dicuntur primo relata sunt vis eorum fama sæpissime ad i simas plagas manaverit. Sic de miraculis S. Francisci Xav rum enim fama cum vitæ sanct ad Europam perveniente, juss nes III. Portugalliæ rex vices su Indos obeunti, ut jurata testim iis exciperet, inde transmitten gium hoc mandatum intra annos a sancti viri obitu editu et quæ missa sunt testimonia, stolicam Sedem perlata, judic buerunt, inter alia quamplurim damentum. Quod dicitur de m in regionibus Catholicis tantum tis, lepidum est magis quam nam in Anglia, Hibernia, et Ge aliisque locis ubi grassantur h mira Dei opera sæpe sæpius runt : nec defuerunt divinæ p mira indicia in his Fœderatis pro recentissime, fere sub oculis « Cæterum quis potest ejus co perscrutari, quare in aliis lo miracula fiant, in aliis non fi

CAPUT X.

DE SANCTITATIS DEFECTU.

Propositio 1.

284. Doctrina a Protestantieis propugnata sanctitati minus fav

Probatur. Ex auctoribus s doctrina æstimanda est : ple enim suum sentiendi modum ribus impertiuntur, uti recte vertit Moëhler, [5] adeo ut, etsi nova sæpe adoptentur, eadem

(1) Paley « the very best attested of which is extracted from the certificates that are exhibited during the process of their canonization, a ceremony which seldom takes place till a century after their deaths. » Evidences, prop. II. ch. I. § 1.

(2) Milner's End of Controversy, Lett

(3) Ed. 1752.

(4) Aug. Ep. lxxviii. alias cxxxvii.

(5) Symbolique ch. v. p. 40. 1. 2.

doles sectæ, ac parentis. Jam vero Lutherus, pessumdato libero hominis arbitrio, quo gratiæ obtemperatur, hominem reliquit ad scelera præcipitem, vel de Dei in anima sua opere temere præsumentem. Audiatur ipse Erasmo respondens : « Est itaque et hoc imprimis necessarium et salutare Christiano, nosse quod Deus nihil præscit contingenter, sed quod omnia incommutabili et æterna, infallibilique voluntate et prævidet, et proponit, et facit. Hoc fulmine sternitur et conteritur prorsus liberum arbitrium. »[1] Fidei perfectionem, haud sine blasphemia, sic describit : « Hic est fidei summus gradus, credere illum esse clementem, qui tam paucos salvat, tam multos damnat; credere justum, qui sua voluntate nos necessario damnabiles facit, ut videatur, referente Erasmo, delectari cruciatibus miserorum, et odio potius quam amore dignus. Si igitur possem ulla ratione comprehendere, quomodo is Deus sit misericors et justus, qui tantam iram et iniquitatem ostendit, non esset opus fide. »[2] Humanæ voluntatis conditionem sic exhibet : « Sic humana voluntas in medio posita est, ceu jumentum ; si insederit Deus, vult et vadit quo vult Deus, ut Psalmus dicit : « Factus sum sicut ju» mentum, et ego semper tecum. » Si insederit satan, vult et vadit quo vult satan, nec est in ejus arbitrio ad utrum sessorem currere, aut eum quærere : sed ipsi sessores certant ob ipsum obtinendum et possidendum. »[3] « Erga Deum vel in rebus quæ pertinent ad salutem vel damnationem, non habet liberum arbitrium, sed captivus, subjectus et servus est, vel voluntatis Dei, vel voluntatis satanæ. »[4] Recte dixit Lutherus hanc de servo arbitrio esse « summam causæ : » re enim vera celebre ejus placitum de fide justificante inde pendet. Liquet autem omne virtutum fundamentum hac ratione tolli. Audi ipsum alias clamantem, recitatis Apostoli verbis : « Non habitat in me, hoc est, in carne mea bonum. Igitur non tuis viribus sæculum nequam et vitia tua vinces; frustra sunt opera, nisi Christus te eripiat solus. Quare cave, ne jejunia, vigiliæ, studia, temperantia, sobrietas, aliæque virtutes, te hypocritam irreparabilem faciant.[5] Quæcumque adhibeatur verborum horum interpretatio, virtutum exercitium certe haud fovent.

285. Calvinus, quamvis plerumque cautius locutus sit, ex professo tamen contendit Deum non tantum permittere, sed etiam agere, quæcumque a satana, et omnibus reprobis fiunt. De Catholicorum distinctione sic disserit : « Ac excusabilis forte esset eorum modestia, quos terret absurditatis species, nisi quod perperam mendacii patrocinio asserere tentant Dei justitiam ab omni sinistra nota. Absurdum videtur, volente ac jubente Deo excæcari hominem, qui mox cæcitatis suæ pœnas daturus est. Tergiversando itaque effugiunt, Dei tantum permissu, non etiam voluntate hoc fieri : ipse vero palam se facere pronuntians, effugium illud repudiat. Quod autem nihil efficiant homines nisi arcano Dei nutu, nec quidquam deliberando agitent, nisi quod ipse jam apud se decreverit, et arcana sua directione constituat, innumeris et claris testimoniis probatur. Quod ante citavimus ex Psalmo, Deum quæcumque vult facere, ad omnes actiones hominum pertinere certum est. » * * * « Absalom incesto coitu patris torum polluens, detestabile scelus perpetrat; Deus tamen hoc opus suum esse pronuntiat : verba enim

(1) De servo arbitrio, p. 117. ed. Jenæ, anno 1557.
(2) Ib. fol. 176. ex altera parte.
(3) Fol. 177 ex altera parte.
(4) Sub finem fol. 237. ex altera parte.
(5) In ep. ad Gal. fol. 4.

sunt : « Tu fecisti occulte : ego vero palam faciam, et coram sole hoc. »[1]

286. Presbyteriani docent Deum summo suo consilio, ad suæ potestatis gloriam, ab æterno ordinasse omnes, præter eos quos sibi gratuita misericordia elegit, ad dedecus et iram, in suæ justitiæ laudem. Omnia etiam Angelorum hominumque peccata ab ipso præordinata tradunt non tantum permissive, sed speciali quadam ratione quæ ad providentiæ suæ regimen pertinet.[2] Electos ipsos ad tempus sibi veluti relictos, ut vim corruptionis, quæ suis cordibus inest, experimento discant, non verentur affirmare. Corruptam naturam humanam peccato primorum parentum agnoscunt, et eam corruptionem in hominibus etiam post baptismum manere, omnesque ejus motus vere et stricte peccata esse profitentur : omneque peccatum hominem æternæ morti subjicere. Hominis libertatem peccato penitus amissam tradunt, adeo ut jam suis viribus nequeat aliquatenus se ad conversionem disponere; dicunt scilicet a Deo totum translationis ad gratiam opus proficisci. Eum autem renatum sola Dei gratia libere velle et facere bonum, malum etiam ex manente in corde suo peccati corruptione adhuc velle docent. Ex Dei prædestinatione solos electos efficaciter vocari, et omnipotentia divina eorum voluntatem ad bonum determinari asserunt. Hanc vocationem adjungunt nullatenus referri ad aliquid quod Deus in homine prævidit, qui penitus *passive* quoad eam se habet. Alios præter electos, quamvis verbi ministerio vocatos, et Spiritus Dei aliquam in se operationem sentientes, numquam vere ad Christum accedere, nec salutem assequi posse contendunt. Fidem qua in Christi justitia nitimur justificationis nostræ, quæ in sola peccatorum venia, nobis insuper justis habitis, sita est, nullo dono justitiæ nobis infuso, unicum instrumentum tradunt, quamvis eam comites habere alias salutares gratias fateantur. Qui semel justificati sunt, numquam ab eo statu excidere possunt, juxta horum placita, sed Deus eorum peccata dimittere non desinit; quibus tamen ei displicent, adeo ut benigno vultu ejus non fruantur, donec eorum se pœnituerit. Electos idcirco a Deo paterne correptos dicunt, numquam tamen rejectos, sed in diem redemptionis signatos. In pugna quæ inter carnem et spiritum geritur, quæ nobis inest corruptio, admodum ad tempus prævalet, sed novis subsidiis sancti Spiritus additis, pars illa hominis quæ renata est, superior iterum evadit, et hac ratione Sancti proficiunt. Pœnitentiam, seu potius resipiscentiam, necessariam agnoscunt, non tamen veniæ esse causam, quæ ex sola fide pendet. Nullum peccatum adeo parvum admittunt quod æternam damnationem non mereatur : nullum adeo enorme quod pœnitentibus exitio esse possit. Opera bona commendant, eaque fidei fructus et argumenta designant : sed qui maxime obedientia præstant, longe deficiunt ab eo ad quod tenentur. Quæ ab hominibus haud renatis fiunt, quamtumvis in se bona videantur, et Dei præceptis congrua, fidei tamen, et finis sublimioris defectu, peccato sunt inquinata. Sanctorum perseverantia ex eorum libero arbitrio non pendet, sed ex Dei eligentis decreto immutabili : qui tamen in gravia peccata incidere possunt, et in iis ad tempus perdurare, qua ratione Deo displicent, sanctum

(1) Calvin. l. 1. Inst. c. xviii. § 1. p. 155. 156.

(2) C'est ainsi que ce Dieu de justice et de paix
Serait l'auteur du trouble, et le Dieu des forfaits!
Les tristes partisans de ce dogme effroyable
Diraient-ils rien de plus s'ils adoraient le diable?

Voltaire, De la liberté, disc. II.

Spiritum contristant, aliquibus gratiis et consolationibus privantur, et temporalia in se adducunt judicia. Fides electorum non est fiducia tantum, sed infallibilis certitudo, Dei promissis, et Spiritus sancti testimonio innixa, quæ parit diligentiam in salutis negotio, quæ proinde morum licentiam fovere haud est dicenda; quamvis, peccato admisso, maneat tamquam Dei semen, quo a desperatione serventur electi. Lex morum omnes etiam renatos obligat, eisque ad sui humiliationem inservit, et ostendit quæ suis delictis mereantur, et quas hujus vitæ ærumnas propterea expectare debeant, quamvis a legis maledicto fide sint liberati. Adulterii causa matrimonii divortium fieri posse insuper docent; quo impetrato, innocenti novum inire matrimonium licebit. Etiam ob desertionem conjugis, cui nec civilis magistratus, nec Ecclesia mederi poterit, divortium concedi posse tradunt. Hæc, quæ ex fidei Confessione descripsimus, commentatione vix indigent; cuique enim perspectum esse debet eam salutis infallibilem certitudinem, quæ cum peccato gravi constare potest, aditum peccato aperire; præsertim quum neminem posse legem Dei perfecte implere, et quodlibet peccatum damnationem mereri sustineant, quamvis electis ad pœnas temporales solummodo imputetur. Quantumvis plura immisceantur ad hæc emollienda, manifestum tamen est totam Confessionis vim in dogmate illo de prædestinatione, et fide inde secuta, poni, in quo sectæ cardo vertitur. Omnis profecto morum disciplina hac ratione evertitur, et præsumptio fovetur, vel barathrum desperationis aperitur. Eadem iisdem fere verbis in Baptistarum confessione reperiuntur. Synodus Dordracena ea ante duo sæcula tradiderat, docens electos ipsos aliquando a carnis concupiscentiis violenter abduci, Deo id justo judicio permittente, quod Davidis et Petri exemplis illustrat; quibus peccatis gratiæ perceptio ad tempus nonnunquam amittitur. [1]

287. Anglicani opera absque Christi gratia facta peccati naturam habere docent, [2] et insinuant bonam voluntatem ita a Deo provenire, ut ejus tota sit, [3] adeo ut fide tantum, uti aperte dicunt, justificemur. [4] Quamvis autem opera bona, tamquam fidei fructus, necessaria habeant, [5] nihil nos facere posse contendunt præter illa quæ arcta lege facere tenemur. [6]

Objectiones.

288. *Obj.* 1. Ecclesiæ Protestanticæ omnes nihil non faciunt ut homines a vitiis retrahantur.

289. *Resp.* De sectarum principiis est quæstio, quæ pietati parum favere manifestum est. Qui animo habet persuasum conversionem suam adeo a Deo provenire, ut nullas in ea ipse agat partes, vix movebitur ad sancta illa exercitia suscipienda, quibus peccatoris animus judiciorum Dei metu plerumque concutitur, et ad Dei legem amplectendam movetur. Ita autem Dei Spiritui tribuere solent opus illud, ut, juxta majorum suorum principia, homo nihil agat. Calvinus quippe ait : « Affirmat quidem Deus se velle omnium conversionem, et exhortationes communiter omnibus destinat : efficacia tamen pendet a Spiritu regenerationis. » [7] Concinit Lutherus, ita Erasmo respondens: « Quis, » inquit, « studebit corrigere vitam suam? Respondeo : Nullus hominum, neque etiam ullus poterit: nam correctores tuos sine Spiritu Deus nihil moratur, cum sint hypocritæ. Corrigentur autem electi et pii per

(1) Ch. v. Articles of the Synod of Dort, p. 147.
(2) Art. xiii. (3) Art. x.
(4) « That we are justified by faith only is a most wholesome doctrine. Art. xi.
(5) Art. xii. (6) Art. xiv.
(7) L. 3. Inst. c. 3. § 21.

Spiritum sanctum : cæteri incorrecti peribunt. » [1] Et alias de fide dicit : « Opus est enim omnium operum excellentissimum, et arduissimum, quo solo, etiamsi cæteris omnibus carere cogereris, servaberis. Est enim opus Dei, non hominis, sicut Paulus docet; cætera nobiscum et per nos operatur, hoc unicum in nobis, et sine nobis operatur. » [2] Cæterum hæc ut emolliant, recentiores dicunt diligentiam, præparationem et orationem exigi, ut verbum prædicatum sit nobis ad salutem efficax; non tamen constat hæc ita dici, ut non intelligantur a Spiritu Dei etiam efficaciter et irresistibiliter donari, prout docuerunt Lutherus et Calvinus : quod ex tota Confessione Calvinianorum et Baptistarum deducitur.

290. *Obj.* 2. Fides, quam solam justificare dicunt Protestantes, bona opera non excludit, quæ tamen non salutis causam agnoscunt, nec meritum habere, quum Christo salus nostra sit adscribenda.

291. *Resp.* Bonorum operum necessitatem Anglicani quidem fatentur, aliique etiam, patribus suis hac in re non adeo consentientes. Lutherus dixit : « Omne opus justi damnabile est, et peccatum mortale, si judicio Dei judicetur. » [3] « Ita vides, quam dives sit Christianus : etiam volens non potest perdere salutem quantiscumque peccatis, nisi nolit credere. Nulla enim peccata eum possunt damnare, nisi sola incredulitas. » [4] Sic memorat quæ monachus egerat : « Ego quidem, cum essem monachus, valde defatigabar per quindecim fere annos, quotidie sacrificando, macerando me jejuniis, vigiliis, orationibus, et aliis longe gravissimis operibus. » Hæc omnia respuit tamquam fidei adversa, vocatque anim lætitiam ex bona conscientia conce ptam, « stultam et carnalem opinionen operum, pestem fidei. » [5] Gaudet s fide liberatum suæ conscientiæ sti mulis, quibus a Communione retra hebatur, suæ indignitatis sensu. [6] Ali qua nonnumquam dicit quibus fide virtutes alias habere comites videatur sed pleraque ægre his congruunt. Me lanchton magistro consentit : « No docuimus justificari sola fide * * * opera nostra, conatus nostros nihi nisi peccatum esse. » [7] Novimus i confessionibus fidei recentioribus Pre sbyterianorum et Baptistarum oper necessaria agnosci, tamquam fidei fru ctus : sed hujusmodi dictis vis detr hitur, dum electos ipsos totam lege non posse implere dicunt, et lapsu in gravia delicta periculum salutis s non afferre, quippe qui a fide justi cante non excidunt, pœnis temporalib tantum culpas luituri.

Propositio 2.

Nec auctorum eximia virtute, n subsidiis quibus usi sunt, nec vir tum fructibus, sectarum Protestan carum origo tamquam Dei opus co mendata est.

292. *Probatur.* Rem invidia plena novimus, auctorum sectarum desc bere mores : cæterum nihil quod d bitationem admittit referemus, n quis merito nobis succensuerit reru expositoris causas. Lutherus ut os i famantibus se cum Catharina Bora obstrueret, eam, monialem licet, duxi se absque muliere vivere haud pos affirmans. « Conjugium vocat : vel hoc nomine culpam. » De Episto autem ad Galatas dixit impie : « Ep stola ad Galatas est mea epistola me despondi — est mea Cathari

(1) De servo arb. p. 176.

(2) De capt. Babyl. op. tom. ii. p. 284.

(3) Assert. omn. art. op. tom. ii. fol. 325.

(4) De capt. Babyl. l. ii. fol. 284.

(5) Enarr. in Ps. xlv. fol. 487.

(6) Ib. f. 488 ex altera parte.

(7) Lóc. Theol. p. 158.

de Bora. »[1] Furentis hominis dictis inter pocula, et passim per scripta sparsis contumeliis nostras paginas fœdari nolumus. Frustra in eo quæras mansuetudinem, patientiam, humilitatem, cæterasque veri famuli Dei virtutes.

293. De Calvini sordibus, quæ a nonnemine relata sunt, nihil dicemus: sed testimonium cujusdam ejus sectatoris, Joannis Haren, qui morienti aderat, prætermittendum non videtur. « Calvinus in desperatione finiens vitam obiit, turpissimo et fœdissimo morbo, quem Deus rebellibus et maledictis comminatus est, prius excruciatus, et consumptus. Quod ego verissime attestari audeo, qui funestum et tragicum illius exitum his meis oculis præsens aspexi. »[2]

294. De Henrici VIII. vitiis cujus opera Ecclesia Anglorum a Pontificis obedientia subducta est, vel de Elisabeth fama haud illibata, qua favente nova Ecclesia extructa est, loqui non vacat, quum satis innotescant.[3]

295. Quod ad subsidia pertinet quibus usi sunt sectarum auctores, constat Lutherum principum præsertim opera nixum: nam Frederici Electoris Saxoniæ patrocinium omni studio quæsivit. Philippum Hessiæ dominum sibi retinuit amicum, data venia, anno 1539, secundam uxorem, alia vivente, sibi copulandi,[4] et plerosque allexit tractatu de fisco communi anno 1523 edito, quo Ecclesiastica bona in publicos usus convertenda proposuit. Ipse ingenue fassus est sectam suam brevi interituram, si principum favor deesset: « Erunt reges nutritii ejus. Deus enim Ecclesiam etiam corporaliter conservat, idque necessario; si enim debemus prædicare et confiteri Christum, indiget hoc corpus sustentatione, opus est pace, victu, et aliis necessariis. Si igitur nullus usquam princeps esset, qui Evangelium amplecteretur, nullus locus, nulla pax, non victus, non amictus, Ecclesia brevi interiret. »[5] Calvinus arguitur a Wilsone, præcone licet sectæ, quod ad optimatum conciliandam gratiam, laicos seniores regiminis fecerit participes, contra totius antiquitatis Christianæ sensum et morem![6]

296. Sacerdotes monachosque ad suas traxit partes, vota nihil valere docens, eosque ad conjugii delicias præceptis et exemplo invitans: quapropter lepide animadvertit Erasmus, comœdiæ instar, nuptiis claudi novorum doctorum in Ecclesia reformanda studia.

297. Ad fructus novi Evangelii quod pertinet, ex Lutheri, aliorumque confessione, constat vitia grassata latius inter ejus sectatores: « Videmus quod hoc tempore homines sint multo pejores, truculentiores, tenaciores, libidinosiores, quam antea unquam in Papatu fuerunt. »[7] Symboli explicationem sectæ suæ conditioni accommodavit: « Debet igitur Ecclesia intelligi et credi sancta, non debet videri sancta: quia articulus fidei dicit: Credo sanctam, non video sanctam. Quod si secundum visum judicare voles, videbis eam peccatricem esse, videbis multa et infinita scandala. * * * Dico autem hæc ideo copiosius ad consolationem, contra quosdam, qui cum

(1) Vide graphicam et verissimam Lutheri et sociorum descriptionem in opere Moore: « Travels of an Irish Gentleman » ch. xlvi.

(2) Joan. Haren. apud Petr. Cutsemium, in « Dictionnaire Hist. par l'Abbé de Feller, art. Calvin. »

(3) Vide History of England by Lingard. Vol. ii. ch. 4, Elisabeth, p. 241.

(4) Vide documenta authentica apud Bossuetum hist. Var. l. vi. ad calcem.

(5) Enar. in Ps. xlv. fol. 492 ex altera parte.

(6) « The Primitive Government of christian churches, » by James P. Wilson, D. D. late Pastor of the first Presbyterian church, Philad. anno 1833. (7) Lutherus in Postilla Domestica Dom. 1. Advent.

vident in nostro corpore exiguam quamdam scabiem, eam mire exaggerant: Ecce hi sunt Evangelii fructus, * * * Scilicet, veram sanctitatem Ecclesiæ tuis impuris oculis cerneres?— Quia sunt veri fructus, et signa certa Ecclesiæ ab oculis tuis abscondita, qui tamen levicula vitia judicare norunt, magna autem illa miracula quæ Ecclesia facit, non vident. An non enim magnum miraculum est, posse me docere Verbum, alium autem audire, idque invito et repugnante satana? » [1]

298. Notum est in Germania, et Galliis, novi Evangelii sectatores ad arma confugisse, et omnia cladibus implevisse. Quam longe distant hæc a Christianæ Religionis initiis!

299. Nullis miraculis commendatos fuisse sectarum auctores notissimum est: attamen si divinitus fuissent suscitati ad Evangelicam doctrinam reducendam, miraculis opus erat, quibus constaret Deum ministerium ordinarium abjecisse, hosque sibi extra ordinem delegisse ministros, et ad homines legatos.

Objectiones.

300. *Obj.* 1. Lutherus Dei zelo flagrabat, quapropter plurima quæ vehementiori suo stylo conscripsit, benignam excipiunt interpretationem; quæ autem gessit a maledicis maligne et falso sunt relata: nam quod duxerit uxorem crimini non est habendum. Cæterum patientem, fortem, invictum in Dei causa se exhibuit.

301. *Resp.* Ex ore ipsius eum judicamus, benignissime etiam quæ protulit interpretantes. Cæterum quis feret hominem Dei nomine loquentem qui de Mose parum reverenter dicat, Christum laudans e contrario: « non est asper, severus, mordax, ut Moses: *der sihet wie der Teufel, und redet d[...] eim das Hertz dafür verschwind[...] möcht*: habet enim labia diffusa fel[...] et ira. » [2] Quis Dei Spiritu agi cred[...] hominem, dominationem spernente[...] majestatem blasphemantem, diviniti[...] constitutæ in Ecclesia potestati res[...]stentem, imo maledicentem? Edict[...] ab Episcopo Warmiensi lato cont[...] novitios errores, suam Bullam Luthe[...]rus edidit, in qua « divina indignation[...] Episcopum » eum appellavit, et Pap[...]tum se damnare his verbis professu[...] est: « damnamus, mordemus, argu[...]mus, et execramur, sicut meruit quemadmodum et Christus ficum illa[...] maledixit. » * * * « Spes est cert[...] quod succumbat in finem, et destrua[...]tur homo peccati, et filius perditionis frustra defendentibus, furentibus, reni[...]tentibus universis regibus, principibu[...] et omnibus larvatis episcopis. » [3] No[...] ita Apostoli de Ethnicis ipsis princi[...]pibus locuti sunt: non ea fuit illi[...] indoles, vel scribendi ratio. Asinos[...] porcos, bestias adversantes sibi passi[...] designare consuevit novi Evangel[...] præco. Taceo de spurcissimis jocis[...] de diaboli nomine quod semper in or[...] habuit, de Bulla convocationis Conc[...]lii, quam Spiritus sancti nomine, Ga[...]briele Archangelo notario designato anno 1534 edidit, manifesta certe im[...]pietate. [4] Viri imaginem ex suis scripti[...] quis facile depingeret, etsi de rebu[...] ejus gestis aliunde nihil didicisset eumque divinitus suscitatum ad virtu[...]tis vel pietatis profectum, nemo studiis partium liber unquam suspicatu[...] fuisset. Violata vota excuset qui velit Scriptura testante quæ Deo sancte su[...]mus polliciti fideliter esse persolvenda[...] ductam uxorem laudet postquam e[...] consuetudine familiari mala fama ut[...]

(1) Enarrat. in Ps. xlv.
(2) In Ps. xlv. f. 466 ed. Jenæ 1537.
(3) Bulla Lutheri an. 1524. Alias dicit: Was ists umb ein Sack vol zorniger Fursten König, Türkisch keiser, ja umb ein Sack v[...] Teufel? Enarratio in Ps. xlv. fol. 481 ex alter[...] parte.
(4) Fol. 496, tom. iii. Operum.

usque increbuerat : potationes frequentes et lauta convivia habeat viro Dei, Ecclesiæ reformatore haud indigna, et concertationem de Sacramento inter pocula et maledicta cum Carlostadio initum miretur : [1] sed turgidum scriptorem, se regulam veritatis statuentem, fidei aliorum dominantem, et sanctissima mysteria et fidei doctrinas scurræ more tractantem, desinant homines tamquam a Deo suscitatum ostentare. [2]

302. *Obj.* 2. Causa Protestantica ex hominum meritis non pendet, sed ex Evangelio, nec enim fides hominibus, sed Deo loquente nititur. Quidquid igitur de Luthero existimare quis velit, divinum opus agnoscendum est, tot gentes a Papæ tyrannide ad Evangelicam veritatem brevi traductas fuisse.

303. *Resp.* In Protestantismi examine auctorum mores necessario debent perpendi : nec enim statuta a Christo tribunalia, et fides et auctoritas vetustate firmata facile relinquenda sunt, ut Luthero se divinitus suscitatum ad reformandam Ecclesiam prædicanti, obaudiatur. Fides quidem Dei revelatione, non hominum meritis nititur, ideoque dum agitur de munere divinitus instituto, superflua est ministrorum meritorum investigatio : sed non ita quando extra statutum ordinem quis sibi auctoritatem vindicat; tunc enim ut persuasum habeamus Deum per eum loqui, et doctrinam quam tradit veram esse Evangelii interpretationem, ipse nobis commendari debet eximia vitæ sanctitate, imo miraculis muniri : quod ab Anabaptistis suæ missionis argumentum exigendum esse voluit Lutherus. [3] Nihil autem divinum in eo videre est quod principes quidam Germanici, fœdere inito, Cæsari sese opposuerint, populi libertatis dulcedine capti armis pro novo Evangelio pugnaverint, et ita gentes aliquæ ab Ecclesiæ communione divulsæ sint, plerisque ab initio nil præter abusuum sublationem cogitantibus.

CAPUT XI.

DE ECCLESIÆ CATHOLICITATE.

304. Unam sanctamque esse Ecclesiam ex Scripturis et veterum testimoniis demonstravimus, quam Catholicam esse pari consensu docent. Constitit Judaicus cultus fere intra limites unius gentis, quamvis proselyti quidam ex gentibus exciperentur, sed Christi religio omnibus patet. Inde factum est ut brevi homines ex omni fere gente suo sinu complecteretur, et diceretur *Catholica*, seu ubique per totum orbem diffusa. Huic proprietati magnam vim tribuerunt scriptores vetustissimi post hæreses exortas; hæ enim uno vel altero loco pullulantes non facile Christianos, vestustam fidem ubique profitentes, poterant a fide semel sanctis tradita abducere : ideoque cuilibet novitati Ecclesiæ per orbem traditio et auctoritas, velut scutum veritatis, objiciebatur. Quinto sæculo explicata est et præclare vindicata ab Augustino, qui Donatistas, schisma a priori sæculo cœptum, occasione Cœciliani ad sedem Carthaginensem assumpti, propugnantes, alienos esse a Christo ostendit, ex eo quod eorum secta intra Africæ partem consisteret, quum vera Ecclesia necessario per orbem diffunderetur.

305. Nostris autem temporibus Catholica dicitur Ecclesia ab ipsis Sectariis, qui plerique Symbolum retinent Apostolicum, sed molesto sane et sibi

(1) Luther, t. 2. Jen. 447. Calixt. Judic. n. 49. Bossuet. Var. l. II. § 10. (2) Vide quæ ad rem dicit Hallamus, *History of Litterature.*
(3) Sleidan. l. v. edit. 1595.

non congruo vocabulo se torqueri satis ostendunt. Methodistæ qui in baptismo ministrando interrogant de singulis Symboli articulis, adnotationem adjiciunt, Ecclesiam Dei *in genere* Catholicæ nomine designari. [1] Episcopales interrogationes singulas omittunt, generatim tantum quærentes utrum credat baptizandus omnibus articulis Christianæ fidei, prout in Symbolo Apostolico habentur. *Pearsonus* manifesto laborat in ea explicanda Ecclesiæ proprietate, et dum fere accedit ad veram vocis significationem, aliqua immiscet quæ latiori acceptationi faveant, nempe quod Ecclesia omnes *necessarias* et salutares veritates tradat; vanam scilicet de fundamentalibus distinctionem insinuans. [2] *Seckerus* dicit Ecclesiam Catholicam esse per orbem diffusam, quæ in fide universali convenit, quam Apostoli scripto consignatam reliquerunt : ideoque complecti Ecclesias non tantum usibus, sed et sententiis, admodum diversas. [3] *King* eo usque progreditur ut vocem « Catholicam » consulto additam censeat ad latiorem præcedentium verborum significationem, ut sancta Ecclesia continere intelligeretur Ecclesias in rebus minoris momenti discrepantes. [4] *White* eam explicat de cœtu Christifidelium per orbem, quæ ab initio et ubique fide tenebantur profitentium : et in articulorum ad salutem essentialium offendiculum incurrit. [5] Illa distinctio, primis sæculis ignota, et unitati fidei omnino repugnans, ubique recurrit apud sectas novitias, pallio universalis Ecclesiæ suos errores obtegere frustra conantes : quapropter debacchantur pro more contra Ecclesiam illam, quæ vere Catholica est, una scilicet fide

ubique terrarum, præside
Romano : sed contumeliæ
argumentis accensendæ. Ve
nuinam notionem illius pro
Scripturis et venerandoru
rum, qui optime de re Chri
meriti, libris desumptam (

Propositio 1.

Ea præsertim ratione v
Ecclesia Catholica est, qu
dogmatibus omnibus conco
bem diffundatur.

306. *Probatur ex Scriptu*
regnum, quod est Ecclesi
describitur tamquam tot
complectens, quod nullaten
set, nisi longe lateque per uni
mundi plagas foret diffusa :
me, » Pater æternus induc
alloquens, « et dabo tibi ge
ditatem tuam, et possessi
terminos terræ. »[6] Et alias va
sto prædicit :« Dominabitur a
ad mare, et a flumine usque
nos terræ. » [7] Hæc sane ve
simam designant ditionem.
alloquens ait : « Pro patrib
sunt tibi filii : constitues eos
super omnem terram : » [8] ex
Apostolos, Præsulesque qui c
nent locum, super omne
principatum spiritualem,
scilicet Apostolici munera,
« Memores erunt nominis t
generatione et generatione.
igitur perpetuo Christi Eccle
memoria, scilicet mirabilium
veritatum quas tradidit, æ
quas passus est, et subsidi
tis quæ reliquit. Hanc serva
grato animo recolens benefi
servant principes, filii ejus,
terrarum, et per sæculoru

(1) « By holy Catholic Church is meant the church of God in general. »

(2) « To be disseminated through all nations * * * containing all necessary and saving truths. « Pearson, Art. ix.

(3) Secker, lecture xiv. on the Cat
(4) History of the Ap. Creed.
(5) Lecture ii. on the Apostles Cre
(6) Ps. ii. 8. (7) Ps. lxxi.
(8) Ps. xliv.

« Propterea populi confitebuntur tibi in æternum, et in sæculum sæculi. » Laudes, gratiarum actiones Christifidelium per orbem, a Præsulibus Ecclesiæ edoctorum, per omnia sæcula peragentur. Ergo efficax est Apostolicum ministerium, et per omnem terram prædicat, adeoque visibiliter populos habebit audientes, usque ad mundi consummationem. Ergo visibilis semper Ecclesia, ab Apostolis et eorum successoribus gubernata, ad omnem terram se extendens, populos in sinu suo congregans, Christi doctrinæ semper fidelis manebit « in sæculum sæculi. »

307. Daniele etiam interprete Christi regnum, quod lapidis figura Nabuchodonosori in somnio est exhibitum, quatuor magna imperia secuturum, universam terram impleturum erat : « lapis autem qui percusserat statuam, factus est mons magnus, et implevit universam terram. » [1] Illud adeo latum imperium semper duraturum prædixit : « In diebus autem regnorum illorum suscitabit Deus cœli regnum quod in æternum non dissipabitur. » [2] Eadem Ecclesiæ notio ex Isaia derivatur : « Erit in novissimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium, et elevabitur super colles, et fluent ad eum omnes gentes. » [3] Ita etiam Malachias : « Ab ortu solis usque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus : et in omni loco sacrificatur, et offertur nomini meo oblatio munda. » [4] Quidquid de sacrificandi vel thus adolendi voce disceptetur, [5] constat vatem cultum gentium in Christi Ecclesia præstitum Judæorum cultui anteferre, illumque ab ortu solis usque ad occasum, ubique terrarum, simul dari docere. Quod autem fidei unitas in ipsa Ecclesiæ ubique diffusæ notione contineatur, liquet ex regni similitudine, quod unum est. Christus igitur omni dominatur intellectui, qui idcirco captivus in ejus obsequium a sancto Paulo dicitur. Cum summo ejus in mentes hominum imperio nequaquam stare posset sententiarum de dogmatibus revelatis discordia.

308. Consonant Evangelia, aliaque Novi Testamenti scripta : Christus enim de suæ doctrinæ per orbem diffusione passim locutus est; doctrina autem ejus semper sibi constet necesse est; « Prædicabitur hoc Evangelium regni in universo orbe, in testimonium omnibus gentibus. » [6] « Euntes ergo, docete omnes gentes. » [7] Mandatum hoc impletum jam suo tempore memorat Paulus, cœlesti doctrina longe lateque per orbem, voce præconum diffusa, adducto scilicet Psaltis vaticinio : « in omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terræ verba eorum ; » [8] illud jam Apostolica prædicatione impletum significat. Romanis etiam Christifidelibus gratulatur ob fidem eximiam ubique terrarum laudibus celebratam : « fides vestra annuntiatur in universo mundo. » [9] Ad Colossenses dicit pervenisse Evangelium : « sicut et in universo mundo est, et fructificat, et crescit, sicut in vobis. » [10]

309. Hanc universalis Ecclesiæ notionem habuerunt quotquot ab initio rei Christianæ floruerunt, doctrina et sanctitate insignes. Apud Ignatium mentio fit Ecclesiæ Catholicæ : « ubi fuerit Christus Jesus, ibi Catholica est Ecclesia. » [11] Justinus Martyr magnam

(1) Dan. ii. 35. (2) Ibid. 44.
(3) Isaiæ ii. 2. (4) Mal. i. 11.
(5) Vox Hebraica thus adolere significat, sed sumitur pro sacrificio. Osee ii. 13.
(6) Matt. xxiv. 14.
(7) Matt. xxviii. 19.
(8) Rom. x. 18. (9) Ibid. i. 8.
(10) Coloss. i. 6.
(11) Ad Smyrnenses, §. 8.

Ecclesiæ diffusionem etiam apud gentes barbaras testatur. [1] Irenæus Ecclesiam per orbem disseminatam usque ad fines terræ, unam fidem et traditionem, uno ore loquentem exhibet : [2] Clemens Alexandrinus antiquam et Catholicam Ecclesiam prædicat, quam hæreses frustra in partes discindere conantur. [3] Eusebius, sectas varias primis sæculis exortas brevi evanuisse dicit : « Catholica autem Ecclesia, quæ sola vera est, semperque sui similis et constans, novis quotidie incrementis augebatur. » [4] S. Cyrillus Hierosolymitanus animadvertit : « Catholica autem dicitur, quia per totum orbem a finibus usque ad fines terræ est ; » [5] monetque iter agentem : « Neque id tantum quæras simpliciter, ubi sit Ecclesia, sed ubi Catholica Ecclesia. Hoc enim proprium nomen est sanctæ hujus, et matris omnium nostrum, quæ est Sponsa Domini nostri Jesu Christi, unigeniti Filii Dei. » [6] Ita se Ecclesiam dignoscere tradit Pacianus : « Ego forte ingressus populosam urbem hodie cum Marcionitas, cum Apollinariacos, Cataphrygas, Novatianos, et cæteros ejusmodi comperissem, qui se Christianos vocarent ; quo cognomine congregationem meæ plebis agnoscerem, nisi Catholica diceretur ? » « Christianus mihi nomen est, Catholicus vero cognomen : illud me nuncupat, istud ostendit : hoc probor, inde significor. » [7] Optatus Milevitanus Donatistas suggillat : « Ubi ergo proprietas Catholici nominis, cum inde dicta sit Catholica, quod sit rationabilis et ubique diffusa ? » [8] Præ omnibus Augustinus : « Ecclesia illa est quam modo dixit unicam suam ; hæc est unica Catholica, quæ toto orbe copiose diffundit quæ usque ad ultimas gentes cresc do porrigitur. » [9] Haud absque singulari providentia contigisse di ut nomen illud hæretici frustra usurpare conentur, seque ipso nom in Ecclesiæ gremio retineri. [10] Quum operibus contra Donatistas totus sit hoc argumento, superfluum est pl adducere ejus hac in re testimonia.

Objectiones.

310. *Obj.* 1. Ideo Ecclesia Chri dicta est catholica quod omnibus ge tibus pateat, quum Judaismus uni fuerit gentis.

311. *Resp.* Eo quidem sensu Eccle merito dicitur Catholica, sed per orb diffusionem appellatio illa, ex ipsius et usu Ecclesiasticorum scriptoru designat ; quod consonum est vat niis de latissimo Christi imperio : « i est enim Ecclesia Catholica ; u καθολικὴ Græce appellatur, quod totum orbem terrarum diffundit Hanc ignorare nulli licet ; ideo sec dum verbum Domini nostri Jesu Ch sti abscondi non potest » [11] Profe quamvis lex Israelitis tantum data si Josephus ostendit aliis licuisse ca amplecti, et aliquos revera fœder illius participes esse factos. [12] Chris autem Ecclesia non tantum sua præst beneficia iis qui voluerint eam ingredi sed in gentium omnium utilitatem e salutem est instituta, quarum proind magnam multitudinem semper debe suo sinu complecti.

312. *Obj.* 2. Ex testimoniis Scriptur liquet Ecclesiam Christi per sæculoru seriem diffundendam per omnes ge tes, salute, scilicet, in nomine Chri enuntiata : non tamen simul ubiq

(1) Vide supra p. 89.
(2) L. i. adv. hær. c. 3. cit. supra.
(3) Strom. l. vii. cit. supra.
(4) L. iv. hist. Eccl. c. 7. (5) Catech. 18.
(6) πυ ἐστὶν ἡ καθολικὴ ἐκκλησία.
(7) Ep. 1. ad Sympronianum.
(8) De schism. Donat. l. ii.
(9) Ep. 120.
(10) Contra ep. fund. c. 4. supra cit.
(11) S. Aug. ep. 170. nunc 52. in edit.V col. 119. t. 2.
(12) Contra Apion. l. 2.

futuram societatem unicam Christianam. Constat porro ab initio Ecclesiam non fuisse universalem, nec umquam hactenus omnes obtinuisse terras.

313. *Resp.* Vaticinia exhibent Christi Ecclesiam tamquam regnum totius orbis, sua amplitudine cætera imperia longe excedens, quod et regiminis unitatem, et ditionem latissimam designat. Vaga illa salutis per Christum prædicatio, per sæculorum seriem, sectis inter se discordibus, non potest amplissimis illis dictis respondere. Ab initio autem impleri cœperunt, jamque Apostolis ipsis adhuc viventibus, ubique per orbem diffusa est fides, adeo ut *Catholica* Ecclesia vere dici potuerit, plurimis ex plerisque gentibus conversis, et fide apud easdem gentes excepta. Fatemur gentes plurimas adhuc Evangelica prædicatione illustratas non fuisse, quarum nonnullæ antiquis temporibus ne quidem cognitæ sunt: prophetarum tamen dicta plane impleta dicenda sunt, quum Ecclesia satis diffusa sit, ut formam amplissimi imperii per orbem exhibeat.

314. *Obj.* 3. Paganismus, et Mahumetismus longe majorem sectatorum habent numerum quam Christiana Ecclesia, et latius diffunduntur: hæc enim fere tota intra Europæ plagas meridionales consistit.

315. *Resp.* Non ex numero fidem profitentium, sed ex diffusione Ecclesiæ per orbem, a Vatibus sacris, et ipso Christo Domino prædicta, argumentum derivatur, quatenus scilicet secta nulla privilegia veræ Christi sponsæ potest sibi vindicare, quæ ea caret diffusione quam huic scripturæ proprietatem adsignant: « Totum possidet, » inquit S. Augustinus, « quod a viro suo accepit in dotem. Lego tabulas matrimoniales ejus, recitabo. Audite, hæretici, quid scriptum sit: « Oportebat » Christum pati et resurgere a mortuis, » et prædicari in nomine ejus pœni» tentiam et remissionem peccatorum » per omnes gentes. » Omnes gentes totus mundus est. Ecclesia totum possidet quod a viro suo accepit in dotem. Quæcumque congregatio cujuslibet hæresis in angulis sedet, concubina est, non matrona. * * * Cognoscatur una Sancta, et vera regina Catholica, cui regnum Christus tale dedit, quod eam per totum orbem diffundens, ab omni macula et ruga mundans, totam pulchram suo adventu præparavit. » [1] Nil igitur interest utrum Pagani vel Mahumetani Christicolas numero excedant, nam de Christi Ecclesia dignoscenda agitur, quam præ sectis diffusam esse liquido constat. Cæterum non intra Europam Ecclesia continetur, sed Americam una cum magna Asiæ parte, et nonnullis Africæ regionibus occupat: falluntur autem qui Mahumetis sectam ubique fingunt esse diffusam, vel Paganorum numerum fere infinitum prædicant, qui præterea adeo inter se discrepant, ut nullatenus in unum corpus coalescant.

316. *Obj.* 4. Ariani ubique diffusi sunt sæculis quarto et quinto; eos tamen veram constituisse Dei Ecclesiam non existimant hodierni Catholici.

317. *Resp.* Ariani licet aliquando ubique grassari viderentur, Imperatoribus homines sublestæ fidei in Cathedras inducentibus, non tamen orbem obtinuisse dicendi sunt, nam per Occidentem plerumque fides sarta tecta servabatur, et plurimi per Orientis provincias animo et voce ei adhærebant. Scripsit profecto S. Athanasius ad Jovianum Imperatorem, « Scito, religiosissime Auguste, hanc esse fidem quæ a sæculo prædicata est, et quam confessi sunt Patres Nicææ congregati; in quam denique consentiunt omnes ubique terrarum Ecclesiæ, quæ sunt in Hispania, et in Britannia, et Galliis:

(1) Serm. iv. de Symbolo ad Catechumenos.

quæ sunt per universam Italiam, et Campaniam; quæ sunt in Dalmatia, Dacia, Mœsia, Macedonia, et universa Achaia; item quæ sunt per universam Ægyptum et Lybiam; quæ sunt in Ponto, et Cappadocia, et vicinis regionibus; omnes denique per Orientem Ecclesiæ, paucis exceptis, quæ Arii opinionem sectantur. » Præterea Ariani ipsi in plurimas subdividebantur sectas, nec sibi unquam constabant, et proinde nulla ratione Catholici dici potuerunt, quum vox *ubique idem*, imo, juxta scriptorum Ecclesiasticorum usum, concordiam fidelium per sæcula omnia significat: « Quod ubique, quod semper, quod ab omnibus creditum est : hoc est etenim vere proprieque Catholicum : quod ipsa vis nominis ratioque declarat, quæ omnia fere universaliter comprehendit. » Ita Vincentius Lirinensis. [1]

318. *Obj.* 5. Diffusio per orbem nullum præbet divinæ Religionis indicium, nam et idolorum cultus ubique olim obtinuit.

319. *Resp.* Quando agitur de Christi Ecclesia, quam Vates dixerunt totius orbis regnum futuram, magnum veritatis et divinæ originis argumentum ex ejus diffusione per orbem derivatur, quatenus scilicet eventus vaticinio respondet. Idolorum cultus olim per orbem late viguit, hominibus plerisque Numen in rebus creatis quærentibus; sed non fuit consensus de idolis, nec cultus ipse aliquam divinæ originis notam præseferebat.

Propositio 2.

Ecclesia Romana, scilicet Episcopo Romano communione conjuncta, est Catholica.

320. *Probatur*. 1. De ea dixit Irenæus: » In qua semper ab his qui sunt undique, conservata est ea quæ est ab Apostolis traditio. » [2] S. Cyprianus semper eam quæ cum Romano Episcopo communicavit Catholicam intellexit. Retlimus jam ejus verba quibus communcum Cornelio legitimo Romæ Episcopcum Catholica Ecclesia haberi dicitu« sciret te secum, hoc est, cum Cathlica Ecclesia, communicare. » [3] S. Augustinus :« In Catholica enim Eccles— tenet ab ipsa sede Petri Apostolcui pascendas oves suas post resurrectionem Dominus commendavit, usqad præsentem episcopatum successsacerdotum : tenet postremo ipsuCatholicæ nomen. » [4]

321. *Probatur* 2. ex re ipsa. EcclesRomano Pontifici subjecta ItalianHispaniam, Galliam, Belgas, Poloniamagnam Germaniæ partem, Helvetrum etiam, et plerarumque cæterarEuropæ provinciarum occupat: in Aminori, Indis Orientalibus, insulisqOceani Indici reperitur; in Ægyptet pluribus Africani littoris regionibdiscipulos haud paucos recenset, totam Americam meridionalem cmagna septentrionalis Americæ paobtinet, insulis etiam plurimis adjecLonge lateque igitur per orbem diffditur, eique Catholicæ nomen congrquum e contra sectæ pleræque qrumdam regionum limitibus continetur, extra easdem vix innotescent.

322. Græci Schismatici Constantipolitano in imperio, et in Russorditione, sicut et in Ægypto reperitur, in plerisque Europæ regnis prsus desiderati, sicut et in tota Ameriet longe maxima Asiæ et Africæ parSectæ cæteræ Orientales, arctiorilimitibus inclusæ, alibi ignorantProtestantes adeo inter se collidudogmata pro arbitrio excudentes, vix in unica provincia vigere dici psint : nam apud Germanos Ratiolismus, Christiano pallio obtectuDeismum ubique fere invexit : ap

(1) Common. c. iii.
(2) L. iii. adv. hær. c. iii.
(3) Ep. 52.
(4) Contra ep. Man. fundam. c. 4.

Anglicanos avitæ fidei quædam vestigia inter monstra horrenda opinionum novarum occurrunt; in America Fœderata infinita habetur sententiarum varietas: cæteris plerisque orbis regionibus Protestantes tamquam viatores, mercatores, aut officiales tantum innotescunt: nec numero, nec templorum frequentia dici possunt moraliter diffusi per mundum.

Objectiones

323. *Obj.* 1 Repugnat ut eadem Ecclesia Romana sit et Catholica, seu, uti vulgo audit, Romano-Catholica. Catholica igitur Ecclesia sectas omnes Christianas quæ dogmata fundamentalia agnoscunt, complectatur necesse est.

324. *Resp.* Romana dicitur Ecclesia propter communionem cum Romanæ urbis Episcopo, qui vicaria a Christo potestate, sedem urbis Romæ occupans, universalem regit Ecclesiam; quapropter Episcopus Ecclesiæ Catholicæ, jam tertio sæculo medio, designatus est. Redeuntes quippe ad unitatem ex schismate Novatiano his verbis Cornelii auctoritatem agnoverunt: « Nos, inquiunt, Cornelium Episcopum sanctissimæ Catholicæ Ecclesiæ, electum a Deo omnipotente, et Christo Domino nostro scimus. » [1] Nulla igitur est pugna inter Romanam et Catholicam Ecclesiam, quum Romana Sedes sit Ecclesiæ universalis centrum quoddam, radios suos ubique diffundens. Sed pugna foret maxima Catholicam prædicare Ecclesiam, omnium sectarum colluviem, dogmata quæ dicuntur fundamentalia profitentium; tanta enim sententiarum de veritatibus maximi momenti discrepantia inter se collidunt, ut unam Ecclesiam nullatenus exhibeant. « Quæ cum ita sint, » inquit Augustinus, « neque in confusione paganorum, neque in purgamentis hæreticorum, neque in languore schismaticorum, neque in cæcitate Judæorum quærenda est religio, sed apud eos solos, qui Christiani catholici, vel orthodoxi nominantur, id est, integritatis custodes, et recta sectantes. » [2]

325. *Obj.* 2. Ecclesia Græca Catholica audit, sicut et Anglicana, quæ adeo late patet, ut pars quædam magna Ecclesiæ Catholicæ saltem habenda sit. Pontificii igitur satis habere debent, si et ipsi partem Ecclesiæ Catholicæ constituant.

326. *Resp.* Frustra Catholicæ nomen usurpat Græcorum Schismaticorum, vel Episcopalium cœtus: nam utrique in plerisque orbis regionibus plane desiderantur; nec ullam inter se habent communionem. Frustra Episcopales se partem Ecclesiæ Catholicæ jactant: quæ enim pars esse potest, cui nullus sit cum cæteris nexus? [3] Profecto nec Græci, nec Catholici, Episcopales tamquam fratres excipiunt, sed eos omnino habent alienos. Quod autem Pontificios, vel alio quovis nomine nos designent, nil interest, nam nec nomen, nec hæreditatem possunt auferre: « Una est Catholica, » inquit Augustinus, « cui hæreses aliæ diversa nomina imponunt, cum ipsæ singulæ propriis nominibus, quæ negare non audeant, appellentur. Ex quo intelligi datur, judicantibus arbitris quos nulla impedit gratia, cui sit Catholicum nomen, ad quod omnes ambiunt, tribuendum. » [4] « Tenenda est nobis Christiana religio, et ejus Ecclesiæ communicatio quæ Catholica est, et Catholica nominatur, non solum a suis, verum etiam ab omnibus inimicis. Velint nolint enim, ipsi quoque hæretici, et schismatum alumni,

(1) Ep. xlvi. inter Cyprian. Cornelii ad Cypr.

(2) L. de vera Rel. c. v.

(3) Fortunio Donatistæ suam sectam ubique terrarum reperiri asserenti, litteras communicatorias petiit olim Augustinus, affirmans « hoc modo facillime illam terminari posse quæstionem. » Ep. 45 ad Eleusium, t. 2. col. 102.

(4) L. de util. cred. c. vii.

quando non cum suis, sed cum extraneis loquuntur, Catholicam nihil aliud quam Catholicam vocant; non enim possunt intelligi, nisi hoc eam nomine discernant, quo ab universo orbe nuncupatur. »[1]

327. *Obj.* 3. Ecclesia Romana Catholica non est : nam in tota fere Asia et Africa, magnaque Americæ et Europæ parte desideratur, et vix agnoscitur in ipsis regionibus quæ Catholicæ dicuntur, ob formæ cultus, potius quam fidei, cum Sede Romana concordiam.

328. *Resp.* Qua late patet Christianæ revelationis notitia, Ecclesia Romanam agnoscens sedem habetur : in ipsis quippe regionibus in quibus grassantur hæreses, magnus plerumque habetur numerus fidelium Summo Pontifici, tamquam Christi Vicario, subjectorum: et in plurimis locis sola viget fides Catholica. Præclare Augustinus, quæ temporibus hodiernis accommodari possunt : « Non omnes hæretici per totam faciem terræ : sed tamen hæretici per totam faciem terræ. Alii hic; alii ibi; nusquam tamen desunt : ipsi se non norunt. Alia secta in Africa, alia hæresis in Oriente, alia in Ægypto, alia in Mesopotamia, verbi gratia. Diversis locis sunt diversæ : sed una mater superbia omnes genuit; sicut una mater nostra Catholica omnes christianos fideles toto orbe diffusos. Non ergo mirum si superbia parit dissensionem, caritas unitatem. Tamen ipsa Catholica mater, ipse pastor in ea ubique quærit errantes, confortat infirmos, curat languidos, alligat confractos, alios ab istis, alios ab illis non se invicem scientibus. Sed tamen illa omnes novit, quia cum omnibus fusa est. Verbi gratia, est in Africa pars Donati; Eunomiani non sunt in Africa; sed cum parte Donati est hic Catholica. Sunt in Oriente Eunomiani ibi autem non est pars Donati; sed cu[m] Eunomianis ibi est Catholica. Illa si[cut] est tamquam vitis, crescendo ubiqu[e] diffusa : illi sic sunt tamquam sarment[a] inutilia, agricolæ falce præcisa merit[o] sterilitatis suæ; ut vitis putaretur non ut amputaretur. »[2]

329. Quod de cultus potius qua[m] doctrinæ concordia asseritur, teme[re] dicitur, quum illæ omnes nationes fid[ei] avitæ tenaciter noscantur adhære[re], etiamsi temporum injuria, et ex occa[-] sione motuum civilium, jura Eccles[iæ] nonnihil sint imminuta. Liquet igi[tur] Ecclesiam Romanam latius sectis o[m-] nibus diffusam esse, et numero p[ræ-] stare : « Eorumdem autem Christia[no-] rum, cum sint hæreses plures at[que] omnes se Catholicos velint vide[ri,] aliosque præter se hæreticos nomine[nt,] una est Ecclesia, ut omnes concedunt si totum orbem consideres, refertio[r] multitudine; ut autem qui noverunt affirmant, etiam veritate sincerior cæteris omnibus. »[3]

330. *Obj.* 4. Protestantes ubique fere reperiuntur, missionariis in longinquas regiones etiam missis, ad Evangelium prædicandum.

331. *Resp.* Protestantes quibusdam Europæ regnis, et Fœderata America continentur, vixque alibi noscuntur : porro in sectas innumeras scissi Ecclesiam unam non constituunt. Quod ad missionarios pertinet, auctoritate et felici successu carent, et viatorum potius quam Evangelicorum præconum speciem exhibent. Eorum opera nulla gens hactenus ad fidem est adducta.[4]

332. Disputationem hanc verbis Hieronymi claudemus, qui Romanam et Catholicam fidem eamdem esse passim significat. Sic urget Ruffinum : « Fide[m] suam quam vocat? Eamne qua R[o-]

(1) L. de vera Rel. c. [illegible]

(2) Serm. de Verbis Domini xlvi, de pastoribus in Ezech. [illegible]

(3) L. de util. cred. c. vii.

(4) Vide Wiseman's lectures on Catholic doctrine, lect. vi.

mana pollet Ecclesia ? an illam quæ in Origenis voluminibus continetur ? Si Romanam responderit, ergo Catholici sumus. »[1]

CAPUT XII.

DE APOSTOLICITATE ECCLESIÆ.

333. Apostolos primos fuisse Evangelii præcones liquet, et Ecclesiam eorum opera fundatam. Eorum igitur doctrina et auctoritas præcipue quærenda est, dum de Christi religione agitur, nec enim vera Christi Ecclesia alterutra potest carere. Protestantes solent jactare se doctrinam Apostolicam ex divinis libris derivatam propugnare, rejectis erroribus sequiori ævo inductis : et auctoritatem sibi vindicant ex mandato prædicandi Evangelium Apostolis dato, vel etiam ex *ordinatione* quam Episcopales fontem auctoritatis agnoscunt. Catholici et ordinis characterem, et jurisdictionis potestatem, et originem ab Apostolis, serie numquam interrupta, derivatam, requiri contendunt, ut Ecclesia habeatur Apostolica : doctrinam vero Apostolicam habendam censent, si post Apostolorum tempus non probetur inducta, sed semper tradita noscatur.

Propositio 1.

Vera Christi Ecclesia necessario debet suam originem ab Apostolis derivare, serie numquam interrupta pastorum, doctrinam suorum decessorum ab Apostolis manantem propugnantium.

334. *Probatur* 1. *ex Scripturis.* Christus Apostolis se semper adfuturum pollicitus est : « Euntes, ergo, docete omnes gentes, baptizantes eos * * * et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi. »[2] Igitur per sæcula omnia Apostolicum ministerium est mansurum, Christo docente et baptizante per Apostolos, eorumque successores : vera idcirco Christi Ecclesia ministerio illo semper gavisa est, semperque gaudebit, doctrinam ab Apostolis derivatam propugnante. Id liquet etiam ex Apostolo : « Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem pastores et doctores ; ad consummationem sanctorum in opus ministerii, in ædificationem Corporis Christi : donec occurramus omnes in unitatem fidei.[3] » Pastores igitur, et doctores, qui Apostolorum et Evangelistarum vices obeunt, erunt, donec salutis humanæ opus fuerit perfectum ; eaque tradent, quæ Apostoli et Evangelistæ voce et scriptis docuerunt.

335. *Probatur* 2. ex Patribus, qui hanc successionem semper necessariam agnoverunt. S. Irenæus : « Habemus annumerare eos qui ab Apostolis instituti sunt Episcopi in Ecclesiis, et successores eorum usque ad nos. »[4] Et Romanæ Ecclesiæ Præsulum, a Petro usque ad sua tempora, seriem recensuit. « Eis qui in Ecclesia sunt presbyteris obaudire oportet, his qui successionem habent ab Apostolis, sicut ostendimus, qui cum Episcopatus successione charisma veritatis certum secundum placitum Patris acceperunt. Reliquos vero qui obsistunt a principali successione, et quocumque loco colliguntur, suspectos habere, vel quasi hæreticos et malæ sententiæ, vel quasi scindentes, et elatos, et sibi placentes. »[5] Tertullianus Sectarios sic urget : «Edant origines Ecclesiarum suarum, evolvant ordinem Episcoporum suorum, ita per successiones ab initio decurrentem, ut primus ille Episcopus aliquem ex Apostolis, vel Apostolicis

(1) Apol. adv. Rufin. fol. 90. ed. Basil. 1516.
(2) Matt. xxviii. (3) Eph. iv. 11.
(4) L. iii. adv. hær. c. iii.
(5) L. iv. c. xliii. p. 381.

viris, qui tamen cum Apostolis perseveraverit, habuerit auctorem et antecessorem. Hoc enim modo Ecclesiæ Apostolicæ census suos deferunt. Sicut Smyrnæorum Ecclesia habens Polycarpum a Joanne conlocatum; sicut Romanorum Clementem a Petro ordinatum edit : proinde utique et cæteræ exhibent, quos ab Apostolis in Episcopatum constitutos, Apostolici seminis traduces habeant. Confingant tale aliquid hæretici. »[1] S. Optatus Milevitanus Donatistas provocat : « Vestræ cathedræ originem reddite, qui vobis vultis Sanctam Ecclesiam vindicare. »[2] S. Augustinus inter ea quæ eum in Ecclesia retinent successionem a Petri Sede enumerat.[3]

336. Equidem Ecclesia Christi haberi nequit quæ eum fundatorem non habet; ipse autem Apostolorum usus est opera in ea fundanda : quapropter ad eos pertingat origo necesse est. Quæcumque igitur societas pastorum ab Apostolis caret successione, non est Christi Ecclesia, sed humanus quidem cœtus. Præterea societas a Christo instituta fuit, uti probavimus, semper futura, nulla vi superanda, nullo temporis lapsu interitura : et in ea Apostolicum institutum est ministerium, solemni pollicitatione a Christo adjecta, se ei ad consummationem mundi adfuturum. Vera Christi Ecclesia necessario idcirco illud habet ministerium, serie numquam interrupta : rupta enim serie promissio Christi falsa demonstratur : necessario etiam habet eamdem doctrinam omni tempore, nec enim illis simpliciter facta est promissio, sed prævio mandato docendi et baptizandi. Permanet ergo semper Apostolica doctrina in ministerio Apostolico. Equidem societas quæ originem suam ad Apostolos referre nequit non potest illa niti promissione, quum Apostolis, et ex verborum ipsorur tenore, eorum successoribus, omn tempore, ad finem usque mundi, s facta, non aliis quibuscumque.

Objectiones.

337. *Obj.* 1. Series illa pastorum Apostolis haud interrupta non est n cessarium veritatis argumentum, s sufficit ut verbum Dei integrum rumque prædicetur.

338. *Resp.* Prædicatio nullam hab auctoritatem vel certitudinem nisi divino mandato : « quomodo auten prædicabunt nisi mittantur? »[4] Illu Apostolis datum est : « Euntes in universum mundum, prædicate Evangelium omni creaturæ, »[5] et nonnisi per eos aliis est communicatum. Quicumque igitur suam auctoritatem inde non derivat, non potest legatione pro Christo fungi, nec quisque tenetur ei obaudire. Ex Christi promissione novimus eum adfuturum Apostolis usque ad consummationem sæculi; qui quum brevi victuri essent, eorum successores ea voce comprehendi liquet, apud quos proinde verbum Dei integrum purumque invenitur.

339. *Obj.* 2. Apostolica doctrina ex scriptis Apostolicis ediscenda est, potius quam ex hodiernorum pastorum dictis : nec alibi certo disci potest post tantum intervallum temporis ab Apostolorum ætate. Ita Seckerus.[6]

340. *Resp.* Ex scriptis Apostolicis genuina Apostolorum doctrina haberi potest, præ oculis habitis eorum institutionibus Ecclesiæ usu celebratis quum enim Christi promissio omni complectatur sæcula, certissimum es eum per Apostolorum successores sen per docturum gentes omnia quæcun

(1) Lib. de præscr.
(2) L. ii. contra Parmen. ed. Col. Agr. 1596.
(3) L. iv. contra ep. fundam. c. iv.
(4) Rom. x. 14.
(5) Marc. xvi. 15.
(6) Lecture xiv.

que olim mandavit, sicut ipsis docentibus et scribentibus adfuit. In locis difficilibus, « quæ indocti et instabiles depravant, » [1] maxime attendenda est præsens Ecclesiæ doctrina, ne in eorum interpretatione, vel ob rerum sublimitatem, vel ob adjunctorum ignorantiam, cum nostræ animæ detrimento, erremus. Summa quidem est concordia inter Apostolorum scripta, et præsentem doctrinam; et toto cœlo ab Apostolorum mente aberrant, qui sensum ex proprio arbitrio confingentes, discrepantiam objiciunt. Quodcumque temporis spatium labatur, promissis suis stat Servator, « Jesus Christus heri et hodie, ipse et in sæcula. » [2]

341. *Obj.* 3. Hodierni pastores nonnisi Apostolicis scriptis, quæ aliis etiam patent, Apostolicam norunt doctrinam: nec enim se inspiratos exhibent.

342. *Resp.* Plurima præsto sunt subsidia ad Apostolicam doctrinam addiscendam: inter cætera, quæ supersunt decessorum suorum prædicationis testimonia, Ecclesiarum quibus præsunt fides, cultus et usus doctrina innixi. Singulis dicta existimari possunt quæ Timotheo a Paulo: « O Timothee, depositum custodi, devitans profanas vocum novitates, et oppositiones falsi nominis scientiæ. » [3] Pulchre Vincentius Lirinensis: « Quid est *depositum?* id est quod tibi creditum est, non quod a te inventum; quod accepisti, non quod excogitasti; rem non ingenii, sed doctrinæ, non usurpatæ privatæ, sed publicæ traditionis; ad te perductam, non a te prolatam; in qua non auctor debes esse, sed custos; non institutor, sed sectator; non ducens, sed sequens. *Depositum*, inquit, *custodi;* Catholicæ fidei talentum inviolatum illibatumque conserva. Quod tibi creditum est, hoc penes te maneat, hoc a te tradatur. » [4] Hac tutissima regula doctrinam servant ab Apostolis per Episcoporum successiones traditam, cui concinit ea quæ eorum scriptis continetur.

343. *Obj.* 4. De successione Apostolica post tot sæcula, rerumque vices, nulla potest haberi certitudo; præsertim quum intentio ministri, quæ soli Deo innotescit, ad ordinum collationem requiratur, juxta Tridentinam de Sacramentis definitionem. Præterea Græci successionem sibi vindicant.

344. *Resp.* Habetur omnimoda certitudo ex Christi pollicitatione se semper Apostolico ministerio adfuturum, quod proinde semper existet. Intentionem faciendi quod facit Ecclesia requiri definivit Tridentinum Concilium, ut Lutheri exploderet errorem, qui totum fidei suscipientis tribuens, contendebat haud referre, utrum minister serio vel joco, mimi instar, ageret. Si autem placeat cum plurimis Theologis animi intentionem externo actui ita respondere debere, ut vere quis proponat facere quod serio videtur facturus, tunc ipsa Christi pollicitatio vadimonio est, numquam aliquid fraude vel malitia hominum contingere posse, quo successio dubia evadat. In re quæ tota pendet ex liberis Dei consiliis, nobis revelatione patefactis, incongruum non est ipsum Christum exhibere vindicem qui nodum solvat. Quidquid igitur sit de illa Theologorum sententia, nullo pacto est formidandum ne successio deficiat.

345. Quod autem Græci ordines habeant, non gravamur fateri; sed Apostolicæ successionis jura manifesto schismate amissa sunt: quum enim Christus unam voluerit esse Ecclesiam, qui unitatis ligamen disrumpit, extra Ecclesiam fit, et jurisdictionem, quæ ab ipsa pendet, amittit.

(1) II. Petr. iii. 16. (2) Heb. xiii. 8. (3) I. Tim. vi. 20. (4) Common. c. xxii.

346 *Obj.* 3. Quicumque verbum Dei sincere prædicant, sunt Apostolorum veri successores : quicumque illud novitiis commentis adulterant, Apostolicæ doctrinæ corruptores dicendi sunt, quamcumque successionem præseferant.

347. *Resp.* Quum Christus non omnibus suis discipulis, sed duodecim quos elegit, Apostolicum demandaverit munus, patet non ex cujuscumque arbitrio pendere, ut illud sibi usurpet, sed ex Christi voluntate, quæ certo aliquo ritu, et per sæculorum seriem innotescere debeat. Igitur soli dicendi sunt Apostolorum successores, qui Sedes in quibus præfuerant Apostoli occupant, quarum unica, Romana scilicet,, superest, vel qui saltem ad muneris Apostolici exercitium assumpti sunt, et Sedi illi unicæ adhærent. Equidem frustra se Dei ad homines legatum, divinum prædicaturum verbum, quis jactat, qui legationis documentum nullum affert. Quod autem de Apostolorum successoribus veritatem Evangelii humanis commentis obscurantibus asseritur, probatione indiget.

Propositio 2.

Apostolica censenda est doctrina, quæ in Ecclesiis in quibus servatur successio Apostolici ministerii, quolibet sæculo, publice et solemniter proponitur credenda.

348. *Probatur ex Scripturis.* Christus perpetuo se adfuturum Apostolis docentibus omnibus diebus pollicitus est : ergo doctrina Apostolici ministerii semper habenda est ipsa quam tradiderunt Apostoli : nam ideo Christi præsentia et auxilium promittuntur.

349. *Probatur etiam ex totius antiquitatis Christianæ sensu.* Consueverunt antiquissimi scriptores fidem Ecclesiæ communem, tamquam Apostolicæ doctrinæ certissimum indicium, appellare. Hinc Irenæus hæresibus resistendum docet « pro sola vera ac vivifica fide, quam ab Apostolis Ecclesia percepit, et distribuit filiis suis. [1] Refert hæreticos huic Apostolicæ regulæ repugnare : « cum autem ad eam iterum traditionem, quæ est ab Apostolis, quæ per successiones Presbyterorum in Ecclesiis custoditur, provocamus eos, adversantur traditioni. [2] Eam appellat in argumentum Apostolorum doctrinæ : « traditionem itaque Apostolorum in toto mundo manifestatam, in omni Ecclesia adest perspicere, omnibus qui vera velint audire. » [3] « Tanta igitur (ostensionis) quum sint hæc, non oportet adhuc quærere apud alios veritatem, quam facile est ab Ecclesia sumere, cum Apostoli, quasi in depositorium dives, plenissime in eam contulerint omnia quæ sint veritatis, uti omnis quicumque velit, sumat ex ea potum vitæ. Hæc est enim vitæ introitus, omnes autem reliqui fures sunt et latrones, propter quod oportet devitare quidem illos, quæ autem sunt Ecclesiæ, cum summa diligentia diligere, et apprehendere veritatis traditionem. Quid enim ? Et si quibus de aliqua modica quæstione disceptatio esset, nonne oporteret in antiquissimas recurrere Ecclesias in quibus Apostoli conversati sunt, et ab eis de præsenti quæstione sumere quod certum, et re liquidum est ? » [4]

350. Hac ratione hæresum novitates ex fide gentium barbararum, quæ sine litteris in Christum crediderunt refellendas esse docet : « Hanc fidem qui sine litteris crediderunt, quantum ad sermonem nostrum, barbari sunt : quantum ad sententiam, et consuetudinem, et conversationem, propter fidem, per quam sapientissimi sunt, et placent Deo, conversantes in omni justitia, et castitate, et sapientia. Qui-

(1) Præf. in l. iii. adv. hær.

(2) L. iii. c. 2. (3) Ibid. c. 3. (4) Ibid. c. 4.

bus si aliquis annuntiaverit ea quæ ab hæreticis adinventa sunt, proprio sermone eorum colloquens, statim concludentes aures, longo longius fugient, ne audire quidem sustinentes blasphemum colloquium. Sic per illam veterem Apostolorum traditionem, ne in conceptionem quidem mentis admittunt quodcumque eorum portentiloquium est: nequedum enim congregatio fuit apud eos, neque doctrina instituta. Ante Valentinum enim non fuerunt, qui sunt a Valentino, neque ante Marcionem erant, qui sunt a Marcione. »[1] « Traditione igitur quæ est ab Apostolis, sic se habente in Ecclesia, et permanente apud nos, »[2] pergit Scripturarum etiam testimonia adducere.

351. Hoc argumentum præclare versat Tertullianus, in celeberrimo opere de præscriptionibus adversus hæreticos: nec enim ex Scripturis Apostolorum doctrinam probandam vult, quum eas hæretici ingeniose detorqueant, sed ex publica Ecclesiarum fide. « Quid autem prædicaverint, id est, quid illis Christus revelaverit, et hic præscribam non aliter probari debere, nisi per easdem Ecclesias, quas ipsi Apostoli condiderunt, ipsi eis prædicando, tam viva, quod aiunt, voce, quam per epistolas postea. Si hæc ita sunt, constat proinde omnem doctrinam, quæ cum illis Ecclesiis Apostolicis matricibus et originalibus fidei conspiret, veritati deputandam, sine dubio tenentem quod Ecclesiæ ab Apostolis, Apostoli a Christo, Christus a Deo accepit: omnem vero doctrinam de mendacio præjudicandam, quæ sapiat contra veritatem Ecclesiarum, et Apostolorum, et Christi, et Dei. »[3] « Age nunc, omnes erraverint: deceptus sit et Apostolus de testimonio reddendo: nullam respexerit Spiritus sanctus, uti eam in veritatem deduceret, ad hoc missus a Christo, ad hoc postulatus de Patre, ut esset doctor veritatis: neglexerit officium Dei villicus, Christi vicarius, sinens Ecclesias aliter interim intelligere, aliter credere, quod ipse per Apostolos prædicabat: ecquid verisimile est, ut tot ac tanta in unam fidem erraverint? nullus inter multos eventus unus est: exitus variasse debuerat error doctrinæ Ecclesiarum: cæterum quod apud multos unum invenitur, non est erratum, sed traditum. »[4]

352. Nec de Ecclesiis ab Apostolis fundatis hæc ita sunt intelligenda, ut aliæ cum iis communionis consortio conjunctæ haud includantur. « Ad hanc itaque formam probabuntur ab illis Ecclesiis, quæ licet nullum ex Apostolis, vel Apostolicis, auctorem suum proferant, ut multo posteriores, quæ denique quotidie instituuntur · tamen in eadem fide conspirantes non minus Apostolicæ deputantur, pro consanguinitate doctrinæ. Ita omnes hæreses ad utramque formam a nostris Ecclesiis provocatæ, probent se quaqua putant Apostolicas. Sed adeo nec sunt: nec probare possunt quod non sunt: nec recipiuntur in pacem et communicationem ab Ecclesiis quoquo modo Apostolicis, scilicet ob diversitatem sacramenti, nullo modo Apostolicæ »

353. Clemens Alexandrinus hæreticis objicit Ecclesiasticam regulam, traditionem, et fidem communem in anti qua Ecclesia servatam, eamque cum Apostolica doctrina conjungit; eorumque conventus humanos vocat Ecclesia Catholica posteriores: « Quæ cum ita se habeant, clarum est ex antiquissima et verissima Ecclesia, has recentiores, et quæ his sunt adhuc inferiores, tem-

(1) L. iii. c. 4. (2) Ib. c. 5. p. 217.
(3) L. de præscr. n. 21. p. 238.
(4) Ib. n. 28. p. 241.
(5) Ib. n. 32. p. 243.

pore fuisse innovatas, adulterinæ notæ hæreses. » [1]

354. Augustinus eamdem doctrinæ Apostolicæ dignoscendæ statuit regulam : « Quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, nonnisi auctoritate Apostolica traditum rectissime creditur. » [2]

Objectiones.

355. *Obj.* 1. Ideo antiqui Patres fidem Ecclesiarum Apostolicarum appellabant, quia recens adhuc erat traditio ab Apostolis derivata, et scriptis eorum conformis : jam vero post tot sæcula incerta facta est hujusmodi traditio, et pleræque Ecclesiæ Apostolicæ defecerunt, adeo ut unius Romanæ Ecclesiæ testimonio doctrina Apostolica niteretur, si regula illa sit excipienda.

356. *Resp.* Non ea ratione Patres Ecclesiarum fidem appellant quod temporis brevi ab Apostolorum obitu intervallo freti videantur : sed charismate successionis, et constanti omnium testimonio et consensu. Nec ad Ecclesias tantum quas fundarunt Apostoli, sed ad eas quoque quæ novissime instituebantur, traduces doctrinæ Apostolicæ, referunt quæ dicunt. Ex earum consensione vult Tertullianus ut quæ Apostoli tradiderunt discantur, quam etiam obtinere contendit suo tempore Augustinus. Omnem novitatem receptæ fidei adversantem hac ratione damnandam censuerunt, quod scilicet semel sanctis tradita fides, ab Ecclesiis communi veluti consensu agnita et prædicata, Apostolicæ doctrinæ certissimum foret indicium. Hinc aiebat Hieronymus : « Quisquis assertor es novorum dogmatum, quæso te, ut parcas Romanis auribus, parcas fidei quæ Apostolico ore laudata est ? Cur post quadringentos annos docere nos niteris quod ante nescivimus ? Usque in hanc diem sine ista doctrina mundus Christianus fuit. » [3] Jam vero etsi sola si persit Apostolica Petri Cathedra, testimonium quod de Apostolorum doctrina perhibet non est solitarium : conc nunt enim per orbem quotquot communione conjunguntur Ecclesiæ quæ constantem majorum tradition et fidem de dogmatibus Christianis stantur.

357. *Obj.* 2. Apostolica doctrina c tissime ex scriptis Apostolorum digno scitur.

358. *Resp.* Scripta illa certo tradun doctrinam Apostolicam, quin eam totam amplectantur, vel ita tradunt ut nulli sit ambiguitati obnoxia. Nemo ex Apostolis sibi proposuisse noscitur omnes veritates christianas uno complecti volumine : nec id consilii unquam collegio ipsi Apostolico occurrit. Jussis Christi obsequentes, prædicarunt doctrinam quam ex ipsius ore exceperant, eamque mentibus fidelium digito Dei inscriptam satis habuerunt : sed in specialibus rerum adjunctis aliqua exararunt, divino certe nutu, quæ summa sunt reverentia excipienda. Sic Matthæus ut Christianis in Judæa versantibus gratificaretur, res gestas Christi retulit : Joannes ad hæresim nascentem comprimendam, plura ad Christi divinam naturam commendandam suo complexus est Evangelio, et quæ sibi in visu sunt ostensa Apocalypsi descripsit, litteris dulcedinis et dilectionis plenis etiam exaratis. Petrus, pro sua dignitate, duas conscripsit epistolas : Jacobus unam : Judas alteram. Cæteri Apostoli nihil nobis scriptum reliquerunt, Paulo, qui cœlitus ad id muneris post Christi ascensum vocatus est, plura pro occasione enata disserente. Romæ quædam contentiones de vocationis ad fidem causis : Corinthi de doctorum præstantia : Galatiæ de ritibus Judaicis, pluribus

(1) L. viii. Stromatum.
(2) L. iv. contra Donat c. 24.
(3) Ad Pammach. et Ocean.

Pauli epistolis dedere occasionem. Mancipii fuga et conversio fuit in causa ut ad Philemonem scriberet : mora quam in itinere ad Timotheum suscipiendo expertus est, prioris epistolæ scribendæ fuit occasio, ut si tardaret, sciret ille quomodo se in Dei Ecclesia gerere deberet. Brevi dicam nullam epistolam, vel librum, eo consilio scriptum esse, ut tota traderetur doctrina Christiana. Præterea quum scriptorum ipsorum sensus plurimis in locis ambiguus vel obscurus esse possit, mutatis jam rerum adjunctis, jure optimo Patres communem Ecclesiarum fidem appellaverunt, tamquam obvium ac certissimum Apostolicæ doctrinæ testimonium : nec enim licuit suspicari ea quæ tanta diligentia Apostoli tradiderant, quæque cultu publico, et alias executioni demandanda curaverant, fuisse simul ab omnibus oblivioni tradita.

359. *Obj.* 3. Constat plura nunc credenda proponi de quibus in primis sæculis altum silentium est, tam in scriptoribus ecclesiasticis, quam in Symbolo Apostolorum. Ergo Apostolica doctrina non est ex Ecclesiarum successionem Apostolicam jactantium prædicatione colligenda.

360. *Resp.* Plura quidem credenda proponuntur quæ in veteri Symbolo, quod Apostolorum vulgo dicitur, explicite non traduntur, et quæ in scriptis veterum haud continentur enucleatius. Cæterum nihil definiunt Præsules quin pro comperto habeant illud ab initio traditum, quod scilicet ex mysteriis et dogmatibus necessario sequatur, vel ex variis fontibus traditionis divinæ colligatur, et sensu veluti communi fidelium nitatur. Ex occasione hæresum contigit plura, progrediente tempore, de Trinitate et Incarnatione definita fuisse quæ mysteriis ipsis necessario includuntur, et Scripturarum testimoniis fulciuntur. De Eucharistia pariter definitiones serius prodierunt, quum ausi fuerint nonnulli verba Dominica, quæ plena fide semper excepta fuerant, ad alienos sensus detorquere. Alia pleraque a Tridentinis Patribus sub anathemate proposita præclaris fidei vetustæ monumentis nituntur. Quod si cuiquam ea omnem dubitationem non tollant, promissionis Christi, qui docentibus semper adest, meminisse oportet. Mirum autem non est Ecclesiam ab initio haud omnia sigillatim sub anathemate proposuisse, quum illud in pertinaces feratur : satis quippe erat prædicatione et usu ea tradere, quæ deinceps impugnata ab hominum temeritate jaculo anathematis tuita est. Quod autem quædam progressu temporis clarius sint proposita, et solemnius celebrata, non officit apostolicæ eorum origini : nam oportebat ea imprimis ab initio coli et prædicari quæ præcipua sunt mysteria revelata, deinceps vero quæ cum iis necessario connectuntur, vel ex iis sequuntur. Pulchre rem explicat Pius IX. in Constitutione *Ineffabilis Deus.* « Christi enim Ecclesia sedula depositorum apud se dogmatum custos et vindex, nihil in his unquam permutat, nihil minuit, nihil addit, sed omni industria vetera fideliter sapienterque tractando, si qua antiquitus informata sunt, et patrum fides sevit, ita limare, expolire studet, ut prisca illa cœlestis doctrinæ dogmata accipiant evidentiam, lucem, distinctionem, sed retineant plenitudinem, integritatem, proprietatem, ac in suo tantum genere crescant, in eodem scilicet dogmate, eodem sensu, eademque sententia. »

Propositio 3.

Ecclesia Catholica, scilicet Ecclesia ubique terrarum Romanæ Sedi communione conjuncta, est Apostolica.

361. *Prob.* In ipsa Sede Romana servata est Apostolica successio ; Episcopi quippe a temporibus Petri et Pauli serie numquam interrupta, eam tenuerunt. Catalogum secundo sæculo medio præbuit S. Irenæus, quem secuti sunt plu-

res, inter quos Augustinus sic provocat sectarios : « Numerate sacerdotes vel ab ipsa Petri Sede, et in ordine illo Patrum quis cui successit, videte : ipsa est petra, quam non vincunt superbæ inferorum portæ. [1] Nostris temporibus catalogus exhibetur, ex documentis authenticis deductus, Præsulum qui per omnia præterita sæcula eam occuparunt sedem : inde liquet successionem in ea sede plane servatam, per eam autem in tota Ecclesia, quæ, communione ejus fruens, Apostolicos viros ab ea excipiebat, vel ordines saltem, ex iis qui agnoscebantur eos conferendi potestate præditi. [2] De singulis sedibus Catholicis per orbem, constat Episcopos qui actu eas occupant successionem derivare ab illis qui a Romano Episcopo olim sunt missi, vel eo saltem communionis jura tribuente : Apostolicum quippe ministerium consecratione Episcopali est transmissum. Ideo Augustinus Donatistas refellens ad successionem Episcopalem in Petri Cathedra Romana servatam confugit : « Si enim ordo Episcoporum sibi succedentium considerandus est, quanto certius et vere salubriter ab ipso Petro numeramus, cui totius Ecclesiæ figuram gerenti Dominus ait : « Super hanc petram ædificabo Eccle- » siam meam, et portæ inferorum non » vincent eam. » Petro enim successit Linus; Lino Clemens. * * * Julio Liberius ; Liberio Damasus; Damaso Siricius ; Siricio Anastasius. » [3] Diu ante Tertullianus veritatis studiosum ad Apostolicas remisit Ecclesias, præsertim Romanam, pluribus enim recensitis, hanc mire extollit. « Si autem Italæ adjaces, habes Romam, unde nobis quoque auctoritas præsto est. Ista quam felix Ecclesia ! cui totam doctrinam Apostoli cum sanguine su[o] profuderunt : ubi Petrus passioni Dom[i]nicæ adæquatur : ubi Paulus Joann[is] exitu coronatur : ubi Apostolus Joanne[s] posteaquam in oleum igneum dem[er]sus nihil passus est, in insulam re[le]gatur. Videamus quid didicerit, q[uid] docuerit, cum Africanis quoque Ec[cle]siis contesserarit. » [4]

Objectiones.

362 *Obj.* 1. Incerta omnino est successio in Romana sede, nam variant auctores antiqui in primis illius Ecclesiæ Episcopis designandis : nono autem sæculo mulier eam occupasse dicitur : decimo et undecimo pessimi quique, imo puer duodennis est intrusus : aliquando per triennium vacavit sedes : per septuaginta annos Avenionem translata est : tresque Pontifices simul erant. Hinc fit ut ne quidem Catholici ipsi auctores in catalogo Pontificum concinnando conveniant.

363. *Resp.* Ipsa successio certissima est, omnibusque veluti patens, etsi quædam sint difficultates in serie statuenda. Quæ occurrunt varietates in primis Petri successoribus designandis leves omnino sunt, nec possunt dubitationem aliquam de successione inducere. S. Irenæus Lino Romanæ Sedis episcopatum ab Apostolis demandatum refert, Anacletumque ejus successorem, Clemente tertium locum occupante, exhibet. [5] Huic non repugnat Tertullianus oratoris more disserens, affirmansque Clementem a Petro ordinatum : nam verosimile omnino est eum Episcopali charactere ab Apostolo insignitum, quamvis nonnisi post alios duos Romanæ præfuerit Ecclesiæ. Contigit Apostolica ætate plures Episcopos factos, quin Ecclesiis statim præficerentur, qui interim munera Episcopalia

(1) In Ps. contra partem Donati.
(2) Bp. Beveridge Serm. 1. Christ's presence with his ministers, p. 24, vol. i. « We do not deny that the Apostolical succession hath been continued in the church of Rome. »
(3) Ep. 53. olim 165. col. 120. t. 2.
(4) L. de præscr. c. 36. p. 245.
(5) L. iii. adv. hær. c. iii.

obibant ex Apostolorum auctoritate, Ecclesiarum curam deinceps, oblata occasione, suscepturi. Linum, Cletum, Clementem a Petro ordinatos verosimile est, vicariam sibi operam Romæ præstituros, et suum occupaturos locum, prout alium alteri superesse contigerit. Profecto ingruente persecutione oportebat Ecclesiæ ita consulere, ne viduata pastore maneret. Utrum autem Cletus ab Anacleto distinguendus sit, eruditorum hominum sit judicium. Ad successionem quod attinet, constat eam Irenæi et Augustini temporibus fuisse certissimam.

364. Quæ de papissa Joanna aliquando circumferebatur fabula, jam ab omnibus cordatis viris, etiam protestanticis, est explosa, uti ex Blondello, Burneto, Caveo, aliisque videre licet; testantur quippe auctores synchroni Lupus Ferrariensis, [1] Ado Viennensis, [2] Anastasius Bibliothecarius, [3] Annales Bertiniani, [4] Regino Prumiensis, [5] Hincmarus Rhemensis, [6] et Flodoardus, [7] Leoni IV. statim suffectum Benedictum III. adeo ut locus non sit Papissæ, quæ anno 855 sedisse dicebatur. Profecto Græci Romanæ Sedi adeo infensi, numquam eam labem prætеriissent, de qua tamen altum apud eos silentium.

365. De quibusdam qui Sedem occuparunt Pontificiam fatemur plura referri, quæ plangenda sunt, nec nos sumus quos patris juvat dedecus revelare, ad quod nonnisi pallio objecto accedendum est. Omnia quum armorum vi streperent sæculis mediis, et vitia ubique fere grassarentur, quidam Romanum ambientes culmen, popularem gratiam aliquando auro dicuntur comparasse, vel Sedem invasisse potentia, deinceps vitiis dedecorasse. Cæterum non omnia temere credenda sunt: in ea enim temporum calamitate omnia scatebant calumniis, quas plurimas congesserunt Luitprandus, aliique scriptores, ii præsertim qui Imperatoribus et pseudo-pontificibus studebant. [8] Quidquid sit, successio servata est, Episcopo Romano, ab Ecclesia agnito, Petri occupante Sedem: nec enim series pendet ex electorum merito. Apostolicæ potestatis hæredes facti sunt, electionis vitio consensu Ecclesiæ sanato. Super Cathedram Petri sederunt, ideoque, Petri instar, in Ecclesiæ regimine erant audiendi.

366. Jure optimo Augustinus olim animadvertit: « In illum autem ordinem Episcoporum, qui ducitur ab ipso Petro usque ad Anastasium, qui nunc eamdem Cathedram sedet, etiam si quisquam traditor per illa tempora subrepsisset, nihil præjudicaret Ecclesiæ et innocentibus Christianis: quibus Dominus providens, ait de præpositis malis: « Quæ dicunt, facite: quæ autem faciunt, facere nolite: dicunt enim et non faciunt: » ut certa sit spes fidelis, quæ non in homine sed in Domino collocata, numquam tempestate sacrilegi schismatis dissipetur. » [9] Id etiam alias præclare exponit: « Quod (*dissensionum seu schismatum, occasione pravorum exemplorum, periculum*) usque adeo cœlestis Magister cavendum præmonuit, ut etiam de præpositis malis plebem securam faceret, ne propter illos doctrinæ salutaris cathedra desereretur, in qua coguntur etiam mali bona dicere. Neque enim sua sunt quæ dicunt, sed Dei, qui in Cathedra unitatis doctrinam posuit veritatis. » [10]

367. Benedictus IX. junior quidem, sed decennium vel duodennium longe

(1) Ep. ciii. (2) In chronico.
(3) In vita Benedicti III. (4) Ad an. 855.
(5) In chron. ad eumdem annum. (6) Ep. 36.
(7) In lib. met. de Rom. Pont.

(8) Vide de Joanne XI. Muratori. Annal. ad ann. 931.
(9) Ep. 53. olim 165.
(10) Ep. 105. olim 166.

prætergressus, in Sedem Pontificiam, patris, comitis scilicet Tusculani, potentia est intrusus : quo a Romanis expulso ex Urbe, Joannes XX., uti dicebatur, Sedem invasit : et deinceps Gregorius VI., ex pacto utriusque sibi jura competere dicebat. Trium horum, qui Pontificiam auctoritatem sibi vindicabant, lites quieverunt; Clemente II. in Concilio Sutriensi electo, et ab Ecclesia tamquam legitimo Pontifice excepto. Totum illud temporis spatium, quod a Benedicti IX. exordiis usque ad Clementis II. electionem intercessit, quatuordecim annorum fuit : quod tantum intervallum non est, multo minus triennii spatium quod objicitur, ut successionem penitus tolleret; moralis quippe in regnis et imperiis habetur continuatio, etiam interregno interveniente notabili, vel rebus per tempus quoddam turbatis. Quoties morte Pontificis, vel alio eventu, potestatis Pontificiæ exercitium suspenditur, non ideo perit Ecclesia, apud quam manet necessario, vi suæ constitutionis, omnis illa potestas quæ ad sui conservationem necessaria est, quum Christus Apostolis simul collectis potestatem, quam Petro singulariter, tribuerit. Cæterum Benedictum IX., intrusum licet et indignum, Pontificatum valide exercuisse plerique censent, Ecclesia suo assensu electionis vitium tollente, ne graviori schismatis malo laceraretur.

368 Fuit etiam series continuata Pontificum, Episcopis Romanis Avenione degentibus: Episcopus enim non amittit sedem etiamsi procul ab ea versetur ; ideo Pontifices illi electi et designati sunt Episcopi Romani, et tamquam B. Petri successores universam regebant Ecclesiam.

369. Quod pertinet ad schisma tempore Urbani VI. excitatum, et per quadraginta fere annos continuatum, altero Romæ, altero Avenione, se Episcopum Romanum, et B. Petri successorem prædicante, lis quæ de legitimo Pontifice est orta, etsi gravissimas secum duxerit calamitates, seriem Pontificiam dubiam non efficit; alteruter enim verus Pontifex fuit. In illo animorum æstu quis ille foret non facile patebat, sed plerisque jam qui Romæ sedebat fuisse videtur. Tentamen in cœtu Pisano factum utrumque cogens ut pacis causa suis cederet juribus, tertii electioni dedit occasionem, quibus idcirco de Papatu contendentibus dubia omnium evasit auctoritas, donec in Concilio Constantiensi gravissimo malo allatum sit remedium, cedentibus vel depositis tribus illis, et certo electo Pontifice. In regno nonnumquam contenditur de jure regnandi, quin regia potestas pereat. Ita Pontificia exercebatur auctoritas etiam dum de jure contenderetur, jurisdictioque supplebatur eorum gratia qui bona fide alicui ex contendentibus adhærebat : Deus quippe merito censetur in illa temporum difficultate, et rerum angustiis, pro sua benignitate rata habere quæ bona fide aguntur. Successio Apostolica igitur claret in Ecclesia, quia a temporibus B. Petri nunquam defuit Episcopus Romanus per intervallum tantum quod seriem abrumpere possit. Quod autem in casu aliquo speciali dubitari possit inter duos vel plures quis legitimus foret Pontifex, ipsam successionem nullatenus infirmat.

370. *Obj.* 2. Quum tot difficultates successionem circumdent, nonnisi ex historiis fide dignis, vel aliis documentis authenticis, enodandæ, liquet eam non posse adhiberi ut Ecclesia vera dignoscatur.

371. *Resp.* Difficultates illæ, nonnisi industria eruditorum hominum Ecclesiæ adversantium collectæ, omnem speciem amittunt, ipsa rerum evidentia: constat enim omnibus Ecclesiæ pastores ritu solemni consecrari, et ex Apostolicæ Sedis auctoritate præfici, cujus potestatem per sæcula plurima obtinuisse omnes agnoscunt. Eam a

Petro fundatam, per Episcoporum successionem, ad nostra usque tempora servari omnes clamant historiæ, omnia avitæ fidei testantur monumenta. Imperium est maximum ubique et per omnia sæcula, quod rudis vel doctus noscat quisque necesse est. Apud plerasque gentes majorum suorum ad fidem Christianam traductio opera virorum Apostolicorum a Sede Romana missorum, celebris est, qua ratione ad antiqua revocantur tempora, in quibus reipublicæ Christianæ præfuisse Episcopum Petri successorem norunt.

Propositio 4.

Apostolica successio deest Protestanticis omnibus sectis.

372. *Probatur* Apostolica successio nonnisi per Episcopos continuatur interrupta serie succedentes, eamdem Religionis communionem fideique societatem servantes : atqui sectæ Protestanticæ non Episcopos sed sacerdotes, monachos, laicosque habuerunt fundatores, et eorum præcipue opera sunt propagatæ, et Religionis fideique cum Antistitibus Catholicis, qui Sedes Episcopales tenuerant, nullum habuerunt consortium : ergo Apostolica successio eis deest.

373. Equidem Lutherus monachus, Sacerdotio licet insignitus, nullam auctoritatem regendi Ecclesiam, multo minus reformandi, vel fundandi novam veluti Ecclesiam, habuit. Calvinus ad Sacerdotium numquam pervenit, et seniorum laicorum statuta potestate in rebus Ecclesiasticis, ordinem eo usque servatum Episcoporum opera regendi Ecclesiam, et consecratione Episcopali eam transmittendi auctoritatem, evertere penitus conatus est.

374. Anglicani ab Ecclesia universali, Henrico Octavo suæ indulgere libidini cupiente, divulsi, posteaque iterum conjuncti, Elisabeth opera denuo sunt separati. Quum autem sedibus suis Catholici Antistites pulsi fuissent, vel renuntiassent, Archiepiscopum Cantuariensem creare opus erat, ut ab ipso veluti a fonte, Hierarchia Anglicana manaret. Deerant qui illi munus consecrationis impertirentur, donec post varia tentamina quatuor ad id aggrediendum inducti sint, quorum duo juxta formulam Eduardianam ordinati fuerant; præcipuus Barlovius, tempore Henrici VIII, Episcopus designatus fuerat, sed de ejus consecratione non constat ex registro aliquo Ecclesiarum Formula Eduardi tempore instituta, in Parkeri consecratione adhibita est. [1] Ut lis omnis de consecrationis Episcopalis valore quiesceret, lege vetitum est eum in quæstionem revocare ! Quidquid sit, liquet Parkerum non fuisse successorem in Apostolico ministerio, seu Episcopali, Cantuariensi Archiepiscopo Catholico, a cujus communione et fide erat omnino alienus. [2]

375. De sectis cæteris sole meridiano clarius est eas Apostolica carere successione : Methodistæ quippe a Joanne Wesley, sectæ Anglicanæ ministro, cæterique sectarii ab aliis ministris, vel ab hominibus plane laicis, post tot sæculorum ab Apostolis intervallum, sunt orti. *Amicorum* societas, qui et *Quakeri* vulgo dicuntur, omne ministerium respuit, unicuique, prout Spiritus eum impulerit, jure docendi hortandique tributo, successionis Apostolicæ nullam habens rationem. » [3]

376. De omnibus sectariis quæri po-

(1) Lingard hist. vol. vii. Note I. p. 292, Americ. ed.

(2) Eos exagitat Barclayius quod Ordines ab Ecclesia Romana derivare velint. *Apology for the people called Quakers.* Prop. x. §. ix.

(3) « When they assemble together to wait upon God, and to worship and adore him ; then such as the Spirit sets apart for the *Ministry*, by its divine power and influence opening their mouths, and giving them to exhort, reprove, and instruct with virtue and power; these are thus ordained of God, and admitted into the *Ministry*, and

test verbis præclaris Cypriani :« Pastor haberi quomodo potest, qui, manente vero pastore, et in Ecclesia Dei ordinatione succedanea præsidente, nemini succedens, et a seipso incipiens, alienus fit et prophanus, dominicæ pacis ac divinæ unitatis inimicus, non habitans in Domo Dei, id est, in Ecclesia Dei, in qua nonnisi concordes atque unanimes habitant, loquente in Psalmis Spiritu sancto et dicente : Deus qui inhabitare facit unanimes in domo? » [1]

Objectiones.

377. *Obj.* 1. Anglicani saltem habent successionem Apostolicam : nam de consecratione Parkeri plane constat, ut ipse scriptor Catholicus Lingard fatetur.

378. *Resp.* Celebris ille scriptor de consecrationis valore nullam protulit sententiam ; historiam quippe rerum gestarum scripsit, quin Theologi vellet sustinere partes. Ejus de actorum authentia opinio magnum certe pondus habere debet, nec tamen examen ulterius prohibere, quum sagacissimi etiam scriptores nonnumquam fallantur. Id certe mirum videtur Protestanticos scriptores coævos, a Catholicis negantibus consecrationem provocatos, ante annos a ritu peracto quinquaginta acta illa haud protulisse. Ipsa lex qua defectibus omnibus et dubitationibus de valore consulebatur, vehementem inducit suspicionem rem per se fuisse maxime dubiam.

379. *Obj.* 2. Ubi de veritate Evangelii agitur, non interest utrum quis seriem illam pastorum ostendere possit, nam contra Evangelium non potest valere, Evangelium vero absque ea valet.

380. *Resp.* Maxime interest ut prædicandi Evangelii potestatem quis sibi competere ostendat, secus de veritate prædicationis merito dubitabitur; Christus enim non omnibus, sed Apostolis demandavit, ut Evangelium annuntiarent, iisque sese pollicitus est adfuturum. Nulla igitur habetur securitas extra illam promissionem : proindeque qui Apostolici ministerii sese participes haud probant, alieni habendi sunt et profani. Non valet successio adversus Evangelium, sed est vadimonium quoddam veritatis Evangelicæ.

381. Ideo aiebat Tertullianus : « Hinc igitur dirigimus præscriptionem, si Dominus Jesus Christus Apostolos misit ad prædicandum, alios non esse recipiendos prædicatores, quam Christus instituit; quia nec alius Patrem novit nisi Filius, et cui Filius revelavit, nec aliis videtur revelasse Filius, quam Apostolis, quos misit ad prædicandum, utique, quod illis Christus revelavit. Quid autem prædicaverint, id est, quid illis Christus revelaverit, et hic præscribam non aliter probari debere, nisi per easdem Ecclesias, quas ipsi Apostoli condiderunt, ipsi eis prædicando, tam viva, quod aiunt, voce, quam per epistolas postea. Si hæc ita sunt, constat proinde omnem doctrinam, quæ cum illis Ecclesiis Apostolicis matricibus et originalibus fidei conspiret, veritati deputandam; sine dubio tenentem quod Ecclesiæ ab Apostolis, Apostoli a Christo, Christus a Deo accepit: omnem vero doctrinam de mendacio præjudicandam, quæ sapiat contra veritatem Ecclesiarum, et Apostolorum, et Christi, et Dei. » [2]

382. *Obj.* 3. Lutherus potuit absque Episcopali charactere, vel Apostolicæ

their brethren cannot but hear them, receive them, and also *honor them for their work's* sake. And so this is not *monopolized* by a certain kind of men, as the *Clergy*, (who are to that purpose brought up and educated as other carnal *Artists*,) and the rest to be despised as *laics*; but it is lest to the *free gift of God* to choose any whom he seeth meet thereunto, whether rich or poor, Servant or Master, young or old, yea, male or female. » Barclay Apology, Prop. x. § xxvi.

(1) Ep. 76. ad Magnum. (2) L. de præs. hær. § 21.

successionis titulo, Evangelicam prædicare veritatem, et Ecclesiam sordibus, quibus inquinata erat, purgare: missio quippe ordinaria ei fuit, vi suæ ordinationis, nec extraordinaria erat necessaria, quum nullam novam proponeret revelationem, sed eam quæ Scripturis continebatur.

383. *Resp.* Simplex sacerdos quum esset, imo monachus qui obedientiam solemniter pollicitus erat, ne prædicare quidem potuit, nisi ex Præsulum Ecclesiæ auctoritate: his enim potestas omnis regiminis est a Christo collata. Opus igitur erat clarissimis divinæ missionis extra ordinem indiciis, ut ipse munus illud prædicationis, invito summo Ecclesiæ in terris Rectore, exerceret. Nec quod se veritatem Evangelii affirmaret aperire, poterat ei suffragari violanti ordinem summa sapientia in Ecclesia a Christo statutum: nam etiam in republica humana nil fieri potest, nisi juxta ordinem lege statutum, vel ab initio vigentem. Affigebat Lutherus novum sensum Scripturis: negabat Ecclesiam ea habere privilegia quibus a Christo fuerat ornata, et, toto reipublicæ Christianæ ordine perturbato, nova inducebat placita contra totius antiquitatis sensum et fidem. Hæc certe postulabant divinitus sibi concessæ auctoritatis argumenta indubia, haud minora iis quæ Apostoli ipsi in Ecclesia fundanda præbuerunt.

384. Igitur ei, Calvino, cæterisque omnibus, Tertulliani verbis Ecclesia dicere poterit: « Qui estis? quando, et unde venistis? quid in meo agitis, non mei? quo denique, Marcion, jure silvam meam cædis? qua licentia, Valentine, fontes meos transvertis? qua potestate, Apelles, limites meos commoves? mea est possessio: quid hic cæteri ad voluntatem vestram seminatis et pascitis? mea est possessio, olim possideo, prior possideo: habeo origines firmas, ab ipsis auctoribus quorum fuit res. ego sum hæres Apostolorum: sicut caverunt testamento suo, sicut fidei commiserunt, sicut adjuraverunt, ita teneo: vos certe exhæredaverunt semper, et abdicaverunt, ut extraneos, ut inimicos. Unde autem extranei et inimici Apostolis hæretici, nisi ex diversitate doctrinæ, quam unusquisque de suo arbitrio, adversus Apostolos aut protulit, aut recepit? » [1]

385. Jure meritoque ex his quæ de Apostolico ministerio et doctrina Ecclesiæ diximus, deducimus cum Hieronymo: « In illa esse Ecclesia permanendum, quæ ab Apostolis fundata, usque ad diem hanc durat. Sicubi audieris eos qui dicuntur Christi, non a Domino Jesu Christo, sed a quoquam alio nuncupari, ut puta Marcionitas, Valentinianos, Montenses, sive Campates, scito non Ecclesiam Christi, sed Antichristi esse synagogam. Ex hoc enim ipso quod postea instituti sunt, eos se esse indicant quos futuros Apostolus prænuntiavit. Nec sibi blandiantur, si de Scripturarum capitulis videntur sibi affirmare quod dicunt, cum et diabolus de Scripturis aliqua sit locutus, et Scripturæ non in legendo consistant, sed in intelligendo. » [2]

386. Inde igitur infertur societatem omnem quæ caret ministerio, qualis est *Amicorum*, vulgo *Quakers*, cœtus, nullo modo esse Christi Ecclesiam: nec societatem quæ ministerium habet, sed unitatis sacrum vinculum disrupit, quod Græci schismatici fecerunt, veram Ecclesiam esse: nec quæ ordinationis validæ defectu, vel schismatis crimine, Apostolicæ caret successionis juribus, quod alterutrum, vel potius utrumque, de Anglicanis affirmari tuto potest, ullatenus posse Sponsæ Christi privilegia sibi vindicare. Omni autem umbra successionis Apostolicæ, vel

(1) De præs. hær. c. 37. p. 215.

(2) Adv. Lucif. sub finem.

legitimi ministerii carent Calviniani, Methodistæ, Baptistæ, Unitarii, Universalistæ, cæterique plerique sectarii.

CAPUT XIII.

DE ECCLESIÆ INFALLIBILITATE.

387. Ecclesiam Christi numquam defecturam quum jam probaverimus, infallibilitas ejus necessario sequitur: si enim in errorem laberetur, jam deficeret; in eum quippe finem instituta est ut veritatem tradat et custodiat. Plurimi ex sectariis fatentur præcipua fidei dogmata nulla oblivione delenda, nulla vitianda fraude, adest scilicet Christus ea conservans, etiam inter opinionum commenta; sed inerrantiæ privilegium Ecclesiæ ipsi non tribuunt. « Neque enim parvi momenti est, » inquit Calvinus, « quod vocatur « Columna » et firmamentum veritatis, et domus » Dei. » (I. Tim. iii. 15.) Quibus verbis significat Paulus, ne intercidat veritas Dei in mundo, Ecclesiam esse fidam ejus custodem. » [1] Cæterum verba hæc speciosa ad dogmata *essentialia* referuntur : contendit enim ipse errores plurimos in Ecclesia per plura sæcula viguisse; quod et Anglicani et sectarii omnes asserunt. Nos vero nullum prorsus contra divinitus revelatas veritates errorem credimus posse in Ecclesia dogmatis obtinere auctoritatem, adeo ut fidelium per orbem consensione celebretur.

Propositio 1.

Ecclesia per orbem, Catholica scilicet et Apostolica Christi Ecclesia, in Petro a Christo fundata, in nullum errorem contra doctrinam divinitus revelatam ullatenus potest incidere.

388. *Probatur* 1. Celebris illa Christi promissio : « Portæ inferi non præv[...] lebunt adversus eam, » [2] respicit Eccl[...] siam in Petro fundatam, et illius inst[...] fidem cœlitus revelatam profitente[...] at vero si error aliquis contra reve[...] tam doctrinam posset in Eccle[...] obtinere, prævaleret contra Ecclesi[...] ea ex parte infernus; pater enim om[...] mendacii de divina veritate reporta[...] triumphum, ipsam veritatis teste[...] præconem, et custodem vitiando : e[...] id fieri nequit.

389. Apostolus Paulus ad Timothe[...] scribens, plura tradit documenta, a[...] ditque : « Hæc tibi scribo, sperans [...] ad te venire cito : si autem tardavero ut scias quomodo oporteat te in dom[...] Dei conversari, quæ est Ecclesia Dei vivi, columna et firmamentum veritatis. » [3] Utraque metaphora fundamenti et columnæ sustentaculum denotatur. Jam vero hoc elogio Ecclesia ornari non posset, si ullis in rerum adjunctis, tempore progrediente, veritatem revelatam proderet, vel vitiaret, etiam minima ex parte. Robur et vis invicta in veritate Evangelica tuenda plane significatur, quæ cum errori[...] cujuscumque professione constare no[...] potest. Est insuper Ecclesia dom[...] Dei, qui verus est, et omne men[...] cium procul a se repellit : ergo [...] lumine illustrat Ecclesiam ne ullo [...] rore offuscetur. Nec hæc ad alic[...] Ecclesiæ statum referuntur, sed [...] pliciter de ea dicuntur, quate[...] Christo est instituta, fidelis [...] veritatis custos et vindex. Nih[...] clarius, nihil simplicius dici [...] ad inerrantiam Ecclesiæ adstri[...] De aliis testimoniis, quibus [...] bilis auctoritas Ecclesiæ doce[...] probatur, hic silemus, ea p[...] posituri.

(1) L. iv. Inst. c. 1. § 10.

(2) Matth. xvi. 18.

(3) στύλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας. I. Tim. iii. 15. Bloomfield fatetur interpretes Protestantes hæc detorsisse, ne nobis [...] ingeniose excogitatas explicationes [...] ced expositions, devised merely [...] arguments or claims of opponent[...]

390. *Probatur 2. ex totius antiqui-is Christianæ sensu.* S. Ignatius : Ubi fuerit Christus Jesus, ibi Catho-a est Ecclesia. » [1] Liquet Martyri actissimo, et fidelibus ad quos scri-it, certo persuasum esse Christum sum suo lumine et gratia Ecclesiæ tholicæ semper adesse, adeo ut ab non possit separari : usus est enim c veluti notissimo principio, ut iis aderet Episcopo adhærere, sicut clesia ipsa adhæret Christo. Intimam am Christi et Ecclesiæ conjunctio-m, quæ Apostoli testimonio ad Ephe-s nititur, errorem omnem contra lem excludere manifestum est. Ipse im veritas est, et viam Dei in ritate docet, nulla erroris admi-ione.

391. S. Irenæus passim Ecclesiam a fide per orbem insignem, veritatis agistram et regulam certissimam ex-bet : quod non liceret si ab ea posset rore aliquo recedere : « Non oportet huc quærere apud alios veritatem, iam facile est ab Ecclesia sumere; m Apostoli, quasi in depositorium ves, plenissime contulerint omnia æ sunt veritatis, ut omnis quicum-e velit, sumat ex ea potum vitæ. » [2] enissima hæc omnium veritatum pos-ssio locum nullum dat errori.

392. Eusebius doctrinæ Christi præ-ationem et fidem Ecclesiæ opera nper mansuram integram plane te-tur, promissione ipsius Christi inni-s : « Certum est Salvatorem nostrum ædixisse, doctrinam suam in testi-onium omnium gentium per univer-m terrarum orbem prædicatum iri, Ecclesiam, quæ postea virtute sua nstituta est, invictam atque inex-ignabilem fore, nec umquam futurum a morte superetur, sed firmam fore semper et immobilem, tamquam in petra stabilitam atque fundatam. » [3]

393. S. Alexander Alexandrinus : « Ecclesiam unam solam, Catholicam et Apostolicam agnoscimus, quæ sicut numquam expugnari potest, etiamsi totus mundus eam oppugnare instituat, sic omnem impiam hæreticorum incursionem evincit ac profligat. » [4]

394. S. Athanasius : « Hoc solummodo ad ea respondere sufficit, quod ista non sunt Ecclesiæ Catholicæ, neque ista Patres nostri senserunt. » [5]

395. S. Cyrillus Hierosolymitanus : « Catholica vocatur Ecclesia, quia per universum sit terrarum orbem diffusa; et quia docet Catholice, id est, universaliter, et sine ullo defectu vel differentia, omnia dogmata quæ debent venire in cognitionem. » [6]

396. S. Joannes Chrysostomus ait de Ecclesia : « Non tenetur temporum qualitate, sed Spiritus eam sancti gratia gubernat, et ideo non senescit, nec contrahitur, et multis impugnantibus non opprimitur. » [7] Et : « Christi Ecclesia nihil fortius; si quis eam impugnare proponit, vires atterat necesse est, velut si cœlo bellum meditetur inferre. Ecclesiam vincere nulla vis potest ; Deus est in Ecclesia, qui est omnibus fortior. » [8]

397. S. Isidorus Pelusiota : « Per inferi portas divinus sermo impiorum hominum cœtus, atque hæresum blasphemias intelligit, quibus omnibus obsistens Dei Ecclesia, eas quidem frangit et expugnat, ab iis autem vinci non potest. » [9]

398. His præclaris Græcorum Patrum testimoniis ostenditur, Ecclesiam, vi promissionis Christi, ab omni errore contra fidem semper servandam; nam « omnem impiam hæreticorum incur-

(1) Ad Smyrnenses § viii. 4. (2) L. 3. c. 11.
(3) De præp. Ev. l. 1. c. iii.
(4) In Ep. ad Alexandrum Constantinopolinum.
(5) Ep. ad Epictetum. (6) Catech. xviii.
(7) Serm. de Pentecoste.
(8) Hom. cum de sua expuls. ageretur.
(9) L i e . 23?.

sionem evincit ac profligat; » « sine ullo defectu vel differentia » καθολικῶς καὶ ἀνελλειπῶς ἅπαντα [1] ubique et absque ulla exceptione omnia dogmata tradit, et hæresum blasphemias omnes frangit et expugnat.

399. S. Cyprianus : « Adulterari non potest sponsa Christi : incorrupta est et pudica; unam domum novit, unius cubiculi sanctitatem casto pudore custodit. » [2] Virginis integritas vel sponsæ castissimæ in Ecclesia habetur, juxta notionem a Paulo ipso mutuatam : nullam igitur erroris labem in ea licet suspicari.

400. S. Hieronymus: « Ecclesiæ dicitur « Surge , illuminare, » ut quæ cecidit in incredulis, (*Judæis*) surgat in fidelibus , et postquam surrexit, illuminetur, ut nequaquam habeat erroris tenebras. » [3]

401. S. Augustinus : « Ipsa est Ecclesia sancta, Ecclesia una, Ecclesia vera, Ecclesia Catholica contra omnes hæreses pugnans. Pugnare potest, expugnari non potest. » [4] Contra omnes hæreses, nullo facto discrimine, pugnans, a nulla potest expugnari.

402. Præterea quum jam Ecclesiam perpetuo futuram demonstratum sit ex illius institutione, et solemni Christi ipsius pollicitatione; quumque ideo Christi dicatur vera Ecclesia quod ejus doctrinam profiteatur, et proprietates ab eo suæ Ecclesiæ tributas retineat, qua ratione a falsa et Antichristiana quacumque societate distinguitur, manifesto sequitur eam in nullum errorem incidere posse, nam Christi desineret esse, statim ac ejus doctrinam vel unico errore vitiasset. Equidem Ecclesia instituta est ad veritatem revelatam tradendam , ideoque ejus essentia inde pendet, adeo ut veræ fidei professione deficiente , intereat necesse est.

Objectiones.

403. *Obj.* 1. « Portæ inferi » pro morte usurpantur, uti liquet ex verbis Ezechiæ, qui periculum ex quo evasit recensens dixit : « Ego dixi : in dimidio dierum meorum vadam ad portas inferi. » [5] Eas vocat Psaltes regius portas mortis : « qui exaltas me de portis mortis. » [6] שאול ᾅδης *infernus* mortem, mortuorum regionem vel sepulchrum, significat. Christus igitur pollicetur mortem contra Ecclesiam non prævalituram, quia fideles resurgent gloriose. [7]

404. *Resp.* Metaphora portæ aditus aliquando significatur, aliquando potestas, quæ olim juxta civitatis portas exercebatur : in Christi eloquio ad posteriorem sensum plane determinatur, ex voce adjecta quæ pugnæ et certaminis vim exhibet : Πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. Hinc ipse Rosenmüller Christi verba sic explicat : « Quam (*meam Ecclesiam*) nulla, ne potentissimorum quidem hostium, vis destruet. * * * Πύλαι ᾅδου tartareæ potestates, consultationes, et molimina diabolorum, tyrannorum et hostium Ecclesiæ. Nam שַׁעַר cui πύλη respondet, notat ejusmodi portam, ubi habetur judicium, vel imperium, aulam principis, dominandi potestatem; unde Regia Imperatoris Turcarum *Porta* nuncupatur : ᾅδης autem שְׁאוֹל *inferi*, est orcus, *tartara*, tota umbrarum respublica. » [8] Ridendos sane se præbent, qui verbis Christi vim afferentes apertam, ea de justorum resurrectione exponunt! Ipse Calvinus agnovit Christum his verbis indicasse quod Ecclesia « victrix staret contra omnes inferorum machinas * * * contra om-

(1) S. Cyril. Hier. Catech. xviii.
(2) L. de Unit. Eccl. c. v.
(3) Comm. ad c. lx. Isaiæ.
(4) Serm. I. c. vi. de Symbolo ad Catechumenos.
(5) Isai. xxxviii. 10.
(6) Ps. ix. 5.
(7) Vide Bloomfield in locum.
(8) In locum.

m satanæ potentiam invicta stabit clesiæ firmitas. » [1]

405. *Obj.* 2. Verba Christi hanc fa- e excipiunt explicationem : infernus mquam prævalebit contra Eccle- m, quia semper Christus fidos et votos, quos novit ipse, habebit cul- 'es.

406. *Resp.* De Ecclesia ædificanda per Petrum profitentem fidem verba a dicta sunt : nec ulla sinit ratio ea occultos quosdam justos soli Deo gnitos referre. Quæ de clavibus Petro idendis adjunguntur, ostendunt de clesia illius potestatis exercitio fruen- agi, quæ proinde cœtus visibilis est, i præsunt qui eam exercent. Pro- cto qui obvium sensum rejiciunt, rspicuum argumentum suæ inter- etationis ex aliis Scripturæ locis 'erant necesse est.

407. *Obj.* 3. Adversus Ecclesiam Chri- um Filium Dei, Petri instar, profiten- n, nequaquam prævalet infernus : d alii errores irrepserunt.

408. *Resp.* Si aliquis irrepserit error, ævaluit certe ea ex parte mendacio- m pater, et irrita facta est Christi omissio: nec enim limitem opposuit, i inferorum portas numquam præ- lituras prædixit.

409. *Obj.* 4. Adversus Ecclesiam Ca- olicam non prævalet infernus, sed test prævalere adversus Ecclesiam manam, vel aliam Ecclesiam spe- ilem.

410. *Resp.* Ecclesia Catholica ipsa est mana, uti jam ostendimus, Roma- s scilicet Episcopus ei præest, ipsa- e Sedes Romana est Ecclesia Petri opinqua, uti ait Tertullianus, qua tione præsertim Christi promissio tro et Ecclesiæ super ipsum fundatæ cta adimpletur.

411. *Obj.* 5. Prævalet infernus, dum tia grassantur, quæ abundare in Ecclesia Romana nemo nescit. Ne igitur dicamus Christi promissionem irritam factam, latuisse conditionem admittendum est.

412. *Resp.* Non prævalet infernus, sed Ecclesiam oppugnat vitia fovendo : quamdiu enim morum norma sancta est Ecclesia, manet victrix, debellatis tantum qui vitiis in suam perditionem indulserunt. Nulla quidem apposita est a Christo promissioni conditio, sed in divinitatis suæ, quam Petrus professus est, argumentum, se Ecclesiam nulla vi inferorum superandam ædificaturum pollicitus est. Damna gravissima patitur Ecclesia tot suorum filiorum, seu civium interitu, sed arx manet tuta, veritate divina integra servata

413. Pulchre Chrysostomus textum exponit, ut ostendat Christum Deum esse qui tanta pollicitus est : « Animadvertis quo pacto ipse etiam ad altiorem de se opinionem Petrum adducit, et seipsum his duabus pollicitationibus Filium esse Dei revelat et ostendit. Nam quæ Deus concedere solus potest, peccatorum scilicet remissionem, et ut Ecclesia tot tantisque fluctibus impetu irrumpentibus immobilis maneat, cujus pastor et caput piscator homo atque ignobilis, terrarum orbe reluctante, adamantis naturam firmitate superet, hæc (inquam) omnia, quæ solius Dei sunt, se pollicetur daturum. » [2]

414. *Obj.* 6. Ecclesia de qua Apostolus ad Timotheum scripsit, fuit Ephesina, quam nemo dixerit infallibilem : ergo alia ratione explicanda sunt ejus verba.

415. *Resp.* Nihil est quo ad Ecclesiam Ephesinam solam referantur illa Apostoli verba : nam « Ecclesia Dei vivi » est amplissima totius Ecclesiæ descriptio. Morabatur Timotheus Ephesi, sed non ideo desiit versari in Ecclesia

[1] Vide Bloomfield in locum.

[2] Hom. lv. in c. xiv. Matth.

Universali, cujus pars fuit Ephesina Ecclesia.

416. *Obj.* 7. Ecclesia Universalis non potest Romana intelligi, sed quæcumque veritates essentiales retinet, nec enim de Romana Sede vel Ecclesia eo loci agitur.

417. *Resp.* Agitur de Ecclesia Christi quam super Petrum fundavit. Ipsa est Universalis, quæ sua auctoritate a Christo derivata omnes complectitur: nec enim Urbis Romæ circuitu continetur, sed per orbem diffunditur, Episcopum Romanum præsidem et rectorem, vice Christi agnoscens. Nullum fit veritatum in testimonio discrimen, sed simpliciter et absolute veritatis semper præconem et vindicem, absque ullo errore, designant : idcirco « propter unum verbum aut duo quæ contraria fidei sunt multæ hæreses abjectæ sunt ab Ecclesia, »[1] uti animadvertit Epiphanius. Vim metaphoræ vidit Grotius, cui assentitur Bloomfieldus, uterque tamen præjudiciis sectæ suæ nimis studens : « Veritatem hic comparat operi supero; Ecclesiam, maxime Universalem, sed et eas partes quæ Universali adhærent, columnæ et basi. »[2] Jam vero si ullo posset errore doctrinam Christi corrumpere, Ecclesia nullatenus foret veritatis cujuscumque columna, nam dubitandum semper foret utrum errasset : et si Ecclesia Universalis ex omnibus vel fere omnibus sectis Christianis conflaretur, ipsa doctrinæ in plerisque rebus discordia omnem tolleret fidem paucis, in quibus consensus videretur, dogmatibus, et mens hæreret incerta.

418 *Obj* 8. Ecclesia columna veritatis dicitur, quod servaverit Scripturas, quin eis ullam tribuerit auctoritatem, quæ a solo Deo derivatur. Ita Macknight.[3]

419. *Resp.* De servandis Scripturis nihil eo loco dicitur, sed dotes et auctoritas Ecclesiæ prædicantur. Non explicat Paulus qua ratione Ecclesia veritatem sustentet, sed simpliciter eam ejus sustentaculum designat, nec licet verborum ejus amplissimorum arctare sensum. Scripturæ quidem Novi Testamenti non omnes adhuc exaratæ fuerant. Cæterum Ecclesiæ in tuenda veritate vis et auctoritas claret in Scripturarum conservatione, et ex ejus testimonio discunt fideles eas divino afflatu conscriptas, et cœlestes veritates inde derivatas, ipsa eas explicante, amplectuntur. Quod autem eo ipso loco quo elogia illa Ecclesiæ de Scripturarum conservatione exponit interpres ille Protestanticus, uno spiritu neget ullam in hac re veram Ecclesiæ auctoritatem, ostendit hominem sibi non constantem, dum frustra conatur inania efficere verba Apostoli.

420 *Obj*. 9. Superstitionis varia genera, et opiniones primis sæculis omnino incognitæ, quæ in Ecclesia Romana obtinent, probant errores in fide induci posse, et reapse inductos.

421. *Resp. Petitio principii*, ut aiunt Dialectici, fit quoties quod in quæstione ponitur, pro certo sumitur. In illud ratiocinandi vitium incurrunt qui temere habent pro superstitiosis ritus Ecclesiæ, et nova judicant, quæ illis non sapiunt. Re ad trutinam revocata, facile patebit nihil quod superstitionem redoleat Ecclesiæ probari, nullum recentius commentum dogmatis usurpare auctoritatem. Ne autem in infinitum progrediamur singulorum examine, citata Scripturæ testimonia satis ostendunt nullum errorem induci potuisse : nullum revera inductum ex eo patet, quod tempus, auctorem, aliaque adjuncta quibus omnis novitas notatur, nemo possit adsignare, dum de Ecclesiæ dogmatibus agitur, quæ proinde jure optimo ad Apostolorum re-

(1) S. Epiph. ad Joan. Hieros. p. 428. Id cum [illegible] apud Hieronymum Apol. adv. Rufin.

(2) Apud Bloomfield *in locum*.

(3) Preface to I Timothy, sect. v.

runtur ætatem. Quod plura posteriobus sæculis definita sint, contigit erumque ex quæstionibus ab hærecis suscitatis de iis quæ jam credeantur, et usu, et prædicatione innoscebant. Aliquando quidem, quod de aliqua haud adeo constaret, quæ iquata et in plena luce posita, suremo judicio definita tandem est.

CAPUT XIV.

DE NOTIS ECCLESIÆ.

422. Hactenus dicta probant veram risti Ecclesiam unicam esse, quæ nctitate doctrinæ, et prole sancta lget, Deo ipso miraculis per sæcurum seriem utrique testimonium rhibente. Per orbem terrarum sancta ec societas Christifidelium diffundir, præside ac rectore Episcopo Roano, Petri successore. Hæc ex Scriuris, tamquam veris rerum gestam Christi narrationibus, collegimus. ristianorum scriptorum, qui primis ruere sæculis, testimoniis usi sus, ut ex iis, quæ apud omnes Chrifideles, de constituta a Christi Ecsia obtinuerit sententia, et fides, teret. Ea etiam veluti historiæ domenta adhibemus: non enim de inpretatione unius alteriusve Scripturæ tus agitur, sed de re sensibus subta, scilicet, de hominum societate r orbem, de imperio magno et maesto, qua ratione constituta fuerit, suam explicuerit auctoritatem.

423. Ex vetustissimo Symbolo, quod *Apostolicum* vocatur, (Apostoli scilicet existimantur illud, veluti tesseram qua dignoscerentur fideles, viva voce tradidisse, [1]) constat articulum « sanctam Ecclesiam » fuisse inter fidei rudimenta recensitum : una igitur et sancta Christi Ecclesia semper necessaria est agnita, nec enim in duas Ecclesias fidem profiteri Christiani edocebantur. Catholica etiam agnoscebatur Ecclesia, saltem ab antiquissimis temporibus, etsi in Symbolo ab initio non fuisse nonnullis videatur, quum in exemplaribus Ecclesiæ Aquileiensis desideretur. Opus quidem non erat hac veluti nota Ecclesiam ab initio distinguere, quamvis Catholica vere esset, omnibus gentibus sinum suum pandens, et brevi per plerasque diffusa : sed ante ortas hæreses satis ex sancta ejus doctrina et miraculis, cum virtutum fructibus, innotuit. Sectis autem doctrinam erroribus inficere conantibus, Ecclesiam ab iis quæ nonnullis in locis contra universalem fidem nova docebant, hac ratione discernere placuit : quapropter Catholica jam sæculo ipso Apostolico ab Ignatio vocata est, et a Smyrnensibus sæculo sequenti medio in relatione de Polycarpi martyrio. [2] In Symbolo Alexandriæ recitato, Alexandro Ecclesiam illam regente, certe vox illa reperiebatur, [3] sicut et in eo quod Epiphanius scripto consignatum reliquit, [4] et in eo quod Hierosolymis tempore Cyrilli recitabatur. [5] Apostolica autem semper agnita fuit Ecclesia,

(1) De Apostolica Symboli origine laborant criea præsertim de causa, quod quædam in nplaribus varietates reperiantur : hæ tamen e referuntur ad locorum adjuncta, in quibus xortas hæreses aliqua addita sunt, vel ad loriam fallacem, articulorum tamen sensu ato. Laudat Ecclesiam Romanam Ambrosius nacem veteris Symboli custodiam :« Credatur bolo Apostolorum, quod Ecclesia Romana neratum semper custodit, et servat. » L. 1. r. ad Siricium.

(2) Γενόμενος ἐπίσκοπος τῆς ἐν Σμύρνῃ καθολικῆς ἐκκλησίας. Apud Euseb. hist. Eccl. 1. iv. c. 15.

(3) Μίαν καὶ μόνην καθολικὴν τὴν ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν. Vide Epist. Alexandri Archiepiscopi Alexandrini, apud Theodoret. hist. Eccl. l. i. c. 4. et Socraten hist. Eccl. l. i. c. 26.

(4) In Sermone Ancorato.

(5) Εἰς μίαν ἁγίαν καθολικὴν ἐκκλησίαν. Catech. 18.

utpote ab Apostolis fundata, et eorum auctoritate gubernata : vox tamen ipsa nonnisi post eorum ætatem Symbolo est inserta, ut distingueretur vera Christi Ecclesia ab hominum conventibus, quos Marcion, Ebion, aliusve quivis instituerat. His igitur, veluti indiciis certissimis et clarissimis, Ecclesia dignoscebatur ; quapropter in Symbolo Nicææ et Constantinopoli in Episcoporum Conciliis aucto, Una, Sancta, Catholica, et Apostolica prædicatur. »[1]

424. His veluti *notis* Theologi Catholici, Scripturis et constanti omnium sæculorum fide nixi, Ecclesiam Christi, ab omni hæreticorum vel schismaticorum cœtu, discerni jure optimo docuerunt. Est Ecclesia *una* fide, cultu, Sacramentis : quam unitatem quisque statim obviam habet in Symbolis, prædicatione, et omnibus fidei documentis : quocumque se contulerit videt idem offerri in universo mundo Sacrificium,[2] ubique eadem ministrari Sacramenta : facile igitur unitas Ecclesiæ ei fit explorata ; et in ea argumentum divinæ originis perspicit, quia tantus in mysteriorum fide, et in cultu Numinis, et in subsidiis ad salutem consensus, vix vel ne vix quidem posset ex hominibus provenire, quum varias plerumque in sententias et consilia abeant.

425. E contra discors sectarum doctrina, cultus vagus, nulla certa norma statutus, Sacramentorum incerta vis et natura, humanæ mentis fœtus produnt.

426. *Sancta* Ecclesiæ doctrina, sancta Sacramenta, sanctorum virtutes fidelium populorum memoria celebratæ, sanctaque exempla, quæ in omni vitæ conditione spectare est, etiam inter grassantia vitia, cuique suadent cœlestem Ecclesiæ originem.

427. E contra quædam doctrinæ principia apud Novatores adeo virtuti repugnant, ut vix audeat quis, sectæ præjudiciis liber, dicere ea e divino fonte manasse : Sacramentorum vis penitus negata, vel larva tantum et umbra exhibita : auctorum sectarum vitia notissima, saltem superbia, animusque auctoritatis impatiens, vetant ne Deus eorum cœptis aspirasse credatur.

428. *Catholica* facile dignoscitur Ecclesia, res enim est notissima, nec ullius imperii latissima ditio æque patet. Nomen singulari Dei providentia Ecclesiæ inhærens, quin possint sectæ illud usurpare, cuilibet rem facit exploratam.

429. E contra sectæ noscuntur unius aut alterius regni, vel ditionis limitibus fere totæ contineri, vel saltem haud ubique diffusæ, sectatorum numero illustres. Ipsa sua nomina sæpius earum limites innuunt. Sic *Anglicana* Ecclesia intra Anglorum reginæ ditionem fere sistitur : quæ enim alicubi locorum extra eam socias se præbent sectæ, sicut apud nos Episcopales, negant civilis magistratus in rebus mere spiritualibus potestatem, Athanasianum rejiciunt Symbolum, absolvendi ritu, una cum auctoritate, carere volunt, ideoque facile ab ea distinguuntur.

430. *Apostolica* etiam noscitur Ecclesia ex notissima doctrinæ antiquitate, ex solemni Ordinationis ritu, sine quo nemo ad sacra munera admittitur, ex constanti Episcoporum successione, præsertim in Petri Cathedra, quæ res non minus patet ac præsidum Reipublicæ nostræ series.

431. Facile autem quisque novit sectas non esse Apostolicas : auctorum enim suorum plerumque ferunt nomina, vel alia quæ notant principia ab

(1) Μίαν ἁγίαν καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν.

(2) Irenæus, l. iv. c. 32.

s propugnata : et tempus, locus, et djuncta originis sectæ, fama publica, t historia teste, innotescunt.

Jure igitur hæ adsignantur notæ veæ Ecclesiæ, utpote rationi probatæ, cripturis innixæ, et quæ, conjunctæ altem, soli veræ Ecclesiæ possunt onvenire.

432. Jam vero quum hæ notæ e Scritura colligantur, patet licere cum ugustino hæreticos omnes et schimaticos ab Ecclesia alienos probare, o quod quæ de Christi Ecclesia Scrituræ manifestissime tradunt, ipsi non eneant. « Totus Christus, » inquit, « caput et corpus est. Caput unigenius Dei Filius, et corpus ejus Ecclesia, sponsus et sponsa, duo in carne una. Quicumque de ipso capite ab Scripturis sanctis dissentiunt, etiam si in omnibus locis inveniantur in quibus Ecclesia designata est, non sunt in Ecclesia. Et rursus quicumque de ipso capite Scripturis sanctis consentiunt, et unitati Ecclesiæ non communicant, non sunt in Eccles a; quia de Christi corpore, quod est Ecclesia, ab ipsius Christi testificatione dissentiunt. Quicumque credunt quidem quod Christus Jesus, ita ut dictum est, in carne venerit, et in eadem carne, in qua natus et passus est, resurrexerit, et ipse sit Filius Dei, Deus apud Deum, et cum Patre unum, et incommutabile Verbum Patris, per quod facta sunt omnia; sed amen ab ejus corpore, quod est Ecclesia, ita dissentiunt, ut eorum communio non sit cum toto quacumque diffunditur, sed in aliqua parte separata inveniatur; manifestum est eos on esse in Catholica Ecclesia. »[1] Jure optimo dicit « Ecclesiam toto orbe diffusam, quæ manifestissimis Scripturarum canonicarum testimoniis designata et expressa est. »[2] « Nullo interprete indigent canonicarum Scripturarum testimonia quæ commendant Ecclesiam in totius orbis communione consistere. »[3]

433. Notæ illæ quæ tantam habent vim contra hæreticos Scripturarum divinam auctoritatem agnoscentes, inserviunt etiam, ut jam sæpius diximus, infideli ut suadeatur hanc esse societatem quam Christus instituit, fideli autem magis magisque Ecclesiam commendant, fidemque roborant. Absque Scripturis ipsa fidei concordia, doctrinæ sanctitas, per orbem permanens diffusio, et pastorum inter tot rerum vices, regnis et imperiis labentibus, numquam interrupta series, cuicumque, divino affulgente lumine, persuasum facere possunt hanc societatem non hominum sapientia constitutam, nec potentia sustentatam, sed divina plane opera.

434. Singularum notarum explicatio ad Theologos pertinet, sed fides concipitur sæpissime, una vel altera menti objecta, in qua certissima deprehenduntur divinæ revelationis indicia. Divina auctoritate freti Ecclesiam docentem audimus, singulorum dogmatum probationes et ipsius Ecclesiæ privilegiorum pleniorem expositionem deinceps excepturi. Ruit igitur objectio qua inter alios Anglicanus Episcopus Porteus Catholicos urget, scilicet quod ratione utantur ad discernendam Ecclesiam, eam deinceps respuentes : quamvis enim mens Ecclesiam dignoscat ex iis quibus fulget divinæ originis indiciis, non rationis ductu, sed ex divino quo mens ipsa illustratur lumine, fidei præbetur assensus, divina nixus auctoritate : quo etiam pacto in singulis dogmatibus etiam conquiescit. Quæ autem exponuntur argumenta, ad vindicias Ecclesiæ et dogmatum pertinent, potius quam ad ipsam fidei concipiendæ rationem : movetur qui-

(1) De Unit. Eccl. col. 341, t. ix.

(2) Col. 370. (3) Ibid. 377.

dem animus, etiam humanitus, variis veritatis argumentis; sed fidem, quæ donum Dei est, non concipit nisi ex gratiæ inspiratione.

435. Verbis Irenæi fidei Catholicæ rationem reddere et sectariorum vivam imaginem exhibere placet. « Prædicationem Ecclesiæ ubique constantem, et æqualiter perseverantem, et testimonium habentem a Prophetis et ab Apostolis, et ab omnibus discipulis, quemadmodum ostendimus per initia, et medietates, et finem, et per universam Dei dispositionem, et eam quæ secundum salutem hominis est, solidam operationem, quæ est in fide nostra, quam perceptam ab Ecclesia custodimus, et quæ semper a Spiritu Dei, quasi in vase bono eximium quoddam depositum juvenescens, et juvenescere faciens ipsum vas in quo est. Hoc enim Ecclesiæ creditum est Dei munus, quemadmodum aspiratio plasmationi, ad hoc ut omnia membra percipientia vivificentur : et in eo disposita est communicatio Christi, id est Spiritus sanctus, arrha incorruptelæ, et confirmatio fidei nostræ, et scala ascensionis ad Deum. In Ecclesia enim, inquit, posuit Deus Apostolos, prophetas, doctores, et universam reliquam operationem Spiritus, cujus non sunt participes omnes, qui non concurrunt ad Ecclesiam : sed semetipsos fraudant a vita per sententiam malam, et operationem pessimam. Ubi enim Ecclesia, ibi et Spiritus Dei; et ubi Spiritus Dei, illic Ecclesia et omnis gratia : Spiritus autem veritas. Quapropter qui non participant eum, neque a mamillis matris nutriuntur in vitam, neque percipiunt de corpore Christi procedentem nitidissimum fontem : sed effodiunt sibi lacus detritos de fossis terrenis, et de cœno putridam bibunt aquam, effugientes fidem Ecclesiæ, ne traducantur, rejicientes vero Spiritum, ut non erudiantur. Alienati vero a veritate, digne in omni volutantur errore, fluctuati ab eo, aliter atque aliter per tempora de eisdem sentientes, et numquam scientiam stabilem habentes, sophistæ verborum magis volentes esse quam discipuli veritatis. Non enim sunt fundati super vivam petram, sed super arenam. »[1]

CAPUT XV.

DE ECCLESIÆ PRÆSULIBUS.

§ I. *De divina Episcoporum institutione.*

436. Christum Petrum ovili suo universo præfecisse pastorem vidimus, et ita disposuisse unitatem ab uno incipientem : attamen Apostolis omnibus ligandi et solvendi potestatem pollicitus est, eosque ad docendum et baptizandum gentes misit, auctoritate utique eas regendi præditos. Sicut Episcopus Romanus Petri tenet locum, ita et Præsules cæteri per orbem in Apostolici muneris partem vocati sunt, ut cum illo gregi invigilent, omniaque bonorum pastorum munera impleant. Plerique sectarii in hac regione vel Episcopale regimen prorsus rejiciunt, vel illud ad Ecclesiasticam politiam referunt, quin a Christi institutione derivetur. Presbyteriani contendunt nullam specialem auctoritatem regiminis Episcopi vocabulo designari, sed de simplici quovis animarum pastore illud usurpari. [2] Iis Baptistæ assentiuntur. Methodistæ nonnulli Episcopalis regiminis nomen retinent, sed illud repetunt ex Wesleyi in hanc formam voluntate magis propensa, eum Episcopatus sui auctorem agnoscentes. Episcopales eo gloriantur; sed ex Apo-

(1) L. iii. adv. hær. c. xl.

(2) Ch. iv. Form of Government.

lorum institutione illud derivat *ite*, qui, moderationis laudem cu-is, animadvertit Ecclesiam Anglica-a absolutam ejus necessitatem num-m affirmasse, et Bancroltum ipsum, n ageretur de Episcopis Scotiæ dis, ab ea quæstione dirimenda sulto abstinuisse, ne omnes pene lesiæ reformatæ ministerio carere erentur. [1]

Propositio 1.

Episcopi ad regendam Ecclesiam di-o jure constituti sunt.

37. *Probatur* 1. Apostolus Presby-os Epheso accersitos alloquens, it : « Attendite vobis et universo gi, in quo vos Spiritus sanctus po-t Episcopos regere Ecclesiam Dei. » 'ox Græca ποιμαίνειν pastoris in gre-n curam designat, qua gubernandi estas plane includitur : quapropter d Homerum reges populorum pa-res vocantur ποιμένες λαῶν; et septua-ta interpretes, vocabulo Hebraico urate studentes, illud Psaltis de risto reddiderunt : ποιμανεῖς αὐτοὺς ἐν ἰδῳ σιδηρῷ. Vox pastorale regimen te exprimit, uti adnotat S. Hilarius : pastoraliter reges; regendi scilicet s curam affectu pastoris habiturus. » Presbyteri quidem vocantur a Luca, os Paulus Episcopos dicit, quia ad-c vox Πρεσβύτερος, quæ dignitatem m ætate conjunctam significat, ad nplices Sacerdotes designandos non t specialiter adhibita. Επίσκοπος au-m gubernatorem, præfectum aliumve unere insigni fungentem denotat, i liquet ex episcopatus voce quam de chitophelis munere, [4] primarii con-liarii David, adhibuerunt septuaginta Interpretes, Petrus vero de Judæ ipsius Apostolatu. [5] Utraque vox simul conjuncta ἐπισκόπους ποιμαίνειν gubernandi munus absque ullo ambiguitate definit. Quod etiam ex concione Apostoli roboratur : quum enim eos monuerit se amplius Ephesum non reversurum, si ipsi meri Presbyteri forent, nulla ordinationis potestate præditi, manifesto discrimini Ecclesia Ephesina objiceretur, neminem habens, qui pastorum seriem posset continuare. [6]

438. Quod autem Epheso arcessiti fuerint, argumento non est eos fuisse Sacerdotum illius Ecclesiæ cœtum; nam ad varias Asiæ minoris Ecclesias eos pertinuisse inde colligitur, quod Apostolus eos alloquens se per eos transiisse dicit, per triennium, quod non Ephesi impensum, sed in provinciis variis percurrendis, ex Actis Apostolorum constat : « Vos scitis a prima die qua ingressus sum in Asiam, qualiter vobiscum per omne tempus fuerim. * * * Et nunc ecce ego scio, quia amplius non videbitis faciem meam vos omnes, per quos transivi prædicans regnum Dei. * * * Propter quod vigilate, memoria retinentes, quoniam per triennium, nocte et die, non cessavi, cum lacrymis monens unumquemque vestrum. » [7] Eos a variis locis advenisse intellexit Irenæus : « In Mileto enim, convocatis Episcopis et Presbyteris, qui erant ab Epheso, et a reliquis proximis civitatibus. » [8] Adfuisse quosdam simplices Presbyteros, uti hic insinuatur, non est inverosimile, sed Apostoli verba laudata gubernatores Ecclesiæ plane respiciunt, nec est inusitatum in concione

(1) « Lest the calling and character of the mi-stry in most of the reformed churches might questioned. » Cited by White, Dissert. x. of piscopacy, p. 426. ed. 1813.

(2) Act. xx. 28.

(3) In Psal. ii. 9.

(4) Ps. cviii. 8. Vide et Num. xxxi. 14. de duci-us exercitus, et Judith ix. 28. de præfecto civitatis. Cicero scribit : « Vult me Pompeius esse quem tota hæc maritima ora » habeat ἐπίσκοπον, id est speculatorem et custodem. Ep. ad Atticum.

(5) Act. i. 20.

(6) Vide de hoc argumento Clinch on Church Government, Letter vii. p. 328.

(7) Act. xx. 18. 25. 31.

(8) L. 3. adv. hær. c. xiv.

quosdam gradu præstantes specialiter de suo munere monere, aliis prætermissis. Hos præsertim accersitos a Paulo Chrysostomus etiam intellexit, vis verborum Græcorum haud ignarus, et mentis Apostoli felix sæpe interpres : τοὺς ἄρχοντας μεταπεμψάμενος. [1]

439. Ad septem Ecclesiarum Asiæ Angelos scripsit Joannes, [2] quos Antistites intelligere eis invigilantes necesse est, nec enim Angeli monitionibus indigebant. Igitur in ipsa ætate Apostolica præfuerunt Præsules Ecclesiis in majoribus urbibus, easque singulari potestate regebant.

440. *Probatur* 2. *ex totius antiquitatis consensu* : constat quippe ab antiquissimis temporibus rectores singulares, Episcopos designatos, ubique agnitos, quibus et fideles et sacerdotes subjectos se exhibebant, et quorum auctoritas sacrosancta et divina habita est. Illustrem testem damus Ignatium, qui ad Smyrnenses scribit : « Divisiones fugite ut principium malorum : Omnes Episcopum sequimini, ut Jesus Christus Patrem, et Presbyterium ut Apostolos. * * * Sine Episcopo nemo quidquam faciat eorum quæ ad Ecclesiam spectant. * * * Ubi comparuerit Episcopus, ibi et multitudo sit : quemadmodum ubi fuerit Christus Jesus, ibi Catholica est Ecclesia. » [3] Ad Trallianos : « Cum enim Episcopo subjecti estis ut Jesu Christo, videmini mihi non secundum homines, sed secundum Jesum Christum vivere. * * * Necessarium itaque est, quemadmodum facitis, ut sine Episcopo nihil agatis, sed et Presbyterio subditi sitis, ut Apostolis Jesu Christi. » [4] « Decet enim singulos vestrum, et præcipue Presbyteros, refocillare Episcopum, (ἀναψύχειν) in honorem Patris, Jesu Christi, et Apostolorum. » [5] Liquet Presbyteros, vel Presbyterium, Presbyterorum scilicet cœtum, secundum locum tantummodo obtinuisse, iisque præfuisse Episcopum, quemadmodum Christus Apostolis præfuit. Hæc certe auctoritatem, muneri Episcopali inhærentem, ex Jesu Christi institutione, nec proinde ex Presbyterorum concessione derivatam, nec ullatenus ex eorum pendentem arbitrio significant; veram scilicet et divinitus datam regiminis potestatem. Plurimis in locis id urget sanctus Martyr, apprime noscens rem Christianam, in iis præsertim temporibus periculosis, ex summa omnium concordia, quæ Episcopali regimine servanda erat, plurimum pendere. Ad Ephesios scribens, Episcoporum per varias orbis plagas distributionem summo Christi consilio merito tribuit : « Etenim Jesus Christus inseparabilis nostra vita Patris est sententia, ut et Episcopi per terræ terminos definiti ex Jesu Christi sunt sententia. Unde decet vos in Episcopi sententiam concurrere, quod et facitis. Nam memorabile vestrum Presbyterium dignum Deo, ita coaptatum est Episcopo ut chordæ citharæ. » [6] Et ad Magnesianos : « Sed et vos decet non familiarius ac superbe uti ætate Episcopi, sed secundum virtutem Dei Patris omnem impertiri illi reverentiam, quemadmodum novi sanctos facere Presbyteros, non respicientes ad apparentem juvenilem Ordinationem, sed ut prudentes in Deo cedentes ipsi, non ipsi autem, sed Patri Jesu Christi omnium Episcopo. » [7]

441. S. Irenæus : « Habemus annumerare eos qui ab Apostolis instituti sunt Episcopi in Ecclesiis, et successores eorum usque ad nos. * * * Fundantes igitur et instruentes beati Apostoli Ecclesiam, Lino Episcopatum admini-

(1) Hom. 44. in Act.
(2) Apoc. ii. et iii.
(3) Ep. ad Smyrnenses c. vii. viii.
(4) Trall. ep. ch. ii.
(5) C. xii. 3. (6) Eph. iii. iv.
(7) Magn. c. iii.

andæ Ecclesiæ tradiderunt. * * *
Polycarpus autem non solum ab ostolis edoctus, et conversatus cum iltis ex eis qui Dominum nostrum erunt; sed etiam ab Apostolis in ia, in ea quæ est Smyrnis Ecclesia istitutus Episcopus, quem et nos limus in prima nostra ætate. »[1]

442. Tertullianus : « Dandi (*Baptisum*) quidem habet jus summus Sardos, qui est Episcopus : dehinc esbyteri et Diaconi : non tamen sine piscopi auctoritate, propter Ecclesiæ norem, quo salvo, salva pax est. »[2]

443. Origenes : « Si audacter expedit qui Scripturarum sensum sequenti, er singulas Ecclesias bini sunt Episcopi, alius visibilis, alius invisibilis : le visui carnis : hic sensui patens. »[3] Neque Episcopus, nec Presbyter, ec Diaconus, nec vidua, possunt esse igami. »[4]

444. S. Cyprianus : « Dominus noster, ujus præcepta metuere et observare ebemus, Episcopi honorem, et Eclesiæ suæ rationem disponens, in vangelio loquitur, et dicit Petro : Ego tibi dico quia tu es Petrus, etc. » nde per temporum et successionum ices, Episcoporum ordinatio, et Eclesiæ ratio decurrit, ut Ecclesia super Episcopos constituatur, et omnis actus Ecclesiæ per eosdem præpositos gubernetur. Cum hoc itaque divina lege fundatum sit, miror quosdam audaci temeritate sic mihi scribere voluisse : quando Ecclesia in Episcopo et Clero, et in omnibus stantibus sit constituta. »[5] « Audio tamen quosdam de Presbyteris, nec Evangelii memores, nec quid ad nos martyres scripserint cogitantes, nec Episcopo honorem Sacerdotii sui et Cathedræ reservantes, jam cum lapsis communicare cœpisse, et offerre pro illis et Eucharistiam dare, quando oporteat ad hæc per ordinem pervenire. »[6]

445. S. Optatus Milevitanus : « Certa membra sua habet Ecclesia, Episcopos, Presbyteros, Diaconos, ministros et turbam fidelium. »[7]

446. S. Augustinus hæreseos Aerium notat quod dixerit « Presbyterum ab Episcopo nulla differentia debere discerni. »[8] Et in Ps. 44. scribit : « Pro patribus tuis nati sunt tibi filii. Genuerunt te Apostoli : ipsi missi sunt, ipsi prædicaverunt, ipsi Patres. Sed numquid nobiscum corporaliter semper esse potuerunt ? * * * Ergo illorum abscessu deserta est Ecclesia ? Absit. Pro patribus tuis nati sunt tibi filii. Patres missi sunt Apostoli ; pro Apostolis filii nati sunt tibi ; constituti Episcopi. Hodie enim Episcopi qui sunt per totum mundum, unde nati sunt ? Ipsa Ecclesia patres illos appellat, ipsa illos genuit, ipsa illos constituit in sedibus patrum. »

447. S. Pacianus Barcinonensis Episcopus, de peccata remittendi potestate disserens, ait : « An tantum hoc solis Apostolis licet ? Ergo et baptizare solis licet, et Spiritum sanctum dare solis, et solis Gentium peccata purgare, quia totum hoc non aliis quam Apostolis imperatum est, etc. Si ergo et lavacri et chrismatis potestas, majorum longe charismatum, ad Episcopos inde descendit, et ligandi quoque jus adfluit atque solvendi. Quod et si nos ob peccata nostra temerarie vindicamus, Deus tamen illud ut sanctis et Apostolorum cathedram tenentibus non negabit ; qui Episcopis etiam unicis sal nomen indulsit. * * * Nemo Episcopum hominis contemplatione despiciat. Recordemur quod Petrus Apostolus Dominum nostrum Episcopum nominarit : « Sed conversi, inquit, modo ad Episcopum

(1) L. III. de hær. c. iii.
(2) L. de Bapt. c. xvii.
(3) Hom. xiii. in Lucam. (4) Hom. xvii.
(5) Ep. xxxvii. ad lapsos.
(6) Ep. xii. ad Clerum.
(7) L. ii. adv. Parmen. (8) L. de hær. c. 53.

» et Patrem animarum vestrarum. » Quid Episcopo negabitur in quo Dei nomen operatur? » [1]

448. S. Epiphanius Aerium tamquam hæreticum notat, quod Presbyteros Episcopis faceret æquales, eumque refellit eo quod ordinationis potestate simplex Presbyter careat : « Quinam vero fieri potest, ut is Presbyterum constituat ad quem creandum manuum imponendarum jus nullum habeat? Aut quomodo Presbyter Episcopo dici potest æqualis? » [2] Liquet ex communi Ecclesiæ sensu et judicio, eo sæculo, juxta priorum sæculorum traditionem constantem, Episcopos auctoritate præstare Presbyteris, et contrariam sententiam idcirco hæresim judicatam. Hinc Ischyras se Presbyterum affirmans, manibus sibi a Collutho Presbytero impositis, merus laicus a Synodo Alexandrina declaratus est, [3] et omnes omni sæculo qui ordines accepisse dicebantur ab iis qui Episcopali carebant charactere, ad laicorum conditionem reverti cogebantur [4]

449 Accedit quod catalogi Episcoporum Romæ, Alexandriæ, Antiochiæ apud Eusebium reperiantur; et in omnibus vetustis monumentis Episcopus unus in singulis Ecclesiis magnarum urbium nominetur, veluti eas gubernans ipsosque Presbyteros regens. Quum autem agatur de constitutione et regimine Ecclesiæ, testimonia hujusmodi maximi valeant necesse est; res enim fuit oculis subjecta, et quotidiano usu celebrata. Insuper quum potestatis exercitium plerumque odio sit, hominibus libertatem, juraque sua tenaciter tuentibus, non facile contingere potuisset, ut Presbyter aliquis in cæteros usurparet auctoritatem, ipsis invitis. Quod si ordinis servandi causa ex eorum consensu et electione exerceretur, perspicua forent ejus rei ubique in veteri historia argumenta; et vehementius restitissent Presbyteri, quando quæ ex venia eorum exercebatur potestas, divino veluti jure vindicare cœpit. Nihil autem hujusmodi occurrit, sed e contra qui primus Presbyteris potiores Episcopos negavit, hæreticus a toto orbe Christiano est habitus, veluti divinitus institutam hierarchiam evertens.

Objectiones.

450. *Obj.* 1. Qui Episcopi dicuntur a Paulo, Presbyteri etiam vocantur. Scribit ad Philippenses fideles : « Cum Episcopis et diaconibus; » et passim recenset dotes quibus Episcopi et diaconi ornari debent, nulla facta tertii gradus ministrorum mentione. [5] Presbyterorum autem cœtum manuum impositione Timotheum constituisse dicit Paulus. [6] Ergo idem est munus utraque voce designatum, nec regiminis includit auctoritatem, sed inspiciendi vigilantiam, juxta vim vocis.

451. *Resp.* Episcopi quidem Presbyterorum nomine in Scripturis Novi Testamenti designantur, quia utraque vox dignitatem cum auctoritate conjunctam significat, quamvis posterior consuetudo hanc ad Sacerdotes qui regimine non fruuntur fere restrinxerit. Quis negaverit Petrum gubernandi Ecclesiam habuisse auctoritatem, qui tamen non dedignatur se Presbyterorum socium exhibere : συμπρεσβύτερος, alios hortans ut haud dominarentur in partes gregis sibi commissas? [7] Plerique, vel omnes ab Apostolis ordinati, ad Episcopatum statim evecti sunt, [8] ut Ecclesiarum necessitatibus et propagationi consuleretur. Ideo Paulus dicit se Titum Cretæ reliquisse ad

(1) Ep. 1. ad Sympron. (2) Hær 75.
(3) Syn. Alex. in ep.
(4) Vide etiam in Apol. 2. Athan. Cleri Mareot. relat

(5) I. Tim. i. 3. et Tit. i. 19.
(6) I. Tim. iv. 14.
(7) I. Pet. v. i.
(8) Petau de Ep. dign. et jurisd. l. 1. c. 2.

tempus, ut in singulis civitatibus constitueret Presbyteros, Episcopos utique; quod patet ex iis quæ statim adjungit : « oportet enim Episcopum sine crimine esse, sicut Dei dispensatorem; » [1] qua ratione Apostolicum ipsum ministerium, quod cum auctoritate certe conjunctum esse constat, alias designatur : « Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, et dispensatores mysteriorum Dei. » [2] Titus brevi Cretæ insulam relicturus erat, ut Nicopolim se conferret, [3] ubi Apostolus per hiemem mansurus erat; ideoque oportuit in præcipuis urbis civitatibus Episcopum constituere qui posset Ecclesiam regere, eamque ministris instruere. Hinc facile explicatur cur Episcoporum et diaconorum dotes tantum recenseantur, quum Tito et Timotheo injunctum fuerit Ecclesiis novis Episcopos dare, quibus diaconum adstare oportuit ab initio, ob muneris dignitatem [4] et onus, relicta Episcopis sacerdotes ordinandi, prout opus esset, cura In urbibus majoribus plures nonnumquam erant Episcopi, ut oblata occasione novis Ecclesiis provideretur, ipsis illuc se conferentibus. Timotheum impositione manuum Pauli accepisse Episcopalem auctoritatem alias constat, [5] quamvis Presbyteros, veri nominis utique Episcopos, suam quoque in sacro hoc munere communicando posuisse operam ex objecto loco colligatur. Ex eo autem quod Presbyteri vocentur, nihil contra eorum Episcopatum sequitur, nam Apostolus Joannes se Presbyterum designat. [6] Posterior usus, quo ad inferiorem ordinem plerumque refertur, nihil potest detrahere auctoritati Episcoporum, ad gubernandam Ecclesiam, quæ apertissime designata est. Quod autem de voce dicitur, accuratum non est, nam Episcopus qui cum auctoritate præest designatur. [7] Christus ipse animarum nostrarum Episcopus dicitur; qui summa quidem auctoritate nos regit. [8]

452. *Obj.* 2. « Scripsissem forsitan Ecclesiæ : sed is qui amat primatum gerere in eis, Diotrephes, non recipit nos. » [9] Ita S. Joannes, qui singularem illam Episcoporum auctoritatem ignorasse videtur.

453 *Resp.* Quis fuerit Diotrephes non constat, utrum scilicet vir laicus potentia valens, vel Ecclesiæ Præsul auctoritate abutens; ὁ φιλοπρωτεύων αὐτῶν ab Apostolo dicitur, quibus verbis primas partes agendi ambitio, et dominandi libido satis indicatur. Ex eo autem quod prava culpetur ambitio, legitimum auctoritatis exercitium non rejicitur. Fuisse singularum Ecclesiarum Præsules ipsa Apostolorum ætate liquet, ex monitis Joannis in Apocalypsi ad Angelos septem Ecclesiarum Asiæ, quarum præcipua erat Ephesus, directis; et ex Petri ad Presbyteros, scilicet Episcopos, hortatione, ut non dominarentur portionibus gregis quas sortiti erant. ποιμάνατε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ Θεοῦ, ἐπισκοποῦντες * * μηδ' ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων; [10] quorum verborum vis est : pastoraliter gubernate gregem Dei vobis commissum, [11] Episcopatum gerentes * * non ut dominantes portionibus fidelium quas gubernandas sortiti estis.

454. *Obj* 3. Si Presbyteri in Scriptu-

(1) Tit. i. 19. (2) I. Cor. iv. 1.
(3) Tit. iii. 12.
(4) Ἀπὸ δὲ διακόνου ἐπισκοπὴν ἀδύνατον εἶναι. Epiphanius. Aerian, p. 908.
(5) II. Tim. i. 6. (6) II. et III. Ep.
(7) ἐπίσκοπος Overseer of a city, prefect, guardian—president. Dem. 421. 27.
(8) I. Pet. ii. 25. Vide et Clinch. letter vii. ex quo plura mutuati sumus.
(9) III. Joan. ix.
(10) I. Pet. v. 2. 4.
(11) Nonnumquam ἐν idem valet quod *penes*, ubi sermo est de iis quæ in potestate alicujus posita sunt, ut δύναμις ἐν ὑμῖν penes vos est, Od. 10. 69. ἐν σοὶ ἐστι in tua potestate positum est Hall. 6. 109. » Hederici Lexicon.

ris Episcopi dicuntur, auctoritate præditi gubernandi Ecclesiam, jam Sacerdotum simplicium evanescet ordo, nullius quippe Scripturæ auctoritate probatus.

455. *Resp.* Ordinum illorum distinctio satis aliunde patet, ex perpetua scilicet omnium sæculorum a Christo traditione, quam innumera testantur monumenta. Cæterum si excipias S. Jacobi testimonium, in quo de ungendis infirmis est sermo et illa in quibus de accusationibus adversus Presbyterum suscipiendis, et de eo coram omnibus arguendo agitur, cætera omnia, vel certe fere omnia, eos designant qui gubernandi Ecclesiam pollebant auctoritate: quam in singulis Ecclesiis unum exercuisse liquet ex Apocalypsi Joannis, et ex scriptoribus qui Apostolos secuti sunt, præsertim Ignatio. Institutis autem Episcopis, ipsi alios sibi adsociarunt sacrorum munerum, non vero regiminis participes. Simplex igitur Sacerdotium est pars quædam plenitudinis sacerdotii, quæ in Episcopis reperitur.

456. *Obj.* 4. S. Polycarpus ad Philippenses scripsit, Episcopi nulla facta mentione: « Subjecti estote Presbyteris et Diaconis, sicut et Deo et Christo, ceu virgines inculpatæ, et casta conscientia gradientes. » [1]

457. *Resp.* Constat Polycarpum ipsum veri nominis fuisse Episcopum, singulari scilicet auctoritate Ecclesiæ Smyrnensi præfectum, quod et Irenæus ipsius coævus testatur, [2] prout etiam Eusebius. Imo ipsi Smyrnenses, in epistola paulo post martyrium Polycarpi scripta, et relata ab Eusebio, de martyribus dicunt: « Quorum ex numero hic certe unus fuit nostra ætate Apostolicus et Propheticus Doctor Catholicæ Smyrnensium Ecclesiæ Episcopus. » [3]

458. *Obj.* 5. S. Cyprianus sæpius significat Presbyteros cum Episcopo communi consilio omnia quæ ad Ecclesiæ regimen spectant decernere: « Nuper in concilio plurimi Co-episcopi cum compresbyteris qui aderant, censuimus. » [4]

459. *Resp.* Ex illius ævi disciplina Episcopi plerumque Presbyterorum consilium adhibuerunt in suarum diœceseon regimine, et quosdam ex illis in consultores in conciliis adsciverunt. Hæc tamen non obstant singulari Episcopi auctoritati, cujus semper erat Presbyteros ipsos constituere, et ea quæ ex consilio communi statuta erant, sua auctoritate relaxare. Ipse Cyprianus sæpissime Presbyteros ab Episcopis distinguit, eosque dicit non posse Episcoporum sanctiones negligere: « Quod si ita res est » inquit « ut nequissimorum timeatur audacia, et quod mali jure atque æquitate non possint, temeritate ac desperatione perficiant, actum est de Episcopatus vigore, et de Ecclesiæ gubernandæ sublimi ac divina potestate. » * * * « Sublata pœnitentia, nec ulla exomologesi criminis facta, despectis Episcopis atque calcatis, pax a Presbyteris verbis fallacibus dicatur. » [5] Florentium Pupianum sic alloquitur: « Persecutio veniens te ad summam martyrii sublimitatem provexit: me autem proscriptionis onere depressit. Cum publice legeretur: *Si quis tenet, vel possidet de bonis Cæcilii Cypriani Episcopi Christianorum*: ut etiam qui non credebant Deo Episcopum constituenti, vel diabolo crederent Episcopum proscribenti. Nec hæc jacto, sed dolens profero, cum te judicem Dei constituas, et Christi, qui dicit ad Apo-

(1) Ep. ad Phil. apud Euseb. l. iv. hist. Eccl. c. 15

(2) L. III. de hær. c. 3.

(3) Apud Euseb. loco cit.

(4) Ep. 71. ad Quirinum.

(5) Ep. 55. ad Cornelium.

tolos, ac per hoc ad omnes Præposi-
)s, qui Apostolis vicaria Ordinatione
ıccedunt :« qui audit vos, me audit,»
c. Inde enim schismata et hæreses
)ortæ sunt, et oriuntur, et Episcopus
ıi unus est, et Ecclesiæ præest, su-
:rba quorumdam præsumptione con-
mnitur, et homo dignatione Dei ho-
)ratus, indignus hominibus judica-
r. » [1]

460. *Obj*. 6. S. Hieronymus in Comm.
1. Epist. ad Titum, explicans illa
:rba : « et constituas per civitates
'esbyteros, etc. Oportet enim Episco-
ım sine crimine esse, » scribit :
Idem est ergo Presbyter qui et Epi-
:opus : et antequam diaboli instinctu
udia in Religione fierent, et dicere-
r in populis : « Ego sum Pauli, ego
)ollo, ego autem Cephæ, » communi
'esbyterorum consilio Ecclesiæ gu-
:rnabantur. Postquam vero unus-
ıisque eos quos baptizaverat, suos
se putabat, non Christi, in toto orbe
:cretum est, ut unus de Presbyteris
ectis superponeretur cæteris, ad
ıem omnis Ecclesiæ cura pertineret,
schismatum semina tollerentur. Pu-
t aliquis non Scripturarum, sed no-
ram esse sententiam, Episcopum et
'esbyterum unum esse, et aliud æta-
;, aliud esse nomen officii; relegat
postoli ad Philippenses verba dicen-
; : « Paulus et Timotheus servi Jesu
Christi, omnibus sanctis in Christo
Jesu, qui sunt Philippis, cum Epi-
scopis et Diaconis, gratia vobis et
pax » Philippi una est urbs Mace-
)niæ. Et certe in una civitate plures
t nuncupantur) Episcopi esse non
)terant. Sed quia eosdem Episcopos
o tempore, quos et Presbyteros ap-
:llabant, propterea indifferenter de
piscopis, quasi de Presbyteris, est
cutus. » Laudat in eumdem finem,
:br. 13. 1 Petri 5. Act. 20 : « Hæc
propterea, ut ostenderemus apud veteres eosdem fuisse Presbyteros, quos et Episcopos : paulatim vero, ut dissensionum plantaria evellerentur, ad unum omnem solicitudinem esse delatam. Sicut ergo Presbyteri sciunt se ex Ecclesiæ consuetudine, ei qui sibi præpositus fuerit, esse subjectos; ita Episcopi noverint se magis consuetudine, quam dispositionis Dominicæ veritate, Presbyteris esse majores, et in commune debere Ecclesiam regere, imitantes Moysen, qui cum haberet in potestate solus præesse populo Israel, septuaginta elegit, cum quibus populum judicaret. » Item scribit « Apostolum diserte docere, eosdem esse Presbyteros, quos et Episcopos; » [2] idque plurimis citatis testimoniis probat : « quod autem postea unus electus est, qui cæteris præponeretur, in schismatis remedium factum est, ne unusquisque ad se trahens Christi Ecclesiam rumperet. Nam et Alexandriæ a Marco Evangelista usque ad Heraclam et Dionysium Episcopos, Presbyteri semper unum ex se electum in excelsiori gradu collocatum. Episcopum nominabant: quomodo si exercitus Imperatorem faciat; aut Diaconi eligant de se quem industrium noverint, et Archidiaconum vocent. »

461. *Resp*. Quamvis Hieronymi eruditionem et judicium plurimi faciamus, non consuevimus tamen jurare in verba magistri, ideoque si quæ objecta sunt, nullatenus valeant conciliari cum iis quæ ex Scripturis et Patrum trium priorum sæculorum operibus, de divina Episcoporum institutione, et in gubernanda Ecclesia auctoritate didicimus, pace ejus, eum deserimus hac in re ducem. Cæterum tanto doctori debetur ut ea verborum ejus adhibeatur interpretatio, quæ et vetustioribus monumentis, et totius Ecclesiæ per

(1) Ep. 69.

(2) Ep. 85. ad Evag.

omnia sæcula sensui est consona, præsertim quum in suspicionem hæreseos Aerii numquam venerit.

462. Fatemur libenter Episcopos, imo et Apostolos, Presbyteros in Scripturis designari; qua ratione nihil detrahitur eorum in gubernanda Ecclesia auctoritati, nihil accedit simplicium sacerdotum, quorum vocabulum postea consuetudine proprium est factum, dignitati vel potestati. Quod ad regimen Ecclesiæ communi Presbyterorum consilio pertinet, ipsa rei christianæ exordia spectat, quando Episcopi greges singulos nondum sortiti, communibus inter se utebantur consiliis. Nil autem refert si diœceseon distributio, et designatio Episcopi haud ab initio factæ existimentur, donec ortis Corinthi dissidiis quæ narrat Paulus « in toto orbe decretum » sit, utique ab Apostolis, ut unus de Presbyteris, veri nominis Episcopis, utpote gubernandi Ecclesias jam fungentibus munere, cæteris superponeretur, non certe iis cum quibus communem impendebat operam in Ecclesiarum regimine, sed fidelibus et Presbyteris inferioris gradus quos ipse sibi adsciscerct. Quidquid sit de hac hypothesi, liquet Episcopale regimen, ex Hieronymi sententia, in Apostolica ætate toto orbe obtinuisse, ob unitatem tuendam; de Episcopo enim ait: « ad quem omnis Ecclesiæ cura pertineret, ut schismatum semina tollerentur. »

463 Quæ ex Scripturis adducit, nobis etiam videntur probare Presbyteros plerumque episcopali auctoritate fungentes designari, quamvis non satis firmum sit argumentum ex locis in quibus plures Episcopi in urbe aliqua exhibentur; plures enim in una versari urbe facile contingere potuit, in illis præsertim rerum primordiis, ut præsto essent novis fundandis Ecclesiis, et ut successioni consuleretur, ne morte occurrente, desideraretur qui novum consecraret Præsulem. Nec tamen Hieronymo facile damus sacerdotes, ex Ecclesiæ consuetudine, magis quam ex dispositione Domini esse Episcopis subjectos; Dominus enim Apostolos cum plena potestate misit. ipsique, ex Spiritus sancti inspiratione, juxta Christi de regno ejus statuendo præcepta, alios ad sui muneris consortium assumpserunt, quos Episcopos veri nominis fuisse liquet, utpote Apostolici episcopatus consortes. Qui igitur ad sacra munera deinceps evecti, non eamdem gubernandi Ecclesiam potestatem acceperunt, ex ipsius Dominicæ dispositionis veritate Episcopis necessario subjecti sunt, prout ex S. Cypriano jam audivimus. Quod adjungit Hieronymus, Episcopos debere in commune regere Ecclesiam, Presbyteris scilicet communicata potestate, intelligendum est de mansuetudinis, prudentiæ, et charitatis studio, quo Episcopum oportet Presbyterorum, pietate et scientia præstantium, exquirere consilia: secus frustra ad unum omnis solicitudo delata esset, ad schismatum tollenda semina. « Ecclesiæ salus, » inquit Hieronymus ipse, « in Summi Sacerdotis dignitate pendet, cui si non exsors quædam, et ab omnibus eminens, detur potestas, tot erunt in Ecclesia schismata, quot Sacerdotes. » [1] Jure igitur utitur Moysis exemplo, « qui cum haberet in potestate solus præesse populo Israel, septuaginta elegit, cum quibus populum judicaret. »

464. Consuetudo Ecclesiæ Alexandrinæ non admodum innotescit, sed videtur fuisse cœtus Episcoporum veri nominis, qui Episcopo Alexandrino adstabant, in primordiis Ecclesiæ, ne casu aliquo deficeret successio, quique ei in amplissima ditione operam præstabant; quos post Heraclæ tempora

(1) Dial. adv. Lucifer.

gulis diœcesibus præfectos verosile est. [1] Origenes Alexandriæ do-ıs, diu ante ætatem Hieronymi, de o Episcopo, singulis Ecclesiis præto, locutus est. Contra domesticum nc testem non potest valere Hieromi dictum, qui documento aliquo narratione falli potuit, vel ad conıtudinem aliquam referre, quæ ex ıs verbis non satis certo colligitur. constat, eum Episcopale regimen ad imordia Ecclesiæ retulisse, et orditionis potestatem Episcoporum sinlare jus prædicasse, ea ipsa epistola qua Presbyterorum dignitatem exgerat : « Quid enim facit, excepta ordatione, Episcopus, quod Presbyter ın faciat ? » [2]

§. II. *De ecclesiastica dispositione.*

465. Quidquid discriminis inter Epiopos, Romano Episcopo inferiores, currit, ad Ecclesiasticam politiam, æ varietatem patitur pro temporum nditione, refertur. Secundum in erarchia locum obtinuit ab antiquisnis temporibus Episcopus Alexaninus, cujus potestas amplissima in gyptum, Lybiam, et Pentapolim, a ncilio Nicæno vindicata est. [3] Tertio gradu stetit Episcopus Antiochiæ, i sua auctoritate Orientis provincias mplectebatur. Ad urbium amplitudim referendam hujus jurisdictionis oriıem nonnulli censuerunt, quod scilicet casio inde orta sit eam tribuendi; quod ın repugnat, dummodo ab Apostolico nte manasse agnoscatur. Antiochem Sedem, ex Petri, qui primus eam cupavit, dignitate, Alexandrinam iam fundatam a Marco ejus discipulo, ipso Petro, cujus auctoritate egit, nstat jura præcipua derivasse. [4] Ad ampliorem hanc auctoritatem designandam Archiepiscopi nomen postea tributum est Episcopis illis, qui progrediente tempore Patriarchæ, scilicet Patrum principes, etiam dicti sunt. [5] Constantinopoli ædificata ubi Byzantium steterat, cujus Episcopus Episcopo Heracleæ subjiciebatur, visum est eam novam Romam designare, et amplissimis ornare privilegiis, Episcopo juribus a Romano Episcopo secundis tributis, in Conciliis Constantinopolitano, et Chalcedonensi. Restitit Summus Pontifex, ne injuria Sedibus Alexandrinæ et Antiochenæ inferretur, sed non facile cessit Antistitis Constantinopolitani ambitio, qui Patriarchæ nomen et auctoritatem tandem obtinuit. Hierosolymitanæ Sedi privilegia juraque tributa, nempe ut tres Palæstinæ ei subessent, Patriarchæ nomen Episcopo attulerunt. Sequiori ætate jura quædam præcipua Aquilejensi, Ulyssiponensi, et Veneto Episcopis a S. Sede concessa titulo eodem claruerunt. Ipse autem Episcopus Romanus, præter eam quam in universam Ecclesiam necessario obtinet auctoritatem, specialem jurisdictionem in Occidentali Ecclesia semper consuevit exercere.

466. Amplissima Patriarcharum ditio in plures divisa est provincias, quarum cura Episcopo est demandata, Episcopis qui ejus partes seu diœceses, quæ olim parœciæ dicebantur, regebant, ejus auctoritati subjectis. Hinc Archiepiscopi nomen tributum, ut potior designaretur auctoritas, Metropolitæ quoque, quia in urbe præcipua morari consuevit, vel in Ecclesia, quæ mater cæterarum habebatur. Timotheus in Asiam minorem hanc jurisdi-

1) Vide Clinch sæpius laudatum, qui Hierony- testimonia præclare versat. p. 340.
2) Ep. ad Evagrium.
3) Can. vi.
4) Vide Thomassin. Vet. et Nov. Eccl. discipl. p. 1. l. 1. c. 7. et 8. tom. v.
(5) In Conc. Chalc. Leo M. Archiepiscopus et Patriarcha vocatur : deinceps usus invaluit ut alii iis dignarentur vocabulis.

ctionem habuisse videtur; sed jura singula Metropolitarum aucta sunt vel imminuta pro temporum diversitate, specialibus Conciliorum vel Pontificum sanctionibus. Juxta hodiernam disciplinam habet Archiepiscopus jus convocandi concilium Episcoporum provinciæ et ei præsidendi: [1] excipiendi quoque appellationes ab Episcoporum suffraganeorum sententiis, et visitandi eorum diœceses, ex causa prius probata concilio provinciali. [2] *Primas* dicitur qui Metropolitis alicujus nationis vel regni præest, potiori quadam ornatus auctoritate. Sic Lugdunensis, Armachanus, Cantuariensis. Solus Lugdunensis appellationes excipiendi jus retinere dicitur. [3]

467. Quamvis Patriarcharum, Primatum et Metropolitarum tituli Apostolica ætate sint posteriores, et jura et privilegia eorum specialibus Conciliorum vel Pontificum sanctionibus definita sint, et aucta vel imminuta pro temporum varietate, videntur tamen fundamenta veluti jacta ab Apostolis ipsis, quatenus Episcopis nonnullis cura aliorum intra certos fines est commissa. Id quidem consonum fuit Christi consilio Ecclesiam suam per orbem diffundendi, eamque arctissimis sacræ communionis vinculis cohærentem servandi: quapropter constituto rectore qui ejus vices gereret, congruum erat ut hic alios suæ potestatis faceret participes, vel ut alii Apostoli, ipso haud renuente, res ita componerent, quo pacto omnium Ecclesiarum solicitudo minus gravis evaderet. Summam sapientiam in aptissimo hoc ordine statuendo miretur quisque necesse est.

CAPUT XVI.

DE REGIMINE ECCLESIÆ.

468. Regimen Ecclesiæ penes Episcopos esse, quibus præest Summus Pontifex, probavimus. Calvinus, ut laicorum aucuparetur gratiam, seniores suas habere partes in Ecclesia regenda docuit: « Gubernatores fuisse existimo seniores ex plebe delectos, qui censuræ morum et exercendæ disciplinæ una cum Episcopis præessent. » [4] Westmonasterienses profitentur Christum aliquos, præter verbi ministros, dono gubernationis ornasse, et munia eis commisisse quæ implere debent, quando ad id fuerint vocati, sese socios ministro exhibendo in Ecclesia gubernanda. [5] Divinam horum institutionem Presbyteriani nostrates videntur rejicere, ad populum eorum originem referentes. [6]

469. Anglicani laicorum, etiam principum supremorum, nullum jus agnoscunt, ut Sacramenta administrent, vel prædicent verbum, sed regem Angliæ in sua ditione supremam in omnes Ecclesiasticos et laicos habere auctoritatem, et in causis omnibus Ecclesiasticis et civilibus, [7] ipseque rex se ex Dei ordinatione supremum Ecclesiæ in suo regno Gubernatorem prædicat. [8] Abbotus Cantuariensis a Jacobo I petiit dispensationem ad cautelam ab irregularitate, in quam incurrisse visus est hominem inter venandum forte occidendo. Episcopi quidem dicuntur regere Ecclesiam Anglicanam, sed *convocationem*, comitia scilicet Generalia, in quibus Episcopi et Presbyteri seorsim conveniunt, habere neque unt

(1) Conc. Trid. Sess. 24. c. 2. de Ref.
(2) Ibid. c. 3.
(3) Vide Devoti, l. II. § xxxviii.
(4) Inst. l. iv. c. iii. n. 8.
(5) Presbyterial Form of Church Government, Westminster Confession.
(6) « Ruling elders are properly the representatives of the people, chosen by them for the purpose of exercising government and discipline, in conjunction with pastors or ministers. » Form of Government, ch. v.
(7) Art. xxxvii. inter articulos Religionis.
(8) His Majesty's Declaration, prefixed to the Articles.

si ex regia licentia; et statuta quæ ndiderint nullam obtinent vim, nisi dem regis auctoritate munita: ipsa tem comitia ex tempore reginæ næ habita non sunt, gravibus inter dissidiis quum colliderent.[1] Cranер ipsam jurisdictionem Episcopalem principe manare professus est, ideoe eam sibi iterum concedi petiit, luardo VI., puero decenni, Henrico II. suffecto,[2] idque lege postea declatum est. Episcopales Americani degant civilem Magistratum habere in s pure spirituales auctoritatem,[3] d in suis comitiis laicos, delegatorum omine, habent Episcopis Presbyterisue assidentes.

Propositio.

Laici quicumque, etiam supremi rincipes, nullum prorsus habent in cclesia gubernanda jus, aut poteatem.

470. *Probatur.* Ecclesia est a Christo stituta, a quo omnia jura deriventur cesse est: ipse vero Apostolis omm concessit potestatem, non laico icumque: ergo nullum hujusmodi t jus, nulla auctoritas regiminis Ecesiastici in laicis quibuscumque, iam supremis principibus.

471. Confirmatur ex omnibus omnium eculorum a Christo monumentis, ex ibus liquet nullum jus in Ecclesia bernanda in laicis quibuscumque quam agnitum.

Objectiones.

472. *Obj.* 1. Calvinus: « Qui præest, faciat in solicitudine. » Rom. xii. 8. buit igitur ab initio unaquæque Ecsia suum senatum, conscriptum ex ris piis, gravibus et sanctis. »[4]

473. *Resp.* Nihil dicit Paulus quo icum præesse in Ecclesia indicetur, d monet Præsulem suo munere solite debere fungi. Quum autem mentio præcedat impertientis eleemosynam, et sequatur miserentis, posset forsan Apostolus intelligi de fideli quocumque qui aliis in re quacumque præsit: « Qui tribuit in simplicitate, qui præest in solicitudine, qui miseretur in hilaritate. » Certe non licet ex voce adeo ambigua munus novum in Ecclesia statuere, et senatum laicorum suo ingenio fingere, cujus nullum in Scriptura vel Ecclesiastica historia indicium.

474. *Obj.* 2. Præter Apostolos, Prophetas, Doctores, Paulus dicit Christum posuisse in Ecclesia « gubernationes, » quæ de laicis gubernandi dono præditis intelligendæ sunt.

475. *Resp.* Apostolus inter dona cœlestia « gubernationes » recenset: « gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum. »[5] Nihil est quod indicet munus laicis demandatum; sed explicari poterit de dono, quo qui in Ecclesia præsunt, subditos suos feliciter moderari norunt, vel quo alii res sibi commissas curant.

476. *Obj.* 3. « Qui bene præsunt presbyteri, duplici honore digni habeantur: maxime qui laborant in verbo et doctrina » I. Tim. v. 17. Ergo Presbyterorum erant duæ classes: laici præerant, quin prædicarent: alii utroque munere fungebantur.

477. *Resp.* Presbyteri omnes sacra auctoritate ornati erant: nam sacra munera ubique in Novo Testamento iis tribuuntur; sed alii aliis præstabant gradu, quapropter de Præsulibus merito intelligit S. Chrysostomus Apostolum loqui. Hos omnes quidem verbi prædicationi et fidelium sacræ institutioni vacare oportebat, sed eos qui cæteros labore superabant, ampliori honore, et abundantioribus ad vitam sustentandam subsidiis, esse dignos liquet:

(1) Histoire d'Angleterre par M. de Marles, vol. c. vi. p. 163.
(2) Vide Lingard's History of England, vol. 7, p. 22. et p. 26. American edition.
(3) Art. xxxvii. (4) Inst. l. iv. c. iii. n. 8.
(5) I. Cor. xii. 28.

« multum enim omnino ad Ecclesiæ ædificationem confert, si Præsules doctrinæ gratia polleant. » Ideo autem hæc Timotheo tradit, quia ipsi Præsulum per Asiam fuit cura commissa : « quia Timotheo credita Ecclesia fuerat, imo gens fere tota Asiatica, idcirco illum et de senioribus admonet »

478. *Obj.* 4. Πρεσβύτερος sacrum officium non designat, sed ætate gravem, dignitate auctum : ideoque jure explicatur de senioribus populi. Equidem Paulus Timotheum monet ne Presbyterum [1] increpet, eumque tamquam Patrem obsecrandum vult, utique « propter honorificentiam ætatis, » uti adnotat Ambrosius; statim enim de junioribus facit mentionem. Hinc ait : « Apud omnes utique gentes honorabilis est senectus : unde et Synagoga et postea Ecclesia seniores habuit, quorum sine consilio nihil agebatur in Ecclesia. » [2]

479. *Resp.* Vox ipsa non necessario sacrum ministrum designat, sed in Novo Testamento usurpatur ad eos designandos quos Apostoli ad regimen Ecclesiæ evexerunt, vel saltem quos Præsules ab Apostolis constituti ad sacra munera obeunda manuum impositione admiserunt. Idcirco prædicabant Evangelium, ungebant morientes, assidebant Apostolis in Concilio Hierosolymitano, et eorum, una cum Apostolis, nomine, decretum latum est : quæ omnia laici seniores præstare non potuissent. Quod ad objectum locum pertinet, vox de provecto ætate illic explicari potest, quum videatur juniori opponi. Cæterum nil vetat eam de seniore sacra ornato dignitate intelligere plerumque enim eligebantur, præsertim in illis rerum primordiis, qui ætate graves sacra obirent munera. Seniorum consilium in Ecclesia olim adhibitum dicit Ambrosius, sacerdotum ætate provectorum, qui Episcopo adstabant consiliarii, cœtum utique intelligens; uti Romæ et Carthagine factum ætate Cypriani, ex documentis inter ejus opera luculentissimis constat : sed laicorum consilium adhibitum esse minime affirmat.

480. *Obj.* 5. Tertullianus tribunal censuræ sic exhibet : « Judicatur magno cum pondere, ut apud certos de Dei conspectu; summumque futuri judicii præjudicium est, si quis ita deliquerit, ut a communicatione orationis, et conventus, et omnis sancti commercii relegetur. Præsident probati quique seniores, honorem istum non pretio, sed testimonio adepti; neque enim pretio ulla res Dei constat. » [3]

481. *Resp.* Ethnicos alloquens Tertullianus, satis habuit de sancta morum disciplina, quam servabant Christiani, certiores eos facere; nec opus erat ut sacram Seniorum dignitatem affirmaret; quibus, ex verbis Christi ad Apostolos, eam licebat ferre « censuram divinam, » quæ in cœlis rata habeatur. Seniores designati sunt Episcopi ad sæculum usque quartum, In Concilio Agrippinensi « Valerianus Episcopus dixit : Etsi non omnes conseniores hic, * * convenissemus, suffecerat a quinque Episcopis, etc. » [4]

482. *Obj.* 1. Æquum est ut laici ministris Verbi assideant in regimine, quum de juribus suis agatur : nec opus est divino mandato ut hæc curent.

483. *Resp.* Summa Sapientia Verbi Divini constituta est Ecclesia, totaque regendi potestas Petro commissa, et Apostolis, quorum Episcopi tenent locum. Non licet nostro arbitrio aliquid statuere quo jura hæc sacra lædantur. Quod autem ad laicos pertinet, eorum est obedire præpositis, et servare præcepta « Obedite, » inquit Paulus, « præpositis vestris, et subjacete eis.

(1) I Tim. v. (2) Comm. in I Tim. (3) Apol. c. 39. (4) Labb. ii. p. 610.

psi enim pervigilant, quasi rationem ro animabus vestris reddituri, ut cum audio hoc faciant, et non gementes; oc enim non expedit vobis. »[1] Nulla ero jura laicorum invadunt Præsules, e rebus quæ ad animæ salutem pernent judicantes.

484. *Obj.* 7. Imperatores olim jubeant Episcopos in Concilium convere, et eorum decreta, ipsis rogan-ous,[2] sua firmabant auctoritate. terveniebant Conciliis, sicut et poeriori ætate reges, principesque. onsueverunt etiam reges Episcopos ominando, Parochorum jura contra piscopi arbitrium tuendo, et abusus urimos Ecclesiasticæ potestatis imedieudo, jura sua in Ecclesiæ regiine exercere.

485. *Resp.* Utique sæpius jusserunt atholici Imperatores Episcopos in oncilium convenire, ut de dissidiis æ cum publicæ tranquillitatis dispeno agitabantur, tollendis, collatis inr se consiliis, et supremo lato jucio, deliberarent: qua in re nullam surpatæ auctoritatis labem reperire st, quoties conventus illi libere haebantur, et Ecclesiasticæ servabantur egulæ. Ideo Ambrosius in Concilio quilejensi habito Imperatoris jussu, a causa Episcoporum duorum Mœsiæ, nimadvertit eum, prout æquum erat, idicium Episcopis permisisse, nihilue sibi in causa Ecclesiastica usurasse: « Noluit injuriam facere sacerotibus: ipsos interpretes constituit piscopos. »[3] Ideo autem nonnumquam ostulabant Episcopi ut Imperatores rmarent sua judicia, ut vim obtineent in foro civili; quum enim de jure ersonarum et rerum aliquando ageetur, *auxilio brachii sæcularis*, uti iunt, opus erat ut decreta demandarentur executioni: nam damnatis Arianismi duobus illis Episcopis, jam non poterant retinere Ecclesias sibi olim concreditas, ut Catholicam traderent et propugnarent fidem. Qui Conciliis interveniebant Imperatores nullam in Ecclesiasticis negotiis exercebant auctoritatem, sed eorum pertractationem Episcopis liberam reliquerunt. Quod autem reges nonnulli exercent privilegium in nominandis Episcopis, concessionibus Summorum Pontificum nititur, non jure aliquo eorum muneri inhærente. Cætera quæ civilis potestas nonnumquam aggreditur, extra *Concordatorum* terminos, ad abusus referenda sunt quos Pseudo-Politici invexerunt cum magno Religionis detrimento, nulla cum reipublicæ civilis utilitate.[4]

486. *Obj.* 8. Ipsa *Concordata* Reges inter et Pontifices probant jus quoddam in Ecclesia administranda civili potestati inesse, saltem quatenus prospiciendum est bono publico, ne quid detrimenti capiat respublica.

487. *Resp.* Concordata plerumque temporum necessitate extorta sunt, nec tamen nituntur jure aliquo quod sibi vindicet civilis potestas in Ecclesiæ gubernatione, sed relatione quæ intercedit inter Ecclesiam et Rempublicam civilem. Quum ex principum munificentia temporalibus bonis aucta sit olim Ecclesia, et quum jura sacra, a civili auctoritate agnita, in foro civili obtinuerint, æquum visum est ut quædam tribuerentur principibus Catholicis privilegia, certis tamen circumscripta limitibus, et pluribus adhibitis cautelis, ne in Ecclesiæ perniciem evaderent. Ex iis nullum jus veluti inhærens Reipublicæ potest confici:[5] quamvis enim publicæ utilitati prospicere de-

(1) Heb. xiii. 17.

(2) Conc. Const. i. ep. ad Theodosium quæ incipit « Initio. »

(3) Conc. Aquil. col. 826. tom. i. col. Hard.

(4) Vide opus totum Comitis De Maistre, *De l'Eglise Gallicane*.

(5) « In the case of an authority, such as that which bishops, lay claim to, of divine insti-

beat, subsidia tamen quibus uti oportet, pertinent ad ordinem societatis, nihilque habent commune cum rebus divinis. Sic cavendum ne respublica capiat detrimentum, legibus latis ne quid contra pacem et salutem publicam fiat; sed omne abest periculum turbarum ab Ecclesiasticæ potestatis exercitio in iis quæ ad animæ pertinent salutem. Cæterum de utriusque potestatis relatione erit postea disserendum. Ad Ecclesiæ auctoritatem in rebus fidei explicandam jam accedimus.

CAPUT XVII.

DE MODO DOCENDI.

488. Quam adhibuerit methodum Christus in sua instituenda republica ex dictis patet: Rectorem scilicet constituit supremum, cui regiminis socios alios adjunxit. Jam vero videndum utrum leges statuerit quibus regeretur, easque scripto reliquerit consignatas: vel plenam eis fecerit facultatem omnia suo arbitrio moderandi. Constat monita legesque eis viva voce datas, quas omnino sequi deberent; nec enim hominum dominatum, sed sui ipsius imperium Christus statuit: eum autem nil scriptum reliquisse æque exploratum est. Qua igitur ratione consuluit veritatum quas tradidit conservationi et propagationi? Jussitne saltem ut ipsi scriberent, easque sic ad posteros remotissimos integras transmitterent? Hujus jussionis nec vola, nec vestigium. Viva voce Apostolos edocuit, eisque in mandatis dedit, ut quæ didicerant prædicarent, se semper adfuturum pollicens.

Propositio.

Prædicatione Apostolici ministerii, publica scilicet et concordi Præsulum Ecclesiæ doctrina, Christus omnes per omnia sæcula de veritatibus revelatis edoceri voluit.

489. *Probatur.* Eo ipso momento quo ad cœlos erat ascensurus, Apostolos allocutus est: « Data est mihi omnis potestas in cœlo, et in terra. Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti: docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vobis. Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi. » [1] Marci decimo sexto capite mandatum sic refertur: « Euntes in mundum universum prædicate Evangelium omni creaturæ. » [2] Hæc plane est ratio qua veritates a se traditas propagari voluit Christus: nil scripto tradit; nil scribendum jubet, sed totam suam doctrinam Apostolis committit prædicandam. Nil innuit, quo intelligi possit diversa ratione per omnia sæcula doctrinam conservandam: imo pollicendo se semper adfuturum iis, quod necessario de eorum successoribus intelligendum est (nec enim ipsi per omnia sæcula docturi et baptizaturi forent gentes), ostendit eadem prorsus ratione, doctrinam per omnia sæcula propagandam, et conservandam.

490. Consonat Apostolus de salute per invocationem Jesu ex fide assequenda: « Quomodo ergo invocabunt, in quem non crediderunt? aut quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante? Quomodo vero prædicabunt

tution, there may be *voluntary* partnership between individual bishops, and individual kings, or individual priests, whose dignity in the christian law is above that of kings; but there can be no transfer, nor alienation of such authority; there can be no prescription of *use*, there can be no bar *from disuse*, there can be no title either in the allowance, or in the canons even of general councils against the everlasting foundations of the gospel » Clinch. Letters on church government p. 154.

(1) Matt. xxviii. 19. (2) Marci xvi. 15.

nisi mittantur? * * * Ergo fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi. »[1] Tota ratio veritates quas revelavit Christus addiscendi, ex audienda prædicatione eorum qui missi sunt ad Evangelium annuntiandum, pendet. Nec aliquid dicitur quo per sæcula sequentia rationem illam mutandam insinuetur.

Objectiones

491. *Obj.* 1. Christus ipse remisit Judæos ad Scripturas, ut quæ eum respiciunt diligenti indagine scrutantes reperirent : ergo ex earum lectione fidei veritates sunt addiscendæ; ipsius enim est jussum : « Scrutamini Scripturas. »[2]

492. *Resp.* Judæos quidem, qui mi-is Christi operibus et cœlesti sapientia nihil moti, se Moysis auctoritate tuebantur, provocare ipsi licuit, ut Scripturarum, in quibus vitam se habere sibi blandiebantur, diligentiori examine, quæ eum spectabant exquirerent. Moyses scilicet enuntiarat Prophetam sui similem suscitandum, cui omnes obaudire tenerentur; Michæas nativitatis locum; Isaias mira quæ faceret opera, et ærumnas quas deinceps esset passurus; David varia ejus fata, cæterique Vates plurima de eo cecinerant. Jure meritoque urgere poterat Christus sibi adversantes, ut ipsas, quas tantopere venerabantur, Scripturas scrutarentur : in more enim est ea adhibere argumenta in quibus ipsi adversarii maximam agnoscunt vim. Cæterum non eam proposuit methodum discipulis suis, sed ipse eos instituebat, fidemque exigebat dictis : quam methodum servavit in septuaginta discipulis mittendis ad suum adventum Judæis annuntiandum : « Qui vos audit me audit. »[3]

493. Animadvertit insuper S. Cyrillus Alexandrinus ex contextu colligi verba illa ita intelligenda, ut Christus exprobret Judæis quod Scripturas licet scrutarentur, eum quem Vates prædixerant non agnoscerent : « Communis et trita hujus textus expositio, cum imperio quodam excitari a Salvatore ad investigandas Scripturas Pharisæos affirmat, ut testimonia inde possint de Christo colligeret. Verum quoniam illud copulavit, « et non vultis venire ad me : » et causam investigationis adjecit, « quia vos in ipsis putatis vitam æter- » nam habere : » nullo pacto hæc oratio cum imperio, sed cum indicio proferenda est Nam si cum imperio legitur, cum similiter propter copulam totus sermo ita proferendus esset, « scrutamini, » dixisset, « et venite » ad me. » Nunc autem non ita, sed « non vultis, » inquit, « venire ad me, » hujusmodi ergo sensus est. Nam quoniam videbat a Mosi libris multa eos diligenter quidem, sed imperite adversus eum colligere, idcirco inutilem eis ostendit hanc diligentiam esse. Quæ namque, inquit, utilitas est, si Scripturas quidem scrutamini, putantes ad vitam æternam per ipsas pervenire; quum autem eas testimonium mihi perhibentes inveniatis in quibus ego vita sum appellatus, non vultis ad me venire, ut vitam habeatis? »[4]

494. *Obj.* 2. Christus Apostolis quidem in mandatis dedit, ut quas didicerant veritates prædicarent : voluit autem ut eas scripto consignatas relinquerent, ne labili hominum memoria vel fraude et malitia vitiarentur, humanis admixtis erroribus. Id merito ex summa ejus sapientia infertur, quod ex scriptis Apostolicis manifestissime confirmatur : nec enim Apostoli a ratione quam elegit propagandi et transmittendi suam doctrinam discessisse censendi sunt.

(1) Rom. x. 14.
(2) Joan. v. 39.
(3) Luc. x. 16.
(4) S. Cyril. in Joan. l. iii, c. iv.

495. *Resp.* Non nostro ingenio divina consilia sunt metienda. Christi voluntatis ut scripto consignarentur veritates Evangelicæ, ne minimum quidem indicium in Scripturis præbetur. E contra Novum Testamentum in eo a Veteri distinguitur, quod cordi et menti, potius quam chartæ, a divino Spiritu inscribatur : « Hoc autem testamentum, quod testabor ad illos post dies illos, dicit Dominus : Dando leges meas in cordibus eorum, et in mentibus eorum superscribam eas. »[1] Ex eo quod plura fuerint scripto consignata, id summo Dei consilio contigisse merito infertur; sed non ideo ratio propagandi et transmittendi doctrinam Christi est immutata; nam nullum ex illis scriptis eum in finem noscitur exaratum, ut prædicationis et institutionis Apostolici ministerii obtineret locum, vel auferret necessitatem. Si Christi voluntas hac ex parte Apostolis innotuisset, profecto vel unus, vel omnes simul librum composuissent, quo profiterentur totam doctrinam tradere, et eam exhibuissent tamquam normam, quæ per omnia sæcula foret habenda. Nihil hujusmodi innuitur, sed ex specialibus occasionibus opera quædam conscripserunt, ad elucidandas quæstiones exortas, vel ad sopiendas contentiones, vel ad ædificationem fidelium; qua ratione a Christi voluntate non recesserunt : eis enim docendi tributa facultate, voce et scripto docere poterant. Equidem nullam adhibuisse curam noscuntur, ut quæ scripserant in unum colligerentur, et divulgarentur; sed scriptorum, sicut et depositi totius doctrinæ, custodiam Episcopis, quos ordinarunt, reliquerunt, eos vehementer adhortati ut sibi et gregi, quem ex Spiritus sancti auctoritate regebant, invigilarent, verbumque prædicarent, opportune, importune. Divina hæc scripta magno sunt subsidio ad veritatem conservandam, et Apostolici ministerii auctoritati aperte suffragantur : tam longe abest ut illud labefactent. Quod autem de labili memoria, fraude et malitia hominum dicitur, momentum aliquod haberet, si de humanis consiliis exequendis ageretur : cæterum Christi fuit, pro summa sua sapientia, rationem transmittendæ doctrinæ eligere, et pro infinita sua potentia ea avertere quibus vitiari posset.

496. *Obj.* 3. Apostolus Timotheum, Episcopum licet, ob Scripturarum studium laudat, easque eum ad salutem instruere valere agnoscit.[2]

497. *Resp.* Laudandum maxime est Scripturarum studium, nec de eo quæstio est : sed quanam ratione Christus doctrinæ suæ propagationi et transmissioni per omnia sæcula consultum voluerit. Profecto Apostolus eo loci Timotheum ad perseverandum in doctrina, quam ex ipsius institutione didicerat, hortatur, suamque fidem et auctoritatem dat vadem : « Tu vero permane in iis quæ didicisti, et credita sunt tibi : sciens a quo didiceris. »[3] En ipsam quam statuit Christus methodum. Quum autem Timotheus ab infantia Scripturis veteribus instructus fuisset, monet eum Apostolus illam scientiam plurimum prodesse « per fidem quæ est in Christo Jesu.[4] Non igitur Scripturas proponit, veluti rationem certissimam Christi addiscendi doctrinam, sed ostendit quomodo legendæ sint ut ad salutem prosint. Sæpius eum memorem facit doctrinæ sibi voce traditæ, eamque normam credendi et loquendi esse omnino vult : « Formam habe sanorum verborum, quæ a me audisti in fide, et in dilectione in Chri-

(1) Hebr. x. 16.
(2) II. Tim. iii. 15.
(3) Ibid. 14.
(4) Ibid. 15.

to Jesu : Bonum depositum custodi er Spiritum sanctum qui habitat in obis. »[1] Eamdem methodum ab eo ılt adhiberi. « Quæ audisti a me per ultos testes, hæc commenda fidelis hominibus, qui idonei erunt et ios docere. »[2]

498. *Obj.* 4. Hac ratione Christi dorina pendebit ex præconum arbitrio, od ipso Dei verbo præstantius habitur.

499 *Resp.* Minime pendet Christi dorina ex hominum arbitrio, ipse enim est semper per eos docens. Nec ver Dei eorum anteponuntur dictamina, m ipsi ei perhibent testimonium, udque indesinenter annuntiant. Suma igitur est concordia, et maxima rtitudo Christi promissione innixa, i omnis intellectus subjiciendus est.

500. *Obj.* 5 Ideo Christus nihil scrium reliquit, quia gratia sua per om secula filios suos docturus erat: c enim Scripturæ aliud quam inteoris revelationis documenta habendæ nt. Igitur non hominum prædicane, sed intus suo lumine docet nos us, uti ipsi tradiderunt Patres: Austinus, Clemens Alexandrinus, Terlianus, Hieronymus, Athanasius, egorius Magnus, Cyrillus Alexandris, et Bernardus. Ita *Barclay*, eorum erens testimonia.[3]

501. *Resp.* Gratia quidem opus est ut edicationi assentiamur: nam donum i est ut credamus, quamvis fides sit auditu. Summa sapientia disposuit ristus, ut prædicatione innotesceret itas, et doctrina publica esset crendi norma, ne mentis somnia pro i revelatione haberemus. Sed alta um quæ prædicantur natura, exigit divina virtute roboretur mens, ad sensum. qui ad salutem valeat, præmdum. Mirum est Barclaium Patres sibi patronos vindicare, qui Ecclesiæ auctoritatem adeo celebrant. Ut unum notem Augustinum, ipso loco qui objicitur, ostendit magisterio Ecclesiæ tradi veritates, quas unctio interior gratiæ commendat credendas; interpretatur scilicet Apostoli Joannis verba: « Unctio ipsius docet vos de omnibus; » et quærit : « Ut quid talem epistolam fecisti? Quid illos tu docebas? » et difficultatem solvit, dicendo inter alia : « Magisteria forinsecus adjutoria quædam sunt et admonitiones. Cathedram in cœlo habet, qui corda docet. »[4] In hujusmodi testibus adducendis, simplicitas et ingenuitas Barclaii non splendent.

CAPUT XVIII.

DE TRIBUNALI DOCTRINÆ.

502. Ex his quæ diximus, Præsulum Ecclesiæ in doctrina tradenda inerrantia fluit : quum enim Christus eorum opera voluerit veritates quas tradidit transmitti et propagari, adest certe ipse, juxta suam sanctam pollicitationem, ut suo muneri non desint. Cæterum non singulis Episcopis, multo minus Presbyteris, qui in eorum adjutorium adsciscuntur, tantum privilegium vindicatur, sed collegio ipsi Episcoporum, cum Christi verba non ad singulos seorsim, sed ad omnes simul sint directa. *Infallibilitas* quam Ecclesiæ vindicavimus penes collegium hoc manet: Præsulum quippe est prædicare Evangelicam veritatem, quam fideles animo excipere debent; quapropter si contingere posset Præsules plerosque errorem tradere, de totius Ecclesiæ doctrina actum foret Cæterum opus non est omnes prorsus Episcopos convenire, ut doctrina col-

(1) II. Tim. i. 13.
(2) Ibid. ii. 2.
(3) Prop. ii. §. ii.
(4) In Ep. Joan. c 2. tract. iii. n. 13.

legio Episcoporum tribuatur; in cœtibus enim quæ a plerisque fiunt, ab omnibus facta habentur, præsertim si Præsidis, qui potiori gaudet auctoritate, accedat assensus. Damus libenter contingere facile posse, uti reapse sæpius contigit, unum alterumve, imo plurimos Episcopos, in errorem labi; sed Episcoporum cœtui, præside Romano Pontifice, inerrantiæ privilegium ex Christi verbis vindicamus.

Propositio 1.

Corpus Episcoporum cum capite in fidei solemni definitione errare nequit.

503. *Probatur*. Ex celebri illo testimonio quod sæpius adduximus, quo Christus docendi munus injunxit. Quibus ipse adest in munere docendi, errare nequeunt in solemni eorum et concordi doctrina : Christus autem Apostolico ministerio, Episcoporum scilicet cœtui, adest vi suæ promissionis : nequeunt igitur errare. Efficax auxilium promitti liquet ex ipsis vocibus : « Ecce ego vobiscum sum ; » quæ passim in Scripturis efficaciam Dei auxilii indicant. [1] Quæ præcedit mentio potestatis sibi a Patre datæ id plane ostendit : « Omnis potestas data est mihi in cœlo et in terra : euntes ergo docete. » [2] Ne quis dubitare posset de auctoritate injungendi munus, se a Patre plenissimam habere potestatem dicit : ne de felici incepti exitu dubitaretur, se semper pollicetur adfuturum. Per « omnes gentes, » « omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi, » munus illud exercendum est; quo constat non ad solos Apostolos, sed ad eorum successores, ubique, et semper, auxilium promissum spectare. Omnia quæ mandavit tradenda sunt, ideoque Christus adest ne aliquid oblivioni tradatur, vel additamento vitietur. Vadimonium certum est doctrinam Episcoporum cœtus semper integram futuram.

504. Promiserat jam Christus se Apostolis Spiritus sancti lumen a Patre suo impetraturum : « Ego rogabo Patrem, et alium Paraclytum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum, Spiritum veritatis. » * * * « Hæc locutus sum vobis, apud vos manens. Paraclytus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, et suggeret vobis omnia quæcumque dixero vobis. » [3] Liquet Apostolos, cœlesti hoc lumine illustratos, omnem veritatem quæ ad salutem pertinet didicisse, omnia quæ Christus dixerat, ad memoriam revocata intellexisse. Ipsi igitur vi promissionis hujus ab errandi periculo servati sunt. Apud eos Paraclytus, Spiritus veritatis, « in æternum » mansurus dicitur: εἰς τὸν αἰῶνα; quæ voces perpetuam durationem per se significant, nec restringi debent, nisi ex adjunctis plane constet eas ad tempus brevius referri. Jam vero nihil est in orationis serie quo earum significatio ad vitæ spatium Apostolorum restringatur: et locus parallelus, quo munus prædicandi injungitur, amplissimam earum interpretationem postulat : ideo enim Christus Spiritum veritatis, Magistrum Apostolis in ævum promisit, quia doctrinæ munus omnibus diebus, usque ad expletionem ævi, erat exercendum, Πασας τας ἡμέρας, ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. Pertinet igitur promissio ad Apostolorum successores in ævum, quibus etiam Spiritus veritatis datur magister, ut eos omnem veritatem doceat, eaque nulla sinat oblivione deleri quæ Christus tradidit. Obvius adeo est hic verborum sensus, ut ipse Rosenmüller, qui voces ad vitam Apostolorum restringere voluit, promissionem omnes spectare Christianos postea dixerit : « Nec tamen ex sententia Jesu Apostolorumque hoc patrocinium Spiritus sancti ad solos Apostolos spectat, sed

(1) Gen. xxi. 22, xxvi. 3. 24, xxxi. 3, 5, xxxix. 35.

(2) Mat. xxviii. 18. (3) Joan. xiv. 16.

ɪrsam Ecclesiam, et singulos os. » [1]
hristus apud Joannem exhi- ;tens Apostolos, sicut ipse a issus est : « Sicut misit me ego mitto vos. » [2] Missionem am continere potestatem alios patet, neminemque proinde edicare qui missus non fuerit: do vero prædicabunt nisi mit- » [3] Ergo Apostolicum munus habet originem, divinum efficaxque auxilium, quo do- tegra servetur, sitque tutissi- lendi norma. Ideo Christus stolis : « Euntes in mundum n prædicate Evangelium omni . Qui crediderit et baptizatus ılvus erit : qui vero non cre- condemnabitur. » [4] Hinc Jo- ostolicam prædicationem nor- error a veritate discerneretur t, quia scilicet divina missione : « Nos ex Deo sumus. Qui ım, audit nos : qui non est ıon audit nos : in hoc cogno- piritum veritatis, et spiritum [5] Nihil est quo hæc omnia ›los restringantur; sed eadem sanctio divina prædicationi ıata, ut omnibus certo inno- ʃinitus revelata fides. De om- tur intelligere licet quæ de ıta duobus discipulis protu- ıs, utpote a se missis : « Qui ., me audit. » [6]
æc ostendunt Apostolicum uod in Episcopis Apostolorum ibus sub Apostolico Præsule , divina promissione muniri, eis adesse docentibus, Spi- ınctum docere eos omnem , illustrando eorum mentes, ı Christo tradita, in Ecclesia sunt agnita, haud rite intel- ligant; eosque, instar Christi, in fidei doctrina audiendos. Docent autem maxime dum solemnes edunt fidei definitiones : nullus ergo error fidei definitionibus a cœtu Episcoporum cum Pontifice editis subesse poterit.

507. *Probatur* 2. *ex totius antiquitatis sensu.* Episcoporum solemnes definitiones et judicia semper adducunt Patres, uti veritatis revelatæ certissima documenta, etiam contra paucos Episcopos dissentientes. Concilium Ephesinum œcumenicum in sua ad Theodosium et Valentinianum epistola ait : « Perabsurdum esse ducentorum et decem sanctorum Episcoporum numero, quibus et universa occidentalium sanctorum Episcoporum multitudo, et per ipsos reliquus totus terrarum orbis consentit, triginta tantum numero se opponere. » Vide etiam quæ ex Irenæo, Tertulliano, aliisque de Apostolica successione disserentes, adduximus. Cyprianus de Christo loquitur : « Dicit ad Apostolos, ac per hoc ad omnes præpositos, qui Apostolis vicaria ordinatione succedunt : Qui audit vos, me audit. » [7] Basilius ait : « Justum est res judicari non ex uno, vel altero, qui non recte ambulant ad veritatem, sed ex multitudine Episcoporum per orbem terrarum nobis conjunctorum per gratiam Christi. » [8]

508. Equidem si Episcopi plerique per orbem in solemni fidei definitione errare possint, jam actum est de Christi Religione : ipsi enim qui soli habent docendi auctoritatem, in errorem inducent auditores. Præterea audienda est etiam in causa minori Ecclesia, utique per Præsules, qui ligandi solvendique habent potestatem, loquens, adeo ut pertinaciter ejus judicio repugnans instar ethnici et publicani

müller in loc. (2) Joan. xx. 22.
:. 15. (4) Marci xvi. 15.
ı. iv. 6. (6) Luc. x. 16.
l.

(7) S. Cyprian. Ep. lxix. ad Florentium Pupianum.
(8) Ep. 75.

sit habendus : [1] multo magis in fidei causa, ad quam præcipue instituta est. Judicium ejus de injuria quam aliquis sibi queritur illatam, est quidem errori obnoxium, pendet enim ex testimonio hominum : attamen est sacrosanctum habendum, quia censetur æquum, et rei veritate innixum. Sed quum agatur de doctrina, non nititur humanis tantum documentis, sed divina Christi promissione se adfuturum, remque respicit certo sibi concreditam. Re quidem vera nihil valeret judicium de doctrina, quod erroris periculo haud vacaret : nec enim quis teneretur animi præstare obsequium si de revelatione non constaret. Ergo vel nulla est a Christo Ecclesiæ data judicandi de doctrina facultas, vel judicium ejus omnino infallibile habendum est. Datam esse potestatem in fidei controversiis agnoscunt Anglicani; ipsique Presbyteriani, verbis licet veram auctoritatem negantes, judicandi tamen jus usurpant in comitiis Generalibus. Ea potestas etiam ex Christi mandato ut Apostoli docerent fluit, et eorum in Concilio Hierosolymitano probatur exemplo. Omni igitur errandi periculo vacat Ecclesiæ judicium. In causa minori valet unius Episcopi judicium, quamdiu non est a superiore auctoritate rescissum, quia rei natura exigit tantum, ut, examine præmisso, æqua proferatur sententia, quam Præsul unus ferre potest : sed in causa fidei, quæ communis est, Episcopi in judicando conveniunt, vel saltem præsidi suo judicanti assentiuntur, quia agitur de deposito omnibus commisso. Quum igitur unius Præsulis sententiæ in causa speciali repugnans, instar ethnici et publicani habeatur : qui Episcoporum concordi judicio de doctrina repugnat, velut ethnicus habendus certo est : qua pœna non foret plectendus, si judicium esset errori obnoxium.

Objectiones.

509. *Obj.* 1. Vi illarum Christi promissionum Apostoli singuli ab errandi periculo facti sunt immunes : ergo vel singuli Episcopi dicendi sunt infallibiles, vel promissiones Episcopos haud respicere fatendum est.

510. *Resp.* Theologi Catholici existimant Apostolos singulos post Spiritus sancti adventum fuisse docendi in munere infallibiles, non tamen vi Christi promissionum quas recitavimus : eæ enim omnes, non singulos seorsim, respiciunt, sed ex ipsa rei necessitate, quia scilicet, quum ad fundandam Ecclesiam electi fuissent, et procul a se invicem per orbem versarentur, speciali indigebant Spiritus sancti afflatu, ut integram traderent doctrinam. Hæc sententia protestanticis quibusdam scriptoribus etiam arridet. Collegii autem Apostolici inerrantia ex Scripturis quas allegavimus probatur, quæ Episcoporum cœtum qui Apostolis successerunt necessario complectuntur.

511. *Obj.* 2. Vi mandati Apostolis dati, singuli Episcopi, imo et sacerdotes docent, baptizant, ligant, vel solvunt : ergo promissio etiam singulos spectat; nec aliud promittitur quam gratiæ auxilium, quo, si velint, sancte pieque suis fungi muneribus valeant.

512. *Resp.* Vi quidem illius mandati omnia sacra munera peraguntur, quæ Episcopi obeunt, tamquam Apostolorum successores, sacerdotes potestate ab Episcopis communicata. Mandatum et promissio omnes simul spectant, singulosque quatenus cum cæteris manent conjuncti. Nulla singulis seorsim ab aliis data est potestas, nec licet cuiquam ab aliorum consortio separato eam exercere. Petro singu-

[1] Matt. xviii. 17.

aris et eminens data est auctoritas, quam tamen cum cæteris, sicut caput um membris, ipse exercebat: cæteris, eluti collegio, tributa est, quam sin-uli cum aliis sub capite, nemo a æteris, præsertim a capite seorsim, ibi potest vindicare. Singuli igitur otestatis et promissionis fiunt parti-ipes, in unitate tamen; adeo ut inerr-antiæ gaudeant privilegio, quatenus ollegium constituunt, docendi vero nunere singuli fungantur. Recole quæ ræclare de unitate disseruit Cypria-us.[1] Promissio autem ad gratiæ auxi-ium, qua rite peragi valeant sacra mu-era, non potest arctari, nam potestas t auctoritas certa plane designantur.

513. *Obj.* 2. Isaias ait: « Specula-ores ejus cæci omnes, nescierunt niversi, * * ipsi pastores ignorave-unt intelligentiam; omnes in viam uam declinaverunt.[2]

514. *Resp.* De Israeliticis pastoribus oquitur Vates, quorum tamen vitia otius quam errores plangit: quum ddat: « unusquisque ad avaritiam uam. » More igitur sacrorum scripto-um qui in vitia vehementer invehun-ur, ea ubique obtinuisse queritur.

515. *Obj.* 3. Quum singuli Episcopi rrori sint obnoxii, universi etiam; am de universitate rite affirmatur, uod de singulis ejus membris dicitur.

516. *Resp.* Universitati sæpius com-etit, quod singulorum non est: nam eges ferre valet cœtus publicus a po-ulo constitutus, quin aliquis seorsim d possit. Sic ex Christi voluntate ac romissione, collegium doctorum, seu astorum Ecclesiæ, gaudet privilegio, uod singulis non competit.

517. *Obj.* 4. Ex numero veritas Evan-gelica non pendet: nec certo nosci valet quando Episcopi plerique in eamdem fidei definitionem consentiant.

518. *Resp.* Haud ex numero quidem veritas pendet, sed ejus cognitio certa derivatur ex testimonio eorum quibus Christus prædicandi Evangelium munus demandavit, se illis docentibus præsentem adfuturum promittens: nam « fides ex auditu. »[3] Igitur ex communi Episcoporum per orbem doctrina, solemni præsertim definitione manifestata, novimus quid Christus Apostolis annuntiandum jusserit. Facile autem innotescit quid Episcoporum collegium doceat, nec opus est numerum calculo minutiori definire, quum longe plures, qui dici possunt quodam modo universitas, semper veritatem sint traditurі. Hinc S. Augustinus de rebaptizantibus agens, ait: « Proinde si omnino jam credendum sit quinquaginta Episcopis Orientalium id esse visum, quod septuaginta Afris, vel aliquanto etiam pluribus, contra tot millia Episcoporum, quibus hic error in toto orbe displicuit. »[4]

519. In Conciliis œcumenicis, in quibus scilicet conveniunt ex toto orbe Episcopi, judicia collegii Episcoporum imprimis clarent, ideoque definitiones fidei quæ ab eis prodeunt, sunt specialiter vindicandæ. Ne autem rebus quæ aliquam patiuntur apud Catholicos quæstionem implicemur, eas definitiones vindicandas suscepimus, quæ Pontificis et Episcoporum plerorumque, qui adsunt, consensione et auctoritate firmantur; de aliis quæ ad Concilia spectant postea acturi.

Propositio 2.

Definitiones fidei in Conciliis œcumenicis latæ, Episcopis plerisque qui adsunt cum Pontifice Summo consentientibus, infallibiles omnino sunt.

520. *Probatur* 1. Episcoporum cœtui docenti Christum adfuturum semper, ex promissionibus Apostolis factis, de ejus perpetua præsentia, et de Spiritus sancti lumine, constat: Episcopi au-

(1) Supra p. 116.
(2) Isaiæ lvi. 10.
(3) Rom. x. 17.
(4) L. iii. contra Cresconium, c. 3.

tem maxime docent, quando in unum convenientes ex omni orbis parte, definitiones fidei edunt, probante Summo Præsule : proinde definitiones hujusmodi omni erroris periculo vacent necesse est.

521. Præterea postquam dixerat Christus Ecclesiæ peccatorem denuntiandum, eumque judicio illius subesse recusantem, veluti ethnicum et publicanum habendum : ut demonstraret quam vim haberet Ecclesiæ per Præsules judicium, Apostolos alloquens, quæ in terris ligarent vel solverent, in cœlis liganda et solvenda, testatus est. Adjecit concordem duorum ex Apostolis petitionem certo a Patre exaudiendam : « Ubi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. »[1] Hæc ex orationis serie videntur ad congregatos ex Christi auctoritate referri, quum de auctoritatis exercitio in judicio proferendo mox locutus sit, quod ipsæ voces « in nomine meo, »[2] in Scripturis potestatem et auctoritatem significantes, confirmant. De petitione effusa ab Apostolis, vel aliis judicium exercentibus, licet explicare quæ de oratione exaudienda dicta sunt : nam, uti animadvertit Rosenmüller, « manifesta est connexio cum superioribus : quod hic solveritis, in cœlo solutum erit.[3] Adest igitur Christus duobus, vel tribus, sua auctoritate congregatis, exaudit eorum preces ut rite valeant suo fungi munere; et firmat in cœlis quæ decreverint. Cæterum quum doctrinæ depositum non duobus vel tribus sit commissum, sed cœtui, præsertim vero ejus capiti, suæ auctoritatis limites excederent duo vel tres Præsules, qui vellent definitionem solemnem fidei edere : ideoque non possent sibi certo polliceri illud auxilium quo ab errandi periculo servarentur immunes : quamvis cæteroquin valerent, ex ipsius promissionis vi, quæ intra suæ auctoritatis limites aggrederentur. Concilium autem œcumenicum vere in Christi nomine congregatur, et divinum implorat lumen ad ea quæ Episcopis custodienda et definienda sunt commissa : ideoque Christus iis adest, Pater eorum exaudit preces, ligatur in cœlo quod ligant, solvitur quod solvunt; et qui Ecclesiam ita loquentem non audiverit, instar ethnici et publicani est habendus.

522. Controversia de necessitate injungendi Gentibus, ad fidem conversis, ritus Mosaicos, quæ Antiochiæ orta est, ad Apostolos, et Presbyteros, qui Hierosolymis versabantur, relata est : conveneruntque de ea cognituri. Disceptatione partium audita, Petrus acriter reprehendit eos qui onus haud ferendum Gentibus imponere volebant, et per gratiam Jesu Christi se cæterosque ex Judaismo conversos salutem sperare dixit, qua etiam ratione conversos ex Gentibus salutem assecuturos fide tenebant. Siluerunt statim omnes, omni deposita dubitatione, et Paulum et Barnabam, de miris Dei in salutem Gentium operibus, arrectis auribus audierunt. Proposuit deinde Jacobus, Episcopus Hierosolymitanus, qui Apostolus plerisque habetur, ut scriberetur epistola qua monerentur fideles ab Ethnicismo conversi, ut abstinerent a fornicatione, et ab idolothytis, vel suffocatis. Visum est igitur Apostolis, et Presbyteris, cum tota Ecclesia, fidelium scilicet qui aderant cœtu, ut quidam mitterentur, litteris muniti quibus judicium innotesceret. Omnium nomine scripta est epistola, in qua dicunt visum sibi, unanimi consensione, viros illos mittere ea relaturos : « VISUM EST ENIM

(1) Matt. xviii. 20.

(2) Matt. xxviii. 20. Utroque loco occurrit eadem loquendi ratio εἰς τὸ ὄνομα. εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα.

(3) In locum.

ICTO, ET NOBIS, nihil ultra im-
ɔis oneris quam hæc neces-
Hæc verba decretum ex Spi-
i lumine editum significant,
illa ἔδοξε ter eo capite adhi-
acitum, vel decretum refer-
ejus obvia est, et recepta
. Ipse Rosenmüller expli-
bis Spiritu sancto adjutis:
vel : Spiritui sancto per
iti.» [2] Ex tota hac narratione
ntroversiam summo judicio
esse, et decretum Spiritus
toritate munitum. Illud au-
tum non ex Apostolorum
speciali, sed ordinaria illa
qua controversiæ dirimendæ
ent, ex ratione procedendi
nam auditæ sunt partes, in
co antequam quid decretum
lar igitur Ecclesiastici judi-
um est. Inde liquet esse in
ummam auctoritatem fidei
ias infallibili judicio diri-
iæ maxime se prodit in Con-
nenico, Pontifice Summo,
st successor, cum Episcopis
iverso judicante. Nihil nunc
ngulorum in judicando par-
ite distinguere, quum satis
ndicare judicium quod Pon-
iscoporum consensione mu-
dit. Quod autem ad laicos
ihil dicitur quo eos aliquas
n judicio partes indicetur:
oli et Presbyteri tantum con-
untur, de re quæ in quæ-
posita cognituri; quamvis
delium assensione sit com-
, et iis probantibus electi
teras perferrent, quod valde
m erat ad præjudicia Judaica
.
batur 2. *ex constanti omnium* *sæculorum fide, quam testantur Patres.* S. Athanasius : « Verbum autem illud Domini per œcumenicam Nicææ Synodum in æternum manet. » [3] S. Ambrosius : « Sequar tractatum Nicæni Concilii, a quo me nec mors, nec gladius separare poterit. » [4] S. Cœlestinus P. scribens ad Patres Concilii Ephesini : « Non potest Veritas mentiri, cujus in Evangelio ista sententia est : « Ubi duo vel tres congregati » fuerint in nomine meo, ibi et ego » sum in medio eorum. » Quod cum ita sit, si nec huic tam brevi numero Spiritus sanctus deest, quanto magis eum nunc interesse credimus, quando in unum convenit tanta turba sanctorum? » S. Leo M. ad Leonem Augustum scribens, rogat ne patiatur retractari quæ Chalcedone statuta fuerant de Incarnatione Christi : « Nulla permittatis retractatione pulsari, quia in illo Concilio per Spiritum sanctum congregato, tam plenis atque perfectis definitionibus cuncta firmata sunt : ut nihil regulæ, quæ ex divina inspiratione prolata est, addi possit, aut minui. » [5] S. Gelasius : « Patres nostri, Catholici videlicet, doctique Pontifices in unaquaque hæresi quolibet tempore suscitata, quidquid pro veritate, pro communione Catholica secundum Scripturarum tramitem, prædicationemque majorum, facta semel congregatione, sanxerunt, inconvulsum voluerunt deinceps firmumque constare. » [6] Vigilius P.: « Necesse est, quoties in nomine Domini ejus famuli ad tractanda quæ sunt ipsi placita colligantur, sancti Spiritus non deesse præsentiam. » [7] S. Gregorius : « Sicut sancti Evangelii quatuor libros, sic quatuor Concilia suscipere et venerari me fateor. * * * Quia dum universali sunt consensu

28.
n. « To us who are deciding under
of the Holy Spirit. » Bloomfield

(3) Ep. ad Afric. (4) Ep. 21.
(5) Ep. cxv. alias lxxiii.
(6) Ep. ad Episc. Dardaniæ.
(7) Ep. ad Episc. Galliæ.

constituta, se, et non illa destruit, quisquis præsumit aut solvere quos religant, aut ligare quos solvunt. Quisquis ergo aliud sapit, anathema sit. »[1]

524. Accedit quod quæcumque a Concilio vere œcumenico definita sunt, pro fidei dogmatibus semper sunt habita; et errores proscripti inter hæreses recensiti sunt. Sic Arius, Macedonius, Nestorius, Eutyches, cæterique, erroribus suis in Conciliis generalibus damnatis, hæretici ab universa Ecclesia habiti sunt.

Objectiones.

525. *Obj.* 1. Christus, Matth. xviii. 20, loquitur de auxilio orantibus præstito, dixerat quippe versiculo præcedenti: « Iterum dico vobis, quia si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quamcumque petierint, fiet illis a Patre meo, qui in cœlis est. Ubi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum: » « ostendens » uti animadvertit S. Cyprianus, « non multitudini sed unanimitati deprecantium plurimum tribui. »[2]

526. *Resp.* Verba Christi de orantibus possunt intelligi, quibus Christus sua gratia adest; cæterum videntur præcipue respicere exercitium auctoritatis, nam de audienda Ecclesia, et de ligandi et solvendi potestate antea fuerat sermo: quapropter totam suam vim tunc habent, quando in unum conveniunt Christi auctoritate Ecclesiæ totius Præsules de fidei doctrina judicaturi. Adest paucis orantibus, suamque largitur gratiam pro eorum concordi supplicatione: adest congregationi Præsulum, ampliusque tribuit auxilium, quod et eorum supplicibus precibus, et Ecclesiæ universalis urgentissimæ necessitati, juxta suam promissionem, debetur. Ideo autem unanimitatem exigi adnotat Cyprianus, quod extra unitatem Ecclesiæ nihil hujusmodi sperare liceat: « Quomodo autem potest ei cum aliquo convenire, cui cum corpore ipsius Ecclesiæ, et cum universa fraternitate non convenit? Quomodo possunt duo aut tres in nomine Christi colligi, quos constat a Christo, et ab ejus Evangelio separari? »[3]

527. *Obj.* 2. Conventus ille Hierosolymitanus Concilii generalis non habuit formam: nam nulla convocatio generalis legitur facta. Apostoli plerique non aderant, et solus Petrus judicis sustinuit partes: Jacobus enim Episcopus Hierosolymitanus, non Apostolus erat,[4] et Paulus disceptaturus nomine Gentium comparuit. Presbyteri, sacerdotes scilicet, nec enim Episcopos in urbe Hierosolymitana mansisse verosimile est, et laici fratrum nomine designati, convenerunt una cum Apostolis in rem inquisituri: et decretum omnium nomine est latum. Vel igitur infallibilis judicandi auctoritas cœtui unius urbis, uni vel alteri Episcopo cum Clero et populo, tribuenda erit: vel fatendum judicium illud totam suam vim a speciali Petri auctoritate derivasse; nemo quippe ei refragari est ausus: vel denique ideo dictum visum esse Spiritui sancto, quod constaret ex dictis in Concilio ita Deum revelasse, dando et Gentibus Spiritum sanctum,[5] quin ipsi conventui speciale aliquod Spiritus sancti lumen vindicaretur.

528. *Resp.* De forma Concilii non est quæstio, sed de judicii quod ab ipso editum est auctoritate. Non repugnamus si quis contendat cœtum illum habuisse potius rationem Synodi Apostolicæ, in qua Petrus Apostolorum Princeps litem diremit, Jacobo sibi assidente, Paulo et Barnaba etiam in eamdem euntibus sententiam. Epistola

(1) Ep. xxv. alias xxiv. ad Joannem Ep. Constantinopolit.
(2) L. de Unit. Eccl.
(3) Ibidem.
(4) Ita Grotius, Hammond, Bollandiani.
(5) Act. xii. v 8.

omnium nomine est edita, ut quod, re investigata, omnibus placuisset, Antiochiæ facilius exciperetur. Judicium autem ipsum plane Spiritui sancto tribuitur: illa enim formula non est narrandi, sed decernendi : « visum est Spiritui sancto et nobis, » et hendiadys est, quæ hunc fert sensum : visum est nobis, ex Spiritus sancti illustratione judicantibus. Homines judicia sua et decreta consueverunt sibi adscribere : « Visum est nobis. » Decretum Apostolicum ex Spiritus sancti numine editum, ejusque munitum auctoritate, imprimis ei tribuitur : « Visum est Spiritui sancto et nobis. » Quidquid sit de partibus quas singuli in eo decreto condendo habuerunt, liquet vim certam ei inesse, utpote judicio supremo in fidei causa, Spiritu sancto afflante. Inde inferimus controversias quæ de doctrina oriuntur definiri posse supremo judicio, quod nunc saltem ferri patet, quando Episcoporum collegium adunatur, Petri successore eis, per se, vel per legatos, præsidente, et normam dictante judicii, cæteris assentientibus, vel quæ cæteris placuerunt, suo firmante assensu.

529. Presbyterorum nomine intelligi eo loci Episcopos putamus, quum ad eos, una cum Apostolis, relata sit quæstio, cum quibus convenisse dicuntur, rem cognituri : si enim sacerdotes simplices tantas sustinuissent partes in illo cœtu Apostolico, numquam paterentur se tanto fraudari privilegio, quod tamen numquam sibi vetustis temporibus vindicasse noscuntur. Presbyteros autem etiam Irenæus vocavit eos « qui cum Episcopatus successione charisma veritatis certum acceperunt, » et « Presbyterorum successiones, » passim nominat.[2] Fratres, simplices scilicet fideles, in Apostolicam ivisse sententiam ex narratione patet, eosque in epistola conjunctos recepta lectio exhibet, quamvis non desit codex, in quo particula « et » deficiente, iidem videantur fratres, qui Presbyteri. Cæterum nihil moramur eos agnoscere, quum toti Ecclesiæ consilium de mittendis viris placuisse dicatur. Nullas tamen egisse partes in judicio liquet, sed Petro et Jacobo assensos. Quamvis igitur ob conjunctionem cum Apostolis, et Presbyteris, initio epistolæ, decretum eorum etiam nomine prolatum videri possit, ex tota tamen narratione assensum, potius quam judicium, iis tribuere necesse est. Nec mirum Apostolos voluisse dissidentes hac etiam ratione ad pacem reducere, ostendendo ipsos Hierosolymitanos, legis licet studiosos, Spiritus sancti voluntate patefacta, acquievisse, et viros elegisse qui sensus eorum, judicio Apostolico concordes, testarentur. Nihil detrahitur hujus vi externo subsidio, quod infirmiores in fide ad assensum disponat, et gentis præjudiciis sit accommodatum.

530. Judicium autem illud non potest haberi prolatum Apostolica tantummodo auctoritate : quamvis enim Petrus præiverit, aliique omnes in ejus abierint sententiam, momentis rationum quas adduxit, et præcipua ejus potestate moti, decretum omnium nomine est editum ; quapropter judicii Ecclesiastici formam præsefert. Nec videtur testimonium tantummodo Spiritus sancti, quod Concilio retulit Petrus, vocibus illis indicari, quum plerumque placitum vel decretum ea ratione enuntietur. Non inde tamen sequitur infallibilem auctoritatem uni vel alteri Episcopo cum clero unius urbis tribui ; sed judicio supremo a Concilio lato, in quo Summi Pastoris cum Episcopis consensio reperitur. Fatemur Concilii

(1) Supra p. 189.

(2) Supra p. 192.

œcumenici perfectam imaginem in Synodo Apostolica haud exhiberi, sed Ecclesiastici judicii exemplar, quod plane ostendit rationem qua controversiæ circa fidem dirimendæ sint. Inde agitari poterunt quæstiones quousque Episcoporum consensus ad judicii Pontificii firmitatem requiratur; sed extra controversiam esse debet, judicium a cœtu Episcoporum ex universo orbe prolatum, Pontifice vel auctore, vel confirmante, quo nullum in Ecclesia solemnius est, Spiritus sancti muniri auctoritate.

531. *Obj.* 3. Concilii Nicæni auctoritas infallibilis non est agnita; ejus scilicet definitioni plurimi restiterunt Episcopi, et varia adhibita sunt, per longam annorum seriem, tentamina, ad concordiam reducendam. Orthodoxi nonnulli Episcopi vocem a Nicænis Patribus adhibitam, tamquam fidei tesseram, ὁμοούσιον, deserendam cupierunt. Plura deinceps congregata sunt Concilia, et fidei formulæ sunt editæ, voce illa omissa. Quod si certum apud omnes fuisset principium, definitionem Concilii œcumenici esse ab omni erroris periculo immunem, et summum Ecclesiæ judicium, nullus tot tricis conatibusque fuisset locus. De Conciliis omnibus verba quæ Augustinus de Nicæno protulit, possunt dici: « Nec ego Nicænum, nec tu debes Ariminense, tamquam prædicaturus, proferre Concilium; nec ego hujus auctoritate, nec tu illius detineris. » [1]

532. *Resp.* Agnita est quidem a Catholicis Concilii Nicæni veneranda et infallibilis authoritas, quæ inde patet quod, inter tot turbas, et conatus adeo subdolos Arianorum, mansit illa fidei tessera ad nostra usque tempora. Nil mirum quod non statim acquieverint erroris fautores, quia speciosæ quædam rationes numquam desunt, quibus se injuria damnatos c
Fraus visque Arianorum
orthodoxis Episcopis fuit oc
lendi vocem adhibitam, q
discordiæ fomes habebatur:
Orthodoxus dubitabat dogm
enuntiatum esse divinitus

533. « Hoc est, » inquiel
stinus, « illud Homousion,
Concilio Nicæno adversus
Arianos Catholicis Patribus
auctoritate, et auctoritatis v
matum est. » [2] Noluit tamen
ptatione cum Ariano ea aucto
ne videretur petere principi
Ariani Concilium legitimum
garent. Igitur seposita utriu
cilii auctoritate, rem agg
peritus ille dogmatis Nicæn
illud divinis probaturus do
prout consueverunt hodierni
dogmata Tridentina ipsius C
ctoritate frustra contra pro
scriptores defensuri.

534. Quod autem Concilia
Nicænum coacta sint, Aria
arte effectum; qui, quovi
prætextu, induxerunt Impera
stantium ut Episcopos in u
ret; quam agendi rationem
exprobravit Athanasius: «
audacia, ut post tanti Conci
tatem, disceptationes aut
instituant? [3] Dicit etiam: «
sit in Catholica Ecclesia Sy
stimanda præter unicam
quæ omnium hæreseon prof
ac in primis Arianæ, trop
benda est. [4] « Nefas est quic
Nicænum Concilium require
celeberrimus Anglicanus
Bull agnovit Concilium N
Christi promissionis se Apo
per adfuturum, ab errandi
in tanto dogmate definiend
mune, [6] quod et de omnib

(1) L. 2. contra Maximin. c. xiv. (2) Ibidem.
(3) S. Athan. ad Epictetum. (4) Ad Antioch.
(5) Ibid. (6) Life of Dr. John
Ed. Oxford, 1816.

vere œcumenicis affirmat alius scriptor Anglicanus Saywell.[1] Turbæ autem quæ post latam definitionem excitatæ sunt a vaferrimis erroris fautoribus, argumento non sunt Conciliorum seu Ecclesiæ infallibilem auctoritatem non fuisse antea agnitam : homines enim semel errore imbuti principia, quæ prius sanctissima et certissima habuerunt, facile negligunt ac deserunt.

535. *Obj.* 4. S. Gregorius Nazianzenus ad Concilium invitatus animum suum sic aperuit : « Hoc animo sum ut omnem Episcoporum conventum fugiam : quoniam nullius Concilii finem lætum et faustum vidi, nec quod depulsionem malorum potius quam accessionem et incrementum habuerit. »[2]

536. *Resp.* Non ideo Concilii œcumenici in fidei definitione auctoritatem negasse censendus est Gregorius, quod senex jam, et in secessu degens, noluit sese rebus gerendis iterum immiscere, vel comitiis Episcoporum interesse. Arianorum arte, Imperatore favente, factum erat ut plerique conventus infelicem haberent exitum, Episcopis Arianis dolum vimque adhibentibus. In ipso Constantinopolitano Concilio, in quo error Macedonii proscriptus erat, quorumdam Episcoporum invidia, Gregorius ad sese Ecclesiæ Constantinopolitanæ regimine abdicandum adductus erat. Merito igitur noluit otium sanctum deserere, iterumque se rerum pelago committere. Cæterum etsi quæreretur de Conciliis in quibus prævaluerat Arianorum fraus, et quæ alias ipse passus erat ægre ferret, agnovit Nicænæ Synodi inviolabilem auctoritatem : « Nicænæ Synodi tractatum omni animi nisu ex tota fide servantes amplectimur : hunc enim tractatum scimus contra omnes hæreses invicta veritate oppositum. »[3] Definitiones igitur fidei et nos veneramur, utpote Spiritu sancto illustrante editas; quæ a nonnullis Episcopis dicuntur, vel geruntur, in sanctis illis comitiis, non eadem veneratione prosequentes.

537. *Obj.* 5. Concilii Constantinopolitani II. auctoritas per annos plurimos in Occidentis nonnullis provinciis rejecta est. Concilium Nicænum II. etiam a Francofordiensi Concilio, præsentibus legatis Pontificiis, est plane reprobatum, utpote imaginum cultum indebitum sanciens. Concilium Ariminense, Episcopis Nicænos numero longe superantibus, prorsus errasse, in comperto est. Ergo infallibilis Conciliorum œcumenicorum auctoritas sæculis retroactis non est agnita.

538. *Resp.* Concilium Constantinopolitanum II., anno 553 coactum, non fuit œcumenicum : nam Papa Vigilius, Constantinopoli licet tunc degens, noluit interesse, quamvis annuerit, ægre tamen, ut haberetur : nec aderant qui Occidentis Ecclesias repræsentarent. Progrediente tamen tempore, nomen et auctoritatem œcumenici Concilii obtinuit, Pontificis assensu præstito decretis, quæ paulatim Pontificum opera apud Ecclesias Occidentis sunt excepta. Hæc œconomia, prudensque indulgentia ideo adhibita est, quia de fidei definitione haud agebatur, sed de tribus capitulis, seu scriptis, quæ in Oriente offensioni erant ob errores quibus scatebant, in Occidente vero vix pervulgabantur, et ob auctores, qui communionem Ecclesiæ in Concilio Chalcedonensi adepti erant, haud facile existimabantur errore infecta. Restitit idcirco, imprimis, eorum damnationi Vigilius, verens ne Concilii Chalcedonensis auctoritati vulnus inferri videretur : sed Orientalibus propositi sui tenacibus, ipse ea tum judicato, tum constituto damnavit, et quæ postea a

(1) Saywell in præf. ad edit. Epist. Launoii, Cantabrigiæ an. 1689.

(2) Ep. 55. ad Procopium.

(3) Orat. 32.

Concilio facta est capitulorum damnationem suo firmavit assensu. Exinde tum ille, tum successores enixi sunt ut ab Occidentalibus agnosceretur Ecclesiis. Ipsi Episcopi Istriæ et Venetiarum, qui sæpius tria capitula in suis conventibus probarant, tandem aliquando ad concordiam cum cæteris Episcopis adducti sunt.

539. Quod ad secundum Concilium Nicænum attinet, ex versione decretorum haud accurata Patribus Francofordiensibus exhibita, factum est, ut videretur cultum *latriæ* exhibendum imaginibus probasse, [1] quod verosimilius reddebatur ex ritibus Orientalibus, thus adolendi imaginibus, procumbendi coram iis, aliaque faciendi, quæ Occidentalibus, præsertim Gallis, non erant consueta. Cæterum de œcumenica illius Concilii Nicæni authoritate Gallis in Francofordiensi conventu adunatis non constabat : nam illud vocant novam Græcorum Synodum Constantinopoli habitam. Ex auctoritate Pontificis coactum quidem erat, qui per suos legatos aderat, suaque illud muniverat approbatione, nec tamen ejus decreta solemniter confirmata, et per Occidentis Ecclesias promulgata erant; quum enim Iconoclastarum turbæ in Oriente fere constitissent, necessarium haud visum est, ea tanta cum solemnitate edere. Hinc ipsi Pontificii legati in Conventu Francofordiensi non satis de rebus gestis Nicææ edocti fuerunt, ut Gallis reprobantibus repugnare auderent, vel felici cum successu resisterent. Equidem quum Galli a ritibus quibusdam Orientalium abhorrerent, et idcirco haud facile ad Synodum Nicænam excipiendam adduci possent, Pontifices, qui in rei summa eos cum Orientalibus convenire noverant, ipsius Synodi œcumenicam authoritatem solemniori quodam decreto haud statim muniendam existimarunt, sed sapienti œconomia usi sunt, donec, re eliquata, omnes in decretis illis excipiendis convenerint.

540. Concilium Ariminense, quod objicitur, œcumenicum plane non erat: nec enim Episcoporum numerus tantum sufficit, sed et libertas decernendi, et Pontificis Summi concors animus præcipue requiruntur ; eas scilicet definitiones fidei defendendas suscepimus, quæ libere fiunt, Pontificia etiam interveniente auctoritate. Jam vero constat Patres Ariminenses omni ærumnarum genere afflictos ab Constantii satellitibus, ut tandem aliquando Valenti et Ursacio Episcopis Arianis fidem adhiberent, et formulam quæ orthodoxum præseferebat sensum exciperent. Cæterum nec ipsi ullum errorem definiendo sanxerunt, sed voce ὁμουσιος omissa, paci studuerunt, in eo lapsi, quod tessera illa fidei seposita, error facile grassaturus foret. Fraude detecta, paratos sese exhibuerunt subscriptiones suas revocare, et omnes Arianorum blasphemias condemnare, ut rem totam referens docet S. Hieronymus. [2] Pontifex etiam Liberius, de rebus gestis factus certior, acta illa in irritum B. Petri auctoritate misit.

541. *Obj.* 6. Concilia etiam generalia civilium comitiorum instar haberi noscuntur : nam vel Imperatoris potestas plerosque Episcopos in suas partes trahit, ut olim plerumque eveniebat, vel Pontificis Summi prævalet auctoritas, uti Tridenti contigit. Lites, jurgia, et partium studia, cum artibus omnibus quæ in re politica gerenda adhibentur, in iis occurrunt : nec ulla sinit ratio, ut definitiones inde profectæ a Spiritu sancto manasse censeantur, præsertim quum Concilium hujusmodi Christus convocandum numquam jussisse legatur.

542. *Resp.* Concilia quidem hominibus constant, qui sæpius infirmitatem,

(1) Vide Can. ii. Francof.

(2) In dial. contra Lucifer.

et defectus nostræ naturæ ostendunt, quamvis et virtutes, et doctrinam, aliasque congregatorum Episcoporum dotes eximias etiam agnoscere quisque cogatur. Cæterum non his innititur fides nostra, sed Christi promissione, qui docentibus se semper promisit adfuturum. Licet autem non legatur jussisse ut Concilium convocaretur, se tamen præsentem adesse cœtui suo nomine coacto professus est. Quidquid igitur de civilis potestatis vi, aut gratia, aut de Pontificia auctoritate, aut de Episcoporum culpis in comitiis habendis censeatur, judicium solemne ab hujusmodi cœtu editum, Christi per Apostolorum successores docentis vox est, cui obaudire tenemur, ipso dicente : « Qui vos audit, me audit. »

543. *Obj.* 7. De Concilii œcumenica authoritate constare non potest: semper enim erit ratio aliqua suspicandi illud liberum legitimumque haud fuisse; et re quidem vera Concilii Lateranensis V., sicut et Basileensis, et Constantiensis, et Pisani, controvertitur adhuc auctoritas.

544. *Resp.* Potest quidem constare, uti revera constat de plurimorum Conciliorum œcumenica authoritate, quæ scilicet a Summis Pontificibus solemniter confirmata, totius Ecclesiæ assensu et fide innotescunt. In illis rerum adjunctis in quibus probabilis ratio dubitandi sit, licebit rem altius investigare, et Ecclesiæ clarius et solemnius expectare judicium. De fidei definitione ab aliquo Concilio generali edita haud dubitatur, sed omnis versatur lis circa acta aliqua, vel decreta Conciliorum quorumdam, quæ certe definitionum vim non habuerunt.

545. *Obj.* 8. Episcopi qui Concilio generali intersunt, longe minori sunt numero iis qui per orbem diffunduntur, et ex solo Oriente, vel Occidente plerumque congregantur, paucis omnino ex alia mundi plaga convenientibus. Non igitur possunt sibi vindicare privilegia quæ toti Episcoporum collegio sunt promissa.

546. *Resp.* Episcopi in unum coacti numero notabili sub capite totius collegii satis exhibent Episcopale collegium, et tribunal constituunt, quo in Ecclesiæ majus nullum possit constitui. Quæ igitur Episcoporum universitati pollicitus est Christus, in tanto tribunali suum consequi effectum debent : ut nihil dicamus de absentium silentio et assensu, quibus eorum cum Concilio concordia in rebus definitis probatur.

547. Statuta infallibili auctoritate Concilii vere œcumenici in rebus fidei, de Conciliis minoribus aliqua sunt dicenda. Ad provincialia Concilia, vel nationalia, fidei controversias definire non pertinet. Constat quidem Concilia quibus præerat Patriarcha olimexortas hæreses sæpius proscripsisse. [1] Romani Pontificis auctoritate Conciliis nationalibus solemniter adjecta, tanto robore munita habebantur, ut causa plane censeretur finita. « Jam, » inquiebat Augustinus, de Pelagiano errore apud populum agens, « de hac causa duo Concilia missa sunt ad Sedem Apostolicam, inde etiam rescripta venerunt : causa finita est; utinam aliquando finiatur error ! [2] Ne aliquid quod controverti a Catholico homine possit, ponere vel statuere videamur, satis est ut dicamus definitiones fidei a Con-

(1) « Local Synods of Orthodox Bishops convened themselves, as they were well warranted to do, in vindication of the faith once canonized at Nice. But as to interpretation of the faith, in cases of novel impression, I believe, that no point is more evident from the annals of Christianity, than that no Local or National Synod, without Patriarchal authority, presumed to interfere by declaratory sanction. » Clinch. Letters on Church government. p. 295.

(2) Serm. 132 de verbis Apost.

ciliis nationalibus, vel provincialibus, prolatas, et solemniter ab Episcopo Romano confirmatas, et per Ecclesiam universam promulgatas, quin Episcopi plurimi reluctentur, esse solemnia Collegii Episcopalis judicia, quibus error non potest subesse.

DE DEFINITIONIBUS PONTIFICIIS.

548. De ipsis Pontificiis definitionibus solemniter *ex Cathedra*, ut aiunt, prolatis, et ad Ecclesiam universam directis, magno animorum æstu disputatum est, utrum iis insit vis et auctoritas omnino inviolabilis. Omnes conveniunt Catholici Summi Pontificis primas esse partes in fidei controversiis dirimendis, et ad ejus tribunal errores contra fidem deferendos, ut, examine instituto, et fide doctrinaque totius Ecclesiæ præ oculis habita, divino etiam enixis precibus implorato lumine, avitam fidem solemni suo judicio contra novitias quasque sententias tueatur, vel, si opus sit, convocata œcumenica Synodo, Petri instar, fratribus præeat judicio. Plurimi Theologi censent ex oratione Christi Domini : « Ego rogavi pro TE, ut non deficiat fides tua; et tu aliquando conversus confirma fratres tuos, » [1] factum esse, ut Petrus, ejusque successores numquam errare possint in solemni suo de fidei doctrina judicio, quo fratres in fide confirmare student, suum munus, tamquam supremi in terris doctores, vicesque Christi Domini gerentes, implentes. Id quidem certissimum videtur nullam unquam hactenus latam solemnem fidei definitionem ab aliquo Pontifice, quæ non fuerit ab Episcoporum collegio agnita et excepta : quæ enim objici solent de Liberii et Honorii lapsibus, nec satis probantur, nec ullam habent doctrinalis et solemnis definitionis speciem.

549. Liberius vulgo existimatur exilii tædio ambiguæ formulæ subscripsisse, Sirmiensi scilicet contra Photinum editæ, anno 351, communionis jura Ursacio et Valenti Arianis Episcopis tribuisse, et Athanasium damnasse. Hæc si vera sint, cum gravissime suo defuisse muneri probant, nec tamen solemnis definitionis habent rationem, quæ libere edi debet, et ad totam Ecclesiam dirigi, Pontifice eam tota sua auctoritate muniente. Cæterum Theodoretus, Græcus rerum gestarum scriptor, Liberium illustrem fuisse fidei defensione testatur, et Romam rediisse, Imperatore Constantio precibus matronarum Romanarum flexo. Pontificem ex urbe pulsum gloriosum prædicat veritatis athletam, [2] redeuntem vocat divinum et admirandum. [3] Quæ igitur tribuitur Athanasio de lapsu ejus narrationem operi ejus assutam non inverosimiliter conjicitur : nam constantiam, qua etiam exul restitit Imperatori, omnibus fuisse admirationi ipse alias testatur, et de eo et Osio dicit : « Hi enim quum viderent ea quæ contra nos agerentur, omnia pati maluerunt, quam aut veritatem, aut causam nostram prodere. » [4] Hæc certe male cohærent cum his quæ de lapsu ejus referuntur. [5]

550. De Honorio constat eum nullam solemnem definitionem edidisse de una voluntate in Christo; sed Sergio Constantinopolitano Patriarchæ rescripsisse, ut de quæstione tunc adeo agi-

(1) Lucæ xxii. 32 : « aliquando conversus » σύ ποτε ἐπιστρέψας « tu quoque olim vicissim confirma fratres tuos. » Ita Grotius : ἐπιστραφεὶς. Joan xxi. significat convertere se respiciendo, et inspectoris vigilantiam apte designat in Lucæ citato testimonio. Favet Syriaca versio, Vide Sap. xvi. 7.

(2) Ὁ μὲν δὴ νικηφόρος τῆς ἀληθείας ἀγωνιστὴς

(3) ἐπανῆκε μὲν Λιβέριος ὁ θεσπέσιος.

(4) Apol. 2. sub finem.

(5) Epist. ad Solit. vitam agentes. Vide Acta SS. Tom. vi. ad diem 23 Septembris.

·etur. Si igitur eum a sexta
damnatum tamquam hæreti-
eamus, prout ferunt ejus acta,
ı Patres illius Synodi existi-
um animo hæretico prava
asilia fovisse : quo in judicio
se, pace eorum, licet opinari :
ıta ipsa plane nullam conti-
·esim, nullam quamcumque
initionem. Alia plurima quæ
ur vix ullam præseferunt dif-
ı : nam de rebus gestis Pon-
vel sententiis suis privatis,
ır, sed de solemnibus fidei
ibus.

on diffitemur eam nobis insi-
e sententiam Christum sua
obtinuisse, ut, qui vices ejus
ia docenda et regenda in
it, numquam erret in solemni
nitione; petra quippe est in
ır ipsa Ecclesia : « Cui propria
te regnum dabat, » interrogat
ıs, « hujus fidem firmare non
quem cum Petram dicit, fir-
ım Ecclesiæ indicavit ? » [1]
utem Dominus, » inquit Epi-
« constituit eum primum
·um, petram firmam, super
cclesia Dei ædificata est, et
erorum non valebunt adversus
ortæ autem inferorum sunt
et hæresiarchæ. Juxta omnem
dum in ipso firmata est fides,
pit clavem cœlorum, et solvit
, et ligat in cœlo. » [2] Ponti-
itur de fide decreta semper
ima veneratione a tota Eccle-
ab ipsis etiam œcumenicis
sunt excepta; et quamvis ad
onciliandos examini nonnum-
ıt subjecta in sacris illis co-
on tamen veluti res dubiæ
æ, quas rescindere liceret,
us Scripturarum et Patrum
iis muniendæ, ut errantium
frangeretur pertinacia. Hinc S. Cœlestinus epistolam dogmaticam adversus Nestorium scribens, Cyrillo Alexandrino Patriarchæ injunxit, ut ei subscribere Nestorius si nollet, post decem dies a communione Ecclesiastica abscinderetur : [3] et S. Leo suam fidei expositionem tamquam tesseram, quam omnino recipere oporteret, tradidit. [4] Uterque Pontifex Petri interpres a Patribus utriusque Concilii habitus est : « Anathema ei qui non ita credit. Petrus per Leonem locutus est. » [5]

552. Patrum testimonia quamplurima possemus in medium adducere, sed unum alterumve satis erit indicasse. S. Petrus Chrysologus ad Eutychetem scripsit : « In omnibus hortamur te, frater honorabilis, ut his quæ a Beatissimo Papa Romanæ civitatis præscripta sunt, obedienter attendas, quoniam B. Petrus, qui in propria sede vivit et præsidet, præstat quærentibus fidei veritatem. » S. Leo : « Soliditas enim illius fidei, quæ in Apostolorum principe est laudata, perpetua est, et sicut permanet quod in Christo Petrus credidit, ita permanet quod in Petro Christus instituit. » [6] S. Bernardus, nomine omnium Episcoporum Galliæ in causa Abælardi, ad Innocentium II. scripsit : « Oportet ad vestrum referri Apostolatum pericula quæque et scandala emergentia in regno Dei, et præsertim quæ de fide contingunt. Dignum namque arbitror, ibi potissimum resarciri damna fidei, ubi non potest fides sentire defectum. Hæc quippe prærogativa sedis. Cui enim alteri aliquando dictum est : Ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua ? »

553. Non tamen placet ea loquendi ratio qua Pontifex se solo infallibilis prædicatur : nam de eo tamquam privato doctore, privilegium inerrantiæ

nbr. l. iv. de fide ad Gratianum.
ı. l. Ancor. p. 504. (3) Act. ii. Conc. Eph.
(4) Ep. ad Patres Chalc. (5) Conc. Chal.
(6) Serm. ii. In anniv. consecr.

nemo fere ex Theologis Catholicis noscitur propugnasse; nec tamquam Pontifex solus est, ei quippe docenti adhæret Episcoporum collegium, uti semper contigisse ex Ecclesiastica historia liquet.[1] Pontificias autem definitiones ab Episcoporum collegio exceptas, sive in Concilio, sive in sedibus suis, vel subscribendo decretis, vel haud renitendo, vim habere et auctoritatem infallibilem nemo orthodoxus negaverit. Hinc Pelagianos, Synodum generalem convocari postulantes, redarguit Augustinus: « Quid est ergo quod dicunt, « simplicibus Episcopis, » sine congregatione Synodi, in locis » suis sedentibus, extorta subscriptio » est? » * * * « congregatione Synodi opus erat, ut aperta pernicies damnaretur? quasi nulla hæresis aliquando nisi Synodi congregatione damnata sit. Orbem quippe Catholicum, quoniam, Domino eis resistente, pervertere nequeunt, saltem commovere conantur: cum potius vigilantia et diligentia pastorali, post factum de illis competens sufficiensque judicium, ubicumque isti lupi apparuerint, conterendi sint, sive ut sanentur atque mutentur, sive ut ab aliorum salute atque integritate vitentur. »[2]

554. Ex auctoritate infallibili Ecclesiæ in doctrina Christi tradenda sequitur quidquid definitioni fidei repugnat hæresim esse, quæ idcirco est sententia adversa doctrinæ solemni Ecclesiæ Christi. Pertinacia quidem animi in sententia tuenda requiritur ut quis reus habeatur; sed ipsa sententia cuicumque definitioni contraria hæresis merito dicitur, frustra sectariis vocem hanc aliquibus tantum erroribus, scilicet contra fundamentales articulos, accommodantibus. Rem explic tullianus, Apostoli nixus auct « Edocens unum omnes loqu ipsum sapere, quod etiam non sinunt. Nec diutius de idem est Paulus, qui et alibi inter carnalia crimina numer bens ad Galatas; et qui Tito hominem hæreticum post prim reptionem recusandum, quod p sit ejusmodi, et delinquat, ut ipso damnatus. Sed et in om epistola de adulterinis doctr giendis inculcans, hæreses tax rum opera sunt adulteræ do hæreses dictæ Græca voce e pretatione electionis, qua quis instituendas, sive ad suscipie utitur. Ideo et sibi damnatu hæreticum, quia et in quo da sibi elegit. Nobis vero nihil e arbitrio inducere licet, sed ne quod aliquis de arbitrio suo in Apostolos Domini habemus a qui nec ipsi quicquam ex suo quod inducerent, elegerunt; s ptam a Christo disciplinam nationibus adsignaverunt. »[3]

CAPUT XIX.

DE CONCILIORUM AUCTORITA

Prænotanda.

555. Varia illa explicata rati solemnes fidei definitiones ab eduntur, de Conciliis enuclea cendum est. Concilium apud Σύνοδος apud Græcos, est Eccle conventus ex auctoritate ha deliberandum de negotiis Eccle *Generale* Concilium, seu Οἰκου Episcoporum ex Christiano orb

(1) « Portæ inferi contra Ecclesiam non prævalebunt ex promissione Christi, quia supra petram ædificata est; quomodo igitur, salva promissi divini veritate, contingere posse fingitur, ut totum Ecclesiæ ædificium a suo fundamento dimoveatur, sive ut Papa et Eccle reliqui Episcopi repræsentare dicuntu dissentiant? » Zallinger Inst. Can. l. v. c

(2) Contra duas epist. Pelag. l. iv.

(3) De præscr. hær. c. vi.

præside totius collegii Episcopalis capite, Episcopo Romano, saltem per suos legatos. *Nationale* Concilium, quod *Plenarium* quoque apud Augustinum dicitur, est Episcoporum unius nationis conventus, præside suo Primate, Patriarcha, vel alio præcipua ornato dignitate Sedis Apostolicæ nomine. *Provinciale* Concilium constat Episcopis unius provinciæ Ecclesiasticæ, sic enim consuevit vocari Metropolitæ ditio plures complectens diœceses. Ei præest Archiepiscopus. Concilia hæc omnia sunt Præsulum cœtus. Nomen autem tribuitur etiam conventui Episcopi et cleri unius diœcesis, quamvis communius *Synodus Diœcesana* dicatur : quippe unius diœceseos Clero constat, præside Episcopo. Jam sæculo secundo Concilia haberi consueverunt, uti testatur Tertullianus : « Aguntur præterea per Græcias illa certis in locis Concilia ex universis Ecclesiis, per quæ et altiora quæque in commune tractantur, et ipsa repræsentatio totius nominis Christiani magna veneratione celebratur? Et hoc quam dignum fide auspicante congregari undique ad Christum ? » [1]

556. *Convocatio Concilii œcumenici* pertinet nativo jure ad Summum Pontificem : illius enim est Episcopos ex toto orbe in unum adunare, qui præcepto conveniendi eis potest imponere necessitatem ; quod nemo præter illum qui jurisdictione in omnes præstat, valet. Ejus auctoritatem necessario postulari, ut Concilium œcumenicum rite habeatur, valeantque apud omnes decreta, liquet ex antiquissimis certissimisque documentis, « jubet enim, » testante Socrate, Ecclesiasticæ historiæ, quinto sæculo ineunte, Scriptore, « Ecclesiasticus canon, non oportere Ecclesias, præter sententiam Episcopi Romani, canones edere, » [2] et in Concilio Chalcedonensi Dioscoro Alexandrino Patriarchæ objectum est a Sedis Apostolicæ legato, quod « Synodum ausus sit facere sine auctoritate Sedis Apostolicæ, quod nunquam licuit, nunquam factum est. » [3] Nec tamen diffitemur convocationis Concilii Nicæni litteras a Constantino Imperatore editas, alia etiam Concilia Imperatorum jussu habita : illius autem rei plures dantur rationes, quod scilicet lege vetaretur conventus publicos haberi nisi ex Imperatoris venia, [4] et quod Episcopis plerumque pauperibus commeatus hac ratione præberetur. [5] Imperatores in iis litteris edendis sacerdotum, præsertim Summi Pontificis, precibus annuisse constat ; quapropter Ruffinus Nicænam Synodum, « ex sacerdotum sententia, » convocatam a Constantino dicit ; [6] et Silvester una cum Constantino convocationis auctor a sexto Concilio prædicatur : « Constantinus semper Augustus, et Silvester laudabilis, magnam atque insignem in Nicæa Synodum congregabant. [7]

557. Hinc Episcopi Constantinopolitani Concilii I. se convocatos dicunt, post litteras a Pontifice ad Imperatorem scriptas, [8] et Pontificem eos Romam accersivisse ad Synodum per Imperatoris litteras : [9] et Episcopi Mesiæ ad Imperatorem Leonem scribentes, Concilium Chalcedonense jussu Leonis Pontificis habitum dicunt, [10] quamvis

(1) De Jejuniis, c. xiii.

(2) Τȣ ἐκκλησιαστικȣ κᾶνονος κελεύοντος, μὴ δεῖν παρα γνωμην τȣ ἐπισκόπȣ ῥώμης κανονίζειν τας ἐκκλησιᾶς. Socrat. l. II. Eccl. hist. c. xiii.

(3) Act. I. c. lxviii. tom. II. col. Hard. supra p. 165.

(4) Cod. Theod. tit. de Episcopo et clericis. L. conventicula.

(5) Vide Cod. l. xii. de cur. publ. tit. 2. et tit. 5. *evectiones*, etiam Theodoret. hist. l. i. c. vii.

(6) Ruff. l. i. hist. Eccl. c. i.

(7) Act. 18 in Serm. Prosphonetico.

(8) Ep. ad Damasum. (9) Ibidem.

(10) Conc. Chalc. Act. col. Conc. Hard.

Marcianus Imperator illud convocasse alias noscatur. Dicit S. Leo Concilia habita ex præcepto Imperatorum, et consensu Apostolicæ Sedis. Ex his liquet Pontificem suas egisse partes in convocandis Synodis œcumenicis; nèc interest utrum ipse Episcopos litteris congreget, vel alterius utatur opera, vel ratum habeat quod alius sponte sua gessit, dummodo auctoritas ejus tandem interveniat quæ plane suo inhæret muneri.

§. I. *Episcoporum jura.*

358. *Episcopi soli jure divino ad Concilia œcumenica vocandi sunt*, et suffragium decisivum ferre valent, quamvis sacerdotes tamquam consiliarii interesse possint, laici etiam fideles, præsertim qui in Republica eminent dignitate, pro arbitrio tamen Episcoporum, et nullo cum jure suffragii. Episcoporum jus ex munere quod exercent plane sequitur; sunt enim ad regendam Ecclesiam a Spiritu sancto constituti, Apostolorum potestatis facti participes. Eorum est depositum fidei custodire, et judicum de controversiis sustinere partes. Hinc Concilia semper Episcoporum conventus designabantur, quamvis plerumque Presbyteri, aliique, etiam laici, magno numero interessent. Innumeram horum multitudinem Nicææ adfuisse testatur Eusebius; [1] sed Concilii acta solis Episcopis a Constantino ipso tribuuntur. Consonat omnium sæculorum usus, omnibus Ecclesiæ monumentis probatus. Episcopos autem omnes per orbem, etiam qui *in partibus infidelium* dicuntur, [2] jus habere interveniendi, ob sacram qua ornantur dignitatem, liquet, adeoque ad omnes dirigendæ sunt convocationis litteræ. Quos constat excommunicationis sententia ligari, jure illo privantur. Ut œcumenicum dicatur Concilium, numerum notabilem adesse oportet, et ex plerisque orbis provinciis, quamvis plerumque pauci ex dissitis veniant. Nullus certus exigitur numerus, sed decreta toti collegio adscribuntur, quandocumque convocatio fuerit generalis, et plurimi convenerint, præsertim qui cæteris præest, Episcopus Romanus, saltem per legatos

Propositio 1.

Soli Episcopi nativo suo jure, seu potius divino, habent suffragium decisivum in Conciliis quibuscumque.

559. *Probatur.* Soli Episcopi regiminis habent potestatem, quippe quos Spiritus sanctus posuit ad regendam Ecclesiam: ad regimen autem maxime spectat in Conciliis decernere: ergo jus hoc muneri Episcopali inhæret, ex Christi institutione. Suffragatur omnium sæculorum a Christo usus. Episcopi soli in Concilio Nicæno judicarunt, quapropter fides eorum nomine semper celebrata est. [3] Sic ipsi litteras direxerunt ad Ecclesias Alexandriæ, aliasque, quibus quæ in causa Arii gesserant referunt: « οἱ ἐν Νικαίᾳ σύνοδον συγκροτήσαντες ἐπίσκοποι. [4] Eorum decreta vocat Julius Pontifex trecentorum suffragia τῶν τριακοσίων τὰς ψήφους. [5] Ita et Liberius [6] et Damasus [7] trecentorum decem et octo Episcoporum Nicææ fidem laudant. Sic etiam in Con-

(1) De vita Const. l. iii. c. viii.

(2) Vide Ferraris, Bibliotheca; *Concilium*, n. 29.

(3) παν γαρ ειτι δ'αν εν τοις αγιοις των επισκοπων συνεδριοις επραχθη, τουτο προς την θειαν βουλησιν εχει την αναφοραν. Ibidem. c. 20. Vide etiam Gelasium c. 35. Labbe ii. 262 et Hard. i. 448. *Alia testimonia* plurima in erudito opere J.B.Clinch on Church government, videre est.

(4) Apud Gelasium c. 33. col. 440 col. Hard. t. i

(5) Apud Athanas. Apol. 2.

(6) ὑπὸ τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ ὀρθοδόξων ἐπισκόπων. Ad Macedonianos col. 744. col. Hard. t. i. ex Socrate l. iv. c. xii.

(7) Labbe ii. 892. Hard. i. c. 772.

litano Concilio, [1] Ephesino, [2] ensi, [3] Episcopis fidei for- Nicææ sancita est, tribuitur.

Constantinopolitanum I. ad m scribens, se Episcopo- lum nominat : ἡ ἁγία σύνοδος ν. [4] Imperatores Theodosius ianus Canidianum Comitem m Ephesinum miserunt, ut eretur, « sed ea lege et con- t cum quæstionibus et con- quæ circa fidei dogmata inci- il commune habeat : (nefas qui sanctissimorum Episco- talogo adscriptus non est, esiasticis negotiis et consul- sese immiscere). » [5] Alia testimonia postea erit occa- nvis in re tot monumentis ideatur supervacaneum. [6]

Objectiones.

..In Concilio Hierosolymitano Apostolis assidebant, eosque dam Ecclesiam constitutos is.

p. Jam vidimus Presbytero- ine designari Episcopos, imo non semel; qua ratione renæo appellantur, licet ipse certum veritatis cum Episco- cessione conjunctum doceat. non negamus sacerdotes Con- resse posse, Episcopis an- , ut consiliis suis et scientia ent, id enim semper con- t; sed jus decisivum eis com- lum Scripturæ vel traditionis um probat. Nullum certe ap- paret ejus vestigium in Concilio Hierosolymitano.

562. *Obj.* 2. Fuerunt procul dubio sacerdotes simplices qui Concilio intererant: nec enim tanta erat Episcoporum copia ut plures in una versarentur urbe, nec id unquam sivit Ecclesiæ disciplina, quæ unius Episcopi regimen in unaquaque diœcesi statuit. Eos autem suffragio suo diremisse controversiam liquet, quum ad eos, una cum Apostolis, esset relata, et litteræ communi omnium nomine scriptæ, et dogmata ab iis judicata dicantur τὰ δόγματα, τα κεκριμένα υπο των αποστολων καὶ τῶν πρεσβυτέρων τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ. [7]

563. *Resp.* Manifesta est ratio cur plures in una urbe versantur Episcopi, quod scilicet Ecclesia undequaque brevi diffundenda esset, Episcopis, occasione data, in singulis urbibus constituendis, et ut successioni consuleretur, ne martyrio, vel morbo ablatis, deesset qui novum ordinaret Episcopum. Ex vicinis Ecclesiis etiam conveniebant communium negotiorum causa, quod contigisse, Paulo eos Miletum arcessente, liquet ex veterum testimonio, et ex ipsa Apostoli concione, in qua eos veluti totam Asiam minorem habitantes, alloquitur, se triennium apud eos versatum dicens, quod temporis spatium Ephesi non substitit. [8] Ecclesiæ autem disciplina exigit ut uni concredatur regimen, sed nullatenus vetat plures in una urbe morari, quod plurimis ex causis contingere potest. Jus suffragii

c. 809.
. p. 1364.
Conc. iv. p. 472 usque ad 507. Ad
.
8 Hard. t. i.
Conc. c. xx. col. 1346. t. i. Hard.
e exists not in the christian system a ore solidly fixed, or more potently or more favored by all the social of this immortal system, than the nd judicial rights of bishops. This chieftancy is not the result of wealth, nor the offspring of ambition, but the necessary consequence of unity, as well as the divine institution of the New Law. » Clinch on Church government Letter I. p. 5.

(7) Act. xvi. 4.

(8) « Markland rightly infers from verse 25, that Paul convoked not only the Presbyters of Ephesus, but of the district; no part of it being far from Ephesus, (namely, Asia proper, the ancient Ionia.) » Bloomfield in loc.

ullum exercuisse Presbyteros in Concilio Hierosolymitano haud constat, quamvis libenter demus eos assensos fuisse Petro, prout aliquis codex habet. [1]

564. *Obj.* 3. Presbyteri sacerdotes simplices a Jacobo designantur : [2] nec enim moribundis Episcopum adesse est necessarium ; imo a Paulo, Timotheum edocente qua ratione cum delinquentibus se gerere debeat : « Adversus Presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus. Peccantes coram omnibus argue : ut et cæteri timorem habeant. » [3]

565. *Resp.* Si uno alterove loco vox illa eo sensu accipiatur, non ideo ubique est necessario eadem ratione intelligenda. Apud Jacobum videtur eam interpretationem admittere, quamvis nil vetet de Episcopo eam accipere, quum ab initio Episcopus in præcipuis urbibus constitueretur, paucis adhuc creatis sacerdotibus. Non ideo necesse erat Episcopum arcessere, ordinatis sacerdotibus, quibus portionem suæ potestatis communicavit, ut sacra peragerent munera. Alio loco Episcopus intelligi potest : Timotheus enim præerat collegis suis per totam Asiam minorem, ideoque monitus est ne accusationem facile adversus eos reciperet.

566. *Obj.* 4. In omnibus Conciliis sacerdotes adfuerunt, et in nonnullis subscripserunt decretis, instar Episcoporum. Igitur necessarii saltem consiliarii Episcoporum, seu jure *consultivi* suffragii frui dicendi sunt.

567. *Resp.* Aderant plerumque aliqui sacerdotes, quos itineris comites, et consiliorum participes, sibi libere adsciverunt Episcopi. Subscripserunt decretis qui absentium Episcoporum procuratores erant, vel qui speciali quadam dignitate ornabantur, sed consentiendo, non definiendo. Qui Episcopi Romani legatione fungebantur, quæ in mandatis habebant ex ejus auctoritate exequebantur, ejusque nomine decreta sua subscriptione muniebant. Cardinales Presbyteri, et Generales Ordinum religiosorum, et Abbates, jus etiam suffragii definitivi, ex Pontificis concessione, Episcopis haud reluctantibus, in recentioribus Conciliis assecuti sunt : sed jus nullum stricte dictum vi sui muneris habent sacerdotes ut interveniant, vel suffragium quodcumque ferant. Qui admittuntur Theologi consultores, sententias suas interrogati exponunt, ideoque votum consultivum a nonnemine habere dicuntur, [4] quod nobis iis tantum qui jus habent suffragium dandi, quamvis non numeretur inter decisiva, competere videtur.

568. *Obj.* 5. Saltem in Synodis Diœcesanis habent sacerdotes jus suffragii, et quidem definitivi : secus frustra conveniunt, solo Episcopo omnia suo arbitrio decernente.

569. *Resp.* In Synodis Diœcesanis jus obtinent Parochi aliique nonnulli suffragii quod vocant consultivi ; sed tota potestas penes Episcopum est, cujus est *auctoritas*, scilicet statuenda proponere, eaque, auditis suffragiis, decernere, prout in Domino judicaverit. [5] Nec frustra vocantur sacerdotes, quum ad leges rite ferendas plurimum præstet sapientium audire consilia, et a rerum peritis instrui. Quod si cuique videatur nimia hac in re Episcoporum potestas, meminisse debet eam intra quosdam limites exerceri, nec enim quid valet contra Universalis Ecclesiæ

(1) Συγκατατεθειμένων δὲ τῶν πρεσβυτέρων τοῖς ὑπὸ τοῦ Πέτρου εἰρημένοις, ἐσίγησεν ἅπαν. Vide Griesbach in loc.

(2) Jac. v. 14.

(3) 1 Tim. v. 19.

(4) Vide Ferraris, Bibliotheca, *Concilium*, n. 31.

(5) Benedictus xiv. de Synodo Diœces. l. III. c. xii. §. 7.

ges. Cæterum non nostro ingenio clesiæ regimen est moderandum, d antiquitatis venerandæ exemplis sistendum est, quibus edocemur ad ium omnem solicitudinem esse delam ad schismatum tollenda semina.

§. II. *De Conciliorum adjunctis.*

570. Præsidere Conciliis œcumeni s Summi Pontificis est jus nativum : ium enim cæteris Episcopis præstet adu, primum in conventibus occupet cum necesse est. Petrum cœtui Hiesolymitano præfuisse ex ejus historia lligitur : nam suam interponit senntiam ut litem tandem finiat, eoque dito, omnis conquievit disceptatio. t omnium Conciliorum monumentis nstat Pontificem semper præfuisse, otiescumque aderat; eum autem per gatos, Episcopos, seu Presbyteros, u diaconos, præfuisse aliis, licet essent Patriarchæ Alexandrinus et itiochenus, quod argumento lucuato est juris ab omnibus agniti. Conjo Chalcedonensi legati Leonis M. æfuerunt, uti ex actis patet. Patres ius Concilii ad Pontificem postea ripserunt: « Tu quidem, sicut caput embris, præeras in his qui tuas vices ibant. » Subscripserunt legati hac rmula : « Ego — vice Domini mei ipæ Leonis Synodo præsidens, subripsi. » Cyrillus Patriarcha Alexaninus, ex speciali Cœlestini Pontificis andato, quod inter acta Concilii rertur, [1] præfuit Concilio Ephesino; cui stea legati adjuncti sunt, habentes mandatis, ut si concertatio oriretur, illas in ea susciperent partes, quum rum esset de cæterorum sententiis dicare. Quoniam acta Concilii Nicæni eraque deficiunt, præter Symbolum Canones viginti, non constat quis ei æfuerit. Cæterum Socrates [2] testatur sium Cordubensem primum subscripsisse, deinceps Vitum et Vincentium Sylvestri legatos : quo ordine Osius et legati Sardicensi Concilio etiam subscripsisse referuntur. Gelasius etiam, quinti sæculi scriptor, testatur Osium vices Sylvestri obiisse una cum illis Presbyteris. Quamvis autem ejus testimonium plerumque infirmum habeatur, hac tamen in re videtur fide dignum, quum alias intelligi vix queat quomodo Cordubensis ante Alexandrinum et Antiochenum Præsules subscripserit. Concilio Constantinopolitano I., quod secundum inter œcumenica numeratur, non præfuit Pontifex: nec enim Concilii œcumenici habuit rationem, ex solis Imperii Orientalis Episcopis a Theodosio Imperatore coactum. Nomen et auctoritatem deinceps obtinuit, Damaso Pontifice cum Concilio Romano nonaginta Episcoporum, ejus decretis robur adjiciente. Concilio etiam Constantinopolitano II. non præfuit Vigilius Pontifex, quamvis eo ipso tempore in urbe illa moraretur, et instantissimæ ei porrectæ sint preces ut Patrum consessui vellet præsidere : ad eum quippe scripsit Eutychius Patriarcha Constantinopolitanus, nomine Concilii : « Petimus, præsidente nobis vestra Beatitudine, de tribus capitulis quæri et conferri. » Noluit tamen interesse quum de horum damnatione ageretur, de scriptis scilicet Theodori Mopsuesteni, Ibæ, et Theodoreti, quæ novit damnari non posse absque gravissima Occidentalium offensione, cum schismatis periculo.

571. Summi Principes sæpius Conciliis interveniebant, et locum occupabant conspicuum, pro imperii majestate, sed negotiis Ecclesiasticis non sese immiscebant, spectatores tantum, testes, patroni et vindices consessus. Ideo Constantinus M. breviter allocutus Patres, « sermonem omnem dein-

(1) Act. i.

(2) L. i. Hist. c. iii.

ceps Concilii Præsidibus concessit. »[1] Et Marcianus Imperator qui Chalcedonensi Concilio aderat, sibi nullam vindicavit auctoritatem : « Nos ad fidem confirmandam, non ad potentiam aliquam exercendam, exemplo religiosi Principis Constantini, Synodo interesse voluimus. »[2]

572. In Conciliis hæc methodus consuevit adhiberi. In omnibus quæ quæstionem admittunt, libere proferuntur Episcoporum sententiæ, nec facile dirimuntur lites quæ inter Catholicos doctores oriuntur, quæ scilicet modum dogmata explicandi, potius quam fidei summam respiciunt. Quidquid ab avita fide, a certis dogmatibus Ecclesiæ, discrepat manifesto, statim respuitur : et omnis opera in eo ponitur ut testimoniorum pondere penitus obrutum jaceat. Præsto sunt Scripturæ, Patrum scripta, Conciliorum decreta, et omnia vetustæ fidei documenta; ut clarius pateat veritas, et exhibeatur. Suffragia Patrum exquiruntur, post rerum examen, jure proponendi et rogandi sententias, quod auctoritatis nomine apud veteres venit,[3] præsidibus Concilii plerumque servato. Juxta majorem suffragiorum numerum canones de disciplina, leges scilicet de administratione Ecclesiæ, feruntur ; sed in fidei definitionibus omnium fere exquiritur consensus. Si Pontifex in mandatis dederit legatis suis quid ipse censeret, vel si præiverit judicio, plerisque assentientibus, editur definitio. Secus ejus confirmatio exigitur ut apud omnes Catholicos obtineat auctoritatem. Patres Chalcedonenses amplexi fuerant Leonis epistolam, tamquam fidei normam, Petrumque per Leonem loqui prædicaverant; sed ultra progressi, tribuerunt Antistiti Constantinopolitano secundum in Hierarchia locum. Scripserunt idcirco ad Pontificem, canonis hujus præsertim confirmationem enixe petentes : « Rogamus igitur, et tuis decretis nostrum honora judicium, et sicut nos capiti in bonis adjecimus consonantiam, sic et Summitas tua filiis quod decet adimpleat. »[4] Renuit tamen Pontifex ea quæ in hac re gesta sunt firmare, utpote juribus Alexandrini et Antiocheni Patriarcharum, a Nicæno Concilio agnitis, adversa; quapropter in vetustioribus collectionibus canon ille desideratus est.[5] Necessitas confirmationis Pontificiæ ex regula illa quam ex Socrate laudavimus, patet non oportere Ecclesias absque consensu Romani Episcopi canones edere κανονίζειν. Hinc Sedes Apostolica, teste Gelasio, « unamquamque Synodum sua auctoritate confirmat, et continuata moderatione custodit, pro suo scilicet principatu, quam beatus Apostolus Petrus Domini voce perceptam, Ecclesia nihilominus subsequente, tenuit semper et retinet. »[6]

573. Ea igitur nobis habentur Concilia œcumenica, quæ convocante Pontifice fiunt, vel saltem ejus consensu prævio, vel subsequente, quæque ejus firmantur auctoritate. Utrum Concilium œcumenicum dici posset quod ex Episcopis universi orbis constare Pontifice certo ac legitimo renuente

(1) Euseb. l. 3. de vita Constantini c. 13.

(2) Act. vi. Conc. Chalc.

(3) In Concilio Romano an. 484, dicitur morem esse ut Episcopus Romanus « cuncta constituat, » vi promissionis Petro factæ « quam vocem sequentes cccx, et viii. S. Patres apud Nicæam, confirmationem rerum atque auctoritatem sanctæ Ecclesiæ Romanæ detulerunt; quam utramque usque ad ætatem nostram successiones omnes * * * custodiunt. » Labbe, iv. 1125, 1126. Vide Clinch, Letters on Church government, p. 285

(4) Epistola synodica ad Leonem col. 659 t. Conc. Hard. παρακαλοῦμεν τοίνυν, τίμησον καὶ ταῖς σαῖς ψήφοις τὴν κρίσιν, ὥσπερ ἡμεῖς κεφαλῇ τὴν ἐν τοῖς καλοῖς συμφωνίαν εἰσηνέγκαμεν, οὕτω καὶ ἡ κορυφὴ τοῖς παισὶν ἀναπληρώσαι τὸ πρέπον.

(5) Vide Gotti De Rom. Pont. auctor. col. II n. x. (6) Ep. iv.

inquirendum non duximus: nam dissidium hujusmodi caput inter et membra numquam futurum, divina nixi Ecclesiæ constitutione, confidimus; Christus quippe eam constituit domum fundamento innixam, corpus capite membrisque constans. Igitur quæ agitatæ sunt quæstiones de Concilii œcumenici ad Pontificem relatione, utrum illud eo præstet auctoritate, negligendas putamus; quum ex Scriptura vel traditione nullum noverimus Concilium indubiæ auctoritatis, quod *acephalum* sit. Quæ Constantiæ acta sunt, in comitiis veluti generalibus Ecclesiæ, ad pacem reducendam, tribus de Pontificatu contendentibus, ex jure veluti innato quod habet Ecclesia ut sibi consulat, certi Pontificis electione, facta nobis videntur. Decretis de fide robur œcumenici Concilii accessit, certo Pontifice electo, qui decreto speciali quæ in causa fidei acta sunt firmavit. [1] Cæterum si cui hæc nostra sententia non arriserit, consilium quod suscepimus non debet improbare, illud specialiter vindicandi, quod omnium Catholicorum consensione probatur, nempe Concilia œcumenica esse quæ ab Episcopis universi orbis celebrantur, præside et probante Summo Pontifice: cætera negligendi « quæ quæstiones præstant magis quam ædificationem Dei, quæ est in fide. » [2] « In eo enim, » inquit Lud. Thomassinus « sita est tota hallucinatio Catholicorum doctorum, paucorum adversus plures, novorum adversus veteres, ipsorummet adversus seipsos intestino dissidio altercantium, quod auctoritatem unam indiscretam et individuam Pontificis, et Episcoporum, Sedis Apostolicæ et Ecclesiæ Catholicæ, Papæ et Concilii, capitis et corporis dissecare, et sibi collidere ausi sint. Ex adverso autem id obtinuit a cunabulis Ecclesiæ, id obtinet etiam nunc, et ipsis cernentibus, ac mirantibus, obtinet invictissime, ut una illa sit Ecclesiæ Catholicæ nunc per caput solum, nunc per corporis concentum cum capite sese exerens, una, inquam, et indivulsa auctoritas. » * * * « Reapse ubi semel illud dubiorum Pontificum schisma sedatum est, nulla Synodus a Pontifice, nullus Pontifex a Synodo dissidere visus. » [3]

574. De necessitate habendi Concilia œcumenica quæri solet. Ea non esse absolute necessaria patet: nam Christus nullibi præcepit ea habenda, quamvis congregatis suo nomine se adfuturum promiserit; et tria lapsa sunt sæcula antequam ullum habitum sit. Re quidem vera difficile plerumque est Episcopos ex orbe universo in unum convenire, præsertim quum principes sæpius hostes sint fidei, vel collidant inter se, nec facile sinant Præsules e sua ditione egredi, ut sileamus de itineris et cœtus ipsius incommodis et impensis, quas tolerare ægre possunt Præsules pauperes, gravesque ætate. Igitur divinæ Christi sapientiæ consonum erat penes hujusmodi conventus regimen ordinarium Ecclesiæ non constituere; sed uni committere, qui in negotiis maximi momenti posset collegas sibi, consiliorum, judiciorumque participes, adhibere. Jure optimo Augustinus Pelagianos in Conciliis

(1) Vide *Du Pape*, par De Maistre l. 1. ch. xii.

(2) I. Tim. i. 4. Consulit insignis Præsul Argentinensis in *Discussione Amicali*, vol. 1. p. 181, ut Ultramontenses Theologi, sic enim placuit eos vocare, desinant ea prædicare Sanctæ Sedis privilegia, quæ reditum ad Ecclesiam difficiliorem hæreticis efficiant; quod consilium eo usque nobis probatur, quod nihil ultra fidei certa dogmata exigatur credendum; sed non ideo licet pro nostro arbitrio Sedis illius jura sacra arctare, quæ rite intellecta nihil habent quod cuicumque offensioni esse debeat: nec enim civili reipublicæ, nec singulorum fidelium, vel Præsulum juribus officiunt.

(3) Diss. xvii. in Syn. Rom. an. 532. n. 78. cit. a Gerbert De Communione Potestatis Ecclesiasticæ.

Africanis, quæ sua auctoritate roboravit Sedes Apostolica, damnatos, Concilii generalis prætexentes necessitatem, rejecit, uti supra vidimus. Sic et S. Leo M. de Eutychetis hæresi loquens, « Quamvis evidenter appareat, rem de qua agitur nullo synodali indigere tractatu, [1] consensit tamen ut haberetur ejus corrigendi causa : « ut imperito seni ea in qua nimis caligat veritas innotescat. » [2] Permisit idcirco ut primitus pestifero errore damnato, etiam de ipsius qui impudenter erravit, restitutione tractetur. » [3] Scribens vero ad Marcianum Imperatorem de Synodo', eum per ipsum Dominum Jesum Christum obsecrabat « ut in præsenti Synodo fidem quam beati Patres nostri ab Apostolis sibi traditam prædicarunt, quasi dubiam retractari » haud sineret. Quibus verbis eam quam contra Eutychetem definierat designavit. [4] Cæterum cum magno rei Christianæ profectu aliquando habentur Concilia œcumenica, ob graviora fidei negotia, vel communem Ecclesiæ utilitatem, uti liquet ex Concilio Tridentino, cujus opera et fides claruit, et mores emendati sunt, et tota Ecclesia refloruit. [5]

575. Quæ in Conciliis œcumenicis decernuntur, diversam, pro rerum varietate, obtinent auctoritatem. Fidei definitiones, quæ verbis maxime perspicuis et solemnibus solent proponi, anathemate plerumque contra sentientibus illato, summam habent vim, et toto mentis assensu sunt excipiendæ, uti ex jam dictis patet. Argumenta autem et testimonia, et explicationes, quibus dogmata roborata exhibentur, non tantam habent auctoritatem, quum doctrinæ summam auxilium divinitus promissum spectet. Si Concilium anathema inferat detorquenti Scripturæ testimonium ab obvio sensu, v.g.: « Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto.» *** « Hoc est corpus meum;» ea testimonii explicatio ad fidem pertinet.

576. Leges de Ecclesiæ administratione, et rebus sacris, totam spectant Ecclesiam, universosque ubique fideles obligant, post promulgationem, de qua alias dicetur. Plura sæpius contigit agitari in his Conciliis negotia, præsertim mediis sæculis, de Imperatoris Frederici depositione, de Templariorum criminibus, de bello Crucesignatorum, et de inermibus, præsertim Sanctimonialibus, contra grassantes sævientesque hæreticos Albigenses tutandis. Hæc aliaque plurima hujusmodi, veluti in comitiis generalibus Reipublicæ Christianæ tractata, a summa fidei sunt omnino distinguenda : et de iis judicandum, temporum et adjunctorum habita ratione. [6]

577. Concilia Provincialia, quæ scilicet constant unius provinciæ Ecclesiasticæ Præsulibus, congreganda olim erant bis singulis annis ; [7] sed Tridentina lex ea quolibet saltem triennio coadunanda tantum præcipit. [8] Penes

(1) Ep. xvi. ad Flavian.

(2) Ep. xii. ad Theodos.

(3) Ep. xv. ad Ephes. synod. II.

(4) Ep. xliii. ad Marcian.

(5) « Istoria del Concilio di Trento, dal Pallavicino Introduzione c. viii. » Egregio hoc opere pseudo-historiam Concilii a Sarpi conscriptam mendaciis scatere demonstratum est.

(6) « The church had its councils or convocations of the clergy, which formed the nations professing Christianity into a connexion resembling a federal alliance, and those councils sometimes settled the titles and claims of princes, and regulated the temporal affairs of the Christian powers. The confederacy of the Christian nations was bound together by a sense of common duty and interest in respect to the rest of mankind. » Commentaries on American Law, by James Kent, New York, 1836, part 1, lect. i. p. 9, 10. « What parliament is in England, a general synod was for Christendom, and so necessary was the assistance and authority of the temporal powers conceived to be, (since the Capitularies of Charlemagne,) to the making of such a synod, that without such legal strength it did not proceed. » Vindication of Dr Troy, by J. B.Clinch, Dublin 1804. p.16[illegible]

(7) Conc. Nic. Can. v. Labbe Conc. ii. 238.

(8) Sess. xxiv. de Ref. c. 2.

m, vi sui muneris præcipui, ındi jus. Senior Episcopus ıs, impedito Metropolita, nalem illam convocationem ıes Provinciæ Præsules, qui e pollent, convocandi sunt; e stricta lege tenentur, nisi diantur causa, de qua Conım cognoscit, quod fraterno ıbsentem privat: « usque ad ɔncilium cunctorum Episcoıritatis communione priveljutores Episcopi, si forte lent inter Episcopos Provinsuæ promotionis: [2] sed voto n gaudent, quod solis combus competit: [3] alii Episcopi, opolitæ subjecti, tenentur lege ad eligendum Metrojus Conciliis intersint, quoa vim obtinent in suis diœıanente quoad cætera exemta semel electione, non licet ısilium, sed ejusdem Metroɔdis interesse Episcopus alias tenetur. [4] Metropolita præilio, et nominat sacerdotes Procuratores, præsertim et n, ex assensu tamen Præıorum exquirit sententias. [5] Episcopus unum alterumve ı sibi adsciscere consuevit m. Capitula, scilicet collegia um Ecclesiarum Cathedrahabent interveniendi, sicut , et omnes qui jurisdictio- Episcopalem habent. [6] Saetiam aliis fit aditus ad querelas exponendas. [7] Qui *procurationis* habent litteras ab Episcopis impeditis, sedent cum Episcopis, [8] suffragium consultivum ferunt, imo decisivum, si Concilio placuerit, [9] et decretis subscribunt. [10] Abbates populum subjectum habentes voto decisivo fruuntur: Capitula per delegatos votum consultivum emittunt.

578. In cœtu prævio in quo designantur officiales, pleraque ad ordinem Concilii spectantia statuuntur. Congregationes sacerdotum ad rerum examen deputantur, qui in consessu publico, Episcopis et sacerdotibus simul convenientibus, referunt quæ plerisque visa sint: Episcopi autem seorsim convenientes condunt decreta, juxta majorem suffragiorum numerum. [11] In plerisque Conciliis decreta Archiepiscopi nomine, ex consilio tamen et consensu suffraganeorum Episcoporum, eduntur. [12] Ultra hebdomadam continuari non potest Concilium, nisi ob imminentia negotia. [13] In ultima solemni sessione lectis decretis, et probatis, subscribunt Præsules et Procuratores in altari: nec tamen promulganda sunt, donec Romam missa, examini subjicienda, ut, si opus sit, corrigantur: licet autem ipsis qui subscripserunt reclamare, si in aliquibus quis se senserit gravatum. [14] Confirmatione Pontificia opus non est, sed sufficit ut remittantur emendata: nonnumquam tamen datur ex favore speciali, prout de plerisque Conciliis Baltimorensibus contigit.

ıis episcoporum 14 dist. 18.
ȝ. Rit. 20 Sept. 1596, apud Ferraris, tor, n. 65.
›. t. 1. c. xxxi. §. 2. n. 6. Vide Corde Rome p. 330. Du vote et de la
'rid. supra cit.
Rem. an. 1564 apud Hard. t. x. col. ımeracense t. x. col. 610. Conc. Re83, col. 1311.
us in praxi Conc. Prov. n. 8, 9.

(7) C. Propter Ecclesiast. 1. dist. 18.
(8) Conc. Rem. col. 481.
(9) Benedict XIV. de Syn. l. III, c. xii, §. 6.
(10) Conc. Narbonense an. 1609, c. xxix. in fin. tom. 11. col. Hard. c. xxxii. et Mechlin. col. 1206.
(11) Ferraris Bibliotheca, Concilium Prov. n. 14.
(12) Rhemensia, Mediolanensia, et alia.
(13) Apud Ferrarim, n. 12.
(14) Conc. Narbonense supra cit. Vide etiam Benedict. XIV. de Synodo l. XIII. c. ii.

579. Concilia Provincialia « pro moderandis moribus, corrigendis excessibus, controversiis componendis, aliisque ex Sacris Canonibus permissis, » [1] habentur. Nihil valent decernere contra universalis Ecclesiæ leges,[2] nequidem suffragante consuetudine adversa, quam licet aliquando oporteat tolerare, non tamen decreto roborare, nisi Pontificia implorata auctoritate. [3] Ejus decreta a Pontifice probata vim obtinent per totam provinciam, nec valet ipse Archiepiscopus ea relaxare,[4] nisi in decretis res Præsulum arbitrio fuerit permissa, vel in specialibus rerum adjunctis facultas data censenda sit. Totum Episcoporum singulorum studium in eo ponendum est ut leges provinciæ stricte serventur, quæ eo dirigi debent ut universalis Ecclesiæ leges demandentur executioni: eo enim magis splendebit unitas ordoque, quo hæ ubique obtinent. Concilia Nationalia jam non convocantur absque venia Pontificis, cujus est designare Præsidem.

580. Synodus Diœcesana ex lege Tridentina in qualibet diœcesi quotannis est habenda. Qui ex Sacerdotibus sæcularibus Parochiale obtinent munus, debent omnino intervenire; [5] item Regulares qui curam obtinent animarum. [6] Episcopus suo jure omnes officiales Synodi designat,[7] etiam Procuratorem Cleri, cujus est excipere et exponere querelas, vel vindicare jura. [8] Auctoritas tota penes Episcopum est, qui *statuta* proponit, eaque, auditis objectionibus, vel firmat, vel mitigat, prout in Domino censuerit. [9] Potestas Episcopi in eo versatur ut generales Ecclesiæ leges, vel speciales Provinciæ executioni demandet, adjectis, si visum fuerit, censuris in eas violantes: nec valet aliquid iis contrarium decernere. Potest tamen aliqua præcipere et statuere ultra leges generales, prout rerum specialis conditio exegerit, quin aliquam controversiam, quam Ecclesia agitari sinit, suo judicio dirimat. [10]

CAPUT XX.

DE DISCIPLINA ECCLESIÆ.

581. Concilia præter fidei definitiones pleraque statuunt quæ ad exteriorem statum Ecclesiæ, ejusque administrationem pertinent, quæ disciplinæ nomine veniunt. Hæc omnes complectitur ritus sacros, salva Sacramentorum substantia, quæ a Christo est; omnia jura sacra, iis exceptis quæ Christus ipse statuit; omnes leges Ecclesiasticas, etiam eas quas Apostoli, tamquam Ecclesiæ rectores, statuerunt, totamque externam formam, et gubernationem Ecclesiæ, ad quam etiam pertinet pœnas irrogare, dogmatibus divinitus revelatis, et Hierarchia divinitus statuta semper salvis. Totam disciplinam Apostolis et cæteris Præsulibus Ecclesiæ Christus Dominus permisit, plena eis facta facultate omnia pro sua prudentia moderandi. Amplissima hæc potestas ex eo liquet, quod eos miserit sicut missus est ipse a Patre, et potentiæ supremæ quam in cœlis et in terris accepit, præmiserit mentionem mandato, quo docere et baptizare eis injunctum est, ejusdem potestatis utique factis quodammodo participibus. Quæ ligaverint liganda sunt in cœlis, quæ solverint solvenda sunt: proinde eorum est, pro temporum locorumque varietate, ea statuere quæ ad sacrorum munerum

(1) Trid. Sess. xxiv. de Ref. c. 2.
(2) Bened. xiv. de Synodo Diœc. l. xii. c. 1.
(3) Ibidem l. viii. § 8.
(4) Bened. xiv. de Syn. l. xiii. c. v. 8.
(5) Ibidem, l. iii. c. 3.
(6) Ibid. l. iii. c. 1. § viii. (7) L. iv. c. 1.
(8) Ib. § iv. (9) Ib. l. iii. c. xii. § vii.
(10) Vide totum opus Benedicti xiv. de Synodo Diœc. et Gavanti opus: *Praxis accurata Synodi Diœcesanæ.*

;cus, ad ordinem servandum, et ad lelium ædificationem videantur perti-re, eaque, mutatis adjunctis, tollere, e re Ecclesiæ fuerit.

Propositio.

Habent Ecclesiæ Præsules, servato dine sui gradus, auctoritatem disci-inam moderandi, et variandi, pro mporum locorumque varietate.

582. *Probatur.* Quum amplissimis rbis data sit Apostolis, et eorum ccessoribus potestas, debet ad omnia tendi in ordine spirituali, quæ sua luti natura excepta non sunt: res tem quæ ad disciplinam pertinent bil in se habent, cur exceptæ intel-antur : ergo habendæ sunt veluti bitrio, æquitati, et prudentiæ Præ-lum commissæ. Equidem Apostoli et esbyteri, Episcopi scilicet, in Con-io Hierosolymitano eam explicuerunt i muneris partem: dirempta enim, premo judicio, lite de immunitate ntium a ritibus legis, statuerunt nquam necessariam abstinentiam a focato, a sanguine, et ab idolo-tis, eamque districte injunxerunt. [1] c a Paulo fratribus per Syriam et iciam, quos præcipue decretum re-ciebat, maxime commendabatur: eo enim narratur quod eas per-averit regiones, « præcipiens custo-e præcepta Apostolorum et senio-n »[2] Ipse et Timotheus, « cum per-nsirent civitates, tradebant eis cu-dire dogmata, quæ erant decreta Apostolis, et senioribus, qui erant osolymis. »[3]

583. Paulus etiam jussit : « Omnia undum ordinem fiant; »[4] et se estate Ecclesiæ ordinem statuendi rum apud Corinthios significavit : ætera autem cum venero dispo-n. »[5] Diem primam hebdomadæ veteri Judæorum Sabbato ab Apostolis substitutam, quamvis ex Scripturis non liqueat, certa tamen et concordi omnium sæculorum ab eorum tempo-ribus, traditione et usu constat.[6] In eo maxime claruit amplissima eorum potestas, quod divino præcepto de diei septimæ sanctificatione veluti ne-glecto, vis quippe ejus desierat, novam induxerint obligationem diem alteram, Dominicam merito dictam, ob Christi de morte triumphum celebratum, di-vino cultui dicandi. Jejunium duobus hebdomadæ cujuslibet diebus ab Apo-stolis institutum refert Epiphanius.[7] Jejunium etiam quadragesimale perpe-tuo in Ecclesia servatum, ab antiquis-simis scriptoribus ad Apostolos aucto-res refertur.[8] Liturgiæ substantia, quæ ubique eadem est, ex Apostolico fonte manasse merito censetur. Jura præci-pua, quibus præter Episcopum Roma-num Alexandrinus et Antiochenus anti-qua consuetudine potiri a Nicæno Concilio agniti sunt, Apostolicam ori-ginem produnt. Ritus præcipui in Baptismo ubique servati,[9] et alia om-nia quæ ubique per totam Ecclesiam viguisse noscuntur, quin eorum insti-tutio a Conciliis, Pontificibusve, san-ctione aliqua innotescat, jure optimo, juxta Augustini regulam, ab Apostolis tradita creduntur.

584. Suffragatur tota antiquitas Chri-stiana, quæ eamdem Præsulibus Eccle-siæ potestatem inesse agnovit. Canones qui in Conciliis tum œcumenicis, tum particularibus, sunt lati, indubia sunt monumenta ejus exercitii. Severior inducta est tertio sæculo disciplina, et pœnitentiæ gradus distincti, relicto penes Episcopos indulgentiæ loco. Post rerum vices rigor ille relaxatus est. Plures constitutæ sunt leges quæ om-

(1) Act. xv. 29. (2) Ibidem v. 41.
(3) Ibid. xvi. 4. τὰ δόγματα, τὰ κεκριμένα.
(4) I. Cor. xvi. 40. (5) Ibid. xi. 34. διατάξομαι.
(6) Vide Cave's Primitive Christianity p. I. c. vii.
(7) Hær. lxxv.
(8) Vide Beveresium Cod. Can. prim. Eccl. I. ii. c. ix.
(9) Vide opus jam laudatum Cave, p. 1. c. x.

nes Christifideles obligabant; plurimæ quæ solum spectabant clerum, cujus definiebant jura, præscribebant munera, plectebant delicta. Infinitus esset qui vellet omnia hujus potestatis recensere argumenta.

585. Consonum fuit divinæ Christi sapientiæ, fundamentis suæ reipublicæ jactis, quæ nemo loco movere posset, amplissimam cæteroquin potestatem ejus rectoribus facere : quum enim constaret hominibus ex qualibet natione, et per sæculorum seriem esset duratura, inter infinitas gentium temporumque varietates et vices, sapientissimum erat consilium perpauca statuere quæ varietatem non admitterent, et amplissimam facere rectoribus, quos designavit, facultatem cætera omnia, prout visum fuerit, statuendi, moderandi, et pro necessitate mutandi : sic enim et omnium provisum est utilitati; et unitati etiam in eo consultum est, quod judicium penes Præsules foret.

Objectiones.

586. *Obj.* 1. Disciplina penes ipsum cœtum fidelium est, ubicumque terrarum, cui Christus omnem necessariam potestatem contulit. Matt. xviii. 17, 18. I. Cor. v. 4, 5. 13. II Cor. 2, 6, 8. Ita Baptistarum confessio, c. xxvii.

587. *Resp.* Rectores posuit Christus quibus potestatem omnem delegavit, uti ex ipsis objectis locis constat; nam Apostolos allocutus est apud Matthæum, et Paulus potestatem ipse exercuit, nemine sibi assidente, quamvis spiritu veluti adscitis Corinthiis, quorum causam agebat, incestuosum plectendo; nec nisi eo indulgente reus fraterni consortii juribus est iterum donatus. Nihil certe ex illis locis colligitur quo cœtum fidelium sua veluti auctoritate aliquid in disciplina statuere vel tollere posse conficiatur.

588. *Obj.* 2. Ipsi Patres Ecclesiæ claves datas tradunt, Augustino dicente, Petrum claves dum acciperet Ecclesiam repræsentasse. Christus etiam ad Ecclesiam discordias referendas jussit.

589. *Resp.* Potestas Ecclesiastica in rebus supra naturam versatur, ideoque a Deo solo potest provenire : constat autem non fidelium cœtui, sed Petro et Apostolis eam tributam. Quod autem dicant Patres nonnulli Ecclesiæ datas claves, facile intelligitur, quum in omnium utilitatem data sit, perpetuo mansura, qua ratione loquendi utimur etiam impræsentiarum, de potestate per Præsules exercenda disserentes. Petrus idcirco Ecclesiam repræsentasse dicitur, quod sibi, tamquam ejus Primati, data sit potestas, in ejus utilitatem exercenda : « cujus Ecclesiæ Petrus Apostolus propter Apostolatus sui primatum gerebat figurata generalitate personam, » uti ait Augustinus.[1] Sic pastor ovile repræsentat, Rex regnum, Episcopus diœcesim, pater familiam. Quod autem ad Ecclesiam querelæ sint referendæ ex Christi præcepto, de Præsulibus intelligendum plane est : nam postquam dixerat ethnicum habendum quicumque Ecclesiam non audiret, statim Apostolos allocutus est : « Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in cœlo. »[2]

590. *Obj.* 3. Saltem Ecclesia quæque nationalis auctoritatem habet statuendi, variandi et abolendi ritus; nec ea potestas arctari debet.[3]

591. *Resp.* Non unius gentis Ecclesiam constituit Christus, sed omnium gentium, et totius ovilis curam uni concredidit, quem cæteris Apostolis præfecit, unitatis servandæ causa. Ergo nulla Ecclesia jura habet specialia ex Christi institutione, sed ordinem sequi

(1) Tract. 124. in Joann., n. 5.

(2) Matt. xviii. 18. (3) Art. xxxiv. Anglic.

debet in Ecclesia universali statutum, nisi quatenus indulserit suprema ipsius Ecclesiæ auctoritas. Unitas necessario servanda est, et auctoritati obtemperandum.[1]

592. *Obj.* 4. Illa in re disciplinari varietas quæ penes Episcopos dicitur, pugnat cum jactata fidei et dogmatum per omnia sæcula unitate: disciplina enim dogmatibus nititur. Sic pœnitentiæ antiquus rigor cum recentiori indulgentia omnino pugnat, et tota facies Ecclesiæ alia exhibetur.

593. *Resp.* Unitas necessario exigit dogmatum concordiam, et regendi eamdem potestatem: sed cætera pleraque variari possunt. Est quidem intimus nexus dogmata inter et disciplinam, quatenus hæc illis nititur, et eorum est index; quapropter jure meritoque pœnitentiæ canonibus utuntur Theologi, ut probent fidem Ecclesiæ semper fuisse, pœnas temporales subeundas ad peccata luenda; sed nova disciplina non novum dogma necessario inducit: patet quippe Ecclesiam id quod olim adhuc docere, licet ob hominum infirmitatem jam non injungat severiora illa opera, quæ, Novatianis grassantibus, visa sunt injungenda, ad tollendam nimiæ indulgentiæ, quam objiciebant, in gravioribus remittendis delictis, speciem. Qui putant aliam esse Ecclesiæ faciem hodiernam ab illa priorum sæculorum, debent animadvertere omnia in rerum conditione plurimum mutata, solamque superesse Ecclesiam fide eadem, eodemque regimine, per tot vices consistentem.

CAPUT XXI.

DE JUDICIIS ECCLESIASTICIS.

594. Conciliorum et Pontificum auctoritas in judiciis de fidei controversiis maxime explicatur. Ad hæc referenda sunt quæ de morum principiis aliquando proferuntur; ad doctrinam scilicet pertinet morum statuere regulas, et pravis contra eas hominum commentis damnatis, puritatem et sanctitatem Evangelii vindicare. Id tamen animadvertendum nonnullas aliquando proscribi sententias ob nimiam earum latitudinem; quippe quæ universaliter acceptæ, et in agendi normam assumptæ, possent laxioribus favere moribus, quamvis forsan in aliquo rerum eventu, perspectis adjunctis, possent sustineri. Ad Ethicen autem ampliorem explicationem remittimus.

595. Cum docendi et definiendi auctoritate intimo nexu conjungitur Ecclesiæ judicium de libri alicujus sensu orthodoxo, vel hæretico: nam pertinet ad doctrinam eos designare libros quibus veritates revelatæ proponuntur, et fideles errorum monere, quibus alias facile imbuerentur, ex librorum qui specie catholici sunt lectione. Hanc potestatem exercuit Concilium Constantinopolitanum II. quod V. Concilii œcumenici nomen et authoritatem obtinuit; quodque tria capitula, scripta

(1) « All difference between church and church in points of discipline is bad, unless immemorial and prescriptive: or unless induced by the manifest and incontrovertible necessity of *self-preservation*, that is to say, of the preservation of Christianity itself; or unless introduced to the church at large under that authority, and by that mediation, which the world of Christians has recognized as the arbitrator, and pacifier, and chief of its federal system. In proportion as any local church will nationalize its discipline without the previous conditions, which I have mentioned, in the same proportion does it become selfish and inhospitable; in the same proportion does it tend to overrate its own innovations, and to undervalue the blessing of *one heart and soul*, animating the world and owning kindred in truth and in practice, with every true believer in Christ. » Clinch, Letters on Church government, p. 123.

scilicet Theodori Mopsuesteni Episcopi, epistolam Ibæ Edesseni ad Marim Persam, et libros Theodoreti adversus S. Cyrillum, damnavit.

596. Eo in judicio Christi promissiones Ecclesiæ factas allegaverunt Patres, ut authoritatem et fidem sibi conciliarent : et re quidem vera valuit apud Ecclesiam universam, quamvis vehementius aliquandiu restiterint plures Ecclesiæ occidentales, quæ œcumenicam Synodi auctoritatem non agnoscebant, et injuriam Chalcedonensi Concilio, quod Ibam et Theodoretum in Episcoporum cœtum exceperat, inferri putabant. Studium Pontificum ut ubique obtineret, ostendit illis esse persuasum, judicium semel latum, et a Vigilio Pontifice confirmatum, retractari non posse, sed id habere ponderis, quod aliis de fide decretis Ecclesiæ inest. *OEconomia* quidem usi sunt, non statim ab Ecclesiæ consortio præcidendo, qui reluctabantur, quia eos fide consentientes noverant, sed errore facti laborare, quod libros Chalcedonensibus Patribus censerent probatos : nunquam tamen destiterunt, donec, dissipata omni nebula, judicium apud omnes exceptum sit, pertinacibus Episcopis Istriæ tandem abscissis.

597. Hæc Ecclesiæ auctoritas infallibilis in sensu librorum determinando in quæstionem est vocata, damnato libro Jansenii Episcopi Iprensis, qui « Augustinus » dicitur; quum enim inde extractæ fuerint quinque propositiones, quæ totius operis substantiam virusque complectebantur, negarunt libri patroni eas eo contineri, saltem eo sensu quo damnatæ sunt : et Pontifices mentem auctoris non esse assecutos fidenter affirmarunt. Multæ secutæ sunt lites, tricæque, Jansenianis eorum placita intra Ecclesiam propagare studentibus, cujus auctoritati in re fidei plenum profitebantur obsequium, errorem *facti*, uti dicebant, in judicio contra Jansenii librum lato allegantes. Eis favere visa est Theologorum sententia in factis errari posse, quum ex hominum pendeant testimonio. Cæterum toto cœlo distant inter se facta *personalia*, in quibus, uti ait S. Thomas, « Possibile est judicium Ecclesiæ errare propter falsos testes; »[1] et facta *dogmatica*, quæ personam non respiciunt, sed libri sensum : hæc enim jure optimo ad doctrinam referuntur; et totum Ecclesiæ judicium nititur collatione eorum quæ libro continentur cum doctrina divinitus tradita. Si ejusmodi judicio error subesse posset, impune grassarentur hæreses, quum quisque verbis Ecclesiæ dogmata profitens, ea pro arbitrio explicaret, quin libri ejus certo innotescerent vitandi : quod Jansenianis contigit, qui ipsa sui magistri placita propagare studebant, menti ejus se adhærere profitentes, quam a Calviniana quinque propositionum interpretatione longe abesse dicebant.

598. Allegabant etiam insignes Theologos docuisse Patres VI. Synodi judicando de Honorii Pontificis, ad Sergium Constantinopolitanum Patriarcham, epistolis, errasse, qui scilicet hæretico Honorio anathema idcirco dicebant, quamvis nulla hæresis iis epistolis contineatur. Sed nec hi patroni adhibendi sunt; nec enim ullum protulit judicium Concilium illud de Honorii epistolis, sed ipsi dicebant anathema, (si genuina sint acta) quod scilicet visus fuerit Monothelitis hæreticis connivere, silentium utrique parti injungendo, quum Catholicæ veritatis liberam prædicationem contra novitium errorem urgere oporteret. Putabat

(1) Quodlibet. 9. qu 8. art. ult.

Bellarminus eos epistolarum tenorem non rite intellexisse, nec animum Pontificis æque interpretatos, sed falsis rumoribus deceptos, et iniquis suspicionibus abreptos, injuriam orthodoxi Præsulis memoriæ irrogasse. [1] In re hujusmodi errari posse in comperto est: factum enim est personale, quamvis scriptorum lectio eos movisse dicatur, non sola tamen, de quorum sensu haud prolatum est solemne judicium. Qui Ecclesiæ auctoritatem hac in re propugnant, ea tantum tuentur judicia solemnia quæ libri sensum, prout jacet, respiciunt. Hæc in Galliis per sæcula fere duo exarserunt dissidia, inter Catholicos et Jansenianos; sed Pontifices instituerunt, donec ab omnibus de hæresi suspectis juramentum exigi consueverit, se damnare ex animo librum Jansenii *in sensu ab auctore intento*, scilicet quem suo expressit libro.

599. Hermes, Theologus Germanus, qui industria magna et eruditione fidem Catholicam propugnare studuerat, plura excogitavit minus accurata, et a sana doctrina aliena, quæ S. Sedes novissime damnavit. Ejus placitis nimis inhærentes aliqui ejus discipuli, Jansenianorum premere vestigia dicuntur, libros scilicet non rite intellectos affirmantes : sed manet judicium fixum.

600. Judicia Ecclesiastica aliquando feruntur contra librum, quin certas aliquas propositiones feriat; quo in casu tenendum est librum pravam aliquam doctrinam continere, nisi forsan constet eum cum cæteris scriptis damnatum *in odium auctoris*, uti dicitur; quod plerumque contingit de hæresiarchis, aliisve insignibus impietate : Ecclesia enim ut hæreseos odium manifestet, et ut periculo eripiat fideles, latet quippe sæpius sub herba anguis, consuevit scripta omnia primipilorum hæreseos procul a filiorum suorum manibus esse jubere.

601. *In globo*, uti Theologi loquuntur, damnantur nonnumquam propositiones plurimæ, congestis scilicet censuris, quin quæ unicuique conveniat definiatur. Hæc damnationis forma a Concilio Constantiensi, a Leone X, et a pluribus Pontificibus adhibita, inservit ut respuantur propositiones, utpote aliqua ex notis appositis dignæ.

602. *Quid valeat Ecclesiæ judicium de viri alicujus jam defuncti sanctitate et gloria quæritur :* constat quippe martyres tribus prioribus sæculis magnæ venerationi habitos, [2] alios autem pietate illustres parem honorem et cultum sequentibus sæculis obtinuisse. Id sæpe contigit ex rei ipsius claritudine; quum enim fidelis aliquis magna cum animi constantia Christum coram ethnicis fuisset confessus, et inter tormenta lætus obiisset, martyrii memoria quotannis est celebrata, ex fidelium pietate, et Episcoporum assensu. Sic etiam miræ nonnullorum virtutes, quas nonnumquam miracula in vita, et post mortem, eorum invocata ope, patrata, probabant, similem provocabant cultum. Martyrii vel vitæ sanctioris celebritas, et miraculorum frequentia, fecerunt ut cultus quorumdam per universam diffunderetur Ecclesiam; dum alii nonnisi in quibusdam provinciis colerentur. Qui in monasteriis vitæ sanctitate claruerunt, Sanctorum albo, quod servabant in posterorum exemplum, inserebantur. Ad sæculum usque duodecimum

(1) L. 4 de Rom. Pont. c. xi.

(2) Extat epistola Ecclesiæ Smyrnensis de Polycarpi martyrio apud Eusebium. Inde patet martyrum memoriam quotannis celebrari jam consuevisse medio sæculo secundo, et eorum reliquias magni habitas.

varii fuerunt hac in re mores, donec Pontifex Alexander III, ad præcavendos abusus et errores, auctoritatem Sanctos solemniter declarandi, seu, ut aiunt, *canonizandi*, sibi reservaverit: ex quo tempore magna adhibita est cautela ne in re tanti momenti aliquis error subesse posset. Haud ægre fatemur fieri potuisse ut aliquis, ex populari opinione et fama, alicubi in veneratione haberetur, qui revera Sanctus non esset: non ita tamen per totam Ecclesiam, vel magnam ejus partem, solemnem habuisse cultum, vel solemni decreto inter Sanctos referri. Re quidem vera Christum numquam rem adeo fœdam in sua Ecclesia ubique obtinere permissurum existimandum est, ut cultus solemnis damnato homini exhibeatur. Speciale Spiritus sancti lumen Pontifici in canonizatione Sanctorum adesse pie credimus, quamvis non fide divina. Pleraque quæ in Breviario referuntur magnam merentur fidem, sed quædam minus certa irrepserunt, ex supposititiis actis martyrum desumpta, vel ex medii ævi Legendis, vel aliis documentis haud omnino certis. Id autem dubium non reddit martyrium ipsum, vel vitæ sanctitatem; sæpius enim utrumque certissima traditione, et publico cultu, ab ipso quo floruit Sanctus tempore, est celebratum, diu antequam aliquis aggressus fuerit rerum gestarum seriem scripto celebrare.

603. Judicia Ecclesiastica de personis, seu de speciali aliquo casu, non adeo sunt certa: aliquando enim opinione, vel testium fide, qui fallere possunt, nituntur; quapropter Innocentius III. consultus de excommunicato, qui pœnitentiæ indiciis datis discessit haud absolutus, permisit, ut prævio absolutionis ritu, pro eo, tamquam Ecclesiæ membro, oraretur; id simul advertens: « Judicium Dei veritati, quæ non fallit nec fallitur, semper innititur: judicium autem Ecclesiæ nonnumquam opinionem sequitur, quam et fallere sæpe contingit, et falli: propter quod contingit interdum, ut qui ligatus est apud Deum, apud Ecclesiam sit solutus: et qui liber est apud Deum, Ecclesiastica sit sententia innodatus. » [1] Cæterum ne alicui fiat injuria, Ecclesia formam processus jam ab antiquissimis temporibus instituit, testes examini subjecit, reo se defendendi fecit facultatem, aliasque plurimas adhibuit cautelas, ut quod rectum justumque decerneretur: nec nisi rerum veluti evidentia coactus, potestatem suam censuras irrogando exercere consuevit. [2] Quo magis valuit *in foro externo*, eo cautius lentiusque in criminum indagine processit, sed sublata jam illa judicii forma et solemnitate in nonnullis regionibus, ea nihilominus ubique semper adhibenda est diligentia, qua rerum veritas constet. Ubi nulli citari valent testes, nullaque vis sententiæ in foro civili agnoscitur; imo imminente litis periculo sub prætextu famæ læsæ, cum scandalo apud hostes fidei, si allegetur crimen, et ipsorum testium infamia vel pudore, mirum non est Ecclesiasticam potestatem omni externo præsidio destitutam, et odio et discrimini facile objectam, pleraque omittere quæ alias servanda forent, ut omnibus judicii æquitas pateret. Sed de his fusius alio loco.

604. Sectæ etiam sibi vindicant judicandi potestatem, et criminum graviorum reos, vel sectæ dogmata præcipua impugnantes e suo gremio nonnumquam dimittunt. [3] quamvis se errori in ipsis dogmatibus definiendis agnoscant obnoxios. Injuria autem fieri videtur, dum incerta dogmata in legem

(1) Cap. A *Nobis*, de Sent. Excom.

(2) Vide Devoti Instit. Can. l. iii. tit. 1. § xxvi.

(3) Presbyterian form of government, ch. viii.

udicandi usurpantur, et tribunal pure humanum fidei causam agit, hæresim quam vocant puniendo exclusione a cœtu. In sola Ecclesia Catholica æquitas judiciorum in reos contra fidem apparet, quippe quæ veritate dogmatum certo cognita nititur.

CAPUT XXII.

DE POTESTATE ECCLESIASTICA.

605. Potestas quam Præsulibus Ecclesiæ vindicavimus, docendi munus præcipue spectat, una cum Sacramentorum dispensatione, et animarum regimine. Provenit a Deo, et ad salutem dirigitur, totaque in eo est ut homines singulos subsidiis supernaturalibus adjuvet, et totam Rempublicam Christianam moderetur, et gubernet. Quum Ecclesia non unius gentis contineatur finibus, sed per totum terrarum orbem usquequaque diffusa sit, ea in imperio, regno, vel republica civili quacumque esse dici nequit. Sunt quidem fideles, qui ad Ecclesiam pertinent, in republica, vel regno, et munia omnia optimorum civium persolvere tenentur, sancte servando leges patrias, et magistratus honore prosequendo: sanctiora munera in republica Christiana persoluturi. Plurimum laborarunt fidei hostes ut hæc Christiani hominis erga utramque societatem, civilem scilicet et spiritualem, munia secum invicem pugnare ostenderent: et omnem adhibuerunt artem, ut Ecclesiæ potestatem in filios suos imminuerent et impedirent, prout fit plerumque. Sed Constitutione Fœderatarum provinciarum omnis denegatur potestas Congressui liberum Religionis exercitium impediendi; [1] quapropter rebus spiritualibus non se immiscet. Præstat tamen, ad accuratam rerum distinctionem libertatem Ecclesiæ, et supremam in rebus spiritualibus auctoritatem, specialiter vindicare.

Propositio 1.

Potestas Ecclesiæ Præsulum in iis quæ ad salutem et animarum regimen pertinent, est plena et suprema; nec pendet ullatenus a potestate civili.

606. *Probatur 1.* Potestas quæ a Deo ipso provenit et amplissimis verbis est data, non pendet ab alia potestate, quæ in res circa quas illa versatur nullam omnino auctoritatem a Deo recepit, nec ullam ex natura rei antea possidebat. Deus autem potestatem Ecclesiasticam Apostolis tribuens, nec eos civili potestati subjici in ea exercenda se velle declaravit, qui nec ad id rei natura tenebantur: ergo potestatem in his rebus supremam et independentem acceperunt. Equidem Christum non voluisse Apostolos in exequendo munere sibi commisso civili potestati subjici patet; verbis enim amplissimis auctoritatem illis demandatam significavit, quin de civili potestate aliquid diceret: « Quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in cœlo, » et suæ potestatis præmissa declaratione, munus docendi et baptizandi injunxit. « Data est mihi omnis potestas in cœlo, et in terra. Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos... Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi. » [2] Et alias: « Sicut misit me Pater, et ego mitto vos. » [3] Quum Christus a civili potestate minime penderet in cœlesti tradenda doctrina, auctoritas Apostolis concessa, quæ ab ipso manat, suæque adsimilatur, non est censenda ullatenus a potestate civili pendere. Sic etiam Petro pascendi oves cura, instar Christi, qui Pastor est bonus, demandata

(1) Amendment to the Constitution of the United States, Article 1.

(2) Matt. xxviii.

(3) Joan. xx. 21.

est, et suprema auctoritas in regno spirituali, scilicet Ecclesia, clavium symbolo designata : nullo dato indicio alterius a qua penderet potestatis. Imo Christus Apostolos monuit eos coram tribunalibus adducendos, et omne suppliciorum genus sui causa a principibus sæculi passuros, hortans ut non timerent eos qui vitam hanc eripere valent. Eorum igitur auctoritatem Evangelicæ veritatis diffusioni adversam nihili faciendam docuit, limitibus civilis potestatis alias indicatis : « Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari; et quæ sunt Dei, Deo. » [1]

607. Apostolus Paulus docet Episcopos a Spiritu sancto positos ad regendam Ecclesiam Dei, [2] et Pastores et Doctores a Christo datos in consummationem Sanctorum, et in ædificationem corporis Christi. Monuit etiam Timotheum et Titum, ut munere suo magna cum fiducia fungerentur : « Non enim dedit nobis Deus spiritum timoris. » [3] Nihil dixit quo insinuaret principes sæculi aliquas habere partes in rebus spiritualibus, vel eorum auctoritatis adversæ rationem habendam. Equidem Christus et Apostoli civili auctoritati in ordine civili obtemperandum docuerunt; sed nullam eis competere potestatem in res spirituales, exemplo et agendi ratione satis ostenderunt. Patet igitur nullam a Christo civili potestati in eas auctoritatem tributam, sed totam Ecclesiæ Præsulibus.

608. Auctoritatem in res spirituales ex natura veluti rei, potestati civili non esse annexam, liquet ex fine propter quem hæc statuta est, bonum nempe hominum temporale; ad quod tantum obtinendum hac potestate principes magistratusque civiles fruuntur : potestas autem Ecclesiastica, docendi nimirum veritates a Deo revelatas, Sacramenta administrandi, leges condendi quæ obices salutis tollant, et subsidia ad sanctitatem adipiscendam suppeditent, est plane supra naturam, adeoque nemini competere potest, absque speciali Dei concessione.

609. *Probatur* 2. *ex historia Ecclesiæ.* Per tria priora sæcula fides propagata est, et omnia sacra munia peracta, frustra sævientibus Imperatoribus ethnicis. Postquam Imperatores ipsi Christianam amplexi sunt fidem, fuerunt quidem ex illis qui rebus Ecclesiasticis sese nimis immiscerent, præsertim Arianismi fautores; sed piissimi Principes se nullum jus in res sacras habere fassi sunt, et liberam reliquerunt Præsulibus facultatem eas suo arbitrio moderandi. Sic Basilius Imperator in VIII. Concilio œcumenico laicos monuit iis non licere de Ecclesiasticis causis sermonem movere, « hoc enim investigare et quærere, Patriarcharum, Pontificum et Sacerdotum est, qui regiminis officium sortiti sunt, qui Ecclesiasticas et cœlestes claves adepti sunt, non nostrum, qui pasci debemus, qui sanctificari, qui ligari, vel a ligamento solvi egemus. » [4]

610. Præsules autem sæpius Principes, ut sese officio continerent, monuerunt. Sic cum laude commemorat Athanasius quæ Osius Constantio respondit : « Ne te misceas ecclesiasticis, neque nobis in hoc genere præcipe, sed potius ea a nobis disce. Tibi Deus imperium commisit; nobis quæ sunt Ecclesiæ concredidit. Quemadmodum, qui tibi imperium surripit, contradicit ordinationi divinæ, ita et tu cave ne quæ sunt Ecclesiæ ad te trahens, magno crimini obnoxius fias. « Date, » scriptum est, « quæ sunt Cæsaris, Cæsari, et quæ sunt Dei, Deo. » Neque igitur nobis in terris imperium tenere, neque tu thymiatum et Sacrorum potestatem habes, Imperator. » [5]

(1) Matt. xxii. 21. (2) Act. xx. 28. (3) II. Tim. i. 7. (4) *Act. x. col. 920.* t. v. col. Hard.

(5) Ep. ad Solit. vitam agentes, p. 156, Bas. 1564.

611. Gelasius P. ad Anastasium Imperatorem scribens, eum sui officii memorem facit : « Absit, quæso, a Romano Principe, ut intimatam suis sensibus veritatem arbitretur injuriam. Duo quippe sunt, Imperator Auguste, quibus principaliter mundus hic regitur, auctoritas sacra Pontificum, et regalis potestas. In quibus tanto gravius est pondus sacerdotum, quanto etiam pro ipsis Regibus in divino reddituri sunt examine rationem. Nosti etenim, fili clementissime, quod licet præsideas humano generi dignitate, rerum tamen Præsulibus divinarum devotus colla submittis, atque ab eis causas tuæ salutis expetis : inque sumendis cœlestibus Sacramentis, eisque, ut competit, disponendis, subdi te debere cognoscis religionis ordine potius, quam præesse. Nosti itaque inter hæc, ex illorum te pendere judicio, non illos ad tuam velle redigi voluntatem. Si enim, quantum ad ordinem pertinet publicæ disciplinæ, cognoscentes imperium tibi superna dispositione collatum, legibus tuis ipsi quoque parent religionis Antistites, ne vel in rebus mundanis excluse videantur obviare sententiæ; quo, rogo, te decet affectu eis obedire, qui pro erogandis venerabilibus sunt attributi mysteriis ? » [1]

612. Ex unitate, quam necessariam Ecclesiæ proprietatem demonstravimus, ipsius potestatem supremam esse, et a civili nullatenus pendere, jure meritoque infertur. Si enim ullatenus a Principibus vel magistratibus quibuscumque penderet Ecclesiasticæ potestatis exercitium, sacra communionis jura inter fideles diversarum gentium vix servari possent; disciplina regimenque Ecclesiasticum pro magistratus civilis arbitrio variaretur; ipsaque fides gravissimo periculo objiceretur : [2] magistratus scilicet liberam veritatis prædicationem coerceret. Tota Ecclesiæ historia rem facit exploratam : gravissima enim dissidia et calamitates ex impedimentis a civili potestate objectis plerumque contigerunt. Imo hodierna rerum conditio in pluribus regnis, in quibus civilis potestas sese rebus Ecclesiasticis immiscet, libertatem electionis Præsulum, horumque in coercendis subditis arbitrium imminuendo, id probat. E contra ubicumque Ecclesia sua gaudet libertate, fidelibus Episcopo suo subjectis, Episcopis Pontifici, pulcherrimus est ordo unitatis custos.

Objectiones.

613. *Objiciunt* 1. Dominationem vetuit Christus, sicut et Apostolus Petrus; Paulus etiam se fidei haud dominari professus est.

614. *Resp.* Jam alias ostendimus Christum tyrannidem, fastumque vetuisse, ne Apostoli Præsulesque, instar Regum ethnicorum, potestate sibi tributa gloriarentur, eaque in subditorum gravamen uterentur. Humilitatis igitur commendat exercitium, ut quo magis auctoritate præstant, præeant omnibus virtutum exemplo. Id etiam suadet Petrus. Paulus autem se Corinthiorum fidei non dominari dicit, quod fidei, quam profitebantur, occasione nullam in eos exerceret tyranidem, sed potius eorum felicitati studeret : fides enim omnis boni illis erat occasio. Plura scilicet apud Corinthios Apostolicæ potestatis exercitium provocabant, quos pœnis severissimis se plexurum, ni corrigerentur, minatur. Scribendum tamen prius duxit, itinere dilato, ut pœnarum metu, delinquentes ad bonam redigerentur frugem. Ne autem existimarent auctoritatem hujusmodi dominationem præseferre, adeo ut fides illorum tyrannidi eos subjiceret, monet

(1) Ep. iv. ad Anast. col. 893. t. ii. col. Hard.

(2) Vide Zallinger l. v. Jus Eccles. pub. n. ccclvi. 1.

eos gaudium, animique veram lætitiam inde comparari; quum fide in Christo starent, cœlestium bonorum facti participes. « Ego autem » inquit « testem Deum invoco in animam meam, quod parcens vobis, non veni ultra Corinthum: non quia dominamur fidei vestræ, sed adjutores sumus gaudii vestri: nam fide statis. »[1] Cæterum se vera potestate præditum exhibet: « Ideo hæc absens scribo, ut non præsens durius agam, secundum potestatem, quam Dominus dedit mihi in ædificationem, et non in destructionem. »[2]

615. *Obj.* 2. Potestas illa suprema vel pœnas irrogare valet temporales, utpote ad homines coercendos necessarias, vel inanis erit: jam vero eas absque civilis potestatis injuria ferre nequit. Ergo frustra dicitur suprema.

616. *Resp.* Quæ a Christo tributa est Ecclesiæ potestas spiritualis est, ad animarum salutem directa: nec ideo inanis vel levis momenti; censuræ enim, quarum summa est excommunicatio, conscientiam ligant, utpote quæ in cœlis ratæ habentur. Equidem Paulus veram potestatem in Corinthium exercuit, quamvis pœna ab humanis suppliciis longe differret.[3]

617. *Obj.* 3. Ecclesia quæcumque necessario subjacet Reipublicæ civili, quæ nullum sectarum agnoscit discrimen.

618. *Resp.* Nullam Respublica civilis apud nos sibi in sacra vindicat auctoritatem, ideoque non pugnat cum suprema Ecclesiæ in rebus sacris potestate. De cœlesti hac civitate docet præclare Augustinus: « Legibus terrenæ civitatis, quibus hæc administrantur, quæ sustentandæ mortali vitæ accommodata sunt, obtemperare non dubitat. * * * Hæc ergo cœlestis civitas dum peregrinatur in terra, ex omnibus gentibus cives evocat, atque in omnibus linguis peregrinam colligit societatem; non curans quidquid in moribus, legibus, institutisque diversum est, quibus pax terrena vel conquiritur, vel tenetur; nihil eorum rescindens, nec destruens, imo etiam servans ac sequens: quod licet diversum in diversis nationibus, ad unum tamen eumdemque finem terrenæ pacis intenditur, si religionem, qua unus summus et verus Deus colendus docetur, non impedit. Utitur ergo etiam cœlestis civitas in hac sua peregrinatione pace terrena, et de rebus ad mortalem hominum naturam pertinentibus, humanarum voluntatum compositionem, quantum salva pietate ac religione conceditur, tuetur atque appetit. »[4]

619. *Obj.* 4. Suprema auctoritas civilis debet omnes cives regere; Apostolus enim præcipit: « Omnis anima

(1) II. Cor. i. 23. Menochius recte interpretatur « Non dixi *parcens* vobis, quod dominemur vobis fide, id est propter fidem vestram. » Hanc explicationem præbet Macknight, textum Græcum appellans: οὐχ ὅτι κυριεύομεν ὑμῶν τῆς πίστεως, nam articulus pronomen præcedere debet, ut « fides vestra » intelligeretur, uti ad Rom. c. i. 8. Erasmus præiverat ἕνεκα Græcorum more supplendum docens. « The Apostle could not say with truth that he and his brethren had not dominion over the faith of all who professed to believe the Gospel. » Macknight in locum. τῇ γὰρ πίστει ἑστήκατε videtur conditionem eorum qui in Christo stabiliuntur ejus donorum facti participes, indicare, non solam fidei firmitatem. Confer Rom. V. 2. et xi. 20. σὺ δὲ τῇ πίστει ἕστηκας dixerat quippe Apostolus Judæos tamquam ramos fractos, ab arbore vitæ excisos, Christianos vero jam docet ei insertos, fide scilicet Deo intime conjunctos, et pinguedinis gratiæ cœlestis participes factos. Gaudium inde ortum significat, sicut et alias: Πάσης χαρᾶς καὶ εἰρήνης ἐν τῷ πιστεύειν. Rom. xv. 13. (2) Cor. xiii. 10.

(3) « There is a power within the church to cast those out which do not belong to it; for if any *neglect to hear the church*, saith our Saviour, *let him be unto thee as a heathen man and a publican*. By great and scandalous offences, by incorrigible misdemeanors, we may incur the censure of the Church of God, and while we are shut out by them, we stand excluded out of heaven. » Pearson on the Creed, Art. IX. Verba quidem sunt hæc ad fallendum composita.

(4) De Civ. Dei, l. XIX. c. xvii.

testatibus sublimioribus subdita . »[1] Invigilare etiam debet publicæ uti, quæ ex Religionis negotio ma- ıe pendet.

620. *Resp.* Auctoritas civilis cives nes respicit in iis quæ ad pacem utemque publicam directe pertinent, l nihil valet in rebus supranaturalis linis, quæ totæ ex Deo divinisque titutis pendent. Omnis anima subli- ribus potestatibus subjicitur in iis e cujusque potestatis ditione con- entur; ideoque Christifideles debent nia boni civis munia explere. Vigi- tia rectorum Reipublicæ in eo po- ıda est, ut ordo paxque societatis vetur, ideoque puniunt eam vio- tes prætextu Religionis : sed non ent suam extendere auctoritatem ad sacras, quas Præsules suo jure derantur, cum magno morum et licæ salutis profectu.

621. *Obj.* 5. Bonus civis non potest toritatem republica superiorem oscere; ideoque Catholici patriæ et ublicæ hostes censendi sunt, Prin- m alienum agnoscentes.

622. *Resp.* Nullam agnoscunt Catho- auctoritatem in rebus civilibus præ- patriæ rectores legitime constitu- . Patriam amant, concivibus student nia persolvere charitatis officia; rim Deo inserviunt, Ecclesiæ Præ- ibus in rebus spiritualibus obtem- antes « in ea republica cujus condi- rectorque Christus est : si et ipsam publicam placet dicere, quoniam ı rem populi esse, negare non pos- ıus. »[2]

623. *Obj.* 6. Suprema illa Ecclesiæ toritas civilem auctoritatem evertit, infirmat, præsertim quum Romano tifici, tamquam Monarchæ, Catho- se subjici profiteantur : quod Boni- us VIII. de fide tenendum definivit, nem humanam creaturam de neces- sitate salutis ei subjiciendam, etiam in temporalibus.[3] Ergo evanescit fides patriæ et reipublicæ debita, vel tota a Pontificis nutu pendet.

624. *Resp.* Quæ Ecclesiæ vindicatur auctoritas nullo modo officit civili po- testati; est enim ordinis diversi. Pon- tifex Romanus vices Christi, cujus regnum non est hujus mundi, gerens, nos regit, non Regum terrenorum, sed pastoris instar, pabulo doctrinæ, et legibus sanctis, quæ omnes ad animæ salutem diriguntur. Temporali ejus principatui subjiciuntur qui civili ejus ditione tenentur, non autem fideles per orbem, qui patriis adhærent institutis, et ea totis viribus propugnant. Quod Bonifacius VIII. de fide tenendum do- cuit, spectat ad subjectionem hominum omnis vitæ conditionis Episcopo Ro- mano, tamquam supremo in terris Ecclesiæ rectori. Recepta habet lectio : « Subesse Romano Pontifici omni hu- manæ creaturæ declaramus, dicimus, definimus, et pronuntiamus omnino esse de necessitate salutis. « Quod si alia lectio verior cuiquam videatur, non ideo definitio de subjectione Principum in temporalibus est intelli- genda; nam disceptando, potius quam definiendo, dicit Pontifex : « Si deviat terrena potestas, judicabitur a pote- state spirituali. » Ad omnem tollendam ea de re ambiguitatem, Clemens V. Constitutione speciali res revocavit ad eam conditionem in qua fuerant ante editum Bonifacii decretum. Quod autem subjectio Romano Pontifici, tamquam Ecclesiæ Universalis capiti, pronun- tietur necessaria, jura Principum vel rerumpublicarum non lædit : nam re- spicit ea quæ ad salutem pertinent. « Unam sanctam Ecclesiam, Catho- licam, et ipsam Apostolicam, urgente fide credere cogimur et tenere. * * * Unum corpus, unum caput. » Plenam

[1] Rom. xiii. 1.
[2] Aug. de civ. Dei. l. ii. 21.
(3) Cap. *Unam Sanctam*, Extrav. De Majorit. et Obedientia.

et perfectam, in omnibus quæ civilem ordinem spectant, magistratibus et legibus profitemur obedientiam et præstamus; nec in his Pontificis a nutu pendemus. Quæ inter regna Catholica et Pontificem, mediis præsertim sæculis, intercessit relatio, Republica quadam Christiana ex omnibus gentibus, sensim sine sensu coalescente, et Pontificis in gravioribus negotiis a Principibus et populis appellato judicio, et implorata auctoritate, [1] non potest in argumentum trahi, in diversa rerum conditione; nec debet iniquis suspicionibus præbere locum, quum Catholici ubique patriis institutis ex animo adhæreant, Pontificis in Ecclesiæ regimine agnita auctoritate suprema.

625. *Obj.* 7. Civilis libertas cum suprema illa Ecclesiæ potestate stare nullatenus potest : quum tota regiminis Ecclesiastici forma monarchiam redoleat.

626. *Resp.* Civilis libertatis studium cum perfecta Ecclesiæ Præsulibus obedientia facile conciliatur, quum illa etiam amplissima populi a dominorum tyrannide vindicet jura, quin quæ Deo persolvere debet quisque munera infirmet. In ipsa nostra Republica qui maxime libertate gloriantur, non Dei excutere volunt jugum, quod suave norunt et leve, bonum utique iis qui a juventute usque ad extremam ætatem illud tulerint. Quo magis a terrena dominatione populus est liber, eo magis indiget sacris Religionis vinculis, quibus veluti sua sponte ligetur, mores ut componat eaque evitet quibus libertas in licentiam vertitur. Quod ad formam regiminis Ecclesiastici pertinet, Christum habet auctorem, nec humanis institutis est facile comparanda.[2] Est quidem supremus rector, cujus tamen potestas in ædificationem populi Christiani, juxta Christi æquis-

(1) Liceat viri, in vicino *statu* Neo-Eboraceno, scientiæ juris celebris magistri, et per annos plurimos supremi Cancellarii, verba recitare, ad minuendam invidiam quæ ex Pontificum rebus gestis medio ævo orta est.

« The Emperor Charlemagne made distinguished efforts to improve the condition of Europe, by the introduction of order and the propagation of Christianity; and we have cheering examples, during the darkness of the middle ages, of some recognition of public law, by means of alliances, and the submission of disputes to the arbitrament of a neutral power. * * * Of all these causes of reformation, the most weight is to be attributed to the intimate alliance of the great powers as one Christian community. The influence of Christianity was very efficient towards the introduction of a better and more enlightened sense of right and justice among the governments of Europe. It taught the duty of benevolence to strangers, of humanity to the vanquished, of the obligation of good faith, and of the sin of murder, revenge, and rapacity. The history of Europe, during the early periods of modern history, abounds with interesting and strong cases, to show the authority of the church over turbulent princes and fierce warriors, and the effect of that authority in meliorating manners, checking violence, and introducing a system of morals which inculcated peace, moderation and justice. » Kent's Commentaries, vol i. p. 1. Vide et Wheaton, Elements of International law, Pref 3. edit.

(2) « Whatever be the *authority*, which exists in the christian system, that authority, in its application, must be as different from the execution of worldly force, as it is superior in its origin. To seek for parallels between the *genuine* idea of christian polity, and the several species of profane or human organization of force, I consider to be extreme absurdity. To defend the government of the church as a pure *monarchic*, or as an *aristocratic*, or as a *republican* system, or as resulting from any temperament of these three forms, must necessarily lead into error; and so far, must estrange the mind from the whole of the salutary and everlasting purposes of the gospel, which except in the Catholic church are not known; or cannot be realized. If it were lawful to circumscribe the christian state by any general name, it might more aptly be called a federal system; because its essential compact is *unity*. There is no *monarchy* in the christian church, but that of Christ; there is no *aristocracy* : there is no power of the *commons*. There are ministries and officers distinct, and there are subjects amenable to these offices. But the highest magistrate of spiritual things can only be the next representative of Christ for christians; and Christ has declared, that he came not to

ıas leges, est exercenda : sed sunt
: orbem Præsules qui regiminis sunt
rticipes, ad illud evecti merito vir-
.is, non generis nobilitate. In eo
tem reipublicæ Christianæ præstan-
claret, quod justitia sit ejus regula,
ad Dei gloriam et animarum salutem
igatur, et omnibus etiam e plebe
teat aditus ad summas dignitates,
æ electione consueverunt tribui : et
ordinibus Religiosis formam quam-
m præclaram reipublicæ videre sit.

627. Mittimus ea quæ afferre sole-
nt Anglicani exempla ex Veteri Te-
mento, quibus ostendant reges ali-
ando ad res sacras auctoritatem
ım extendisse; nemo enim non no-
in reipublica Hebræorum ministerio
tinario et *extraordinario*, Deum
um fuisse, adeoque dispensatione
ædam regibus aliquando munera
mmissa, quæ alias a sacerdotibus,
l prophetis fierent : quod quidem de
vide, et Salomone præsertim anim-
vertendum est. Reges etiam divi-
: legis se ministros exhibuerunt in
piis tollendis, vel cultu vetito abo-
ıdo : quæ autem ex speciali Dei san-
one fiebant non possunt iis suffra-
ri quibus id muneris non est divi-
tus injunctum.

COROLLARIA.

628. Ex iis autem quæ statuimus se-
ıitur :

I. Leges omnes civiles quæ de rebus
iritualibus et sacris agunt, ex natura
i nullam vim habere. Igitur nulla
let lex qua libera doctrinæ prædica-
', vel exercitium cultus divini, vel
ıctoritatis Ecclesiasticæ in rebus spi-
ualibus, impediatur.

II. Quum ipsa suprema potestas
ilis nihil possit in rebus spirituali-
s, quicumque ex ea auctoritatem
derivant, vel ex mandato, vel vi sui
muneris, nihil possunt jure aggredi
quod res sacras respicit.

III. Ecclesiæ Præsules libero plenoque jure, juxta Ecclesiæ ipsius sanctiones, suis fungi muneribus debent, quin impediantur a laicis quibuscumque.

629. Limites utriusque potestatis, civilis et Ecclesiasticæ, non semper feliciter sunt designati. Fuerunt qui dicerent rectores civiles corporibus, Præsules animabus imperare; quod tamen haud idoneum est discrimen, utraque enim potestas homines habet subditos, et quamvis civilis auctoritas agenda præscribat, de animo quo fiant parum solicita, totus tamen homo præcepto ligatur : propter conscientiam enim, non formidine pœnæ debet agere. Quæ ad ordinem salutemque publicam quoquo modo conducant a nonnullis civili auctoritati vindicantur : quæ ad salutem, Ecclesiæ relinquuntur; sed vaga nimis est distinctio, pleraque enim possent ad utrumque finem aliqua ratione referri. Placet igitur ea; civilis auctoritatis partem esse legitimam, quæ *directe* pertinent ad ordinem publicum, et reipublicæ profectum; ea Ecclesiæ subjici, quæ *directe* animæ salutem respiciunt.

630. In Fœderatis statibus Ecclesia plena gaudet libertate in prædicatione doctrinæ, exercitio publico cultus, designatione pastorum et Præsulum, et litterarum commercio apud Sedem Apostolicam : est enim apud omnes exploratum civilem potestatem nihil posse in his quæ spiritualia sunt : quod utinam ! semper intelligerent principes et respublicæ omnes, quibus sæpius contigit negotiis Ecclesiasticis sese immiscere. Conscientiæ libertas etiam constitutione hujus Provinciæ, seu

'e servitude performed unto himself, but to
rform it, and to lay down his life as a ransom
for multitudes, » Clinch. Letters on Church government. p. 48.

Status, sarta tecta servatur. [1] Cæterum vix ulla agnoscuntur Ecclesiæ vel Ecclesiasticorum virorum privilegia, [2] sed personæ omnes et bona Ecclesiastica curiæ civili subjiciuntur. In plerisque provinciis præcones quicumque sectarum, sicut Ecclesiastici omnes, a civilibus muneribus excluduntur, quamdiu ministerio addicti manent. [3]

631. Privilegia juraque in plerisque Catholicis regionibus olim agnita recensere vix juvat : ea tamen penitus ignorare Theologum non decet. Ecclesiastici viri imprimis curiæ Episcopali subjecti sunt, in qua de criminibus agebatur, reique capitalis delicti, prævia degradatione, tradebantur brachio sæculari, ut legibus satis fieret. Bona Ecclesiastica plerumque gaudebant exemptione a publicis oneribus; [4] attamen quum ex constitutionibus omnium fere Europæ regnorum, nec regibus ipsis olim liceret tributis gravare subditos, sed omnes civium ordines, pro suis opibus, rogati conferrent, consueverunt Ecclesiastici regiam prævenire voluntatem, in publicis necessitatibus, et donationis nomine magna conferre subsidia.

632. Causæ omnes in quibus de jure ad beneficia agebatur, vel alias de bonis temporalibus cum spiritualibus connexis, ad Ecclesiasticum forum referebantur; sicut et causæ matrimoniales ob Sacramenti sanctitatem, et ne cum verecundiæ detrimento ad publicum tribunal traherentur. [5] Apud Anglicanos curia Ecclesiastica adhuc habetur, et decernit de decimarum, aliorumque stipendiorum Ecclesiasticorum solutione, de causis matrimonialibus, et de re testamentaria. [6]

CAPUT XXIII.

DE SALUTE IN SOLA ECCLESIA.

633. Quum Ecclesiam a Christo Domino institutam esse constet, cui rectores præfecti sunt, docendi et regendi induti auctoritate, in ea tantummodo, credendo et obediendo iis quæ tradunt Præsules, salutem obtinendam esse censendum est : nec enim nisi per Christum, et subsidia quæ ipse nobis reliquit, salutem licet sperare. Ea quidem fuit omnium sæculorum a Christo vox et fides, adeo ut ipsi decimi sexti sæculi Novatores eam in suis fidei professionibus verbis amplissimis enuntiarint. Sensim tamen sine sensu ad eam devenerunt sentiendi et opinandi libidinem, ut jam charitatis nomine dignentur eam quam exhibent errantibus fallacem securitatem, nec audeant interitus minas eis amplius intentare. Presbyteriani quidem adhuc in sua fidei confessione nullam dari dicunt ordinariam salutis possibilitatem extra Ecclesiam, [7] quam tamen laxiori sensu intelligunt. Anglicani reprobant dicentes unumquemque juxta legem sectamve suam salutem posse assequi; nec tamen quid ad salutem exigatur definiunt. [8] *Amici*, quos *Quakeros* vocant, tenent universis prorsus homi-

(1) Declaration of rights, Sect. iii.

(2) « They are exempt from military duty, and from working on roads. * * * In most other respects the law makes no distinction between them and other citizens. » Chitty's Blackstone, l. 1. ch. xi. note 1.

(3) Vide Constitution of New York, Delaware, Kentucky, etc. etc.

(4) Aliquando Ecclesiæ lege eximuntur a consuetis oneribus, quæ *tax* nomine veniunt; quod in hoc *Statu* contingit.

(5) Blackstone animadvertit : « these causes partly from the nature of the injuries complained of — soon became too gross for the modesty of a *lay* tribunal, l. iii. c. vij. n. 93. Oportuit dicere, « for a *public* tribunal, » sed semper se parum æquum Clero et Ecclesiæ prodit.

(6) Ibidem.

(7) « Out of which there is no ordinary possibility of salvation. cxxv.

(8) Art. XVIII. « They also are to be had accursed, that presume to say, that every man shall be

bus lumen interius dari, quo quæ
l salutem spectant noscere valeant,
salutem reapse assequi, etsi igno-
nt historiam Jesu. [1] Catholica doctri-
ı in Concilio Lateranensi III. exposita
st his verbis : « Una vero est fidelium
niversalis Ecclesia, extra quam nullus
mnino salvatur. » [2]

634. Attamen, absque ulla erroris
ota, docuerunt Theologi præstan-
ssimi posse salutem consequi, non
ıntum infantes a quocumque fuerint
aptizati, hi enim baptismo Ecclesiæ
ıembra fiunt, sed alios, qui baptismo
ıscepto mysteria præcipua fidei fue-
nt edocti, eaque divina adjuti gratia
rofitentur, erroribus cæteroquin illa-
ueati, absque animi pertinacia, quæ
æresis virus est, et crimen. [3] Qui
itur *ignorantia invincibili* laborant
icujus fidei veritatis, casu, potius
uam culpa, errori a majoribus hausto
lhærentes, ea tamen animi disposi-
one qua veritatem satis propositam
nplecterentur, censentur ad Eccle-
am animo pertinere, quamvis in se-
is eos versari contigerit. Omnes au-
m qui veritati cognitæ repugnant,
el eam renuunt profiteri, humanas
ivinis anteponentes rationes, homi-
umque gloriam magis quam Dei dili-
entes, vel turpi lucro inescati, vel qui
x animi superbia veritati satis pro-
ıulgatæ haud assentiuntur, extra Ec-
esiam plane sunt, ideoque a salute
lieni. De cæteris valeat celebre Au-
ustini effatum : « Qui sententiam
uam, quamvis falsam atque perver-
am, nulla pertinaci animositate de-
endunt, præsertim quam non audacia
uæ præsumptionis pepererunt, sed a
seductis et in errorem lapsis parenti-
bus acceperunt, quærunt autem cauta
solicitudine veritatem, corrigi parati,
cum invenerint, nequaquam sunt in-
ter hæreticos deputandi. » [4] Pius IX in
allocutione habita in Consistorio se-
creto die ix Decembris 1854, dixit :
« Tenendum quippe ex fide est extra
Apostolicam Romanam Ecclesiam sal-
vum fieri neminem posse, hanc esse
unicam salutis arcam, hanc qui non
fuerit ingressus, diluvio periturum;
sed tamen pro certo pariter habendum
est, qui veræ religionis ignorantia la-
borent, si ea sit invincibilis, nulla
ipsos obstringi hujusce rei culpa ante
oculos Domini. »

635 De iis qui baptismum non acce-
perunt non est concors sententia Theo-
logorum; constat quippe votum illius
suscipiendi exigi, ut quis justitiam sa-
lutemque assequatur : utrum vero illud
contineatur proposito generali omnia
quæ Deus jusserit faciendi, quin ali-
quid de baptismo ipso audierit, disce-
ptatur. Plures existimant explicitum
baptismi votum, una cum fide expli-
cita mysteriorum præcipuorum, Trini-
tatis, scilicet, et Incarnationis, requiri,
adeo ut nemo alterutro carens justitiam
consequatur, etiamsi ignorantia nulla
sua culpa contingat. Sunt tamen in-
signes Theologi qui putant eos quibus
Evangelium non est annuntiatum, pos-
se salutem assequi iis conditionibus
quibus ante primam ejus per Apostolos
promulgationem haberi poterat, scili-
cet, si ex interiori gratiæ lumine et
motu fide divina teneant Deum esse, et
requirentibus se esse remuneratorem,
quod ex primæva revelatione ad uni-

ved by the law or sect which he professeth, so
hat he be diligent to frame his life according to
hat law, and the light of nature. For holy Scri-
ture doth set out to us only the name of Jesus
hrist, whereby men must be saved. » 39. Ar-
cles.

(1) Vide Prop. v. vi. et Apol. Barclay.

(2) Con. Lat. III. cap. *Firmiter.*

(3) Vide opus novissime Romæ editum : *Prælectiones Theologicæ a Joanne Perrone, e S. J. vol. i. Prop.* xi. p. 340. Zallinger etiam L. v. Jus Eccl. publ. c. ix. §. ccclxxxiv.

(4) Ep. 43. al. 162.

versos fere homines transmissa, quamvis erroribus sæpius offuscetur, noscere licet : et si Deum reapse toto corde requirant, de peccatis pœnitentes, et mandatis ejus parere parati. [1] Id certum est infidelitatem quam vocant pure negativam, eorum scilicet quibus Christus non est prædicatus, peccatum non esse; contraria enim Baji propositio est damnata. [2] Certum quoque est fidem divinam requiri, nec sufficere humanam quamdam et naturalem persuasionem ; eamque debere Deum præmia largientem famulis suis explicite spectare, cætera saltem implicite.

636. Hæc sententiarum latitudo de eorum conditione quibus Evangelium non est annuntiatum, displicuit plurimis Protestantibus, qui alioquin duritiei nos insimulant, quod salvandum negemus, qui vel unum fidei articulum, satis propositum, animo pertinaci neget. Cæterum non nostra, sed Evangelii est doctrina, quam omnes retro tenuerunt sanctissimi scriptores, charitatis licet studio insignes.

Propositio 1.

Nullus hæreseos reus, scilicet qui animo pertinaci rejicit aliquam veritatem revelatam satis sibi propositam a legitimis verbi præconibus, potest in ea animi conditione salutem assequi.

637. *Probatur.* Christus mittens Apostolos dixit : « Euntes in mundum universum prædicate Evangelium omni creaturæ. Qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit : qui vero non crediderit, condemnabitur. » [3] Liquet igitur eum qui renuit credere Evangelio ab Apostolis, vel eorum successoribus prædicato, non posse salutem assequi : Evangelium autem omnia quæcumque tradidit Christus complectitur, uti constat ex loco parallelo Matthæi, [4] quo idem munus a Servatore Apostolis demandatum explicatur. Ergo quicumque omnibus non crediderit, condemnabitur.

638. Consonat Paulus : « Ideo habentes administrationem * * non ambulantes in astutia, neque adulterantes verbum Dei; sed in manifestatione veritatis commendantes nosmetipsos ad omnem conscientiam hominum coram Deo. Quod si etiam opertum est Evangelium nostrum, in iis qui pereunt, est opertum : in quibus Deus hujus sæculi excæcavit mentes infidelium, ut non fulgeat illis illuminatio Evangelii gloriæ Christi, qui est imago Dei. » [5] Ministerium, quo se fungi dicit Apostolus, διακονίαν, veritatem Evangelicam, absque ulla erroris admixtione, respicit ; quam qui respuerint, tenebris a dæmone menti offusis impediri eos ex laudatis verbis patet, et in perditionis statu versari.

639. Scribit etiam ad Titum : « Hæreticum hominem, post unam et secundam correptionem devita, sciens quia subversus est, qui hujusmodi est, et delinquit, cum sit proprio judicio condemnatus. » [6] Hæreticus homo, est quisquis suam sententiam divinæ doctrinæ ab Ecclesia propositæ anteponit, quod ex loci contextu colligitur : dixerat enim Paulus : « Stultas autem quæstiones, et genealogias, et contentiones, et pugnas legis devita; sunt enim inutiles et vanæ. » [7] Videtur igitur gradum facere ad hæresim, ad quam ducunt vanæ illæ de lege controversiæ : quapropter monet Titum, hominem jam pertinacem erroris vindicem esse devitandum, utpote de cujus salute vix ulla supersit spes, quum electione

(1) Vide utriusque sententiæ patronos commemoratos a B. Alphonso de Ligorio l. II. c. 1. n. 2. Theol. Mor. Cardinalis Gotti inter mitioris sententiæ fautores nominatur.

(2) Prop. 68.

(3) Marci xvi. 15.

(4) Matt. xxviii. 20.

(5) II. Cor. iv. i.

(6) Tit. iii. 10.

(7) Ibid. 9.

vi dogmatis subversus sit, fide amis-, et peccet, et damnationi æternæ noxius fiat.[1]

340. Id ab initio rei Christianæ om-ous persuasum est. S. Ignatius M. ribit : « Si quis hæreticos secutus erit, hæres regni cœlorum non erit.»[2]

641. S. Irenæus : « Hæretici quidem enum ignem afferentes ad altare Dei, est, alienas doctrinas, a cœlesti igne mburentur, quemadmodum Nadab Abiu. Qui vero exurgunt contra veritem, et alteros adhortantur adversus clesiam Dei, remanent apud inferos, ragine terræ absorpti, quemadodum qui circa Core, Dathan, et iron. »[3]

642. S. Cyprianus dæmonis fraudi ibuit, quod hæresibus homines ad teritum trahantur.[4] « Habere jam n potest Deum patrem, qui Ecclesiam non habet matrem. Si potuit adere quisquam, qui extra arcam e fuit, et qui extra Ecclesiam foris erit evadit. »[5]

643. S. Ambrosius : « Omnes quoque ereticos et schismaticos a regno Dei, ab Ecclesia intellige separatos : et eo non Dei, sed immundi spiritus nnes schismatum hæreticorumque uido claret esse conventus. »[6] Alia lurima Patrum testimonia facile esset acervare, sed supervacaneum est. olum superest effugium Protestantibus t dicant agi de hæresibus contra ipsos articulos fundamentales ; sed manifestum est Patres nullum hujusmodi discrimen nosse, et omnes hæreses perniciem animæ afferre censuisse.

644. Suffragatur ratio, posita revelatione. Deo per legatos nos edocenti denegare fidem in re aliqua est summa sapientiæ divinæ injuria : vel enim ratio ipsa divinæ auctoritati reluctatur, quod impium est, vel de divina revelatione non satis constare quis contendit, quod in Dei cedit injuriam, quatenus non satis consuluisse censetur certæ promulgationi suæ doctrinæ.

Objectiones.

645. *Obj.* 1. Quæ ex Scripturis adducta sunt non probant doctrinæ hodiernorum Præsulum necessario credendum, sed Evangelio ab Apostolis prædicato : hi quippe specialiter sunt missi, et divinitus afflati, adeo ut excusatio nulla esse potuerit non credentibus.[7]

646. *Resp.* Evangelica prædicatio non suam mutuata est vim ab Apostolis, sed a Christo, qui eos misit, quique promisit se usque ad mundi finem adfuturum. Est igitur nulla justa excusatio non credentibus, quum eadem semper sit ratio credendi, divina scilicet Christi auctoritas.

647. *Obj.* 2. Evangelium salutem per Christum præcipue significat : hæresis vero negationem doctrinæ fundamen-

(1) « The necessity of believing the Holy Caolic Church appeareth first in this, that Christ ith appointed it as the only way unto eternal fe. We read at the first, that *the Lord added the church daily such as should be saved;* d what was then daily done, hath been done nce continually. Christ never appointed two ys to heaven; nor did he build a church to ve some, and make another institution for other en's salvation. *There is none other name under aven given among men whereby we must be wed*, but the name of Jesus : and that name is o otherwise given under heaven than in the hurch. As none were saved from the deluge but uch as were within the ark of Noah, framed for their reception by the command of God : as none of the firstborn of Egypt lived, but such as were within those habitations, whose door-posts were sprinkled with blood by the appointment of God for their preservation, as none of the inhabitants of Jericho could escape the fire or sword, but such as were within the house of Rahab, for whose protection a covenant was made so none shall ever escape the eternal wrath o God, which belong not to the church of God. » *Pearson on the Creed, Article IX.*

(2) Ep. ad Phil. (3) L. iv. adv. hær. c. xliv.

(4) Vide supra p. 135. (5) Lib. de unitate Eccl.

(6) L. 7. in c. xi. Luc.

(7) Macknight in Titum. iii. 10.

talis pertinacem, violata Ecclesiæ pace. Igitur de quocumque errore intelligi nequeunt objecta testimonia. [1]

648. *Resp.* Bonum quidem nuntium Evangelium significat, sed eo nomine veniunt omnia quæcumque mandavit Christus, uti ex collatis Matthæi et Marci, de munere Apostolis injuncto, textibus liquet; nec alias intellexit Paulus, qui « totum Dei Consilium, » veritatem integram revelatam, absque ulla adulteratione, ea voce complexus est. Hæresis autem est privata cujuscumque sententia, veritati propositæ contraria : nam vox electionem sententiæ significat, usuque sacrorum Scriptorum ad errorem contra fidem exprimendum determinatur. Nihil est quo probetur errorem necessario debere fundamentalia, uti aiunt, dogmata respicere; sed e contra constans omnium sæculorum usus probat quemcumque errorem pertinaciter propugnatum, etsi pax generalis Ecclesiæ non ideo turbetur, ea voce designari.

649. *Obj.* 3. Hæresis ab Apostolo intelligitur error ex prava animi indole ortus : nec enim quæ animo insederit sententia, etsi forsan falsa, potest in culpam reputari, si eam quis amplexus fuerit post preces effusas, et examen diligens. [2]

650. *Resp.* Apostolus eo loci hæreseos fontem non indicat, sed merito dicit hæreticum peccare, et ob arbitrii sui et intellectus abusum damnandum. Alias quidem satis ostendit superbiam eo ducere : postquam enim plurima de omnium muneribus tradiderat Timotheo, adjunxit : « Hæc doce et exhortare. Si quis aliter docet, et non acquiescit sanis sermonibus Domini nostri Jesu Christi, et ei, quæ secundum pietatem est, doctrinæ : superbus est, nihil sciens, sed languens circa quæstiones et pugnas verborum : ex quibus oriuntur invidiæ, contentiones, blasphemiæ, suspiciones malæ, conflictationes hominum mente corruptorum, et qui veritate privati sunt » [3] Cæterum maluit apud Titum hæresim ipsam denotare, utpote per se crimen gravissimum, quod hominem ad certum interitum perducit. Quod autem Macknight sibi persuadere non valeat hominem reum esse, qui, precibus et examine præviis, in aliquem incidit errorem, nihil officit Apostolo declaranti hæreticum plane perditum esse hominem : occulta enim sæpe serpit superbia, qua veritatis aditus occluditur, et homo in ejus pœnam sibi relictus errat cum suæ salutis dispendio. Cæterum humilium precibus qui veritatem toto corde exquirunt, et subsidiis quæ Christus dedit, utuntur, nil negat misericors luminum Pater.

651. *Obj.* 4. « Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum, et quem misisti Jesum Christum. » [4] Ergo omnes sectæ Christianæ in via salutis sunt.

652. *Resp.* Cognitio Dei, et Christi Jesu ad salutem necessaria, est fides omnium quæ Christus docuit. Optime animadvertit Ambrosius : « Etiam hæretici habere sibi Christum videntur; nemo enim Christi nomen negat, sed negat Christum qui non omnia quæ Christi sunt confitetur. » [5] Equidem si qualiscumque sufficeret cognitio, Sociniani certe, qui Christum a Deo missum agnoscunt, salutem possent assequi, quos tamen a salute alienos habent plerique Protestantes. Captivus fiat igitur necesse est intellectus in Christi obsequium, et omnis scientia extollens se adversus scientiam Dei destruatur.

653. *Obj.* 5. Plures inter Sanctos coluntur qui errores, inter hæreses nunc enumeratos, magno animi nisu, imo

(1) Doddridge apud Macknight.
(2) Macknight. (3) I. Tim. vi. 2.
(4) Joan. xvii. 3.
(5) In Luc. l. vi. n. 101.

ertinacia quadam defenderunt. Sic illenariorum error Justinum aliosque abuit propugnatores; rebaptizantium, yprianum, plurimosque Præsules. rgo error circa articulum minorem ıluti non officit.

654. *Resp.* Error non officit saluti, ɔd animi in eo tuendo pertinacia, uæ tunc habetur quando Ecclesiæ ocenti quis recusat assentiri, suam ɔpremo ejus judicio opinationem anteonens. Patres nonnulli sanctitate licet ısignes, minus recte de nonnullis octrinæ capitibus senserunt, anteuam solemni Ecclesiæ judicio res foret liquata : nemo autem ex illis fidei efinitiones rejecit. Quæ de millennio ustino aliisque Patribus arrisit opinio, ›nge distat a Cerinthianorum impuris omniis. Quæ Cypriani fuit de baptimate ab hæreticis collato sententia, ecreto Stephani Pontificis vetita est, e in regulam adhiberetur, sed nulla ɔlemni definitione est proscripta. uamvis igitur ipse vel alii humani uid passi videantur, ut suis sentenis nimis inhærerent, non tamen pernaces et rebelles Ecclesiæ definienti xtiterunt.

655. *Obj.* 6. Ideo hæresis culpa grais habetur, quod divinæ sapientiæ eritati, et majestati detrahit : atqui emo ei detrahere vult, quum non Deo ›si, sed homini Dei auctoritatem sibi indicanti fides denegetur.

656. *Resp.* Insania quidem foret Deo ›si loquenti denegare fidem, sed in ›eum peccatur, dum eæ quas revelavit eritates, ab iis promulgatæ quibus d muneris demandavit, temere rejiiuntur, nam eos sui instar audiendos ›ræcipit; Christus quippe dixit : « Qui os audit, me audit : et qui vos spernit, ne spernit. Qui autem me spernit, pernit eum, qui misit me. » [1]

657. *Obj.* 7. Hæresis de qua loquuntur sacri scriptores est error contra Christum Deum, vel alius certe gravissimus. Hæreticos hujusmodi Petrus appellat « Magistros mendacii qui introducunt sectas perditionis, et cum qui emit eos Dominum negant, superducentes sibi celerem perditionem. » [2]

658. *Resp.* Utique sacri Scriptores de iis disserunt hæresibus quæ jam grassari cœperant, hæ tamen non tantum Christo Deo adversabantur, sed aliis etiam fidei veritatibus : Hymenæum enim et Philetum, dicentes resurrectionem jam esse factam, a veritate excidisse, et fidem aliorum subvertisse tradit Apostolus. [3] Hymenæum et Alexandrum naufragos circa fidem satanæ se tradidisse testatur, forsan anathemate percutiendo, ut a blasphemiis tandem aliquando sese abstinerent. [4] « Omnis qui recedit, et non permanet in doctrina Christi, Deum non habet. [5]

659. *Obj.* 8. Alienum est a divina pietate tot Christi cultores ob errores circa res minoris momenti æternis mancipare suppliciis.

660. *Resp.* Nulla doctrina solemniter ab Ecclesia definita, et proposita, parvi fieri potest, nam Deus inquit : « Ego sum Dominus Deus tuus docens te utilia. [6] Quicquid Deus revelaverit utilitatem sane magnam habeat necesse est, saltem ratione habita cæterarum veritatum quibuscum, necessario nexu, conjungitur. Totam quidem revelationem incertam reddit, qui ipsam auctoritatem qua innotescit in quæstionem vocat, aliquam doctrinam denegando. Si liceat dogma unum denegare, cætera omnia impune etiam denegabuntur, nam de Deo revelante non constat nisi per Ecclesiam, quæ nobis veritates credendas proponit. A divina pietate alienum non est, eum qui præconibus

(1) Luc. x. 16.
(2) II. Pet. ii. 1.
(3) II. Tim. ii. 17.
(4) I. Tim. i. 19.
(5) II. Joan. i. 9.
(6) Isaiæ xlviii. 17.

fidei pertinaciter recusat assentiri, damnare, cum divinam plane spernat in iis auctoritatem. Apostolus sane de omnibus qui non obediunt Evangelio ait : « Pœnas dabunt in interitu æternas. » [1]

661. *Obj.* 9. Vetat charitas ne alios damnandos prædicemus.

662. *Resp.* Nobis jus non est aliquem, arbitrio veluti nostro, damnandi, nec conditiones statuere salutis, sed quæ Deus decrevit humiliter addiscere, aliisque annuntiare. Fidem ad salutem requiri, S. Paulo docente, didicimus, « sine fide autem impossibile est placere Deo, » [2] eamque esse intellectus captivitatem in Christi obsequium, eodem magistro, novimus. Dum igitur prædicamus fidem omnium quæ Christus docuit esse necessariam, nec unum dogma absque salutis discrimine in quæstionem vocari posse, divina nitimur auctoritate; nec charitatem violamus, sicut nec Apostolus qui pœnas æternas incredulis minatus est. Cæterum certissimam hanc doctrinam vindicantes, neminem judicamus; fatemur quippe animi pertinaciam ipsam esse hæreseos essentiam; et quamvis videatur plerumque reperiri in iis quibus veritates revelatæ a legitimis præconibus Evangelii proponuntur credendæ, si « * * etiam opertum est Evangelium nostrum, in iis qui pereunt, est opertum ; » [3] tamen quum corda soli pateant Deo, et subsidia gratiæ mira varietate distribuantur, judicium de singulis qui decedunt Deo servamus.

663. *Obj.* 10. Homo integer vitæ, in homines beneficus, et in Deum pius, Deo acceptus esse debet, quamcumque formam cultus sequatur, vel cuicumque adhæreat sectæ.

664. *Resp.* Deus intellectus et voluntatis meretur obsequium, et veritas ejus non minus quam sanctitas est honoranda. Qui mores componit suos juxta rationis dictamina, debet etiam Deo revelanti credere, et cultum, prout ipse præscripsit, præstare. Si divinam revelationem integram et perfectam haud amplectatur, et ea ratione Deum haud colat, quo ipse se jussit, non potest ei gratus esse. Variis erga homines officiis eorum conciliamus affectum, sed Deum nonnisi fidei humilitate et mandatorum observantia demeremur. Hinc non dubitavit Augustinus scribere : « Quisquis ergo ab hac Catholica Ecclesia fuerit separatus, quantumlibet laudabiliter se vivere existimet, hoc solo scelere, quod a Christi unitate disjunctus est, non habebit vitam; sed ira Dei manet super eum. » [4] S. Leo M. etiam ait : « Extra Ecclesiam Catholicam nihil est integrum, nihil castum. » [5]

665. *Obj.* 11. Fides ex hominum arbitrio non pendet, Dei enim donum prædicatur : ergo nec error circa fidei doctrinam potest culpa haberi, quum oriatur ex doni gratuiti defectu. Præterea intellectus humanus liber non est, judicium enim, etiam nobis invitis, fit argumentis menti exhibitis. [6] Quod quis rejiciat aliqua dogmata, ex voluntate non provenit, sed ex minori argumentorum pondere, vel ex intellectus viribus tenuioribus. Infinita pene sententiarum varietas de rebus Religionis, quæ supra hominis captum sunt, magis excusanda videtur, quam ipsa quæ in rebus humanis contingit.

666. *Resp.* Donum Dei fides certo habenda est, homo tamen sæpius fit reus sui cordis portam obice quodam claudendo. Christus ipse id docet apud Joannem : « Qui autem non credit,

(1) II Thess. i. 9. (2) Heb. xi. 6.

(3) II. Cor. iv. 3.

(4) Ep. cxli. alias clii. ad populum factionis Donatianæ.

(5) Serm. ii. de jejunio Pent.

(6) « No man can change his opinion when he will. » Jeremy Taylor's Liberty of prophesying, p. 286.

catus est, quia non credit in unigeniti Filii Dei. Hoc est dicium : quia lux venit in , et dilexerunt homines magis , quam lucem : erant enim ıala opera. » [1] Deus « omnes vult salvos fieri, et ad agni- eritatis venire, » [2] ideoque, a occasione, veritatem non t, suo vitio lumen cœleste t. Intellectus humanus in se ı est, quum sit percipiendi sed adeo cum voluntate con- ut ex ea plurimum pendeat: ındus est homo, qui, pravam ›luntatem, de rebus Religio- ıre negligit, precesque Deo, ni largitori, fundere, ut suo ıentem illustret; et qui non ıibet studium in salutis ne- quædam rejiciat dogmata, ·gumentorum inopia contin- omnia dogmata eadem nitun- ıctoritate; nec ad vires infir- ;is referendum est, nam sim- sapientes veritatis divinæ ar- :ertissima agnoscunt; sed ex iducia, vel præjudiciis, vel ter- tatis studio, vel alio ex ca- ımodi plerumque oritur. In- sententiarum diversitas ex- erte foret, si Deus nil reve- l revelationis haud dedisset ed lumine Evangelii fulgente, per Apostolorum successores non eadem erit venia. Ideo i non venissem, et locutus s, peccatum non haberent; m excusationem non habent) suo. » [3]

COROLLARIA.

Hæresis, quæ in pertinaci veritatis alicujus revelatæ, ›sitæ, sita est, grave est ım peccatum.

II. Ubi illa animi pertinacia deest, deficientibus subsidiis ad veritatis notitiam, *ignorantia invincibili* quis laborare dicitur, ideoque ab hæreseos labe excusatur.

III. Quum interiora gratiæ auxilia, sicut et exteriora, innumera sint, Deus enim ubique adest, multisque et miris modis hominem ad se vocat, et attrahit, non facile sectariis blandiri debemus, eos ob ignorantiam excusandos affirmando, nec tamen durius aliquid de singulis qui decedunt proferre: Deo enim soli corda patent.

IV. Constans venerandorum Patrum sermo eo tendit ut hæretici sui periculi moneantur, ea tamen ratione, quæ Dei gloriæ et animarum salutis studium prodit, non animum infensum; hæreses enim odisse et summopere detestari oportet, utpote divinæ veritati adversas, errantes diligere, et omni officio charitatis ex animo prosequi. Cavendum ne quid nimis, vel fidei zelo, vel popularis captandæ auræ gratia.

668. Sicut hæreseos naturam plerique recentiores ad errorem contra dogmata præcipua restringunt, sic et schismatis novam præbent notionem, quippe scissionem et divortium quod ex hæresi oritur schisma vocant. Catholici e contra schismatis nomine intelligunt divortium ab Ecclesiæ unitate, etiamsi omnia fidei dogmata retineantur. Schismatici dici consueverunt Græci, eo quod pleraque dogmata retinuerint, nec ex propugnata hæresi primum divulsi a nobis sint: ambitio quippe Photii, qui Constantinopolitanam occupavit sedem, detruso legitimo Patriarcha Ignatio, prima dissidii fuit occasio. Geminæ quidem sunt sorores hæresis et schisma, nec facile separantur, quum eidem auctoritati, divinitus statutæ ad veritatem

i. 18. (2) I. Tim. ii. 4. (3) Joan. xv. 22.

et ordinem tuendum, reluctentur : « neque enim aliunde hæreses obortæ sunt, » inquit verissime Cyprianus, « aut nata sunt schismata, quam inde quod sacerdoti Dei non obtemperatur, nec unus in Ecclesia ad tempus sacerdos, et ad tempus judex vice Christi cogitatur. » [1] Schisma omnino fit, quando ipsa suprema regiminis auctoritas rejicitur : sed schismatis quoque est genus, divortium a legitimo Præsule, qui communione sanctæ Sedis fruitur : nam per Præsulem communicant fideles cum Summo Pontifice. Contingere autem potest ut quis bona fide schismatico adhæreat, eum legitimum putans esse Præsulem, vel inter schismaticos degat, quin noverit quo tenentur reatu. De iis loqui volumus, qui, mala fide, vel sua certe culpa, schismate irretiuntur.

Propositio 2.

669. Schismatici non possunt salutem assequi.

Probatur 1. Qui Ecclesiam non audiunt, juxta Christi verbum, instar ethnicorum et publicanorum habendi sunt, alieni proinde a salute : schismatici vero Ecclesiam non audiunt, nec enim subesse Præsulibus legitimis volunt, nec ordinem servare cujus Ecclesia est custos : ergo nequeunt salutem assequi. Scribit Apostolus ad Hebræos : « Obedite præpositis vestris, et subjacete eis. » [2] Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν, καὶ ὑπείκετε. Hic plane designantur Præsules, qui locuti sunt verbum Dei, nam eadem vox Græca utroque loco occurrit : ergo qui refragantur, violant ordinem præceptumque divinum : nemo autem violati præcepti reus, potest in ea animi conditione salutem assequi.

670. *Probatur* 2. Ex constanti et universali scriptorum Christianorum doctrina. S. Ignatius, jam laudatus cum aliis, quando de unitate agebatur : « Ne erretis, fratres mei : si quis schisma facientem sectatur, regni Dei hæreditatem non consequitur. » [3] S. Cyprianus per totum librum de unitate, et passim per omnia ejus scripta. [4] S. Augustinus : « Foris ab Ecclesia constitutus, et separatus a compage unitatis, et vinculo charitatis, æterno supplicio punireris, etiamsi pro Christi nomine vivus incendereris. » [5] « Sacrilegium schismatis omnia scelera supergreditur. » [6]

671. *Probatur* 3. Omnibus testimoniis quæ probant Christum rectores in Ecclesia posuisse, præsertim supremum, delegata ampla facultate regiminis, cum divina sanctione : qui enim huic potestati resistit, Dei ordinationi manifesto resistit, et proinde damnationem justissimam et certissimam sibi inducit. Equidem schismaticus divinæ majestatis læsæ reus est, ordinem evertere conatur summa sapientia Dei Filii depositum, Ecclesiam objicit maximo discrimini, charitatis vinculis disruptis, in plurimas discerpit partes, quam unam esse Christus, paulo ante mortem, enixissime precatus est.

Objectiones.

672. *Obj.* 1. Apostolus ad Corinthios, schismate licet divisos, scribens, eos sanctos appellat, « cum omnibus qui invocant nomen Domini nostri Jesu Christi. » [7]

673. *Resp.* Dissensiones, et contentiones de quibus queritur Apostolus, nondum in schismata ejusmodi de quibus agimus, eruperant ; quamvis enim se audisse dicat schismata inter eos esse, vocabulum mitiori sensu usurpat, [8] de singulorum inter se dissidiis, studiisque partium : convenientes scilicet ad agapen celebrandam, et Eucha-

(1) Cypr. ep. lv. (2) Heb. xiii. 17.
(3) Ep. ad Phil. c. iii.
(4) Supra p. 123.
(5) Ep. clxxiii. alias cciv. ad Donatum.
(6) Contra ep. Parmen. l. i. c. iv.
(7) I. Cor. i. 2. (8) Ibid. xi. 18.

tiam, haud expectabant fratres, sed) suo arbitrio, fraterna charitate sthabita, epulum sibi sumebant. etiam Paulo aliqui gloriabantur gistro, alii Apollo, alii Cepha, in :trina quidem unanimes, in homi- ius gloriantes, cum charitatis ja- ra. [1] Sanctos autem vocatos dicit eorum vocationem ad Christi fidem, ı ad vitæ sanctitatem tenebantur. ines autem qui invocant nomen risti, ii sunt qui, fide consentientes, n implorant in Ecclesiæ unitate. :o hortatur Ephesios, ut sint « soli- . servare unitatem Spiritus in vin- o pacis. Unum corpus, et unus Spi- ıs, sicut vocati estis in una spe :ationis vestræ. Unus Dominus, una es, unum baptisma. » [2]

i74. *Obj.* 2. Cephas, Paulus, Barna- ;, licet aliquando inter se disside- it, a salute non erant alieni.

i75. *Resp.* Nemo ex illis ab Ecclesia iversali abscissus est. Cephæ ratio :ndi ob periculum offensionis haud ıbabatur Paulo, qui saluti et libertati ıtium consuluit, eum reprehen- ıdo. Barnabas Marcum comitem ıeris assumpsit, et a Paulo, qui eum priorem culpam noluit iterum ad- tti, discessit; [3] sed illa amplior lulgentia, et itineris divortium, com- ınionem nullatenus abrupit.

i76. *Obj.* 3. De instituto a Christo ;imine non satis constat, ut quis iismatis criminis arguatur, quod a iusdam Ecclesiæ vel sectæ Christianæ ıcedat communione.

i77. *Resp.* Constat omnino, nam egit Apostolos, amplissimisque ver- ; eis pollicitus est, et concessit po- ıtatem, ipsa a Patre sibi concessa testatis plenitudine in vadimonium ta. Quis posset sibi fingere Christum fidelium multitudinem per orbem nullo communionis sanctæ vinculo voluisse connecti, vel nullam qua omnes liga- rentur instituisse auctoritatem? Profe- cto regnum desolationi objectum, do- mus divisa, brevi ruitura foret. [4]

678. *Obj.* 4. Saltem Protestantibus schismatis vitium objici non potest, nec enim ab Ecclesia discesserunt. Lutherus ipse professus est se sub Papatu vivere velle, dummodo Evan- gelium liceret prædicare. Anglicani ipsam Ecclesiam reformarunt, nulla nova conflata secta. Quod si schisma- tici habendi sint, quod Præsules Ro- mani vel Concilium Tridentinum eos anathemate percusserint, sic et veteres sanctissimi viri quos Victor, Stepha- nus, aliique, eadem tyrannide oppri- mere conati sunt, schismaticis forent accensendi.

679. *Resp.* Schisma maximum a Lu- thero fuit factum; præter enim mon- stra horrenda doctrinæ quæ mens fer- vidior peperit, violavit et subvertit totum Ecclesiæ ordinem. Quod autem se ea conditione sub Papatu remanere diceret, quod Evangelium liceret præ- dicare, irridendo pro more dixit, Evangelii nomine nova sua commenta dignans. Anglicani sacra communionis jura per tot sæcula cum Romana Petri Sede servata abruperunt, ut Henrici VIII. novam cupientis conjugem volun- tati obsequerentur. Fuit quidem secta nova, quæ regem caput agnosceret, contra majorum suorum et omnium gentium Christianarum morem. Fuit nova secta sub Eduardo et Elisabeth, nova profitens dogmata, nova ratione Præsules sibi creans, rege vel regina fonte agnita omnis Ecclesiasticæ aucto- ritatis. Nullo communionis vinculo cum Præsulibus illis qui ab Augustino per

[1] I. Cor. i. 12.
[2] Eph. iv. 3.
[3] Act. xvi. 39.
[4] « Pastores instituit ac doctores, quorum ore suos doceret, (Eph. iv, 11): eos autoritate instruxit: nihil denique omisit quod ad sanctum fidei consensum, et rectum ordinem faceret. » Calvin. l. IV. Inst. c. i.

decem fere sæcula cathedras in Anglia tenuerant connexi sunt : neque cum vetustis Britonibus, quos sibi patres, decem sæculorum hiatu, frustra invocant.

680. Schismatis reos eos cæterosque omnes sectarum protestanticarum auctores vel fautores, arguimus : « Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis. Nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum. »[1] Quod si contendant se pulsos fuisse Pontificiis anathematibus, vel Tridentinis, meminerint non frustra posuisse Deum mucronem spiritualem in manu Ecclesiæ, sed ordinem, auctoritatem, veritatem eo defendendum : quod præstiterunt Pontifices et Patres Concilii secundum potestatem datam a Domino.[2] Longe dispar fuit Præsulum conditio, qui ad tempus veteri inhærebant consuetudini, et pietatis et fidei zelo excedebant, quosque Pontifex non omnino percussit anathemate, vel certe non reliquit tanto vinculo irretitos.

681. Liceat tandem dicere Augustini verbis : « Cum igitur tantum auxilium Dei, tantum profectum fructumque videamus, dubitabimus nos ejus Ecclesiæ condere gremio, quæ usque ad confessionem generis humani ab Apostolica Sede per successiones Episcoporum, frustra hæreticis circumlatrantibus, et partim plebis ipsius judicio, partim Conciliorum gravitate, partim etiam miraculorum majestate damnatis, culmen auctoritatis obtinuit ? Cui nolle primas dare, vel summæ profecto impietatis est, vel præcipitis arrogantiæ. »[3]

682. Si durius aliquid in hoc tractatu dictum cuipiam videatur, dum sponsæ Christi privilegia vindicare studeremus, jure nostro usos nos esse animadvertat, veritatem, quæ in Christo est, ex intima animi nostri persuasione et fide propugnando. Iis quos ab Ecclesia separatos ostendimus omnia bona precamur, sed illud præ aliis Christiano homini optandum, ut lumine gratiæ illustrati, et, sectarum præjudiciis depositis, antiquam exquirant matrem.

683. Eos igitur verbis Cypriani alloquimur : « Cum unanimitas et concordia nostra scindi omnino non debeat, quia nos Ecclesia derelicta foras exire et ad vos venire non possumus, ut vos magis ad Ecclesiam matrem et ad nostram fraternitatem revertamini, quibus possumus hortamentis petimus et rogamus. »[4]

(1) I. Joan. ii, 19.

(2) « It is necessary to believe the Church of Christ which is but one, that being in it we may take care never to cast ourselves, or be ejected out of it. » Pearson on the Creed, Art. IX.

(3) L. de utilitate credendi, c. xvii. n. 35.

(4) Ep. xliv. p. 103 ed. Wirceb.

TRACTATUS III.

DE VERBO DEI.

CAPUT I.

VERBO INTERIORI.

ι Veteris et Novi Testa-
istorica vindicata, iis usi
ocietatis a Christo insti-
æ scilicet, proprietates et
demonstraremus. Docen-
ostolis injunctum, et tri-
n, quod per omnia sæ-
doctrinam integram tra-
ις. Nec tamen docentibus
aliquam tribuimus pote-
ectui humano dominandi,
ι pro dogmatibus haberi
. ea tantum promulgandi
evelata fuisse ipsi certis-
Revelatione divina præ-
s et fides niti necessario
nim est intellectus creati
ummo veluti jure, exigere.
n occurrit quærendum,
lationis documenta repe-
quod sit verum Dei ad ho-
n.

Schwenckfeldius sæculo
ι verbum scriptum tam-
ι occidentem rejecit, so-
ι interno contentos nos
nec satis ab hujusmodi
esserunt *Amici*, qui et
unt. Hi quidem verbum Dei regulam fidei agnoscere profitentur, non tamen Scripturas, nisi secundariam quamdam regulam, et imperfectam, quum primaria, plena, et perfecta regula sit immediata Dei revelatio, seu verbum interius.[1] Scripturas admittunt continere quæ Deus hominibus quibusdam interius revelavit, qui scilicet scripto consignarunt, quæ, ipso menti lucente, intellexerunt. Ut autem agnoscantur et intelligantur Scripturæ, unumquemque interius a Deo dicunt illustrari, adeo ut non Scripturis credant, sed immediatæ Dei revelationi, cui eas consonas reperiunt. In divina illa luce qui sint libri canonici, et quo sensu sint intelligendi, percipiunt, et omnem veritatem quæ ad salutem pertinet, Spiritu docente, discunt. De interiori illa revelatione ex Scriptura nolunt judicari, quamvis hæc illi concordet; sed Spiritus Dei, magister veritatis, super omnia est. Tota igitur fides respicit interius illud verbum, cujus aliquam enuntiationem in Scripturis videre est, quam tamen spiritualis homo tantum intelligit.

Propositio.

Verbum interius, seu immediata Dei revelatio menti uniuscujusque, non potest fidei regula statui.

3. *Probatur* omnibus illis argumentis

they are only a declaration of the
not the fountain itself, therefore
e esteemed the principal ground of all truth and knowledge, nor yet the primary rule of faith and manners. » Propos. III. Barclay's Apology.

quibus constat Deum revelationem hominibus fecisse, cujus annuntiandæ munus Apostolis est commissum. Liceat aliqua testimonia in memoriam revocare: « Euntes in mundum universum, prædicate Evangelium omni creaturæ Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit; qui vero non crediderit, condemnabitur. »[1] Ergo prædicatio Evangelii est fidei regula; non interior quævis revelatio. « Nos ex Deo sumus. Qui novit Deum, audit nos: qui non est ex Deo, non audit nos: in hoc cognoscimus spiritum veritatis, et spiritum erroris. »[2] Prædicatio Apostolica statuitur norma, ad quam fides est dirigenda.

4. Fidem nulla alia ratione, juxta ordinem divinitus statutum, concipiendam indicat Apostolus: « Quomodo credent ei quem non audierunt? quomodo autem audient sine prædicante? * * * Ergo fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi.[3] Quod autem hæc verba tamquam ab adversariis, quos sibi veluti objicientes exhibet Apostolus, explicare velint Quakeri,[4] contextui et scopo manifesto repugnat: nam in eo est ut ostendat Judæos Christum, quem prædicabat, rejiciendo, excidere a salute. « Hoc est verbum fidei, quod prædicamus. Quod si confitearis in ore tuo. Dominum Jesum, et in corde tuo credideris, quod Deus illum suscitavit a mortuis, salvus eris. »[5] Salutem illam omnibus Christum invocantibus oblatam dicit: sed quomodo possint omnes eum invocare quærit, quum Christus necessario annuntiandus sit, ut quis eum fide invocet, quod Isaiæ testimonio confirmat. Utitur deinceps Psaltis vaticinio, ut ostendat Gentibus et Judæis Christum annuntiandum, quæ verba nonnisi manifesta vi illata de interiori tantum lumine intelligantur. Nec ex eo quod præcones fidei non ubique auditi fuerint dum scriberet Paulus, sequitur eum de interna revelatione loqui; nam non constat eum de prædicatione jam facta loqui, sed de ea quæ facienda erat, prout Vates in visione contemplatus fuerat; quamvis revera evangelica prædicatio ubique, quodammodo, insonuerit, et Romanorum fides in universo mundo cum magna admiratione celebraretur.

5. Equidem si illa interior Dei lux sit primaria et perfecta fidei regula, frustra institutum est ministerium, frustra scripti sunt libri sacri, Spiritu Dei unumquemque docente omnem veritatem.

6. Insuper occasio datur unicuique suæ mentis somnia pro divinis revelationibus accipiendi: nam spiritualis homo a nemine judicandus dicitur, quippe qui Spiritum sanctum habet magistrum. Ratio autem docendi quæ nata est ad fallacias inducendas, Deo utpote plane indigna, et hominum conditioni et necessitatibus haud congrua, Deo abjudicanda est. Equidem quum facile unusquisque sibi illudat, posset in gravissimos errores incidere, vel etiam ad facinora quæque ruere, Deo veluti auctore: quod sæpius contigisse constat ex probatissimis historiæ documentis. Hæc autem consectaria sunt principii, quod per se pandit viam mentis illusionibus.[6]

Objectiones.

7. *Obj.* 1. « Nobis autem revelavit Deus per Spiritum suum: Spiritus enim

(1) Marc. xvi. 16.
(2) I. Joan. iv. 6.
(3) Rom. x. 14. 7.
(4) Barclay's Apology, Prop. V. and VI. §. xxiii.
(5) Rom. x. 8.
(6) Vide *Milner's End of Controversy, Letter* VI. In ipso Georgio Fox, sectæ auctore, et Jacobo Naylor insigni ejus assecla, magna data sunt illusionis exempla. Naylor veluti Messias ovans civitatem Bristol ingressus est, turba clamante: « Sanctus, Sanctus, Sanctus, hosanna in excelsis! »

nnia scrutatur, etiam profunda Dei. iis enim hominum scit quæ sunt iminis, nisi spiritus hominis, qui in so est? ita et quæ Dei sunt, nemo gnovit, nisi Spiritus Dei. Nos autem in spiritum hujus mundi accepimus, d Spiritum qui ex Deo est; ut sciaus quæ a Deo donata sunt nobis. » * « Animalis autem homo non perpit ea quæ sunt Spiritus Dei: stultitia im est illi, et non potest intelligere: ia spiritualiter examinatur. Spirilis autem judicat omnia: et ipse a mine judicatur. » [1] En plane revelanis unicuique factæ documenta.

8. *Resp.* Probe distinguenda est exior ratio communicandi notitiam ritatum a Deo revelatarum, ab inna luce qua mens ad assensum disnitur. Neminem posse ad fidem rvenire absque interno Spiritus sanlumine, dogma est Catholicum, quod m Augustinus contra Pelagium inte defendit. Magisterium autem diitus institutum, ad annuntiandas itates quas Christus tradidit, testan' ubique sacræ paginæ Novi Testanti, clamatque tota antiquitas chrima. Qui igitur hoc magisterium ret, frustra appellat Scripturas, quæ tiæ necessitatem adstruunt, carum m utraque de re auctoritati stare rtet. Facilem quidem excipiunt quæ iciuntur explicationem. Apostolus net Corinthios se eos instituisse, i philosophorum more: ea enim iuntiabat quæ « nemo principum us sæculi cognovit, » altissima steria, Dei revelatione patefacta. c autem revelatio non in mente stitit, nam « Unigenitus Filius, qui in sinu Patris, ipse enarravit. » [2] ritus Dei solus potuit homines ad m tantorum mysteriorum evehere: nquam enim præcones auditoribus persuasissent, nisi lumen interius affulsisset. « Sermo meus, et prædicatio mea, non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus et virtutis: ut fides vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute Dei. » [3] Totus igitur in eo est Apostolus, ut ostendat veritates evangelicas non humano ingenio excogitatas fuisse, nec arte mentibus hominum insinuatas; sed a Spiritu Dei profectas, et simpliciter enuntiatas, ejus gratia altius mentibus insedisse. Exterius magisterium persæpe commemorat, etiam dum Spiritus facit elogia: « Quæ et loquimur, non in doctis humanæ sapientiæ verbis, sed in doctrina Spiritus, spiritualibus spiritualia comparantes. » [4] Revelavit igitur Deus per Spiritum suum, in Apostolorum mentes illapsum, juxta Christi promissionem, ut ipsi cæterorum fierent magistri; revelavit ipsis fidelibus, non quidem tanta luce eos perfundendo, ut per se nosse possent arcana illa cœlestia; sed eos illustrando, ut præconibus Evangelii assensum fidei possent præstare. Animalis autem homo, qui juxta solius rationis principia, vel humano sensu de rebus divinis judicat, eas stultitiam redolere putat, quia scilicet juxta supernaturalia principia investigandæ forent. Spiritualis autem homo, qui ex divina gratia præconibus Evangelii assensus est, judicat omnia, agnoscit cœlestem sapientiam in omnibus, nec ipse ita judicans, juxta certissima fidei principia, valet ab aliis judicari, falsa quippe sunt aliorum judicia his repugnantia.

9. *Obj.* 2 « Nemo potest dicere: Dominus Jesus, nisi in Spiritu sancto. » [5] Ergo quæ habetur Jesu notitia absque interna Spiritus revelatione est mendax et larvata. Ita Barclay. [6]

(1) I. Cor. ii. 10.
(2) Joan. i. 18.
(3) I. Cor. ii. 4.
(4) Ibid. v. 13.
(5) Ibid. xii. 3.
(6) Prop. ii. §. vi. Proof. ii.

10. *Resp.* Utique Spiritus sancti gratia omnino requiritur, ut quis fide divina agnoscat Dominum Jesum : sed non ideo ipsa gratiæ inspiratio fit regula fidei; summa quippe sapientia statuit Christus ministerium quod veritati perhiberet testimonium, ne omnia incerta forent, hominibus sibi ludibrio factis, ægræ mentis somniis; sed simul sibi partes præcipuas in fidei negotio servavit, nec enim quis nisi ex Spiritus sancti inspiratione potest prædicationi supernaturalem præbere assensum.

11. *Obj.* 3. Semper Deus per Spiritum suum se suis filiis revelavit. Sic ab Adamo usque ad Mosen, et etiam post datam legem sæpissime, Christo adveniente, Spiritus datus est Apostolis, et primis fidelibus, et datur etiam hodiernis temporibus.

12. *Resp.* Utique Deus sese manifestavit primis hominibus, sed non universis; quæ enim illis communicavit, mandavit ut filiis suis nota ea facerent. [1] Quæ Vatibus revelata sunt, scripto plerumque sunt consignata, et quæ Apostoli, Christo docente, et Spiritu sancto illustrante, didicerunt, magna ex parte scripta reperiuntur, et in Ecclesia perpetuo conservata sunt, eadem fide excipienda; sic enim revelationi semel factæ sua servatur integritas, et Deo loquenti obsequium præbetur. Post Apostolos, quibus totum Dei consilium de hominum salute revelatum est, alia nulla revelatio est expectanda, præter auxilium quo mens ad credendum roboretur. Quod si Deus voluerit aliqua suis famulis specialiter revelare, non ideo regula quam statuit Christus, quo revelationis suæ communicetur notitia, deserenda erit.

13. *Obj.* 4. Nisi revelatio interna sit nobis fidei regula, non ea fides nostra ac Sanctorum vet Apostolus unam dicit fidem e qua unus est Deus. [2]

14. *Resp.* Apostolus loquitu Christi discipulorum : ad eo scripsit, hortans ut unitatem in vinculo pacis servarent « unus Dominus, una fides baptisma » eis foret. Cæterum est fides quæ Sanctis per omni fuit; credimus enim Deo quamvis aliqua magis expli progrediente tempore, Christo viso, quæ proinde explicite pr antiquis ea nonnisi veluti in i tenentibus.

15. *Obj.* 5. Christus Paracle discipulis pollicitus est, quod Apostolis explicari nequit, nam dandus erat. [3] In omnem verit promittitur : ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς ἀλήθειαν.

16. *Resp.* Quum Apostolos sit specialim, ut eos de pro absentia consolaretur, ad suos discipulos verba referre nisi aperta suffragante ratio in ævum mansurus Spiritus ostendit Apostolorum succes promissione includi, non iter sos fideles : ipse enim finis promittitur, magisterii munu festo respicit; plenissima qui tutio iis erat necessaria, quo alios docere. Spiritum quiden dabit Deus petentibus se, om cet enixe flagitantes illud lumen quo valeant fidei præst quium : sed omnes non eg Spiritu directe doceantur omn tatem, quum pastores et doc in eum finem divinitus dati.

17. *Obj.* 6. Scribit Joannes

(1) Ps. lxxvii.

(2) « That the faith is one, is the express words of the Apostle, Eph. iv. 5, who placeth the one *faith* with the one God, importing no less than that to affirm two faiths, is as ab affirm two Gods. » Barclay, Apol ii. § ix.

(3) Joan. xiv. 16.

lus : « Non necesse habetis ut aliquis doceat vos : sed sicut unctio ejus docet vos de omnibus, et verum est, et non est mendacium. Et sicut docuit vos, manete in eo. » [1] Unctio illa Spiritus est omnium vere fidelium.

18. *Resp.* S. Joannes externum magisterium necessarium procul dubio habuit, verbumque ab eo enuntiatum fidei regulam, uti ex citatis ejus verbis inter probationes vidimus. Ipsa epistola scripta est ut edocerentur et firmarentur fideles : « Hæc scripsi vobis de his qui seducunt vos. » [2] Quod subjungit seductorum institutionem excludit; quum enim ex Christi gratia in certa veritate ab Apostolis tradita conquiescerent fideles, necesse non habuerunt illis pseudo-magistris uti. Optime autem eos divinitus doctos ponit, ut ostendat Apostolos ipsos non suas sententias, sed divina dogmata prædicasse, quæ interiori gratiæ unctione suaviter mentibus insinuabantur.

19. *Obj.* 7. « Hoc est testamentum, quod disponam domui Israel post dies illos, dicit Dominus : Dando leges meas in mentem eorum, et in corde eorum superscribam eas : et ero eis in Deum, et ipsi erunt mihi in populum : et non docebit unusquisque proximum suum, et unusquisque fratrem suum, dicens : Cognosce Dominum : quoniam omnes scient me a minore usque ad majorem eorum. » [3]

20. *Resp.* In eo distinguitur fœdus novum a veteri, quod lapidibus non sit insculptum, sed mentibus gratia divina veluti inscriptum. Cæterum illud promulgandi munus Apostolis datum est, quos ad docendum misit Christus. Non igitur hæc doctrina a Propheta excluditur : sed amplissima Dei cognitio prædicitur futura, adeo ut non valde in ea tradenda foret insistendum : contra ac evenerat ante Christum natum, hominibus plerisque ad deorum plurium cultum proclivibus.

21. *Obj.* 8. Ecclesiæ dicit Vates : « Ponam * * universos filios tuos doctos a Domino. » [4] Quod laudat Christus : « Est scriptum in Prophetis : Et erunt omnes docibiles Dei. Omnis qui audivit a Patre, et didicit, venit ad me. » [5]

22. *Resp.* Interioris gratiæ necessitatem ibi adstruit Christus : « Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum. » [6] Docti a Domino idcirco dicuntur Christifideles, quod interius illustrati ad fidem prædicationi præstandam disponuntur, sicut Petrus, cui divina revelatio de Christi divina origine et natura est facta, hac ratione ad omnia quæ tradidit amplectenda, motus est; noverat enim, etsi specialis de quacumque doctrina non affulserit revelatio, eum verba vitæ æternæ habere. [7]

CAPUT II.

DE VERBO SCRIPTO.

23. Plerique Protestantes verbum Dei scriptum appellant, illudque solam et adæquatam fidei regulam prædicant. Omnem Dei revelationem eo contineri asserunt ipsi *Unitarii*, quamvis Scripturas divinitus inspiratas non agnoscant. Cæterum eas magnificis efferunt verbis, eas divina oracula, et scriptum Dei verbum designantes. Rationem ducem in earum interpretatione sequentes, quæcumque humanum intellectum superare videntur, ad rationis terminos revocare student, nihilque credere volunt quod quodammodo non intelligant. [8] Spiritus igitur sancti lumen et auxilium non agnoscunt, quum nec ipsum Spiritum subsistere contendant,

(1) I. Joan. ii. 27. (2) Ibidem. v. 26.
(3) Heb. viii. 11. (4) Isaiæ liv. 13.
(5) Joan. vi. 45. (6) Ibid. v. 44.

(7) Ibid. v. 69.
(8) « As Unitarians consider the Bible the only proper summary of Religion, they do not profess

quamdam enim Dei efficaciam eo nomine in Scripturis indicari dicunt. Cæteri plerique Protestantes Scripturam regulam plenam et unicam fidei profitentur, sed Spiritus sancti lumine se illustrari affirmant, ut eam agnoscant, et veram ejus significationem.

24. Illud haud refellendum putamus, Scripturam esse *judicem controversiarum*, vocibus enim abutuntur qui id affirmant : judex quippe sententiam proferre debet qua lis dirimatur : Scriptura autem nullam proferre valet, quum per se muta sit, et significatio ejus, de qua plerumque controvertitur, non possit unquam hac ratione determinari Sed ne quidem *regulæ fidei plenæ*, et *perfectæ*, habere potest rationem, uti mox demonstrabimus.

Propositio.

Scripturæ non possunt plenæ et perfectæ fidei regulæ habere rationem.

25. *Probatur.* Plena et adæquata fidei regula debet facile innotescere, et omnia quæ ad fidem spectant cuiquam obvia præbere : Scripturæ autem non facile innotescunt, nec omnia omnibus obvia præbent : nequeunt idcirco plena et adæquata fidei regula haberi.

26. Equidem vel Scripturæ excipiuntur tamquam divinæ ob communem quæ apud Christianos obtinet persuasionem, ideoque ipsa fidei regula forte fortuna, re haud investigata, temere statuitur : [1] vel agnoscuntur divinæ ob interna indicia, quæ legenti occurrunt; quod assiduam omnium librorum quibus constant lectionem postulat. Jam vero nec juvenes, nec litterarum rudes, nec negotiis distenti, nec morbo impediti, possent necessarium tempus lectioni impendere Ipsi qui legunt inter innumeras difficultates necessario hærebunt, nec enim facile conciliabunt quæ sibi invicem videntur contraria, nec quæ humiliora sunt Dei loquentis majestate digna censebunt.

27. Præterea sensus Scripturæ obvius esse debet ac certus, ut sit regula fidei plena et adæquata : attamen implicatus maxime est, adeo ut nullus alius liber tot difficultatibus hominum exerceat ingenia, vel eos sententiis adeo discordes habeat. Ergo inservire non potest tamquam fidei regula plena et adæquata.

28. Constare debet insuper Scripturarum libros integros esse, et versionem qua utitur quisque textum repræsentare : quod tamen per se obvium non est, nec facile cognitu.

29. Regula fidei plena et adæquata in Christiana œconomia debet necessario referri ad Christi et Apostolorum tempora, et conditioni hominum inde per omnia sæcula convenire : at Scriptura Novi Testamenti tamquam fidei regula non potest referri ad Christi ætatem, nec ad initium prædicationis Apostolicæ : constat enim plures elapsos annos antequam aliquid scripto consignatum sit. [2] Scripta Apostolica

to comprise their sentiments in any system of articles or forms of human invention. They consider the language of scripture sufficiently plain. * * * While we have the written word of God in our own hands, we think it an imperions duty to consult the divine oracles themselves. » Abstract of Unitarian belief, in Unitarian Miscellany, vol. i. p. 9. « It appears that Unitarians believe, that the sacred penmen, in writing the Holy Scriptures, were inspired with the knowledge of God's will, and wrote according to the dictates of his Holy Spirit * * * that the scriptures ought to be the only judge of controversies among christians. » p. 210.

(1) It is simply impossible to prove the canon by the scriptures : for it cannot be found in any book of the Scriptures, that these books, and just these, and no other are canonical, as all are forced to acknowledge. » Barclay, Apology, prop. III. § ix. Obj. 1. Ans. 2.

(2) « The Gospels were not the original cause of the Christian history being believed, but were themselves among the consequences of this belief. This is expressly affirmed by St. Luke in his brief, but as I think, very important and instructive preface.» *Paley's Evidences of Christianity* c. viii. Lardner censet Evangelium primum scriptum triginta circiter a morte Christi annis. Plerique

unum collecta non noscuntur nisi
culo secundo; et aliqua a nonnullis
clesiis per quatuor priora sæcula
n sunt agnita. Ante typographicam
em inventam, decimo quinto ineunte
culo, fieri nullatenus potuit ut mul-
licarentur sacri codices, adeo ut
icuique eorum esset copia : et nulla
scitur ab Apostolis vel Apostolicis
is adhibita ea de re cura, quum
rumque in Ecclesiis tantum, vel
ud Præsules, vel paucos quosdam
berentur. Ergo dicendum eos non
sse datos in perfectam et plenam fidei
gulam.

30. Critica textus et versionum histo-
et examen, tot varietates et diffi-
ltates objicit, ut si de ea agendum
et antequam fides conciperetur, pe-
us foret desperandum. Res est plane
ra plerorumque captum, utpote
æ eruditionem insignem una cum
ntis acumine postulat. [1] Constat in-
er Septuaginta versionem Græcam
quatuor priora Ecclesiæ sæcula
rumque obtinuisse, quæ tamen ces-
Hebraico textui in Latinæ versionis
mplar et normam ab Hieronymi
te assumpto. Pleræque Ecclesiæ Scri-
ris utebantur, magna varietate distin-
, quas licet demus fuisse in substantia
cordes, longe majorem concordiam
sententiarum exactitudinem exhi-
isse oportebat, si ipsæ plena et unica
ula fidei fuissent. Apud plerasque
læ erant vernaculæ versiones, vel
uorum tantum librorum, et haud
que mendis : ipsæque vix poterant
plurimorum manus pervenire. Quæ
lie circumferuntur vernaculæ ver-
nes inter Protestantes auctoritate
ent, et a plurimis rejiciuntur, qui
sensum non fideliter reddi queruntur, inter quos Baptistæ et Unitarii, qui verba Bibliorum Jacobi regis a Dei oraculis distinguenda clamant.

31. Hac regula semel admissa, omnis evanescit fidei certitudo; constat enim mentem humanam sibi relictam nullum ex Scripturarum labyrintho certum exitum reperire. Nullum manebit dogma inconcussum; quæ enim testimonia ipsam Dei naturam, [2] salutem per Christum, impiorum æterna supplicia, [3] aliaque omnia fidei mysteria spectant, cum aliis collata dubitationem potius quam certam notitiam pariunt, si desit interpres. Gravissima principia pendent persæpe ex diversa lectione codicis; vel ex phrasi vel voce ambigua. Progrediente Hermeneutica linguarum studio, morum stylique orientalium accuratiori notitia, aliisque subsidiis, fides variabitur, adeo ut quæ hodie obtinet, ab ea quæ per omnia retro sæcula viguit, distet plurimum, ipsa scientiarum profectui etiam cessura.

32. Illud igitur non erit admittendum quod ab initio rei Christianæ non viguit, nec generali hominum conditioni per omnia sæcula convenit, et quo omnis fidei certitudo evanescit : atqui Scriptura tamquam regula fidei plena et unica non viguit ab initio rei Christianæ, nec generali hominum conditioni in qualibet ætate convenit : sed e contra omnem fidei certitudinem tollit penitus.

33. Merito monuit Tertullianus certamen de Scripturis non ineundum, quum ob dolos hæreticorum et subtilitates nullus certus sit exitus : « Ergo non ad Scripturas provocandum est :

thæum septem annis tantum elapsis scripsisse
int.

) Vide Einleitung in die Göttlichen Bucher des
n Bundes von Johann Jahn, Wien 1802, et
eitung in die Schriften des Neuen Testaments,
D. Johann Leonard Hug, Stuttgart und Tu-
gen, 1826.

(2) Trinitatis mysterium nonnisi illatione ex Scripturis probari dicunt plures scriptores Anglicani.

(3) Hac ratione dogma de æternis suppliciis ex critica quadam indagine de vi vocis αἰώνιος pendet.

nec in his constituendum certamen, in quibus aut nulla, aut incerta victoria est, aut par incertæ. Nam etsi non ita evaderet collatio Scripturarum, ut utramque partem parem sisteret, ordo rerum desiderabat illud prius proponi, quod nunc solum disputandum est : *Quibus competat fides ipsa ? cujus sint Scripturæ ? a quo, et per quos, et quando, et quibus sit tradita disciplina qua fiunt Christiani ?* ubi enim apparuerit esse veritatem et disciplinæ et fidei Christianæ, illic erit veritas Scripturarum, et expositionum, et omnium traditionum christianarum. »[1]

34. Origenes : « Quoties hæretici Scripturas proferunt, in quibus omnis Christianus consentit et credit, videntur dicere : « Ecce in domibus est » verbum veritatis. » Sed nos illud credere non debemus, neque exire a prima et Ecclesiastica traditione, nec aliter credere, nisi quemadmodum per successiones Ecclesiæ nobis tradiderunt. »[2]

35. S. Hieronymus, pluribus allatis exemplis ad Luciferianos revincendos, addit : « Poteram diem istiusmodi eloquio ducere, et omnes propositionum rivulos uno Ecclesiæ sole siccare. » Pergit sectas novitias monere : « Nec sibi blandiantur, si de Scripturarum capitulis videntur sibi affirmare quod dicunt, cum et diabolus de Scripturis aliqua sit locutus, et Scripturæ non in legendo consistant, sed in intelligendo : alioquin si litteram sequimur, possumus et nos quoque novum nobis dogma componere, ut asseramus in Ecclesiam non recipiendos, qui calceati sint, et duas tunicas habeant. »[3]

Objectiones.

36. *Obj.* 1. « Omnis Scriptura divinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in justitia : ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus. »[4] Ergo est plena et adæquata fidei regula, quæ scilicet instruit ad salutem, et hominem perfectum facit.

37. *Resp.* Jam Apostolus dixerat Scripturas veteris Testamenti in quibus Timotheus ab infantia institutus erat, posse eum ad salutem instruere « per fidem quæ est in Christo Jesu. » Hæc concepta ex prædicatione Apostolica, Scripturæ plurimum inserviunt, ut homo Dei alios doceat, arguat, hortetur, ipseque ad omne virtutis exercitium accingatur. Cæterum non ideo ipsæ per se sufficiunt : nec enim Scripturæ Veteris Testamenti, de quibus agebat Paulus, sufficientes dici possunt, nec Novi Testamenti, exclusa prædicatione verbi, quam elegit Christus viam perpetuam docendi veritates revelatas. Equidem de divina inspiratione ipsius testimonii, et de libris qui inspirati habendi sunt, sicut de eorum sensu, alia ratione constare non potest. Merito tamen dixit Paulus Scripturas instruere ad salutem, ea posita fide, et inservire ut homo Dei perfectus sit, ad omne opus bonum instructus; sed fides illa ante lectionem concipitur, audita prædicatione Evangelica.

38. *Obj.* 2. S. Lucas dicit se scribere Evangelium : « ut cognoscas eorum verborum, de quibus eruditus es, veritatem. »[5] S. Joannes : « Hæc autem scripta sunt, ut credatis, quia Jesus est Christus Filius Dei : et ut credentes, vitam habeatis in nomine ejus. »[6] S. Petrus secundam scripsit Epistolam, ut quædam memoratu digna referret : « Dabo autem operam et frequenter habere vos post obitum meum,

(1) De præscr. c. xvii. 19.
(2) Tract. xxix in Matth.
(3) *Dial. adv. Luciferian.* sub finem.
(4) II. Tim. iii. 16.
(5) Luc. i. 4.
(6) Joan. xx. 31.

memoriam faciatis. » [1] Ergo
Novi Testamenti eo consilio
nt, ut tota Christi doctrina
nsignata maneret; quapro-
Dei consilium a se patefa-
Paulus. [2]
. Non negamus summo Dei
cripturas Novi Testamenti
ut plurimæ res gestæ, et
d facile viva voce transmit-
ipto relata vim quamdam
præseferrent, divinam etiam
les auctoritatem habitura.
rædicatio sit a Christo in-
n tamen ablata est facultas
ndi : imo divinitus ad id
postoli plura scripserunt,
postolici deinceps scripto
nt. Hæc se invicem adjuvant
nt, tam longe abest ut unum
cludat. Sic viva voce instru-
heophilus, ad quem tamen
m direxit Evangelium, cer-
rerum gestarum Christi et
elationem daturus, ut in fide
lexus fuerat, firmior et in-
evaderet. Securitatem hanc
accurata rerum narratione,
ido-evangelistis, vel imperi-
ibus caveretur, Lucas dan-
osuit : nec enim facile res
utæ memoria retinerentur.
ique non eo consilio ut va-
animum firmaret, vel ple-
lam fidei præberet, sed ut
et temerariis illis scriptori-
æcipuarum Christi actionum
quamdam exhiberet. Sicut igi-
elium Lucæ non excludit
vi Testamenti scripta, ita
ationem, doctrinam, et in-
n.
n de Joannis Evangelio di-
objecto autem loco reddit
Apostolus cur ea quæ retu-
cula ex plurimis selegerit,
quæ scilicet idonea erant ad fidem in Christo Deo confirmandam. Quos allocutus est, fideles jam esse indubium est, eos tamen contra falsas sententias de Christo, quæ jam spargi cœperant, muniendos duxit, divina ejus natura declarata, et miraculorum argumento adducto. Quis neget librum divinitus conscriptum plurimum inservire dogmati hujusmodi tuendo, et monumentum divinæ fidei esse pretiosissimum? Non ideo tamen omnia quæ revelata sunt, et necessario credenda, unico illo Evangelio continentur, vel aliis Scripturis.

41. Petrum Apostolum eam scripsisse Epistolam, ut fidelibus monita illa suppeterent, et divinis imbuerentur documentis, libenter damus; quin prædicationis idcirco infirmetur vis, quæ et epistolam commendat tamquam divinam, neglecta quorumdam dubitatione, et veritates quas continet cum cæteris fidei principiis tradit. Illa Apostoli solicitudo ut fideles scriptis suis ad pietatis studium accenderentur, principiis quibus nitebatur fides exhibitis, nihil detrahit institutionis apostolicæ certitudini, quæ non in eo est ponenda, quod, omnibus rejectis litterarum subsidiis, viva tantum voce veritates omnes enuntientur, sed quod publica prædicatio et fides, iis omnibus quæ contigerit adhiberi præsidiis munita, sit certa ac secura ratio divina dogmata transmittendi.

42. Quod autem dicit Paulus se totum Dei consilium patefecisse, non spectat ejus scripta, sed prædicationem : alloquitur enim Episcopos Asianæ provinciæ, in qua per triennium suo munere functus erat. Apostolos totam doctrinam Christi promulgasse fatemur, nec quidquam eorum institutis, quæ per Ecclesiæ traditionem innotescunt, adjungendum censemus;

i. 15.

(2) Act. xx. 27.

sed non inde sequitur omnia quæ docuerunt eorum scriptis contineri. Omnia vero quæ vel ore vel scripto tradiderunt, eadem fide excipienda sunt, juxta illud Pauli ad Thessalonicenses : « State et tenete traditiones, quas didicistis, sive per sermonem, sive per epistolam nostram. » [1]

43. *Obj.* 3. Isaiæ viii. 20. « Ad legem magis, et ad testimonium. Quod si non dixerint juxta verbum hoc, non erit eis matutina lux ; » vel potius non est eis lux.

44. *Resp.* Eo loci Vates edocet Israelitas quomodo respondere debeant iis qui pythones suadent consulendos : « Numquid non populus a Deo suo requiret, pro vivis a mortuis ? » Dicit igitur divinitus petendum lumen juxta legis præscripta, nec divinos adeundos, qui quum diversa loquantur, vera carent luce, caligine æterna in superstitionis pœnam mergendo. Hæc certe non probant Scripturas populo Christiano dari tamquam normam ad quam revocanda sit prædicatio : nam fideles judices potius quam discipuli, contra Christi institutum, hac ratione constituerentur.

45. *Obj.* 5. Præcipit ipse Salvator : « Scrutamini Scripturas. » [2]

46. *Resp.* Jam vidimus argui his verbis Christi hostes, qui eum, vaticiniis licet designatum, non agnoscebant. [3]

47. *Obj.* 5. Homo, Spiritu Dei adjutus, cognoscit Scripturas, quas humano veluti testimonio jam commendatas habet, et verum in rebus præcipuis sensum facile intelligit, ex ejusdem Spiritus illustratione : nec enim Deus se quærentibus lumen necessarium negat.

48. *Resp.* Qui Spiritum Dei, cujus cœlesti lumine mens perfundatur, agnovit, ante lectas Scripturas, debet sibi reddere rationem quomodo in eum crediderit : quod vix facere poterit vir protestanticus, totam rerum divinarum notitiam a Scripturis derivans. *Quakeri* quidem internæ revelationi confisi nodum solvunt affirmando ; sed alii qui externum oraculum appellant, non debent aliquid notum supponere, absque probatione certissima. Gratis igitur dicunt se ex Spiritus lumine divinam inspirationem Scripturarum nosse : quamvis enim omnis fides divina auxilium cœleste necessario postulet ad mentis illusiones præcavendas, externa præbentur certissima veritatis argumenta. Gratis etiam sensum Scripturæ ex Spiritus sancti lumine dignosci contendunt Protestantes, nec enim aliunde probant lumen illud unicuique dari, quamvis revera Deus non desit in necessariis ; gratiam enim dat qua mens ad fidem ex audita prædicatione concipiendam disponitur.

49. *Obj.* 6. Scrutanti Scripturas verus earum sensus patebit, secus Christus non dixisset : « Scrutamini Scripturas : » ideo laudantur Berœenses quod Scripturas scrutarentur ἀνακρίνοντες. [4]

50. *Resp.* Jam ex S. Cyrillo Alexandrino docuimus Judæis a Christo exprobrari, quod eum non agnoscerent, licet scrutarentur Scripturas. Cæterum si quis velit eos potuisse ex Scripturis Christum nosse, quin ad eum operaque ejus respicerent, nolumus cum eo contentiosum trahere funem : sed manifesta et quotidiana omnium qui Scripturas diligentissime rimantur experientia, constat sensum earum plerosque latere, qui sibi fidunt ; innumeris

(1) II. Thess. ii. 14.

(2) Joan. v. 39.

(3) « Moreover that place may be taken in the Indicative Mood, *Ye search the Scriptures ;* which interpretation the Greek word will bear, and so *Pasor* translateth it : which by the reproof following, seemeth also to be the more genuine interpretation, as Cyrillus long ago hath observed. » Barclay, Apology, Prop. iii. §. vii.

(4) Act. xvii. 11.

ıim et inter se discrepantibus colliınt sententiis.

51. Jure meritoque laudantur Be-ıeuses, qui de Pauli divina legatione huc incerti, in Scripturis exquirent quæ allegabat testimonia, et senm quem illis tribuebat diligenter imo volvebant. Examen hujusmodi uit illis quibus divina Apostoli auıritas non erat explorata. Nec inde ıuitur Scripturas non indigere interıte, Paulus enim illas interpretatus ; cui Berœenses deinceps assenntes, Scripturis investigatis, non ıpuerunt illius interpretationem, vel ıtoritatem, sed eam potius amplexi ıt: Deus scilicet Scripturis, quas ı agnoscebant, usus est, ut eos ad edicationem Apostolicam amplendam disponeret : quos deinceps ı illustratos auctoritatem Apostoli in nibus seculos indubium est.

2. *Obj.* 7. Indoctis et instabilibus icilia sunt quædam in Scripturis, ente Petro : sed spiritualis homo icat omnia, et facile reperit quæ essentiam et fundamentum pertit.

3. *Resp.* Doctissimi et piissimi viri Epistolis Pauli, sicut et in cæteris ipturis, plurima reperiunt difficilia llectu, etiam post diligentissimam ıginem, precesque enixas. Piis vero ıinibus in fide stabilibus, et rite ctis, ea non cedunt in interitum, ı doctrinæ Ecclesiæ adhærent, nique temere de locis illis difficilibus cant, sed sua in omnibus sensa ıemo Ecclesiæ judicio submittunt. eri fidei principiis haud imbuti, vel no vacillantes, ex illis locis facile ıunt erroris et ruinæ occasionem : ς ἐστι δυσνόητα τινα, ἃ οἱ ἀμαθεῖς καὶ ικτοι στρεβλουσιν [1] Spiritualis autem o omnia judicare dicitur, quod et gratia illustratus et munitus, cœlestia contempletur, et de rebus omnibus terrenis, quatenus ad salutem referuntur, sic sentiat, ut omnia in Dei gloriam cedant : animalis autem de cœlestibus perperam sentit, suis cupiditatibus mancipatus.

54. *Obj.* 8. Omnia quæ ad salutem scitu necessaria sunt, facile possunt ex Scripturarum lectione addisci : hæc enim « possunt instruere ad salutem. »

55. *Resp.* Possunt equidem Scripturæ « instruere ad salutem per fidem quæ est in Christo Jesu. » [2] Homo igitur jam institutus a pastoribus, fide ex auditu concepta, magno cum fructu legit Scripturas, eas juxta fidei principia interpretans. Si hæc desit regula, mens hærebit anxia, et variis erroribus irretietur. Frustra autem limes quidam errandi libidini statuitur, nam ipsa sanctissima mysteria de Deo incarnato et mortuo maximas difficultates objiciunt, tot inter se specie collidentibus testimoniis, et rebus ipsis cogitatui et sensui hominis plane adversis. Qui ex Scripturarum examine hæc aliaque mysteria se tenere profitentur, plerumque dubitationem quamdam et animi anxietatem produnt : ad quam levandam supremi tribunalis judicio, quo de sensu Scripturarum constet, maxime opus est.

56. *Obj.* 9. Lucerna luxque verbum Dei dicitur, quod ideo illustrat mentes, Deo interius illucente cordi : qui Ecclesiam interpretem addit, solis fulgorem augere studet.

57. *Resp.* Verbum Dei lux est mentis, sed opus est ut aperiatur nobis sensus ad illud intelligendum ; nec enim necessario quisque splendoris illius fit particeps. Deus cor illustrat gratia, opera tamen humana utitur ad Scripturarum significationem communicandam. Sic eunucho, pia utique animi indole legenti Isaiæ vaticinium, occur-

(1) II. Pet. iii. 16.

(2) II. Tim. iii. 15.

rit, Deo jubente, Philippus, qui eum interrogavit : « Putasne intelligis quæ legis? Qui ait : Et quomodo possum, si non aliquis ostenderit mihi? * * * * Aperiens autem Philippus os suum, et incipiens a Scriptura ista, evangelizavit illi Jesum. »[1] Nihil divini verbi fulgori adjicit, qui non suo ingenio, sed juxta divinitus traditam fidem Scripturas exponit.

58. *Obj.* 10. Injuria fit Deo, dum dicitur ejus verbum non posse intelligi, nisi Ecclesia interprete; et ejus mentem ex judicio Ecclesiæ, Papæ scilicet et Episcoporum, dignoscendam.

59. *Resp.* Non dicimus verbum divinum intelligi nullatenus posse nisi Ecclesia interprete : mens enim fide imbuta, et humilitatem fovens, plurima in sacris libris intelligit, quin speciali definitione Ecclesiæ de singulis instruatur. Sed quum de rebus altissimis agatur, quas homines plurimi erroribus studentes varia ratione explicuerunt, ingenii subtilitati indulgentes, censemus omnino necesse esse, ut publica et constans Ecclesiæ fides menti legentis præsens sit, et ut judicium nostrum qualecumque Ecclesiæ a Spiritu sancto edoctæ subjiciatur. Dei mens et consilium ex hominum judicio non pendent, sed ipse nobis dedit homines doctores, interpretes utique et nuncios suæ voluntatis, quibus se semper adfuturum pollicitus est, ut in ipso niteretur fides nostra.

60. *Obj.* 11. Criticæ, et Hermeneuticæ studia ad perfectionem scientiæ Biblicæ pertinent: sed necessaria scientia præsto est omnibus.

61 *Resp.* Ut Scripturæ in fidei regulam unicam et plenam assumantur, debet esse exploratum unicuique eas ex divina inspiratione conscriptas, integras esse, nullaque menda gravi vitiatas. Universis autem id constare nequit, quum de Evangelii Matthæi primo et secundo capitibus, et de testimoniis quæ Christum Deum respiciunt, moveantur lites ab Unitariis,[2] quas certe plerique homines dirimere non valent. Sic de vocum Hebraicarum et Græcarum vi disceptatur, dogmatibus et muneribus præcipuis inde pendentibus. Nihil sane de his judicare valent plerique. Hermeneutica etiam sensum testimoniorum ita afficit, ut summa fidei inde pendeat. Qui igitur Scripturas in regulam unicam sumunt, necessario vacillant, quia innumeræ quæstiones agitantur de vera lectione, et sensu, etiam in rebus præcipuis: adeo ut ne doctissimus quidem possit de sua sententia certus esse, aliis contra opinantibus.

CAPUT III.

DE TRADITIONE.

62. Verbum internum, seu revelationem singulis factam, non posse fidei regulam statui, quin illusionibus gravissimis et innumeris pateret aditus, vidimus. Scriptum verbum non posse habere rationem perfectæ et unicæ fidei regulæ etiam demonstravimus; indiget enim et teste et interprete. Quæ igitur est certa illa ratio quam Christus statuit, ut homines revelatas veritates addiscere possent? Est, ut probavimus, Apostolici ministerii prædicatio concors, publica et solemnis doctrina. Cæterum, quum inspiratio ac revelatio non singulis, nec cœtui ipsi Pastorum vindicetur, sed tantum auxilium quoddam, quo possint fidem semel sanctis traditam tueri, ideo regula quam ipsi docendo sequuntur est *traditio*, scilicet ipsa decessorum suorum doctrina, ipsa totius Ecclesiæ fides, ab Apostolica ætate usque derivata.[3]

(1) Act. viii. 30, 31, 35.
(2) Unitarian Miscellany, vol. vi. p. 328.
(3) Vide Symbolik von D. J. A. Mohler l. 1. c. 5. §. 33. p. 272. ed. Mainz. 1832.

63. Vox hæc nonnumquam adhibe-:ur ad indicandum vagum quemcum-que rumorem populi alicujus memoria celebratum, nullo certo monumento, vel teste; quapropter plurimum ejus ambiguitate abusi sunt fidei hostes acerrimi, ut invidiam regulæ certissimæ conflarent, insinuantes fidem nostram incerta populorum fama niti. Ad hanc præcavendam fraudem animadvertendum imprimis est *traditionem*, quæ fidei nostræ regula est, maxima ex parte Scripturis contineri, et totam in monumentis documentisque Christianæ antiquitatis, et consuetudine cultuque publico Christifidelium per orbem, per omnia retro sæcula celebratam esse. Longe igitur distat ab incertis rumoribus, vel etiam a singularum gentium persuasione, quæ *traditio localis* audit, quum illa sit universalis et perpetua. Quod si quis quærat, cur vox ambigua usurpetur, noverit eam a nobis adhiberi, Pauli inhærentibus exemplo: « State, » scribebat ad Thessalonicenses, quos jam viva voce instituerat, et semel scripto, « et tenete traditiones τας παραδοσεις quas didicistis, sive per sermonem, sive per epistolam nostram. » [1] Adest præterea pulcherrima ratio cur vocem hanc adhibeamus, ne doctrinam nostro ingenio excudere censeamur, quum nihil novi, nihil nostro penu promere velimus, sed traditæ fidei inhærere.

64. Traditio hæc *divina* dicitur, quatenus revelatam veritatem respicit : aliquando etiam *apostolica* nuncupatur, utpote per Apostolos enuntiata.

Propositio 1.

Traditio, quatenus intelligitur doctrina Apostolici ministerii et fides universalis Ecclesiæ, per omnia retro sæcula, est plena ac adæquata fidei regula.

65. *Probatur* 1. Illa fidei regula plena et perfecta dicenda est, qua deficiente, nulla est certa revelationis notitia; qua posita, plenam certamque ejus notitiam habemus : traditione autem deficiente, nihil certi de revelatione novimus, nec enim qui libri divini habendi sint, vel qua ratione sint intelligendi alias innotescit : ea autem teste, interprete, et magistra, novimus certissime dogmata revelata, quæ absque ulla ambiguitate proponit credenda : novimus Scripturæ divinam auctoritatem ; et eam eo usque intelligimus, ut dogmata traditione celebrata ea contineri, vel fulciri, saltem indirecte, constet.

66 Illa fidei regula excipienda est quæ ab initio rei Christianæ viguit, per omnes gentes et per omnia sæcula, quæque indoli et conditioni hominum est maxime accommodata : traditio autem, publica scilicet Apostolici ministerii doctrina, et Ecclesiæ fides, ab initio rei Christianæ viguit, nec enim alia ratione ante scriptum Novum Testamentum Christi revelatio innotuit : et post Apostolorum ætatem gentibus barbaris, et apud gentes omnes litterarum imperitis, vel codices non habentibus, innotuit pari ratione : et ad nostra usque tempora plerisque non alia ratione potest innotescere. Ea quidem est hominum universorum indoles, ut lente admodum et dubie in rerum indagine procedant, nisi certa præeat auctoritas qua instituantur : quapropter pauci omnino, et post diuturnas meditationes, et inter multarum dubitationum angustias, aliquid de Deo rebusque divinis nossent, nisi traditionis face prælucente.

67. Extra omnem dubitationis aleam est Apostolos viva voce præsertim docuisse fideles, adeo ut in suis scriptis ad eam regulam sæpius recurrant : « Laudo vos, fratres', quod per omnia mei memores estis, et sicut tradidi

[1] II. Thess. ii. 14.

vobis, præcepta mea tenetis. »[1] * * * « Ego enim accepi a Domino quod et tradidi vobis. »[2] De instructione sive voce, sive scripto, pari ratione loquitur : « State, et tenete traditiones, quas didicistis, sive per sermonem, sive per epistolam nostram. »[3] Ea ratione instituti sunt ipsi Præsules, quos monuerunt ut alios sic instituerent : « O Timothee, depositum custodi, devitans profanas vocum novitates. »[4] « Formam habe sanorum verborum quæ a me audisti in fide, et in dilectione in Christo Jesu. Bonum depositum custodi per Spiritum sanctum, qui habitat in nobis. »[5] « Quæ audisti a me per multos testes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt et alios docere. »[6]

68. *Prob.* 2. Irenæus : « Traditionem Apostolorum in toto mundo manifestatam, in omni Ecclesia adest perspicere omnibus qui vera velint audire »[7] Hæreticis occultam quamdam traditionem arcanorum jactantibus, publicam hanc Ecclesiæ totius fidem et traditionem fidenter objicit, eaque omnem de doctrina controversiam dirimi vult : « Hæc (*Ecclesia*) est enim vitæ introitus, omnes autem reliqui fures sunt et latrones, propter quod oportet devitare quidem illos : quæ autem sunt Ecclesiæ cum summa diligentia diligere, et apprehendere veritatis traditionem. Quid enim ? et si quibus de aliqua modica quæstione disceptatio esset, nonne oporteret in antiquissimas recurrere Ecclesias, in quibus Apostoli conversati sunt, et ab eis de præsenti quæstione sumere quod certum et re liquidum est ? Quid autem si neque Apostoli quidem Scripturas reliquissent nobis, nonne oportebat ordinem sequi traditionis, quem tradiderunt iis quibus committebant Ecclesias ? Cui ordinationi assentiunt multæ gentes barbarorum, quorum qui in Christum credunt sine charta et atramento, scriptam habentes per Spiritum in cordibus suis salutem, et veterem traditionem diligenter custodientes, in unum Deum credentes fabricatorem cœli et terræ, et omnium quæ in eis sunt, per Christum Jesum Dei Filium. »[8] Quum hæretici illi occultam perfectioris doctrinæ traditionem allegarent, res postulabat, ut Irenæus assereret nihil credendum quod scriptum non erat, et scripta ipsa sola esse attendenda, nulla cujuscumque traditionis habita ratione. Non ita autem sanctissimus fidei vindex, sed ipsam occultam traditionem falso allegatam publica traditione totius Ecclesiæ revicit, hancque in omni quæstione spectandam dixit, adeo ut, Scripturis deficientibus, omnibus ad plenam rei Christianæ notitiam sola suffecisset, sicut reapse suffecit multis gentibus litteris haud excultis. Est igitur traditio veritatis magistra, Scripturarum interpres, vadimonium, et custos.

69. Clemens Alexandrinus de hæreticis queritur, qui gloriæ inanis studio humana commenta divinæ traditioni ab Apostolis et magistris fidei derivatæ objiciunt : θεια παραδοσει : Gnosticum autem laudat scientiæ sacræ studiosum, qui, huic inhærens, Scripturas juxta Apostolicam et Ecclesiasticam normam interpretatur ἐν ἀυταις καταγηρασας ταις γραφαις, την Αποστολικην και Εκκλησιαστικην σωζων ὀρθοτομιαν των δογματων.[9]

70. Origenes inter discordes sententias sectasque Ecclesiasticam prædicationem regulam certam adsignat. « Cum multi sint qui se putant sentire quæ Christi sunt, et nonnulli eorum diversa a prioribus sentiant, servetur vero Ecclesiastica prædicatio per successionis

(1) I. Cor. xi. 2. (2) Ibid. v. 23.
(3) II. Thess. ii. 14. (4) I. Tim. vi. 20.
(5) II. Tim. i. 13.
(6) Ibid. ii. 2.
(7) L. III. adv. hær. c. iii. (8) Ibid.
(9) L. VII. Stromat. § xvi. p. 534.

ordinem ab Apostolis tradita, et usque ad præsens in Ecclesiis permanens : illa sola credenda est veritas, quæ in nullo ab Ecclesiastica et Apostolica discordat traditione. »[1]

71. Eusebius Cæsareensis : « Hæc sunt illa quæ breviter Galatis proponimus consideranda, ex illa ipsa ad Galatas epistola Pauli, in qua fidei salutaris illa mystica continetur regeneratio, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti. Quæ præterquam quod sint litteris divinis consignata, sunt etiam adhuc majorem in modum confirmata, per traditionem Catholicæ Ecclesiæ Dei a finibus ad fines terræ, quæ ex non scripta traditione ἐξ ἀγράφου παραδόσεως sacrarum Scripturarum testimonia confirmat et obsignat. »[2]

72. *Probatur* 3. *ex communi Christianorum fere omnium consuetudine et consensu*, quo Sabbati observatio in diem Dominicam translata agnoscitur; quum enim nullo Scripturæ testimonio probari valeat, constat traditionem Ecclesiæ hac in re vim summam obtinere, et præcepto de Sabbati observatione toties in Scripturis commendato, tamquam æterno, ea derogari. Igitur in agendi et credendi regulam traditio a plerisque sumitur : ea enim magistra didicerunt præceptum divinum de die Sabbati jam non obligare.

73. *Probatur* 4. *ex constanti tribunalium Ecclesiæ methodo in judiciis de fide*, nam hæreses plerumque proscripserunt, traditione appellata : quapropter Scripturarum et Patrum in medium afferebant testimonia. Sic Ariani ab Episcopis Nicænis rejecti sunt : « Ecce nos quidem a patribus ad patres per manus traditam fuisse hanc sententiam demonstravimus. »[3]

74. *Probatur* 5. *ex consectariis*. Rejecta traditione, Scripturarum auctoritas nullo idoneo commendatur testimonio, quod fidem apud plerosque conciliet : nulla certa est ratio Scripturæ sensum detegendi; et innumeræ de doctrina Christi et de Sacramentis controversiæ nullam spem veritatis inveniendæ relinquunt.

Objectiones.

75. *Obj.* 1. Christus et Apostoli Scripturis sæpius usi sunt, traditione numquam, ad doctrinam tuendam. Ita Burnet.[4]

76. *Resp.* Christus opus non habuit Scripturis, vel traditione, ad suam missionem et doctrinam probandam, quum opera quæ fecit testimonium ei perhiberent : cæterum usus est aliquando Scripturis ad revincendos Judæos, et ad edocendos discipulos, vaticinia in se impleta ostendens. Traditione usus videtur ex Psalmo argumentando, Messiam a Davide Dominum appellatum, nec enim alias constabat vel Davidem esse auctorem, vel Messiam eo loci designari. Apostoli autem traditione usi videntur, de Ianne et Mambre, quos commemorat Paulus,[5] nulla facta eorum in Scripturis mentione, sicut nec Michaelis cum diabolo concertationis, vel Enoch vaticinii, quæ a Juda referuntur. Sic sæpius ex Scripturarum sensu allegorico argumentati sunt, ad Messiam referentes quæ de aliis ad litteram dicta sunt; eam autem explicationem nonnisi traditione gentis Judaicæ, qua Messiam esse legis et prophetiarum finem constabat, tueri poterant. Quod fatetur Calvinus, de Pauli coram Festo concione disserens : « Quum nullum in lege mortis, vel resurrectionis clarum et litterale, ut vocant, testimonium extet, dubium non est, quin doctrinam habuerint per manus traditam a Patribus,

(1) Præf. Περὶ ἀρχῶν n. 2.
(2) L. I. adv. Marcell. Ancyr. c. i.
(3) Athanas. l. de decretis Syn. Nic. adv. Eusebium.
(4) Analysis p. 99.
(5) II. Tim. iii. 8.

ex qua discerent referre ad Christum omnes figuras. »[1]

77. *Obj.* 2. Traditio, licet utiliter adhibeatur ad illustrandam Scripturam, [2] instar aliorum subsidiorum Hermeneuticæ, non potest ejus sensum certo determinare, quum nihil aliud sit quam veterum de Scripturis intelligentia, quæ haud necessario est excipienda.

78. *Resp.* Traditio de qua loquimur est ipsa fides Ecclesiæ totius, quæ Scripturarum sensus optimum est argumentum : nec enim fides publice declarata, et solemnioribus cultus actibus demonstrata, potuit Scripturis adversari, quum hæ in Ecclesia palam legerentur, et in dies explicarentur. Non est igitur subsidium qualecumque, sed certissima ratio Scripturarum sensum dignoscendi : est enim ipsa fides Ecclesiæ, quam non vincit infernus; est ipsa Apostolici ministerii doctrina, cui adspirat Christus. Falluntur qui putant eam esse interpretationem ingenio excogitatam, quum sit potius ipsa doctrina ab initio tradita, et deinceps servata, cui equidem consonat Scriptura. Igitur non in eo laboramus ut veterum explicationes omnes statuamus, sed ut dogmata omnium fide et confessione celebrata in regulam certissimam fidei sumantur.

79. *Obj.* 3. Traditio sæpe obscurat et detorquet Scripturas, quod Pharisæis exprobravit Christus : « Irritum fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram; »[3] et plures correxit interpretationes Scripturæ, quæ traditione nitebantur.[4] Ipsa rejectio Christi ex traditione ortum habuit, ea enim duce interpretabantur vaticinia de regno temporali.[5]

80. *Resp.* Publica illa Universalis Ecclesiæ fides a majoribus derivata, quam traditionem nuncupare placuit, numquam caliginem aliquam Scripturis offundit, sed eas splendore quodam circumdat : magis enim clarent quæ ubique per orbem prædicantur in suggestis, canuntur ad altare, et morum exercitiorumque omnium pietatis fundamentum habentur, quam quæ in libro jacent. Longe ab ea traditione distat Pharisaica illa doctrina de munere a filio dando, patre violato. Hæc irritum fecit Dei mandatum, nec gentis fidem publicam habuit sibi suffragantem; sed fuit quorumdam pravum principium, haud ab ultima antiquitate Judaica petitum. Quod Christus correxerit eos qui odio habendos inimicos docebant, legem de proximi dilectione male interpretati, non probat eam fuisse totius gentis traditionem, quum pleraque illic relata ad magistrorum quorumdam sui temporis pravas sententias videantur spectare. Rejectio Messiæ e præjudiciis gentis evenit : suæ enim gloriæ studebant, nec ideo rite intellexerunt vaticinia. Cæterum nulla ratio probat eam interpretationem a majoribus suis derivatam, et communi veluti fide per sæcula plurima celebratam. Vaticinia ante eventum obscuritate quadam perfundebantur : nec mirum homines arcana quæ sub litterarum cortice latebant, haud feliciter scrutatos esse. Profecto nimium traditionis osorem se ostendit Burnetus dum eam negati Messiæ facit ream quum potius Judæi ex Scripturarum ad litteram interpretatione, suo fidentes judicio, hanc labem contraxerint.

81. *Obj.* 4. Traditio a Papia allegata in explicationem Apocalypsis de mille annorum regno, postea explosa est eadem interpres Christi verborum d

(1) In Acta Ap. xxvi. 22.

(2) « Though we make great use of ancient tradition to help us to a clear understanding of the written word, still as to matters of faith we reject it altogether. » Burnet Analysis p. 9

(3) Mat. xv. 6.

(4) Ibid. v.

(5) Burnet, Analys. Art. vi. n. 2.

necessitate carnem suam comedendi, bibendi suum sanguinem, plurimos in errorem de infantium necessaria communione adduxit: [1] aliaque plurima ex traditione allegata commenta jam habentur.

82. *Resp*. Unius alteriusve scriptoris dictum traditionem non constituit, quæ publicam et universalem fidem respicit. Plerique errores ex Scriptura perperam intellecta profluxerunt, quos vitasset quisquis traditionem, publicam scilicet fidem, præ oculis habuisset. Quod ad necessitatem Eucharistiam suscipiendi spectat, non constat hujusmodi errorem unquam extitisse, quamvis pius viguerit alicubi mos infantibus eam porrigendi, ut ampliori ditarentur gratia.

83. *Obj*. 5. Patres antiqui nihil fidunt traditioni. Irenæus et Tertullianus hæreticos eam asserentes in Scripturarum explicationem refellunt, Scripturas allegando in errorum confutationem, et Ecclesias Apostolicas appellando, apud quas nulla hujusmodi traditio reperiri poterat. [2]

84. *Resp*. Mirum est Burnetum hæc scribere potuisse, quum uterque scriptor traditionem in Apostolicis Ecclesiis servatam alleget et inculcet. Illi quos refutabat Irenæus, traditiones suas, quas nullo teste jactabant, in Scripturarum explicationem non afferebant, sed sua commenta de æonibus ex traditione sua, vel potius ingenio statuebant, et omnem deinceps adhibebant artem, ut ad eum modum Scripturæ explicarentur: « Cum sit igitur tale illorum argumentum, quod neque Prophetæ prædicaverunt, neque Dominus docuit, neque Apostoli tradiderunt; quod abundantius gloriantur plus quam cæteri cognovisse, de iis quæ non sunt scripta legentes, et quod solet dici de arena resticulas nectere affectantes, fide digna aptare conantur iis quæ dicta sunt, vel parabolas dominicas, vel dictiones propheticas, aut sermones Apostolicos, ut figmentum illorum non sine teste esse videatur: ordinem quidem et textum Scripturarum supergradientes, et quantum in ipsis est solventes membra veritatis! » [3] « Cum enim ex Scripturis arguuntur, in accusationem convertuntur ipsarum Scripturarum, quasi non recte habeant, neque sint ex authoritate, et quia varie sint dictæ, et quia non possit ex his inveniri veritas ab his qui nesciant traditionem: non enim per litteras traditam illam, sed per vivam vocem. * * * Cum autem ad eam iterum traditionem, quæ est ab Apostolis, quæ per successiones Presbyterorum in Ecclesiis custoditur, provocamus eos, adversantur traditioni, dicentes se non solum Presbyteris, sed etiam Apostolis existentes sapientiores, sinceram invenisse veritatem, Apostolos autem admiscuisse ea quæ sunt legalia Salvatoris verbis. » [4] Liquet hæreticos hujusmodi traditionem explicationis Scripturarum gratia non adhibuisse: veram autem fuisse traditionem quam veluti scutum impenetrabile, quo et ipsa Scriptura vindicaretur, Irenæus illis objecit. « Traditionem itaque Apostolorum in toto mundo manifestatam in omni Ecclesia adest perspicere omnibus qui vera velint audire. » [5] Et serie Episcoporum in Ecclesia Romana recensita, subjungit: « Hac ordinatione et successione ea quæ est ab Apostolis in Ecclesia traditio, et veritatis præconiatio pervenit usque ad nos. Et est plenissima hæc ostensio unam et eamdem vivificatricem fidem esse quæ in Ecclesia ab Apostolis usque nunc sit conservata et tradita in veritate. » [6] Nullam qualem allegabant hæretici traditionem in Ecclesia

(1) Burnet Analysis p. 98. (2) Ibidem.
(3) Irenæus l. i. c. i. p. 33. edit. col. Agrip.
(4) Ibid. l. iii. c. ii.
(5) Ibid. c. iii. (6) Ibidem.

esse, veram et indubitatam appellando traditionem ostendit Irenæus.

85. Tertullianus pariter adstruit veram traditionem, dum eos refellit qui arcana quædam, ne Apostolis quidem cognita, docebant. « Solent dicere non omnia Apostolos scisse. »[1] His objicit doctrinam Ecclesiarum Apostolicarum, certam scilicet et notam veritatis regulam, nullamque de Scripturis quæstionem haberi vult: « Ita et hæreses de nostro frutice, non nostro genere, veritatis grano, sed mendacio silvestres. Si hæc ita se habent, ut veritas nobis adjudicetur, quicumque in ea regula incedimus, quam Ecclesia ab Apostolis, Apostoli a Christo, Christus a Deo tradidit, constat ratio propositi nostri, definientis non esse admittendos hæreticos ad ineundam de Scripturis provocationem, quos sine Scripturis probamus ad Scripturas non pertinere. »[2]

86. *Obj.* 6. Scripturarum authentia innotescit quidem traditione, qua ratione et cæteri libri agnoscuntur: sed ejus inspiratio divina fide tenetur ex Spiritus sancti testimonio. Hoc in quæstionem vocare nequeunt Catholici, qui Ecclesiam ex gratiæ motu se fide tenere dicunt, ex credibilitatis motivis humanam derivantes persuasionem.

87. *Resp.* Ipsa Scripturarum inspiratio traditione innotescere dicenda est; creditur enim ante earum lectionem. Quod si quis dicat se a Spiritu sancto moveri ad eam fide tenendam etiam ante lectionem, et nulla habita traditionis ratione, nemo ei poterit contradicere, quum de arcanis agatur. Cæterum divinæ sapientiæ consonum fuit, ut externa quædam et certissima inspirationis indicia darentur, adeo ut interna Spiritus sancti actio externis argumentis responderet, ne videretur fides esse mera animi illusio. Traditionem igitur testem appellamus. Nec ideo Spiritus sancti opus haud necessarium putamus, quod testimonium de inspiratione habendum sit: hæc enim mire concordant, et majestatem et sapientiam divinam commendant; sicut etiam dum de Ecclesia agitur contingit, de qua alias. Confessi sunt scriptores protestantici traditione opus esse, ut de Scripturarum auctoritate constet: « traditionem qua nobis in manum dantur sacræ Scripturæ libri reverenter accipimus. »[3]

88. Illud autem occurrit discriminis inter Catholicam fidem de Ecclesiæ auctoritate ex Spiritus sancti inspiratione conceptam, suffragantibus motivis credibilitatis, et fidem de Scripturarum inspiratione ex Spiritus ejusdem motu, quod externa Ecclesiæ auctoritatis argumenta certitudinem humanam, quæ omnem formidinem errandi tollit, pariant, adeo ut Spiritus sanctus non gratis nec temere fidem inspirare dicatur; quum e contra gratis et temere jactet quis certitudinem a Spiritu sancto de Scripturarum divina auctoritate; externa enim indicia non ejusmodi sunt quæ certam ejusdem rei persuasionem parere valeant. Igitur ne omnis revelationis fides inter mentis illusiones recenseatur, oportet omnino ejus argumenta per se valere, et certitudinem parere, etsi gratiæ adjutorio opus sit ut fide divina quis veritates illas toto animi obsequio veneretur. *Amicorum* idcirco assertionem de Spiritu interius eos omnia edocente, et Protestantium plerorumque de Spiritu eodem divinam Scripturarum auctoritatem commendante, excipere renuimus, quia nullo argumento quod dubitationem tollat, satis probatur: e contra Ecclesiæ auctoritatem statuimus argumentis quæ dubitationem prorsus tollunt.

89. *Obj.* 7. Traditio de Scripturis est historia veluti librorum, scilicet testi-

(1) L. de præscr., n. 22. (2) Ibid. 37.

(3) Kemnitius in ex. Conc. Trid. Sess. 4.

nium de libris apud Ecclesias eptis, quod facile redditur : non ita trinæ traditio, quæ rumor est huc c delatus Ita Burnet. [1]

0. *Resp.* Fallitur qui existimat rures vagos et incertos in regulam i vindicari : agitur enim de publica solemni Ecclesiæ doctrina, quæ ex ipturis, fidei Symbolis, liturgiis, aciliorum decretis, Patrum scriptis, sque indubiis documentis innotescit. n minus claret hujusmodi testimoım, quam illud quod fertur de Scriıræ inspiratione : sed eadem omnino ditio testatur libros illos Deo inspiıte conscriptos, quæ Christum Deum hibet, ex fide et cultu totius Ecsiæ a vetustissimis sæculis explis et illustrans quæ Scripturis conentur.

1. *Obj.* 8. Omnia jam in desuetuıem abierunt quæ Basilius commeıravit ex traditione derivata, quæe paria habuit Dei verbo. Ita rnet. [2]

2. *Resp.* Non omnia a Basilio commorata consuetudine deinceps abroa : nam « figura crucis signare eos i in nomen Domini nostri Jesu Christi m habent, » non adhuc desivimus. nvocationis verba » ad Eucharistiæ secrationem adhibemus : « benedinus aquam baptismatis, et oleum ctionis, insuperque ipsum qui baptiur, » « ipsamque olei illitionem » rpamus quamvis haud adeo amplam: o « reliqua item quæ circa Baptisma nt, renunciare satanæ et angelis is » apud nos religiose servantur ; od autem ad Orientem non convernur orantes, vel immersione plerume non utamur, rituum quorumdam mutatio vel neglectus, absque fidei pendio. Non omnia hæc Basilius ntendit paris esse cum divino verbo ctoritatis, sed pluribus usus est emplis, ut ostenderet « non scripto proditas consuetudines » omnes absque discrimine rejicere « ipsis principalibus Evangelii partibus damnum inferre, » nam « dogmata quæ in Ecclesia servantur ac prædicantur, partim ex conscripta doctrina habemus, partim ex Apostolorum traditione ad nos delata in mysterio recepimus : quæ utraque eamdem ad pietatem vim habent, et nemo his contradicit qui vel modicam saltem Ecclesiasticorum jurium experientiam habet. » [3] Traditionis vim inviolabilem in dogmatibus defendit, argumento ex receptis agnitisque apud omnes plurimis consuetudinibus ritibusque sacris, ea innixis : dogmata autem, non ritus, parem ad pietatem vim cum ipsis Scripturæ verbis habere dicit.

Propositio 2.

Certissimis testimoniis constat totam Christi doctrinam non fuisse scripto consignatam a sacris Novi Testamenti scriptoribus, sed quædam doctrinæ capita, viva voce tantum et Apostolici ministerii opera, transmissa.

93. Scripturæ testantur Christum magisterium instituisse quo fidei traderentur veritates, nec jussisse ut scriberentur : quapropter ex occasione quædam scripta videntur, nullo consilio totam doctrinam proponendi. Præsumendum igitur est eam non totam scripto contineri, quum nullus scriptor sacer affirmet eam totam conscriptam, et Paulus doctrinam utraque ratione traditam commendet. Hæc autem præsumptio certissimis veterum testimoniis confirmatur.

94. Testantur antiquissimi scriptores non omnia ab Apostolis scripto consignata fuisse. S. Ignatius M., teste Eusebio, per Asiam quum duceretur, Ecclesias « hortatus est, ut Apostolorum traditionibus tenaciter inhærerent : quas quidem, ad certiorem posteritatis notitiam, testimonio suo

(1) Analysis p. 109. (2) p. 98. note b.

(3) De Spir. S. c. xxvii.

confirmatas, scriptis mandare necessarium duxit »[1]

95. Origenes: « Ecclesia ab Apostolis traditionem suscepit, etiam parvulis Baptismum dare.»[2] S. Cyprianus : « Admonitos nos scias, ut in calice offerendo Dominica traditio servetur, neque aliud fiat a nobis, quam quod pro nobis Dominus prior fecit, ut calix, qui in commemorationem ejus offertur, mixtus vino offeratur. »[3]

96. Eusebius Cæsareensis, dicit Christum in mentibus hominum suas doctrinas descripsisse : « ejus vero disciputi * * * partim literis, partim sine literis, quasi jure quodam non scripto, servanda commendarunt. »[4]

97. S. Joannes Chrysostomus, in locum Apostoli ad Thessalonicenses: « Hinc est perspicuum quod non omnia tradiderunt per epistolam, sed multa etiam sine scriptis . et ea quoque sunt fidedigna. Quamobrem Ecclesiæ quoque traditionem censeamus esse fide dignam. Est traditio : nihil quæras amplius. »[5]

98. S. Epiphanius : « Traditione quoque opus est, neque enim ex Scripturis peti possunt omnia : idcirco alia scripto, traditione alia sanctissimi Apostoli reliquerunt. » Quod ipsum ita Paulus affirmat : « Quemadmodum tra» didi vobis. » Item alio loco : « Ita » doceo, et ita tradidi in Ecclesiis. »[6]

99. S. Augustinus de baptismo ab hæreticis administrato : « Consuetudo illa quæ opponebatur Cypriano ab eorum (Apostolorum) traditione exordium sumpsisse credenda est; sicut sunt multa, quæ universa tenet Ecclesia, et ob hoc ab Apostolis præcepta bene creduntur, quamquam scripta non reperiantur. »[7]

100. *Probatur* 3. Valor baptismi a quocumque administrati, et omnium Sacramentorum etiam ab indignis collatorum ; et valor infusionis vel aspersionis; et quod infantes sint baptismi capaces, nullo certe possunt perspicuo Scripturæ testimonio probari, nec necessaria aliqua illatione : attamen a plerisque sectis hæc admittuntur. Ergo necessario admittenda est traditio divina, qua nituntur. Equidem in omni retro antiquitate judicia de fidei controversiis lata sunt, quoties de Ecclesiæ traditione constabat, etsi nullum foret perspicuum Scripturæ de re in quæstione testimonium. Temere autem, ne dicam impie, Ecclesia a suis primordiis per omnia sæcula regulam fidei ignorasse diceretur.

Objectiones.

101. *Obj.* 1. Nihil præter ea quæ Scripturis continentur recipiendum est tamquam Christianæ fidei regula. « Non addetis ad verbum quod vobis loquor, nec auferetis ex eo. »[8] « Ne addas quidquam verbis illius, et arguaris, inveniarisque mendax. »[9] « Licet nos, aut Angelus de cœlo evangelizet vobis præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit. »[10] « Si quis apposuerit ad hæc, apponet Deus super illum plagas scriptas in libro isto. »[11] « Irritum fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram. »[12] « Sine causa colunt me, docentes doctrinas et mandata hominum. »[13] « Videte ne quis vos decipiat per philosophiam, et inanem fallaciam, secundum traditionem hominum. »[14] « Redempti estis de vana vestra conversatione paternæ traditionis. »[15]

102. *Resp.* In Deuteronomio Moses monet Judæos, ne ritus alienos, Beelphegor colentium instar, in Deo colendo adhibeant, quapropter subjungit:

(1) L. III. hist. Eccl. c. xxxix.
(2) L. V. in Ep. ad Roman. (3) Ep. ad Cæcil. 63.
(4) L. I. Dem. Ev. c. viii.
(5) *Hom.* 4. *in Ep.* ad Thess. (6) Hær. 61.
(7) L. V. de bapt. contra Donat. c. xxiii.
(8) Deut. iv. 2. (9) Prov. xxx. 6. (10) Gal. i. 8.
(11) Apoc. xxii. 18. (12) Matt. xv. 6. (13) Ibid. 9.
(14) Coloss. ii. 8. (15) I Petri i. 18.

culi vestri viderunt omnia quæ fecit ninus contra Beelphegor, quomodo triverit omnes cultores ejus de me- vestri. »[1] Nil autem inde sequitur,) divina traditionis sub Nova Lege efactetur auctoritas, nec etiam sub eri.

03. In Proverbiis vetatur ne quis verbis aliquid addat, humana inta divina auctoritate prætexentes, d nefas fatemur; id autem non tingit ex divinis traditionibus, quæ e sunt Dei verba, quibus et scrim verbum, et ejus sensus certo otescunt.

04. S Paulus Galatas, jam a falsis toribus ad ritus Mosaicos amplendos abductos, contra ac ipse eos uerat, monet, ne quidem Angeli lestis speciem præseferenti credenn, si aliquid proponat divinæ quam stolus tradiderat doctrinæ contram. Hunc esse Apostoli sensum ex Epistola patet. Nec hæc significatio na est a voce « præterquam » vel « apud Græcos: constat enim utram pro « contra » usurpari.[2] Sic Apolum explicat Augustinus: « Admoo beatissimi Apostoli de vestris dibus non recedat: « Si quis vobis angelizaverit præter quod accepistis, nathema sit » : non ait, plus quam epistis; sed, præter quod accepistis: n si illud diceret, sibi ipse præjuaret; quia cupiebat venire ad Thesonicenses, ut suppleret quæ illorum i defuerunt. Sed qui supplet, quod nus erat, addit, non quod inerat, lit. Qui autem prætergreditur regu- fidei, non accedit in via, sed edit de via. Quod itaque ait Domi- : « Adhuc multa habeo vobis dicere, ed non potestis portare modo » : addenda illis fuerunt quæ nesciebant, non quæ didicerant evertenda. »[3] Cæterum divina traditio nec adversatur nec adjicitur Apostolicæ prædicationi, de qua, non autem de Scriptura, manifesto loquitur Paulus: « evangelizavimus vobis; » sed est ipsa prædicatio tota et integra servata.

105. S. Joannis sub finem Apocalypsis minæ eos respiciunt qui illum librum vitiare vel rejicere auderent.[4]

106. Quæ Christus exprobrat Pharisæis de majorum suorum traditionibus, quas doctrinas et mandata hominum vocat, non possunt divinas traditiones evertere, quæ Dei veritates complectuntur: eas scilicet veneramur quas Deum, non homines habere auctorem, totius Ecclesiæ judicium comprobat.

107. Traditionem humanam, philosophorum inanibus placitis constantem, reprobat Apostolus Paulus, ut patet; eamque Petrus rejicit, vel eam saltem quæ Judaica, de lavandis manibus, et vasibus, præscripta respiciebat. Quam longe ab ea distet divina de dogmatibus revelatis traditio nemo non videt.

108. *Obj.* 2. S. Irenæus de Apostolis scribit: « Quod quidem tunc præconiaverunt, postea vero per Dei voluntatem in Scripturis nobis tradiderunt, fundamentum, et columnam fidei nostræ futurum. »[5] S. Athanasius: « Sufficiunt per se sacræ, et divinitus inspiratæ Scripturæ ad veritatis indicationem. »[6] Et in Epistola festali, in qua libros Canonicos enumerat, adjungit: « In his solis pietatis schola bene annuntiatur. »[7] S. Basilius: « Stemus arbitratui inspiratæ a Deo Scripturæ. »[8] S. Cyprianus: « Unde est ista traditio? utrumne de Dominica et Evangelica authoritate descendens, an de Apostolorum mandatis, atque Epistolis ve-

(1) Deut. iv. 3. (2) Rom. i. 26. iv. 28, xvi. 17.
(2) Tract. 98. in Joan.
(3) « I desire they will show me how it relates any thing else than to that particular prophecy. » Barclay Apol., prop. III., obj. 3.
(5) L. III. adv. hær. c. 1.
(6) Orat. contra gent.
(7) Ep. 39. (8) Ep. 80.

niens? Ea enim facienda esse quæ scripta sunt, Deus testatur, et præmonet.»[1] S. Hieronymus: « Sed et alia quæ absque authoritate et testimoniis Scripturarum, quasi traditione Apostolica, sponte reperiunt atque confingunt, percutit gladius Dei. »[2] S. Augustinus: « In his quæ aperte in Scripturis posita sunt, inveniuntur illa omnia quæ continent fidem moresque vivendi. »[3]

109. *Resp.* S. Irenæus non asserit *omnia* quæ Apostoli prædicarunt fuisse postea ab iis conscripta; sed eamdem doctrinam tum scripto tum voce traditam; refellit enim hæreticos diversam doctrinam veluti in occulto traditam esse asserentes.

110. S. Athanasius dicit Scripturas sufficere ad indicandam veritatem de qua tunc agebat, nempe quod idola non sint dii. Auctor Epistolæ festalis, qui alius ab Athanasio nonnullis videtur, dicit in solis libris Canonicis, non autem apocryphis, pietatis doctrinam bene annuntiari. « Sufficiunt quidem per se tum sacræ et divinitus inspiratæ Scripturæ ad veritatis indicationem: tum plurimi de eadem re libri a sanctissimis magistris conscripti; quos si quis evolvat, intelliget aliquo modo Scripturarum mentem, et fortasse eam quam cupit cognitionem adipiscetur. Cæterum quia eas lucubrationes ad manum non habemus, necessum est quæ ab illo didicerimus, tibi scripto proferamus. Loquor autem de nostra in Salvatorem fide. » Enumerationi librorum Canonicorum sic præfatur: « Quandoquidem aggressi sunt aliqui describere sibi apocrypha quæ dicuntur, et ea cum divinitus inspirata Scriptura confundere, de qua certissime persuasi sumus, quemadmodum tradiderunt Patribus qui ab initio spectatores et ministri sermonis fuerunt: visum est et mihi instructo a veris fratribus discipulo, ab initio ordine exponere Canonica, et tradita, nec non credita divina Biblia. » In utroque, ut patet, S. Doctor agnoscit vim traditionis et necessitatem ad noscendos divinos libros et eorum sensum.

111. S. Cyprianus, errore de Baptismo hæreticorum reprobando laborans, objectam sibi Ecclesiæ consuetudinem et traditionem respuebat, utpote recentius inductam, prout ipsi videbatur, et Evangelicæ auctoritati parum consonam. Cæterum ibi, sicut et alibi, agnoscit divinæ traditionis auctoritatem: « Si ad divinæ traditionis caput et originem revertamur, cessat error humanus. * * * « Si in aliquo vacillaverit et nutaverit veritas, ad originem Dominicam, et Evangelicam, et Apostolicam traditionem revertamur.»[4] Mirum autem non est eum parum accurate locutum, dum falsam sententiam propugnaret.

112. S. Basilius non rejicit traditionem; sed varia quum esset locorum consuetudo circa vocabula quibus Trinitatis Mysterium annuntiaretur, nonnullis tres hypostases, aliis unam dicentibus, Scripturarum ope asserit investigandum quænam ratio loquendi sit magis probanda.

113. S. Hieronymus impugnat « de Tatiani radice crescentes, » « qui tribus quadragesimis per annum jejunantes, et xerophagiis humiliantes animam suam » falso affirmabant suas observationes ex Apostolica traditione provenire, quum toti retro Ecclesiæ ignotæ fuissent.

114. S. Augustini mens, toto recitato testimonio, melius patebit: « Illa quæ in eis aperte posita sunt, vel præcepta vivendi, vel regulæ credendi, solertius diligentiusque investiganda sunt. Quæ tanto quisque plura invenit, quanto

(1) Ep. 74. ad Pompeium.
(2) Comm. in c. i. Aggæi.
(3) L. 2., de doct. christ., c. 9.
(4) Ep. 74. ad Pomp.

st intelligentia capacior. In iis enim uæ aperte in Scriptura posita sunt, ıveniuntur illa omnia quæ continent dem moresque vivendi, spem scilicet ıque charitatem, de quibus libro sueriore tractavimus. » Vult quidem omia quæ Scripturis continentur, ad dem, spem, et charitatem referri, uin omnia fidei dogmata perspicuo in s enuntientur.

115. *Obj.* 3. Traditiones fidem incer.m ac mutationibus obnoxiam effiunt: neque enim facile innotescere otest quæ sint divinæ et Apostolicæ aditiones, quæ vero commenta huana. Eas vero vitiare etiam unumıemque penes est, suasque venditare ntentias earum obtentu.

116. *Resp.* Similia incommoda Scriuris contingere possent; homines ilicet sublestæ fidei sæpius apocryıos libros tamquam divinos in lucem iderunt, verosque Scripturæ libros utilare, vel alias vitiare tentarunt, ulterinos etiam eis affingentes sens. E contra qui « semel traditæ sans fidei » adhærent, æstu opinionum c et illuc non feruntur, sententiarum vitati non student : innotescunt ippe divinæ traditiones ex universali mium fidelium ubique sensu, ex ceptis a sacra vetustate moribus et ibus; ex Patrum scriptis, aliisque tiquitatis monumentis ; præsertim ro ex solemni Ecclesiæ judicio. Eas tur vitiare, vel falso venditare nemo test : quamvis enim id conaretur cubi efficere, non posset toti orbi ristiano persuadere sic fuisse a veteıus traditum, si nullum traditionis jusmodi vestigium in ipsis per orbem clesiis, et in iis quæ supersunt præitorum sæculorum monumentis reriatur : traditiones scilicet divinæ n unius aut alterius dicto nituntur, c secreto insusurratæ sunt auribus; l palam et ubique in Ecclesia prædicatæ sunt, scriptis veterum Patrum celebratæ, quotidianis Religionis exercitiis etiam explicatæ, Conciliorum Pontificumque decretis consignatæ, omni demum probationum genere confirmatæ. De iis valet S. Leonis dictum : « Dubitandum non est, dilectissimi, omnem observantiam christianam, eruditionis esse divinæ, et quicquid ab Ecclesia in consuetudinem est devotionis receptum, de traditione Apostolica, et de sancti Spiritus prodire doctrina : qui nunc quoque cordibus fidelium suis præsidet institutis, ut ea omnes et obedienter custodiant, et sapienter intelligant. » [1]

117. Ex his quæ disceptavimus liquet eam a nobis traditionem vindicari, quæ dogmata in Ecclesia solemniter celebrata respicit, quæque solemni Ecclesiæ judicio declaratur. Appellari solet *divina traditio* utpote quæ Deum habet auctorem, res enim revelatas respicit : *Apostolica* tamen nonnumquam vocatur, quia Apostoli præcones ejus primi fuerunt; nec enim revelatio aliqua eorum ætate posterior ad fidem Catholicam pertinet. *Apostolicæ* autem *traditiones* specialiter dicuntur consuetudines legesve disciplinæ et cultus, quæ ad Apostolos referuntur auctores, ab iis institutæ vi auctoritatis quam in Ecclesiæ regimen a Christo acceperunt. Sic liturgiarum substantia, Dominicæ diei observatio, Quadragesimale jejunium, cœlibatus lex, Apostolos auctores plerumque habere censentur. Quæ originem habent mere Apostolicam possunt varietatem et mutationem pati, si rebus mutatis id expedire Præsulibus Ecclesiæ visum fuerit Plurimas consuetudines ab ipsa Apostolorum ætate derivatas recensuit olim Tertullianus, et deinceps Basilius, quas jam magna ex parte desideramus.

118. Tertullianus ait : « Hanc adeo

(1) Serm. ii. de jejunio Pentec.

inveteratam observationem, si nulla Scriptura determinavit, certe consuetudo corroboravit, quæ sine dubio de traditione manavit. Quomodo enim usurpari quid potest, si traditum prius non est? Etiam in traditionis obtentu, exigenda est, inquis, auctoritas scripta. Ergo quæramus, an et traditio nisi scripta non debeat recipi? Plane negabimus recipiendam, si nulla exempla præjudicent aliarum observationum, quas sine ullius Scripturæ instrumento, solius traditionis titulo, et exinde consuetudinis patrocinio vindicamus. Denique ut a baptismate ingrediar, aquam adituri, ibidem, sed et aliquando prius, in Ecclesia, sub Antistitis manu contestamur nos renuntiare diabolo, et pompæ, et angelis ejus: dehinc ter mergitamur, amplius aliquid respondentes, quam Dominus in Evangelio determinavit: inde suscepti lactis et mellis concordiam prægustamus, exque ea die lavacro quotidiano per totam hebdomadem abstinemus, Eucharistiæ Sacramentum et in tempore victus, et omnibus mandatum a Domino, etiam antelucanis cœtibus, nec de aliorum manu, quam Præsidentium sumimus. Oblationes pro defunctis, pro natalitiis, annua die facimus. Die Dominico jejunium nefas ducimus, vel de geniculis adorare. Eadem immunitate a die Paschæ in Pentecosten usque gaudemus. Calicis aut panis etiam nostri aliquid decuti in terram anxie patimur. Ad omnem progressum atque promotum, ad omnem aditum et exitum, ad vestitum, ad calceatum, ad lavacra, ad mensas, ad lumina, ad cubilia, ad sedilia, quacumque nos conversatio exercet, frontem crucis signaculo terimus. Harum, et aliarum hujusmodi disciplinarum si legem expostules Scripturarum, nullam invenies. Traditio tibi prætendetur auctrix, consuetudo confirmatrix, et fides observatrix. »[1]

119. « Invocationis verba » quærit S. Basilius, « cum conficitur panis Eucharistiæ, et poculum benedictionis, quis Sanctorum in scripto nobis reliquit? Nec enim his contenti sumus quæ commemorat Apostolus, aut Evangelium: verum alia quoque et ante et post dicimus, tamquam multum habentia momenti ad Mysterium, quæ ex traditione circa scriptum accepimus. Consecramus autem aquam Baptismatis, et oleum Unctionis: præterea ipsum qui Baptismum accipit; ex quibus scriptis? None a tacita, secretaque traditione? ipsam porro olei innunctionem quis sermo scripto proditus docuit? Jam ter immergi hominem unde ex Scriptura haustum? Reliqua item quæ fiunt in Baptismo, veluti renuntiare satanæ et angelis ejus, ex qua Scriptura habemus? Nonne ex doctrina quam Patres nostri silentio quieto minimeque curioso servarunt? Pulchre quidem illi, nimirum docti arcanorum venerationem silentio conservari. »[2] Hæc, ut patet, referuntur ad ritus ex Apostolica traditione acceptos.

120 Dantur etiam *Ecclesiasticæ traditiones*, scilicet consuetudines quædam ab antiquis derivatæ temporibus, Præsulum Ecclesiæ post Apostolorum ætatem nixæ auctoritate. Sic aquæ benedictæ usus, et ritus plurimi inter Ecclesiasticas traditiones recensentur.

CAPUT IV.

DE SCRIPTURARUM INSPIRATIONE.

121. Quæ ad consuetudines legesve referuntur traditiones ad disciplinam pertinent, traditione divina veritates revelatas spectante. Magna pars traditionis idcirco Scripturis continetur, quas divino afflatu conscriptas inde

(1) L. de cor. mil. c. 3.

(2) L. de Sp. S. c. 27.

vimus, earum genuinum sensum ri ratione addiscentes. Qui eam re- uerunt, Scripturas magnis ornarunt ogiis, utpote manifesta præbentes vinæ originis indicia, et adeo per- icua, ut quisque sibi posset certissi- am veritatis revelatæ notitiam inde lipisci. Cæterum sublato traditionis lcro, totum revelationis ædificium iere visum est, nam in innumeras e Scripturarum sensu sententias dis- ordes distracti abierunt, et Scriptu- rum inspirationem ipsi plurimi im- ugnarunt. *Socinus* jam sub Reforma- onis primordia præcoces ejus fructus khibuit, quem imitantur innumeri er Germaniam, Angliam, Americam, eismum Christiano nomine velantes. uam late diffusi sint *Rationalistæ* sa- s est notum : et *Unitariorum* nume- um, (sic enim malunt vocari, repu- iato Socini discipulorum vocabulo,) [1] emo facile dicet: præter eos enim qui ectam constituunt, alii iisdem prin- piis gloriantes passim reperiuntur. i etsi oracula Dei, et verbum Dei cripturas appellent, dicunt tamen ypothesim de inspiratione qualicum- ue nullius esse momenti, et gravibus fficultatibus laborare. [2] Ipsi qui ad- ittunt inspirationem, eam ita expli- nt, ut vis ejus plurimum infirmetur. orneus, nescio quem secutus, inspi- tionem quarumdam Scripturæ par- im in eo ponit, ut gravi nullo errore dentur : [3] imo quasdam partes haud spiratas esse tradit. [4] *Parry*, quem ldat, quædam ab Apostolis ipsis arata censet, nullo supernaturali luxu, sed ea ratione qua alii qui- cumque probi scriptores res referrent, divino Spiritu doctrinas aliaque ad mores spectantia inspirante. [5] *Paley* opus non esse contendit divinam Ve- teris Testamenti librorum auctorita- tem tueri, ne quidem quoad ea quæ ex iis laudavit Christus testimonia, iis tantum exceptis vaticiniis quibus eam manifesto tribuit. [6] *Amici* viden- tur Scripturas non alia ratione inspi- ratas agnoscere, quam quod quæ in- terius Spiritus manifestaverit, sicut sanctis omnibus contingit, scripto re- tulerint.

122. Tridentina Synodus « ortho- doxorum Patrum exempla secuta, omnes libros tam Veteris, quam Novi Testamenti, cum utriusque unus Deus sit auctor, » se suscipere ac venerari professa est, et anathemate percussit eum qui « libros ipsos integros cum omnibus suis partibus pro sacris et canonicis non susceperit. [7] » De in- spiratione autem variæ fuerunt sen- tentiæ Catholicorum ; quidam enim singula verba Spiritu sancto dictante conscripta censuerunt : alii sententias resque divinitus dictatas, verborum delectu scriptoribus plerumque relicto. *Lessius* et *Hamelius* secundum Ma- chabæorum librum humana industria esse conscriptum, divinam tamen ob- tinuisse auctoritatem, Spiritu sancto per Ecclesiam nihil falsi in eo conti- neri testante, censuerunt. Id quidem apud omnes constat, *revelatione* opus non fuisse ut ea quæ ipsi viderant vel alias certo didicerant, scriptores referrent, quum sancti Spiritus afful- gente lumine ne errarent, satis diri-

1) Unitarian Miscellany, vol. v. p. 71.
2) Ibid. vol. vi. p. 159.
3) « Any material error. » Horne's Introduc- n, App. No. 1. §. 1.
4) « It is not necessary to be able to distin- ish the inspired from the uninspired parts of e historical books of the Old Testament. » Ibid. 516.
(5) « It is not necessary to suppose that they were under any supernatural influence in men- tioning such common or civil affairs, though they were, as to all the sentiments they inculca- ted respecting religion. » Parry's Inquiry into the nature and extent of the inspiration of the Apost- les.
(6) Evidences of Christianity, p. 3, c. iii.
(7) Sess. iv. decr. de Can. Serip.

gerentur. Haud tamen sufficere videtur ut ab errore quæ doctrinam respicit, serventur immunes, uti censuit Holden; [1] putans eos in errorem levem memoria labi, aut alias incidere posse. Ideo omnem Scripturam, Deo afflante, scriptam πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος [2] putamus, impulsos scilicet sanctos Dei homines a Spiritu Dei ὑπὸ Πνεύματος ἁγίου φερόμενοι; nam quod de prophetia dicit Petrus, ad totam Scripturam, juxta vocabuli usum apud Novi Testamenti scriptores, referendum est. [3] « Admisso semel, » inquit Augustinus, « in tantum auctoritatis fastigium aliquo mendacio, nulla librorum illorum particula remanebit, quæ non utcumque videbitur, vel ad mores difficilis, vel ad fidem incredibilis. » [4] « In illa vero canonicarum eminentia sacrarum Litterarum, etiam si unus Propheta, seu Apostolus, aut Evangelista aliquid in suis litteris posuisse ipsa canonis confirmatione declaratur, non licet dubitare quod verum sit; alioquin nulla erit pagina qua humanæ imperitiæ regatur infirmitas, si librorum canonicorum saluberrima auctoritas aut contempta penitus aboletur, aut interminata confunditur. » [5] Alibi dicit « Nullum eorum auctorum scribendo aliquid errasse, firmissime se credere. » [6]

123. Scripturarum inspirationem Catholici, Ecclesia teste et magistra, tenent. Attamen non negant testimonium hoc Ecclesiæ, quod indiciis quibus ipsa claret divinæ institutionis satis commendatur, ex ipsis Scripturis lectis, et externis etiam argumentis, valde roborari, ita ut suadeatur iis qui ipsam Ecclesiæ auctoritatem non agnoscunt. Quæ in Scriptura occurrunt inspirationis indicia, [7] et quæ alias derivantur ex populorum consensu, vel aliis capitibus, humanam quamdam fidem iis possunt conciliare, quod patet in sectis quæ Ecclesiam magistram respuunt: sed omnimoda certitudo de omnium librorum inspiratione, vix, vel ne vix quidem, absque Ecclesiæ docentis auctoritate haberi potest; nam in ipsa Scriptura plurima occurrunt quæ absona, ridicula, discrepantia videri possent, etiam ei qui sublimitatem et cœlestem quamdam indolem aliquarum ejus partium agnosceret. Quod igitur animadvertit *Stillingfleet*, divinam fidem de Scripturarum inspiratione niti posse *motivis credibilitatis*, sicut Catholicorum fides de Ecclesiæ auctoritate, [8] non habet locum: quæ enim adducuntur argumenta inspirationis Scripturarum, seposita Ecclesiæ auctoritate, non faciunt certam fidem de omnibus libris, nec de singulis earum partibus; quum e contra Ecclesiæ divina origo et conservatio certissimis constet indiciis, quæ etiam humanitus perpensa, omnem dubitationem tollunt.

124. Quando igitur Ecclesiæ in Scripturæ inspiratione testanda affirmatur auctoritas, nihil detrahitur argumentis ex ipsa desumptis, quæ *interna* vocantur, scilicet vaticinia quæ continet, miracula quæ refert, rerum sublimitas, mira omnium librorum ad Dei gloriam et hominum salutem conspiratio, et in rebus gestis, præcipuis saltem, manifesta concordia; [9] vel *externis*, ex populorum consensu, ne exceptis sectis ipsis inter se collidentibus, ex Scripturarum conservatione, aliisque hujusmodi: hæc enim omnia suam retinent vim, quibus tamen robur ad-

(1) Divinæ fidei Anal. i. 5.
(2) II. Tim. iii. 16.
(3) II. Pet. i. 21.
(4) Ep. 8. ad Hieronym.
(5) Contra Faustum l. ii.
(6) Ep. lxxxii.
(7) Lanigan l. I, c. viii. §. c. not. 4, p. 136.
(8) Stillingfleet's Works. v. 4. p. 123, cit. in Analysi, p. 278.
(9) Horne's Introduction, vol. I. ch. iv.

ctum Ecclesiæ testimonio, Ejus necessitas eo magis l plerique haud absque dif- studio diuturno possent ad ıque animi persuasionem de pturæ inspiratione alia ra- enire, quum interna argu- ionem postulent assiduam, ı subtile.[1]

entur Presbyteriani et Ba- dem enim plerumque adhæ- is, et iisdem vocibus utun- : homines ad altam sacra- urarum venerationem ex te- Ecclesiæ moveri: quas aiunt bum Dei manifesto se pro- :lesti rerum indole, doctrinæ .yli majestate, partium con- ius scopo, via salutis unica dunt, aliisque perfectioni- men plenam persuasionem ıa præstant, auctoritatis ex iritu in corde testante pro- tendunt, adeo ut ex hominis iæ alicujus testimonio non Anglicani autem Ecclesiam .estem et custodem Scriptu- bus tamen verbis Canonicam ›ri auctoritatem suo testimo- ıinandi potestatem non ag- ıet affirmat: imo nihil aliud quam libros sacros apud ›minum multitudinem, per ı seriem, conservatos et le- l corrumpi non potuerint.[4] tur Catholicos inter et Pro- convenit Scripturis contineri ;pirationis præclara indicia, : accedere magna ejusdem ı: quæ tamen Catholici non 'e censent, ut omnibus per- ìat, singulos libros singu- um partes ex Spiritus sancti ıscriptas: quapropter testimonium et judicium Ecclesiæ appellant, quo de totius Scripturæ inspiratione certi omnes esse possint.

Propositio.

Utriusque Testamenti libri omnes ex Dei inspiratione scripti sunt.

127 *Probatur.* Quoad Vetus Testamentum traditio Judæorum magnam vim habeat necesse est: adeo enim eos libros venerati sunt tamquam divina documenta Θεοῦ δόγματα, ut pro iis mortem libenter oppetierint, teste Josepho.[5] Eis inspirationem manifesto tribuit; Prophetas enim, quos Librorum sacrorum perhibet auctores, dicit ex afflatu divino quæ tradiderunt cognovisse: κατὰ τὴν ἐπίπνοιαν τὴν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ.[6] Philo autem dicit Deum Prophetis tamquam suæ voluntatis interpretibus, organorum instar, usos esse: Ἑρμηνεῖς γάρ εἰσιν οἱ προφῆται Θεοῦ, καταχρωμένου τοῖς ἐκείνων ὀργάνοις πρὸς δήλωσιν ὧν ἂν ἐθελήσῃ.[7]

128. Judæorum sententiam, traditionem, et fidem manifesto confirmavit Christus, non *argumentando ad hominem*, uti Rationalistæ asserunt, sed Scripturarum auctoritatem urgendo; iis scilicet de se contineri vaticinia affirmavit: nec aliquid ex lege præteriturum quin impleretur, dixit: « Nolite putare quoniam veni solvere legem, aut Prophetas: non veni solvere, sed adimplere. Amen quippe dico vobis, donec transeat cœlum et terra, iota unum aut unus apex non præteribit a lege, donec omnia fiant. »[8] Quæ igitur tantæ sunt firmitatis, ante tot sæcula prædicta, Deum certe habuerunt auctorem, Christo docente. Ideo suam auctoritatem Scripturarum veterum appellato testimonio sæpissime roboravit: « Si enim crederetis Moysi, crederetis forsitan et mihi, de me enim ille scripsit. »[9] « Incipiens a Moyse

ı, Instit. Bibl. p. 1, l. I. c. viii, not. 4.

erian Confession, ch. i. §. 4, 5.

(4) Analysis p. 315.

(5) Contra Apion, i. 8. (6) Ibid. §. 7.

(7) De Monarchia l. II, tom. II, p.

(8) Matt. v. 18.

(9) Joan. v. 46

et omnibus Prophetis, interpretabatur illis in omnibus Scripturis, quæ de ipso erant. »[1] « Necesse est impleri omnia quæ scripta sunt in lege Moysi, et Prophetis, et Psalmis de me. »[2] Vaticinia præclara ad Deum necessario referri jam vidimus, ideoque ea saltem divina forent agnoscenda : sed voces Christi omnes Scripturas complectuntur. Quum igitur ejus auctoritas divina jam probata sit, quas agnovit Scripturæ, divinæ habendæ sunt.

129. Apostoli frequentissime testimonia ex veteribus Scripturis laudarunt, ea Deo auctori tribuentes : « Deus autem quæ prænuntiavit per os omnium Prophetarum, pati Christum, sic implevit. »[3] « Quod ante promiserat per Prophetas suos in Scripturis sanctis. »[4] « Non enim voluntate humana allata est aliquando prophetia, sed Spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti Dei homines. »[5] « Credita sunt illis (*Judæis*) eloquia Dei. »[6] « Quia ab infantia sacras Litteras nosti, quæ te possunt instruere ad salutem per fidem quæ est in Christo Jesu. Omnis Scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum. »[7] Liquet igitur Christifideles, æque ac Judæos, libros illos divinitus conscriptos habuisse. Equidem in iis passim reperiuntur Dei jussa ut plurima scripto mandarentur : « Scribe hoc ob monumentum in libro. »[8] « Scribe tibi omnia verba quæ locutus sum ad te, in libro. »[9] Judæorum traditio de librorum illorum inspiratione, testimonio scriptorum, miraculis, vel vaticiniis firmato, innixa est, quam Christianis commendavit Christi et Apostolorum auctoritas.

130. Libros Veteris Testamenti ex Spiritus sancti inspiratione prodiisse, Christianorum fuit perpetua fides. S. Clemens Romanus, ad Corinthios scribens, Spiritui sancto ea quæ citat ex Scripturis veteribus testimonia tribuit : « Dicit quippe Spiritus sanctus : « Non glorietur sapiens in sapientia » sua. » * * * Ait enim sanctus sermo : « Super quem respiciam, nisi super » mansuetum, et quietum, et trementem » eloquia mea ? »[10]

131. S. Justinus monet Prophetarum verba « non ab his qui afflati fuerunt, sed ab eo, quod illos movebat, Verbo divino dicta »[11] existimanda, et Mosen primum ex Prophetis recenset, cujus narrationem habet prophetiæ instar.

132. Athenagoras dicit : « Nos autem eorum quæ perspicimus et credimus testes habemus Prophetas, qui divino Spiritu afflati de Deo ac rebus divinis pronuntiarunt. »[12] De Dei Spiritu loquitur, « qui Prophetarum ora tamquam instrumenta pulsavit. »[13]

133. Irenæus passim utitur Prophetarum vaticiniis, quorum ore Dominum usum esse affirmat : « Scripturæ quidem perfectæ sunt, quippe a Verbo Dei, et Spiritu ejus dictæ. »[14]

134. Clemens Alexandrinus Prophetas inspiratos dicit ἐμπνευσθεντες, dum citat testimonium ex Proverbiis; quo liquet prophetiæ nomine Scripturam quamcumque venire : « Prophetæ quidem, ut qui a Domino fuerunt missi et inspirati, non erant fures, sed ministri. Dicit itaque Scriptura : Misit Sapientia servos suos, convocans cum alto præconio in craterem vini. »[15] Sic Patres omnes passim, de omnibus Veteris Testamenti Scripturis.

(1) Luc. xxiv. 27. (2) Ibid. 44.
(3) Act. iii. 18. (4) Rom. i. 2.
(5) II. Pet. i. 21. (6) Rom. iii. 2.
(7) II. Tim. iii. 15. (8) Exod. xvii. 14.
(9) Jerem. xxx. 2. (10) Ep. I. ad Cor. §. 13.

(11) μη ἀπ' ἀυτων των ἐμπεπνευσμενων λεγεσθαι νομισητε, ἀλλ' ἀπο του κινουντος ἀυτους θειου λογου. Apol. i. §. 36.

(12) οἱ πνευματι ενθεῳ ἐκπεφωνηκασι, Legatio pro Christianis, n. 7.

(13) ὡς ὀργανα κεκινηκεν τα των προφητων στοματα. Ibidem.

(14) Adv. hær. l. ii. c. 47.

(15) Stromatum l. 1. xvii.

135. De libris Novi Testamenti eadem mper viguit fides. In re notissima, apud adversarios plerosque in con- iso, superfluum videtur afferre testi- onia. Pauca tamen recitabimus. Ori- nes laudat hominem qui fidei con- rdiæ studiosus, quæ inter se aliquan- pugnantia videntur divina eloquia τοῖς θείοις λογίοις studet conciliare, consensum veterum Scripturarum m novis, legalium cum propheti- s, Evangelicarum cum Apostolicis, Apostolicarum inter se demon- ans. »[1]

136. S. Cyprianus passim citat testi- onia Novi Testamenti : « Probat Scri- ra divina quæ dicit : « Turba autem eorum qui crediderant, anima et nente una agebant. »[2]

137. S. Athanasius de omni Scriptura : « Omnis quidem apud nos, sive va, sive vetus Scriptura, Numinis latu prodiit, et idonea est ad erudien- m. »[3] Sic cæteri omnes.

138. His constantis traditionis, de crorum librorum utriusque Testa- enti inspiratione, documentis, suf- gantur quæ iis continentur; quæ im de Deo, ejusque in hominum lutem consiliis referunt, ejusmodi nt quæ mens humana sibi relicta ne- aquam excogitasset; sublimia dog- ata, sancta morum præcepta divino fonte manasse merito existimantur. nplicitas styli cum rerum sublimi- te, altissimæ sententiæ nullo verbo- m ornatu exhibitæ; res gestæ nulla te relatæ, omni suæ gentis studio moto, principia credendi vel agendi rto posita, et auctoritas absque fa- a, homines suo ingenio scribentes n ostendunt, sed divinum potius dicant afflatum. Mirus ille rerum xus, a condito orbe usque ad novis- ma Judaicæ reipublicæ tempora, per riptores sæculorum intervallo inter se distantes, mentem omnia simul per- vadentem sæcula, et summo consilio omnia in finem sibi propositum diri- gentem probat. Novi cum Veteri Testa- mento concordia, figuris tamen veritati cedentibus, vaticiniis mire impletis, dogmatibus magis explicatis, et quæ ab initio evenerunt, vel per sæculo- rum seriem, majora in populum Chri- stianum beneficia prænuntiantia, sa- pientiam, et bonitatem divinam osten- dunt, et libros ipsos, Dei consiliorum indices, summa quadam auctoritate commendant. Miracula etiam quæ re- ferunt, certissimis datis veritatis argu- mentis, nonnullos, Mosen, v. g., di- vinitus electos, et adjutos probant, quorum scripta idcirco Deo afflante prodiisse haud temere creditur.

139. Quod autem Libri sacri per tot sæcula sint conservati, Christianis cum Judæis de Veteris Testamenti inspira- tione consentientibus, alias licet adeo discordibus; hæreticis cum Catholicis de plerisque utriusque Testamenti li- bris; magna omnium Christianorum per omnia sæcula multitudine eos con- tra quosdam, unum vel alterum librum impugnantes, vindicante, præclarum est argumentum divinæ auctoritatis; in iis scilicet, utpote divinis eloquiis, omnes suarum sententiarum exquirere consueverunt præsidium. Illa omnium fere persuasio, per omnia sæcula a Christi morte, ostendit Scripturarum inspirationem ab initio certissime in- notuisse, nulla die delendam.

140. Testimonium igitur Ecclesiæ de Scripturarum inspiratione perpetua orbis Christiani traditione et fide niti- tur, et ipsis Scripturis lectis suadetur. Sicut Ecclesia suis fulget indiciis, et Scripturis etiam commendatur, sic et Scriptura characteres divinæ originis haud obscuros præseferens, Ecclesiæ testimonium non dedignatur, ut in

(1) E secundo tomo in Ev. Matthæi p. 328, t. x. iceb. ed. (2) L. de Unit.

(3) Ep. ad Marcellin. de interpr. Psal.
(4) Vide Lanigan l. i. c. viii. p. 426.

hominum notitiam facile, brevi, certo divina ejus auctoritas veniat.

Objectiones.

141. *Obj.* 1. Scripturæ de mundi ordine, rerumque natura, ea ratione loquuntur quæ scientiarum physicarum prodit ignorantiam. [1] Sic lux ante solem creata refertur, diesque tres elapsi, antequam sol sideraque in firmamento collocarentur. De cœlo sidereo, tamquam de fornice cui infiguntur sidera loquuntur, lunamque magnum luminare prædicant. Terram consistere et super aquas fundari, et planam habere superficiem; solem autem moveri dicunt. Omnia propter hominem condita exhibent, quum verosimile non sit lucida illa corpora, numero pene infinito, quibus ornantur cœli, ob solum hominem creata esse, præsertim quum et ipsum pleraque lateant, nonnisi instrumentis opticis detegenda. Mirum igitur non est Virgilium ex Hibernia, sæculo octavo medio, in Germania sacro ministerio fungentem, fuisse ad Zachariam Pontificem hæreseos delatum, quod contra Scripturarum auctoritatem antipodas esse doceret, et alios homines et solem alium. Merito etiam damnatus dicendus foret Galilæus, si Scripturarum standum sit auctoritati.

142. *Resp.* Scripturæ divino consilio exaratæ sunt, ut de rebus quæ ad salutem pertinent edocti, Dei opera et erga homines beneficia sciremus, et munera quæ solvere debemus. De rebus physicis sacri scriptores utuntur receptis loquendi modis; phrases autem populares, a rerum specie mutuatæ, ab iis etiam adhiberi consueverunt, quibus alia inhæret sententia; quapropter Copernicani, æque ac cæteri, de solis motu familiari sermone loquuntur. Utrum ipsi sciverint qua ratione orbis circumvolvatur ad inspirationem nil facit : potuit enim Deus eos impellere ut plurima ad nostram utilitatem referrent, quin eos de rebus illis ad salutem parum attinentibus edocuerit. Cæterum non adeo constat verum rerum ordinem eos latuisse. [2]

143. Quod lux ante solem extiterit, facile concipitur ab iis qui cum plurimis recentioribus lucem existiment fluidum esse ex cujus vibrationibus visionis phenomena oriuntur, et a sole omnino distingui. Sive igitur Mosen intelligamus de ipsis corporibus cœlestibus quarto die conditis, vel conspiciendis exhibitis, nil inspirationi ejus detrahitur. *Firmamentum* reddi posse *expansum* juxta vim vocis Hebraicæ רקיע docti homines norunt : ideoque necesse non est sidera fornici infixa sibi fingere. Luna autem luminare magnum nobis est, lucem enim demittit, etsi aliunde derivatam. Terræ ad aquas respectum aptissime in Scripturis significatum habemus, quin necesse sit aquas terræ subesse cogitare, vel planitiem, potius quam sphæram eam habere. Omnia autem ad Dei gloriam imprimis condita esse liquet, quæ tamen hominis utilitati plurima inserviunt, quin ideo excludantur speciales alii fines quos divina sapientia sibi præstituerit. Ex conspecta stellarum multitudine magna divinæ gloriæ notio nobis oritur, nec ipsæ quæ nonnisi instrumentis opticis deteguntur, vel quæ aciem oculorum omnem effugiunt, penitus inutiles divinæ prædicandæ gloriæ dicendæ sunt, quum eas existere nosse aliquo pacto valeamus. Cæterum Astronomorum conjecturæ de planeticolis, Scripturarum salva auctoritate, fiunt. Nos quæ certa sunt, divina revelatione patefacta, tenere juvat, quin conjecturis, vel hypothesibus, quan-

(1) Rosenmüller eam vocat mitiori vocabulo « disciplinæ omnis physicæ et astronomicæ inantiam. » Scholia in Gen. i.

(2) Vide Moyse et les Géologues, par Victor de Bonald. 1me jour.

mvis speciosis, a veritate certo cogta divelli possimus.

144. Quod ad Virgilium pertinet, cusatus est veluti docens : « quod us mundus, et alii homines sub tersint, aliusque sol et luna : »[1] quæ ntentia homines ab Ada haud ortos spicere videtur, non fratres nostros altera orbis parte QuamvisZacharias rius cum eo agi censuerit,si accusatio obata fuisset, nihil definivit. Deinceps ro sententiam ejus innoxiam fuisse novisse videtur, namVirgilius ad Epipatum Salisburiensem evectus est, post mortem inter Sanctos relatus.[2]

145. *Galilæus* systema Copernicanum hementius propugnans,invidiam sibi nflavit, sed carceri non est mancitus, Senas ad amicum Archiepiscom dimissus.[3] Cæterum quum illud viretur Scripturæ adversari, Inquisitiotribunal vetuit ne illud pergeret tuequod mirum non est, deficientibus tempore illis amplissimis calculis et servationibus quibus postea est multum, quæ tamen prohibitio post quaiennium mitigata est, data licentia ud veluti hypothesim tuendi. Inde inime conficitur Scripturas revera quid tradere, quod certis scientiæ tronomicæ principiis vel phænomes adversetur.

146. *Obj.* 2. Scriptura multa contit fabulis simillima : v. g. colloium serpentis cum Eva, et totam sus hominis narrationem : Balaami asina objurgationem; Samsonis res stas, Jonæ fata, Jobi vices, de Dei ambulatione ad auram captandam, de familiari ejus cum hominibus nsuetudine; sicut et de Angelorum quentibus visionibus, et inter hoines rebus gestis. Ergo ut Scripturam veritas in re historica vindicetur, rum inspiratio necessario est deserenda, et pleraque hujusmodi mythis accensenda sunt.

147. *Resp.* Non ita vindicantur Scripturæ, affirmando scriptores incertas secutos traditiones, vel mythis usos fuisse, nullo eorum dato indicio. Profecto si validissimis argumentis historica veritas eorum non constaret, de rebus hujusmodi dubitatio facile oriretur, sed ea semel probata, non licet quidquam rejicere, præsertim quum divina auctorum inspiratio eadem traditione probetur.

148. Quod serpens locutus sit, res vere mira est, sed fidem non excedit, præsertim quum dæmon eo veluti instrumento usus intelligatur, qui idcirco antiquus serpens dictus est. Tota lapsus hominis narratio Deo est digna: nam præceptum dedit pristinæ conditioni congruum, nempe ut a fructu quodam sese in obedientiæ indicium abstineret; et reos miseratus est, victoriam de hoste per prolem pollicens.

149. Balaami objurgatio ostendit avaritiæ cæcitatem et crimen, Deo aperiente jumenti os, ut Vati impio peccatum exprobraret : Deo autem, qui dedit homini sonis articulatis sui animi sensus exprimere, et animantibus rugitus, balatusque edere, difficile non fuit, asinæ lingua sonos in aere qui exprobrationem significarent efficere.

150. Samsonis mira fortitudo Dei commendabat potentiam, qua vindicta justa in populi oppressores exercebatur; quæ autem humano spiritu egit,ei imputanda sunt. Cæterum plura de portis ablatis aliisque hujusmodi non adeo mira videbuntur, si res prout tunc se habuerunt, accurate perpendantur.

151. Jonæ fata ad sublimiorem eventum designandum miro Dei consilio destinata sunt. Jobi vices divinam providentiam vindicabant.

(1) Vide Baronii Annal. ad an. 748, et Feller ctionnaire hist. art. *Virgile*.

(2) Alium fuisse censet Perroneus.

(3) Storia della Letteratura Italiana da Tiraboschi, t. viii. l. ii. c. ii.

152. Quod autem de Deo ambulante ad auram dicitur, explicatur a nonnemine de strepitu quo excitatus est Adam tamquam deambulantis, vel venti per arbores sub vesperam flantis. Familiare Dei cum hominibus colloquium per Angelos habitum videtur, Deo sua consilia et jussa famulis suis patefaciente. Frequentes autem visiones vel visitationes Angelicæ primæva ætate divinam bonitatem commendant, quæ et posteris sæculis consuluit, earum narratione transmissa. Opus quidem non est ut Angeli nobis sese exhibeant, Dei in flagitiosos vindictam annuntiantes, quum satis sit quæ in Sodoma cæterasque civitates fecit, in Scripturis legere. Hæc autem omnia præclare vindicarunt egregii quique Scripturarum interpretes, et revelationis vindices, quos consulere oportet : nec enim in singulis immorari nobis licet.

153. *Obj.* 3. Plurima nulla arte sibi concilianda continent Scripturæ, quarum tamen historica veritas vindicari possit, si in rebus nonnullis error admittatur, substantia narrationis incolumi, vel præcipuis saltem rebus gestis. Sic in Actis Apostolorum dicitur : « Descendit Jacob in Ægyptum, et defunctus est ipse et patres nostri. Et translati sunt in Sichem, et positi sunt in sepulchro quod emit Abraham pretio argenti a filiis Hemor filii Sichem. » [1] Attamen corpus Jacob, ex Ægypto translatum, in Hebron conditum refertur in Genesi. [2] Sepulchrum hoc ab Abraham quidem emptum est, sed Ephron filius Seor [3] rogantibus filiis Heth illud vendidit. Hemor fuit pater Sichem, non autem ejus filius.

154. *Resp.* Quum Scripturarum fides invictis statuatur argumentis, æquum non est pauca quæ difficultatem faciunt urgere. Profecto feliciter explicarunt interpretes ea quæ in speciem pugnare videntur, et sæpesæpius ex ipsa difficultate novum veritatis argumentum exurgere demonstrarunt. Non licet autem veritatem historicam vindicare cum inspirationis dispendio : nam parum interest res gestas nosse, si revelationis documenta amittantur. Quod ad verba Stephani in Actis relata attinet, difficultas inde orta Calmeto, aliisque videtur, quod Abrahami nomen loco Jacobi casu quodam insertum sit ; Jacob quippe emit « partem agri in quo fixerat tabernacula a filiis Hemor, patris Sichem centum agnis, » [4] nummis scilicet agni imaginem exhibentibus, uti in numismate quodam Phœnicum videre est. [5] Jacob quidem ipse in Hebron est conditus, sed Josephi ossa in Sichem, uti ex Josue constat, [6] et cæterorum etiam Patriarcharum. [7] In textu autem Græco Hemor « filius » Sichem non dicitur, sed simpliciter Ἐμμὸρ τοῦ Συχέμ. Tota igitur difficultas eo loci amanuensis errore niti videtur.

155. *Obj.* 4. Plurima Scripturis continentur vulgaria, obscœna, et bonis moribus prorsus adversa, adeo ut ex iis pessimus liber facile confici possit. Deo auctore indignus.

156. *Resp.* Pleraque pro veterum simplicitate enuntiata sunt, verborum ambagibus semotis : sed nihil turpe commendatum est, quum præcepta omnia summam morum puritatem spirent Quod autem pessimo quorumdam ingenio liber fœdus inde confectus sit, hinc inde quædam decerpendo, nil officit sanctissimæ librorum integrorum indoli.

(1) Act. vii. 15. (2) Gen. l. 13.
(3) Ibid. xxiii. (4) Ibid. xxxiii. 19.
(5) Vide Wiseman, lect. 9. *Connexion between Science and Religion.*
(6) Jos. xxiv. 32.
(7) Ita *Talmud*, et Hieronymus epist. Paulæ.

157. *Obj.* 5. Quæ de meretricia arte Ezechiel retulit, per se fœda sunt, et moribus vitiandis idonea : quæ Cantico suo Salomon expressit, amandi arti adjungi possent. Plurima alia passim reperire est, quæ divino afflatu conscripta nemo, de Deo digne sentiens, putabit.

158. *Resp.* Ad turpitudinem idololatriæ exprimendam mutuati sunt Vates imagines a rebus turpibus, ut sic omnium in scelus odium provocarent. Id autem maxime congruum fuit iis temporibus in quibus ea usurpabatur loquendi libertas. Quod ad Canticum Canticorum pertinet, numquam amoris profani carmen habitum est; quapropter purissimus sensus, sublimisque finis patuit ab initio, magis adhuc patefactus, Christi et Ecclesiæ mysterio revelato. Qui corde integro legerit divina illa scripta, puriores sanctioresque sibi nasci affectus intimo animo sentiet, prout Bernardo, suavissime Canticum exponenti, contigit.[1]

159. *Obj.* 6. Imprecationibus Scripturæ scatent, divino Spiritui vix congruis. Ipse Paulus semel animo elatus Summo Pontifici maledixit : « percu» tiet te Deus, paries dealbate, »[2] excusationem autem cum veritatis dispendio præbuit : « Nesciebam, fratres, quia princeps est Sacerdotum. »[3]

160. *Resp.* Pleraque quæ imprecationum præseferunt formam, possunt tamquam prædictiones de malis venturis in scelerum pœnam haberi, nam Hebræi optionem resque futuras eodem pacto enuntiant. Alia ex divinæ justitiæ et virtutis studio prolata videntur, absque singulorum odio, viris sanctis ut pietas virtusque floreret, impietate deleta, precantibus. Id quidem optare sanctum erat, utpote Dei ipsius voluntati congruum, et ex ejus zelo ortum. Quæ ex vindictæ privatæ studio dicta nonnumquam referuntur, non probantur sacro Scriptori. Paulus, ab Anania percussus, eum a Deo percutiendum enuntiavit, in pœnam injuriæ, nullo certe motus ultionis desiderio. Eum autem Summum Sacerdotem se nescire professus est, quia revera a summo sacerdotio fuerat depositus, quamvis illud muneris iterum exerceret.[4]

161. *Obj.* 7. Plurima parvi momenti referunt Scriptores sacri, in quibus inspirationem divinam statuere supervacaneum videtur, imo divinæ majestati injuriosum. Sic Paulus pallium casu relictum sibi afferri postulavit : « penulam quam reliqui Troade apud Carpum, veniens affer tecum. »[5]

162. *Resp.* Singula quæ sacris Libris continentur seorsim spectanda non sunt : ipsa enim quæ parvi momenti esse videntur, suam habent utilitatem, et cum cæteris conjuncta, eamdem postulant fidem et auctoritatem ; nam cum totius Scripturæ periculo discrimen aliquod statueretur. Quum igitur Paulus divino impulsu ad Timotheum scriberet, cœlestia monita ei præbens, quidquid, ex occasione veluti, iis adjecit, etsi per se leve videretur, auctoritatem inviolabilem necessario obtinuit : nec enim nisi eodem Spiritu afflante in ipsa epistola ejus fecit mentionem. Quæ fuerit penula, quam afferendam jussit Paulus, non constat; thecam qua continebantur Libri sacri, designari, Hieronymus olim,[6] recentius Rosenmüller[7] censuit, suffragante Syriaca versione. Nihil autem in hujusmodi jussione Deo indignum ; nec tamen revelatione vel speciali inspiratione opus erat, quamvis non absque aliquo Spiritus sancti impulsu data sit.

163. *Obj.* 8. Sæpius dubitationis vocibus utuntur Scriptores sacri : « quasi » « fere » « circiter, » quæ certitudinem inspirationis excludunt.

(1) Vide Serm. in Cantica. (2) Act. xxiii. 3.
(3) Ibid. v. 5. (4) Vide Bloomfield in loc.
(5) II. Tim. iv. 13.
(6) Quæst. 2. ad Damas. (7) In locum.

164. *Resp.* Voces illæ ad consuetum narrandi stylum referendæ sunt, nec enim semper accuratum numerum definire opus est. Cæterum ex narratione numerus satis constat.

165. *Obj.* 9. De inspiratione non potest constare, nisi de auctoribus, qui inspirati creduntur, constet : attamen de plerorumque librorum auctoribus non constat : ergo nec de inspiratione.

166. *Resp.* Ut de inspiratione libri constet, auctoris testimonio opus non est, sed ex tribunalis divinitus statuti judicio, vel ex Vatis testimonio, cui libri inspiratio potest cœlitus innotescere, vel alio ex capite constare potest. Sic libri illi historici, qui publica auctoritate scribebantur, tamquam regni annales, satis commendabantur, testimonio Vatis illustris cui probabantur. Poterat Vates librum hujusmodi scribere, eumque utpote rerum narrationem, nullo præfixo nomine, in publicis archiviis relinquere. Sic de veracitate et de inspiratione, imo et de auctore, constare potuit, etsi nulla adhibita sit cura ut auctoris nomen transmitteretur, quum rerum veritatem, et inspirationem libri publica fides deinceps satis testatam faceret.

167. *Obj.* 10. Temere Deo tribuuntur quæ nullam specialem ejus operam postulabant : familiarum genealogiæ, locorum descriptiones, rerum gestarum, quarum scriptores testes fuerant, narrationes, aliaque pleraque quæ Scripturis continentur. Sola doctrina Deum potest habere auctorem.

168. *Resp.* Ex traditione didicimus libros Scripturæ integros Deo afflante conscriptos; quapropter ipsa quæ scriptoribus humanitus innotuerunt, divinitus fuisse conscripta credimus, quod fidei nostræ maxime est proficuum; nam et doctrina cum historia sacra intimo nexu conjuncta est, adeo ut si error rem referenti irrepere posset, doctrina sæpius periclitaretur. Igitur genealogiæ, cæteraque omnia ad totum referenda sunt, et divinum consilium præ oculis habendum, nexum veluti exhibendi, quo omnia a condito orbe ad mundi usque finem in Dei gloriam, et salutis per Christum opus concurrunt. Non temere Deum inducimus, sed divinitus edocti, majorum scilicet fidei ab Apostolis derivatæ inhærentes.

169. *Obj.* 11. Ideo Judæi sacros divinosque suos prædicarunt libros quod antiquitate summa essent venerandi, sicut Babyloniis, Ægyptiis, Sinensibus, aliisque gentibus contigit.

170. *Resp.* Nulla alia gens libros divinos se habere affirmavit, quamvis sacri consueverint vocari libri quarumdam gentium qui de cultu vel arcanis tractant. Antiquitate summa commendati sunt Judæis recentioribus Moysis libri cum aliis nonnullis, sed non ideo divini sunt habiti; nam persuasio et fides de eorum auctoritate ad ipsa tempora quo editi sunt pertingit, estque a posterioribus auctoribus celebrata. Idem de cæteris libris dicendum qui non eadem gaudent vetustate.

171. *Obj.* 12. Omnes quotquot reperiri potuerunt libri Hebraice scripti, Judæis Babylone reversis, in unum collecti sunt, et sacri habiti, nullo facto discrimine : quod argumento est librorum authentiam potius quam inspirationem ea appellatione designari.

172. *Resp.* Plurimos alios extitisse olim libros, qui in ipsis Libris sacris citantur, indubium est, nec constat nullum eorum extitisse post captivitatem Babylonicam. Eichhorn, qui hanc post Theologos Batavos confinxit hypothesim,[1] censuit libros Paralipomenon post captivitatem conscriptos, in qui-

(1) Einleitung ins Alte Testament § 3. 8. 15. Sentiments de quelques Théologiens d'Hollande, lettre xii. p. 279. apud Lanigan. l. 1. c. viii. p. 418.

ius de verbis dierum Israel et Judæ, e annalibus scilicet regni utriusque, t mentio. Quod ad nos scripta vetusta ıdæorum, quæ humanitus exarata ınt, non pervenerint, est præstantiæ t divinæ auctoritatis librorum Veteris estamenti insigni argumento.

173. *Obj.* 13. Præcipuum inspirationis rgumentum ex Apostoli testimonio esumitur. « Omnis Scriptura divinitus ıspirata. » [1] Id autem de ea Veteris estamenti parte intelligitur quæ ad ılutem instruere possit, uti ex con- :xtu patet. Non igitur de itinerum ocorumque descriptionibus, de no- iinum catalogis, et de plurimis npie prolatis, quæ in libris Veteris estamenti continentur, Apostolus ›cutus est, sed qua ratione dixit : Radix omnium malorum est cupi- itas. » [2]

174. *Resp.* Ex constanti fide Ecclesiæ ıspiratas esse Scripturas utriusque estamenti didicimus : peteret enim rincipium qui ex Apostolo id vellet robare, nisi aliunde ipsius testimonii ivina auctoritas pateret. Cæterum ıfirma sunt quæ objiciunt *Unitarii;* ım de Scripturis quas ab infantia ›verat Timotheus, dicit Apostolus eas sse per Christi fidem instruere ad utem : nec id de quibusdam tantum rtibus prædicatur. Ipsæ itinerum de- iptiones, familiarum catalogi, cæ- ıque ad rerum gestarum accuratam rationem spectantia, nonnisi Nu- le afflante relata sunt; summo quippe gruebat consilio rerum gestarum itatem sic maxime probari, et Dei populum beneficia ostendi, vel ıas quibus ultus est scelera. Impio- ı dicta et flagitia in sacris codi- ıs narrantur, haud veluti ex Numi- afflatu prolata, vel patrata; sed lem sapientissimo consilio ut ca- 'emus a malis imitandis, ne di- am provocaremus vindictam, uti præclare docet Apostolus. [3] Quod autem sacra auri fames omnium malorum radix dicatur, usitata prorsus loquendi ratione fit, quin liceat eam ad « omnem Scripturam inspiratam » referre; diversa quippe est verborum forma.

175. *Obj.* 14. Apostolus Paulus non sibi vindicavit inspirationem, nec se infallibilem exhibuit : « Licet nos, aut Angelus de cœlo evangelizet vobis præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit. » [4] Sic lite de ritibus Mosaicis orta, convenerunt Apostoli, et rem investigarunt, ea ratione qua et nos res dubias perpendere consuevimus, [5] quod supervacaneum fuisset, si forent inspirati.

176. *Resp.* Ea hypothesis ostendit veritatem certissimam Apostolicæ prædicationis, quam ne ipse præco a se discors, nec Spiritus Angeli cœlestis speciem exhibens posset infirmare. Non ideo autem fieri posse censendum est Angelum vel Apostolum falsum prædicare. Quod pertinet ad rationem qua controversia Antiochena ad finem perducta est, ad regiminis œconomiam referenda est : nec enim statim homines præjudicia deponunt vel cedunt auctoritati, ideoque eis suadendum est, et difficultates quas forsan objecerint solvendæ. Cæterum post disceptantium rationes auditas, sententiam protulit Petrus nihil dubius, quem Jacobus, totusque cœtus secutus est. Non ita certe Unitarii lites dirimunt. Id etiam animadvertendum, non de inspiratione perpetua Apostolorum hic agi, sed de Scripturarum inspiratione; nec enim fide tenemur ad credendum eos semper ex Spiritus afflatu locutos, vel egisse, quamvis id pietati consonum sit, et admodum verosimile.

177. *Obj.* 15. Apostolus utrum Spiritus ei afflaret dum scriberet, aliquando dubius videtur : « Puto au-

(1) II. Tim. iii. 16. (2) I Tim. vi. 10.

(3) I. Cor. x. 7. (4) Gal. i. 8. (5) Act. xv

tem quod et ego Spiritum Dei habeam. »[1] Aliquando se Spiritu carere fatetur : « Cæteris ego dico, non Dominus. »[2] * * « Quod loquor, non loquor secundum Deum, sed quasi in insipientia. »[3] Ergo non tota Scriptura inspirata dicenda est, sed doctrina tantum.

178. *Resp.* Illa ratio loquendi μείωσις dicitur, qua modeste quis enuntiat quod vehementius liceret exprimere. Dixerat Apostolus viduam beatiorem esse si nubere negligat, juxta suam sententiam, sed ne id humanitus dictum intelligeretur, Spiritum Dei sibi adesse adjecit : quod si de eo dubius foret, frustra id confirmandi causa adjunxit. Quod autem se, non Dominum, loqui aliquando dicat, ad consilium a præcepto divino distinguendum animadversum est : « De virginibus autem præceptum Domini non habeo : consilium autem do, tamquam misericordiam consecutus a Domino, ut sim fidelis. »[4] Plane autem indicat consilium illud Spiritui sancto, qui ipsi aderat, probari. Quod se insipienter loqui fateatur, pertinet ad laudes, quas insipientis plerumque est sibi tribuere: rei quidem necessitati obsecutus est, gloriæ Dei studens : « Æmulor enim vos Dei æmulatione,[5] * * * ne quis me putet insipientem esse : »[6] « Nam et si voluero gloriari, non ero insipiens : veritatem enim dicam. »[7]

179. *Obj.* 16. Apostoli Christi doctrinam licet edocti, eam Scripturarum veterum testimoniis, aliisque argumentis, prout sibi visum fuerit, vindicarunt, nullo divino afflatu indigentes.

180. *Resp.* Constans omnium sæculorum a Christo fides scripta Apostolica divina esse testatur : quapropter quæ allegantur in eis testimonia vel argumenta, non humano judicio, sed divino lumini sunt tribuenda. Indigebant sane Apostoli speciali hoc auxilio, ut doctrina Christi iis munita probationibus exhiberetur, quæ eam commendarent ; alioquin facile rejicienda una cum infirmis vel fallacibus primorum præconum argumentis.

181. *Obj.* 17. Apostolis satis consultum est auxilio præstito, quo in tradenda Christi doctrina tuti incederent, nec opus erat revelatione vel inspiratione ad singula : plurima enim ipsi norant, aliaque humano plane impulsu scripserunt, v. g. salutationes nominatim. Sic et scriptores omnes res sibi cognitas, nullo cœlesti afflatu, enarrare poterant.

182. *Resp.* Non Apostolis tantum consulendum erat, sed omnibus Christifidelibus, ideoque maxime oportebat ut quæ scripta reliquerunt maxima auctoritate præstarent, subsidium præclarum doctrinæ voce traditæ datura. Nulla indigebant revelatione ut res sibi optime cognitas referrent : nec tamen absque divino impulsu scripsisse censendi sunt, divino ne errarent affulgente lumine : quo pacto scripta summam obtinerent fidem. Ex Spiritus sancti inspiratione prodierunt procul dubio salutationes, dilectionis Apostolicæ indicia. Idem de cæteris omnibus dicendum est, juxta certissimam traditionem inspirationis testem.

183. *Obj.* 18. Libri Novi Testamenti vix unquam a scriptoribus primorum duorum sæculorum memorantur, nec eorum divinæ auctoritatis fit mentio.

184 *Resp.* Pauca illorum sæculorum supersunt scripta, quæ tamen continent plurima ex Novi Testamenti libris desumpta, qui etiam aliquando laudantur. In epistola quæ nomen fert Barnabæ, et ad Apostolicam ætatem certo refertur, verba Christi apud Matthæum citantur ea ratione qua consue-

(1) I. Cor. vii. 40. (2) Ib. v. 12.
(3) II. Cor. xi. 17.
(4) I. Cor. vii. 25. (5) II. Cor xi. 2.
(6) Ibid. v. 16. (7) Ibid. xii. 6.

verunt Judæi Scripturam adducere : « Attendamus ergo ne forte, sicut scriptum est, « multi vocati, pauci electi » inveniamur. » [1] « Quando autem Apostolos suos, qui prædicaturi erant illius Evangelium, elegit, homines omni peccato iniquiores, ut ostenderet, quod non venit « vocare justos, sed peccatores ad pœnitentiam, » tunc palam fecit se esse Filium Dei. » [2] Plurima in Clementis Romani epistola ex Evangeliis et Epistolis Pauli desumpta inveniuntur. Polycarpus plurima ex libris Novi Testamenti recitat, « sacras Literas » eos designans. [3] Irenæus autem sæpissime testimonia affert, quæ pleraque Domini ipsius, vel Pauli, vel Petri nomine laudat; quæ ratio citandi in prioribus duobus sæculis obtinuit, quia « Scripturæ » consueverant Veteris Testamenti libri nominari. Quod autem aliquando testimonia, nullo citationis præmisso indicio, adduxerint, contigit ex eo quod essent notissima, quippe quæ in cœtu fidelium legebantur. Divinam plane auctoritatem iis inesse manifesto indicant, iisque ad fidem firmandam, et mores dirigendos utuntur, verbis etiam clarissimis ea divina scripta nonnumquam designantes. Cæterum mirum non est scriptores illos vetustissimos Scripturas Judaicas præsertim citare consuevisse, ut Christianis dogmatibus ex vaticiniis, aliisque scriptis, quæ a Judæis, hostibus et Christiani nominis, agnoscebantur, robur quoddam accederet.

185. Id etiam juvat animadvertere eos qui duobus prioribus sæculis orti sunt hæreticos, habuisse præ manibus libros Novi Testamenti, quod ex ipsis quæ scripserunt, prout in vetustis auctoribus referuntur, colligere est. Quamvis plures sacros libros nonnulli rejecerint, aliosque mutilaverint, ex iis tamen constat libros ipsos extitisse, et divinæ habitos auctoritatis. Magna cum eruditione Joannes Leonardus Hug id demonstravit. [4]

CAPUT V.

DE CANONE SCRIPTURARUM.

186. Satis constat Judæos tempore Christi libros sacros in tres classes distributos agnovisse, Legem scilicet, Prophetas, et Psalmos; quibus nominibus divinos libros omnes, de quibus publica omnium fide constabat, complectebantur. Eos numero viginto duo, vel juxta alium calculum viginti quatuor, recenset Hieronymus : [5] cui concinit *Thalmud*, doctrinæ Judæorum liber, a sæculi secundi fine usque ad finem sæculi quinti per partes compositus. Epiphanius eos etiam numerat a Nazaræis agnitos. [6] Origenes antea eos exhibuerat. [7] Estheris tamen liber a nonnullis Judæis rejectus dicitur in Thalmud, quod festum Purim in eo institutum referatur : hi scilicet existimabant novi festi institutionem Mosaicæ legi adversari : quæ occasio forsan fuit, quod a Melitone Sardensi, [8] ab Athanasio, [9] Gregorio Nazianzeno, [10] aliisque non fuerit inter divinos libros numeratus. [11] Quis libros sacros in unum collegerit non satis constat; quæ enim diu obtinuit sententia de Esdra auctore in quæstionem vocatur, quum Nehemias, et forsan Malachias, cum aliis nonnullis libris aliquanto posterioris censeantur ætatis : nec liquet qua ratione usa sit

(1) S. iv. (2) S. vi. 9.
(3) Ad Phil. §. xii.
(4) Einleitung in die Schriften des Neuen Testaments, erster theil, erstes haupstück viii.
(5) In Prologo Galeato.
(6) Hær. xxix. opp. t. 1. p. 122.

(7) Expos. Psalm. 1. opp. t. ii. p. 529. Vide etiam apud Eusebium hist. Eccl. vi. 25.
(8) Ep. ad Onesimum apud Eusebium.
(9) Epist. festal.
(10) Opp. t. ii. p. 98. cit. a Jahn.
(11) Jambis ad Seleucum, inter opera Gregor. Naz. t. ii. p. 194.

Judaica Ecclesia ut eorum divinam auctoritatem testatam faceret, quod tamen plerumque ex Prophetarum testimonio innotuisse verosimile est.

187. Præter illos libros alii etiam apud Judæos extiterunt, qui tamen non tantam apud omnes obtinuerunt auctoritatem, eo quod Vatum series post Artaxerxis tempora non esset adeo accurata et manifesta, uti animadvertit Josephus, qui eos post cæteros recenset, veluti proxime ad eos accedentes. [1] Plerique post id temporis scripti quidem fuerunt, duo a Judæis qui Græce loquebantur, Hellenistis idcirco dictis. Græca quippe lingua Alexandriæ, ubi plurimi morabantur, et in plurimis Palæstinæ locis obtinebat. In Græca versione quæ Septuaginta dicitur, reperiuntur libri illi cum cæteris conjuncti, nullo prorsus discrimine, sed prout res fert de qua agitur. « Libri itaque apocryphi, » sic eos designat Walton, « ut a variis auctoribus, ita variis temporibus scripti sunt, quidam Hebraice, quidam Græce; et licet apud Hellenistas primum recepti fuerint, tempus tamen præcise assignari non potest, quando cum reliquis libris sacris in unum volumen compacti fuerint. Hoc tamen clarum est a Judæis Hellenistis cum reliqua Scriptura Ecclesiam eos recepisse. » [2] Beveregius scribit : « Hi itaque libri, quos inter Maccabaici erant, non Hebraica, qua duo et viginti, sed Græca exarati lingua, nec ipsis Judæis ejusdem ac illi auctoritatis fuerunt, sed nihilominus ab Hellenistis, sive Judæis inter Græcos dispersis, eorumque lingua utentibus, publice legi et eodem, quo libri vere [illegible], volumine scribi solebant. Quo factum est, ut Christiani primitivi Græca Biblia hisce libris adaucta in publico usu habentes, libros hosce, licet non ejusdem ac reliquos, magnæ tamen auctoritatis atque utilitatis esse existimarint, eosque inter libros Veteris Testamenti numerarint, et legi voluerint, ut ait D. Hieronymus, « ad ædificationem plebis, sed non ad auctoritatem Ecclesiasticorum dogmatum confirmandam. » Et de ipsa Machabæorum Scriptura S. Augustinus ait : « Recepta est ab Ecclesia non inutiliter, si sobrie legatur, vel audiatur, maxime propter illos Machabæos, qui pro Dei lege sicut veri Martyres a persecutoribus tum indigna et horrenda perpessi sunt. » Et alibi : « Quorum supputatio temporum non in Scripturis sanctis, quæ canonicæ appellantur, sed in aliis invenitur, in quibus sunt Machabæorum libri, quos non Judæi sed Ecclesia pro canonicis habet, propter quorumdam Martyrum passiones vehementes atque mirabiles. » Dicit igitur hos libros canonicos quidem Scripturas non esse, quales scilicet sunt viginti duo libri a Prophetis scripti, sed nihilo secius pro canonicis ab Ecclesia haberi, pro istiusmodi nimirum libris, qui inter canonicas et authenticas Veteris Testamenti Scripturas utiliter perlegantur. » [3] Ab Apostolis accepti merito creduntur; attamen Apostolica illa traditio turbari cœpit secundo sæculo ad finem vergente, quando Melito Episcopus Sardensis catalogum edidit Judæorum in Palæstina versantium sententiæ congruentem. Alexandrinos Hellenistasque omnes iis semper favisse res est explorata. [4] Ipsi Palæstinæ incolæ magno in honore habuerunt hos libros, quos hagiographis accensebant, prout de Judith et Tobia testantur Hieronymus [5] et Origenes. [6] Junilius etiam [7] scribit libros

(1) Contra Appion. l. 1. §. viii.
(2) Proleg. Bib. Polyglot. §. viii.
(3) Codex Can. Prim. Eccl. l. ii. c. iii.
(4) Vide Tournemine in Prolegomenis Bonfrerii art. 1. et Lamigan Instit. Bibl. l. 1. c. 8. §. cx.
(5) Præf. in Tob. Jahn. contendit « hagiographis » esse veram lectionem.
(6) Ad African. (7) De partit. div. legis.

illos a Judæis accipi, quamvis aliquo facto discrimine eos inter et alios Canone inclusos. Constitutiones Apostolicæ referunt quædam ex Baruch libro legi in die expiationis. [1]

188. Consueverunt Theologi post Sixtum Senensem [2] *Proto-canonicos* eos dicere libros, qui ab initio, ubique, et apud omnes, obtinuerunt auctoritatem, aliis *Deutero-canonicis* dictis, de quibus aliquando est dubitatum. Proposuit aliquis in Concilio Tridentino hanc servari distinctionem; sed plerisque placuit libros omnes, nullo facto discrimine, recensere, prout in vetustis illis catalogis reperiebantur, eosque sacros et canonicos declarare. [3] Sunt qui putant mentem Patribus non fuisse eam penitus tollere. [4] Sed alii rectius sentire videntur eam neglectam, quum dubitatio, quæ aliquos olim incesserat, jam fuerit, tempore progrediente, sublata; innotuit scilicet clarius et declarata fuit solemnius Ecclesiæ, ab Apostolis certe provenientis, de omnibus libris traditio. [5]

189. Præter libros Veteris Testamenti de quibus aliquando est dubitatum, scilicet Baruch, Tobiam, Judith, Sapientiam, Ecclesiasticum, et libros duos Machabæorum, cum partibus quibusdam Danielis et Estheris, quæ in codice Hebraico desiderantur; partes etiam, et integri libri Novi Testamenti in dubitationem aliquando venerant, ob codicum defectum, vel traditionis incertam notitiam. Sic caput ultimum Marci, a versu nono usque ad finem, historia sanguinei sudoris Christi apud Lucam, mulieris adulteræ apud Joannem, epistola ad Hebræos, epistola Jacobi, secunda Petri epistola, secunda et tertia Joannis, epistola Judæ, et Apocalypsis olim a nonnullis rejiciebantur. Omnes prout in Vulgata legi consueverunt Concilium Tridentinum agnovit, constanti sæculorum usu, et vetustis catalogis innixum.

190. Sextidecimi sæculi Novatores omnes libros Veteris Testamenti qui Judæorum in Palæstina codicibus non includebantur, rejecerunt, eo præsertim quod ex iis plurima desumerentur argumenta contra sua placita. Quum veterum dubitationem prætexerent ad invidiam propulsandam, pari ratione ad Novi Testamenti libros, vel partes, de quibus etiam dubitatum aliquando est, rejiciendos moveri debuerunt: et re quidem vera Lutherus epistolam Jacobi, bonis operibus manifesto patrocinantem, *Stramineam* habuit: sed apud plerosque hi libri omnes obtinuerunt auctoritatem. Apocalypsis autem, a Lutheranis licet rejecta, adhibita est a cæteris ad Ecclesiam et Pontificem contumeliis et maledictis, impio prorsus sacrorum verborum abusu, lacessendum. Anglicani et Episcopales libros Deutero-canonicos Veteris Testamenti, adjectis etiam tertio et quarto libris apocryphis Esdræ, et oratione Manasse, ad vitæ exemplum et morum institutionem legere profitentur, iis tamen haud uti ad doctrinam statuendam, quod schismatis exordiis latuit discrimen. [6] Methodistæ libros hos silentio prætereunt. Presbyteriani et Baptistæ eos prorsus rejiciunt.

Propositio 1.

Judicium de canonica auctoritate alicujus libri ad Ecclesiam pertinet, per Præsules proferendum.

191. *Probatur.* Nonnisi ex testimo-

(1) Jahn Einleitung A. B. Vol. i. §. 29.
(2) Bibl. Sanct. l. 1.
(3) Pallavicini l. 6. hist. c. ii. §. iv.
(4) Jahn, Einleitung, §. xxx. p. 140. ed. Wien. 1802.
(5) Lanigan Instit. Bibl. p. 503.
(6) Art. vi. inter 39. Sub Eduardo VI. « there was no catalogue given of the books of Scripture, nor any distinction stated between those called canonical and Apocryphal. » Burnets Analysis, p. 121.

nio Ecclesiæ Scripturæ omnes nobis certo innotescunt tamquam Dei verbum : cætera enim quæ afferuntur inspirationis argumenta non omnem tollunt de singulis libris, vel eorum partibus dubitationem : ergo idem testimonium valere debet de aliquo speciali libro, ut in Canone ponatur. Præterea Canonis constitutio ad docendi munus maxime pertinet; doctrina enim ex sacris libris præsertim derivatur : illud vero Apostolis et Episcopis, qui eorum locum obtinent, a Christo est commissum : ergo horum est de libri alicujus canonica auctoritate solemne proferre judicium.

192. Celebre est Augustini effatum : « Ego vero Evangelio non crederem, nisi me Catholicæ Ecclesiæ commoveret auctoritas. » [1] Quod autem Calvinus velit illud de persuasione humana fidem antecedente explicare : « significans se, quum alienus esset a fide, non aliter potuisse adduci, ut Evangelium amplecteretur pro certa Dei veritate, quam Ecclesiæ auctoritate victum; » [2] non est menti Augustini consonum. Loco quidem adducto difficultatem objicit Manichæo, quomodo posset persuadere infideli credendum esse Evangelio, seque credidisse profitetur Ecclesiæ motum auctoritate, quam apud se adhuc obtinere ostendit, ideoque statim subjungit se non posse Manichæis præstare aures, Ecclesia vetante : « Quibus ergo obtemperavi dicentibus : Crede Evangelio ; cur eis non obtemperem dicentibus mihi : Noli credere Manichæis. » * * * « in locum autem traditoris Christi quis successerit, in Apostolorum Actibus legimus : cui libro necesse est me credere, si credo Evangelio, quoniam utramque Scripturam similiter mihi catholico [3] commendat auctoritas. »

Objectiones.

193. *Obj.* 1. Divina inspiratio alicujus libri vel ex veterum testimonio dignoscenda est, vel ex libri lectione, Spiritu sancto mentem illustrante : eruditi autem homines, cæterique per eos, veterum testimonia nosse, pii autem quicumque divinum lumen precibus impetrare possunt : ergo Ecclesiæ de libri inspiratione non est judicium reservandum.

194. *Resp.* Divina librorum inspiratio innotescit ex Apostolica traditione, quam Ecclesia solemniter declarat. Veterum testimonia, publicus usus, et perpetua fides, in Apostolica Sede præsertim vigens, inserviunt ad traditionem dignoscendam. Docti homines plurimum valent in rerum indagine, et scire possunt quid plerique vel omnes de libro aliquo senserint : sed in sententiarum divortio nequeunt certo ostendere quid tenendum sit. Pii quoque, divino implorato lumine, ex libri lectione indicia quædam inspirationis detegere valent, sed non ideo certo et infallibili judicio eam habere exploratam ; nec enim tantum Dei auxilium sibi jure pollicentur. Quidquid igitur sit de industria et acumine eruditorum hominum, vel de sensu intimo piorum, libri auctoritas divina certo non innotescit, nisi ex Ecclesiæ judicio, quod quidem certam sequitur traditionem. [1]

195. *Obj.* 2. Ecclesia, custos licet et testis Scripturarum, non potest dubitationem, quæ de aliquo libro exorta aliquando fuerit, nisi conjiciendo tollere : at vero conjecturis non potest libro alicui divina accedere auctoritas.

196. *Resp.* Ecclesia judicium de libri canonica auctoritate proferens, haud temere procedit; sed maturo instituto examine, quæ de ea fuerit antiqua

(1) Contra epist. fundam. c. 5.
(2) L. 1. Inst. c. vii. §. 3.
(3) « Catholica » alias citatur. Veneta editio habet « catholico. »

(1) Lanigan l. 1. c ix. not. 1.

ırum Ecclesiarum traditio, rumque per orbem Patrum ıtrum recensitus fuerit liber is sacrorum librorum publica ɜ confectis, utrum inter sapturas publice consueverit m inviolabilis fuerit auctori- omnes, etiam inter se disın ipsis gravissimis fidei con- His omnibus rite perpensis, ım ratione eorum quæ libro ır, Ecclesia solemni judicio nonc includendum decernit, in id conspirent. Non igitur s tollitur dubitatio quæ non- n incessit, sed rationes dubiıescunt : nec libro tribuitur , sed quæ ei inest declaraibus certioribus factis, ex ıntiqua traditione, constare crum esse, et Canoni inclu- ;piritui sancto et Præsulibus videri.

. 3. Qui nolunt Ecclesiæ Ju- veteri Canone stare judicio, nt Ecclesiæ auctoritatem vinıonem describendi.

;p. Canonem qui dicitur Ju- olemni aliquo Ecclesiæ Ju- reto propositum fuisse non novimus quidem libros qui Proto-canonici apud Judæos incolas divinos fuisse habib Esdræ auctoritatem, quem dunt libros sacros in unum , sive publico aliquo totius locumento, vel gentis tradiide. Nullum decretum novialii rejecti sunt, qui Esdræ s, exceptis forsan Tobiæ et bris, conscripti non erant. ı magni habitos esse, præıud Hellenistas, exploratum um satis est illos nullo decreto Ecclesiæ Judaicæ rejectos, ut constemus nobis, judicium Ecclesiæ Catholicæ de iis cæterisque omnibus appellando : dubitationem scilicet quæ Judæis nonnullis orta est, dissipandam ex auctoritate Christi et Apostolorum per Ecclesiam innotescente haud temere confidimus. Jure igitur optimo Augustinus ait : « Non sunt omittendi et hi libri quos quidem ante Salvatoris adventum constat esse conscriptos, sed eos non receptos a Judæis, recipit tamen ejusdem Salvatoris Ecclesia. » [2]

199. *Obj.* 4. Quo longius ab exordiis rei Christianæ distamus, eo minora sunt subsidia ad librorum auctoritatem, qui divinitus conscripti perhibentur, addiscendam : ergo Ecclesia non potest Canoni Scripturarum librum aliquem dubiæ olim fidei adjungere.

200. *Resp.* In dijudicanda librorum auctoritate Ecclesia utitur subsidiis ab ultima antiquitate petitis : præsto autem sunt Patrum venerandorum scripta, Conciliorum decreta, veteres catalogi, aliaque vetusta monumenta. Dubitatio de aliquibus libris numquam fuit toti Ecclesiæ communis, nam libri servabantur diligenter, legebantur publice, citabantur cum summæ auctoritatis certa fiducia. Non igitur librum dubiæ fidei adjicit Canoni suo judicio Ecclesia, sed certissimam libri agnoscit auctoritatem, levi dubitatione nonnullorum explosa. Hujusmodi judicium argumento est antiquæ traditionis, qua nititur : nec tamen parvi faciendus est ipse sæculorum usus per Ecclesiam universalem; si enim Dei providentiam in eo mirentur nobiscum Protestantes, quod sacros libros per sæculorum seriem servaverit, pretiosa equidem revelationis documenta, ad eam certe etiam spectabat curare, ut

ıunt de Canone Judaico sententiæ. m habent auctorem ; sed aliis placet tribuere : alii nullum solemne judin putant, sed libros palam receptos et in cœtu lectos. Collegit forsan Esdras libros sacros qui conscripti erant, et inveniri tunc poterant.

(2) In Speculo.

humana scripta parem cum iis non obtinerent auctoritatem. Cæterum dubitatio traditione est posterior; nam ante Melitonis tempora nullum apud Christianos occurrit ejus vestigium, quum Barnabas, Clemens, Irenæus aliique de libris illis tamquam divinis loquantur, qui in codicibus ab initio ubique in Ecclesia usurpatis inveniuntur.

Propositio 2.

Libri omnes utriusque Testamenti cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueverunt, pro sacris et canonicis sunt suscipiendi.

201. *Probatur.* Jam sæculo fere integro ante ortam sectam Lutheranam, catalogus sacrorum librorum Jacobitis a Pontifice Eugenio in Concilio Florentino datus est, [1] quem secuti sunt Tridentini Patres. [2] Eo igitur tempore eorum auctoritas indubia visa est ex veteri Sedis Apostolicæ traditione. Anno 494, in Concilio Romano septuaginta Episcoporum, similis habetur catalogus. [3] Quod in aliquo codice unus recenseatur Machabæorum, et Esdræ liber, errore contigit amanuensium, nam duo in codicibus genuinis reperiuntur. Profecto duo recensentur in catalogo quem Innocentius I. ad Exuperium Tolosanum Episcopum misit. [4] Eosdem libros recensuit Augustinus, animadvertitque : « Totus autem canon Scripturarum * * * his libris continetur. » [5] Eosdem agnovit Concilium Carthaginense anno 397. [6]

202. Omnes catalogi sacrorum librorum quos Concilia antiqua sanxerunt, uno excepto Concilio Laodiceæ in Phrygia Pacatiana, 22 Episcopis constante, anno 372. Tridentino Canoni concinunt, quamvis liber Baruch a plerisque taceatur; consuevit quippe, ut luculentissimis demonstrabimus exemplis, nomine Jeremiæ, cujus Baruch erat scriba, laudari. Quod autem pertinet ad Concilium Laodicenum, canon 60 [7] quo referuntur libri, in Latina Dionysii versione desideratur, et si latus fuerit, vim certe extra illam provinciam non obtinuit, uti fatentur scriptores protestantici. [8] Id etiam animadvertendum librum Baruch in Græco textu hujus Canonis recenseri, [9] Esther autem et Apocalypsin prætermitti; adeo ut Protestantibus hæc ex parte haud suffragetur.

203. Habet etiam Canon Tridentinus ipsius schismaticæ Græcorum Ecclesiæ consentientem traditionem, quæ in Synodo Hierosolymitana anno 1672 sub Dositheo Patriarcha solemni decreto libros eosdem agnovit, tamquam « canonicos et sacram Scripturam, » quoniam eos tradidit antiqua consuetudo, seu magis Ecclesia Catholica. Nihil novi studio partium a Tridentinis Patribus decretum est, qui veteris Canonis auctoritatem, totius Occidentis et Orientis a tot sæculis consensione agnitam, sancte servarunt. Jam vero si Deus omnes Christifideles in re tanti momenti (norma quippe et fons doctrinæ sacri libri sunt) errare siverit, per tot sæcula, de Religione Christiana actum videtur.

204. Illa traditio antiqua, ex publicis documentis adeo manifesta, ex Patrum etiam scriptis probatur; passim enim citant libros illos tamquam divinos, etiam qui minus idoneos judicarunt ad dogmatum probationem, ob Judæorum dissensum. Testimonia deinceps afferemus.

(1) Par. III decretum pro Jacobitis, col. 1023, t. IX. Col. Conc.
(2) Sess. 4. (3) T. II. col. 937.
(4) T. I. col. 1005.
(5) L. de doct. Christ. c. viii.
(6) T. I. col 968. Jahn, Einleitung Conc. Hipponense an. 393 etiam citat.
(7) Conc. coll. t. I. col. 792.
(8) Paley's Evidences of Christianity, c. ix. § 6.
(9) Ἱερεμίας κάι Βαρούχ. Θρῆνοι κάι ἐπιστολαί.

205. Id etiam haud prætereundum er hos libros historiæ sacræ seriem d tempora Christi adventui proxima educi : quæ enim ad Machabæorum es gestas pertinent, lacunam valde iagnam supplent; divino autem conilio consonum videtur historiam a nundi origine ad Christum Dominum leducere, ut finis ipse omnium quæ ræcesserant exhiberetur. In omnibus bris idem divinæ gloriæ studium lucet, omnia quippe ad Deum refeuntur, et legis zelus, et animus in ea uenda invictus pulcherrimis et vere iirandis exemplis exhibetur. Morum rincipia, sapientia plane divina plena, t puritatem sanctitatemque spirantia, raduntur; et omnia illa clarent inspiationis indicia quæ in cæteris libris nirari est. Præclarum vaticinium de udæorum in Christum, se Filium Dei icentem, machinationibus in Sapienlæ libro continetur :[1] alterum de Deo n terris viso, et cum hominibus versante, in libro Baruch.[2] De sapientia a dicuntur quæ mysterium proxime dimplendum fere pandunt, quæ ratio n vaticiniis de Christo servata est, ut lariora fierent tempore progrediente. ogmata autem de animæ immortalitte, de impiorum æternis suppliciis, istorum præmiis, aliaque, ea claritate roponuntur, quæ Evangelistam aut postolum, ipso Novi Testamenti amlissimo lumine illustratum, fere inicaret.

206. Ad Novum Testamentum quod tinet, de epistola ad Hebræos, et de ecunda Petri epistola, de secunda et rtia Joannis, de Judæ et de Jacobi pistolis, de Apocalypsi, et de ultimo arci capitulo, sicut et de historia sanuinei sudoris Christi apud Lucam, et ulieris adulteræ apud Joannem, apud eteres dubitatum fuisse, ex Eusebii stimonio aliisque plurimis documentis antiquitatis constat: cæterum quum ab omnibus sectis jam recipiantur, et earum auctoritas nobis testimonio et judicio Ecclesiæ probetur, sublata ratione dubitandi, certa traditionis notitia, non est cur in ea demonstranda immoremur.

207. Patrum jam dabimus aliqua specimina, ipsorum apud quos juxta Judæorum catalogum libri aliquando recensiti sunt, ut pateat eos communem Ecclesiarum traditionem secutos, licet nonnumquam illa Judæorum discrepantia moti videantur. Cæteri summo consensu, et certa fiducia libros illos tamquam divinos passim laudarunt.

208. Origenes in epistola ad Africanum illud ponit principium, Dei providentiam Ecclesiæ in Scripturis tradendis deesse non posse, ideoque quas legit esse plena fide excipiendas; qua ratione omnia quæ in Danielis additamentis leguntur tuetur. Passim etiam libros illos citat : « Ut autem etiam ex Scripturarum auctoritate hæc ita se habere credamus, audi quomodo in Machabæorum libris, ubi mater septem martyrum unum ex filiis cohortatur ad toleranda tormenta, de hoc dogmate confirmatur; ait enim : « Rogo te, fili, » respice cœlum et terram, et ad om» nia quæ in eis sunt, et videns hæc » scito, quia Deus hæc omnia cum » non essent fecit. »[3]

209. Athanasius passim laudat Scripturarum nomine libros Deutero-canonicos. Sic veluti a Spiritu sancto dicta, citat Ecclesiastici verba, post Psalmi versiculum : « Possumus dicere quæ a Spiritu sancto in ipsum dicta sunt, « Peccatori autem locutus est Deus : Cur » tu denarras justificationes meas ? » Et « Non est speciosa laus in ore pecca» torum. »[4] Susannam apud Danielem loquentem inducit, et Baruch, una cum Isaia : « Esaias certe dicit : « Deus

(1) C. ii. 12.
(2) Baruch. iii. 38.
(3) Origenes l. II. c. i. de principiis.
(4) Contra Arianos Orat. 1.

» æternus qui construxit extrema terrarum. » Susanna quoque locuta : « Deus æterne. » Baruch item : « Jamjam clamabo ad æternum Deum. » [1] Consuevit ex his libris sumere testimonia, eaque inter alia ex libris protocanonicis desumpta recitare, veluti ejusdem Spiritus divini dictamina : quod si Judæorum Canonem aliquando laudaverit, utpote eorum etiam consensione firmatum, non ideo cæteros rejecisse censendus est.

210. S. Hilarius legem memorat in viginti duos libros a Judæis distributam : addit tamen : « Quibusdam autem visum est, additis Tobia et Judith, viginti quatuor libros secundum numerum Græcarum litterarum connumerare. » [2] Hanc librorum enumerationem refert, non ut Canonem iis concludi affirmet, sed ut mysticam inde deducat explicationem. Profecto Constantium Imperatorem monet « a martyre dictum esse regi Antiocho : « Tu quidem iniquus de præsenti vita nos perdis, sed » Rex mundi defunctos nos pro suis » legibus in æternam vitam in resurre» ctione suscitabit; » [3] aliaque laudat ex Machabæorum libris desumpta. Baruch testimonium veluti Jeremiæ citat, eamdem ei ac Moysis et Isaiæ verbis vim tribuens : « Audi enim præter Moysem et Esaiam, tum tertio id ipsum quoque et Jeremiam docentem, cum dicit : « Hic Deus noster est, et non » deputabitur alter ad eum. Qui inve» nit omnem viam scientiæ, et dedit » eam Jacob puero suo, et Israel dile» cto suo. Post hoc super terram visus » est, et inter homines conversatus » est. » [4]

211. S. Cyrillus Hierosolymitanus Canoni inclusit Baruch et epistolam Jeremiæ, [5] Danielis vero nomine quæ additamenta dicuntur complexus est, nam Theodotionis versione Græca, in qua habentur, usus est, et quæ ad Susannam spectant ex ea laudavit, [6] notans etiam Habacuc capillo ab Angelo translatum. [7] Sub nomine Salomonis citavit sententiam ex Sapientia : « juxta Salomonem qui ait : « Nam ex magnitudine et pulchri» tudine creaturarum, proportione ser» vata, procreator earum conspicitur. » [8] Ecclesiasticum etiam sæpius adduxit. Quod eos in catalogo quem texuit [9] librorum divinorum non incluserit, contigit ex Judæorum inter quos degebat sententia adversa, quam tamen haud tanti fecit ut ab iis, instar cæterorum, citandis se abstineret. Quæ tradidit monita de lectione privata vitanda eorum qui in Ecclesia haud legebantur, spectant libros spurios, non hos, qui, uti omnes fatentur, semper consueverunt publice legi in fidelium profectum.

212. S. Epiphanius catalogum daturus librorum quos Judæi excipiebant, id animadvertit : « Habebant porro hi Judæi usque ad reditum a captivitate Babylonis, libros et Prophetas hos. » Eos autem enumerans, nominat « Hieremiam Prophetam, cum lamentationibus et epistolis ipsius, ac Baruch. » [10] Addit : « Sunt et alii duo libri apud ipsos ambiguæ lectionis, Sapientia Sirach et Salomonis, citra alios quosdam libros apocryphos. Omnes autem hi sacri libri Judaismum docebant, et legis observationes, usque ad Domini nostri Jesu Christi adventum. » [11] Quum Epiphanius, in Palæstina natus, Judæorum apprime noverit traditiones, Baruch et Jeremiæ epistolam ab iis agnosci, Sapientiam vero et Ecclesiasticum etiam cum veneratione excipi,

(1) Contra Arianos Orat. 2.
(2) Hilar. Prol. in l. Psal.
(3) Contra Constant. Imp. lib p. 16, ed. Wirceb.
(4) De Trin. l. IV. n. 42, p. 107.
(5) Ἱερεμίου μία μετὰ Βαρούχ, καὶ Θρήνων, καὶ Ἐπιστολῆς. Cat. IV. n. 33.
(6) Cat. XVI. n. 31.
(7) Cat. XIV. 25. (8) Cat. IX. 2.
(9) Cat. IV. *de decem dogmatibus.*
(10) Cat. VI. 4. Cat. XIII. 8.
(11) Contra hær. l. l. octava secta p. 6. ed. Basil. 1578.

quin de divinâ eorum inspiratione plene constaret, eo teste discimus. Quos autem libros apocryphos habuerint, vel quo sensu apocryphi dicerentur, non explicat; constat autem vocem hanc sæpius mitiori sensu usurpari, pro iis scilicet de cujus auctoritate non habeatur certitudo, vel qui in solemni cœtu non legebantur. Ipsam Sapientiam, tamquam Scripturam, citantium Methodii et Procli verba repetit : [1] « Considerate quomodo consona his verbis palam de martyribus Salomon pronunciat, neque enim Scripturarum aliarum testimonio hic sermo caret. » [2] Salomonis nomine librum illum laudat ipse, eoque utitur ad hæresim Hieracis refellendam : « Accerse mihi Salomonem beatum illum ac sapientissimum, ad Hieracem hunc confutandum. Adsis, Prophetarum beatissime, qui accepisti a Domino effusionem cordis ac sapientiæ, velut arenam juxta littus maris, quidnam de pueris sentis? et inquit : « Senectus enim venerabilis est non diuturna, neque annorum numero supputata. » [3] Cæterum alias dicit de Sapientia et Ecclesiastico : « Utiles quidem sunt et commodi, sed in numerum receptorum non referuntur. » [4] Quæ ratio loquendi spectat Canonem Judæorum, cui adhærere visus est, quamvis, ut patet ex citatis, passim laudet testimonia ex libris Deutero-canonicis. De Habacuc translato loquitur in hujus Prophetæ vita, testimonio *additamentorum* plane nixus.

213. S. Gregorius Nazianzenus testimonia ex libris Deutero-canonicis adhibuit, tamquam divinitus conscripta. Machabæorum festum celebrandum ostendit, oratione ea de re habita, quod res gestas libris illis relatas verissimas, et ex speciali Dei consilio evenisse, argumento est. Sapientiam una cum Jeremia citat : « Nonne cœlum et terram ego impleo? dicit Dominus. » Et « Spiritus Domini replevit orbem terrarum. » [5] Ecclesiastici testimonium laudat. [6] Danieli tribuit quæ in additamentis referuntur. [7]

214. Chrysostomus, de raptore, qui eleemosynam parvam tribuit, loquens, ait : « Vis scire quantum malum facias dum sic das eleemosynam, audi Scripturam dicentem : « Sicut qui filium » coram patre suo interfecit, sic qui » offert sacrificium ex pecuniis paupe- » rum : » [8] ἄκουσον τῆς γραφῆς λεγούσης. Testimonium hoc ex Ecclesiastico [9] desumptum est.

215. S. Ambrosius Spiritum sanctum ab omni peccati labe divina Sapientiæ libri auctoritate vindicavit : [10] « auctoritatem requirunt ut lectione doceamus, quia non peccavit Spiritus sanctus, sicut de Filio lectum est, quia peccatum non fecit. Et hoc accipiant Scripturarum auctoritate nos docere : scriptum est enim ; quia in Sapientia est spiritus intelligentiæ sanctus, unicus, multiplex, subtilis, bene mobilis, disertus, immaculatus. » [11]

216. S. Hieronymus libros a Judæis omnibus in Canonem exceptos recensuit, cæterosque dixit « ad ædificationem in Ecclesia legi, non tamen ad dogmatum confirmationem. » Additamenta Danielis et Estheris rejecisse visus est Ruffino, qui id ei exprobravit : sed vehementius accusationem repulit. « Quod autem refero quid adversum Susannæ historiam, et hymnum trium puerorum, et Belis draconisque fabu-

(1) L. II. p. 181. p. 182. p. 183, 184.
(2) Ibid. p. 188.
(3) L. II. hær. lxvii. p. 232. Vide etiam epist. ad an. Hieros.
(4) De mensuris et ponderibus, p. 412.
(5) Orat. xviii. 2. de Theologia p. 500. t. 1. ed. Bn. Vide eitam Orat. xxxii. p. 588.
(6) Orat. xiv. n. 30. p. 279. Orat. ii. Apolog. n. 116. p. 64. Funebris Cæsarii. n. 1. p. 190. Orat. xxxii. p. 593.
(7) Orat. xxxvi. p. 637.
(8) Hom. lii. in Matth. (9) Eccl. xxxiv. 24.
(10) L. iii. de Spir. S. c. 18.
(11) Sap. vii. 22.

las, quæ in volumine Hebraico non habentur, Hebræi soleant dicere, qui me criminatur stultum, se sycophantam probat: non enim quid ipse sentirem, sed quid illi contra nos dicere soleant, explicavi. »[1]

217. Hæreticis jactantibus legem et consilium Dei apud se manere, objicit auctoritatem libri Sapientiæ, quem Scripturam designat: « dicente Scriptura: « In perversam animam non introibit » Sapientia.»[2] Et alias citat Ecclesiasticum: « Divina Scriptura loquitur. « Musica in luctu, importuna narra» tio. »[3] Ex his locis colligitur eum, communem veluti Ecclesiæ sensum sequentem, hos libros divinos laudasse, quamvis alias ob Judæorum Canonem hærere visus sit, et Ecclesiasticam lectionem ad ædificationem retulerit. Ex ipsorum Patrum qui Canonem Judæorum secuti dicuntur, testimoniis, quæ laudavimus, liquet eos non penitus rejecisse cæteros libros, sed potius plerosque, data occasione, instar aliarum Scripturarum laudasse. Cæterum quæcumque aliquos pulsaverit dubitatio difficultatem nobis parere non potest, omnibus catalogis, qui publica auctoritate editi sunt, Canone Laodiceno excepto, libris de quibus agitur suffragantibus.

Objectiones.

218. *Obj.* 1. Libri illi qui veteri Judæorum Canoni adjecti sunt, omni carent auctoritate externa vel interna; nam Hebraice haud reperiuntur, et scripti plerique sunt a Judæis Alexandrinis, postquam prophetiæ spiritus desierat. Nec ipsi scriptores se inspiratos profitentur, sed potius ea dicunt quæ cum inspiratione stare non possunt; nam auctor libri Sapientiæ fingit se esse Salomonem, et tamen Israelitas hostibus suis subditos exhibet, quod certe Salomone regnante non contigit; auctor libri secundi Machabæorum, Jasonis historiæ compendio facto, erratorum petit veniam. Insuper Philo et Josephus penitus de iis libris silent; nec eos unquam laudant, vel aliqua prorsus ratione indicant Christus et Apostoli. Hæc Horneus.[4]

219. *Resp.* Quod Hebraice non reperiantur libri illi, non infirmat auctoritatem eorum, nec enim Hebraice reperitur Matthæi Evangelium, quod eo idiomate conscriptum fuisse testatur Irenæus, plurimique acutissimi critici tenent.[5] Constat autem magnam partem libri Danielis et quædam capita Esdræ Chaldaice exarata esse. Tobiam et Judith ex Chaldaico idiomate vertit Hieronymus, quos libros eo idiomate scriptos agnoscit Horneus;[6] qui etiam fatetur Ecclesiasticum Hebraice, vel Syro-Chaldaice primum scriptum, et deinceps ab auctoris nepote, post annos sexaginta, Græce redditum.[7] Re quidem vera Hieronymus testatur se eum Hebraice reperisse Parabolas prænotatas.[8] Baruch Syriace extat, Hebraice autem extitisse ex frequentibus Hebraismis, et voce aliqua Hebraica quæ in eo occurrit, colligere est. Primus Machabæorum liber Hebraice scriptus est, quem eo idiomate vidit Hieronymus.[9] Soli duo libri Græce scripti videntur, scilicet Sapientia, et Liber secundus Machabæorum. Nil autem iis ea ratione detrahitur, nam Græca lingua adeo invaluerat per sæcula prope Christi adventum, ut in ipsa Palæstina eam fere vernaculam fuisse Hug,[10] et Horneus[11] cum aliis censeant: quapropter omnia scripta Novi Testamenti, uno

(1) Apol. l. 2. adv. Ruffin. fol. 104. ed. Bas. 1516.

(2) Com. in Jerem. c. xviii.

(3) Ep. 51. ad Julian.

(4) App. No. v. §. i. l.

(5) Nec Horneus dissentit, quamvis Græce quoque editum a sacro auctore cum nonnullis opinetur. Introd. vol. iv. p. 2. c. ii. §. ii.

(6) Ibidem, ch. viii. (7) Ibid. §. vii.

(8) In præf. lib. Salomonis.

(9) Præf. in lib. Reg.

(10) Einleiting, Zweiter theil §. 8.

(11) Introd. vol. ii. §. iii.

:cepto Evangelio Matthæi, Græce pro-erunt. Sibi autem vix constat Horneus)ros illos Judæis Alexandrinis tri-iens, quos, ipso fatente, Chaldaice ·l Hebraice editos fuisse liquet, duobus ntum exceptis.

220. Quod spiritus prophetiæ penitus :sierit per temporis illud spatium, iod ab Artaxerxe ad Christum fluxit, illo idoneo testimonio probatur. Jo-·phus enim, quem testem adducit)rneus, id non affirmat; sed quum xisset historiam suæ gentis a sacer-otibus et Vatibus summa diligentia mscribi consuevisse,[1] et usque ad ıa tempora deductam, libros recen-iit quos divino afflatu exaratos omnes :moverunt, animadvertens alios ab rtaxerxis temporibus non parem ob-nuisse fidem, quia successio Pro-hetarum non fuerat adeo explorata. on dicit nullos fuisse Prophetas, sed :rie non adeo continuata et insigni: ὰ τὸ μὴ γενεσθαι την των προφητων ακριβη αδοχην.[2] Inutiliter de successione haud ıanifesta locutus esset, si nulli fuis-:nt omnino per id temporis Vates, ulli etiam inspirati scriptores. Pro-hetas apud Hebræos extitisse usque l Joannem fassus est olim Justinus, ryphoni Judæo objiciens, quod post hristi adventum nullus foret apud eos ates: προφητων κατα διαδοχην μεχρις Ιωαννου γενημενων.[3] Hoc cum Josephi testi-ıonio facile conciliatur: constat sci-cet per id temporis non adeo claruisse rophetas. Quamvis autem aliquando prophetia quæcumque Scriptura inspi-rata diceretur, non omnes tamen scri-ptores sacri plerumque Prophetæ ap-pellabantur, ideoque etsi foret minus clara horum successio, extiterunt « sancti Dei homines » qui a Spiritu sancto acti plura ad ædificationem et solamen cultorum Dei exararunt. Li-quet Josephum censuisse libros de quibus agitur sic scriptos, vel saltem ad eos proxime accedere.[4] Fallitur Horneus, qui eum inducit veluti labo-rantem ut eorum auctoritatem elevet; quæ enim dicit de cautela a majoribus adhibita ne divinis libris aliquid adji-ceretur, ad ipsorum integritatem sta-tuendam diriguntur, non ut ostendat libros cæteros auctoritatem idcirco obtinere non potuisse: nam totus erat Josephus ut Appioni ostenderet Ju-daicæ gentis historiam summa fide ad ipsa quibus scribebat tempora perdu-ctam.[5] Tanti fecit Machabæorum libros quod eos in Antiquitates suas fere transcripserit, uti fatetur Wernsdorff. Horneus tamen nobis objicit ejus silen-tium!

221. Quod scriptores horum librorum se inspiratos haud profiteantur, nihil potest officere; nec enim id cæteris semper in more est: scribunt autem ea prorsus majestate et simplicitate quæ divina oracula tradentem decet. Baruch certe instar cæterorum Vatum loquitur; auctor Ecclesiastici a Deo sumit exordium: « Omnis sapientia a Domino Deo est. » Cæteri omnes eo

(1) τοῖς ἀρχιερευσι καὶ τοῖς προφηταις τουτο ·οστάξαντες, καὶ ὡς μέχρι των καθ' ημας ·όνων πεφύλακται πολλης ἀκριβειας. Joseph 1. contra Ap. 6. ed. Amstelod. 1727.

(2) Horneus τοῖς προ ἀυτων de majoribus intelli-›quum de libris prioribus sit sermo. Egregie er-'it Burneti abbreviator: « Josephus says, « they ıad only twentytwo books that deserved belief, ›ut that those which were written after the ime of Artaxerxes were not of equal credit with he rest, in which period they had no prophets ıt all. » Analysis p. 118. Josephus e contra dicit lam Essenum celebrem fuisse vaticiniis. Antiq. l. xiii. c. 19.

(3) Dial. cum. Tryph. n. 52.

(4) Vide Jahn Einleitung, vol. 1. p. 136, et opo-cui titulus: « Auctoritas utriusque libri Macha-bæorum Canonico-Historica adserta, et Frœli-chiani annales Syriæ defensi. » Viennæ an. 1749.

(5) Italicis litteris absque causa usus est Hor-neus, lectori veluti insinuans hæc ad fidem li-brorum Deutero-canonicorum elevandam dirigi: « *no one has been so bold as either to add any thing to them, or to take any thing from them, or to make any change in them.* » Ita fallunt, vel falluntur viri docti!

utuntur stylo, eam spirant pietatem quæ divinum afflatum indicat : nec qui eorum scripta cum cæteris contulerit, animo a studiis partium libero, eadem Dei docentis indicia non reperiet. Nunquam profecto aliquid innuunt quod inspirationi repugnet.

222. Quod Salomon in Sapientia inducatur Deum deprecans, poterat contingere, quod sacer hic scriptor sententias a Salomone prolatas in unum collegerit, stylo usus Græcis lectoribus congruo; constat quippe plurima a Salomone conscripta esse quæ ad nos haud pervenerunt. Nec pugnat cum divino ad scribendum impulsu, aliorum dictis ita uti ad lectorum ædificationem; vel etiam animi sententiam quæ Salomonis fuerit, divino afflatu, explicare. Profecto pulcherrima illa oratio, quæ capite nono continetur, divinum quid sonat, et ex ea ipse Paulus Apostolus aliqua videtur laudasse : « Quis enim hominum poterit cogitare quid velit Deus ? »[1] Apostolus autem : « Quis enim cognovit sensum Domini ? aut quis consiliarius ejus fuit ? [2]

223. Temere Horneus falsitatis arguit sacrum scriptorem quod personam Salomonis induerit : Hebræis enim personam alienam induere, ut veritatis notitiam suavius communicarent, non erat insuetum : nec propterea arguitur mendacii mulier Thecue, quæ filium perditum se plorare, et filii alterius necem metuere [3] fingebat, Davidis animum, ad filii sui reditum permittendum ut moveret; nec Propheta mendax habetur regi se exhibens vulneratum, [4] et fabulam narrans ut eum de Benadad dimisso argueret. Prosopopœiam in loco objecto agnoscere licet, qua figura utuntur optimi scriptores absque mendacii vitio. Altera objectio ex populi conditione, Salomone regnante, desumpta ruit, « nam Salomonis non esse nihil dubitant quique doctiores, » uti animadvertit Augustinus. [5] Nomen obtinuit sapientissimi regis apud aliquos, ob sapientiæ principia quæ ponit, ab ipso mutuata, vel ad ipsius imitationem excogitata : « de quadam similitudine Salomonis esse dicuntur » [6] hic liber et Ecclesiasticus.

224. Quod libri secundi Machabæorum auctor se in compendium redegisse dicat Jasonis libros, non obstat ejus inspirationi; satis scilicet est eum ad id operis aggrediendum a sancto Spiritu impulsum fuisse et divino lumine illustratum, ne aliquid minus accuratum ad suam transferret historiam. Humana industria usos esse sacros scriptores in rebus gestis referendis, apud omnes in confesso est; quod Lucas de se ipso in præfatione Evangelii testatur : pluresque censent Moysen documentis vetustioribus usum in sua concinnanda historia. Quod autem lectoris veniam petat, si quid minus gratum occurrerit, εὐτελῶς stylum et rationem narrandi plane respicit, non ipsius narrationis veritatem; stylum autem ex indole ingenioque scriptoris plurimum pendere plerique sentiunt, sancti Spiritus dictamen ad res sententiasque, verbaque magni momenti, non autem ad singulas voces spectare existimantes. Profecto Paulus objicientibus sermonem ejus contemptibilem, satis habuit respondere : « Etsi imperitus sermone, sed non scientia. »[7]

225. Miramur Horneum nobis objicere Philonis silentium, quum tanta sit sententiarum rerumque inter librum Sapientiæ et Philonis, quæ extant, opera, similitudo, ut plures, præsertim inter Protestantes, eum auctorem illius

(1) Sap. ix. 13. (2) Rom. xi. 34.
(3) II Reg. xiv. 4.
(4) III Reg. xx. 35.
(5) Speculo, tom. iii. p. 1. col. 733.
(6) Aug. l. ii. de doct. Christ. c. 8.
(7) II Cor. xi. 6.

abuerint. Fatetur Eichhornius Philoem multas sententias et phrases ex lis libris hausisse. [1] Jahn, criticus utus, dicit certum omnino esse Phinem iis usum. [2]

226. Quod de Christi silentio objitur, posset libris plerisque officere: ec enim omnes recensuit, quamvis gem, Prophetas et Psalmos aliquando ominaverit, et quædam etiam citaerit testimonia. Quæ apud Lucam xii. 9. referuntur a Christo dicta, similma sunt iis quæ in Ecclesiastico xi. 9. reperiuntur. Illustre etiam testionium dedisse censendus est Machaæorum libris, festum Encæniorum elebrando, quod in iis refertur institutum, prout narrat Joannes, fatentibus riticis protestantibus. [3] Quibus libris on obscure suffragatus est Paulus, lud martyrii genus recensendo quod b Eleazaro toleratum narrat auctor ecundi libri Machabæorum : ἄλλοι δὲ ἐτυμπανίσθησαν. [4] Hoc, Capello, Grotio, astellione judicibus, ad locum Machaicum refertur Ελεαζαρος—αὐθαιρέτως ι τὸ τύμπανον προσῆγεν. [5] Mira etiam venitur concordia inter verba quæ apiis tribuit auctor libri Sapientiæ, ea quæ Christi hostes, eo in cruce endente, protulerunt, quam casu congisse nemo cordatus dixerit. « Si im est verus filius Dei, suscipiet um, et liberabit eum de manibus ontrariorum. » [6] « Confidit in Deo : lieret nunc, si vult eum : dixit enim : uia Filius Dei sum. » [7] Quæ de Verbo ivino dicit Joannes, iis quæ de Saentia dicit auctor mire respondent. Paulus autem laudasse videtur quæ hoc libro traduntur de Dei cognione ex orbis spectabilis contemplatione : « A magnitudine enim speciei et creaturæ cognoscibiliter poterit creator horum videri. » [8] « Invisibilia enim ipsius, a creatura mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. » [9] De Verbo divino dicit Apostolus : « Qui cum sit splendor gloriæ et figura substantiæ ejus ; » [10] quod respondet elogio Sapientiæ : « Candor est enim lucis æternæ, et speculum sine macula Dei majestatis, et imago bonitatis illius. » [11] Hæc consonantia vim magnam habet, præsertim si attendatur ratio plerumque in Novo Testamento servata, veterum testimoniorum sensum, potius quam verba, referendi.

227. Judith de veteribus Israelitis qui peccarunt dixit : « Impatientiam suam et improperium murmurationis suæ contra Dominum protulerunt, exterminati sunt ab exterminatore, et a serpentibus perierunt. Et nos ergo non ulciscamur nos pro his quæ patimur * * * quibus quasi servi corripimur, ad emendationem, et non ad perditionem nostram evenisse credamus. » [12] Apostolus autem : « Neque tentemus Christum, sicut quidam eorum tentaverunt, et a serpentibus perierunt. Neque murmuraveritis, sicut quidam eorum murmuraverunt, et perierunt ab exterminatore. Hæc autem omnia in figura contingebant illis ; scripta sunt autem ad correptionem nostram, in quos fines sæculorum devenerunt. » [13] Habent igitur ex Apostolorum traditione maximam externam auctoritatem, nec alia potest reddi ratio, cur apud universam Ecclesiam ab antiquissimis temporibus lecti fuerint tanta cum veneratione. Habent *interna* inspirationis indicia, uti legenti patebit,

(1) Einleitung ins A. T. § xxvi. apud Lanigan, I. c. viii. § cxl. not. 1. p. 487.
(2) Einleitung § 29. Zweyter Kanon. III. 138. t. I.
(3) Vide Criticos Sacros in locum Joan. x. 22. loomfeld in locum. Seldenum etiam de Synedriis l. III. c. xiii. § vii.
(4) Heb. xi. 35.
(5) II Mach. vi. 19, 28.
(6) Sap. ii. 18. (7) Mat. xxvii. 43.
(8) Sap. xiii. 5. (9) Rom. i. 20.
(10) Heb. i. 3. (11) Sap. vii. 26.
(12) Judith viii. 24.
(13) I. Cor. x. 9.

Dei enim prædicant gloriam, beneficia patribus collata commemorant, egregia præbent virtutum exempla, summam commendant animi puritatem, et vaticinia continent illustria.

228. *Obj.* 2. Libri de quibus agitur in Canonem non sunt admissi per quatuor priora Ecclesiæ sæcula : desunt enim in catalogis Melitonis Sardensis, Origenis, Athanasii, Hilarii, Cyrilli Hierosolymitani, Epiphanii, Gregorii Nazianzeni, Amphilochii, Hieronymi, Ruffini; sicut et in Canone Concilii Laodiceni, cujus Canones a Catholica Ecclesia excepti sunt, adeo ut, Burneto notante, totius Ecclesiæ Dei sensum hac in re habeamus. In ipsa Ecclesia Occidentali ad ædificationem lecti sunt, in loco inferiori, testante Augustino,[1] nec ante Concilium Tridentinum parem cum cæteris auctoritatem obtinuerunt. Ita Horneus.

229. *Resp.* Nonnisi sæculo quarto ad finem vergente catalogus sacrorum librorum publica aliqua Ecclesiæ auctoritate editus est.[2] Concilium quippe Laodicenum circiter anno 378, uti plures existimant, Carthaginense autem anno 397 habitum est. Jam vero in Canone Carthaginensi reperiuntur, quamvis in Laodiceno plerique desiderentur. Cæterum gravissimis suppositionis suspicionibus urgeri hunc Canonem non ignorant eruditi: abest enim a perantiquis MSS codicibus, maxime Oxoniensi et Thuaneo, et a Synodico Græco MS Barocciano, a codice Arabico Josephi Ægyptii MS Bodlejano.[3] Præterea vetant Patres canone prævio ne in Ecclesiis aliquid præter canonicas Scripturas legatur : constat autem libros Deutero-canonicos ubique in Ecclesia tum Græca tum Latina legi consuevisse : nec verosimile est Canonem, si vere latus fuerit, edito catalogo, omni caruisse effectu.

230. Sed demus eum esse genuinum : dicendum hos libros haud recensuisse hujus Concilii Patres, quod Judæorum Palæstinæ Canonem præ oculis habuerint, quæ origo fuit nebularum quibus Apostolica traditio offuscata erat. Hæc autem in re non Judæorum sed Ecclesiarum per orbem, præsertim Apostolicarum, valere debet traditio; videndum scilicet quid Christus de iis docuerit, quid Apostoli, ex Spiritus sancti afflatu, Ecclesiis quas fundarunt tradiderint : id autem ex testimonio, et usu Ecclesiarum per orbem maxime exquirendum est. Profecto Barnabas, Clemens Romanus, Irenæus, vetustissimi scriptores usi fuerant libris his instar cæterarum Scripturarum, quod ostendit Apostolicam traditionem ubique eis favisse, antequam Melito Sardensis sub finem secundi sæculi Judæorum Canonem in medium protulerit. Nonnullis Patribus, præsertim Græcis, dubitatio de cæterorum librorum auctoritate inde orta est, sed communem Ecclesiæ traditionem, et ipsi plerumque sequebantur, eos veluti divinos, occasione data, laudando.[4]

231. Mirum est Burnetum asserere Laodicenos Canones a Catholica Ecclesia exceptos, et Horneum id repetere : quod enim ad Canonem de quo agitur spectat, contrarium omnino constat; nec enim Africana Ecclesia seu Romana, cum qua totus orbis Christia-

(1) De præd. Sanct. c. xv.

(2) « We have no knowledge of any interference of authority in the question, before the Council of Laodicea in the year 363. » Paley, Evidences of Christianity, ch. ix. §. 6. p. 327.

(3) Vide Opus cui titulus *Authoritas utriusque lib. Mac. Canonico-Historica.* Viennæ an. 1497. p. 69, et aliud : *Sessio iv. Conc. Trid. vindicata.*

(4) « Sæpius miratus sum Rabbinicam superstitionem complurium hæterodoxorum, qui unicam regulam, ad quam exigendus esset Canon V. Testamenti, ponebant in traditione Judæorum. Quinam igitur fuerunt magistri Ecclesiæ? Num Rabbini? Anne illorum auctoritate nititur fides Christiana? » Lanigan l. i. c. ix. §. cxiv. not. 2.

nus communionem fovebat, Canonis illius in sacris libris dignoscendis habuit ullam rationem. Imo Paley fatetur nullam illius rationem habitam a scriptoribus quibuscumque. [1] Vide quam longe abest ut Canone illo totius Ecclesiæ Dei sensus exprimatur. Profecto Protestantes ipsi Canonem illum non sequuntur, quum Baruch rejiciant, et Apocalypsim recipiant, contra ejus auctoritatem.

232. Quod Hieronymus dicit eos legi ad ædificationem, non ad dogmatum confirmationem, inde evenit, quod quum eorum auctoritas divina a Judæis haud agnosceretur, ex illis argumenta, apud hostes quoscumque fidei valitura, non desumerentur: cæterum certissime constat dogmata iis probari consuevisse. Sic Concilium Sardicense [2] probat Filium Dei esse omnium conditorem: « ait enim Scriptura: « Omnium artifex Sapientia docuit me; » quod testimonium ex libro Sapientiæ est desumptum. [3] Omne discrimen hos inter et cæteros libros abest a vetustissimis Græcis codicibus et a veteribus Canonibus, omnes scilicet libri Scripturæ nominantur, et « sub nomine divinarum Scripturarum » legendi dicuntur, [4] adeo ut Tridentini Patres venerandorum Conciliorum quarti et quinti sæculi vestigia presserint, eos omnes sacros et canonicos declarantes.

233. Quod autem ad privatos catalogos attinet, non eam possunt sibi vindicare auctoritatem, quæ Canoni solemni Conciliorum vel Pontificum sanctione edito, jure optimo, tribuitur: privati enim homines, dignitate licet aucti, vel diligentia et eruditione præstantes, non eam facile adipisci potuerunt certam totius Ecclesiæ traditionis notitiam, quam Concilia, vel qui in ipsa arce potestatis Ecclesiasticæ universo prospiciebant orbi christiano. Ad Melitonis catalogum omnes quidem revocari possunt, qui non debet publico catalogo prævalere, vel officere traditioni Apostolicæ ex Irenæi, Clementis, Barnabæ scriptis manifestæ.

234. Auctor Epistolæ festalis, quæ nomen Athanasii præsefert, quam tamen ejus non esse Vincenzi post alios censet, profitetur se velle « libros recensere quos divinos esse canonice scriptum, traditum et creditum est, » et viginti duos, more Hebræorum, enumerat: « sed majoris accurationis causa illud quoque scripto addere necesse duxi: esse nimirum alios libros præter istos, non in Canonem quidem redactos, sed quos a Patribus decretum est, legendos ab iis esse qui nuper ediscendi pietatis verbi gratia accesserint; Sapientia Salomonis et Sapientia Sirach, Esther, Judith, Tobias, Doctrina, ut vocant, Apostolorum et Pastor. Attamen, dilecti, cum illi in Canonem redacti sint, hi legantur; nusquam apocryphorum mentio habetur: καὶ ὅμως, ἀγαπητοί, κἀκείνων κανονιζομένων, τῶν τούτων ἀναγινωσκομένων, οὐδαμῶς τῶν ἀποκρύφων μνήμη. » [5] Hos libros secundi ordinis, lectos in Ecclesia, nec tamen in Canonem receptos, ab apocryphis omnino distinguit; et quamvis unum alterumve librum iis accen-

(1) « Probably the decree of this Council rather declared than regulated the public judgment, or more properly speaking the judgment of some neighbouring churches; the Council itself consisting of no more than thirty or forty bishops of Lydia and the adjoining countries. Nor does its authority seem to have extended further; for we find numerous Christian writers, after this time discussing the question, « what books were entitled to be received as Scripture, with great freedom upon proper grounds of evidence, and without any reference to the decision at Laodicea. » Paley, Evidences of Christianity ch. ix. §. 6.

(2) Apud Theodoret. hist. Eccl. l. ii. c. 8. Ep Synod.

(3) Sap. vii. 21.

(4) Conc. Carthag.

(5) In Epist. Festali.

seat, qui ne quidem Deutero-canonicus habetur, non ideo tamen cæterorum minuitur auctoritas, cui suffragia majora apud plerosque Patres favent. Jam vero etsi dicat eos Canoni non includi, quia scilicet nullo solemni decreto Canoni adjecti adhuc erant, prorsus rejecisse censendus non est.

235. Profecto Athanasius ipse eos passim tamquam divinam Scripturam laudat. Sic de accusatoribus suis queritur : « Nec pudet eos coram Catechumenis, et quod pejus est coram ethnicis, mysteria hæc traducere : cum oporteat, ait Scriptura, « sacramentum » regis abscondere. » [1] Et alias : « Quid ergo dixerit calumniator? imo potius quid prudentes ac veri Christiani dixerint? Hos interroga, Imperator : nam de illis quidem scriptum est : « Stultus » stulta loquitur; » de his vero : « Ab omni sapiente consilium accipe. » [2]

236 Quod veluti ex Augustino de libris lectis ex loco inferiori ut a divinis distinguerentur, asserit Horneus, Cosinum auctorem allegans, testimonio sancti Doctoris plane repugnat : eo enim loci divinam libri Sapientiæ auctoritatem vindicat. Ex hoc libro adduxerat testimonium : « Raptus est ne malitia mutaret intellectum ejus, » quod quum respuissent Massilienses, « tamquam non de libro canonico adhibitum, » respondit : « Non debuit repudiari sententia libri Sapientiæ, qui meruit in Ecclesia Christi de gradu lectorum Ecclesiæ Christi tam longa annositate recitari, et ab omnibus Christianis, ab Episcopis usque ad extremos laicos fideles, pœnitentes, catechumenos, *cum veneratione divinæ auctoritatis* audiri. » * * * « Qui sententiis tractatorum instrui volunt, oportet ut istum librum Sapientiæ, ubi legitur, « Raptus est ne malitia mutaret intellectum ejus, » omnibus tractatoribus anteponant, quoniam sibi eum anteposuerunt etiam temporibus proximi Apostolorum egregii tractatores, qui eum testem adhibentes, nihil se adhibere nisi *divinum testimonium* crediderunt. »[3] Quod igitur dicat de gradu lectorum eum legi, non est speciale, sed sacris omnibus libris commune.

237. *Obj.* 3. Plurima fabulosa, inter se haud cohærentia, et Scripturis manifesto contraria libris illis continentur. Belis et draconis fabulæ narrantur : Judith fabulam redolet. Ipsa autem exhibetur Sichimitarum probans cædem, in Geneseos libro damnatam Tobiæ scriptor ex Babyloniis Assyriisque de angelis dæmonibusque, Deum inter et hominem intervenientibus plura mutuatus est. Baruch Babylonem abductus dicitur, eo ipso tempore quo eum in Ægyptum translatum Jeremias refert. In primo Machabæorum libro Antiochus Epiphanes Babylone mortuus narratur; in secundo dicitur in templo Nanææ in Persia interfectus et postea misera morte interiisse inter montes in terra aliena: Suicidium etiam laudibus effertur. Ita Horneus.

238. *Resp.* Si de sacris libris humano sensu judicare liceat, nullius libri stabit auctoritas : consueverunt scilicet infideles mythorum seu fabularum nomine designare plurimas Scripturarum narrationes. Quæ de arca et Dagone in libro primo Regum [4] narrantur, magis fabulam redolent, quam quæ de reperta sacerdotum Beli fraude, et de dracone disrupto dicuntur.

239. Ex capitulis Danielis quædam laudavit Irenæus tamquam ex prophetica Scriptura : « Quem (*Deum*) et Daniel Propheta, cum dixisset ei Cyrus rex Persarum, « Quare non adoras » Bel? » annuntiavit, dicens : « Quoniam

(1) Apol. contra Arianos.

(2) Apol. ad Imp. Const. §. 17. Vide et Orat. 1. contra Arii doctrinam.

(3) De prædest. Sanct. c. xiv. t. x. col. 807. 808 supra laudatum, p. 380.

(4) I. Reg. c. v. 3. 4.

non colo idola manufacta, sed vivum Deum qui constituit cœlum et terram, et habet omnis carnis dominationem. » [1] Tertullianus de Josepho et Daniele loquens, animadvertit honores quibus a regibus fuerant aucti, nullam idololatriæ necessitatem secum attulisse, secus « statim apparuisset Danielem idolis non deservisse, nec Belem, nec draconem colere, quod multo postea apparuit. » [2] Cyprianus ex eodem loco quædam desumpsit : « Daniel Deo devotus, et sancto Spiritu plenus, exclamat et dicit : Nihil colo ego nisi Dominum Deum meum, qui condidit cœlum et terras. » [3] Et alias : « Loquitur Scriptura divina : « Stans, » inquit, « Azarias precatus est, et aperuit os » suum, et exomologesin faciebat Deo » simul cum sodalibus suis in medio ignis. » [4] Antiquissimi hi et gravissimi scriptores has censuerunt verissimas narrationes divino afflatu conscriptas.

240. Porro Danielis partes, quas *additamenta* vocare consuevimus, in ampliori codice Hebraico olim extitisse, ex eo colligitur, quod Theodotion, septuaginta versione neglecta, eas Græce reddiderit : versio autem non fit, nisi textus exemplari habito. Ipse Origenes earum auctoritatem vindicavit, Africano, qui Judæorum codices objecerat, respondens, Ecclesiarum traditione innixus, quibus Deum in tanta re defuisse nefas est cogitare : « An etiam Providentiæ, quæ in sacris Scripturis dedit omnibus Christi Ecclesiis ædificationem, curæ non fuerunt empti pretio, pro quibus Christus mortuus est? [5] S. Basilius M. eas partes genuinas esse agnovit : de pueris enim in Babylonia ait : « Sane ex media flamma Deum collaudarunt. » [6] S. Chrysostomus puerorum historiam in suis Homiliis retulit, Scripturæ nomine testimonia ex additamentis laudans : « Scriptura testatur : « Angelus autem » Domini simul descendit cum illis. » [7] Ejus de Susanna homilia sic incipit : « Divinæ lectiones et sancta oracula Dei, quæ insonuerunt auribus vestris, nidum faciant in mentibus nostris : » [8] Theodoretus eas Danielis partes cum reliquo libro in suo Commentario explicat. S. Ambrosius eas citat, sæpiusque Scripturam vocat « Spiritus sancti sacrum et cœleste miraculum » in Susannæ liberatione agnoscens. [9] Quod igitur objicit Horneus ipsum Hieronymum fabularum loco Belis et draconis narrationes habuisse, de jucunda earum natura intelligi potest : fabula enim apud Latinos jucundam narrationem, etsi veram, aliquando significat; quod si contendat Hieronymus eas revera existimasse ingenio fictas, commune aliorum, gravissimorum sane scriptorum, judicium licebit sequi, cum tanti Doctoris pace.

241. Judith liber, non minus ac Job, veram historiam continet, fatente Prideaux, quamvis Luthero, aliisque criticis temerariis placuerit utrumque veluti ingenio confictum habere. Clemens Romanus, Apostolorum auditor, eam agnoscit : « Beata Juditha, cum urbs obsideretur, rogavit seniores, ut sibi liceret in alienigenarum castra transire : ac seipsam periculo tradens, propter charitatem patriæ populique obsessi, egressa est; et Dominus tradidit

(1) L. iv. adv. hær. c. xi. Textus invenitur Dan. xiv. 4.

(2) De idololatria c. 18. p. 116. et de Corona p. 122. et de jejuniis p. 707.

(3) Ep. ad Fortunatum p. 487 ed. Wirc.

(4) L. de lapsis. p. 343. ed. Wirc.

(5) ἀρα δε και ἡ προνοια εν ἁγιαις γραφαις δεδωκυια πασαις ταις Χριστου ἐκκλησιαις οικοδομην, ὀυκ ἐφροντισε των τιμης ἀγορασθεντων, ὑπερ ὡν Χριστος ἀπεθανεν. Ep. ad Afric. n. 4. p. 298. ed. Wirc.

(6) L. de Spir. S. c. xxx. p. 382 ed. Bas. 1540.

(7) Hom. de tribus pueris p. 616. tom. 1. ed. Lugd. 1687.

(8) Hom. de Susanna p. 617.

(9) L. iii. de Spiritu sancto.

Holophernem in manu fœminæ. »[1] Non autem constat Juditham probasse Sichimitarum cædem, quamvis agnoverit Deum Simeonis furore usum ad scelus eorum ulciscendum : « Domine Deus patris mei Simeon, qui dedisti illi gladium in defensionem alienigenarum, qui violatores extiterunt in coinquinatione sua, et denudaverunt femur virginis in confusionem. »[2] Maledictum furorem filiorum suorum Jacob habuit, sed zelus eorum pro virginis decore alioquin probandus erat. Ipsa Judæorum in Christum scelera S. Petrus Dei consilio tribuit, quia scilicet haud sine speciali Dei permissione ea patrare valuerunt : quanto magis licuit mulieri sanctissimæ Dei justa in Sichimitas judicia in ultione Simeonis mirari ? Cæterum si placeat Juditham haud recte de eo facinore judicasse, non ideo libro, quo ejus sententia refertur, detrahetur auctoritas : potuit enim mulier sancta communi veluti gentis suæ sensu de punitione injuriæ virgini illatæ ferri.

242. Origenes in ea fuit sententia Judith pactam esse se tradere Holophernis cubili, eamque ob violatum pactum laudat, exemplum illud ex Scriptura se afferre dicens : « Volo afferre de Scriptura exemplum justi pactum frangentis, ut ostendam, quo pacto ille (*propheta Jeremias , cujus verba exponit Origenes*) prævaricationem invocarit. Cum Holopherne pacta fuerit Judith, ut per tot dies egressa preces funderet Deo, quibus elapsis semet Holophernis cubili traderet. Pacta hæc Holophernes admisit, potestatem Judithæ fecit, ut extra tentoria Deum oraret. Quid agendum erat Judithæ ? Pactane servanda an frangenda ? Certe frangenda, ut omnes fatentur. Pacta enim cum Holopherne inita violare beatum erat apud Deum. »[3] Hieronymus dicit : « Apud Hebræos liber Judith inter hagiographa[4] legitur, cujus auctoritas ad roboranda illa quæ in contentionem veniunt minus idonea judicatur. Chaldæo tamen sermone conscriptus inter historias computatur. Sed quia hunc librum Synodus Nicæna in numero sanctarum Scripturarum legitur computasse, acquievi postulationi vestræ, imo exactioni. » * * * « Accipite Judith viduam castitatis exemplum, et triumphali laude perpetuis eam præconiis declarate. »[5] S. Ambrosius eam proponit admirabilem : « Ecce tibi Judith se offert mirabilis. »[6] S. Fulgentius ejus exemplum, tamquam ex Veteri Testamento desumptum, exhibet : « Habes et in Veteri et in Novo Testamento sanctarum viduarum quibus ædificeris exempla. In Veteri Testamento Judith. »[7]

243. Tobiæ liber plura de Angelorum et dæmonum in rebus humanis opere continet, sed his similia in ipso Geneseos libro et in libris Novi Testamenti plurima occurrunt, adeo ut ad Babylonεos Assyriosve non sit confugiendum, ut horum fons demonstretur. Illum librum Apostolico sæculo laudavit instar cæterarum Scripturarum S. Polycarpus : « Cum potestis benefacere, nolite differre : quia « eleemosyna de morte » liberat ? »[8] S. Irenæus memorat Gnosticorum figmenta, juxta quæ prophetæ in varias distribuebantur classes : « Sic autem prophetas distribuunt. * * * Illius autem Eloi, Tobiam et Aggæum. »[9]

(1) Ad Cor. iv. 6.

(2) Judith ix. 2.

(3) Θελω παραδειγμα δουναι απο της γραφης δικαιυ τυ συνθηκας αθετυντος, hom. xix. in Jerem. n. 7. p. 702.

(4) Aliqui legunt : « apocrypha : » sed Jahn alia lectio placet, juxta regulam criticæ qua difficilior lectio præfertur : facile quippe amanuensis in errorem qui videtur obvium exhibere sensum labitur, non ita in alium minus perspicuum. Einleitung Erster theil p. 136.

(5) Præf. in librum Judith.

(6) L. III. Offic. c. xiii. (7) Ep. 2. ad Gallam.

(8) Ep. ad Phil. § x. 3.

(9) L. I. adv. hær. c. xxxiv. p. 136. ed. col. Agrip. 1596.

ententiam inde desumptam Scripturæ omine pluries citat Clemens Alexanrinus : [1] « Exaudiens Scripturam quæ icit : « Bonum est jejunium cum oratione. » [2] Cyprianus etiam : « Loquiır in Scripturis divinis Spiritus santus, et dicit : « Eleemosynis et fide delicta purgantur. » « * * * Raphael uoque Angelus paria testatur, et ut leemosyna libenter ac largiter fiat, ortatur, dicens : « Bona est oratio cum jejunio et eleemosyna, quia eleemosyna a morte liberat, et ipsa purgat peccata. » * * * « Esto potius iberis tuis pater talis, qualis Tobias extitit, » et pergit recitare quæ Tobias filio mandavit. [3] Basilius M. [4] ımbrosius [5] aliique plurimi divinum ıunc librum prædicant. Ipse Horneus atetur librum hunc a Polycarpo aliisue Patribus laudari, et narrationis implicitate et piis quæ tradidit princiiis plurimum commendari. [6] Grotius utem probat Hebræos eum veram habuisse historiam et librum sacrum [7]

244. Baruch non eo ipso tempore quo in Ægyptum cum Jeremia abductus narratur, Babylone vaticinans in hoc libro exhibetur : nam undecimo anno Sedeciæ, mense quarto, capta est civitas, mense autem septimo occidit Ismahel Godoliam præfectum terræ a Babylonis rege, [8] qua ex occasione Judæi, regis vindictam timentes, ad Ægyptum confugerunt, Jeremia et Baruch secum adductis. [9] Vaticinium autem Babylone editum est in anno quinto ab urbis incendio. [10] Illud temporis intervallum sufficit, ut Baruch ex Ægypto, quo Deus noluerat Judæos pergere, se Babylonem contulerit, ad solandum concives, et in Dei timore roborandum. Quod autem affirmat Horneus librum hunc numquam canonicum habitum fuisse a Judæis, vel a Christianis, [11] facile refellitur; nam in ipso Canone Laodiceno recensetur, et a Cyrillo Hierosolymitano, ab Origene, ab Hilario, aliisque laudatur, ejusque verba ab aliis plurimis sub nomine Jeremiæ, veluti divina eloquia citantur. Sic Irenæus : [12] « Significavit Jeremias propheta : « circumspice, » dicens, « ad Orientem Hierusa» lem, et vide lætitiam quæ adventat tibi » ab ipso Deo. » [13] Hippolytus Noetianis Baruch testimonium objicientibus, respondit eos illud male interpretari, quin ejus auctoritatem negaret. [14] Lactantius tamquam prophetæ verba ejus laudat. [15] S. Cyrillus Alexandrinus [16] et S. Hilarius [17] eum sub nomine Jeremiæ citat, sicut et Ambrosius, [18] Idacius Clarus, [19] Aquitanus Prosper, [20] Enlogius Alexandrinus, [21] et Eusebius Cæsareensis. [22]

245. Primo Machabæorum libro Antiochus minime dicitur Babylone mortuus, sed mors ejus contigisse dicitur dum Babylonem iter ageret, domum inde reversurus : « ἐπῆρεν ἐκεῖθεν μετὰ λύπης μεγάλης ἀποστρέψαι εἰς Βαβυλῶνα » [23] nec aliud indicatur Vulgata versione, quam animi propositum, et iter eo consilio susceptum : ille autem qui primo capite secundi libri narratur in templo interfectus, dolo sacerdotum, [24] plerisque videtur alius ab Antiocho Epiphane ; litteræ quippe quibus e narra-

(1) τουτο βραχεως ἡ Γραφη δεδηλωκεν, εἰρηκυια, Ο μισεις, ἀλλῳ ου ποιησεις L. II. Strom. n. xxiii. p. 372 ed. Wirc.
(2) L. VI. Strom. n. xii. p. 294. ἐπακουσας της λεγουσης γραφης, Ἀγαθον νηστεια μετα προσευχης.
(3) L. de opere et eleemosynis.
(4) Hom. de avaritia. (5) Grot. Præf. in Tob.
(6) L. de Tobia. (7) Vol. IV. p. 1. c. viii.
(8) Jer. xli. (9) Vide Jeremiam c. xliii.
(10) Baruch i. 2. (11) Vol. IV. p. 1. c. viii. p. 217.
(12) L. V. c. xxxv. (13) Baruch iv. 36.
(14) Contra Noetum. (15) Epit. Div. Inst. cxliv.
(16) L. de recta fide ad Imper.
(17) L. V. de Trin. n. 41. (18) L. I. de fide.
(19) L. III. contra Varimadum.
(20) L. I. de promiss. (21) In ramos palm.
(22) Demonstr. ev. l. vi. c. xix.
(23) I. Mach. vi. 4.
(24) II. Mach. i. 13.

tio continetur, anno 188 æræ Seleucidarum scriptæ sunt;[1] obiit autem Epiphanes anno 148, seu juxta aliam supputationem 149. Ad mortem igitur Antiochi Sidetis, qui anno 186 haud desierat regnare (numisma enim extat eo anno cusum) referre visum est quæ de interfecto in templo Antiocho retulerunt litterarum scriptores. Discrimen hoc magna copia eruditionis propugnavit P. Erasmus Frælich e S. J., qui numismatibus Annales regum Syriæ illustravit;[2] quamvis Calmeto, emunctæ sane naris homini, nil obstare visum sit eumdem intelligere, qui scilicet, plerisque e suis cæsis in templo, ipse fuga evasit.[3] Quod autem in montibus, in terra aliena, procul scilicet a regia obierit Epiphanes, res est explorata.

246. Raziæ mortem sibi consciscentis animus virilis a sacro Scriptore exhibetur, quin recte se gessisse dicatur. Ut effugeret gentis et Religionis hostes, jam cum comprehensuros, « gladio se petiit, eligens nobiliter mori potius, quam subditus fieri peccatoribus, et contra natales suos indignis injuriis agi. »[4] Studium ejus pro Religione et constans legis observantia magnam merentur laudem; quod autem mortem sibi consciverit, laudandum non est, quamvis in eo mirari liceat eumdem animi affectum erga patriam et religionem; eumque in ipsa morte « dominatorem vitæ et spiritus » invocantem. Samsonis mors refertur ab alio sacro Scriptore, quin idcirco divina narrationis labefactetur auctoritas : attamen certæ se objecit morti templi columnas evertendo. Circumcellionibus Raziæ exemplo abutentibus respondit olim Augustinus : « Scriptum est quod voluerit *nobiliter et viriliter mori*, sed numquid ideo sapienter? *Nobiliter* scilicet, ne libertatem sui generis captivus amitteret : *viriliter* autem, quod tantas vires animi haberet, quibus idoneus esset ut se ipse perimeret. »[5] « At enim sanctarum Scripturarum auctoritate laudatus est Razias? Quomodo laudatus? quia fuit amator civitatis. * * * Istam vero ejus mortem mirabiliorem, quam prudentiorem narravit, quemadmodum facta esset, non tamquam facienda esset, Scriptura laudavit. »[6] Horum librorum auctoritatem Cyprianus et Origenes diu antea vindicaverant, uti fatetur Beveregius. « Cum Cyprianus enim hos libros (*Machabaicos*) inter canonicos eodem, ut ita loquar, habitu, eadem serie, nulla prorsus adhibita distinctione, citaverit, catholicam istius ætatis Ecclesiam eos una cum canonicis numerare solitam fuisse palam est : præsertim cum Origenes etiam τὰ Μακκαβαϊκὰ libris ab Ecclesia Judaica christianæ traditis subjunxerit. »[7]

247. *Obj.* 4. Falsa, absurda, incredibilia his libris continentur. In libro Tobiæ Angelus mendax exhibetur : dæmon fugatus dicitur incenso jecore piscis : in Machabæorum secundo libro ignis sacri in aquam crassam conversio, aquæ deinceps in ignem narratur : tabernaculum et arca Jeremiæ jussione eum secuta ad montem quemdam dicuntur.

248. *Resp.* Si eadem ratione omnes sacri libri examini subjaceant, vicerunt Deistæ. Angelus se Azariæ filium dicens, ea usus est libertate quæ Judæis jam innotuerat, qua quis vocaretur juxta personam quam gerebat. Angeli quidem Abrahamo et Lot visi non statim qui forent manifestarunt, sed ea

(1) II. Mach. v. 10.

(2) Vide Annales compendiarios Regum et Rerum Syriæ, Viennæ 1754, c. iv. p. 45. et Vindicias p. 200. Vide etiam Wiseman's Lectures on Science, lect. ix.

(3) Vide Commentar. Calmet. in loc.

(4) II. Mach. xiv. 42.

(5) Ep. cciv. Dulcitio, alias lxi.

(6) Aug. l. i. contra Gaudentium.

(7) Codex can. prim. Eccl. l. ii. c. ix.

dixerunt et fecerunt quæ eos homines esse indicarent. In rebus extra ordinem consuetum non possunt adhiberi regulæ, quæ hominum quotidiano inter se commercio congruunt; sed ex tota rerum serie petenda est dictorum explicatio. Profecto Tobiæ fuit ratio cur suspicaretur, ignotum illum, se comitem offerentem, esse cœlestem quemdam Spiritum, præsertim quum nosset Angelos sæpius humana latuisse forma. Dæmonis expulsio non vi quadam jecori incenso piscis insita facta est, sed ejus occasione; quum enim insana libido fuisset in causa cur Saræ mariti morte plecterentur, placuit fumo libidinis impetum minuere. [1]

249. Mira illa ignis sacri in aquam crassam conversio, et aquæ deinceps in ignem, haud excedit fidem, præsertim quum finis quem sibi proposuit Jeremias esset, ut sacer ignis servaretur; lex enim vetabat ne novus aut alienus ignis adhiberetur. [2] Non adeo mirandum ignem diu latentem crassæ aquæ speciem præsetulisse, eum autem iterum accensum, Nehemia reverso, et oblaturo Sacrificium; consonum est iis quæ Deus alias fecit: nam etiam aqua sacrificio Eliæ circumfusa, igni consumptum est. Nihil quidem in ea narratione incredibile.

250. Quod de jussione Jeremiæ ut tabernaculum et arca comitarentur secum dicitur, intelligendum plane est de iis secum afferendis; ἐκέλευσεν αὐτῷ συνακολουθεῖν, nec de ambulante arca, vel tabernaculo, aliquid dicitur. Placuit autem Horneo in re gravi nugari. Totam rem retulit Ambrosius veluti pulcherrimum pietatis exemplum, mysterii plenum: narrationi quippe ex libro Machabæorum desumptæ adjunxit: « Prolixior excursus admirandi gratia mysterii factus videtur, dum studemus revelatum plenius Sacramentum pandere, quod eousque plenum est honestatis, ut sit plenum religionis. » [3]

251. *Obj.* 5. Plura libris illis continentur, quæ profanis omnibus historiis repugnant. Sic de Romanis dicitur: « Committunt uni homini magistratum suum per singulos annos dominari universæ terræ suæ, et omnes obediunt uni, et non est invidia, neque zelus inter eos. » [4] Constat autem Imperatores nonnisi sæculo elapso post id temporis regnare cœpisse. Sic quæ de Alexandri morte dicuntur, [5] scriptorum aliorum testimonio destituuntur.

252. *Resp.* De Imperatorum regimine plane non agitur, sed de Consulatu. Duo quidem eligebantur quotannis Consules, quorum tamen unus regebat civitatem, altero bello præfecto. « Omnia jura, omnia insignia primi Consules tenuere, » testante Tito Livio. [6] Constat etiam unius regiminis speciem exhibitam: nam alternis plerumque diebus, nonnumquam mensibus, imperii insignia cum auctoritate penes Consulem fuere, adeo ut Polybio, qui ipse testis erat oculatus, monarchiæ formam repræsentaret: ὅτε μὲν γὰρ εἰς τὴν τῶν ὑπάτων ἀτενίσαιμεν ἐξουσίαν τελείως μοναρχικὸν ἐφαίνετ' εἶναι [7] De morte Alexandri nullam habemus narrationem quæ auctori sacro anteferri debeat, quum ipse historicis profanis longe sit prior: Quintus Curtius scilicet 1° post Christum sæculo, Justinus secundo, Plutarchus primo ad finem vergente, scripsit. Curtius ipse testatur regni divisionem apud aliquos obtinuisse fidem: « Credidere quidam

(1) Vide Dissertazioni da Alfonso Niccolai del libro di Tobia diss. 4. p. 76. Venezia 1782. « Vivo sulphure victus amor. » Ovid. de Romed. l. i.

(2) Lev. x. 1.

(3) L. III. de officiis c. xiv. tom. IV. col. lxxx. edit. Paris. 1603.

(4) L. 1. c. viii. 16.

(5) I. Mach. 1. 6. 7.

(6) Liv. l. 2.

(7) L. iv. p. 460. Vide opus laudatum auct. I. Mach. p. 253.

testamento Alexandri distributas esse provincias : sed famam ejus rei, quamquam ab auctoribus tradita est, vanam fuisse comperimus. »[1] Diodorus Siculus, aliquanto prior, narrat Alexandrum testamentum pro imperii sui divisione in urbe Rhodo deposuisse.[2] Igitur quæ sacer auctor dixit : « Divisit illis regnum suum, cum adhuc viveret, »[3] non adeo aliena sunt ab historia : præsertim si intelligatur de voluntatis significatione illud inter principes esse dividendum, quin ipse diviserit.

253. Drusius, protestanticus licet scriptor, fatetur tantam esse discordiam scriptorum de Alexandri rebus gestis, ut injuria Machabæorum libri auctori invidia hinc conflетur : « Injuriam faciunt huic scriptori, qui hinc illi calumniam struunt. »[4] Arianum citat testem : ἄλλα μὲν δὴ ἄλλα ὑπὲρ Ἀλεξάνδρου ἀνέγραψαν, οὐδ' ἐστιν ὑπὲρ ὅτου πλείονες, ἢ αξυμφωνότεροι ἐς ἀλλήλους.[5] Totam hanc rem perdocte illustravit scriptor de auctoritate canonica librorum horum, qui vindicias Frælich Annalium suscepit.[6]

254. *Obj.* 6. Libri illi dicti sunt canonici, utpote genuini, quos in Ecclesiis legi liceret : nam Patres Carthaginenses dicunt se ita a patribus accepisse. Ita Burneti abbreviator.[7]

255. *Resp.* Decretum illorum Patrum sic incipit : « Item placuit ut præter Scripturas canonicas, nihil in Ecclesia legatur sub nomine divinarum Scripturarum. »[8] Liquet igitur ipsas canonicas Scripturas divinas habitas esse. Canonis quidem nomine catalogus divinorum librorum semper designari consuevit : ideoque ipsi qui de divina quorumdam auctoritate dubitabant Patres, eos Canone non includebant : cæteri eos divinos et canonicos simul agnoverunt.[9]

256. *Obj.* 7. Additamenta Estheris cum aliis capitibus plane non cohærent, et aliena manu adjecta sunt, a Vulgato scilicet interprete, prout olim conjecit Hieronymus.

257. *Resp.* Inter capita illa cæteraque nulla est pugna, sed leves quædam varietates quæ facile conciliantur. Additamenta plures continent Epistolas et dicta, sicut et orationem Mardochæi, quæ indicat liber ipse vel summatim refert. Utrum autem ab auctore prodierit liber iis omnibus locupletatus, non una est eruditorum sententia. Censet eruditissimus vir Joannes Bernardus De Rossi, cujus in rem Biblicam et Hebraicam merita toto orbe claruerunt, Mardochæum librum Chaldaico idiomate scripsisse, quo omnia continebantur, fusiori stylo enarrata, eoque usum esse supremum Palæstinorum magistratum in breviori illo, quem habemus, concinnando libro, Hebraico idiomate, qui in Canonem Judaicum receptus est : quamvis plura documenta ex Mardochæi libro desumpta in Septuaginta versionem sint translata. Constat quidem additamenta ea contineri, et plura documenta a Josepho relata.[10] Extant insuper hodie tres saltem Chaldaici codices qui additamenta dant, ea varietate distincta, quæ suspicionem amovent ea fuisse ex Vulgata vel Septuaginta Chaldaice reddita. Codex ille præsertim, cujus specimina dat De Rossi, haud valde antiquus, optimæ tamen notæ, ea præbet cum toto libro ea ratione qua scripta

(1) L. 10. (2) Diodor. l. 20. p. 771.
(3) I. Mach. i. 7.
(4) In criticis Sacris.
(5) L. 1. c. I. p. 2. ed. Gronov. apud Vander-Ludg. Bat.
(6) Vide opus plus semel laudatum, Viennæ an. 1749 p. 173.
(7) Analysis p. 121.
(8) Hard. t. 1. col. 968.
(9) Vide Lanigan, Instit. Bibl. l. 1. c. viii. n. 1 p. 406.
(10) Antiq. Jud. l. xi. c. 6. Josephus Gorionides etiam Josiffon ך. 1. c. ii. iii. et iv. p. 71 seq. edit. Hebræo-latinæ Breithaupti.

ina exhibentur, nulla discri-
a.[1] Nullo pacto conjici potest
no interprete excogitata, nam
ita Versio et Josephus ea ha-
ec Hieronymus unquam id
Vulgatum autem interpretem
Græcum, consuevit quippe
rsio ea ratione designari κοινὴ,
: *in editione vulgata Græco-*
ta et litteris ea reperisse. Sed
dem Græce primum prodiisse
: eo quod Josephus profitea-
braicis codicibus in suis de-
s antiquitatibus uti, sicut et
illis qui supersunt codicibus
s.

j. 8. Plura iis continentur ad-
s quæ nullatenus valent cum
nico Estheris conciliari. C. ii.
) dicitur facta anno septimo
quæ tamen anno secundo
s cap. xii. adscribitur. Mar-
dicitur nihil omnino mer-
episse ob insidias detectas,
um c. xii. rex præceperit ut
alatii moraretur, datis ei pro
muneribus. Aman c. iii. « de
Agag, » c. xii. 6. « Bugæus, »
, « animo et gente Macedo, »
. C. xvi. Aman dicitur voluis-
erre regnum Persarum in
s : constat autem Macedo-
perium nonnisi post annos
ntos ab eo tempore floruisse.
dicto jubetur ut cædes Ju-
fiat decima quarta die duo-
ensis Adar, et c. iii. clades
cienda die decima tertia men-
m. C. ix. decem filii Aman
lis suspensi dicuntur decima
: mensis Adar : quos tamen
regis ante octo vel novem
ditum, jam suspensos fuisse
cvi. 18. De rege, Esthere co-
e, dicitur c. v. 2. : « Cum
Esther reginam stantem, pla-
is ejus, et extendit contra
eam virgam auream, quam tenebat manu. Quæ accedens, osculata est summitatem virgæ ejus. » E contra c. xv. 10 : « Cumque elevasset faciem, et ardentibus oculis furorem pectoris indicasset, regina corruit. »

259. ***Resp.*** Hæ narrandi varietates, quæ in libris Canonicis passim reperiuntur, facile sibi invicem conciliantur. Plures enatæ sunt difficultates ex turbato capitum ordine : secrevit enim S. Hieronymus ea quæ in Hebraico textu non reperiebantur, eaque ad finem remisit. Artaxerxes in Græca Versione vocatur qui Assuerus in textu. Conjuratio non dicitur secundo anno evenisse, sed somnium eo anno Mardochæo occurrit, quo futura portendebantur. « Eo tempore » est consueta ratio introducendi relationem alicujus rei gestæ, quin determinetur tempus; vocesque hæ in Græco codice desiderantur, adeo ut minime necesse sit conjurationem eodem anno quo somnium contigisse intelligere, quam ex alio loco septimo tantum anno detectam novimus.

260. Mardochæus nihil omnino mercedis accepisse dictus est a regis famulis, quia nihil in Annalibus ei tributum referebatur : quæ enim forsan accepit, non ejusmodi erant quæ referri mererentur : sed amplissimum honorem et munera deinceps est consecutus, quæ, si placeat, duodecimo capite indicari intelligas.

261. De Aman genere non satis constat, Αγαγι quæ e progenie Agag reddita est, incolam regionis designare potest : novimus porro ex Plinio fuisse in Scythia *Agagumatas*. Duo codices bibliothecæ Arundellianæ habent γωγαιον : gentes autem septentrionales et occidentales Gog et Magog nomine apud Hebræos aliquando designabantur, adeo ut etiam Macedo posset intelligi. βωγαιος dictus est forsan Persico vo-

[1] Specimen et Chaldaica Estheris Additamenta a De Rossi, Romæ 1782, p. 117. et seq.

cabulo, quod officialem regis nonnulli interpretantur. Fuit autem animo et gente Macedo, genere, ut videtur, quamvis forsan non nativitate. Macedonum imperium, quod augere cupiebat, jam floruit, si Josephi et plurimorum standum sit sententiæ, Assuerum Artaxerxem Longimanum habentium: hic enim Xerxi patri in Persarum imperio anno 3531 suffectus est, 473 annis ante Christum natum; Macedonum autem regnum a Catano fundatum dicitur anno 794, ad culmen quidem gloriæ sesqui sæculo post Artaxerxem, Alexandro imperante, perductum.

262. Levis illa unius diei discrepantia quæ objicitur, in amanuenses non temere rejicitur, constat enim facile in numeris errari.

263. Filii Aman patris pœnæ participes videntur facti statim, sed in die cladis generalis cadavera eorum in terrorem et exemplum exposita. Esther coram rege pavens benigne sublevata est, uti fusius narratur c. xv.

264. *Obj.* 9. Additamenta Danielis carent verosimilitudine. Daniel puer dicitur, c xiii. 45, qui fere septuaginta jam annos in captivitate degerat: Susannæ enim historia paulo ante Cyri regnum dicitur occurrisse, v. 65. Exhibetur etiam Græcis vocibus ludens: quum enim senex affirmasset se vidisse Susannam cum amasio sub arbore *σχίνω*, Daniel vocem arripit: *σχίζει* « scindet te medium: » altero dicente sub *πρίνω*, Daniel *πρίσει* « secet te medium » precatur.

265. *Resp* Daniel junior quidem ætate fuit quando Susannam e manibus senum eripuit: nec aliud colligitur ex sacro textu, capitulorum ordine, qui ex Hieronymi tempore turbatus est, uti de Esthere diximus, restituto. Quod ad vocum ludum pertinet, liquet Danielem Chaldaice vel Hebraice locutum, et ex senum responsione de arbore sumpsisse occasionem pœnam senibus declarandi: quam Græcus interpres repræsentavit vocibus aliis, sed quæ rem exprimunt.

266. *Obj.* 10. De Tobia narratio risum movet, quod hirundinei stercoris casu fuerit excæcatus. Mirum, nec satis verecundum est, quod de septem viris ad Saram accedentibus, indeque mortuis narratur. Piscis in terram detractus a juniore Tobia, et cæcitatis remedium inde derivatum, dæmonis etiam, post jecoris incensi fumum, in Ægypti superioris desertum relegatio, fidem excedunt, et fabulam redolent. Sara insuper in Rages dicitur habitasse, et tamen Angelus inde profectus ad Gabelum in Rages morantem, iter magnum suscepit.

267. *Resp.* Etsi excæcatio ex causa adeo levi plerumque non contingat, eam tamen permisit Deus, ut Tobiæ patientia posteris foret exemplo, prout sacer auctor dicit. Nil in ea fidem excedit, quum tenera sit pupilla, et facile lædatur. Mira quidem fuit ejus sanatio, divina sane ope effecta: attamen piscium quorumdam jecur idoneum a nonnemine dicitur mundando oculo.[1] Piscis in terram detractus a Petro, jubente Christo Domino, refertur, ex cujus ore pecunia extracta res est magis miranda, quam jecur quadam medendi virtute donatum.

268. Mors septem, id est plurium virorum, insigni est exemplo punitionis intemperantioris libidinis, quo usus est Angelus ut sanctissima de ea documenda traderet juniori Tobiæ præcepta.

269. Dæmonis relegatio coercitam ejus potestatem, causa etiam sublata, denotat, quam procul a Sara esse voluit Deus, eo veluti ad deserta loca amandato: quæ ratio loquendi si cui non arrideat, meminerit eam sacris

(1) Vide Dissertazioni di S. Scrittura l. xii. Tobia. p. 190 da P. Niccolai, Venezia 1782.

:riptoribus esse familiarem : [1] « allisatio diaboli est non permitti exercere tam tentationem, quam potest, vel , vel dolo, ad seducendos homines. » [2]

270. Rages in qua habitabat Sara, cbatana quoque vocari ex Græco textu quot, quam civitatem adhuc Rhaga ræci vocant, in Persia Tauride : morabatur autem Gabelus in Rages quæ osita est in montanis, quæ civitas esset haud procul a mari Caspio jam udit Ita Nicolai, haud inverosimili ixus ratione. [3]

271. *Obj.* 11. Judith liber res gestas xhibet, quarum epocha adsignari nequit. Nabuchodonosorem regem Assyiæ appellat, quamvis princ·pes eo nonine insignes Babyloniis tantum imperarint. Arphaxad fundasse Ecbatana licitur, et a Nabuchodonosore postea ictus et occisus, quum, Herodoto docente, constet Dejocem, civitatis illius undatorem, in senectute florentissima ranquille obiisse. Silet prorsus regem udæorum, et rei summam penes Pontificem et Concilium statuit. Mulierem mni arte meretricia præstantem, raude, mendacio, cæde inquinatam, ummis laudibus ornat, veluti perfectæ virtutis exemplar. De tota hac historia, quæ celeberrima esse debuit, Iosephus, diligentissimus rerum suæ gentis relator, silet.

272. *Resp.* Eadem difficultas de epocha historiæ urget librum Esther, quem divinum Protestantes agnoscunt. [4] Variæ quidem sunt eruditorum de utraque sententiæ, quas nostrum non est dirimere. Eam speciminis veluti causa dabimus quam Gibertus post Eusebium aliosque amplexus est, qua post reditum e captivitate Babylonica res a Judith gestæ existimantur : [5] antea scilicet templum solo fuerat æquatum, jamque rerum summa apud Sacerdotem summum et Concilium erat. Artaxerxes Ochus Persarum rex ab eo habetur Nabuchodonosor : nomen enim hoc, a Nabo Chaldæorum deo derivatum, consuevit regibus tribui, titulusque Assyriaci imperii dari Persarum regi, uti apud Esdram : « Convertam cor regis Assur ad eos; » [6] et apud Zachariam : « Humiliabitur superbia Assur. » [7]

273. Arphaxad Ecbatana ædificasse ob civitatem muris munitam prædicatur, uti colligitur ex Græco textu et etiam Latino : nec inusitatum est civitatem ædificatam dicere, quando aucta est novis amplisque ædificiis. Media quidem jam Persarum imperio subacta erat, sed eam, jugo excusso, dominis bellum intulisse circa id temporis testantur Herodotus et Xenophon, æquales scriptores. Arbacam Medorum satrapam nominat Xenophon, quem iis imperitantem rediens cum exercitu invenit, quem Arphaxad esse suspicatur Gilbertus, eum diuturno imperio gavisum putans; 42 enim annorum intervallum effluxit inter Xenophontis recessum, et historiam Judith. Quod si difficultatem alicui faciat, licebit alium ab eo existimare. [8]

274. De Judith constat sanctum fuisse animi propositum patriam discrimini eripiendi, et sacra suæ gentis impiorum vi; quod ut perficeret, ea ratione se ornavit qua libidinem Holofernis accendendam prævidit, quin ipsa aliquid minus pudicum præseferret, vitio notissimo ejus animi, tamquam occasione, usura in patriæ commodum. Licet quidem numquam aliquid con-

(1) Apoc. xx. 2. II. Pet. ii. 4. Jud. v. 6.
(2) Augustin. l. xx. de civ. Dei. c. vii.
(3) Vide Dissert. x. p. 163.
(4) Mémoire des Inscript. t. XXI. p. 41. ed. aris 1754.
(5) Jahn ad Machabæorum tempora historiam hanc refert.
(6) I Esdr. vi. 22. (7) Zach. x. 11.
(8) Vide Dissertazione II. del Padre Niccolai t. xi. La Giuditta, p. 20.

sulto facere, quod libidinem accendere natum sit; sed, justa urgente causa, non culpatur fœmina modeste se ornans, etsi occasionem peccati inde aliquem suo vitio sumpturum prævideat. Finis omniaque rei adjuncta perpendenda sunt antequam de re gesta judicium fiat. Quod si alicui videatur Judith a veritate, vel modestia, aliquatenus deflexisse, ob consilium quo egit patriæ et religioni subveniendi, erit a crimine graviori excusanda, quamvis finis propositus non tollat omnino culpam. Nobis quidem totam historiam considerantibus admiranda vere videtur ob vitæ puritatem, et animi vim invictam : quod et sanctissimis Ecclesiæ Patribus a rei Christianæ primordiis visum est.

275. Josephi silentium potest explicari, quum sæpius professus sit se velle ex sacris suæ gentis libris suam concinnare historiam; nec facile debet *negativum* quod vocant *argumentum* rerum documentis prævalere. Illud quidem Christiano homini debet sufficere, quod Hieronymum subdubitantem movit ut Episcoporum voluntati, libro vertendo, acquiesceret : « quia hunc librum Synodus Nicæna in numero sanctarum Scripturarum legitur computasse. » [1]

276. *Obj.* 12. Sapientiæ liber idololatriæ originem ex patris erga filium defunctum amore repetit, [2] contra scriptorum consensum.

277. *Resp.* Possunt sacri scriptoris verba de origine idololatriæ explicari, veluti speciminis gratia, quin prima omnino origo intelligatur. Sed si hanc placeat intelligere, nihil obstat, nec enim scriptores profani adeo fide digni proferri valent in contrarium. [3]

278. *Obj.* 13. In Machabæorum libris Alexander primus in Græcia regnasse dicitur, contra omnem historiæ fidem. Judas mortuus est anno 152, cujus nomen nihilominus præficitur epistolæ anno 188. Antiochi mors diverse narratur. Antiochus Eupator anno 148 scribens, mortem patris sui refert, quæ anno 149 contigit, et pacem post magnas clades acceptas ab obitu patris conciliat. Præter Raziam Eleazar commendatur morti se objiciens « ut acquireret sibi nomen æternum. » Insuper somnia, visiones Angelorum per aera, hominis in templo flagellatio ab Angelis, aliaque hujusmodi fabulis simillima referuntur. Citatur Jeremias veluti testis de arca celata, cujus nullum in ejus scriptis occurrit vestigium, et arca ipsa detegenda dicitur redeunte populo, quæ tamen numquam noscitur detecta. Indi Medique a Romanis domiti dicuntur, repugnante historia.

279. *Resp.* Illud de Alexandro in primo Machabæorum libro dicitur, qui Horneo [4] historica exactitudine præstare, imo Luthero canonicus visus est : « tam dignum esse (*censuit*) librum I. Machabæorum qui in Canonem recipiatur, quam dignum librum II. qui inde expungatur. » [5] Jure quidem optimo de Alexandro dicitur ὃς ἐβασίλευσε πρότερος ἐν τοῖς Ἕλλησι, re enim vera primus obtinuit totius Græciæ imperium : idque in numismatibus discriminis videre est, quod ante illum nomen tantum rectoris ferant, ipsi regis titulo primum tributo : ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ. [6] Placet tamen aliis Hebraicum idioma in voce *primus* detegere, adeo ut adverbii vim habeat, et Alexander dicatur primum regnasse in Græcia, qui suum imperium deinceps

(1) Hier. Præf. in Judith.

(2) Sap. xiv. 15.

(3) Vide Il buon uso della Logica del Canonico Alfonso Muzzarelli t. 2. opuscolo settimo, Metafisica p. 137.

(4) « The first book of Maccabees is a most valuable historical monument written with great accuracy and fidelity. » Horne, Introd. vol. IV. p. 1. c. viii.

(5) Præf. in II. lib. Mac.

(6) Annales Regum Syriæ a Frœlich, Prol. c. vi. p. 31.

n Asiam protulerit, ubi et discessit.[1]

280. Judas, cujus nomen præfigitur pistolæ, alius fuit a Machabæo, verosimiliter Judas Essenus, vaticiniis celeber, quem laudat Josephus;[2] vel otius Judas Joannis Hircani primogenitus, alias dictus Aristobulus, qui, tpote designatus patris successor, ræesse poterat senatui.[3] Ob nominis militudinem non est cur hæreamus, mporis ratione vetante ne Judas achabæus intelligatur.

281. Narratio mortis Antiochi quæ rimo libro habetur, cum ea quæ nono apite secundi libri continetur, haud ifficile conciliatur. Urbem quidem in ua templum situm est Ἐλυμαΐδα ἐν ἡ Περσίδι vocat prioris libri auctor;[4] ερσέπολιν alter; sed licet urbs foret oc nomine insignita prope Araxen uvium in Persia, ab Alexandro M. inendio vastata, videtur latiori sensu rbs Persica hic designari, quæ forsan, ia jam diruta, nomen etiam obtinuit: uod insinuatum videtur: τὴν λεγομένην ερσέπολιν. Equidem Elymais provina dicta est, sed et Elam universum nperium Persicum sæpe designa-at[5] Placet igitur ipsam civitatem lymaidem intelligere, fanum autem annææ, quam Anaim vel Anaitim, ianam forsan aut Venerem, Strabo esignat.[6] Cæterum et in Ecbatanis ianæ eo nomine templum a Plutarcho iemoratur: Ἀρτέμιδος τῆς ἐν Ἐκβατάνοις, ἣν Ἀναῖτιν καλοῦσι.[7] Eo se conulisse videtur, forsan pari consilio mum diripiendi, sed nuntio rerum a Judæa infeliciter gestarum accepto, ter Babylonem versus deflexit, et in montibus prope Tabas, tristitia morboque fœdissimo, lapsus etiam e lectica, tandem occubuit. Tabarum in Syria Peræa meminit Stephanus Byzantius, sed aliis placet Tabas Persidis, quas memorat Polybius, hic intelligere, quas in Babyloniæ finibus sitas dicunt.[8]

282. Antiochus IV. Epiphanes obiit anno 148 mense Nisan, quem Græci vocabant Xanthicum, ineunte verno æquinoctio: quapropter ejus successor Antiochus V. Eupator litteras dedit 15 die ejusdem mensis et anni. Syro-Macedones consueverunt anni initium a mense Dios autumnali, seu Tisri, uti Hebraice dicebatur, sumere, Judæi a Nisan, seu Xanthico. Inde factum est ut auctor primi libri Antiochum anno 149 mortuum dicat, quippe annus novus inceperat, quamvis idem haberetur a Syro-Macedonibus usque ad autumnum. Hoc discrimen supputationis ubique in utroque libro servatum magno est indicio genuinæ et accuratæ historiæ.[9]

283. Quod autem pacem Antiochus Eupator statuerit cum Judæis, contigit statim post Epiphanis mortem, nulla nova accepta clade, forsan ut obsequeretur ultimæ patris voluntati. Litteræ Lysiæ quibus pax iterum conciliata est, nonnisi vigesimo quarto die mensis Dioscori datæ sunt, elapsis interea sex saltem mensibus, nam mensis intercalaris habetur, mensi ultimo anni autumnali adjectus: violaverat quippe pacis conditiones Lysias, Judæis semper iniquus, sed cladibus gravibus acceptis pacem iterum statuendam curavit. Igitur annus 148 juxta

(1) Vincenzi, par. II. prop. iii. § viii.

(2) Antiq. l. XIII. c. xix

(3) Vide Vindicias Annalium sæpe laudatas p. 210.

(4) I. Mach. vi.

(5) עילם Hebræi solent dicere pro toto imperio Persico, ideo scriptor Hebræis lectoribus scripsit ἐν Ἐλύμαις, id ipsum vero Græcis lectoribus interpretans, addit ἐν τῇ Περσίδι.

(6) L. II. 12. 13. (7) In Artaxerxe, p. 1023.

(8) Vide *Prolusionem in examen vocatam* a Frælich p. 18, etiam Vindicias citatas p. 200.

(9) Vide opus egregium: « Annales compendiarii Regum et Rerum Syriæ numis veteribus illustrati ab Erasmo Frælich, Viennæ 1734, c. ii. et iv. p. 22, 43.

Syro-Macedonum supputationem non adhuc desierat, quamvis septem fere menses anni 149, juxta Judæorum computum, elapsi fuerint. [1]

284. Eleazar non laudatur a sacro scriptore, qui tantum refert quo animo sese objecerit discrimini : nec tamen constat eum nullam spem vitæ servandæ habuisse, dum se elephanti subjiceret ad regem interficiendum. [2]

285. Quod Heliodorus templum direpturus vapularet, juvenibus duobus cœlitus apparentibus, [3] divinam majestatem et potentiam commendat, qua domus Dei sancta ostenditur : nec absimile est illi Christi Domini zeli indicio, quo, virga manu arrepta, violantes templum foras exire jussit. Cætera cœlestia signa, visionesque, Dei erga populum suum curam ostendunt, nec ob miram naturam in quæstionem vocari queunt, quin totius Scripturæ periclitetur auctoritas.

286. Liber Jeremiæ in quo illa omnia referebantur, eo tempore procul dubio extabat, nec enim nullo veluti fructu eum laudasset, mendacio facile detegendo : novimus autem plures alios libros a sacris scriptoribus citatos desiderari. Id quidem notatu dignum est, capite LII. Jeremiæ, ubi omnia ex templo ab hostibus ablata recensentur, arcæ et altaris non fieri mentionem, ipsis mortariolis alioquin enumeratis : unde colligere est ea ante direptam urbem, ex principis venia, (Jeremias enim gratia ejus fruebatur), [4] a Vate in tuto posita. Arcam autem iterum detegendam sub mundi finem ex verbis Vatis colligi potest : « Ignotus erit locus, donec congreget Deus congregationem populi. » [5]

287. Quod ad Indos Medosque spectat, Grotius, qui, cum Usserio, historicam horum librorum fidem admittit, legendum putat Ionios, Mysiosque; quamvis Harduino aliisque placeat Midæos in Phrygia, aliosque minoris Asiæ incolas designari. Χώραν τὴν Ἰνδικὴν, καὶ Μηδείαν καὶ Λυδίαν. [6] Loca Eumenidi data, quæ notat sacer auctor, Polybius alias designat πλὴν Λυδίας καὶ Καρίας τὰ μέχρι τοῦ Μαιάνδρου ποταμοῦ. [7] Quum de re sacer et profanus scriptor conveniant, de nominibus, quorum magnam confusionem Polybius agnoscit ob migrationes, permixtionesque hominum, non est difficultas movenda. Vincenzi putat Indiam et Mediam recenseri, quia Romani, Antiocho devicto, eam imperii partem obtinuerunt, quod in eas regiones protendebatur. Id etiam animadvertendum agi de libro primo quem adeo accuratum prædicat ipse Horneus.

288. *Obj.* 14. Veteres illi catalogi quibus præcipue nititur Canon Tridentinus dubiæ sunt fidei. Canoni Carthaginensi additur : « Hoc etiam fratri et consacerdoti nostro Bonifacio — pro confirmando isto Canone innotescat. » Bonifacius autem cathedram Petri non conscendit ante annum 418, diu post Concilium III, Carthaginense. Igitur vel Canon supposititius prorsus est, vel saltem dubii hæserunt qui eum condiderunt. Decretum Gelasianum dictum incerti est auctoris, codices enim aliqui Damaso, alii Gelasio, alii Hormisdæ illud tribuunt. Innocentii autem epistola decretoria non erat, sed ad amicum Episcopum directa, quapropter Hieronymus illud nihil moratus de libris adscititiis libere censuit, et disseruit : quem tamen Ecclesiam Romanam sequi illud decretum Gelasianum profitetur. Testatur Gregorius M. libros Machabæorum in Canone non contineri: unde liquet nihil a suis decessoribus de iis definitum esse.

(1) Vide Annales Regum Syriæ Proleg. c. iv. p. 28. et Vindicias, Chronolog. p. 120.
(2) *I. Mach.* vi. 44. (3) II. Mach. iii. 26.
(4) Jer. xxxix. 12. (5) II. Mach. ii. 7.
(6) I. Mach. viii. 9.
(7) Leg. xxv. p. 821. edit. Wechel. 1619.

289. *Resp.* Apud criticos optimos canones illi certam habent auctoritatem. Quæ verba objiciuntur, apposita sunt codici Ecclesiæ Africanæ Bonifacio oblato, quem « Breviarium Africæ Provinciæ Canonum, Sedi Apostolicæ missum, et ab eadem Sede corroboratum » vocat Hincmarus.[1] Ter quidem in Conciliis Africanis de Canone actum est, in Hipponensi Concilio anno 393, in Carthaginensi anno 397, et altero Carthaginensi anno 419. Patres non dubii hæserunt, sed Canonem ex suarum Ecclesiarum constanti traditione confecerunt. Cæterum quum apud omnes Ecclesias traditio de quibusdam libris non ita claresceret, sapientissimi erat consilii Sedis Apostolicæ auctoritatem, ut decreto constaret vis, expetere.

290. Gelasianum decretum quod spectat, etsi unus alterve codex Damasi, vel Hormisdæ, præseferat nomen, Gelasio fere omnes id tribuunt, quorum aliqui illud ab eo cum LXX. Episcopis editum referunt. Illud in MSS. codicibus ante mille et amplius annos exaratis se reperisse testati sunt Maurini editores operum S. Ambrosii. Illud etiam commemoravit Althelmus sæculi VII. scriptor.[2]

291. Innocentii autem catalogus datus est, Exuperio, Tolosæ Episcopo, eum consulente: « Ad Sedem Apostolicam referre maluit, » potius quam sua niti prudentia. « Qui vero libri recipiantur in Canone sanctarum Scripturarum, brevis annexus ostendit. » Damus libenter Canonem hunc non formam decreti de fide præsetulisse; exhibuit tamen « quod sequendum custodita series temporum demonstraret. » Est igitur insigne documentum traditionis Sedis Apostolicæ.

292. Quod Hieronymus subdubitare visus sit de librorum extra Canonem Judaicum auctoritate, vix ignorantiæ traditionis Ecclesiæ Romanæ adscribi potest, sed libros illos apud fidei adversarios parum valere censuit, in ipsa Ecclesia ædificationi inservire, quin divina eorum inspiratio decreto aliquo solemni proponeretur credenda. Scripsit scilicet pleraque sub Damaso, diu ante Innocentii I. tempora, qui nec ipse fidei condidit decretum. Minime autem professi sunt Patres Concilii Romani sub Gelasio se in sacris libris recensendis Hieronymi sequi auctoritatem, sed quæ sensit ipse de quibusdam Ruffini, et Origenis, et aliorum., Joviniani scilicet et Vigilantii præsertim, opinationibus se probare significarunt. Quam mala fide hæc Caveus ad sacrorum librorum Canonem retulerit, manifestum erit decretum legenti. Quod ad Gregorium spectat, de Canone, strictiori sensu, loqui censendus est, qui et Judæorum et Christianorum consensu celebrabatur: non tamen ideo negavit eos haberi canonicos ab Ecclesia, quod ex suorum decessorum decretis, sicut et ex Augustini et Origenis perspicuis testimoniis liquet. Id etiam licet animadvertere eum ita scripsisse antequam Cathedram conscenderit, ideoque haud auctoritate pontificia.

293. Fusius de libris Deutero-canonicis egimus, quia in eos scriptores protestantici vehementius debacchati sunt, licet alias inviti fateantur sanctissima morum principia iis contineri.[3] Vere dixit Clausenus, protestan-

(1) T. II. Opusc. 33, c. 34, p. 518.

(2) Vide Vindicias Frælich de lib. Mac. auctoritate canonica, p. 105.

(3) « Although the book of Tobit has always been rejected from the sacred canon, (*fallitur vehementer vir eruditus: in Carthaginiensi enim et Romano, quarto et quinto sæculo, recensitus est*) it was cited with respect by the early fathers of the Christian Church; the simplicity of its narrative, and the pious and moral lessons it inculcates, have imparted to it an interest which has rendered it one of the most popular of the apocryphal writings. » Horne on the Apocrypha, vol. iv. p. 1. ch. viii. De Sapientia dicit: « This

ticus licet vir, alias rationes præter historico-criticas Protestantes impulisse ut eos rejicerent.[1] Doderlein etiam fatetur eos odio Catholicorum actos. Augusti Jenis, Wette Heidelbergæ, paucos ante annos, novas librorum istorum versiones ediderunt, iis admodum laudatis.[2] Re quidem vera si cæteri omnes libri divini eidem subjacerent scrutinio quod in hos Protestantes instituerunt, nemo foret indubiæ auctoritatis, humano sensu arbitro, uti patet ex Paineo, Voltaireo, cæterorumque Deistarum scriptis. Horum insistere vestigiis, et methodum adhibere pudeat.

CAPUT VI.

DE SCRIPTURARUM INTERPRETATIONE.

294. Canone Scripturarum statuto, de earum interpretatione dicendum est. *Unitarii* dicunt eas instar cæterorum librorum explicandas, et quidquid rationi repugnans videatur, vel intelligi plane nequit, ad sensum rationi congruum reducendum.[3] *Amici* Spiritui aures cordis præbendas, eoque docente Scripturas intelligi tradunt. Plerique Protestantes mentem a Spiritu sancto illustrari censent ut Scripturæ intelligantur, quatenus ad salutem opus sit. Hermeneuticæ cultores plurimi, subsidiis litterarum nimis confisi, suoque indulgentes ingenio, Scripturas, adhibitis linguarum et morum orientalium, et scientiarum adminiculis, explicarunt, divina dogmata nihil curantes. Cæterum coluerunt hanc scientiam viri apprime Catholici, qui omni eruditionis copia sacrum textum illustrarunt, magno cum Religionis profectu. Quæ igitur de supremo jure Ecclesiæ in Scripturis interpretandis dicturi sumus, Hermeneuticæ intra justos limites non officiunt, sed summum judicium de rebus fidei, quod Ecclesiæ jam vindicavimus, Scripturæ sensum complecti ostendunt, ne explicationum novarum pruritu, ipsa certissima dogmata in quæstionem vocentur. Id igitur nos inter et Protestantes haud controvertitur, utrum singulis liceat ingenii sui vires in Scripturis scrutandis exercere, adhibitis litterarum et scientiarum subsidiis: id enim in confesso apud omnes est; sed contendimus fidei principia præ oculis habenda, ut tuto procedatur, et singulorum interpretationes Ecclesiæ supremo judicio subjacere, cujus est fidei depositum custodire illæsum; nec quidquam novi proferendum in rebus fidei vel morum contra unanimem Patrum sensum, qui scilicet doctrinam fidemque Ecclesiæ suis temporibus vigentem testantur. Non desunt inter Protestantes qui Scripturas intelligendas dicunt *juxta fidei analogiam;* tra-

book has always been admired for its elegance, and for the admirable moral tendency of its precepts ; on which account some of the ancients styled it *Panaretos*, or the treasury of virtue. » Non veretur adjicere : « The fathers of the Church, and particularly Jerome, *uniformly* considered it as apocryphal! » De Ecclesiastico dicit : « This book has met with general and deserved esteem in the Western Church. » * * * « Next to the inspired writings, a collection of purer moral precepts does not exist. » Ibidem.

(1) « Unter den neueren Protestanten hat es wenigstens Clausen nicht in Abrede gestellt, dass hier wirklich auch andere Rücksichten im spiele waren, als historisch-critische. » Möhler, Symbolik l. 1. §. xxxv. Kanon.

(2) Vide Biblische Hermeneutik von Gerhauser 1 theil, p. 174.

(3) « We believe that the revealed truths of the scriptures are in conformity with the principles of right reason. * * * If any are found apparently of this character, (*irrational*) we believe the obscurity arises from an imperfect acquaintance with their meaning, and that further inquiry, and more accurate rules of interpretation, will prove them to be perfectly consistent with the clear positive parts of Scripture, and with our rational convictions. » Unit. Misc. v. 1. p. 12.

ınt scilicet Gerardus [1] et Horneus [2] ad
ɾta fidei principia revocanda quæ
ıbia fuerint, vel obscura, sed censent
ı dogmata præcipua ex Scripturarum
ctione detegi, utpote satis perspicua.
æterum eos sibi non constare recte
ıimadvertit Georgius Campbell, quia
ɾvera ad Scripturarum interpretatio-
em accedunt, his imbuti sententiis. [3]

Propositio.

Scripturarum interpretatio juxta fidei
nalogiam, ex Apostolici ministerii
octrina derivatam, necessario facien-
a est.

295. *Probatur* 1. Vidimus jam Apo-
tolis et eorum successoribus docendi
ıunus a Christo demandatum, promis-
o sui præsentis auxilio efficaci per
mnia sæcula, et Spiritus sancti lu-
ıine, quo in omnem veritatem duce-
entur. Ergo quæ tradunt dogmata
igillo divino obsignata habenda sunt,
t certissima sunt norma ad quam
mnia documenta sunt referenda. Equi-
em paulo antequam ad Patrem ascen-
eret, dum munus Apostolis traderet
Evangelium prædicandi, « Aperuit illis
ensum ut intelligerent Scripturas; » [4]
t Philippi, ad aliquod sacrorum mu-
ıerum consortium assumpti, usus est
pera, ut Eunucho reginæ Candacis
aticinii Isaiæ sensum aperiret. [5]

296. Apostolus de variis membris
Christi corporis loquens, dicit: « Habentes autem donationes secundum gratiam, quæ data est nobis, differentes, sive prophetiam secundum rationem fidei κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως sive ministerium in ministrando, sive qui docet in doctrina. » [6] Prophetiæ nomine intelligi donum explicandi Scripturas plerique conveniunt, quod « secundum rationem fidei » fieri debuit: licet enim lumen supernaturale affulgeret, nihil tamen eo prætextu licuit proferre quod fidei non foret consonum. Hanc interpretandi regulam tradidit alias Paulus, Timotheum laudans quod Scripturas ab infantia nosset: « Quæ te possunt instruere ad salutem per fidem quæ est in Christo Jesu. » [7]

297. Idem insinuavit Petrus monens fideles in vaticiniis suum sensum non oportere sequi: « Hoc primum intelligentes, quod omnis prophetia Scripturæ propria interpretatione non fit: ἰδίας ἐπιλύσεως non enim voluntate humana allata est aliquando prophetia; sed Spiritu sancto inspirati, locuti sunt sancti Dei homines. » [8] Explicationem privatam voces illæ denotant, quam non affigendam sacro textui docet Apostolus, quia non hominum verba, sed Spiritus sancti dictamina continet. Publica igitur interpretatio, magisterio Apostolico consona, est eloquiis sacris tribuenda. Id iterum sub epistolæ ejusdem finem inculcat, ostendens interi-

(1) « All the great principles of Religion may
e collected from Scripture, while yet many
articular texts remain not understood. When
hus collected, they form the analogy of faith,
nd may be applied to the illustration of these
exts, *which must be explained in a consistency
with them.* » Biblical Criticism, Gerard, n. 501.

(2) Introd. vol. ii. p. 2. ch. iii. § viii. « *The
nalogy of faith* is an expression borrowed from
. Paul's epistle to the Romans, (xii. 6.) where
e exhorts those who prophesy in the church,
hat is, those who exercise the office of autho-
tatively expounding the Scriptures) *to prophesy
ccording to the proportion*, or as the word is
the original, the analogy of faith. To the same
ffect many commentators interpret St. Peter's
axim (2. Peter i. 20.) that *no prophesy of scripture* is of any private or self interpretation. » p. 537.

(3) Diss. iv. p. 114.

(4) Luc. xxiv. 45.

(5) Act. viii. 35.

(6) Rom. xii. 6.

(7) II. Tim. iii. 15.

(8) II. Pet. i. 20. Valde anguntur interpretes protestantici vocibus illis. Macknight eas reddit « of private invention, » ut insinuet sacros scriptores designari, qui non sibi finxerunt quæ scripserunt: sed « explicationem privatam » voces indicant: fatetur ipse se eam significationem nullo exemplo tueri posse; « that the Greek word which I have translated *invention* hath that signification in another Greek book, I will not take upon me to affirm. » *In locum.*

tum manere eos qui Scripturas ad suos sensus detorquent : « Domini nostri longanimitatem, salutem arbitremini : sicut et charissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis, sicut et in omnibus epistolis, loquens in eis de his, in quibus sunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti et instabiles depravant, sicut et cæteras Scripturas, ad suam ipsorum perditionem. Vos igitur, fratres, præscientes custodite ; ne insipientium errore traducti excidatis a propria firmitate. » [1] Liquet Apostolum ex Judæis conversos præcipue respicere qui discrimini perversæ interpretationis objiciebantur. Vult igitur ut firmitatem propriam retineant, eam scilicet quam ex fide concepta, Apostolis prædicantibus, habent ; adeo ut Scripturæ legantur, sanctissimis fidei principiis semper prælucentibus.

298. *Probatur* 2. *ex totius antiquitatis sensu*. Tutissima ac verissima Scripturarum interpretatio ea semper habita est quæ juxta fidem a Præsulibus Ecclesiæ traditam, communi veluti consensu per orbem, fiebat. Irenæus : « Paulus docens ait : « Posuit » Deus primo in Ecclesia Apostolos, » secundo Prophetas, tertio Doctores. » Ubi igitur charismata Domini posita sunt, ibi discere oportet veritatem, apud quos est ea quæ est ab Apostolis Ecclesiæ successio, et id quod est sanum et irreprobabile conversationis et inadulteratum, et incorruptibile sermonis constat. Hi enim et eam quæ est in unum Deum qui omnia fecit, fidem nostram custodiunt : et eam quæ est in Filium Dei dilectionem adaugent, qui tantas dispositiones propter nos fecit : et *Scripturas sine periculo nobis exponunt*, neque Deum blasphemantes, neque Patriarchas exhonorantes, neque Prophetas contemnentes. » [2]

299. Tertullianus, cujus verba jam recitavimus, Scripturarum examen ad doctrinam certo definiendam haud sufficere agnoscit, ideoque solum inquirendum vult : « Quibus competat fides ipsa : cujus sint Scripturæ : a quo, et per quos, et quando, et quibus sit tradita disciplina qua fiunt Christiani : ubi enim apparuerit esse veritatem et disciplinæ et fidei Christianæ, illic erit veritas Scripturarum, et expositionum, et omnium traditionum Christianarum. » [3] Fidei regulam, seu analogiam in interpretandis Scripturis ab eo, et ab Origene, quem etiam laudavimus ibidem, agnitam esse constat.

300. Vincentius Lirinensis hæreses vitandas docet, fidemque muniendam, primum « divinæ legis auctoritate, tum deinde Ecclesiæ Catholicæ traditione. Hic forsan requirat aliquis : Cum sit perfectus Scripturarum canon, sibique ad omnia satis superque sufficiat, quid opus est, ut ei Ecclesiasticæ intelligentiæ jungatur auctoritas ? Quia scilicet Scripturam sacram pro ipsa sua altitudine non uno eodemque sensu universi accipiunt, sed ejusdem eloquia aliter atque aliter, alius atque alius interpretatur ; ut pene quot homines sunt, tot illinc sententiæ erui posse videantur. Aliter namque illam Novatianus, aliter Sabellius, aliter Donatus exponit, aliter Arrius, Eunomius, Macedonius ; aliter Photinus, Apollinaris, Priscillianus ; aliter Jovinianus, Pelagius, Cœlestius, aliter postremo Nestorius. Atque idcirco multum necesse est, propter tantos varii erroris anfractus, ut Propheticæ et Apostolicæ interpretationis linea secundum Ecclesiastici et Catholici sensus normam dirigatur. » [4]

301. Equidem si dogmata credenda non innotescant certo ante lectas Scripturas, infidelitas, saltem negativa,

(1) II. Pet. iii. 15.
(2) L. IV. adv. hær. c. xlv.
(3) Lib. de præscr. cit. p. 284.
(4) Common. c. i. 2.

lectionem præcedat necesse est: caret enim fide lector donec ea dogmata sua industria detegerit. Insuper quum viri ingenio et doctrina præstantes, pietatis etiam studium præseferentes, in Scripturis interpretandis, de præcipuis dogmatibus vehementer discordent, vix nisi post diuturnas meditationes potest quis sibi suadere se certo nosse ea dogmata Scripturis contineri: imo dubitatione semper angi debet ob contrarias aliorum sententias. Ergo humana tantum persuasio ei esse potest, haud absque aliqua errandi formidine. Protestantico igitur homini analogia fidei incerta est, qui idcirco cum magno erroris periculo Scripturas juxta eam, quam sibi ita finxit, exponit.

Objectiones.

302. *Obj.* 1. Fidei analogia ex Præsulum doctrina derivata præjudicium dicenda est; consueverunt scilicet Præsules Scripturas interpretari arbitrio plane suo, vel decessorum suorum commentationibus adhærentes. Obtinuit autem per plurima sæcula mysticum interpretandi genus, quo, genuino relicto sensu, somnia vana omni carentia similitudine venditabantur. In sæculis tenebrarum ignorarunt plerique linguas primarias, gentis Judæorum consuetudines et phrases, ex quibus vis testimoniorum et sensus maxime pendent, historiam, cæteraque fere omnia, quæ ad Hermeneuticam omnino requiruntur.

303. *Resp.* Judicium Ecclesiæ de sensu Scripturæ plerumque respicit pauca quædam testimonia quæ cum dogmatibus certis adeo connectuntur, ut ab iis non possint ullatenus divelli: sæpius ipsa dogmata, quin de singulis textibus aliquid decernatur. Publica autem dogmata Ecclesiæ semper et ubique celebrata, prædicatione, Symbolis fidei, cultu, nullam patiuntur ambiguitatem, et divina fulciuntur promissione. Jure optimo hæc in regulam sumuntur, nam omni monumentorum genere, et usu et consensione orbis Christiani cœlestis eorum origo innotescit. Non igitur Præsules arbitrio indulgent suo, nec decessorum placita de singulis amplectuntur, sed dogmatibus in tuto positis, de plerorumque locorum sensu libere judicant, omni adhibito litterarum subsidio, et divino implorato lumine. Fatemur mysticis interpretationibus sanctos viros aliquando liberius usos, quod semper non prodit obviæ significationis ignorantiam, quæ plerumque omnibus patebat, sed ædificationis studium, et Apostolorum imitationem, quibus magistris omnia in figura contigisse Israelitis didicerant. Retinebatur interim verus et genuinus Scripturarum sensus, dogmatibus fidei et morum principiis ubique celebratis, quæ non desierunt per sæcula sequiora obtinere, litterarum studiis non adeo florentibus. Simplicissima hac et tutissima via fides divinitus revelata ab Apostolis ad Præsules, serie haud interrupta, transmissa est, et quæ Scripturarum summa est ab hominum temeritate servata. Studiis jam adeo excultis profecerunt viri eruditi in vocum sententiarumque vi dignoscenda, sed fidei luce plerosque non illustrante cæcutierunt ipsi, sanctissima mysteria temere repudiantes, voculis potius ambiguis, quam publico testimonio totius Ecclesiæ per sæcula omnia a Christo niti eligentes.

304. *Obj.* 2. Ecclesiæ dogmatibus in normam interpretationis exceptis, frustra quis ei dat operam: omnia enim ex præjudicata sententia intelligit.

305. *Resp.* Fides quæ ex auditu concipitur omnino necessaria est, Apostolo docente, ut Scripturæ nos instruant ad salutem, inserviatque ut certis positis principiis dubii non hæreamus. Quod si quis eam præjudiciis velit accensere, contumelia haud movebimur ut cum tanti doni detrimento, nulla

regula adhibita, sacros libros perlegamus, dogmata arbitrio nostro post diuturnum studium conficturi. Ipsi critici Protestantes, uti vidimus, fidei analogiam docent adhibendam in interpretationis regulam, singulaque eo revocanda. Cur autem præjudicium censenda non sit analogia illa quam quis sibi statuit, juxta quam omnia interpretatur, plane non videmus.

306. *Obj.* 3. Ecclesia de plerisque textibus non consuevit proferre judicium : quapropter ejus auctoritas frustra statuitur, tamquam Scripturarum interpres.

307. *Resp.* Ecclesia dogmata revelata definiendo limites interpretandi libidini ponit, normamque interpretationis certissimam statuit, ad quam omnia referenda sunt testimonia, adeo ut nihil ex eis contra dogmata certa fidei possit derivari. Sic docet Christum Deum esse et hominem, quo veluti principio posito, quæcumque de eo dicuntur ita sunt intelligenda ut divina illa veritas, fide totius orbis Christiani semper celebrata, frustra repugnantibus Arianis, Socinianisque, sarta tecta servetur. Hac veluti face homo fidelis difficilia illa loca scrutatur, nihil de dogmate dubius, cæteris hærentibus, vel haud sine errandi quadam formidine, quædam sibi veluti in Scripturis tradita suadentibus.

308. *Obj.* 4. Ipse revelationis finis, nempe ut veritatis notitia illustretur mens, probat Scripturarum interpretationem ab Ecclesiæ judicio non pendere : nam clara sit necesse est.

309. *Resp.* Revelatio Christiana facta est ore Christi Domini, et Apostolorum prædicatione, qui utique verbis perspicuis quid credendum sit manifestaverunt, licet mysteria hominum superent captum. Illustratur adhuc mens prædicationi credendo, qua ratione ad felicem Scripturarum interpretationem præparatur.

310. *Obj.* 5. Ideo Ecclesiæ judicium appellatur, quia arcana quædam Scripturis contineri censentur : nihil autem hujusmodi in iis occurrit, sed tota nascitur difficultas ex linguarum, phrasium, morumque veterum ignorantia. Igitur omnia ad rationis trutinam revocanda sunt, et illud certissimum principium ponendum, ea quæ ambagibus involuta videntur esse ad sensum reducenda rationi consonum.

311. *Resp.* Utique arcana in Scripturis traduntur : Dei enim natura, consilia, opera longe superant humanam cogitationem. Ex mysteriorum igitur altitudine, non minus ac ex aliis capitibus, nascitur interpretationis difficultas. Pessimum est illud principium quod statuunt Unitarii et Rationalistæ, quo scilicet ratio sensusque humanus norma fit ad quam divina veritas sit componenda Gratis et falso existimant Deum non posse exigere humani intellectus assensum rei cujus natura nobis non sit explorata, et idcirco revelationem debere ita proponi, ut veritas ipsa pateat. Eodem principio Deistæ revelationem Christianam jamdiu irrito conatu impugnarunt, quo hi revelationis præclari vindices! eam tuentur.

312. *Obj.* 6. Scripturæ satis intelliguntur adhibitis criticæ genuinis principiis.[1]

313. *Resp.* Ipsi critici laborant in principiis illis statuendis et applicandis, et sententiis inter se collidunt de fidei summa, nempe de Christo Deo. Constat in Germania, ubi Biblica studia maxime floruerunt, juxta critices et Hermeneuticæ principia, omnia revelationis dogmata a criticis magni nominis explosa.[2] Igitur extra criticam

(1) Gerard, Institutes of Biblical criticism, Introd. 3.

(2) « Assuming to themselves the appellation of *Evangelical Divines*, the teachers of this school assert, that there is no such thing as a divine revelation in the sense attached to this

xquirendæ sunt regulæ quibus in cripturarum lectione dirigamur, ut ræcipua fidei dogmata salva sint. *Analogia fidei*, quam vocant, staenda est, ante lectas Scripturas, et riticæ principia adhibenda sunt, ea in uto posita.

314. Analogia fidei, de qua disceptaimus, omnia Ecclesiæ dogmata comlectitur, non autem omnes interpreationes quibus favere videatur. Quanlocumque Ecclesia solemni judicio aliuam interpretationem textus cujuslam damnat, ea respuenda est, utpote raditioni de genuino ejus sensu adersa. Sic qui Christi verba de regeneatione ex aqua et Spiritu sancto ad iguram detorquent, a Concilio Tridenino damnati sunt, sicut etiam qui pari atione verba institutionis Eucharistiæ igurate explicant. Cæterum in definiendis dogmatibus, plerumque non lefinit Ecclesia testimoniorum, quibus ulciuntur, sensum, ideoque licet, salem absque hæreseos nota, ea alias xplicare, dogmate ipso admisso, quod x constanti traditione indubium est, icet quorumdam textuum incertus sit ensus. Sic Purgatorium qui fatetur, Ecclesiæ nixus auctoritate, potest, alva fide, Apostoli locum de servando er ignem alias explicare, quamvis Theologi nonnulli eo utantur ad illud robandum. Ipsa quæ Ecclesia adhibet estimonia in dogmatibus vindicandis t illustrandis, non sunt necessario ta explicanda; nam auxilium divinis promissum doctrinam ipsam, non utem argumenta quibus commendatr, respicit. Quamvis igitur Concilium ridentinum verba ex sexto capite Joanis de Eucharistia passim usurpet, l fidem non pertinet ea de hoc Saamento intelligenda. Multo minus ad fidei analogiam referenda sunt, quæ *accommodando*, uti dicunt, Ecclesia applicat mysterio alicui, vel Sancto. Plura ex libris Sapientialibus desumpsit quæ in festis B. Mariæ Virginis leguntur, quæ tamen primario sensu Sapientiam divinam spectant. Consueverunt scilicet sancti Patres verba Scripturæ passim usurpare ad pietatem commendandam, utpote mira dulcedine et vi prædita, et omnibus animi affectibus sanctis enuntiandis idonea, quin de speciali eorum significatione apud sacros Scriptores laborarent: nec enim criticos agebant. Hunc morem adhibuit Ecclesia, ut singulares Virginis sanctissimæ celebraret dotes divinis eloquiis, vel alias insinuaret pietatis affectus; « cum omnes sensus, » animadvertit S. Thomas, « fundentur super unum, scilicet literalem, ex quo solo potest trahi argumentum. » [1]

Analogia igitur fidei non exigit ut singulorum testimoniorum exquiramus interpretationes Ecclesiasticis dogmatibus suffragantes, sed ut nihil inde excudamus quod his repugnet.

Regulæ interpretationis.

Jam vero aliquas dabimus regulas, quas ex sanctis Patribus præsertim derivavimus, quibus quis in Scripturis interpretandis dirigatur.

315. I. Sensus litteralis et obvius Scripturarum exquirendus in primis est, præsertim in rebus gestis. Præclare in rem Augustinus: « Quando auditis exponi Sacramentum Scripturæ narrantis quæ gesta sunt, prius illud quod lectum est credatis sic gestum, quomodo lectum est, ne subtracto fundamento rei gestæ, quasi in aere quæratis ædificare. » [2]

Regula hæc nulla indiget probatione,

rd by christians; and that the miracles recor-l in the Scriptures are merely natural occurnces, exaggerated or embellished by those who ated them. » Horne, Introd. p. 2. ch. i. p. 190.1. Vide etiam Travels of an Irish Gentleman, ch. xlv.

(1) 1 p. qu. 1. art. x. ad 1.

(2) Serm. de verbis Domini, II. de tent. Abrahæ.

seu explicatione, quum narrationes omnes et scripta obvio accipienda sint sensu, nisi ex adjunctis pateat aliam esse scriptoris mentem.

316. II. Ut sensus litteralis determinetur, contextus præcipue est attendendus; et habenda est ratio adjunctorum, scilicet cujus sunt verba, ad quos directa, quibusnam in circumstantiis : et quem præcipue habent scopum, eaque tribuenda est vocibus significatio, quam verosimiliter eis tribuissent, omnibus rite perpensis, ii ad quos directæ sunt.

Hæc interpretandi regula eadem ratione nititur; quia scilicet verborum finis est ut pandant aliis mentis conceptus, quæ proinde debent ita proferri ut audientes vel legentes eos facile valeant colligere.

317. III. Collatio facienda est omnium testimoniorum quæ ad eamdem rem referuntur, eaque ineunda est concordiæ ratio quæ simplicior videtur, et ex textibus magis perspicuis, et frequentioribus desumpta. Hæc interpretationis regula satis se commendat : falluntur autem vehementer qui rem putant nullius esse laboris, cuique homini litterarum etsi rudi facilem, uti Horneus post Horsley asserit, jactans, quam dicto tantum probat, Protestanticum de Scripturarum sufficientia principium. [1]

318. IV. Conferendæ sunt etiam phrases, vocesque præsertim quæ ab eodem scriptore usurpantur, eaque vis iis est tribuenda quam plerumque habent, nisi constet ex contextu aliam esse significationem. Etymologia verborum usui, et significationi receptæ non debet prævalere. [2]

319. V. Præter parallelismos rerum et vocum, de quibus mox diximus, illa partium consonantia quæ in poesi Hebræorum, vel scriptis quæ poesim imitantur, plerumque servatur, qua scilicet vel eadem sententia variatis vocibus iterum profertur, vel antithesis inducitur, inservit ad sensum illustrandum.

320. VI. Ad difficultates enodandas quæ occurrere possint sacros libros legentibus, maxime juvat linguarum in quibus conscripti sunt notitia : eaque præferenda est explicatio quæ iis est congrua. « Namque, » ait Augustinus, « aut ignotum verbum facit hærere lectorem, aut ignota locutio. Quæ si ex alienis linguis veniunt; aut quærenda sunt ab earum linguarum hominibus, aut eædem linguæ, si et otium est et ingenium, ediscendæ, aut plurium interpretum consulenda collatio est. » [3] Linguarum etiam affinium adminicula utiliter adhibentur : quapropter Chaldaica et Syriaca maxime juvant, et Arabica, quamvis longius ab Hebraica distans, plurimum inservit : nec tamen eadem vis vocibus Hebraicis statim tribuenda, ob solam vocabulorum similitudinem, quum constet voces derivatas sæpius a primaria significatione recedere, præsertim post sæculorum lapsum, et apud populos qui nulla societate, cum iis apud quos primum usurpabantur, conjunguntur. Id de Arabicis vocibus præsertim dicendum est.

321. VII. In narrationibus, vel documentis fidei vel morum, nulla admittenda est allegoria, vel figura quævis, præter eas quæ manifesto se produnt, vel ex recepto usu loquendi, Israeliticæ præsertim gentis, colliguntur.

Hanc regulam necessariam esse quisque intelligit; secus nihil certi ex sacris libris addisci poterit, et mens in labyrintho quodam errabit. Quamvis igitur consueverint Orientales allego-

(1) On the Analogy of Scripture, Introd. Vol II. p. 2. ch. iii. § ii. p. 518. Note. (2) Horne Ib. ch. ii. p. 504. Campbell. Diss. IV. p. 118.
(3) De Doctr. Christ., l. II. c. 14.

s, aliisque figuris uti, ex adjunctis nen eas colligere semper facili netio quis poterit.

322. VIII. « Ea quæ ponuntur allerice in Scripturis non semper hoc gnificant : »[1] scilicet figuræ variis in cis sensu diverso sumuntur. Sic pea in sermone Domini est virtutis funmentum, quod ponit homo divino erbo obaudiens : in promissione Sioni facta, est ipse robore fidei inatus in Ecclesiæ sustentaculum : apud aulum rupes ex qua fluxerunt aquæ, st Christi populum fidelem gratia reigerantis imago.

323. IX. In iis quæ obiter notant sai scriptores, quæque ad physicam, stronomiam, aliasve scientias humaas referuntur, non facile deserendus st sensus obvius verborum :[2] nec taen adeo ei inhærendum, ut veluti dei dogma tradatur : fieri quippe post ut Spiritus sanctus eis communem oquendi morem sequi permiserit in ebus hujusmodi, ad salutem haud pectantibus. Hieronymus quippe animdvertit : « Multa in Scripturis sanctis icuntur juxta opinionem illius temporis quo gesta referuntur, et non juxta uod rei veritas continebat. »[3] « Pleumque enim accidit, » inquit Augustinus, « ut aliquid de terra, de cœlo, e cæteris mundi hujus elementis, de otu, et conversione, vel etiam magnitudine et intervallis siderum, de ertis defectibus solis ac lunæ, de circuitibus annorum et temporum, de naturis animalium, fruticum, lapidum, tque hujusmodi cæteris, etiam non hristianus ita noverit, ut certissima tione, vel experientia teneat. Turpe st autem nimis et perniciosum ac axime cavendum, ut Christianum e his rebus quasi secundum Christianas litteras loquentem, ita delirare quilibet infidelis audiat, ut (quemadmodum dicitur) toto cœlo errare conspiciens, risum tenere vix possit. Et non tam molestum est, quod errans homo deridetur, sed quod auctores nostri ab eis qui foris sunt, talia sensisse creduntur, et cum magno eorum exitio de quorum salute satagimus, tamquam indocti reprehenduntur atque respuuntur. Cum enim quemquam de numero Christianorum in ea re quam optime norunt errare deprehenderint, et vanam sententiam suam de nostris libris asserere; quo pacto illis libris credituri sunt de resurrectione mortuorum et spe vitæ æternæ, regnoque cœlorum, quando de his rebus, quas jam experiri, vel indubitatis numeris percipere potuerunt, fallaciter putaverint esse conscriptos ? »[4]

324. Ut igitur media quadam semita tutissime incedatur, quæ in Scripturis reperiuntur ad scientias naturales spectantia, obvio sensu videntur accipienda, donec certis rerum documentis contrarium evincatur : quæ autem scientiarum cultores tradunt, non sunt facile damnanda, juxta illud Augustini : « Tamdiu non est contra fidem, donec veritate certissima refellatur. »[5] De omnibus quæ dubitationem patiuntur, sapientissime monet : « Et in rebus obscuris atque a nostris oculis remotissimis, si qua inde scripta etiam divina legerimus, quæ possint salva fide qua imbuimur, alias atque alias parere sententias, in nullum eorum nos præcipiti affirmatione ita projiciamus, ut si forte diligentius discussa veritas eam recte labefactaverit, corruamus : non pro sententia divinarum Scripturarum, sed pro nostra ita dimicantes, ut eam velimus Scripturarum esse, quæ nostra

(1) S. Aug. Serm. xxxii. de temp. n. 6.
(2) Vide opus « Moyse et les Géologues, par Victor De Bonald, » et « Il buon uso della logica, » Opusculo 70. Metafisica, dal Muzzarelli, tom. II.
(3) In Hierem. c. xxviii.
(4) De Genesi ad litteram l. I. c. xix. § xxxix.
(5) Ibid § xxxviii.

est; cum potius eam quæ Scripturarum est, nostram esse velle debeamus. »[1]

325. X. In vaticiniis sensus etiam obvius exquirendus est, si de objecto immediato constet: quæ autem sublimiora sunt quam ut ei conveniant, ad Christum plerumque referenda sunt.

Quum ex perpetua Judaicæ gentis traditione, a Christo ipso et Apostolis confirmata, êt ex perspicuis Veteris Testamenti locis, constet Messiam fuisse ab antiquissimis temporibus promissum, et Prophetarum ore ejus elogia celebrata, non immerito eum quærimus iis in locis in quibus dicta vix alias sensum plenum habere possint. Sic quæ de Salomone Ps. 71 prædicantur, sublimiorem terrestri rege respiciunt. Duplex igitur aliquando vaticiniorum sensus est, alter quippe ad immediatum objectum, alter ad remotum refertur; sed probationis vis pendet ex relationis perspicuitate.

326. XI. Quæ dogmata divina respiciunt, simpliciter accipienda sunt, nec licet ea ad rationis normam investigare, quum Dei natura, opera, consilia, humanum intellectum longe superent.[1] Hac ex parte maxime peccarunt recentiores interpretes, Rationalistæ et Unitarii abutentes Hermeneutica, quæ quum Dei eloquia explicanda aggrediatur, divinam auctoritatem spectatam præ omnibus habere debet. Ab obvio igitur verborum sensu, quibus dogmata divinitus proposita sunt, non licet recedere, nisi clariora suppetant Scripturarum testimonia, quibus illustrentur, vel manifesta repugnet ratio, Ecclesiæ fide et judicio comprobata. Mirum videri debet Horneum aliosque revelationis vindices principium propugnare, quo totum virus *Rationalismi* continetur: si enim, uti docent, prius consulenda sit ratio antequam de textus sensu decernatur, facile omnia rejicientur dogmata quæ videbuntur rationi adversa. Verum quidem est revelatam doctrinam non posse rationi repugnare; sed ob ejus altitudinem potest videri adversa, et si singulorum rationi judicium permittatur, vix aliquid obtinebit assensum. Necessario igitur apponendus est limes rationis arbitrio, nihilque ad alienum sensum detorquendum ob apparentem cum ratione pugnam, nisi ex fide Ecclesiæ pateat verba prout sonant non esse accipienda.

327. XII. Consuetudo universalis Ecclesiæ ab antiquissimis temporibus est tutissima interpretationis regula: quum enim quæ Scripturis tradebantur in usum deducerentur, fundamenta scilicet erant fidei et officiorum pietatis, ex publica et generali consuetudine solemniter sancita quid faciendum injungebatur, optime deducitur. Hic præsertim obtinet illud Juris principium: *Consuetudo est optima legum interpres*. Hinc novimus mandatum de lavandis pedibus non esse ad litteram accipiendum: e contra Unctionem ægrotantium esse perpetuo servandam.[2]

(1) De Genesi ad litteram l I. c. xix. §. xxxvii.

(2) Bretschneider, non tantum interpretationem Scripturarum, sed ea quæ continet, scientiæ humanæ subjicit indagini. » Der Simonismus und das Christenthum, oder beurteilende Darstellung der simonistichen Religion, ihres verhaeltniss zur Christlichen Kirche, und der lage des Christenthums in unserer zeit. » Cit. a J. A. Moehler in insigni Opere, Symbolica, c. 5, § 36.

(3) De hac mire sibi illudit Gerardus cum Horneo (t. ii. p. 2. ch. iii. § 8.) hanc interpretandi regulam suo arbitrio confingens: « No doctrine can belong to the analogy of faith, which is founded on a single text; for every essential principle of religion is delivered in more than one place: * * * Extreme unction is founded only on Jam. v. 14, 15, perverted from a temporary direction, to a perpetual institution. » Biblical Criticism, n. 503. Debuit dicere quoties oportet sacrum scriptorem rem tradere ut ei credatur, vel obtemperetur, et quæ temporis limitis indicia in illo Jacobæo mandato reperiantur. Melius Stuart « urged that we are to believe a doctrine as much, provided only one text remains

328. Præter sensum litteralem *mysticus* etiam agnoscitur, scilicet qui a Spiritu sancto designatus est, præter obviam verborum vel rerum significationem. Judæis persuasum semper fuit omnia viam veluti struere Messiæ adventui; quapropter consueverunt in scrutandis arcanis, quæ sub cortice veluti latebant, sedulam ponere operam. Eam interpretandi rationem adhibuit profecto Apostolus, ea quæ de duobus filiis Abrahæ dicta sunt, duorum populorum, Judaici scilicet et Christiani, fata, allegorice exhibere docens: « Abraham duos filios habuit, unum de ancilla, et unum de libera; quæ sunt per allegoriam dicta. Hæc enim sunt duo testamenta: unum quidem in monte Sina, in servitutem generans, quæ est Agar: Sina enim mons est in Arabia, qui conjunctus est ei qui nunc est, Jerusalem, et servit cum filiis suis. Illa autem quæ sursum est Jerusalem, libera est: quæ est mater nostra. » [1] Eadem ratione de Israelitis dicit: « Omnes eumdem potum spiritalem biberunt (bibebant autem de spiritali consequente eos petra,) petra autem erat Christus. » [2] Plurimis rebus gestis relatis subjungit: « Hæc autem omnia in figura contingebant illis: scripta sunt autem ad correptionem nostram, in quos fines sæculorum devenerunt. » [3]

329. Hoc nixi fundamento consueverunt Patres ad Christum et Ecclesiam mystico hoc sensu referre pleraque quæ in veteri Testamento traduntur: « finis enim legis Christus, » [4] quo aperiente sensum ut intelligerent Scripturas, quæ in lege, Prophetis et Psalmis de eo dicta sunt didicerunt discipuli. Hinc Augustinus ait: « Quis potest * * * omnia quæ in illis veteribus legis et Prophetarum libris figurate Christum annuntiant, quantalibet brevitate perstringere? Nisi forte quis putat ingenio fieri, ut ea quæ rerum ordine per sua tempora cucurrerunt, ad Christi significationes interpretando vertantur. Hoc forte Judæi possunt dicere, sive Pagani: eis autem qui se Christianos putari volunt, premit cervicem Apostolica auctoritas, dicens: « Omnia hæc in figura contingebant » illis: » et « hæc omnia figuræ nostræ » fuerunt. » [5] Equidem qui fata Joseph cum Servatoris nostri ærumnis et gloria contulerit, pulcherrimam imaginem præcessisse haud ægre fatebitur. Toto igitur cœlo errant qui hanc interpretandi rationem Alexandriæ e schola Platonis primum inductam putant. [6]

330. Mysticus ille sensus ad fidelium ædificationem laudabiliter a Patribus adhibitus, argumentum non suppeditat, sed rebus illustrandis inservit: « Quis non impudentissime nitatur, » inquit Augustinus « aliquid in allegoria positum pro se interpretari, nisi habeat et manifesta testimonia, quorum lumine illustrentur obscura? » [7] Quod plerique eum præ litterali adhibuerint, contigit ex eo quod ille obvius omnibus haberetur, hic interpretis ingenium et diligentiam postularet. Cæterum Chrysostomus, Theodoretus, aliique verborum sensum optime exposuerunt.

331. Consueverunt etiam Patres, uti supra diximus, verba Scripturæ *accommodare* iis de quibus concionando agere contigerit rebus, pio quodam studio sua sensa verbis sacris exponendi. Id S. Bernardus felicissime consecutus est, qua ratione sua scripta

to support it, as if we could see it running through the whole Gospel. » Unitarian Miscellany, Vol. III. p. 225.

(1) Gal. iv. 22. (2) I. Cor. x. 4.

(3) Ibid. v. 11. (4) Rom. x. 4.

(5) Aug. contra Faustum l. 12. c. 37.

(6) Horneus fuse probat mysticum sensum, salva Christi et Apostolorum auctoritate, rejici non posse. Vol. II. p. II. ch. i. p. 496.

(7) Ep. 48.

dulcissima ac animis movendis maxime idonea effecit. Inde concludi nequit Scripturas eo quo adhibentur sensu fuisse a sancto Spiritu dictatas. Modus autem huic Scripturarum usui imponendus est, ut ad profanum aliquid nunquam convertantur, nec temere in familiaribus colloquiis usurpentur. [1]

332. Affirmarunt recentiores quidam ipsos sacros scriptores testimonia ex Veteri Testamento desumpta, sensu illo *accommodatitio* usurpasse, adeo ut certo concludi non possit ea illum revera præseferre sensum, etsi dicantur ea occasione impleta. Hengstenberg plura ea fere formula laudata putat ἵνα πληρωθῇ, quin vera testimonii significatio tradatur, exemplumque affert verborum Osee : « Ex Ægypto vocavi filium meum; » [2] quæ de Israelitici populi liberatione dicta, in Christi ex Ægypto reditu impleta a Matthæo referuntur. [3] Contendit tamen alia laudari a Novi Testamenti scriptoribus ipso quo olim exarata sunt sensu : v. g. de virginis partu vaticinium, cui præmisit Evangelista nativitatis Jesu e Maria, Spiritus sancti opera, narrationem, his adjectis verbis : τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου. [4] Wiseman, allatis exemplis ex S. Ephrem scriptis, ostendit impletum dici aliquando quod nullatenus ad eventum referatur; quod ideo notat doctissimus vir, ut negantibus ea de causa Evangeliorum auctoritatem eripiat telum, cautus alioquin ne principium agnoscere videatur. [5] Cardinalis de la Luzerne censet ea testimonia quæ ad probandum aliquid a Christo vel sacris scriptoribus afferuntur, necessario exigere sensum ab iis tributum : sed aliqua concionando accommodata, quin eorum significatio divinitus declarata sit. [6] Nos tutissimum ducimus sensum a sacris scriptoribus tributum, mystice et allegorice saltem, a sancto Spiritu designatum habere, ut typus præcederet et imago rerum veritati. Sic non absque causa filius Dei dictus est populus ex Ægypto redux, quum inde verus Dei Filius rediturus foret.

Hæc summatim retulimus, nec enim Hermeneuticæ tractatum scribere in animo est.

CAPUT VII.

DE TEXTUS SCRIPTURÆ INTEGRITATE.

333. Substantialem sacrorum librorum utriusque Testamenti integritatem in tractatu *de Revelatione divina* vindicavimus, ut rerum gestarum certitudine statuta, argumenta inde desumere liceret. Id autem inquirendum jam occurrit, utrum libri hi omnino integri sint, adeo ut non tantum historia, sed textus totus idem servetur, qualis a sacris scriptoribus prodiit. Constat ex laboribus Kennicott et de Rossi, Mill, et Griesbach in levioribus rebus magnam reperiri in codicibus varietatem. Conjiciunt plures libris nonnullis, præsertim Pentateucho, aliqua adjecta, ad vetustum textum illustrandum, nominibus scilicet locorum vetustis nova suffecta, vel adnotatione ad marginem apposita, et in textum deinceps inducta : quod si admittatur, integritati textus non officiet : leves quippe sunt mutationes hujusmodi, si quæ revera sint. Quæstio autem oritur utrum textus alioquin sit integer, adeo ut nihil magni momenti vel adjectum vel sublatum sit, seu casu, seu

(1) Vide Dec. Trid. Sess. 4. de edit. et usu sacr. lib.

(2) Osee xi. 1.

(3) Matt. ii. 15.

(4) Hengstenberg, Christology, p. 328.

(5) Wiseman, Lecture x. On the Connexion beween Science and Revealed Religion.

(6) Dissertation sur les Prophéties, ch. 2, p. 12.

aude. Fuerunt inter Patres, uti jam idicavimus, qui Judæos vitiati textus icusarent, sed plerisque recentioribus nendas, quæ in Hebraicis codicibus eperiuntur, casu potius quam consilio repsisse visum est, quamvis non esint, etiam inter Rationalistas, qui os fraudis uno vel altero loco ar- uant.

334. Integrum habendum esse te- tum Hebraicum Veteris Testamenti obis plurima persuadent : ejus quippe itegritas eodem nobis commendatur estimonio quo ejus authentia; gens nim Judaica testatur libros illos umma solicitudine a majoribus suis ervatos, utpote qui divini merito ha- ebantur. Celebre est Josephi testimo- ium : « Quantum fidei et auctoritatis ostræ Scripturæ libris tribuamus, re osa satis perspicuum est. Nam tanto t tam diuturno ævi curriculo decurso, emo illis vel addere, vel adimere, el quidquam denique in eisdem im- iutare ausus est. Immo quod rata Dei ræcepta decretaque sunt pro certo xistimare, iisque adhærescere, et pro lis, si opus sit, vitam libenter pro- indere non dubitare, omnium Ju- æorum animis, statim ab ineunte tate quasi insitum et innatum est. » [1] ccedit quod ex ipsa Hebræorum in arias regiones abductione occasio iultiplicandi codices sit orta, ex quo- im collatione textus vera lectio, si ua forte occurreret discrepantia, po- iit statui : 740 annis ante Christum ibus ex Galilæa et Galaad abductæ int in Assyriam; 732 annis aliæ Israe- lici regni tribus, ad flumen Chabor terra Gosen, et in Mediæ civitates; 16 annis Daniel aliique ex Judæ regno abylonem; 595 annis Ezechiel, et ,000 cives spectatissimi ex eodem gno in Mesopotamiam, juxta flumen ibor; anno 588 et 594 Judaici regni incolæ Babylonem, plurimi quoque se in Ægyptum contulerunt; alii etiam in Arabiam felicem [2] secum procul dubio attulerunt libros sacros exilii sui so- lamen; quos nullam alicujus momenti discrepantiam exhibuisse, inde liquet, quod textus idem ab omnibus Judæis posterioribus magno consensu agnitus sit.

335. Accedit quod consueverint libri *legis*, Pentateuchus scilicet, intra se- ptennium quodlibet in cœtu legi, iisque studuerint Levitæ præsertim, cæteri etiam Israelitæ. Qui post Josue tempora surrexerunt judices populi, zelo legis flagrabant, Vatesque serie non interrupta per sæcula plurima nihil non fecerunt, ut rerum divinarum no- titia integra perseveraret. Post Baby- lonicam captivitatem minus claruit Vatum series, sed fuerunt procul dubio homines divinitus afflati, præter ma- gnam Judæorum multitudinem, qui mortem pro lege librisque sacris tuen- dis lucro duxerunt. Verosimile non est textum ullo tempore vitiari con- sulto posse, tot ejus integritati invi- gilantibus.

336. Præterea menda nulla gravioris momenti in libris Veteris Testamenti probari potest : æquum autem est li- brum quemque integrum habere, nisi indicia vitii alicujus inducti præbean- tur. Hoc eo magis de libris sacris valet, quod in locis præcipuis, quibus Christiana Religio probatur, mutatio, si qua facta fuisset, verosimiliter de- tegeretur; in quibus tamen nulla ap- paret : quæ enim a nonnullis objecta est scriptoribus, casui, potius quam consilio est tribuenda. Sic in Psalmo xviii. (apud Hebræos xix.) קוָּם pro קָלָם facili errore scriptum est, et in Psalmo xxi. (apud Hebræos xxii.) כָּאֲרִי pro כָּרוּ. Si quis autem conten- derit hunc locum consulto mutatum,

(1) L. i. contra Appion.

(2) Einleitung in die Göttlichen Bücher des Alten Bundes von Johann Jahn, 1 theil, § xii. n. 4. p. 57.

uti Eichornio videtur,[1] ut insignis de confodiendis manibus et pedibus Christi prophetia obscuraretur, non ideo totius textus omnium librorum Veteris Testamenti periclitabitur integritas.

337. Cæterum hodiernum textum Hebraicum, qui in editis libris habetur, non carere maculis agnoscunt jam eruditi.[2] Quamvis enim substantia textus servata sit, plures irrepserunt amanuensium incuria, vel casu quodam, mendæ, quas ut quis tollat, antiquissimos optimæ notæ codices consulere oportet, et Samaritanum Pentateuchum, sicut et Versiones antiquas, Septuaginta et Vulgatam præsertim, quæ utpote factæ ex exemplaribus vetustate longe superantibus codices qui extant, melioris notæ codices repræsentant.[3] Vehementer errarunt, qui textum quem in Bibliis Hebraicis repererunt, integrum, et omni numero absolutum putantes, versiones omnes ad ejus normam componendas et corrigendas clamitabant.

338. De Novo Testamento fatendum plurimas reperiri in Codicibus varietates, quæ tamen plerumque sensum non admodum afficiunt. Ex styli simplicitate, in qua Hebraismi sæpissime occurrunt, desiderata Græcæ linguæ puritate et elegantia, contigit ut nonnemo vellet quæ durius sonabant suavius enuntiare: quod aliquando levi verborum mutatione licuit. Fuerunt etiam qui in margine apponerent illustrationis causa quædam ex alio scriptore sacro desumpta, quæ deinceps errore amanuensis in textum irrepserunt. Recensiones Evangeliorum quæ tertio sæculo ab Hesychio, Luciano, Origene prodierunt, varietatibus præbuerunt nonnullam occasionem; sicut et alia scripta quæ concordiam Evangeliorum ut monstrarent, plura ex singulis desumpta conjuncta exhibuerunt. Nonnulla textui adjecta, occasione lectionum in Ecclesia, constat; verba quippe quæ introductionis causa præmissa sunt, vel terminationis instar in publica lectione adjecta, nonnumquam cum textu confundebantur.[4] Licet igitur hodiernum textum Græcum non omni carere menda exploratum sit, et criticorum opera in eo corrigendo utiliter ponatur,[5] caute tamen, et servata Ecclesiæ reverentia, liquet ex varietatibus paucas esse quæ doctrinæ summam respiciant,[6] et mendam gravem, si qua occurrerit, ex aliis testimoniis Scripturæ, vel ex antiquis versionibus ad normam exemplarium accuratiorum factis, facile satis corrigi. Equidem ex criticorum laboribus is jam derivatus est fructus, ut capitis ultimi Marci versiculi undecim, et sanguinei sudoris apud Lucam relatio extra omnem dubitationis aleam posita sint, collatis codicibus.[7]

CAPUT VIII.

DE VERSIONIBUS ANTIQUIS.

339. Omnium versionum Veteris Testamenti celeberrima et antiquissima

(1) Einleitung in das alte Test. von Johann Gottfrid Eichhorn. Vol. 1. p. 507.

(2) « There are readings in the text which are evidently wrong. » Gerard sect. iv.

(3) « To allow this authority (*to establish a reading different from that which is commonly received*) to versions, is not to prefer a copy to the original; it is only to collect from them, what was the reading in the MSS. of the original from which they were taken; and because these were more ancient and more correct than any which we now have, to prefer that reading to what is found in later and less correct transcripts. » Gerard, § ix. n. 328.

(4) Vide Hug, Einleitung in die Schriften des N. Testaments Erster Theil, Viertes Hauptstuk. p. 140. edit. 1826.

(5) Consule Hug, et Griesbach.

(6) Vide aliquas in Unitarian Miscellany, l. iii. p. 221.

(7) Vide Wiseman lecture 10th. on Science and Religion.

rito habetur quæ *Septuaginta inter-* *tum* obtinuit nomen, ex eo quod septuaginta duobus Judæis Alexan-iam arcessitis facta crederetur. Fuit m apud plerosque recepta narratio istæi nomine vulgata, qua Ptolo-æus Philadelphus a Judæorum Pon-ice hos impetrasse referebatur,[1] ii collatis consiliis egregiam inter-etationem confecerunt, aliis eam vinitus factam prædicantibus, con-rdia mira omnium, in cellis seor-n positorum. Jam vero exploratum detur quod Hieronymus subodoratus t, rem fuisse ficto ornatu auctam: Nescio quis primus auctor septua-nta cellulas Alexandriæ mendacio suo truxerit. »[2] Attamen certissimum est ræcam versionem Scripturarum, cœ-am Ptolomæo Lagi filio regnante, 8 annis ante Christum, eamque haud n postea perfectam inde infertur, iod nullum in ea ætatis recentioris dicium occurrat.[3] Judæorum seniores m aggressos esse, ut genti Hebraice m non loquenti consulerent, non est verosimile: sed quum a Josepho, iisque, partes in ea jubenda adsi-entur principi, fieri potuit ut et se eam jusserit fieri: unde orta oc-sio fabulosa quædam, ad ornatum jucunditatem, adjiciendi, quibus erpretatio commendaretur.

340. Plerique censent *Pentateuchum*, t legem, a primis illis interpretibus ditum, cæteros libros deinceps ab s, nam exhibent diversorum au-rum vestigia, voces quippe singu-um propriæ, stylusque eos distin-nt. Eos autem omnes vel Alexan-e, vel in Ægypto versatos, ex ibus Ægyptiacis immixtis infertur. Hebraicis autem codicibus, non autem ex Samaritanis, versionem fa-ctam plerique eruditiores censent, Philone testante eam ex Chaldaico textu factam, qua ratione vocari con-suevit id temporis Hebraicus, ex quo Hebræi Babylone degerant. Quod igitur sæpius accedat Septuaginta versio ad Samaritanum Pentateuchum, ex codicis Hebraici antiquioris cum Samaritano concordia majori contigisse censetur.

341. Pentateuchi interpretes majori præstant laude: « quos (*libros*) nos quoque, » inquit Hieronymus, « plus-quam cæteros profitemur consonare cum Hebraicis. »[4] His accedit Prover-biorum interpres. Judicum, Ruth, Samuelis, et Regum libri uni tribuun-tur. Jeremias inter Vates meliorem interpretem nactus dicitur, Amos, et Ezechiel, proxime laudandum. Male autem cessit Isaiæ et Psalmistæ. Da-nielis versio a Theodotione mutuata locum Septuaginta obtinuit, « recto judicio » Ecclesiarum, juxta Hierony-mum.[5] Ecclesiastes ad verbum versus est: Job haud fideliter redditus. Hæc ex Jahn desumpsimus,[6] cujus tamen criticam aliquando temeritate haud vacare adnotandum duximus.

342. Quod ad auctoritatem Septua-ginta versionis maxime facit, eam ab Apostolis Ecclesiis traditam constat, nec enim alius fere codex per priora tria sæcula in usu erat, eamque Apo-stoli, citando testimonia veteris Testa-menti, secuti sunt, uti iis collatis videre est.[7] Nil igitur mirum Patres vetustissimos de ea summa cum vene-ratione locutos, adeo ut Hieronymus, plerumque ei iniquior, nonnumquam communi sententiæ cedens, interpretes illos « Spiritu sancto plenos » prædi-caret.[8] Plurima passa est versio ama-

Vide Josephum l. xii. Antiq. c. ii.
Præf. in Pentateuch.
Jahn, Einleitung alles Bundes, § xxxiv.
Præf. ad quæst. in Gen.
Præf. in Danielem.
(6) Einleitung altes Bundes, § xxxvi.
(7) Jahn, Einleitung § xxxvii. Horne vol. II. p. 1. ch. v. sect. i. § 2. p. 17?.
(8) Præf. II. Par.

nuensium culpa, attamen magni facienda est, et criticorum judicio in plurimis textu hodierno Hebraico accuratior est. [1]

343. Origenes Septuaginta versionem una cum textu Hebraico, litteris utriusque linguæ expresso, et versionibus Græcis Aquilæ, Symmachi, et Theodotionis, sex columnis exhibuit, quibus duas alias versiones, nullo nomine insignitas, deinceps adjecit, Hexapla, et Octopla opus vocans, 50 voluminibus constans. Tres recensiones invaluerunt, sæculo quarto, et deinceps : « Alexandria et Ægyptus in Septuaginta suis Hesychium laudant auctorem. Constantinopolis usque Antiochiam Luciani martyris exemplaria probat. Mediæ inter has provinciæ Palæstinos codices legunt, quos ab Origene elaboratos, Eusebius et Pamphilius vulgaverunt, totusque orbis hac inter se trifaria varietate compugnat. » [2]

344. Plurimum inservit Septuaginta versio ad Novum Testamentum intelligendum : ea enim Græce scribendi ratio est adhibita a scriptoribus sacris quæ a vetustis interpretibus, a Græcorum plerorumque scriptorum longe distans : Hebraica quippe idiomata et phrases Græcis vocabulis enuntiarunt.

345. *Aquila*, quem Judæum fuisse ex Irenæo colligitur, inter annum 90 et 130 a Christo nato, Scripturas Græce reddidit obscurius quandoque, quia pressius, quin propter odium Christi aliquid mutaverit, judice Hieronymo, [3] quamvis forsan non totam vim verborum ubique agnoverit.

346. *Theodotion*, Ephesius, qui « incredulus fuit, licet eum quidam dicant Ebionitam, qui altero genere Judæus erat, » [4] medio sæculo secundo Scripturas veteres Græce reddidit. De eo scribit Hieronymus : « Simplicitate sermonis a 70 interpretibus non discordat. » [5]

347. *Symmachus*, Ebionita, sub finem secundi sæculi scripsisse censetur. « Non verbum e verbo, ut Aquila, sed sensum ex sensu transtulit. »

Pleræque hæ versiones, præter Septuaginta, sensim sine sensu neglectæ pene perierunt ; sed doctorum hominum industria effectum est, ut magna ex parte reviviscerent, fragmentis undequaque conquisitis, inter patrum opera, et Hexaplorum codices antiquissimos. [6]

348. *Samaritana* versio, eo scilicet idiomate quod ex Hebraico et Syro conflatum est, ante octavum sæculum facta noscitur, quum inde invaluerit lingua Arabica ; nec tamen quo tempore vel auctore constat In re critica non magni est pretii.

349. *Thargum* תַּרְגּוּם paraphrasis Chaldaica audit. Celeberrima est ea quæ ab Onkelo filio Calonymi in Pentateuchum habetur, sæculo secundo facta, uti censet Jahn. *Thargum Jonathan filii Ozielis*, quod audit, a diversis auctoribus sæculi secundi et tertii prodiit, eodem judice. Cætera Thargum nuncupata, non admodum valent.

350. *Syra* versio פשיטא *simplex* dicta, ut a paraphrasibus distingueretur, antiqua est, quum ea, tamquam ubique apud Syros excepta, usus sit S. Ephrem, sæculo quarto ad finem vergente. Ex Hebraico textu facta videtur a pluribus, temporis quodam intervallo, forsan a Judæis, a Christianis ad exemplum Septuaginta emendata. [7]

(1) « Many of the readings which it points out, are still found in the oldest and best MSS. » Gérard 243.

(2) Hieronym. Præf. I. Par.

(3) Ep. 24 ad Marcellam.

(4) Hieronym. Præf. in Daniel.

(5) Præf. in Ps.

(6) Vide apud Jahn, Einleitung § 39. et seq.

(7) Hug, Einleitung Neues Test. 8. h. n. 66.

ei criticæ utilissima judicatur, quum præsentet codicem primi forsan sæculi. Dantur Syriacæ versiones ex Septuaginta factæ, quarum una *Hexaplorum* notas exhibet, quæ ad septimum sæculum a nonnemine refertur. *Philoxeniana*, Philoxeno Episcopo Hierapolitano jubente, facta est sæculo sexto ineunte; et *Figurata*, seu Paraphrastica אלצור sæculo tertio aut quarto facta habetur. Ex his nullus rei criticæ fructus sperandus est.

351. *Arabica* versio, vel paraphrasis Pentateuchi et Isaiæ habetur, auctore, ut plerumque existimatur, R. Saadia Fajumensi, qui Judaicæ scholæ Babylonæ præerat ante medium sæculum decimum. Alia habetur, Africano Judæo sæculi decimi tertii auctore, qui textui Hebraico inhæsit. Habetur etiam Pentateuchi, Psalmorum, et Danielis versio Arabica, decimo septimo sæculo facta. Aliæ ex Syriaca versione censentur, ex quibus est versio Jobi libri in Polyglottis Parisiensibus et Londinensibus.

352. *Persicæ*, quæ in Londinensibus Polyglottis datur, versio, idiomate recentiori est facta.

353. *Coptica* lingua, in inferiori Ægypto usurpata, versiones habuit saltem quorumdam librorum Scripturæ, ante Sarracenorum irruptionem. Pentateuchus et Psalterium juxta Alexandrinam versionem edita sunt; et caput Danielis lingua Memphitica seu Sahidica in superiori Ægypto usitata.

354. *Æthiopicæ* versionis quæ habetur in Musæo Britannico, aliquæ partes typo impressæ sunt Romæ, et alibi. Juxta Septuaginta exemplar facta est.

355. *Armena* versio ex Græca est facta quinto ineunte sæculo; decimo septimo typis impressa, ad Latina exemplaria magis accessit.

356. *Sclavonica* versio ex Græca sæculo nono facta est, Cyrillo Thessalonicensi et Methodio gentem Sclavonum ad fidem perducentibus.

CAPUT IX.

DE VERSIONE LATINA VULGATA.

357. « Qui Scripturam ex Hebræa lingua in Græcam verterunt, numerari possunt, Latini vero nullo modo; ut enim cuiquam primis fidei temporibus in manus venit codex Græcus, et aliquantulum facultatis sibi utriusque linguæ habere videbatur, ausus est interpretari. » Ita Augustinus. [1] « In ipsis autem interpretationibus Itala cæteris præfertur; nam est verborum tenacior cum perspicuitate sententiæ. » [2] Anno 383 Psalterii juxta septuaginta interpretes emendationem cursim fecit Hieronymus, qui deinceps ex Hebraico textu integram totius fere Scripturæ aggressus est versionem. Habuit tamen rationem receptæ versionis, ad quam, quoad licuit, accessit. Baruch, Sapientia, Ecclesiasticus, Machabæorum libri ab ipso redditi non sunt: qui idcirco ex Veteri Vulgata desumpti sunt. In ipsam Hieronymianam versionem plura ex ea irrepserunt. Utraque translatione Sedes Apostolica utebatur Gregorii M. temporibus, [3] sed Hieronymiana deinceps invaluit. Ad tempora usque Concilii Tridentini permansit usu Ecclesiæ comprobata ejus auctoritas, quam contra Novatores, omnia moventes, statuerunt Patres, hanc ipsam consuetudinem appellantes:

(1) L. ii. de doct. Christ. c. ii.

(2) Ibid. c. xiv. Itala forsan nuncupata est recensio quædam versionis, quam in Africa primum prodiisse inferunt recentiores eruditi ex durioribus ejus vocibus quæ Latinum hominem vix produnt. Constat insuper eam apud scriptores Africanos præsertim valuisse a Tertulliani, qui ea utitur, tempore.

(3) Præf. in Mor. Job.

« pro authentica habeatur, et nemo illam rejicere quovis prætextu audeat, vel præsumat. »

358. Quanta autem sapientia illud statutum sit unusquisque videt; quum enim graves exardescerent controversiæ, si novam cudendam esse versionem jussissent Patres, non omni partium studio immunes videri possent; sed sancita illa quæ per tot sæcula sua præstantia obtinuerat, nulli hujusmodi suspicioni dederunt locum : e contra fiduciam suæ causæ, certamque persuasionem dogmata quæ profitebantur antiqua esse, et illi quæ agnita est vetustis temporibus Scripturarum versioni consona ostenderunt. Eos igitur hac ex parte vindicat ipse Georgius Campbell, iis cæteroquin iniquior. [1]

359. Decretum hoc verbis admodum cautis conditum est, adeo ut, textu primario in medium haud adducto, Vulgata ex omnibus Latinis editionibus sacrorum librorum *authentica* declararetur. Authentia in lege usurpatur de documento quod facit in tribunali fidem; quapropter non licet in judiciis vel concertationibus de fide Vulgatam rejicere, quum sensum fidei consonum ubique exhibeat. [2] Id autem decernere opus fuit ne libri sacri per tot sæcula in Ecclesia lecti statim e manibus eriperentur, Novatoribus interpretationem fidelem esse negantibus. Mendas autem nullas in Vulgata versione contineri non affirmarunt Patres, neque enim authentia eas prorsus excludit; sed editionem emendatissime fieri jusserunt. Prodiit anno 1590, Sixto V. curante; sed quum errores plures, leves licet plerumque, statim detecti fuissent, fuit revocata ipso anno, Gregorio XIV. ad Sedem evecto. Anno 1592 alia editio, Clementis VIII. sanctione munita, lucem aspexit. Plurimum triumphum egerunt scriptores protestantici de mendis in Sixtina detectis, Bullæ forma consueta abusi. Cæterum norunt periti verba illa tantum ferre, ut editio authentica haberetur, nullo privati cujuscumque ausu temeranda, vel rejicienda, quin ab omni leviori menda immunis prædicetur. Ex ipsa rei de qua agitur natura verborum vis pendet, ideoque in edenda Scripturarum versione frustra ponitur fidei summa.

360. Re quidem vera non desunt docti homines, fidei studio insignes, qui censent mendas leviores etiamnum in editione Clementina reperiri, quas tamen tollere publicæ est auctoritatis, ne, singulis illis tributa facultate, desideraretur codex authenticus, quem omnes in fidei judiciis appellare possent. Id autem pro explorato habendum est, substantiam sacri textus fideliter et optime exhiberi, quod et fassi sunt insignes scriptores protestantici. Hugo Grotius testatur se « vulgatum interpretem semper plurimi fecisse, non modo quod nulla dogmata insalubria continet, sed etiam quod multum habet in se eruditionis. » [3] Michaelis judicio, « præiverat Vulgata versionum una omnium præstantissima. » [4] Augustus Dathe, Hebraicarum litterarum in Lipsiensi Academia professor, dicit : « Versionem vulgatam inter eas, quæ ex antiquitate supersunt, haud infimum locum occupare. » [5] Joannes Augustus Starckius æquitatem Tridentini decreti probat, utpote ad unitatem Ecclesiæ valde salutarem, ne versionum varietate confundantur imbecilliorum ani-

(1) « If instead of this measure that Council had ordered a translation to be made by men nominated by them, in opposition to those published by the Protestants, the case would have been very different. » Campbell Diss. x. p. 353. *translation of four gospels.*

(2) Vide Bellarminum l. II. c. xi. De Verbo Dei.

(3) Præf. Annot. in V. Test.

(4) In suppl. Lex. Heb. p. 3. p. 992.

(5) De difficultate rei criticæ in V. T. caute dijudicanda 4. Lips. 1762. §. 9. p. 23.

[1] Critici etiam Angli in eum convene-
tconsensum, Joaune Bois præeunte.[2]
61. Queruntur Protestantes Vulga-
ı Hebraico textui non semper re-
ndere: constat quidem in Psalterio
n ad Græcam Septuaginta versionem
gis accedere : sed quum hæc versio
ıus fere sæculis ante Christum na-
ı sit facta, et a Christo et Apostolis
ıibita, nulla eo ex capite potest no-
moveri difficultas. Profecto nullus
extat codex Hebraicus tantam anti-
tatem præsefert, et fieri potest ut
ɔtuaginta versio antiquam et veram
tionem exhibeat nonnullis in locis
quibus menda deinceps in textum
epsit : idcirco versiones antiquas in-
vire posse textui restituendo agno-
ınt critici. Profecto in celebri illo
ılmi loco quem jam notavimus :
'oderunt manus meas et pedes
os : » [3] Septuaginta et Vulgata ve-
n lectionem exhibent; כארי pro
' in textum inducto. Sic : « In
ınem terram exivit sonus eorum » [4]
φθόγγος αὐτῶν, Paulo ipso Septuaginta sequente, [5] quum casu quodam קום linea eorum pro קלם scriptum sit. Jam autem criticorum laboribus res est explorata Vulgatæ et Septuaginta lectionem textui, prout nunc se habet, sæpius esse præferendam.

362. Exprobrant nobis Vulgatam versionem fideliter textum non exhibere Gen. iii. 15. « Ipsa conteret caput tuum : » quum masculini generis pronomen et verbi forma masculina in textu occurrat. Cæterum id imprimis animadvertendum hanc aliasve varietates non fuisse recentius inductas, sed ab antiquissimis derivatas codicibus, adeo ut si menda constaret, fraudis omnis suspicio absit. Profecto Ambrosius ita legit : « Ipsa tibi servabit caput. » [6] Reperitur etiam pronomen fœmininum in codicibus duobus inter eos quos recensuit Kennicot : [7] varietas autem facile contigit, ea enim antiquitatis nota in Genesi occurrit, quod « הוא de maribus æque ac fœminis » usurpatur, uti animadvertit Rosenmüller [8] et pronomen fœmininum

l) Davidis aliorumque Poet. Heb. carm. l. v.
. i. p. 279, et 308.
2) « The Vulgate, in its present state, being a
ılure of the old Italic version, and that of
ome, points out the state of the original text,
tly in the first, and partly in the fourth cen-
y; and it gives great authority to those rea-
gs which it clearly indicates; and contains
eral which are preferable to the present rea-
gs, and supported by some of the best and
est MSS. * * It is in general, skilful and
ıhful, and often gives the sense of Scripture
ter than more modern versions. » Gerard,
ıtitutes of Biblical Criticism, §. iv. n. 269, 270.
: It is allowed to be in general a faithful trans-
ion, and sometimes exhibits the sense of
ripture with greater accuracy than the more
dern versions. * * The Latin Vulgate preser-
many true readings, where the modern He-
ew copies are corrupted. » Horne Introd. vol. ii.
1. ch. v. §. i. p. 281, 282.
ı It ought to weigh with us, that even the la-
it part of this translation was made about
irteen hundred years ago. * * * There are
o things in this circumstance, which ought to
commend the work in question to the attentive examination of the critic. First, that having been made from manuscripts older than most, perhaps than any now extant, it serves in some degree to supply the place of those manuscripts, and furnish us with the probable means of discovering what the readings were which Jerome found in the copies which he so carefully collated. Another occasion is, that being finished long before those controversies arose which are the foundation of most of the sects now subsisting, we may rest assured, that in regard to these, there will be no bias from party zeal to either side of the question. » The four Gospels translated by George Campbell, D. D. Dissert. x. p. 334. American edit.
« The Vulgate may reasonably be pronounced, upon the whole, a good and faithful version. » Ibid. p. 358. Vide etiam Kitto, Biblical Cyclopedia, v. Vulgate.

(3) Ps. xxi. 18.
(4) Ps. xviii. 5.
(5) Rom. x. 18.
(6) L. de fuga Sæculi, c. vii.
(7) Vide 227, 329 Kenn.
(8) Prol. in Pentateuch, p. 13. ed. Lipsiæ 1828. Vide et Eichhorn Einleitung Altes Test. vol. iii. § 425. p. 187.

sæpius scribi consuevit iisdem litteris, nullo discrimine ante punctorum inventionem. [1] Sæpius etiam verbum masculinæ formæ cum nominibus fœminini generis conjungitur. [2] Cæterum non negamus alteram lectionem præferendam, quam tamen adoptare religioni duxerunt Vulgatæ correctores, altera jam per tot sæcula accepta, quæ casu primum inducta videtur. [3]

363. Alius aliquando objicitur locus quo particula causalis pro conjunctione ponitur, sensum quodammodo afficiens : « At vero Melchisedech rex Salem proferens panem et vinum, erat *enim* Sacerdos Dei Altissimi. » Gen. xiv. 18. Cæterum ille conjunctionis usus ad causam significandam est Hebræis familiaris : « En morieris propter mulierem quam tulisti, habet *enim* virum. » [4] « Experimento didici, *quia* benedixerit mihi Deus propter te, » [5] scilicet iis locis reperitur. Sicut igitur eadem vis objecto loco veteri interpreti inesse visa est, culpandi non sumus qui ejus versionem retinemus.

364. Ecclesiastis c. ix. 1. textus habet : אין יודע האדם הכל לפניהם גם אהבה גם שנאה quod in Vulgata redditur : « Nescit homo utrum amore an odio dignus sit, sed omnia in futurum servantur incerta : » quum ad litteram sit : « sive amorem sive odium nesciens homo, omne coram eis. » Liquet autem veterem interpretem sensum fideliter feliciterque expressisse ; nec est cur obscuriorem recentiorum versionem præferamus.

365. Psalmus lxvii., apud Hebræos lxviii., a Vulgato Interprete ambagibus inexplicabilibus involutus dicitur : sed et textus Hebraicus magnas patitur difficultates, quæ vix nisi conjiciendo expediuntur. Religioni autem duxit Ecclesia aliquid immutare vel adjicere, etiam claritatis causa, et ideo quædam obscura reliquit, diligentiori studio elucidanda.

366. Ex Novo Testamento id præcipue objicitur : « Fide Jacob, moriens, singulos filiorum Joseph benedixit : et adoravit fastigium virgæ ejus : » [6] sed præpositionem casu omissam censet Campbell, ita ut legendum sit « ad fastigium, » juxta textum Græcum : ἐπι το ακρον της ραβδȣ αυτȣ. Nobis recepta lectio arridet, utpote indoli linguæ Latinæ consona, et eumdem præseferens sensum : nec enim verba Græca significant eum virga sua innixum, secus esset ἐπι τȣ ακρȣ της ραβδȣ ἑαυτȣ ; sed ad virgam se venerabundum convertisse, sicut Esther narratur tetigisse, vel osculata fuisse summitatem virgæ Assueri, in obsequii signum. [7] Videtur Jacob ea occasione adimplesse quod Josepho in somnio ostensum fuerat de se a patre colendo : præstitit illi scilicet obsequium, tamquam principi, simul fide contemplans sceptrum Christi, cujus Josephus typus erat insignis. Merito idcirco Apostolus eximium fidei exemplum in re quæ per se levis videbatur miratus est. Præclare id ostendit Chrysostomus. [8] Tholuck hanc explicationem vindicat.

CAPUT X.

DE VERSIONIBUS VERNACULIS.

§ I. *De versionum merito.*

367. Fide per orbem propagata, Scripturæ in varias linguas versæ sunt, occasione opportuna oblata : quamvis enim absque Scripturis Gentes ad fidem perductæ plerumque sint, iis tamen nutriebatur pietas. Hinc, referente

(1) v. 12. הוא נתנה־לי ipsa dedit mihi.

(2) Ruth i. 8. Esther i. 20.

(3) Pulchre textum exponit Newman, *Essay on development.*

(4) Gen. xx. 3. (5) Ibid. xxx. 27.

(6) Hebr. xi. 22.

(7) Esther v. 2.

(8) In locum.

Horneo, anno 706 Adhelmus, primus Episcopus Sarisburiensis, Psalterium Saxonice reddidit, eoque hortante, Egbertus, Episcopus Lindisfarnensis, quatuor Evangelia eodem idiomate dedit. Beda ante annum 735, quo e vivis discessit, integra Biblia in idem vertisse dicitur, quod tamen non probatur. Alfredus rex Psalterii versionem aggressus est, et inchoatam reliquit anno 900; Elfricus Archiepiscopus Cantuariensis anno 995, Pentateuchum, Josuen, Job, Judices, Ruth, partem librorum Regum, Esther et Machabæos reddidit Post Normannorum irruptionem, sæculo undecimo, lingua Anglica ex admixtione Normannicæ et Saxonicæ linguarum orta est, cujus initium sæculo duodecimo medio ponitur. Ante ann. 1290 versio Anglica Scripturarum jam facta noscitur : aliam confecit sæculo sequenti Joannes de Trevisa Post schisma Anglicanum Novum Testamentum anno 1582 Anglice prodiit Rhemis, curis Gulielmi Allen aliorumque; totaque Biblia Duaci anno 1609, 1610. Ea curis Episcopi Challoner an. 1750, pluribus ad recentiorem stylum redactis, iterum edita sunt, quibus adhuc utimur : sed typographorum arbitrio plurimæ inductæ sunt varietates in recentioribus editionibus.

368. In plerisque gentibus Catholicis ante Lutheri turbas Biblia lingua vernacula edita sunt. Jacobus a Voragine, ex ordine S. Dominici, Archiepiscopus Genuensis, qui anno 1290 floruit, « utriusque instrumenti volumina divina, primus omnium in Italicam linguam, summa fide ac diligentia transfudit. » [1] Nicolai Malermi, Camaldulensis, anno 1471, Venetiis et Romæ Italica versio prodiit, quæ ante annum 1525 terdecies lucem aspexit. Germanica versio anno 1466 typis prodiit, quæ sexdecim vicibus edita est ante Lutheranam versionem anno 1534. Bohemica versio extitit tempore Huss, itaque est Pragæ anno 1488, Cutnæ anno 1498, Venetiis anno 1506, et 1511. [2]

369. Illam difficultatem vernaculis versionibus adhærere, quod linguæ sæpius mutentur, quisque animadvertat oportet, adeo ut progrediente tempore phrases ridiculæ fiant, vel haud amplius intelligantur, uti fuse ostendit Alexander Campbell in præfatione novæ versioni Novi Testamenti : [3] inde enim fit ut mutentur, haud absque quadam populi offensione. Gravius autem incommodum, non sine divini verbi injuria, contingit, quoties quisque suo veluti arbitrio novas cudere versiones velit, absque Præsulum Ecclesiæ auctoritate, et ita ipsa divina eloquia incerta reddere. Manifesta vero impietas est, si quis suæ studens sententiæ vel sectæ, textum reddere ag-

(1) Sextus Sen. Bibl. S. t. I. p. 397.

(2) Versions of the Scripture, Dublin Review, Vol. I. July, 1836. « In the eighth and ninth centuries when the Vulgate had ceased to be generally intelligible, there is no reason to suspect any intention in the church to deprive the laity of the Scriptures. Translations were freely made into the vernacular languages, and perhaps read in churches, although the acts of Saints were generally deemed more instructive. Louis the Debonair is said to have caused a German version of the New Testament to be made. Otfrid, in the same century, rendered the gospels, or rather abridged them into German verse. This work is still extant, and is in several respects an object of curiosity. In the eleventh or twelfth century we find translations of the Psalms, Job, and the Macchabees into French. » *Hallam, Middle Ages* ch. ix.

(3) « A living language is continually changing. Like the fashions and customs in apparel, words and phrases at one time current and fashionable, in the lapse of time become awkward and obsolete. * * * This constant mutation in a living language will probably render new translations, or corrections of old translations, necessary every two or three hundred years. » General Preface to New Testament, translated by George Campbell, James Macknight, and Philip Doddridge, Doctors of the Church of Scotland. Præfatio videtur ab Alexandro Campbell scripta, qui in Virginia et per fœderatas provincias fama notus est. Consule tamen Diss. XI. Georgii Campbell, part II. p. 123 et seq.

grediatur ea ratione qua possit facilius ad placita hujusmodi tuenda deflecti. Vix contingere posse fatetur prælaudatus auctor, ut quis a studiis partium inveniatur liber; quod si unus alterve egregius vir intra sæculi spatium oriatur omnibus numeris absolutus, poterit opus aggredi, quod inter multas versiones sua veluti præstantia sese commendabit, tandem aliquando obtenturum! Constat Lutherum, Bezam, pluresque alios inter Reformatores consulto sacrum textum ad sua placita traduxisse interpretatione perversa: quod Bezæ præsertim exprobrat Georgius Campbell. Interpretes Anglicanos, quorum opera usus est Jacobus rex, studiis partium actos, verba haud accurate reddidisse etiam queritur: quapropter mirum nemini esse debet Catholicos versionem illam rejicere et reprobare. Quædam autem dare juvat specimina:

370. Πρεσβυτέρος ubique redditur *Elder*, contra optimam interpretandi regulam: munerum enim nomina negligi non debent, ut vocis etymologia attendatur. [1] Sic etiam Επισκοπος *Overseer* plerumque redditur, quamvis muneris sit vocabulum, ad plerasque linguas translatum. Latini quidem *Presbyterum*, *Episcopum*, Itali *Prete*, *Vescovo*, Galli *Prêtre*, *Evêque*, Germani *Priester*, *Bishof*, Hispani *Presbitero*, *Obispo*, Angli *Priest*, *Bishop*, inde sumpserunt.

371. Mat. xix. 2. Ου παντες χωρέυσι τον λόγον τοῦτον. Male redditur: « All men cannot receive this saying, » ut insinuetur continentiam esse quibusdam impossibilem.

372. I. Cor. vii. 9. εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεύονται, γαμησάτωσαν. Perperam etiam eumdem ob finem: « but if they cannot contain, let them marry. »

373. I. Cor. ix. 5. Μη οὐκ εχομεν ἐξουσιαν ἀδελφην γυναικα περιαγειν. Male redditur: « have we not power to lead about a sister, a wife? » quum significet mulierem sororem seu simpliciter sororem; Græci quippe utrumque nomen pro unico usurpant. Profecto si Apostolus de uxore circumducenda loqueretur, eam sororis nomine appellare non erat opus Adeo curæ erat novatoribus Apostolis dare uxores, ut Bezam [2] non puduerit eum locum Act. i. 14. σὺν γυναιξι, reddere « cum uxoribus eorum, » quod Campbell merito reprobat.

374. I. Cor. xi. 27. ωστε ὃς ἂν εσθίῃ τὸν ἄρτον ἢ πίνῃ το ποτὴριον. Male vertunt *and* drink.

375. Εκκλησια aliquando reddita est *Congregation*, deinceps *Church*, iterum proponitur a Campbell *congregation*; et sic variatur, cum doctrinæ varietate et incertitudine: quum oportuisset retinere vocabula ab ipsis primordiis Religionis Christianæ derivata, et usu sacrata. *Ecclesia* apud Latinos, *Chiesa* apud Italos, *Eglise* apud Gallos, *Iglesia* apud Hispanos, *Eagluis* apud Hibernos. Germani autem, Scoti, Anglique alia forma ejusdem vocis usi sunt, quæ ad domum in qua conveniebant fideles, et ad cœtum et tribunal sacrum designandum, usurpabatur το κυριακυ

(1) Qui voces *President*, *Governor*, *Mayor*, in alias linguas verteret, muniis cuilibet adsignatis haud distinctis, non veram earum notionem daret, licet vocum ipsarum vim forsan exhiberet.

(2) « We know that Peter had once a wife, as we learn from the Gospel that his wife's mother was cured by Jesus of a fever, Matt. viii. 14. 15, But whether she was living at the time referred to in the Acts, or whether any more of the Apostles were married, or whether their wives were disciples, we know not. Now this falsification, though in a little matter, is strongly characteristic of that interpreter. » George Campbell, Diss. x. part. iv. p. 378. Adeo quidem levis momenti videtur Apostolis uxores adsignare *suo mendacio*, ut verbo Hieronymiano semel de corruptore sacri textus utar.

ominicum templum, kirche, kirk, urch, levi quadam variatione vo- itur.

376. Alia corruptionis exempla ex za desumpta, quæ imitati sunt An- icani, dat Georgius Campbell. Matt. 21. 27. 23 : ἠκούσατε ὅτι ἐῤῥέθη τοῖς χαίοις : « You have heard that it was id by them of old time. » Hoc con- a omnium versionum et codicum au- oritatem, et ipsam linguarum indo- m ita redditum, ne traditioni fave- tur, agnoscit. [1]

377. Heb. x. 33 : Ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ται· καὶ ἐὰν ὑποστείληται οὐκ εὐδοκεῖ ἡ ψυχὴ υ ἐν αὐτῷ. « Now, the just shall live by ith : but if *any man* draw back, my ul shall have no pleasure in him. » e voces Italicis quidem litteris, veluti plicationis necessariæ causa, Anglicæ rsioni insertæ, sensum plane per- rtunt, quum Apostoli verba de *justo* l *quemlibet* transferant, ne error de stitia inamissibili everteretur. Merito itur de ea proferri potest censura am ipse Pearson in Bezam hac casione protulit : « Illa verba a Theo- ro Beza haud bona fide sunt trans- la. » [2]

§. II. *De lectione Scripturarum.*

78. De lectione Scripturæ id tenendum t, Ecclesiam eam numquam vetuisse,[3] am Patres e contra summopere com- endarunt, adeo ut Chrysostomus rsæpe fideles hortetur, ut, spectacu- neglectis, sacrorum librorum le- ioni dent operam ; [4] et S. Hierony- us matronæ piæ studium illud vehe- entius commendet. Sacerdotibus id muneris est præcipui ; quod ne negli- gerent, sapienter instituit Ecclesia ut inter preces quotidianas, et in Sacrifi- cio celebrando, lectiones ex Scriptura desumptas recitarent. Equidem quin- quaginta supra centum editiones Bi- bliorum, quæ integræ, bonæ notæ probatæque fidei visæ sunt, ab anno 1462, in quo vetustior Moguntiæ pro- diit, ad annum 1522, quo versionem Novi Testamenti Lutherus emisit, enu- merat Lelong. [5] Vitiatas quidem ver- siones a fidelium manibus procul esse jubet; nec enim convenit eas tamquam Dei verbum venditari, quod justissime et sanctissime sancitum agnoscet qui corruptiones perpenderit. Post turbas Lutheri, indoctis et instabilibus Scri- pturas in sui perniciem detorquenti- bus, a Sacra Congregatione quæ Indi- cis vocatur, vetitum est, ne quis ver- siones vernaculas legeret, absque Ecclesiastici Superioris venia, quæ Parochi testimonio de pietate et aliis animi dotibus prævio dabatur : sed ea disciplina non ubique obtinuit ; jamque satis habetur ut versio sit pro- bata, et Patrum et Catholicorum alio- rum scriptorum commentationibus il- lustrata.

379. Cæterum nemo ignorat ex Scri- pturis temere lectis plurima sequi mala, ad quæ præcavenda fides præcedere debet, prout ex Pauli ad Timotheum verbis colligitur, humilis animi sensus numquam abesse, et affectus ad Deum dirigi ut mirabilia de lege sua revelare dignetur, nosque sanctorum scientiam doceat. Jure igitur optimo Patres mo- nuerunt fideles qua ratione Scripturas

(1) In contradiction to all the versions which d preceded, oriental and occidental, and in position to the uniform idiom of the sacred iters. » Diss. x. p. 376.

(2) « Præf. Parænetica, » laudata a Campbell, s. x. « This is one of the many passages in ich this interpreter has judged that the sacred nmen, having expressed themselves incau- usly, and given a handle to the patrons of erroneous tenets, stood in need of him more as a corrector than as a translator. » Ib. p. 348.

(3) Tolosanum Concilium an. 1229 Albigensibus ut occurreret, qui pessime divinis eloquiis abute- bantur, vetuit vulgares versiones : sed decretum illud *locale* fuit, abusui tollendo accommoda- tum.

(4) Hom. iii. de Lazaro.

(5) Bibliotheca Sacra Præf. p. x.

inoffenso, uti dicitur, pede, percurrere possent.

380. Tertullianus : « Fides tua te salvum fecit, non exercitatio Scripturarum : fides in regula posita est : habes legem et salutem de observatione legis. Exercitatio autem in curiositate consistit, habens gloriam solam de peritiæ studio. Cedat curiositas fidei. » [1]

381. Origenes : « Sunt plurima in Scripturis, quæ apertius et simplicius dicta sunt, quam ut parvi sensus ædificent auditorem. » [2]

382. S. Basilius : « Crebram lectitationem novi præsertim Testamenti ne levi ex causa transmiseris, quod ex veteris lectione identidem nec pauci noxam contraxerunt; non quia Scripturæ illæ ulla ex parte noxiæ sunt, quando id contigit per infirmam eorum, qui noxam contrahunt, mentem : panis enim suapte natura comparatus est nutriendo corpori, tametsi noxam afferat infirmo. » [3]

383. S. Gregorius Nazianzenus : « Legem profecto apud nos constitutam esse oportebat, quæ juberet ut quemadmodum olim apud sapientes Hebræos a quibusdam sacræ Scripturæ libris juvenes arcebantur, utpote tenerioribus adhuc minimeque firmis animis haudquaquam profuturis. » [4]

384. S. Ambrosius de diabolo Scripturas citante disserens, ait : « Disce hic quoque quia satanas transfigurat se velut Angelum lucis, et de Scripturis ipsis divinis sæpe laqueum fidelibus parat. Sic hæreticos facit : sic eviscerat fidem : sic jura pietatis impugnat. » [5]

385. S. Augustinus : « Sed et in multis et multiplicibus obscuritatibus et ambiguitatibus decipiuntur. qui temere legunt, aliud pro alio sentientes. » [6]

386. S. Hieronymus : « Quod medicorum est, promittunt medici : tractant fabrilia fabri. Sola Scripturarum ars est quam sibi passim omnes vendicant. Scribimus indocti doctique poemata passim. Hanc garrula anus, hanc delirus senex, hanc sophista verbosus, hanc universi præsumunt, lacerant, docent antequam discant. Alii, adducto supercilio, grandia verba trutinantes, inter mulierculas de sacris litteris philosophantur. Alii discunt, proh pudor ! a fœminis quod viros doceant : et ne parum hoc sit, quadam facilitate verborum, immo audacia edisserunt aliis quod ipsi non intelligunt. » [7]

387. Disciplinam Hebræorum hac in re explicat Hieronymus Ezechielis versionem aggressurus : « Aggrediar Ezechiel prophetam, cujus difficultatem Hebræorum probat traditio. Nam nisi quis apud eos ætatem sacerdotalis ministerii, id est, tricesimum annum expleverit, nec principia Geneseos, nec Canticum Canticorum, nec hujus voluminis exordium et finem legere permittitur : ut ad perfectam scientiam et mysticos intellectus plenum humanæ naturæ tempus accedat. » [8]

388. Furor igitur ille spargendi Biblia tamquam aptissima subsidia ad fidem integram formandam, moresque dirigendos, qui recenti ætate nonnullos invasit, plane insanus est : quis enim sibi persuadebit Christum non jussurum ut doctrina ejus statim scripto mandaretur, et multiplicatis exemplis per orbem diffunderetur, si revera idonea esset ratio eam propagandi ? quis credere potest eum longe maximam ipsorum fidelium multitudinem per quatuordecim sæcula absque hoc subsidio relicturum, ob paucitatem et

(1) L. de Præscr. c. xii.
(2) Hom. xxvii. in Num.
(3) Ep. 1. ad Chilon.
(4) Orat. xxvi.
(5) L. iv. in Lucam.
(6) L. ii. de doct. Christ. c. 6.
(7) Ep. 103. ad Paulinum.
(8) Præf. in Ezech. ad Eustochium.

pretium exemplarium, arte imprimendi adhuc non detecta? Quis existimabit infideles, præjudiciis et erroribus imbutos, ad fidem facile traducendos sola Scripturarum lectione? Profecto liquet ipsos Christicolas, qui legunt Scripturas absque prævia instructione et magna animi humilitate, huc illuc, opinando, circumduci, et in turpes errores facile inde labi.

389. Si in apparentibus contradictionibus Scripturarum inter se conciliandis eruditissimorum hominum ingenia etiam præstantia summopere exerceantur, valebitne rudis plane ac ignarus quisque eas enodare? Si de sensu Scripturarum circa ipsa præcipua Religionis mysteria, Trinitatem v. g. Incarnationem et Redemptionem, innumeræ sint lites, potestne privatus quisque solo suo judicio eum discernere? Insuper quum in Veteri præsertim Testamento variæ sint leges de fluxu seminis, coitu enormi, aliisque, quæ juniores ignorasse oportet, estne culpa immunis qui eas pueris puellisque tradit præpropere legendas? Vacatne periculo legere graphice depicta Thamar et Judæ, filiarum Loth, Amnonis et Absalonis, Sodomitarum, aliorumque immania scelera, vel etiam Liæ et Rachelis de consortio Jacobi assequendo artes, vel Abrahæ cum ancillis coitum? Canticum Canticorum, Ezechielis et Jeremiæ de meretricibus comparationes, Osee de fornicaria muliere in thorum assumpta narrationem, egent juniores ætate, jam ad libidinem proclives, quin inde detrimentum pudoris patiantur? Cruentas strages a famulis Dei sæpius factas, imprecationes sæpissime in sacris Litteris effusas, qui legerit incaute, subit periculum aut fidem de librorum inspiratione abjiciendi, aut cæco indulgendi contra adversarios Religionis furori. Quod si hæc mala non semper eveniant e sacrorum librorum lectione, tribuendum instructioni jam acceptæ, juxta quam legentes judicium suum, etsi id ignorent, efficiunt. [1]

CAPUT XI.

DE PATRUM AUCTORITATE.

390. Patres vocari consueverunt viri insignes qui sæculis prioribus scriptis suis fidem illustrarunt Plerumque eo nomine vocantur qui a fidei semita numquam deflexerunt, hæresim animo pertinaci propugnando. Attamen Tertullianus, qui sub finem vitæ ad Montanistarum castra deseruit, et Origenes, in cujus scriptis hæreses inventæ sunt, ob antiquam qua floruerunt ætatem, et eruditionem, qua ornarunt doctrinam Christianam, solent inter Patres recenseri. Eusebius Cæsareensis etiam Arianismi insimulatus, et Theodoretus, Nestorio nimis favens, aliique nonnulli, haud omni labe immunes, Patrum dignantur consortio, summa quippe eruditione effulserunt. Qui intra quinque sæcula a Christo nato vixerunt, nomine illo digni censendi sunt, quamvis et ad alios doctrinæ merito honor deferatur; nam Gregorius M. sub finem sæculi sexti, Venerabilis Beda sæculo octavo, Bernardus sæculo duodecimo, Patres vocantur, tanto honoris nominisque consortio profecto haud indigni.

391. Ut intelligatur quid valeat in re Theologica Patrum auctoritas, principia quæ posuimus fidei Catholicæ sunt præ oculis habenda Quum humani intellectus obsequium Deo tantum debeatur, cujus revelatio per Apostolos est promulgata, semper in Ecclesia

(1) Callaghan, minister Protestanticus in Hibernia, egregie vitium systematis Biblici exposuit. Henricus VIII anno 1540 permisit suis subditis ut Biblia vernaculo idiomate legerent, sed ob abusus id ultimo sui regni anno vetuit *Lewis' History of English translations of Bible.*

servanda, nullus homo, nullus hominum cœtus, potest aliquid credendum injungere, suo veluti arbitrio, vel sententia. Cæterum quæ fuerit fides olim tradita ex testimoniis documentisque discitur : ideoque qui in vetustis illis sæculis rem Christianam illustrarunt, jure optimo testes adhibentur, ut quæ suis temporibus obtinuerit fides constet. Igitur hæc prima sit regula qua Patrum auctoritas dignoscatur.

392. I. Quotiescumque Patres unanimi consensu testantur aliquid divinitus traditum esse, et ad fidei depositum spectare, illud omni procul dubio dogma fidei habendum est.

Ratio patet, quia consensus ille tot insignium scriptorum, quibus publica fides et doctrina innotuit, quique temporum intervallis locorumque inter se dissiti erant, est indicium certissimum traditionis divinæ, fidei scilicet in Ecclesia semper celebratæ. [1]

393. Majorum suorum auctoritatem præclare urget Augustinus : « Quod invenerunt in Ecclesia tenuerunt, quod a Patribus acceperunt, hoc filiis tradiderunt. * * * Isti Episcopi sunt docti, graves, sancti, veritatis acerrimi defensores.**** Hos itaque de aliis atque aliis temporibus, atque regionibus, ab Oriente et Occidente congregatos vides, non in locum quo navigare cogantur homines, sed in librum qui navigare possit ad homines. Quanto tibi essent isti judices optabiliores, si teneres Catholicam fidem, tanto tibi sunt terribiliores, quia oppugnas Catholicam fidem, quam in lacte suxerunt, quam in cibo sumpserunt, cujus lac et cibum parvis magnisque ministraverunt, quam contra inimicos, etiam vos tunc nondum natos, unde nunc revelamini, apertissime ac fortissime defenderunt. Talibus post Apostolos sancta Ecclesia plantatoribus, rigatoribus, ædificatoribus, pastoribus, nutritoribus crevit. Ideo profanas voces vestræ novitatis expavit. » [2]

394. Patrum consentientem auctoritatem semper secuta est Ecclesia in suis decretis. Nicæno in Concilio « Episcopi » teste Athanasio « non sibimetipsis adinvenientes verba, sed habentes ea a Patribus, testimonia conscripserunt. » [3] In Ephesino « hoc Catholicissimum, fidelissimum, atque optimum factu visum est, ut in medium sanctorum Patrum sententiæ proferrentur, quorum alios Martyres, alios Confessores, omnes vero Catholicos sacerdotes fuisse, et permansisse constaret; ut scilicet rite atque solemniter, ex eorum decreto atque consensu, antiqui dogmatis religio confirmaretur, et profanæ novitatis blasphemia condemnaretur. » * * * « Ii sunt igitur omnes apud Ephesum sacrato Decalogi numero magistri, consiliarii, testes, judicesque producti, quorum beata illa Synodus doctrinam tenens, consilium sequens, credens testimonio, obediens judicio, absque odio, tædio, præsumptione et gratia, de fidei regulis pronuntiavit. » Ita refert Vincentius Lirinensis. [4]

395. Dicunt quidem Protestantes Patrum consensum unanimem nullatenus dari : sed falluntur, nam eorum afferuntur in dogmatibus vindicandis testimonia quæ rem evincunt. Hinc non dubitavit Vincentius prælaudatus eum

(1) « Ancient use, like all other ancient facts, can be conveyed to us only by written testimony, * * * I do not say, —, that we ought to confide in the verdict of the fathers as judges, but that we ought to give an impartial hearing, as in many cases, the only competent witnesses And every body must be sensible, that the direct testimony of a plain man, in a matter which comes within the sphere of his knowledge, is more to be regarded than the subtle conjectures of an able scholar, who does not speak from knowledge, but gives the conclusion he has drawn from his own precarious reasonings, or from those of others. » George Campbell, Diss. IV. p. 143.

(2) L. ii. contra Julian. Pelag. c. x.

(3) Ep. ad Afros. (4) Comm. c. penult.

pellare consensum : « Operam da-, (*Christianus Catholicus*) ut conla-inter se Majorum consulat inter-pretque sententias, eorum duntaxat diversis licet temporibus et locis, unius tamen Ecclesiæ Catholicæ nmunione et fide permanentes, ma-tri probabiles extiterunt, et quid-id non unus aut duo tantum, sed mes pariter uno eodemque consensu erte, frequenter, perseveranter te-isse, scripsisse, docuisse cognove-, id sibi quoque intelligat absque a dubitatione credendum. »[1] Cæ-um ubicumque discors videatur te-monium, *moralis* unanimitas quæ-da est; fieri enim potuit ut unum t alterum lateret doctrina et traditio clesiæ, de re aliqua speciali, quam rique ignorare non poterant : sit tur secunda regula :

396 II. Quandocumque consensus Pa-m unanimis penitus non est, suffi-plerorumque concors et firmum stimonium de doctrina et traditione clesiæ.

Ratio est manifesta, quia agitur de to noscendo, scilicet quid olim do-erit Ecclesia, quod ex testimoniis scendum est : testibus autem non nitus concordibus, plerorumque stan-m est dictis, si graves sint, et de sibi nota testentur; nec paucorum ssensus plurimorum concordiam in mare valet. Cæterum loquimur, ut tet, de testimonio quod dant Patres, m ad depositum doctrinæ pertinere. inc clarissimus Scriptor mox lauda-s, cum antiquitatem et consensionem qui nos oportere docuisset, adjunxit s sequi « antiquitatem, si ab his nsibus nullatenus recedamus, quos sanctos majores ac Patres nostros ce-lebrasse manifestum est : consensio-nem quoque itidem, si in ipsa vetu-state omnium, vel certe pene omnium sacerdotum pariter et magistrorum de-finitiones sententiasque sectemur. »[2]

397. III Unanimis Patrum consen-sus in interpretanda Scriptura est certissimum genuini ejus sensus indi-cium; cui proinde numquam licet re-pugnare.

Regulam hanc intelligendam liquet de dogmatibus quæ Patres tradunt veluti ex Scripturis derivata : eorum enim consensus in hujusmodi inter-pretatione non nititur singulorum de vocum vi et significatione judicio, sed publica doctrina et fide Ecclesiæ.[3] Quo-ties autem singuli suas interpretationes opinando tradunt, quin doctrina Ec-clesiæ nitantur, numerus non parit certitudinem ante solemne Ecclesiæ ipsius judicium. Quod autem in pro-fessione Piana polliceamur nos non-nisi juxta unanimem Patrum consensum Scripturas interpretaturos, ita intelli-gendum est, ut nulla tradatur expli-catio quæ ei non conveniat, adeo ut principia illa quæ unanimi consensu tradunt Patres, sint norma ad quam omnis interpretatio sit referenda. Non ideo consensus ille necessarius est, ut aliqua detur interpretatio, salvis illis principiis. Equidem recentiores inter-pretes Catholici, Calmetus præsertim, magna cum libertate plurimas propo-suerunt explicationes quas apud nemi-nem ex Patribus reperire erat; nec tamen improbati sunt quicumque rata habuerunt et firma Ecclesiæ dogmata, a Patribus tradita : omnis quippe inter-pretandi lex eo revocari potest, « ut

(1) Common. c. iv.
(2) Ibid. c. iii.
(3) « Many points were with them a subject of timony, which with modern critics are matter rely of conjecture, or at most of abstruse and itical discussion. It is only from ancient authors that these ancient usages, in other things as well as in language, can be discovered by us, which to them stood on the footing of matters of fact, whereof they could not be ignorant. Language, as has been observed, is founded in use. » George Campbell Diss. iv. p. 112.

nihil extra fidei regulam loquamur aut sapiamus. »[1] Ita Anselmus, Pauli de prophetia secundum rationem fidei locum exponens. In rebus quæ doctrinam non spectant, Patrum explicationes non certam faciunt fidem; fieri enim poterat ut re non investigata communem quæ obtinuerit sententiam secuti sint: communi autem sententiæ de re ad doctrinam non spectante error subesse potest, quum divinæ promissiones doctrinæ custodiam respiciant.

398. IV. Quæ nonnulli Patres singulari studio propugnarunt, tamquam dogmata divina, Ecclesia ipsa plaudente, summa fide excipienda sunt ob Ecclesiæ quæ ea probavit auctoritatem. Cæterum non omnia quæ protulerunt argumenta, vel ea quæ explicationis gratia adjecerunt, eamdem postulant fidem.

Regula hæc maxime illustratur Augustini exemplo, qui Pelagianam hæresim insigni prorsus studio impugnavit et profligavit, Summis Pontificibus et toto orbe Christiano plaudentibus. Cæterum non omnia quæ ea occasione scripsit inter fidei dogmata recensenda sunt; quapropter sapientissime scripsit Cœlestinus Pontifex ad Galliarum Episcopos: « Profundiores vero difficilioresque partes occurrentium quæstionum, quas latius pertractarunt qui hæreticis restiterunt, sicut non audemus contemnere, ita non necesse habemus adstruere. »[2]

399. V. Singulorum Patrum privatæ sententiæ cum reverentia perpendendæ[3] sunt, pro ratione ætatis qua floruerunt, eruditionis, judicii acuminis, aliarumque dotum quibus ornati sunt: sed certam fidem non faciunt, nullamque imponunt assensus necessitatem; imo incunctanter deserendæ sunt in omnibus in quibus eos errasse ex solemni Ecclesiæ judicio, vel sensu, constat.

Regulæ hujus æquissimæ rationes facile se exhibent. Qui apostolicis temporibus extiterunt proximi, traditionis ab Apostolis derivatæ testimonia facilius nosse poterant aliis qui longiori temporis intervallo separati sunt. Sic Ignatii, Justini, Irenæi magni fit auctoritas. Eruditio etiam judicio dat pondus, quapropter Clementis Alexandrini, Origenis, Theodoreti, Hieronymi sententiis plurimum tribuendum est.[4] Cæterum quæ Justinus ex privata sententia dixit de Millennio, quæ Origenes in Scripturarum interpretatione allegorica luxurians protulit, a fidei simplicitate aliena, nobis legem non faciunt. « Neque enim, » uti recte animadvertit Augustinus, « quorumlibet disputationes, quamvis Catholicorum et laudatorum hominum, vel[5] Scripturas canonicas habere debemus, ut nobis non liceat, salva honorificentia quæ illis debetur hominibus, aliquid in eorum scriptis improbare atque respuere, si forte invenerimus quod aliter senserint quam veritas habet, divino adjutorio vel ab aliis intellecta,

(1) Comm. in ep. ad Rom. c. xii. 6.

(2) Ep. ad Episc. Gall.

(3) « Even as to what is advanced not on knowledge, but on opinion, I do not think that the moderns are in general entitled to the preference. * * If in this respect there be a difference, it is entirely in favor of the ancients. » George Campbell, Diss. iv. p. 113.

(4) « Sin considerar á estos Doctores mas que como sabios y filósofos, seria menester no tener gusto ni discernimiento para no admirar la extension de su doctrina, la penetracion de su ingenio, la elevacion de sus pensamientos, la fuerza de sus raciocinios, la hermosura y energía de sus expresiones, y hasta la gracia y la delicadeza de sus frases eloqüentes, ingeniosas ó pateticas. No eran ciertamente ni espiritus superticiosos, ni talentos frivolos, ni ingenios limitados á quienes era facil deslumbrarlos ó hacerles creer qualquiera cosa. » El Evangelio en triunfo t. ii. c. xiii. p. 60.

(5) Ita Veneta editio. Citatur: *velut*, a P. Thoma de Charmes.

vel a nobis. »[1] Sic et insignis ejus discipulus, S. Thomas Aquinas : « Auctoritatibus autem canonicæ Scripturæ utitur (*sacra doctrina*) proprie ex necessitate argumentando : auctoritatibus autem aliorum Doctorum Ecclesiæ quasi arguendo ex propriis, sed probabiliter. Innititur enim fides nostra revelationi Apostolis et Prophetis factæ, qui canonicos libros scripserunt, non autem revelationi, si qua fuit aliis Doctoribus facta. »[2]

400. VI. In Patrum scriptis perlegendis temporis adjuncta et occasio præ oculis habenda sunt, nam ante exortas hæreses securius loquebantur, vocum haud accurato instituto discrimine. Quæ ita sunt prolata benignam excipiunt interpretationem. Sic Augustinus verba Chrysostomi quæ Pelagiani objiciebant, veluti peccato originis adversa, explicanda mitius contendit juxta cæterorum Patrum sententiam; locutus quippe est securius Catholice apud Catholicos. Occasio etiam scopusque considerandi sunt : facile enim fit, ut impugnando errorem iis utamur vocibus quæ errori adverso videantur favere, præsertim si scriptor impetu quodam ingenii sui, vel zeli feratur. Sic contigit Hieronymo, virginitatis præstantiam contra Jovinianum vindicanti, nuptias improbasse videri. Sic Augustinus Manichæis humanæ voluntatis arbitrium negantibus respondens, ejus vires cum gratiæ dispendio efferre visus est, quas tamen Pelagianos refellens, fere negare videtur. Sic Cyrillus Nestorium impugnans naturarum in Christo distinctionem haud agnoscere arguebatur.

401. VII. Æquissima ratio est Patrum interpretandi scripta, ut nullus eis imputetur error contra notissimam suo tempore Ecclesiæ doctrinam, si nihil hujusmodi eis objectum editis scriptis constet. Ratio liquet; error enim hujusmodi alios haud latuisset, ideoque adversarios excitasset : notum est enim quam acriter plerumque in errorum auctores insurrexerint antiquæ fidei vindices. Voces igitur quæ errorem insinuare videntur, sunt benigne explicandæ. Sic quæ S. Hieronymus de Presbyterorum et Episcoporum pari gradu tradere videtur, mitiorem postulant interpretationem; nec enim erroris insimulatus aliquando est in Aerio damnati, quo omne inter illos discrimen tollebatur.

402. VIII. In dubiis difficilibusque Patrum locis, quæ ipsi clarius alias protulerunt adhibenda sunt ut eliciatur sensus, adeo ut perspicua testimonia, et quæ variis verbis sæpius enuntiatæ sint ab auctore sententiæ, in interpretationis normam sumantur. Sic quæ Augustinus de Eucharistia verbis maxime perspicuis sæpius dixit, ad quorumdam ejus testimoniorum difficultatem tollendam inserviunt.

403 IX. Genuina Patrum scripta ab operibus supposititiis sedulo sunt secernenda ; nec tamen omnis deneganda statim auctoritas libris ψευδεπιγράφοις.

Constat quidem plura opera falso Patribus nonnullis tributa, quod casu potius quam consilio plerumque contigit. Scripserunt nonnumquam alii eodem nomine appellati, quorum opera sequiori sæculo insignibus auctoribus ejusdem nominis sunt tributa. In eodem codice brevius aliquod opusculum cum majori conjunctum est, ne pergamenus tanti pretii vacaret ; unde factum ut fœtus haberentur ejusdem scriptoris. Opera nullo nomine notata conjectura alicui adscripta sunt, ob rem de qua agebatur, quam alias propugnaverat, vel ob styli quamdam similitudinem. Nonnumquam ad declinandam invidiam opera prodierunt, antiquioris auctoris præsidio petito. Ali-

(1) Ep. ad Fortunatianum n. 148, alias 111.

(2) Sum. i. p. q. i. Art. viii. Ad Secundum.

quando etiam hæreticorum fraude evenit, ut quædam ementito nomine in erroris patrocinium vulgarentur; nec defuerunt inter Catholicos qui zelo haud secundum scientiam supponerent opera scriptoribus magni nominis.

404. Ne autem *sceptici* simus, omnia opera habenda sunt genuina, quæ a viris eruditis communi veluti consensu excipiuntur : constat enim viros omni litterarum laude florentes, et acri pollentes judicio, studiis etiam et sententiis discordes, magnam in eo posuisse operam ut genuina a suppositìtiis discernerentur, remque felici successu confecisse; nam in ipsis scriptis ætatis et auctoris vestigia impressa sunt, et ex æqualibus, vel supparibus documentis eorum authentia extra omnem dubitationis aleam posita est. Criticorum igitur judicium unanime ratum habendum est, nisi gravior occurrat dubitandi ratio. In dubiis autem excutiendis, styli, rerum, sententiarum, et scriptorum veterum testimoniorum habenda est ratio, ut dignoscatur utrum liber auctori, cujus præsefert nomen, tempori, rerumque adjunctis conveniat. Cæterum non omnia scripta ψευδεπίγραφα carent auctoritate : sæpius enim alterius auctoris sunt, qui vel ætate est superior, vel suppar, quique eruditione aliisque dotibus ornatus extitit. Ideo suum cuique tribendum est, idque momenti singulis scriptis adsignandum, quod tempus auctorque exigunt.

405. X. Interpolationes a genuina lectione discernendæ sunt, nec tamen rejiciendum opus quod aliquid casu vel fraude amanuensium passum sit.

Dum exscriberentur libri facile contigit, ut quædam ex margine in textum irreperent, vel adjicerentur illustrationis causa. Nonnumquam fraude hæretica aliqua inserta sunt ad patrocinandum errori : nonnumquam aliqua deleta sunt vel immutata, ut ad normam sanæ doctrinæ sententiæ scriptoris componerentur. Sive igitur falso zelo, sive fraude, sive casu, mendæ vel lacunæ occurrerint, textus integritas, collatis codicibus, et locis dubiis cum certis auctoris sententiis, restituenda est. Cæterum non ideo totum opus temere rejiciendum, præsertim si suppetant codices antiqui optimæ notæ, vel scriptorum antiquorum testimonia, ex quibus vera lectio eruatur.

CAPUT XII.

DE AUCTORITATIS METHODO.

406. Ex his quæ disputavimus, liquet fidem nostram ea tantum respicere quæ a Deo revelata sunt, revelationem autem nobis innotescere, docente Ecclesia, Deo interius illustrante mentem, et Ecclesiam commendari indiciis cœlestis originis quibus effulget. Tota igitur fidei ratio pendet ex auctoritate : nec examen necessario præcedit, quamvis argumenta seu *motiva credibilitatis* ejusmodi sint quæ severissimum scrutinium admittant. « Fides, » inquit S. Basilius M., « præeat ac ducat sermones de Deo, fides et non demonstratio : fides supra rationales methodos animam ad assensum trahens. * * * Et nemo subsannet sermonem, tamquam citra examinationem ad eorum quæ dicimus assensum auditores inducamus; necesse est enim omnis disciplinæ principia discentibus citra contentionem inexpensa et concessa esse * * * sic sane etiam Theologiæ mysterium assensum ex fide citra examinationem requirit. »[1] Accurate, uti solet, Angelicus Doctor auctoritatis pondus in re Theologica exponit : « Argumentari ex auctoritate est maxime proprium hujus doctri-

(1) Concio in Ps. cxv.

æ, eo quod principia hujus doctrinæ per revelationem habentur. Et sic portet, quod credatur auctoritati orum quibus revelatio facta est. ec hoc derogat dignitati hujus doctrinæ. Nam, licet locus ab auctoritate, quæ fundatur super ratione humana, sit infirmissimus; locus tamen b auctoritate quæ fundatur super revelatione divina, est efficacissimus. » [1]

407. Auctoritas nobis videtur ratio ncipiendi fidem; examen enim quod itio instituit, tempus diuturnum, tium, ingenii vires, et eruditionis opiam postulat, et in incertas desinit ententias. Opus igitur erat ut revelatio uctoritate innotesceret, ut homines teneris annis, et litterarum rudes, t ingenio parum valentes, sicut et alii otibus insignes certam veritatum, quas de tenere debent, notitiam adipiscentur. Ipsi auctoritati docenti firmus t plenus datur assensus, non tamen ationis quocumque examine, ut nobis idetur, innixus : nam incertus foret t ordinis naturalis assensus rationis. Nec cæcorum instar sequimur ducentem, nec rationi valedicimus : sed divinitus illustrati percipimus divinæ originis quibus effulget illa auctoritas ndicia, quæ examen severissimum patiuntur, et certitudinem parere nata sunt. Examen revera plerumque præcedit fidem, in adultis ab hæresi, vel nfidelitate conversis, Deo sua gratia sæpius disponente, ut præjudicia singula rerum evidentiæ cedant, antequam lumen fidei ipse infundat, quo mens jam non inquirit, nec dubitat, sed fide in veritate agnita quiescit. Inserviunt argumenta et documenta ad vindicandam fidem, eamque aliis commendandam, sicut etiam ad ostendendum fidei assensum non esse meram mentis illusionem, sed certissimis rerum documentis fulciri.

408. Ex quo vir sermonis elegantia insignis *De La Mennais* auctoritatis methodum suscepit illustrandam, magnam sub initium bonorum omnium excitavit admirationem; plurimorum deinceps conflavit sibi invidiam, nimium progressus, et systemate philosophico Religionis vindicias impediens. Quo eum perduxerit singularitatis studium norunt omnes. Ne nostra cum ipsius confundatur sententia, animadvertendum duximus de re philosophica non agi, nec de iis quæ ad ordinem naturæ pertinent, in quibus veritatem pluribus rationibus constare fatemur. De his nihil soliciti, Religionis causam agimus, et fidem contendimus derivari ex Dei in anima speciali lumine, veritatum fidei notitiam ex Ecclesiæ prædicatione, et auctoritate. Duorum systematum liceat exhibere discrimen, auctoritatis nempe et examinis.

409. Puer statim ac fit rationis compos potest auctoritatis via fidei veritatum assequi aliqualem notitiam, easque certo tenere, parentes scilicet, et sacerdotes eum docent quædam tamquam ab Ecclesia Dei semper et ubique tradita. Adhuc non valet vel rerum quæ traduntur, vel argumentorum quibus probantur, instituere qualecumque examen; nec potest ipse nosse, indagine aliqua, Ecclesiam revera semper et ubique ita docere : sed pendet necessario ex patris, parochi, et aliorum testimonio. Cæterum quum primum gratia aspirante certo apprehenderit Deum per Ecclesiam ita docere, habet omnia quæ ad fidem sunt necessaria. Proponitur credenda res revelata, et auctoritas, non singulorum docentium, sed totius Ecclesiæ Dei allegatur, quæ revera ita docet. Exterius habetur propositio revelationis ea ratione quæ ætati teneræ est accommodata : interius adest gratia. Omnia igitur ad fidem necessaria habentur.

(1) Summ. i. p. qu. i. art. viii. Ad Secundum.

410. Examinis principium, præsertim quatenus a Protestantibus statuitur, fidei omnino officit : nam non potest examen instituere, nec judicium ex Scripturarum lectione efficere. quod studium postulat assiduum, diligentemque testimoniorum collationem. Igitur hærere debet et fidem ad maturiorem ætatem deferre. [1] Si enim patri vel parocho credat Scripturas divinas esse, et quasdam continere veritates asserenti, jam auctoritate nititur, et plane humana : neuter enim, juxta principium protestanticum, potest id affirmare, nisi quatenus id sibi post examen visum fuerit.

411. Idem dicendum de omnibus qui legere nesciunt, quorum plurimis, mancipiis scilicet in nonnullis Statibus, litterarum tradere rudimenta, legendique disciplinam, lege prohibetur. Hi enim nequeunt credere vi examinis, sed pendere debent ex ore docentis, qui si loquatur ex sua tantum sententia, nullum præbet fundamentum certi assensus : Scripturam enim, quam forsan alleget, sensum quem tribuit ferre, auditores certo nosse nequeunt.

412. E contra litterarum rudes auctoritatis methodo certo et facile instruuntur : nam audiunt præconem ex nomine Ecclesiæ loquentem, et ea tradentem quæ et ipsi ex aliorum testimonio alias tradi et servari norunt, quæque cultu celebrari vident. Est igitur illis propositio veritatis sufficiens, auctoritate idonea commendata, et eorum indoli et conditioni accommodata.

413. Ipsi doctissimi homines, ingenio valentes, non possunt fidem concipere examinis via : quæcumque enim illis videantur Scripturarum inspirationis indicia, quæcumque dogmatum singulorum documenta, debent hærere dubii, ob discordes aliorum virorum doctissimorum, qui diligens instituerunt examen, sententias. Opinatio potius quam fides ex examine quocumque oriatur, necesse est, nisi auctoritas tandem agnoscatur.

414. E contra auctoritas certum monstrat iter viris doctis, qui semel fide illustrati, quo magis pollent eruditione et ingenio, argumenta quibus vindicatur Ecclesia, clarius percipiunt.

415. Examinis methodus non conveniebat plerisque gentibus Apostolorum temporibus et sæculis inde secutis, præsertim usque ad typographicæ artis inventionem : nam litteræ plerisque haud innotuerunt, vel apud paucos floruerunt. Codices vix haberi poterant, magno cum labore transcribendi, vel magno emendi pretio. Igitur lente admodum progressa fuisset Christi fides, ea adhibita methodo.

416. Auctoritas etiam necessario requiritur ad Scripturas attestandas; quum enim nonnisi in linguis vernaculis plerisque hominibus exhiberi possint, debet certissime constare verbum Dei iis fideliter repræsentari, quod constare nequit plerisque examine : docti enim homines de vocum vi maxime dissentiunt, plerique aliorum versiones textum ad alienum sensum detorquere queruntur, [2] imo testimonia aliqua quæ ad summam fidei spectant esse intrusa. [3] Falso dicuntur omnes versiones in substantia convenire; nam quamvis id de rebus gestis possit aliquatenus affirmari, non ita de vocibus ex quibus dogmata pendent, quæ rei summam constituunt, quando de fide agitur.

417. Illud etiam gravissimum incommodum ex examinis methodo sequitur,

(1) Fassus est Claudius puerum protestanticum fidei actum elicere non posse, quem tamen ignarum non incredulum habendum esse contendit. *Conférence de Bossuet avec Claude.*

(2) Vide Dissertations x. xi. xii. by George Campbell.

(3) Act xx. 28, See I. Tim. iii. 16. See I. Joan. v 7.

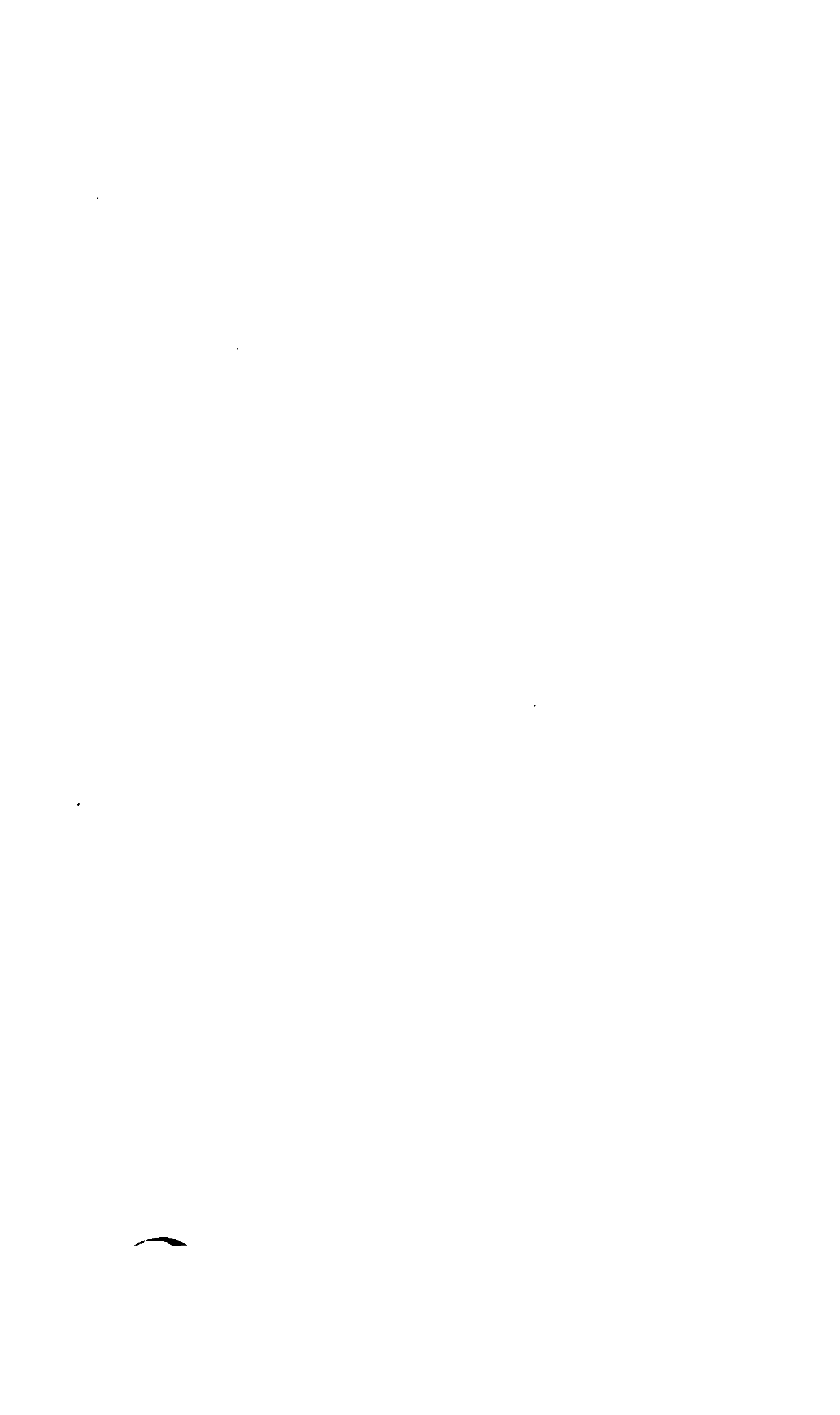
uod omnia fidei dogmata, quæ sæcu-
ırum consensione sunt celebrata, ɔctissimis et piissimis hominibus ea vinitus revelata agnoscentibus, sin-ılis in dies incerta habenda sint, ɔnec ipsi, examine instituto Scriptu-rum, ea judicaverint satis probata. inc Bossuetus in celebri cum Claudio ɔncertatione ostendit aniculam, pro-stantico principio, elevari supra do-issimorum Præsulum collegia, et ıprema tribunalia, quorum judicia, ɔst diligens Scripturarum examen 'olata, ipsa dubia habebit, vel reji-et, prout sibi examine instituto vi-ım fuerit! [1] Idem dicendum de man-pio litterarum penitus rudi!

418. Manifestum est auctoritatis prin-pium a Protestantibus adhiberi licet ıud consciis; nam tenent Scripturas se divinas, antequam legerint, et urimas textuum explicationes apud ctas celebratas sequuntur : imo sin-ılorum hominum qui ingenio præ-ant et doctrina, plus valet apud eos ıctoritas, quam apud nos : facile enim sentiuntur præconi copia verborum signi, et sententias sectæ auctoris agni faciunt. Ubi publica deest Eccle-æ auctoritas, qua omnes pariter in bus Religionis diriguntur, hominum ngulorum in cæteros auctoritas, pro uditionis, eloquentiæ, vel potentiæ versitate valeat necesse est. E contra a admissa nullius vi dotum suarum ıgularis est auctoritas : sed omnes qualibet ætate, vitæ conditione, leris florentes, vel earum rudes, in nio præstantes vel parum valentes, dem tenentur regula. Imo ipsi apud os docendi munus est eamdem quam teri insistunt semitam, nec valent quid in doctrina immutare.

419. In Ecclesia Catholica ea habe-' auctoritas quæ sane summa est: quippe quæ antiquitate sua, constantia, vique invicta sese commendat, adeo ut et pueri et rudes in ea valeant divinæ originis percipere indicia. Objecit quidem Claudius Bossueto auctoritatis principium a qualibet secta adhiberi posse, puerosque eo innixos parentum suorum imbui erroribus: sed fefellit eum partium studium; a Protestantibus enim adhiberi nequit, quum ab iis rejiciatur. Græci quidem illud admittunt, puerque Græcos inter institutus in eo haud fallitur quod credat Catholicam Dei Ecclesiam magistram esse veritatis, sed humano ducitur errore, dum parenti vel parocho assentitur docenti sectam suam ipsam esse Ecclesiam. Nec ideo auctoritatis principium, quod Græci nobiscum statuunt, rejiciendum est, quod in eo applicando errent; sæpius enim contingit ut optimum principium perperam adhibeatur. Ipsum quidem in errorem non ducit, quamvis eo utatur forsan quis ut errorem commendet. Sunt autem plurima subsidia quibus error detegatur, præsertim in adulta ætate, et iis quorum animus doctrina excolitur. Cæterum si quis pueros rudesque litterarum plurimos hac ratione in Græcorum secta retineri contendat, hoc fretos principio, nos non juvat *applicationem*, uti aiunt, principii vitio illis vertere; errorem enim culpa vacare posse jam docuimus, licet ad præjudicia humana necessario referendus sit.

Tractatui huic finem tandem imponemus, auctoritate qua in fidei negotio dirigamur statuta. Jam vero de rebus ipsis revelatis agendum est, ut quæ Deus de se, suisque in hominum salutem consiliis manifestavit, exponamus, et vindicemus. Det ipse lumen viresque.

(1) Conférence de Mons. Bossuet avec Claude.

APPENDIX I.

PATRUM

ET ALIORUM SCRIPTORUM ECCLESIASTICORUM

ELENCHUS

INITIO REI CHRISTIANÆ AD TEMPORA USQUE SS. THOMÆ AQUINATIS ET BONAVENTURÆ, ORDINE ALPHABETICO A P. CAROLO SARDAGNA DIGESTUS, QUEM COMPENDIO DAMUS, PAUCIS MUTATIS.

A

. ABDIAS quidam Babylonis episco- ab Apostolis dicitur creatus, eique *æ Apostolorum* X libris comprehen- olim tributæ sunt, quas tamen ımuni calculo eruditi homines reji- ıt, mendaciis utpote et nugis sca- :es.

. ACHAJÆ PRESBYTERI paulo post me- m primi sæculi dicuntur ad univer- ecclesias encyclicam scripsisse ıtolam *De passione S. Andreæ apo- i.* Eam a Manichæis et Marcionitis atam integritati suæ catholicus ali- s scriptor circa finem sæculi VII tituisse videtur. Græcum textum in liotheca Bodleiana repertum edidit ·indicavit Carolus Christianus Woog, ›testanticus scriptor.

·. S. ADO O. S. B. et Viennensis in liis episcopus anno 860 electus, it anno 875. Scripsit *Martyrologium ıctorum*, *Breviarium chronicorum sex mundi ætatibus*, ad annum us- ·874, *Vitam S. Desiderii Viennensis copi*, et *Vitam S. Theodori abbatis.*

· B. AELREDUS, Anglus, ordinis Cisterciensis, abbas Rievallensis in Eboracensi diœcesi, pietate ac doctrina conspicuus, obiit anno 1166. Scripsit *Sermones* 31 *in Isaiam*, *libros* 3 *Speculi charitatis*, *libros* 3 *de spirituali amicitia*, *Tractatum de Jesu puero duodenni*, *Historiam de genealogia regum Anglorum*, *de Vita et miraculis S. Eduardi regis*, *Sermones de Tempore et de Sanctis*, *Regulam ad Inclusas*, *sive Moniales*, quæ Augustino perperam est adscripta.

5. ÆNEAS GAZÆUS, sectæ Platonicæ philosophus, ad fidem circa finem sæculi V conversus, composuit insignem dialogum, qui inscribitur : *Theophrastus de animarum immortalitate et corporum resurrectione.*

6. S. AGOBARDUS, archiepiscopus Lugdunensis, electus anno 813, obiit anno 840. In superstitiosas vulgi sententias scriptis suis invectus est, editis libris *De grandine et tonitru*, contra vulgi opinionem, magis tempestatem tribuentis ; et contra absonum vulgi figmentum *De pecorum lue et ejus causa ; et de divinis sententiis*, contra eos qui putant judicium Dei ferro, igne, aqua, vel armis patefieri.

Librum quoque edidit *contra superstitionem eorum*, *qui picturis et imaginibus Sanctorum adorationis obsequium deferendum putant*, in quo Gallorum de veneratione imaginum sententiam tuetur. Alia quoque ejus opera extant.

7. AIMOINUS O. S. B. gente Aquitanus, sub finem sæculi X et initium XI floruit. Scripsit *Historiæ Francorum libros* 4 ab excidio Trojæ ad Pipini regis inaugurationem an. 752., *libros* 2 *de miraculis S. Benedicti*, *Sermonem in festivitatibus S. Benedicti*, et *Vitam S. Abbonis Floriacensis abbatis et martyris*, *Poëma heroicum de prima fundatione Floriacensis Cœnobii*, et *librum de translatione Reliquiarum corporis S. Benedicti*.

8. B. ALBERTUS MAGNUS, Lavingæ in Suevia ex nobili familia natus, Ordini Prædicatorum nomen dedit scientiaque ac virtute floruit. Ratisbonensem episcopatum, quo eum Alexander IV. ornarat, post biennium dimisit. *Commentarios in Aristotelem*, et in plures Scripturarum libros reliquit; et *Sermones de Eucharistia*, qui inter opuscula S. Thomæ Aquin. habentur. *Libri XII de laudibus B. V. Mariæ* non sunt Alberti Magni, sed *Richardi a S. Laurentio*, Pœnitentiarii Rothomagensis. Liber *De mirabilibus ac de secretis mulierum* ei perperam tribuitur, quum indoctum et superstitiosum habeat auctorem. Obiit anno 1280, ætatis suæ 87.

9. B. ALCUINUS, seu Flaccus Albinus, in Anglia natus, scientias sacras in Eboracensi ecclesia magna cum laude tradidit; postea Caroli Magni rogatu Palatinæ et Juronensi scholis præfuit. Obiit Juronibus anno 804, pluribus relictis scriptis.

10. ALEXANDER HALENSIS, Anglus, Parisiensis doctor, denique Fratrum Minorum amplexus est Institutum, et S. Bonaventuræ factus est præceptor. Obiit anno 1245, scientia illustris. Plurima ejus extant scripta

11. ALGERUS, Leodiensis diaconus, scripsit *librum de Misericordia et justitia*; et *libros tres de Sacramento Corporis et Sanguinis Domini*. Sancte obiit anno 1131.

12. AMALARIUS FORTUNATUS, Trevirensis archiepiscopus, edidit librum *De sacro Baptismate*, falso tributum Alcuino. Obiit anno 814.

13. AMALARIUS JUNIOR, Metensis diaconus, et Lugdunensis deinde chorepiscopus, scripsit *Regulam canonicorum et sanctimonialium* anno 816 in synodo Aquisgranensi approbatam. Scripsit etiam libros IV *de ecclesiasticis officiis*, et librum *de ordine Antiphonarii*.

14 S. AMBROSIUS patrem habuit Ambrosium civem Romanum, præfectum prætorio Galliarum. Arelate in Galliis natus, Romæ liberalibus disciplinis imbutus, Liguriæ et Æmiliæ ab Anicio Probo præfectus, ac tandem, post Auxentii Ariani mortem, Mediolanensis episcopus consecratus, die 7 Decembris anno 374. Obiit vir omni laude dignissimus, 4 Aprilis 397. Genuina ejus opera sunt: *Hexæmeron libri sex. De Paradiso liber unus. De Cain et Abel libri duo. De Noe et Arca liber unus. De Abraham patriarcha libri duo. De Isaac et anima liber unus. De bono mortis liber unus. De fuga sæculi liber unus. De Jacob et vita beata libri duo. De Joseph Patriarcha liber unus. De Benedictionibus Patriarcharum liber unus. De Elia et jejunio liber unus. De Naboth Israelita liber unus. De Tobia liber unus. De interpellatione Job et David libri quatuor. Apologia prophetæ David. Enarrationes in psalmos* 12. *Expositio in psalmum* 118. *Expositio in Evangelium S. Lucæ. De Officiis ministrorum libri* 3. *De virginibus ad Marcellinam libri* 3 *De viduis liber unus. De virginitate liber unus. De institutione virginis ad Eusebium liber unus. Exhortatio virginitatis. De lapsu virginis consecratæ liber unus. De mysteriis, seu de his qui mysteriis initiantur, liber unus De pœ-*

nitentia libri duo. De Fide ad Gratianum Imp. libri 5. *De Spiritu sancto libri* 3. *De Incarnationis Dominicæ sacramento liber unus. Epistolæ variæ numero* 91. *Orationes funebres de excessu fratris sui Satyri, Valentiniani II ac Theodosii Imperatorum.* Denique sermones aliqui, non tamen omnes qui inter Ambrosianos recensentur. Opus *de excidio Hierosolymitano* Ambrosii esse Patritius, Mazochius et Gallandus contendunt. Perierunt nonnulla S. Ambrosii scripta, eique plurima falso sunt adscripta. Canticum illud sublime *Te Deum laudamus* verosimilius Sisebutum, monachum Hispanum, habet auctorem. Libri *De Sacramentis* auctoris sunt haud longe posterioris Ambrosio.

15. Ambrosius Autpertus, sive Ansbertus, gente Gallus, abbas O. S. B. Romæ obiit, anno 778, pluribus relictis scriptis. Auctor est libri *De conflictu seu pugna virtutum et vitiorum*, qui in S. Augustini voluminibus legitur, et ab aliquibus S. Ambrosio Mediolanensi adscriptus est. Homiliæ quædam *de Purificatione B. Mariæ*, et *in laudem S. Mathiæ Apostoli*, aliorumque Sanctorum rectius alteri cuidam Autperto juniori, Cassinensi abbati, qui anno 837 obiit, adscribuntur.

16. S. Amphilochius, ex Cappadocia ortus, forum et eremum quum expertus esset, creatus est Iconiensis in Lycaonia episcopus. Interfuit Concilio Constantinopolitano I anno 381. Plura scripsit, quorum pleraque interierunt. *Vitam S. Basilii*, cum quo amicitia conjunctus est, plerique eruditi ab eo censent conscriptam.

17. Anastasius, S. R. E. bibliothecarius, abbas Romanus O. S. B. sæculo nono floruit, sub Nicolao I, Hadriano II et Joanne VIII. Plura edidit scripta, inter quæ celebris est *Historia de gestis Romanorum Pontificum.*

18. S. Anastasius, Sinaita, qui scilicet in monte Sinai monasticam vitam duxit, floruit initio sæculi VII et plura reliquit scripta. Non est confundendus cum alio Anastasio, patriarcha Antiocheno, qui anno 598 obiit.

19. Andreas Cretensis archiepiscopus, natus tamen Damasci, Canones quosdam et Orationes conscripsit. Obiit anno circiter 720.

20. Ansegisus abbas O. S. B. anno 827 *quatuor libros Capitularium* vulgavit, Legum Francicarum codicem.

21. S. Anselmus, in confinio Burgundiæ et Lombardiæ natus, anno 1033 natus, monachus O. S. B. in cœnobio Beccensi, deinde prior, et abbas, denique archiepiscopus Cantuariensis anno 1093 factus est. Obiit anno 1109. Genuina ejus opera sunt: *Monologion, Prosologion, libelli duo pro insipiente, et contra insipientem, Dialogi de veritate, de libero arbitrio, de casu diaboli, de Grammatico, liber de fide Trinitatis et de Incarnatione Verbi, libri duo cur Deus homo, liber de processione Spiritus sancti, contra Græcos, liber de conceptu virginali, et de peccato originali, Epistola ad Valerannum Naumbergensem de tribus quæstionibus, ac præsertim de fermentato et azymo, Epistola ad eumdem, altera de diversitate Sacramentorum, liber de concordia præscientiæ et prædestinationis, et gratiæ cum libero arbitrio, liber aliquot meditationum, epistolarum libri tres.* Cætera opera quæ ejus nomine feruntur critici ei abjudicant.

22. Anselmus, Havelbergensis, in inferiore Saxonia, episcopus, ac deinceps archiepiscopus Ravennatensis anno 1155 electus, eruditum reliquit opus dictum « *Anticimenon*, » quo collationes cum Græcis habitæ referuntur.

23. Anselmus, Laudunensis ecclesiæ decanus et scholasticus, scripsit erudite *Interlinearem S. Scripturæ glossam.* Fertur etiam scripsisse *Commentaria in Cantica Canticorum, et Apocalypsim* olim S. Anselmo Cantuariensi tributa. Obiit anno 1117.

24. S. Anselmus, Mediolani natus,

episcopus Luccensis creatus est anno 1073. Scripsit *Apologeticum pro Gregorio VII contra Guibertum*, Antipapam; *Commentarium in Lamentationes Jeremiæ et in Psalterium*, *Meditationes in Orationem dominicam*, *in angelicam Salutationem*, *et in antiphonam Salve Regina;* et *Collectionem Canonum*. Hanc ei vindicat Dominicus Mansi, Natalis Alexandri dirutis objectionibus. Obiit anno 1086.

25. S. Antonius abbas, Comæ haud procul Heraclea in superiore Ægypto natus anno 251, obiit anno 356. Scribere ac legere nesciens, dictavit tamen *septem epistolas*, quarum meminit S. Hieronymus, quæ hodie etiam supersunt. Duo Sermonum libri perperam ei a Trithemio tribuuntur.

26. Antonius Melissa, monachus Ægyptius, sæculo circiter octavo *libros locorum communium*, ex Patrum scriptis melle quodam confecto, scripsit.

27. S. Antonius, Ulyssipone natus anno 1195, a canonicorum Regularium instituto ad Ordinem S. Francisci transiit, reliquitque posteris *Conciones et Concordantias morales*. Obiit anno 1231.

28. Arnobius, Lactantii Firmiani præceptor, Siccæ Veneriæ in Numidia, Diocletiano imperante, rethoricam professus est. Scripsit antequam in ordinem catechumenorum esset relatus *septem libros adversus gentes*, anno circiter 300. Quædam in iis cavenda monet Hieronymus.

29. Arnobius Junior, natione Gallus, sæculi quinti scriptor, *Commentarios in psalmos* edidit. Ei etiam tribuuntur *Annotationes ad quædam Evangelistarum loca;* et *Conflictus catholici de Deo trino et uno*, *de duabus in Christo substantiis in unitate personæ*, et *de gratiæ et libri arbitrii concordia*. Conjiciunt aliqui eruditi librum *Prædestinati* ab eo fuisse scriptum.

30. Arnoldus, abbas Bonæ Vallis in diœcesi Carnotensi, O. S. B. ad annum usque 1154 vixit. Scripsit *Hexæmeron*, *Librum de cardinalibus Christi operibus*, (S. Cypriano olim perperam tributum), *Librum secundum de vita S. Bernardi Clarevallensis*, *Tractatum de septem verbis Domini*, *Librum de laudibus B. Mariæ*.

31. Asterius, Amaseæ in Ponto episcopus, sub finem sæculi quarti floruit. Plurimæ ejus homiliæ extant: inter cæteras *Homilia in Protomartyrem Stephanum* S. Proclo perperam adscripta.

32. S. Athanasius, Alexandriæ episcopus, celeberrimus fidei Nicænæ vindex, post plurimas ærumnas obiit anno 371. Scripsit *Orationes 4 contra Arianos*, *Orationem contra gentes*, *Orationem de Incarnatione Verbi*, *ejusque ad nos corporali adventu*, *Orationem de æterna substantia Filii et Spiritus sancti cum Deo*, *Orationem in illa Christi verba*, «*Omnia mihi tradita sunt a Patre* », *Orationem qua unum esse Christum ostendit*, *Apologiam ad Imperatorem Constantium*, *Apologiam pro fuga sua*, et alteram *contra Arianos*, *Epistolam de fide Catholica ad Imperatorem Jovianum*, *Epistolam ad Serapionem Hinueos episcopum contra eos qui Christum creaturam esse dicunt*, *alteram ad eumdem de divinitate Spiritus sancti*, *Epistolam de Nicænæ Synodi decretis contra Eusebium*, *Epistolam de sententia Dionysii episcopi Alexandrini adversus Arianos*, *Epistolam de synodis Arimini, et Seleuciæ;* item *varias Epistolas*, *ad Antiochenses*, *ad Epictetum Corinthiorum episcopum*, *adversus eos qui corpus Christi consubstantiale esse Verbo docebant*, *ad Adelphium adversus eos*, *qui Verbum in carne venisse negabant*, *ad Antiochenses*, *ad solitariam vitam agentes*, *ad Africæ episcopos*, *ad omnes ubique Orthodoxos*, *ad episcopos Ægypti et Lybiæ contra Arianos*, *ad Dracontium episcopum fugientem*, *ad Ammonium abbatem*, *duas ad Luciferum Calaritanum*, *Tractatum de virginitate*, *Vitam S. Antonii abbatis*. Dubia cen-

entur : *Vita S. Syncleticæ virginis Alexandrinæ*, *Expositio fidei*, *Testimonia ex Scriptura de naturali communione essentiæ inter Patrem*, *et Filium*, *et Spiritum sanctum*, *Homilia in illud Evangelii : « Quicumque dixerit verbum contra Filium hominis. »* Suppositilia sunt : *Synopsis S. Scripturæ*, *Quæstiones ad Antiochum*, *Liberii episcopi Romani ad Athanasium epistola*, *et Responsio Athanasii ad Liberium*, *Homilia in passionem et crucem Domini*, *Libellus de passione imaginis Berytensis Christi Domini*, *Homilia de Annuntiatione Deiparæ*, aliaque plurima. *Sermones et opuscula varia* Eutherium Tyanensem episcopum Nestorianum habent auctorem. Symbolum *Quicumque* tribuitur Vigilio Tapsensi in Africa episcopo sub finem sæculi quinti.

33 Athenagoras, Atheniensis, philosophus christianus, sæculo secundo floruit, M. Aurelio Antonino, et L. Aurelio Commodo Imperatoribus, quibus obtulit Apologiam, seu *Legationem pro Christianis*. Scripsit etiam librum *De Resurrectione mortuorum*. Liber *De vero et perfecto amore* perperam ei tribuitur.

34. S. Aurelius Augustinus, anno 354, Tagastæ in Numidia natus, vitiis et Manichæorum erroribus diu imbutus, Deo et Ecclesiæ renatus est Mediolani anno 387, die 24 aprilis, Ambrosio eum baptizante Anno 391 presbyter, anno vero 395 episcopus factus est. Obiit 28 augusti 430. Opera ejus genuina 10 voluminibus comprehensa edita sunt Parisiis an. 1690, studio Thomæ Blancpain, et Petri Coustant O. S. B. Tom. I. continentur *libri 2 Retractationum*, *libri 13 Confessionum*, *libri contra Academicos*, *liber de Beata vita*, *libri 2 de Ordine*, *libri 2 Soliloquiorum*, *liber de Immortalitate animæ*, *liber de quantitate animæ*, *libri 6 de Musica*, *liber de Magistro*, *libri 3 de libero arbitrio*, *libri 2 de Genesi contra Manichæos*, *libri 2 de moribus Ecclesiæ Catholicæ*, *et de moribus Manichæorum*, *liber de vera Religione*, *Regula ad servos Dei*. Tomo II continentur *epistolæ* 270. Tomo III. *Libri 4 de doctrina Christiana*, *liber imperfectus de Genesi ad litteram*, *libri 12 de Genesi ad litteram*, *libri 7 locutionum*, *libri 7 quæstionum in Heptateuchum*, *liber annotationum in Job*, *Speculum*, *libri 4 de consensu Evangelistarum*, *libri 2 de sermone Domini in monte*, *libri 2 quæstionum Evangeliorum*, *liber quæstionum 17 in Matthæum*, *Tractatus 124 in Joannis Evangelium*, *Tractatus 10 in epistolam S. Joannis ad Parthos*, *liber Expositionum quarumdam propositionum ex Epistola ad Romanos*, *Expositio Epistolæ ad Romanos inchoata*, *Expositio Epistolæ ad Galatas*. Tomo IV *Enarrationes in Psalmos*. Tomo V. *Sermones ad populum*, nempe *Sermones de verbis Domini*, *de verbis Apostoli*, *homiliæ*, *sermones de Tempore*, *sermones de Sanctis*, *sermones de diversis*. Tomo VI. Opera moralia, *de diversis quæstionibus 83*, *libri 2 de diversis quæstionibus ad Simplicianum*, *de 8 Dulcitii quæstionibus*, *de fide rerum quæ non videntur*, *de fide et symbolo*, *de fide et operibus*, *Enchiridion de fide*, *spe*, *et charitate*, *de agone christiano*, *de catechizandis rudibus*, *de continentia*, *de bono conjugali*, *de sancta virginitate*, *de bono viduitatis*, *libri 2 de conjugiis adulterinis*, *de mendacio*, *contra mendacium*, *de opere Monachorum*, *de divinatione dæmonum*, *de cura pro mortuis gerenda*, *de patientia*, *Tractatus 4 de Symbolo ad Catechumenos*, *de disciplina christiana*, *de cantico novo*, *de quarta feria*, *de cataclysmo*, *de tempore barbarico*, *de utilitate jejunii*, *de Urbis excidio*. Tom. VII. *libri 22 de civitate Dei*. Tomo VIII. opera polemica : *liber de hæresibus ad Quodvultdeum*, *tractatus adversus Judæos*, *liber de utilitate credendi*, *liber de duabus animabus contra Manichæos*, *acta*, *seu*

disputatio contra Fortunatum Manichæum, liber contra Adimantum Manichæi discipulum, liber contra epistolam Manichæi quam vocant Fundamenti, libri 33 *contra Faustum Manichæum, libri* 2 *contra Felicem Manichæum, liber de natura boni contra Manichæos, liber contra Secundinum Manichæum, libri* 2 *contra adversarium legis et Prophetarum, liber ad Orosium contra Priscillianistas et Origenistas, liber contra sermonem Arianorum, collatio cum Maximino Arianorum episcopo, libri* 2 *contra eumdem Maximinum Arianum, libri* 15 *de Trinitate.* Tom. IX opuscula polemica adversus Donatistas : *Psalmus contra partem Donati, libri* 3 *contra epistolam Parmeniani, libri* 7 *de Baptismo contra Donatistas, libri* 3 *contra litteras Petiliani, liber de unitate Ecclesiæ, libri* 4 *contra Cresconium Grammaticum Donatistam, liber de unico Baptismo contra Petilianum, Breviculus collationis cum Donatistis, liber post collationem ad Donatistas, sermo ad Cæsareensis ecclesiæ plebem dictus præsente Emerito, liber de gestis cum Emerito, libri* 2 *contra Gaudentium Donatistam episcopum.* Tom. X opuscula polemica adversus Pelagianos : *libri* 3 *ad Marcellinum de peccatorum meritis et remissione, liber ad Marcellinum de Spiritu et littera, liber de natura et gratia contra Pelagium, liber de perfectione justitiæ hominis, liber de gestis Pelagii, libri* 2 *de gratia Christi et peccato originali, libri* 2 *de nuptiis et concupiscentia, libri* 4 *ad Vincentium de anima et ejus origine, libri* 4 *ad Bonifacium contra* 2 *epistolas Pelagianorum, libri* 6 *contra Julianum Pelagianæ hæreseos defensorem, liber de gratia et libero arbitrio ad Valentinum, liber de correptione et gratia, de prædestinatione Sanctorum, de dono perseverantiæ, opus imperfectum sex libros complectens contra secundam Julii responsionem.* Cætera opera perperam Augustino tributa in appendices rejecta sunt. Prodierunt postea duæ aliæ ejus epistolæ, una *De natura et origine animæ*, altera ad Petrum et Abraham *De pœnis parvulorum ante Baptismum decedentium.* Editio operum Augustini 14 tomis comprehensa Amstelodami facta est anno 1700, curante Joanne Clerico qui Joannis Pheroponi nomine latuit. Falso inscribitur veluti Antverpiæ edita, et pluribus in locis textus est vitiatus.

35. S. Alcimus Ecdicius Avitus, Viennensis in Galliis Episcopus, scripsit egregiam epistolam Gallicanorum episcoporum nomine, ad episcopos Italiæ pro tuenda Symmachi Papæ dignitate. Scripsit etiam *Epistolas varias, homiliam de Rogationibus, libros* 5 *Pœmatum de Mosaicæ historiæ gestis, Carmen de laude virginitatis ad Fuscinam sororem.* Obiit anno 523.

B

36. S. Barnabas, de quo in Actis Apostolorum, censetur auctor epistolæ quæ ejus nomen præsefert, quam ei Usserius, Hammondus, Vossius, Bullus ex Protestantibus, cum Dupinio, et Dominico Mansi, vindicant : aliis negantibus. Ex veteribus Clemens Alexandrinus et Origenes eam Barnabæ tribuerunt : Eusebius Cæsareensis et S. Hieronymus eam inter apocryphas Scripturas recensuerunt ; quam autem vim *apocryphi* vocabulo tribuerint, non satis constat.

37. S. Basilius M. Cæsareæ in Cappadocia natus, circa annum 317, fratres habuit S. Gregorium Nyssenum, et S. Petrum Sebastenum episcopos, fuitque amicitia conjunctus cum S. Gregorio Nazianzeno, et S Amphilochio. Mortuus est 1 januarii 379, plurimis relictis scriptis : inter quæ *Liturgia* habetur. *Liber de virginitate* dubius est Basilii fœtus.

38. Basilius, Seleuciensis in Isauria ;piscopus, qui anno 458 adhuc superstes fuit, reliquit *orationes* 44, et *Lau'ationem S. Stephani protomart. Libri !uo de vita et miraculis S. Theclæ*, rosa compositi, illius non sunt.

39. S. Beda, venerabilis dictus,). S. B. natus est an. 673 in Northumbria apud Anglo-Saxones. Vitam a septennio in monasterio transegit, ad nortem usque anno 735. Operum suorum indicem quatuor annis antequam biret, texuit. *Commentarius in epistolas S. Pauli*, quem recensuit, interiit; jui enim superest Floro Diacono ugdunensi tribuitur. Dubia opera habentur *liber Pœnitentialis* Bedæ, et *Martyrologium* metricum; alterum autem Martyrologium illius genuinus est etus. In plerosque Scripturæ libros cripsit commentaria; supposititia autem censentur: *Commentaria in S. Matthæum, in Psalmos, in Boetii librum e Trinitate, vitæ SS. Patritii, Columbni, Eustasii, Annulphi, libellus de ficiis, meditationes Passionis, libri e elementis philosophiæ, collectanea* tc.

40. Berengosus, abbas S. Maximi xtra muros Trevirenses, O. S. B. floruit initio sæculi duodecimi. Scripsit bros aliquos, pietate potius quam judicio acri præstans. Fabulam de lepra onstantini M. et de ejus baptismo a . Sylvestro, apocrypha secutus adornat.

41. S. Bernardus, abbas Claravallensis, pietate tenera, doctrina cœlitus nfusa, et negotiorum summorum solerti administratione conspicuus, in astro Fontanis in Burgundia prope ivionem anno 1091 natus est. Obiit nno 1153. Genuina ejus opera sunt: *Epistolæ, libri* 5 *de consideratione, Tract. de moribus et officio episcoporum, liber de conversione, ad clericos, liber de præcepto et dispensatione, Apologia ad Gulielmum abbatem S. Theodorici, liber de laude novæ militiæ, liber de gradibus humilitatis et superbiæ, liber de diligendo Deo, Tractatus ad Hugonem de S. Victore de Baptismo, Tractatus contra quædam capitula errorum Petri Abælardi, liber de vita et gestis S. Malachiæ, Hiberniæ episcopi, Tractatus de cantu, sermones de tempore, de Sanctis, aliisque argumentis, sermones* 86 *in Cantica Canticorum*. Plurima alia opera ei falso adscripta censentur.

42 Berno, monachus S. Galli O. S. B. dein abbas Augiæ Divitis prope Constantiam, scripsit libellum de *quibusdam rebus ad Missæ officium pertinentibus, et vitam S. Udalrici Augustani episcopi, et S. Meginradi*. *Micrologus* falso ei tribuitur, quum auctor illius asserat se scribere, S. Gregorio VII jam defuncto, qui obiit anno 1085; Berno autem obierit anno 1045.

43. Anicius Severinus Boetius, gente romanus, natus anno 455, senator, patricius ac tertio consul factus est: odio tamen ei apud Theodoricum regem Gothorum in Italia conflato, in carcerem conjectus capite minutus est anno 524. Scripsit præter alios libros de philosophia, geometria, musica et arithmetica, *librum de sancta Trinitate, librum de unitate Trinitatis, librum de fide, librum de duabus in Christo naturis, et unica Jesu Christi persona, et libros* 5 *de consolatione philosophiæ*, opus præ cæteris præclarum. Libellus *de scholarum disciplina* ejus fœtus non est.

44. S. Bonaventura, Balneoregii in Etruria natus, anno 1221, S. Francisci Assisiensis factus est discipulus, et postea ad Cardinalatus honorem evectus est. Obiit Lugduni anno 1274, quo Concilii œcumenici causa Pontificem fuerat comitatus. Plurima ejus scripta, unctione cœlesti plena, supersunt. Ei autem abjudicant nonnulli compendium *Theologicæ veritatis, mysticam theologiam*, aliaque.

45. S. Bonifacius, Germaniæ aposto-

lus, in Saxonia occidentali, seu Anglia, Kirtoni in comitatu Devoniæ circa annum 680 natus, *Wilfridus* ab Angelis nuncupatur. Post fidem pluribus in provinciis Germaniæ feliciter propagatam, erectasque Gregorii III auctoritate sedes episcoporum, quibus ipse metropolitico jure præfuit, occisus est a Frisiis anno 755. *Epistolæ* 151, *vita ac passio S. Livini*, *sermonesque* 14 ejus nomen præseferentes ad nos pervenerunt.

46. S. Bruno, Coloniæ Agrippinæ natus, canonicus S. Cuniberti constitutus est, sed postea Carthusiam prope Gratianopolim in Delphinatu se contulit, solitudinis ac perfectionis ductus amore. Obiit anno 1101, nonnullis relictis scriptis, scilicet *Commentario in Psalmos, et in omnes Epistolas S. Pauli, epistola ad Radulphum Viridem*, et *altera ad Majoris Carthusiæ alumnos*, et *Professione fidei*.

47. S. Bruno, O. S. B. Astæ Pompejæ aut Soleriæ, agri Alexandrini pago, in Insubribus natus anno 1079 a S. Gregorio episcopo Signinæ ecclesiæ præfectus est. Obiit anno 1123, præclaris sui ingenii monumentis relictis. Supersunt *Commentarium in Genesim*, *in Exodum*, *in Leviticum*, *in Numeros*, *in Deuteronomium*, *in Job*, *in Apocalypsim*, *Homiliæ seu sermones* 145 *in Evangelia totius anni*, Eusebio Emisseno perperam tributi, *Tractatus in Canticum Zachariæ*, *Tractatus de Incarnatione Domini, et ejus sepultura, argumentum de sacrificio azymi, Opusculum de Sacramentis Ecclesiæ, mysteriis atque ecclesiasticis ritibus*, *Vita S. Leonis IX Papæ, et S. Petri episcopi Anagnini*, *Responsum ad quæstionem cur corruptus status Ecclesiæ*, *Epistola ad episcopum Portuensem*, *et altera ad Paschalem II. Papam*, *sententiarum libri* 6, *Expositio de consecratione ecclesiæ*, *de consecratione Chrismatis, de significatione vestimentorum sacerdotalium*.

48. Burchardus, O. S. B. patria Hassus, episcopus Wormaliensis anno 996 constitutus, canonum confecit collectionem, quæ vulgo *Decreta Burchardi* audit. Obiit sanctitate insignis anno 1025.

C

49. S. Cæsarius, anno 469 in territorio Cabilonensi natus, episcopus Arelatensis ex monachorum abbate factus est anno 502. Obiit anno 542. Scripsit *Homilias* complures, non tamen omnes quæ ejus nomen præseferunt, *Admonitionem ad eos qui uxores habentes adulteria committere non erubescunt*, *Exhortationem ad charitatem observandam*, *Homiliam de decem virginibus, Admonitionem de contemptu præsentis vitæ, Epistolam ad Cæsariam sororem*, quam virginum cœnobio a se ædificato præfecerat, *alteram eidem et toti congregationi*, *Epistolam hortatoriam ad virginem Deo dicatam*, *Regulam pro Sanctimonialibus*, *Regulam pro Monachis*.

50. Cæsarius, natione Germanus, Heisterbacensis in diœcesi Coloniensi, monachus ordinis Cisterciensis floruit anno 1222. Plura reliquit scripta, haud satis accurato criterio.

51. Cajus, romanæ ecclesiæ presbyter, Zephyrini Pontificis temporibus floruit, et disputationem contra Proculum Montanistam edidit. Libellos duos *de universi natura*, quos alii Josepho, alii S. Justino, alii S. Irenæo tribuebant, Cajo adjudicat Photius, in bibliotheca, codice 48, item *Labyrinthum*, ab aliis tributum Origeni, et *librum contra Artemonis hæresim*.

52. S. Joannes Cassianus, Constantinopoli, vel, ut aliis placet, in provincia Narbonensi natus, post peragratas Palestinæ, Ægypti et Thebaidis provincias, monasteria invisendi causa, Massiliam se conferens, presbyter fa-

Scripsit *libros* 12 *de institutis* *rum Ægypti*, *libros* 7 *de In-* *e Domini*, *et Collationes Pa-* rtia decima Collatio Semipela- rrorem exhibet, quem secutus r, solemni Ecclesiæ defini- ıdum edita. Obiit circa an-

AURELIUS CASSIODORUS, Scyllacii ; natus anno 470, omnibus gnitatibus ad consulatum us- ıus, anno ætatis suæ 70 mun- tiavit, monasticam vitam am- ıbiisse creditur anno circiter bus relictis egregiis scriptis. *vera Amicitia* et *Expositio in* *Canticorum*, ejus fœtus non

:ORGIUS CEDRENUS, monachus sæculo XI descripsit ex præ- ıs scriptoribus *Compendium* *um* ab orbe condito usque ad)57. Vitiatam interpretationem *ılielmus Xylander*, seu Holz- omo hæreticus.

CHROMATIUS, patria romanus, sis doctissimus episcopus obiit um 412, pluribus scriptis editis, nonnisi unicus sermo *de octo* *ıibus*, aliæque duæ homiliæ ;mentis supersunt. *Epistolæ* ıne Chromatii et Heliodori *ad* *ıum*, et ejus *Responsio*, in ır de Nativitate B. M. et de ›gio, supposititiæ sunt.

)ANNES CHRYSOSTOMUS Antiochiæ anno 344. Post rhetoricæ ac ıiæ studia, et forense etiam baptismum petiit a S. Meletio ıo episcopo, et clericus paulo us est. Monasticæ vitæ exer- occupavit; et anno 374 ad :um quæsitus latuit, ne tan- s subire cogeretur. Anno 386 · a S. Flaviano, Meletii suc- factus est, cura concionandi ta Anno 398 Nectario in sede inopolitana suffectus est. Plu- assus est ærumnas a cœtu episcoporum in suburbano Chalcedonis, quod Quercus dicitur, injuria damnatus, et superba Eudoxia Imperatrice instigante, jussu Arcadii in exilium plus semel actus. In urbe Pontica Comana, confectus laboribus, exul obiit, anno 407. Genuina Chrysostomi opera sunt: *Homiliæ in Genesin*, *in Psalmos*, *in Isaiam*, *in Matthæum*, *Lucam*, *Joannem*, *in Actus Apostolorum*, *in Epistolas omnes S. Pauli*: *Homiliæ ad populum Antiochenum* 21, reliquæ enim 50 Latine tantum habentur, ex aliis genuinis homiliis Chrysostomi confectæ; *Homiliæ aliæ de variis ac diversis argumentis*, *de pœnitentia*, *de Lazaro et divite*, *de eleemosyna*, *de anathemate*, *de laudibus S. Pauli*, *de SS. Meletio*, *Philogonio*, *Pelagia*, *Juvencino et Maximino*, *etc.*, *Orationes contra Anomæos*, *Judæos*, *Quartodecimanos*, *Manichæos*, *Novatianos*, *Epistolæ ad Innocentium*, *Theodorum*, *Olympiam*, *Eutropium*, *etc*. *Libri* 6 *de sacerdotio*, *libri* 3 *adversus vituperatores vitæ monasticæ*, *liber de comparatione regis et monachi*, *libri* 3 *ad Stagyrium a dæmone vexatum de Providentia Dei*, *Tractatus geminus ad viduam juniorem*, *Opuscula* 2 *de illicita cohabitatione clericorum cum mulieribus et de avaritia*, *liber contra Gentiles*, *seu in Babylam*, *liber adversus Judæos et Gentiles*, *quod Christus sit Deus*, *libri* 2 *de compunctione cordis*, *libri* 2 *de orando Deum*, *liber de virginitate*, *Liturgia*. Supposita sunt Chrysostomo, *Opus imperfectum in Matthæum*, *expositio Psalmi* 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108. *Homiliæ plurimæ in varios Veteris Testamenti locos*, *Homiliæ* 14 *in Marcum*, *Vita S. Gregorii Armenorum apostoli*, *Epistola ad Cæsarium monachum*, *atque illa ad Cyriacum*. De *commentario in Danielem*, utrum sit Chrysostomi non constat.

57. CLAUDIANUS MAMERTUS, Viennensis presbyter, et S. Mamerti episcopi Viennensis frater, floruit circa annum

460. Scripsit *Carmen contra varios errores, seu vanos poetas*, et *libros* 3 *de statu animæ*, qui tamen errore non vacant. Dicitur etiam composuisse Hymnum de Passione, qui incipit : « Pange lingua gloriosi lauream certaminis. »

58. Titus Flavius Clemens, patria Atheniensis, uti plerisque placet, Alexandriæ Ecclesiæ presbyter, post mortem Pantæni cathedram sacræ scientiæ, summa cum laude, Alexandriæ occupavit, Origenem etiam inter discipulos nactus. Ad annum usque 222 superstes fuit. Posteris reliquit *Stromatum libros* 8, *Protrepticon, sive Orationem exhortatoriam ad gentes, Pædagogi libros* 3. *Libri* 8 *Hypotyposeon*, Photio judice, omnino vitiati sunt ab hæreticis sæculi tertii aut quarti. Cætera ejus opera perierunt. Ejus tamen nomine Latine circumferuntur *Commentariola in priorem Canonicam S. Petri, in Epistolam S. Judæ, et in Epistolas S. Joannis Apostoli.*

59. S. Clemens Romanus, Petri discipulus, et post Linum et Cletum in Sede romana successor, cujus Paulus in scriptis suis meminit, scripsit *Epistolam ad Corinthios*, quæ omnium eruditorum calculis genuina probatur: eam scilicet quam *Patricius Junius* ex bibliotheca regis Britanniæ anno 1633, Græce ac Latine edidit. *Altera ad Corinthios epistola*, cujus fragmentum gravibus fœdatum mendis edidit idem Junius, in dubium a pluribus eruditis revocatur. Cætera opera immerito ei tributa sunt.

60. S. Thascius Cæcilius Cyprianus, natione Afer, adhuc gentilis rhetorem egit cum summa eloquentiæ laude. Ad fidem conversus Carthaginensis episcopus anno 248 factus est, gregemque sibi creditum, verbo et exemplo ad mortem usque, quam ob fidem passus est 14 septembris 258, in persecutione Valeriani et Gallieni, exuta prius qua indutus erat dalmatica, et aureis viginti quinque spiculatori suo numeratis. Genuina Cypriani opera sunt: *Epistolæ, liber de disciplina et de habitu virginum, Tractatus de lapsis, liber de Unitate Ecclesiæ, Expositio orationis Dominicæ, liber ad Demetrianum, liber de idolorum vanitate, de mortalitate, de opere et eleemosynis, de bono patientiæ, de zelo et livore, de exhortatione martyrii ad Fortunatum, libri III Testimoniorum contra Judæos ad Quirinum.* Dubia sunt : *Liber de spectaculis, de disciplina, de bono pudicitiæ, de laude martyrii ad Moysem, Oratio pro martyribus, et alia in die passionis suæ, liber ad Novatianum de spe veniæ lapsis non neganda.* Cætera ei falso tributa sunt. *Expositio in Symbolum Apostolorum* a Rufino Aquilejensi conscripta est; *liber de cardinalibus Christi operibus,* ab Arnoldo Bonæ Vallis abbate.

61. S. Cyrillus, Theophilo ejus patruo in Alexandrina sede anno 412 suffectus est. Nestorianum errorem strenue impugnavit, et Concilio Ephesino, anno 431, in quo damnatus est, nomine S. Cœlestini præfuit. Obiit anno 444. Plurima reliquit scripta, falso autem nomine ejus insigniuntur *Commentarius in Leviticum,* qui ex Origenis operibus est, *Homiliæ* 19 *in Jeremiam*, quæ Origenem habent auctorem, eruditorum judicio; *Dicta veteris Testamenti et S. Scripturæ, interpretata anagogice, breviter et dilucide collecta a Cyrillo et Maximo, Apologi morales, liber de sacrosancta Trinitate.* Scripsit autem Cyrillus libros qui vocantur: *Thesaurus de sancta et consubstantiali Trinitate,* et *Dialogi* 9 *ad Hermiam de sancta et consubstantiali Trinitate.*

62. S. Cyrillus Hierosolymitanus catechista, et deinceps episcopus creatus circa annum 350, pluries sede sua ab Arianis pulsus, tandem 8 annos eam in pace occupavit, ad mortem usque 18 martii 386. Scripsit *Catecheses* 18 *ad illuminatos*, et 5 *mystagogicas*; opus

ane egregium; item Epistolam anno 50 ad Constantium Augustum *de signo ucidæ crucis Jerosolymis viso, homi- iam in paralyticum ad piscinam proba- icam jacentem*. Insulsa epistola *de niraculis S. Hieronymi* perperam ejus nomen præsefert.

D

63. S. Damasus, Hispanus, anno 366 Liberio successit, regnavitque, nefando Ursicini schismate extincto, ad mortem usque 11 decembris anno 384. Extant *sacra aliqua* ejus *poemata*, et *octo epistolæ genuinæ*, scilicet una ad Paulinum Antiochenum, una ad Orientales, duæ ad Acholium Thessalonicensem, duæ ad S. Hieronymum, una ad episcopos Illyrici, una contra Apollinarium et Timotheum. Epistola autem ad Hieronymum, quæ incipit: « *Dum multa* », et *Pontificalis liber* perperam Damaso tribuuntur.

64. S. Diadochus Photices in Epiro piscopus, circa annum 460 floruit, cripsitque centum capita de *perfectione piritual*i. *Interrogationum et Responionum liber* alium Diadochum sæculi ndecimi scriptorem parentem habet.

65. Didymus Alexandrinus anno 308 nais, quadrimus oculorum lumen amisit; ed ingenio ita valuit, ut summam scieniam sacram et humanam adeptus sit. Origenis erroribus irretitus eos suis scriptis sparsit: quorum pleraque interierunt. Supersunt tamen *libri* 3 *de Spiritu sancto*, qui quum Latine versi sint a S. Hieronymo inter ejus opera repeiuntur; item *Enarrationes breves in epistolam catholicam B. Jacobi, priorem canonicam B. Petri et secundam, in tres S. Joannis, in epistolam B. Judæ, et fragmentum libri contra Manichæos*. Scholæ Alexandrinæ magna cum laude præfuit. Obiit anno 393.

66. S. Dionysius Alexandrinus, Origenis discipulus, eruditione, modestia, fidei studio, et laboribus, *Magni* nomen promeritus est. Alexandrinam sedem tenuit ab anno 240 ad mortem usque anno 265. Extant ejus *Epistola adversus Paulum Samosatenum, Epistola canonica ad Basilidem episcopum, Epistola de resurrectione Dominica, et Paschalis jejunii termino*. Plurima alia scripta ejus a S. Hieronymo recensita ad nos non pervenerunt: inter cætera *Apologia pro se ad Dionysium romanum Pontificem*, qua se vindicat a suspicione pravæ de Deo Filio sententiæ.

67. S. Dionysius Areopagita, ad fidem a S. Paulo conversus, primus Atheniensium episcopus constitutus est. Vide Eusebium l. 3. hist. Eccl. c. 4. et l. 4. cap 22. Eum cum Dionysio Parisiensi episcopo ac martyre, qui sæculo III medio in Gallias missus est, Hilduinus abbas sæculo nono primus perperam confudit. *Libri de Hierarchia cœlesti et ecclesiastica, de divinis nominibus, de theologia mystica, ac epistolæ* 10, ejus nomen præseferentes, eruditorum calculis auctori qui sub finem quinti sæculi scripsit, adjudicantur; quum de iis anno 533 in collatione Constantinopoli inter Catholicos et Severianos prima occurrerit mentio, Stypatio Ephesino episcopo eis falsi suspicionem injiciente.

68. Dionysius, *Exiguus* a pusilla statura nuncupatus, natione Scytha, professione monachus, Romæ circa finem sæculi quinti litterarum græcarum et latinarum laude floruit. *Collectio canonum ecclesiasticorum* ab eo edita est, canonibus qui falso dicuntur apostolici cum aliis antiquorum conciliorum orientalium sanctionibus in unum codicem collectis. Collegit etiam epistolas omnes romanorum Pontificum, quas in archiviis Romanæ Ecclesiæ reperire potuit, a Siricio ad Anastasium II, quæ dicuntur *Decreta romanorum Pontificum*. Scripsit *epistolas duas de cyclo Paschali*. Curavit abrogandum modum

computandi juxta æram Diocletianam, cui substituit epocham a Christi natali anno, qua adhuc utimur. Quinque vel sex annis hanc verum Nativitatis annum sequi chronologiæ periti existimant. Obiit ipse circa annum 550.

69. Christianus Drutmarus, O. S. B. Corbejensis in Gallia cœnobii monachus, Græce Latineque eruditus, floruit sæculo nono. Scripsit *Commentarios in evangelium S. Matthæi*, qui supersunt cum fragmentis *de Expositione in evangelium S. Lucæ, et S. Joannis*. Secerius Lutheranus ea interpolasse in editione Hagenoæ facta censetur.

70. Dungalus, diaconus, Sandionysianus prope Parisios monachus O. S. B. sæculo nono litterarum laude floruit. Scripsit ad Carolum M. *Epistolam de eclipsi solari*, et *librum responsionum suarum de cultu SS. imaginum, reliquiarum, et Sanctorum invocatione.*

E

71. Eginhardus, natione Germanus, sive ex orientali Francia, nono sæculo vixit, secretarii, et archicapellani, seu Cancellarii, et præfecti Regiæ muneribus apud Carolum M. functus. Uxor Emma ipseque continentiæ se voverunt, ipseque abbas monachorum effectus est. Scripsit eleganti ac nitido stylo *Vitam Caroli M. imperatoris*, et *Historiam de translatione et miraculis SS. MM. Marcellini et Petri*, et *Libellum de adoranda cruce*, qui tamen interiit. *Annales regum Francorum Pipini, Caroli M. ac Ludovici Pii ab anno Christi* 741 *ad annum usque* 829 ei verosimilius tribuuntur, quam Laurishemiensi monacho, a quo *Annales Laurishemienses* aliquando dicuntur.

72. S. Eligius, patria Lemovix, arte aurifaber, sanctitate conspicuus, ad Noviomensem seu Veromandensen episcopatum anno 640 evectus est. Extant ejus nomine *homiliæ* 16, quarum tamen 8ª et 15ª ejus non sunt, *Epistola una* ad Desiderium Cadurcensem episcopum, et *Sermo ad plebem, seu Tractatus de rectitudine catholicæ conversationis*, qui olim tribuebatur S. Augustino, quum tamen testetur S. Audoenus in ejus vita eum a S. Eligio exaratum.

73. S. Magnus Felix Ennodius anno 473 natus, mature duxit uxorem, qua postea castam vitam amplectente, ipse diaconus et deinceps anno 510 Ticinensis episcopus factus est. Egregia reliquit opera, præsertim *Libellum apologeticum pro Symmacho Papa, et Romana synodo*, ipsi synodo maxime probatum.

74. S. Ephrem, Nisibi in Mesopotamia natus, monachus, et diaconus Edessenæ ecclesiæ in Syria, sanctitate ac doctrina valde insignis fuit. Obiit die 1 februarii 379, plurimis scriptis Syriace quæ ad nos pervenerunt. Pleraque ab Edwardo Thwaites græce Oxomæ anno 1709, edita sunt, aliquibus Syriace tantum extantibus. Ea latine prodierunt Coloniæ anno 1675, curante Gerardo Vossio.

75. S. Epiphanius, Eleutheropoli, Palestinæ oppido, natus circa annum 308, monasticis exercitiis mature deditus in Ægypto, anno 368 episcopus Constantiæ, seu Salaminæ, in Cypro, creatus est. Virtutibus, litterisque floruit, Hebraice, Syriace, Ægyptiace, Græce ac Latine doctus. Obiit anno 403, pluribus post se relictis scriptis. Genuina ejus opera sunt *Panarium adversus* 80 hæreses, *Anchoratus, Epitome, liber de mensuris et ponderibus, de asterisco, et obelo, epistola seu apologia ad Joannem Jerosolymitanum episcopum, Physiologus, liber de* 12 *gemmis quæ erant in veste Aaronis, ejusdem libri Epitome de duodecim lapidibus rationali sacerdotis infixis.* Cætera aliquando ei tributa jam ab eruditis habentur supposititia.

Evagrius, ortus ex urbe Epiphania
inda Syria anno 537, *Scholasticus*
est ex munere agendi causas.
iræ et præfecturæ dignitates
it; scripsitque 6 *libros Historiæ*
isticæ ab iis temporibus in qui-
heodoretus, ac Socrates desie-
id est ab Ephesina synodo,
431, ad duodecimum annum
ii Imperatoris, scilicet anno 594.
S. Eucherius, post mortem uxo-
qua Salonium, ac Veranium,
nsis ac Lugdunensis ecclesiarum
episcopos, genuerat, Lerinensis
hus, ac deinceps episcopus Lug-
sis creatus anno 434, obiit an.
enuina ejus opera sunt, *Epistola*
temptu mundi ad Valerianum,
la de laude eremi, *liber formu-*
spiritualis intelligentiæ, *libri 2*
tionum. Scripsisse etiam dicitur
ndium collationum, et *Institu-*
i Joannis Cassiani, et *Homilias*
s hactenus nomen *Eusebii Emis-*
ræseferentes.
r fuit *S. Eucherius*, Lugdunensis
pus, S. Viventioli successor, qui
ipsit Concilio Arelatensi quarto
524. *Historia passionis SS. Mau-*
et sociorum legionis Thebææ,
i in Sedunis jussu Maximiani Im-
ris, est alterutrius Eucherii. Neu-
vero *Commentarii in Genesim et*
regum; quorum auctor, quum
gorii M., et S. Augustini Anglo-
apostoli meminerit, posterioris
itis necesse est.
S. Eulogius, monachus et pre-
Antiochenus, circa annum 579
idrinus patriarcha electus, hæ-
plurimos ad fidem reduxit,
is editis scriptis, quæ jam non
unt, præter fragmenta a Photio
ta, nempe *Capita septem de*
s in Christo Domino naturis.
ia in ramos palmarum et in pul-
rini ei certo adscribi nequit.
S. Eulogius, Cordubensis Presby-
rchiepiscopus Toletanus electus,
haud tamen consecratus, martyrio a
Saracenis coronatus est 11 Martii anno
859. Scripsit *Memoriale* [1] *sanctorum*,
seu *libros 3 de martyribus Corduben-*
sibus, *Apologeticum pro martyribus*,
Exhortationem ad martyrium et episto-
las aliquas.

80. Eusebius, extremis Gallieni im-
peratoris temporibus in Palæstina na-
tus, *Pamphilii* cognomen, a Pamphilo
Cæsareensis ecclesiæ presbytero ei
amicissimo, consecutus est. Cæsareæ
in Palestina episcopus metropolitanus
præfuit ab anno 315 ad annum usque
340. Interfuit Concilio Nicæno, eique
subscripsit, ficto tamen animo, et
metu sedem episcopalem amittendi, ut
plurimi contendunt; eum enim post
Patres antiquos, recentiores scriptores
Arianismi insimulant. Plurima summa
cum eruditione scripsit, vetustis mo-
numentis diligentissime perlectis. Inter
cætera insignia sunt *Chronicon*, *libri*
15 *de evangelica præparatione*, *libri* 20
de evangelica demonstratione, *Historiæ*
Ecclesiasticæ libri 10, a Christi adventu
usque ad annum Constantini vigesi-
mum, Christi 325, de Concilio Nicæno
ex industria tacens; *libri 4 de vita*
Constantini, etc. etc. *Expositio in Can-*
tica Canticorum perperam ei adscri-
bitur.

81. Eusebius, Emissenus in Syria
episcopus Arianus, obiit circa annum
360, plurimis relictis scriptis, quæ
tamen interierunt. Quæ circumferun-
tur ejus nomine *Homiliæ in Evangelia*
totius anni S. Brunonem Signinum ha-
bent auctorem. Aliæ vero paulo plus
quam 50 ex Eucherii Lugdunensis,
Fausti Rejensis, ac Cæsarii Arelatensis
scriptis depromptæ censentur. Earum
plurimas in Galliis habitas res de qui-
bus tractant demonstrant: stylus etiam
latinum auctorem exhibet.

82. S. Eusebius, natione Sardus, epi-
scopus Vercellensis, primus clericos
monachorum more vivere edocuit. Fi-
dem contra Arianos strenue propugna-

460. Scripsit *Carmen contra varios errores, seu vanos poetas*, et *libros* 3 *de statu animæ*, qui tamen errore non vacant. Dicitur etiam composuisse Hymnum de Passione, qui incipit : « Pange lingua gloriosi lauream certaminis. »

58. TITUS FLAVIUS CLEMENS, patria Atheniensis, uti plerisque placet, Alexandriæ Ecclesiæ presbyter, post mortem Pantæni cathedram sacræ scientiæ, summa cum laude, Alexandriæ occupavit, Origenem etiam inter discipulos nactus. Ad annum usque 222 superstes fuit. Posteris reliquit *Stromatum libros* 8, *Protrepticon, sive Orationem exhortatoriam ad gentes, Pædagogi libros* 3. *Libri* 8 *Hypotyposeon*, Photio judice, omnino vitiati sunt ab hæreticis sæculi tertii aut quarti. Cætera ejus opera perierunt. Ejus tamen nomine Latine circumferuntur *Commentariola in priorem Canonicam S. Petri, in Epistolam S. Judæ, et in Epistolas S. Joannis Apostoli.*

59. S. CLEMENS ROMANUS, Petri discipulus, et post Linum et Cletum in Sede romana successor, cujus Paulus in scriptis suis meminit, scripsit *Epistolam ad Corinthios*, quæ omnium eruditorum calculis genuina probatur: eam scilicet quam *Patricius Junius* ex bibliotheca regis Britanniæ anno 1633, Græce ac Latine edidit. *Altera ad Corinthios epistola*, cujus fragmentum gravibus fœdatum mendis edidit idem Junius, in dubium a pluribus eruditis revocatur. Cætera opera immerito ei tributa sunt.

60. S. THASCIUS CÆCILIUS CYPRIANUS, natione Afer, adhuc gentilis rhetorem egit cum summa eloquentiæ laude. Ad fidem conversus Carthaginensis episcopus anno 248 factus est, gregemque sibi creditum. verbo et exemplo ad mortem usque, quam ob fidem passus est 14 septembris 258, in persecutione Valeriani et Gallieni, exuta prius qua indutus erat dalmatica, et aureis viginti quinque spiculatori suo numeratis. Genuina Cypriani opera sunt: *Epistolæ, liber de disciplina et de habitu virginum, Tractatus de lapsis, liber de Unitate Ecclesiæ, Expositio orationis Dominicæ, liber ad Demetrianum, liber de idolorum vanitate, de mortalitate, de opere et eleemosynis, de bono patientiæ, de zelo et livore, de exhortatione martyrii ad Fortunatum, libri III Testimoniorum contra Judæos ad Quirinum.* Dubia sunt : *Liber de spectaculis, de disciplina, de bono pudicitiæ, de laude martyrii ad Moysem, Oratio pro martyribus, et alia in die passionis suæ, liber ad Novatianum de spe veniæ lapsis non neganda.* Cætera ei falso tributa sunt. *Expositio in Symbolum Apostolorum* a Rufino Aquilejensi conscripta est; *liber de cardinalibus Christi operibus,* ab Arnoldo Bonæ Vallis abbate.

61. S. CYRILLUS, Theophilo ejus patruo in Alexandrina sede anno 412 suffectus est. Nestorianum errorem strenue impugnavit, et Concilio Ephesino, anno 431, in quo damnatus est, nomine S. Cœlestini præfuit. Obiit anno 444. Plurima reliquit scripta, falso autem nomine ejus insigniuntur *Commentarius in Leviticum,* qui ex Origenis operibus est, *Homiliæ* 19 *in Jeremiam*, quæ Origenem habent auctorem, eruditorum judicio; *Dicta veteris Testamenti et S. Scripturæ, interpretata anagogice, breviter et dilucide collecta a Cyrillo et Maximo, Apologi morales, liber de sacrosancta Trinitate.* Scripsit autem Cyrillus libros qui vocantur: *Thesaurus de sancta et consubstantiali Trinitate,* et *Dialogi* 9 *ad Hermiam de sancta et consubstantiali Trinitate.*

62. S. CYRILLUS Hierosolymitanus catechista, et deinceps episcopus creatus circa annum 350, pluries sede sua ab Arianis pulsus, tandem 8 annos eam in pace occupavit, ad mortem usque 18 martii 386. Scripsit *Catecheses* 18 *ad illuminatos*, et 5 *mystagogicas*; opus

egregium; item Epistolam anno .d Constantium Augustum *de signo* *!æ crucis Jerosolymis viso, homi- in paralyticum ad piscinam proba- n jacentem*. Insulsa epistola *de iculis S. Hieronymi* perperam ejus ien præsefert.

D

3. S. Damasus, Hispanus, anno 366 erio successit, regnavitque, nefan- Ursicini schismate extincto, ad ortem usque 11 decembris anno 384. tant *sacra aliqua* ejus *poemata*, et o *epistolæ genuinæ*, scilicet una ad ılinum Antiochenum, una ad Orien- :s, duæ ad Acholium Thessaloni- ısem, duæ ad S. Hieronymum, una episcopos Illyrici, una contra Apol- ırium et Timotheum. Epistola au- ι ad Hieronymum, quæ incipit: *»um multa* », et *Pontificalis liber* peram Damaso tribuuntur.

4. S. Diadochus Photices in Epiro scopus, circa annum 460 floruit, psitque centum capita de *perfectione ~ituali*. *Interrogationum et Respon- ɀum liber* alium Diadochum sæculi lecimi scriptorem parentem habet.

5. Didymus Alexandrinus anno 308 na- , quadrimus oculorum lumen amisit; ι ingenio ita valuit, ut summam scien- n sacram et humanam adeptus sit. genis erroribus irretitus eos suis scri- s sparsit: quorum pleraque interie- nt. Supersunt tamen *libri* 3 *de Spiritu ncto*, qui quum Latine versi sint a Hieronymo inter ejus opera repe- ıuntur; item *Enarrationes breves in pistolam catholicam B. Jacobi, prio- em canonicam B. Petri et secundam, n tres S. Joannis, in epistolam B. Ju- æ, et fragmentum libri contra Mani- hæos*. Scholæ Alexandrinæ magna ım laude præfuit. Obiit anno 393.

66. S. Dionysius Alexandrinus, Ori- enis discipulus, eruditione, modestia, fidei studio, et laboribus, *Magni* nomen promeritus est. Alexandrinam sedem tenuit ab anno 240 ad mortem usque anno 265. Extant ejus *Epistola adversus Paulum Samosatenum, Epistola canonica ad Basilidem episcopum, Epistola de resurrectione Dominica, et Paschalis jejunii termino*. Plurima alia scripta ejus a S. Hieronymo recensita ad nos non pervenerunt: inter cætera *Apologia pro se ad Dionysium romanum Pontificem*, qua se vindicat a suspicione pravæ de Deo Filio sententiæ.

67. S. Dionysius Areopagita, ad fidem a S. Paulo conversus, primus Atheniensium episcopus constitutus est. Vide Eusebium l. 3. hist. Eccl. c. 4. et l. 4. cap 22. Eum cum Dionysio Parisiensi episcopo ac martyre, qui sæculo III medio in Gallias missus est, Hilduinus abbas sæculo nono primus perperam confudit. *Libri de Hierarchia cœlesti et ecclesiastica, de divinis nominibus, de theologia mystica, ac epistolæ* 10, ejus nomen præseferentes, eruditorum calculis auctori qui sub finem quinti sæculi scripsit, adjudicantur; quum de iis anno 533 in collatione Constantinopoli inter Catholicos et Severianos prima occurrerit mentio, Stypatio Ephesino episcopo eis falsi suspicionem injiciente.

68. Dionysius, *Exiguus* a pusilla statura nuncupatus, natione Scytha, professione monachus, Romæ circa finem sæculi quinti litterarum græcarum et latinarum laude floruit. *Collectio canonum ecclesiasticorum* ab eo edita est, canonibus qui falso dicuntur apostolici cum aliis antiquorum conciliorum orientalium sanctionibus in unum codicem collectis. Collegit etiam epistolas omnes romanorum Pontificum, quas in archiviis Romanæ Ecclesiæ reperire potuit, a Siricio ad Anastasium II, quæ dicuntur *Decreta romanorum Pontificum*. Scripsit *epistolas duas de cyclo Paschali*. Curavit abrogandum modum

460. Scripsit *Carmen contra varios errores, seu vanos poetas*, et *libros* 3 *de statu animæ*, qui tamen errore non vacant. Dicitur etiam composuisse Hymnum de Passione, qui incipit : « Pange lingua gloriosi lauream certaminis. »

58. TITUS FLAVIUS CLEMENS, patria Atheniensis, uti plerisque placet, Alexandriæ Ecclesiæ presbyter, post mortem Pantæni cathedram sacræ scientiæ, summa cum laude, Alexandriæ occupavit, Origenem etiam inter discipulos nactus. Ad annum usque 222 superstes fuit. Posteris reliquit *Stromatum libros* 8, *Protrepticon, sive Orationem exhortatoriam ad gentes, Pædagogi libros* 3. *Libri* 8 *Hypotyposeon*, Photio judice, omnino vitiati sunt ab hæreticis sæculi tertii aut quarti. Cætera ejus opera perierunt. Ejus tamen nomine Latine circumferuntur *Commentariola in priorem Canonicam S. Petri, in Epistolam S. Judæ, et in Epistolas S. Joannis Apostoli.*

59. S. CLEMENS ROMANUS, Petri discipulus, et post Linum et Cletum in Sede romana successor, cujus Paulus in scriptis suis meminit, scripsit *Epistolam ad Corinthios*, quæ omnium eruditorum calculis genuina probatur: eam scilicet quam *Patricius Junius* ex bibliotheca regis Britanniæ anno 1633, Græce ac Latine edidit. *Altera ad Corinthios epistola*, cujus fragmentum gravibus fœdatum mendis edidit idem Junius, in dubium a pluribus eruditis revocatur. Cætera opera immerito ei tributa sunt.

60. S. THASCIUS CÆCILIUS CYPRIANUS, natione Afer, adhuc gentilis rhetorem egit cum summa eloquentiæ laude. Ad fidem conversus Carthaginensis episcopus anno 248 factus est, gregemque sibi creditum. verbo et exemplo ad mortem usque, quam ob fidem passus est 14 septembris 258, in persecutione Valeriani et Gallieni, exuta prius qua indutus erat dalmatica, et aureis viginti quinque spiculatori suo numeratis. Genuina Cypriani opera sunt: *Epistolæ, liber de disciplina et de habitu virginum, Tractatus de lapsis, liber de Unitate Ecclesiæ, Expositio orationis Dominicæ, liber ad Demetrianum, liber de idolorum vanitate, de mortalitate, de opere et eleemosynis, de bono patientiæ, de zelo et livore, de exhortatione martyrii ad Fortunatum, libri III Testimoniorum contra Judæos ad Quirinum.* Dubia sunt : *Liber de spectaculis, de disciplina, de bono pudicitiæ, de laude martyrii ad Moysem, Oratio pro martyribus, et alia in die passionis suæ, liber ad Novatianum de spe veniæ lapsis non neganda.* Cætera ei falso tributa sunt. *Expositio in Symbolum Apostolorum* a Rufino Aquilejensi conscripta est; *liber de cardinalibus Christi operibus,* ab Arnoldo Bonæ Vallis abbate.

61. S. CYRILLUS, Theophilo ejus patruo in Alexandrina sede anno 412 suffectus est. Nestorianum errorem strenue impugnavit, et Concilio Ephesino, anno 431, in quo damnatus est, nomine S. Cœlestini præfuit. Obiit anno 444. Plurima reliquit scripta, falso autem nomine ejus insigniuntur *Commentarius in Leviticum,* qui ex Origenis operibus est, *Homiliæ* 19 *in Jeremiam*, quæ Origenem habent auctorem, eruditorum judicio; *Dicta veteris Testamenti et S. Scripturæ, interpretata anagogice, breviter et dilucide collecta a Cyrillo et Maximo, Apologi morales - liber de sacrosancta Trinitate.* Scripsit autem Cyrillus libros qui vocantur: *Thesaurus de sancta et consubstantiali Trinitate,* et *Dialogi* 9 *ad Hermiam de sancta et consubstantiali Trinitate.*

62. S. CYRILLUS Hierosolymitanus catechista, et deinceps episcopus creatus circa annum 350, pluries sede sua ab Arianis pulsus, tandem 8 annos eam in pace occupavit, ad mortem usque 18 martii 386. Scripsit *Catecheses* 18 *ad illuminatos*, et 5 *mystagogicas;* opus

egregium ; item Epistolam anno ıd Constantium Augustum *de signo læ crucis Jerosolymis viso, homi- in paralyticum ad piscinam proba- n jacentem*. Insulsa epistola *de uculis S. Hieronymi* perperam ejus ıen præsefert.

D

3. S. Damasus, Hispanus, anno 366 erio successit, regnavitque, nefan- Ursicini schismate extincto, ad rtem usque 11 decembris anno 384. tant *sacra aliqua* ejus *poemata*, et o *epistolæ genuinæ*, scilicet una ad ılinum Antiochenum, una ad Orien- ːs, duæ ad Acholium Thessaloni- ısem, duæ ad S. Hieronymum, una episcopos Illyrici, una contra Apol- ırium et Timotheum. Epistola au- ι ad Hieronymum, quæ incipit: *»um multa* », et *Pontificalis liber* peram Damaso tribuuntur.

4. S. Diadochus Photices in Epiro scopus, circa annum 460 floruit, psitque centum capita de *perfectione* *ituali. Interrogationum et Respon- zum liber* alium Diadochum sæculi lecimi scriptorem parentem habet.

5. Didymus Alexandrinus anno 308 na- , quadrimus oculorum lumen amisit; ι ingenio ita valuit, ut summam scien- n sacram et humanam adeptus sit. genis erroribus irretitus eos suis scri- s sparsit : quorum pleraque interie- nt. Supersunt tamen *libri* 3 *de Spiritu ncto*, qui quum Latine versi sint a Hieronymo inter ejus opera repe- ıuntur; item *Enarrationes breves in pistolam catholicam B. Jacobi, prio- em canonicam B. Petri et secundam, ı tres S. Joannis, in epistolam B. Ju- æ, et fragmentum libri contra Mani- ıæos*. Scholæ Alexandrinæ magna ım laude præfuit. Obiit anno 393.

66. S. Dionysius Alexandrinus, Ori- ːnis discipulus, eruditione, modestia, fidei studio, et laboribus, *Magni* no- men promeritus est. Alexandrinam sedem tenuit ab anno 240 ad mortem usque anno 265. Extant ejus *Epistola adversus Paulum Samosatenum*, *Epi- stola canonica ad Basilidem episcopum, Epistola de resurrectione Dominica, et Paschalis jejunii termino*. Plurima alia scripta ejus a S. Hieronymo recensita ad nos non pervenerunt : inter cætera *Apologia pro se ad Dionysium roma- num Pontificem*, qua se vindicat a suspicione pravæ de Deo Filio sen- tentiæ.

67. S. Dionysius Areopagita, ad fidem a S. Paulo conversus, primus Athe- niensium episcopus constitutus est. Vide Eusebium l. 3. hist. Eccl. c. 4. et l. 4. cap 22. Eum cum Dionysio Pari- siensi episcopo ac martyre, qui sæculo III medio in Gallias missus est, Hil- duinus abbas sæculo nono primus perperam confudit. *Libri de Hierarchia cœlesti et ecclesiastica, de divinis no- minibus, de theologia mystica, ac epi- stolæ* 10, ejus nomen præseferentes, eruditorum calculis auctori qui sub finem quinti sæculi scripsit, adjudi- cantur; quum de iis anno 533 in col- latione Constantinopoli inter Catholicos et Severianos prima occurrerit mentio, Stypatio Ephesino episcopo eis falsi suspicionem injiciente.

68. Dionysius, *Exiguus* a pusilla sta- tura nuncupatus, natione Scytha, pro- fessione monachus, Romæ circa finem sæculi quinti litterarum græcarum et latinarum laude floruit. *Collectio cano- num ecclesiasticorum* ab eo edita est, canonibus qui falso dicuntur apostolici cum aliis antiquorum conciliorum orientalium sanctionibus in unum co- dicem collectis. Collegit etiam epistolas omnes romanorum Pontificum, quas in archiviis Romanæ Ecclesiæ reperire potuit, a Siricio ad Anastasium II, quæ dicuntur *Decreta romanorum Pon- tificum*. Scripsit *epistolas duas de cyclo Paschali*. Curavit abrogandum modum

460. Scripsit *Carmen contra varios errores, seu vanos poetas*, et *libros* 3 *de statu animæ*, qui tamen errore non vacant. Dicitur etiam composuisse Hymnum de Passione, qui incipit : « Pange lingua gloriosi lauream certaminis. »

58. TITUS FLAVIUS CLEMENS, patria Atheniensis, uti plerisque placet, Alexandriæ Ecclesiæ presbyter, post mortem Pantæni cathedram sacræ scientiæ, summa cum laude, Alexandriæ occupavit, Origenem etiam inter discipulos nactus. Ad annum usque 222 superstes fuit. Posteris reliquit *Stromatum libros* 8, *Protrepticon, sive Orationem exhortatoriam ad gentes, Pædagogi libros* 3. *Libri* 8 *Hypotyposeon*, Photio judice, omnino vitiati sunt ab hæreticis sæculi tertii aut quarti. Cætera ejus opera perierunt. Ejus tamen nomine Latine circumferuntur *Commentariola in priorem Canonicam S. Petri, in Epistolam S. Judæ, et in Epistolas S. Joannis Apostoli.*

59. S. CLEMENS ROMANUS, Petri discipulus, et post Linum et Cletum in Sede romana successor, cujus Paulus in scriptis suis meminit, scripsit *Epistolam ad Corinthios*, quæ omnium eruditorum calculis genuina probatur: eam scilicet quam *Patricius Junius* ex bibliotheca regis Britanniæ anno 1633, Græce ac Latine edidit. *Altera ad Corinthios epistola*, cujus fragmentum gravibus fœdatum mendis edidit idem Junius, in dubium a pluribus eruditis revocatur. Cætera opera immerito ei tributa sunt.

60. S. THASCIUS CÆCILIUS CYPRIANUS, natione Afer, adhuc gentilis rhetorem egit cum summa eloquentiæ laude. Ad fidem conversus Carthaginensis episcopus anno 248 factus est, gregemque sibi creditum. verbo et exemplo ad mortem usque, quam ob fidem passus est 14 septembris 258, in persecutione Valeriani et Gallieni, exuta prius qua indutus erat dalmatica, et aureis viginti quinque spiculatori suo numeratis. Genuina Cypriani opera sunt: *Epistolæ, liber de disciplina et de habitu virginum, Tractatus de lapsis, liber de Unitate Ecclesiæ, Expositio orationis Dominicæ, liber ad Demetrianum, liber de idolorum vanitate, de mortalitate, de opere et eleemosynis, de bono patientiæ, de zelo et livore, de exhortatione martyrii ad Fortunatum, libri III Testimoniorum contra Judæos ad Quirinum.* Dubia sunt : *Liber de spectaculis, de disciplina, de bono pudicitiæ, de laude martyrii ad Moysem, Oratio pro martyribus, et alia in die passionis suæ, liber ad Novatianum de spe veniæ lapsis non neganda.* Cætera ei falso tributa sunt. *Expositio in Symbolum Apostolorum* a Rufino Aquilejensi conscripta est; *liber de cardinalibus Christi operibus,* ab Arnoldo Bonæ Vallis abbate.

61. S. CYRILLUS, Theophilo ejus patruo in Alexandrina sede anno 412 suffectus est. Nestorianum errorem strenue impugnavit, et Concilio Ephesino, anno 431, in quo damnatus est, nomine S. Cœlestini præfuit. Obiit anno 444. Plurima reliquit scripta, falso autem nomine ejus insigniuntur *Commentarius in Leviticum,* qui ex Origenis operibus est, *Homiliæ 19 in Jeremiam*, quæ Origenem habent auctorem, eruditorum judicio; *Dicta veteris Testamenti et S. Scripturæ, interpretata anagogice, breviter et dilucide collecta a Cyrillo et Maximo, Apologi morales, liber de sacrosancta Trinitate.* Scripsit autem Cyrillus libros qui vocantur: *Thesaurus de sancta et consubstantiali Trinitate,* et *Dialogi* 9 *ad Hermiam de sancta et consubstantiali Trinitate.*

62. S. CYRILLUS Hierosolymitanus catechista, et deinceps episcopus creatus circa annum 350, pluries sede sua ab Arianis pulsus, tandem 8 annos eam in pace occupavit, ad mortem usque 18 martii 386. Scripsit *Catecheses* 18 *ad illuminatos*, et 5 *mystagogicas;* opus

egregium ; item Epistolam anno ıd Constantium Augustum *de signo læ crucis Jerosolymis viso, homi- in paralyticum ad piscinam proba- n jacentem.* Insulsa epistola *de iculis S. Hieronymi* perperam ejus ıen præsefert.

D

3. S. Damasus, Hispanus, anno 366 ıerio successit, regnavitque, nefan- Ursicini schismate extincto, ad ırtem usque 11 decembris anno 384. tant *sacra aliqua* ejus *poemata*, et o *epistolæ genuinæ*, scilicet una ad ılinum Antiochenum, una ad Orien- :s, duæ ad Acholium Thessaloni- ısem, duæ ad S. Hieronymum, una episcopos Illyrici, una contra Apol- ırium et Timotheum. Epistola au- ı ad Hieronymum, quæ incipit: »um multa », et *Pontificalis liber* peram Damaso tribuuntur.

4. S. Diadochus Photices in Epiro scopus, circa annum 460 floruit, psitque centum capita de *perfectione* ~ituali. *Interrogationum et Respon- zum liber* alium Diadochum sæculi lecimi scriptorem parentem habet.

5. Didymus Alexandrinus anno 308 na- , quadrimus oculorum lumen amisit; l ingenio ita valuit, ut summam scien- m sacram et humanam adeptus sit. igenis erroribus irretitus eos suis scri- is sparsit: quorum pleraque interie- nt. Supersunt tamen *libri 3 de Spiritu ncto*, qui quum Latine versi sint a . Hieronymo inter ejus opera repe- iuntur; item *Enarrationes breves in pistolam catholicam B. Jacobi, prio- m canonicam B. Petri et secundam, tres S. Joannis, in epistolam B. Ju- æ, et fragmentum libri contra Mani- æos.* Scholæ Alexandrinæ magna ım laude præfuit. Obiit anno 393.

66. S. Dionysius Alexandrinus, Ori- nis discipulus, eruditione, modestia, fidei studio, et laboribus, *Magni* no- men promeritus est. Alexandrinam sedem tenuit ab anno 240 ad mortem usque anno 265. Extant ejus *Epistola adversus Paulum Samosatenum, Epi- stola canonica ad Basilidem episcopum, Epistola de resurrectione Dominica, et Paschalis jejunii termino.* Plurima alia scripta ejus a S. Hieronymo recensita ad nos non pervenerunt: inter cætera *Apologia pro se ad Dionysium roma- num Pontificem*, qua se vindicat a suspicione pravæ de Deo Filio sen- tentiæ.

67. S. Dionysius Areopagita, ad fidem a S. Paulo conversus, primus Athe- niensium episcopus constitutus est. Vide Eusebium l. 3. hist. Eccl. c. 4. et l. 4. cap 22. Eum cum Dionysio Pari- siensi episcopo ac martyre, qui sæculo III medio in Gallias missus est, Hil- duinus abbas sæculo nono primus perperam confudit. *Libri de Hierarchia cœlesti et ecclesiastica, de divinis no- minibus, de theologia mystica, ac epi- stolæ* 10, ejus nomen præseferentes, eruditorum calculis auctori qui sub finem quinti sæculi scripsit, adjudi- cantur; quum de iis anno 533 in col- latione Constantinopoli inter Catholicos et Severianos prima occurrerit mentio, Stypatio Ephesino episcopo eis falsi suspicionem injiciente.

68. Dionysius, *Exiguus* a pusilla sta- tura nuncupatus, natione Scytha, pro- fessione monachus, Romæ circa finem sæculi quinti litterarum græcarum et latinarum laude floruit. *Collectio cano- num ecclesiasticorum* ab eo edita est, canonibus qui falso dicuntur apostolici cum aliis antiquorum conciliorum orientalium sanctionibus in unum co- dicem collectis. Collegit etiam epistolas omnes romanorum Pontificum, quas in archiviis Romanæ Ecclesiæ reperire potuit, a Siricio ad Anastasium II, quæ dicuntur *Decreta romanorum Pon- tificum.* Scripsit *epistolas duas de cyclo Paschali.* Curavit abrogandum modum

B. M. V. 11.ª *De eadem Assumptione.* 12.ª *De honorandis parentibus.* 13.ª *Ad Rusticum Narbonensem de septem gradibus Ecclesiæ.* 14.ª *Ad Mauricii filiam, de laudibus virginitatis.* 15.ª *De his, quæ Deo in Scripturis sanctis tribuuntur.* 16.ª *Damasi symbolum.* 17.ª *Explanatio symboli ad Damasum.* Est libellus fidei Pelagii. 18.ª *Explanatio fidei ad Cyrillum.* 19.ª *Ad Præsidium diaconum de cereo Paschali.* 21.ª *Ad Therasiam de vera circumcisione.* 22.ª *De celebratione Paschæ.* 23.ª *In Susannam lapsam objurgatio.* 24.ª *In Evagrium objurgatio.* 24.ª *Adhortatio ad militem sæculi.* 26.ª *De decem tentationibus populi Israelitici.* 27.ª *Explanatio in Psalmum* 41. 28.ª *Explanatio in Ps.* 117. 29.ª *Ad Dardanum de diversis generibus musicorum.* 30.ª *De Resurrectione Domini.* 31.ª *De Nativitate Domini.* 32.ª *De Epiphania Domini.* 33.ª *De Quadragesima.* 34.ª *In Vigilia Paschæ de esu agni.* 35.ª *De Resurrectione Christi.* 36.ª *Ad Eustochium de vinculis S. Petri.* 37.ª *De observatione vigiliarum.* 38.ª *Ad Pammachium, et Oceanum exhortatoria.* 39.ª *Ad quemdam, qui in sæculo pœnitebat.* 40.ª *De diversis generibus leprarum.* 41.ª *De duobus filiis, frugi, et luxurioso.* 48.ª *Consolatoria ad Tyrasium super morte filiæ suæ.* 49.ª *Ad Oceanum, hortatoria de ferendis opprobriis.* 50.ª *Ad Oceanum, de vita clericorum.* 51.ª *Epistola Damasi ad Hieronymum, eique subserviens responsio Hieronymi ad Damasum.* 53.ª *Ad Paulam et Eustochium de virtute Psalmorum.* 54.ª *Ad Damasum de oblationibus Altaris.* 56.ª *Ad Chromatium et Heliodorum episcopos.* 57.ª *De Nativitate S. Mariæ.*

117. S. Hilarius, Arelatensis episcopus, monasticam quam in Lerinensi Cœnobio professus erat vitam, in sede episcopali imitatus est, contubernio communi cum clericis usus. Chelidonium episcopum sedi suæ subjectum dejecit, criminibus falsis deceptus: qua de causa S. Leonem, qui Chelidonium restituit, habuit adversum. Pontificiæ sententiæ nolens acquiescere Hilarius, Roma se abripuit, quo ad causam Chelidonii discutiendam venerat, et Chelidonio per tempus aliquod communicare detrectavit. Res tamen postea sunt compositæ, sancto episcopo Sedis Apostolicæ per nuntios deprecante errati veniam. Obiit annos natus 48 die 5 maji 449. Scripserat *vitam* decessoris sui *S. Honorati Arelatensis episcopi*, *Homilias*, *Expositionem Symboli*, ac *Epistolas* complures. *Poemata de septem fratribus Machabæis*, atque *de Providentia Dei* ei verosimiliter tribuenda sunt. Epistola autem 156 inter Augustinianas Hilarium Syracusanum monachum habet auctorem; Epistola 226 scripta est ab *Hilario*, Gallo quidem natione, laico homine et S. Augustini discipulo.

118. Hilarius, Romanæ Eccl. diaconus, in Sardinia natus, medio quarto sæculo floruit. Studio fidei contra Arianos insignis, flagris cæsus et in exilium missus est: gloriam tamen confessionis schismate Luciferianorum postea maculavit. Auctor est *Commentariorum in Epist. S. Pauli*, qui olim S. Ambrosio, vel Remigio Lugdunensi tribuebantur et *Quæstionum veteris et novi Testamenti*, quæ operibus Augustini admixtæ fuerunt.

119. S. Hilarius, Pictaviensis patria et episcopatu, ethnicis natus parentibus, ad fidem conversus, et ad sedem episcopalem evectus est, uxore ejus continentiam professa. Arianis ut obviam iret, Valentem Mursæ et Ursacium Singiduni episcopos fidelium communione privandos studuit, inito cum Gallarum episcopis concilio. Constantii imperatoris jussu idcirco in Phrygiam exul abiit, sed in sedem restitutus, tandem labores egregios sancta morte finivit die 13 januarii anno 367. Genuina ejus opera sunt: *Commentarii in Psalmos*: *Commentarii in Matthæum* : *libri* 12

Trinitate : liber de Synodis, *seu de* *le Orientalium : Epistola ad Abram* *iam cum Hymno matutino ad eam-* *m : libri 2 ad Constantium Impera-* *rem : liber contra Constantium Au-* *stum : liber contra Arianos*, *vel* *ixentium Mediolanensem*. Plura ejus *e*ra interierunt. *Fragmenta* ejus no- ine ei perperam adscribi vehementer ntendit *Joannes Stiltingus*, Bollandi ntinuator, in Actis Sanctorum tom. 6. pt. ad diem 23. in comm. Critico- istorico de S. Liberio c. 2.

120. HINCMARUS, O. S. B. Rhemensis chiepiscopus anno 845 creatus est, urimisque interfuit Conciliis, fla- anti studio canonum anctoritatem ndicans. Doctrina insignis fuit, fide- ie illibata, quam libris de *Prædesti-* *tione et libero arbitrio* contra Go- escalcum defendit. Offensionem ta- en multorum, et inter cæteros S. icolai I et Hadriani II subiit, ob quæ- m imperiosius gesta in Rothadum, iessionensem episcopum, aliosque. urima ejus scripta extant.

121. S. HIPPOLYTUS, gente Arabs, ementis Alexandrini discipulus, et igenis æqualis, sub Alexandro Severo nperatore floruit, incerti loci episco- is. Plura scripsit, scilicet *Canonem*, re *Cyclum Paschalem*, *Commenta-* *os* in plurimos Scripturæ libros, in- r quos *Apocalypsis* numeratur; alia- ie opera, quorum tamen nonnisi agmenta quædam cum *Canone* su- rsunt. *Oratio de consummatione* *undi*, et *Homilia de Deo trino et* *io*, ac *Demonstratio adversus Judæos*, ibia ejus opera habentur. *Indiculus* *duodecim Apostolis*, et *liber de* *ieologia, et Incarnatione*, contra Be- nem et Heliceen ei abjudicantur. Pro- t nuperrime tractatus dictus: *Orige-* *philosophumena sive omnium hære-* *m refutatio ;* qui a nonnullis Hippo- o Portuensi adscribitur. Videtur a iismatico exaratus : noscitur autem ipolytus Novato aliquando adhæsisse.

122. HONORUS, Augustodunensis pre- sbyter et scholasticus, sæculo duode- cimo floruit temporibus Henrici V imperatoris. Scripsit *Elucidarium*, olim S. Anselmo Cantuariensi tribu- tum, *Seriem Romanorum Pontificum* a S. Petro usque ad Innocentium II, *Ca-* *talogum hæreseon* ab ortu Ecclesiæ, *Commentarios* in varios Scripturæ li- bros, aliaque.

123. HUGO DE SANTO CARO ex Barci- noneta, Delphinatus oppido, ortus, ordinis Prædicatorum, et Cardinalis Tituli S. Sabinæ anno 1245 creatus, primus *Concordantias Bibliorum*, qui- bus testimonia Scripturæ reperire fa- cile esset excogitavit, et quingento- rum monachorum sui Ordinis ope per- fecit. Scripsit *Commentarium*, seu *bre-* *ves Glossas in vetus ac Novum Testa-* *mentum*. *Commentarium in Psalterium*, *sermones de tempore et de Sanctis*, et *speculum sacerdotum et Ecclesiæ*.

124. HUGO ETHERIANUS, Pisis in He- truria natus, Constantinopoli degens, scripsit anno 1177 *libros tres de hæresi-* *bus*, quas Græci in Latinos devolvunt; et librum *de regressu animarum ab* *inferis*, ut probaret mortuis prodesse sacrificia, contra quosdam Pisanos de resurrectione etiam male sentientes.

125. HUGO VICTORINUS, sive de S. Vi- ctore, Ipris in Flandria natus, aliis Saxo, Ordinis S. Augustini canonicus, doctrina et virtute floruit, *S. Augusti-* *ni lingua* appellatus. Obiit anno 1142. Plures in Scripturam scripsit libros : scripsit quoque *Institutionem in Deca-* *logum*, *de arrha animæ*, *de laude* *charitatis*, *de modo orandi*, *de sapien-* *tia animæ Christi*, *de Verbi Dei efficа-* *cia*, *de Verbo Dei incarnato disputa-* *tiones tres*, *de perpetua virginitate B.* *Mariæ*, *de Sacramentis Christianæ fidei* *libros duos*, *Epistolam ad Joannem* *Archiepiscopum Hispalensem*, *Sum-* *mam Sententiarum*. Ei autem plurima opera falso adscripta sunt. *Liber de* *institutione Novitiorum* auctorem ha-

bet Gulielmum Peraldum O. P. *Liber de operibus trium dierum* a scriptore ignoto exaratus est. *Libri 4 de Claustro animæ, liber de medicina animæ, libri 2 priores de avibus et feris*, Raynerum conversum parentem agnoscunt. *Libri 2 de nuptiis carnalibus, et spiritualibus, libelli 4 de vanitate mundi, et libri 5 de Arca mystice et moraliter*, a Folieto monacho Corbejensi O. S. B. conscripti sunt, uti codices fidem faciunt. Alii duo libelli posteriores *de proprietatibus animalium, et aliarum rerum*, pertinent ad Gulielmum Peraldum O. P. vel ad Joannem Cornubiensem Anglum, cui adscribendum est *opusculum de Canone mystici libuminis*. *Libri 3 de Cæremoniis et Officiis Ecclesiasticis* auctorem habent Robertum Paululum presbyterum, episcopi Ambianensis domesticum. *Opusculum de Spiritu et anima*, ab Isaaco, Stellæ abbate, ordinis Cisterciencis, exaratum fuit. *Libri 24 Excerptionum*, Richardi Cluniacensis monachi O. S. B. qui circa annum 1180 vixit, opus videntur. *Miscellaneorum libri* 6 collecti sunt ab alio quodam ex operibus Hugonis Victorini, S. Bernardi, et Gaufridi abbatis Claravallensis. *Libri 4 de anima, et ejus ad sui, et ad Dei cognitionem, ac veram pietatem institutione*, quorum primus et tertius per errorem in S. Bernardi opera immigrarunt sub titulo *Meditationum de cognitione humanæ conditionis, et de interiore domo*, secundus vero in opera S. Augustini; parentes habent primus et tertius Gulielmum, S. Theodorici prope Rhemos abbatem, S. Isaacum Stellæ abbatem, quartus monachum incerti nominis. *Chronicon* ad annum usque 1128, ab Hugone Floriacensi monacho conscriptum fuit. *Quæstio de voluntate et potestate Dei, Apologia de Verbo Incarnato*, et *Speculum Ecclesiæ*, scholastici cujusdam, uno saltem ævo Hugone Victorino posterioris, sunt opus.

126. Humbertus, abbas monasterii Mediani in diœcesi Tullensi, postea archiepiscopus, et Cardinalis, Legatus Constantinopolim a S. Leone IX missus, egregie Romanam Ecclesiam vindicavit, gemino edito libello, *de azymo, de jejunio sabbathi, et de conjugio sacerdotum*. Eo agente, Nicetas Pectoratus, monachus Studita, librum quem contra Sedem Apostolicam conscripserat, damnavit : Michael Cerularius patriarcha anathemate percussus est, excommunicatione a Legatis altari principi templi S. Sophiæ, præsente populo, affixa. Obiit ante annum 1067.

J

127. Jacobus de Vitriaco, Canonicus Regularis in monasterio Ogniacensi ad Sabim, Argentiolensis deinde parochus, Acconensis postea, seu Ptolemaidis in Palestina episcopus, denique Cardinalis et episcopus Tusculanus, anno 1244 Romæ obiit. Scripsit *libros 2 de vita B. Mariæ Ogniacensis, Conciones in Evangelia, et Epistolas totius anni, libros 3 Historiæ Orientalis et Occidentalis, et Epistolas nonnullas ad Honorium III.*

128. S. Ignatius M., natione Syrus, successor Evodii, ideoque post Apostolum Petrum secundus episcopus Antiochenus, jubente Trajano, Romam delatus est, feris discerpendus, anno 107. Scripsit in itinere 7 *Epistolas, ad Ephesios, ad Trallianos, ad Romanos, ad Philadelphienses, ad Smyrnenses, ad Magnesianos, atque ad S. Polycarpum.* Has ei adjudicant post veteres Irenæum l. 3 adv. hær. c. 36, Origenem hom. 6. in Lucam, Eusebium l. 3. hist. Eccl. c. 30. S. Hieronymum in Catalogo virorum illustrium, c. 26, critici saniores, cum Usserio, Vossio, Hammondo, Caveo, Pearsonio aliisque inter Protestantes. Cæteræ quæ ejus nomine circumferuntur epistolæ genuinæ non habentur.

Ildephonsus, Toletanus archie-ex abbate cœnobii Agaliensi) renuntiatus est, obiitque [. Scripsit *librum de illibata* *e S. ac gloriosæ Genitricis* *æ*, et *libellum de 14 Scripto-* *lesiasticis ; librum adnotatio-* *gnitione Baptismi*, et *librum de* *eserti, quo pergitur post Ba-* . *Liber contra eos qui disputant* *ua virginitate S. Mariæ et de* *uritione*, a plerisque eruditis) Ratberto, abbati Corbejensi tribuitur. *Sermones 12 in præ-* . *Mariæ festis* auctorem 12 dentur habere.

nocentius III, natus Anagniæ cis, scientia rerumque gesta-gnitudine clarus, anno 1216 e vivis, pluribus relictis scri-cet : *Commentarium in 7 Psal-* *itentiales ; de contemptu mun-* *niseria hominum libros 3; de* *Missæ, seu de sacri Altaris* *libros 6; de Consecratione* *homilias 4; de Sanctorum* *ne libros 3; sermones de tem-* *de Sanctis; de Sacramento* *librum 1, de eruditione prin-* *brum 1*.

nocentius IV, antea Sinibaldus Genuensis, virtute, prudentia fortitudine claruit. Obiit anno perest ejus *Commentarium in* *ecretalium*, et *liber de Romani* *s authoritate et Imperatoris*

oannes Biclariensis, Lusitanus, latus parentibus, ad radices rum condidit monasterium *Bi-* et postea episcopus Gerun-actus, initio sæculi septimi in evit. Chronico Victoris, Tunon-in Africa episcopi, addidit *cem*, *seu Chronicon* ab anno Justini II Imperatoris, Christi annum octavum Mauritii Au-hristi 590.

3. S. Joannes Climacus, abbas Si-naita, a libro cui nomen *Climax* seu *Scala* perfectionis dictus, floruit sæculo VI circa annum 560. Scripsit etiam *librum ad Pastorem Religiosum*.

134. S. Joannes Damascenus, Damasci in Syria christianis parentibus natus, primus fuit consiliarius et minister caliphæ Damasceni. Monasticam vitam postea professus est, et sacerdotium etiam suscepit. Sacrarum Imaginum venerationem contra Iconomachos egregie vindicavit, ærumnas exiliumque idcirco passus. Obiit ante annum 754. Genuina ejus opera sunt: *Orationes 3 pro sacris Imaginibus adversus Iconomachos. De fide orthodoxa libri 4*; in quibus primus omnium Theologiam methodo certa tractavit. *Liber de Dialectica. Institutiones physicæ : Liber seu Catalogus hæresum : libellus de recta sententia, seu orthodoxæ fidei professio : libellus contra Jacobitas. Dialogus contra Manichæos. Disceptatio Christiani et Sarraceni. Opusculum de Sancta Trinitate. Epistola ad Jordanem Archimandritam de hymno Trisagio. Epistola de sanctis jejuniis. Tractatus de octo spiritibus nequitiæ. Tractatus de virtutibus et vitiis. Institutio elementaris ad dogmata. Dissertatio contra Acephalos de natura composita. De duabus in Christo voluntatibus et operationibus, deque reliquis proprietatibus adversus Monothelitas. Dissertatio adversus hæresim Nestorianam. Oratio, quomodo ad imaginem Dei creatus sit homo. Oratio de gloriosa D. N. J. C. transfiguratione. Oratio de sabbatho sancto. Jambi pentastichi, Cantica. Carmina, Octœchi. Libri 3. Parallelorum moralium. Sacrarum Eclogarum, seu Excerptorum ex SS. Patribus libri 2. Excerpta compendiaria ex universa interpretatione S. Chrysostomi.* Dubia sunt : *Orationes 3 de Nativitate et ortu B. V. Mariæ. Orationes 2 de Assumptione SS. Dei Genitricis*, quæ forte a Joanne Antiocheno patriarcha sæculo duodecimo scriptæ sunt; junior

quippe Damascenus ratione natalium nuncupabatur. Cætera falso nomen Damasceni præseferre noscuntur : nam *Vita S. Stephani junioris Martyris* a Simeone Hetaphraste est conscripta ; *Sermo de die judicii* a S. Cæsario Arelatensi est habitus ; *Historia SS. Barlaam et Josaphat* auctorem censetur habere Joannem quemdam abbatem Montis Sinai, a Climaco diversum. Alia plura opuscula certo auctore carent.

135. JOANNES MAXENTIUS, natione Scytha, cum aliis monachis Scythis, Constantinopoli, imperante Justino sæculo sexto, turbas excitavit, celebri illa propositione : « Unus de Trinitate crucifixus est in carne. » Plura scripsit docte, sed petulanter.

136. JOANNES MOSCHUS, alias dictus *Eviratus*, monasticam vitam in Palæstina professus est circa annum 578. Ægyptum aliasque regiones deinde peragravit, retulitque libro, qui *Limonarium, Viridarium*, seu *Pratum spirituale* dicitur,quæ viderat seu audierat Monachorum gesta. S. Sophronio, patriarchæ Jerosolymitano, opus hoc inscripsit, cui errore aliquando adscribitur. Obiit Romæ anno 619.

137. JOANNES SARISBERIENSIS, natione Anglus, S. Thomæ Becket clericus, et deinde Carnotensis in Gallia episcopus. Obiit anno 1182, pluribus relictis scriptis, in quibus Scripturas commentariis illustrat, resque philosophicas erudite ac accurate tractat. Extant ejus Opera :*Vita atque passio S.Thomæ Cantuariensis archiepiscopi et martyris; Polycraticum, sive de nugis Curialium, et vestigiis Philosophorum libri* 8 ; *Entheticum metricum, et de membris conspirantibus; libri* 4 *Operis Metalogici ; Commentationes in Epistolas S. Pauli Apostoli; Epistolæ* 308.

138. JOANNES ZONARAS, Græcus schismaticus, vigilum Præfectus, ac primus a secretis, Imperatoribus Joanne et Manuele Comneno, postea monachus factus est. Scripsit *Chronicon*, seu *Compendium* historiarum ab orbe condito usque ad annum 1118 ; aliaque plurima.

139. JONAS, episcopus Aurelianensis, obiit anno 843. Scripserat *libros* 3 *adversus Claudium Taurinensem pro defensione sacrarum Imaginum, et cultu S. Crucis ; et libros* 3 *de Institutione laicali ;* aliud quoque opusculum *de Institutione Regia.*

140. S. IRENÆUS, Smyrnæ in Asia minore natus circa annum 120, puer S. Polycarpo instituendus traditus est. Deinde Romam venit indeque in Gallias transiens, Lugduni a S.Pothino presbyter ordinatus est, eoque martyrio coronato sub Marco Aurelio Antonino, episcopus ipse Lugdunensis anno circiter 178. constitutus est. Martyr occubuit initio sæculi tertii in persecutione Septimii Severi. Supersunt *libri* 5 *adversus hæreses*, quos Græce ab eo scriptos eruditi censent, quamvis 18 tantum capita libri 1, a S. Epiphanio suo Panario inserta hæresi 31, et fragmenta quædam apud S. Damascenum in Parallelis, Græce nunc extent. Latina qua utimur versio antiquissima est, eoque vivente verosimiliter facta. Duo integra fragmenta apud Augustinum totidem verbis, demptis quibusdam librariorum lapsibus, juxta versionem hanc recitantur, l. 1. contra Julianum c. 3. Scripsit *Epistolas de die Paschatis* ad S. Victorem Romanum Pontificem, quibus eum obsecravit, ne Asiaticas ecclesias ob varietatem disciplinæ in Paschate servando abscinderet. Plurima alia scripta ejus perierunt, paucis tantum fragmentis apud Eusebium servatis.

141. S. ISIDORUS, Hispalensis episcopus, junior sæpe dictus, (ut distinguatur ab Isidoro Cordubensi episcopo, qui circa annum 412 dicavit Paulo Orosio Commentaria in libros Regum) per quadraginta annos ei præfuit ecclesiæ, doctrina et sanctitate insignis.

Obiit anno 636. Genuina ejus opera sunt : *Etymologiarum*, sive *Originum* Codex, quem S. Braulio, Cæsaraugustanus episcopus perfecit, et in libros viginti divisit; *libri* 3 *sententiarum, sive de summo bono; libri* 2 *de divinis sive ecclesiasticis Officiis*, ad S. Fulgentium fratrem suum, qui Astigitanæ, et postea Carthaginensi in Hispania præfuit ecclesiæ; *libri* 3 *differentiarum, seu de proprietate sermonis; libri* 2 *Synonimorum, sive Soliloquiorum; exhortatio pœnitendi cum consolatione et misericordia Dei ad animam futura judicia formidantem*; *Lamentum pœnitentiæ; liber de natura rerum, seu de mundo. Chronicon* ab initio mundi ad annum quintum Suinthilani regis Gothorum, Christi 626. *Historia Gothorum, Vandalorum et Suevorum. Liber Proemiorum de libris Veteris et Novi Testamenti. Commentaria in libros historicos Vet. Testamenti. Allegoriæ quædam S. Scripturæ in libros Veteris et Novi Testamenti*, ad Orosium, episcopum quemdam Hispanum. *Liber de Scriptoribus ecclesiasticis*, post S. Hieronymum et Gennadium. *Libri* 2 *contra nequitiam Judæorum; Epistola ad Ludifredum Cordubensem de episcopi officio; Epistola ad S. Eugenium Toletanum; Regula Monachorum* in 24 Capita distincta. Tria opuscula periisse censentur, nempe *Liber de Numeris, Liber de hæresibus*, et *Liber de vita et morte Sanctorum*; qui enim de hoc argumento extat, Isidoro indignus cruditis videtur. Dubia ejus opera sunt : *Epistola ad Claudium ducem. Expositio in Cantica Canticorum Salomonis; liber de Ordine creaturarum*. Supposititia sunt : *Epistola ad Massonem de lapsu Sacerdotis, et reparatione. Epistola ad Redemptum Archidiaconum*. Liber *de conflictu vitiorum et virtutum* Ambrosii Autperti est.

142. Isidori Mercatoris, seu *Peccatoris* nomine, prodiit Moguntiæ in Germania, ut videtur, nono sæculo, *Collectio Epistolarum Decretalium* Pontificum Romanorum qui prioribus floruere sæculis; quæ tamen hodie ab omnibus supposititiæ noscuntur. Ex Patrum scriptis, ex legibus civilibus et canonicis, aliisque documentis sæculorum sexti, septimi et octavi epistolæ illæ pleræque consarcinatæ sunt a nescio quo homine, qui disciplinam recentiorem, judiciorumque formam, veneranda veterum Pontificum auctoritate fulcire cupiebat. Romæ non innotuerat, S. Leone IV, qui anno 847 obiit, regnante; nam in epistola ad Britanniæ episcopos de decessorum suorum epistolis loquens, initium a Siricio ducit. Hincmarus Rhemensis decreta inde laudata infirmavit, animadvertendo ea in authentica et recepta canonum collectione haud reperiri. Obtinuit tamen sensim sine sensu collectio illa authoritatem, quum dogma nullum novum ea contineretur, et disciplina jam ante vulgatas epistolas vigeret; plerisque originem earum investigare vix valentibus. Medio sæculo decimo quinto Cardinalis Nicolaus Cusanus (libro 3 de Concordia catholica cap. 2.) eas supposititias esse indicavit; sæculo autem sequenti Antonius Contius, jurisconsultus, et Antonius Augustinus Tarraconensis, Bellarminus (l. 2. de Rom. Pontif. c. 14.), Baronius (in Annal. Eccl. ad annum 865 Num. 8.) cæterique plurimi ex Catholicis, sicut et ex hæreticis infirmam earum auctoritatem agnoverunt. Falso igitur asserunt hæretici se primos olfecisse fraudem. Falso etiam asseritur eas in Pontificis utilitatem confictas : in episcoporum enim subsidium verosimilius cusæ sunt, iisque penitus sublatis, ex genuinis monumentis satis superque Pontificum auctoritas constat. Genuinæ Pontificum ante Siricium epistolæ supersunt : *I Clementis ad Corinthios*, alterius fragmenti dubia est auctoritas : *S. Cornelii*

epistolæ tres, quarum duæ scriptæ ad S. Cyprianum inter ejus opera extant, tertia ad Fabium Antiochenum refertur ab Eusebio (hist. Eccl. lib. 6. c. 35); *S. Stephani I duo epistolarum fragmenta*, quorum alterum refertur a S. Dionysio Alexandrino apud Eusebium (l. 7. hist. Eccl. c. 4,) alterum vero extat apud S. Cyprianum (Epist. 74.). *S. Dionysii* fragmentum ex ejus epistola adversus Sabellianos, quod refertur a S. Athanasio in epistola de decretis Synodi Nicenæ. *S. Felicis I* fragmentum ex ejus epistola ad Maximum Alexandrinum, quod laudatur in actione I Concilii Ephesini; *S. Julii I* epistolæ duæ, quarum altera ad Eusebianos a S. Athanasio exhibetur in Apologia contra Arianos, altera ad clerum et populum Alexandrinum refertur a Socrate (hist. Eccl. l. 2 c. 18); *S. Liberii epistolæ* 9, nimirum ad Osium Cordubensem, ad Constantium Imperatorem, ad episcopos Italiæ, ad Cœcilianum episcopum Spoletinum, 4 ad Eusebium episcopum Vercellensem, una ad Orientis episcopos, quam refert Socrates (l. 4. hist. Eccl. c. 11.); *S. Damasi epistolæ* 8, nimirum ad Orientales, ad Paulinum episcopum Antiochenum, 2 ad Acholium episcopum Thessalonicensem, 2 ad S. Hieronymum, I ad episcopos Illyrici, una contra Apollinarium et Timotheum, quæ extant apud Theodoretum (l. 2. hist. Eccl. c. 22. et l. 5. cap. 10.). Plures epistolæ suppositæ fuerant Pontificibus veteribus ante Isidori ætatem, quas auxit novo cumulo ipse veterator.

143. S. Isidorus, Pelusiota dictus, quod juxta Pelusium Ægypti urbem monasticam vitam coluerit, presbyter fuit et archimandrita. Gratia valuit apud Imperatorem, optimatesque Ecclesiæ et imperii, obiitque anno 440 meritis cumulatus. Ex plurimis millibus epistolarum quas scripsit supersunt 2013 in 5 libros distributæ, et *Isidorianæ collationes* vocatæ. Liber *adversus gentes*, et alter *contra Fatum* ab ipso scriptus, jam non extant.

144. Julianus Pomerius, ex Mauritania ortus, sub finem sæculi quinti, floruit in Gallia, quo se contulerat. Rhetoricam tradidit Arelate, et presbyter est constitutus. Scripsit *libros tres de vita contemplativa*, quos nonnulli tribuunt Prospero Aquitano, reclamante licet S. Isidoro Hispalensi (in lib. de Script. eccl. c. 12.).

145. S. Julianus, genere Judæus, sed christianis natus parentibus, Toletanam sedem implevit anno 680, quatuorque Toletanis Conciliis præfuit. Obiit anno 690. Genuina ejus opera supersunt : *Prognosticarum, sive de origine mortis humanæ, de futuro sæculo, et de futuræ vitæ contemplatione libri* 3. *Vita S. Ildephonsi Toletani. Commentarii in Nahum prophetam. Libri* 3 *de demonstratione sextæ ætatis adversus Judæos. Libri duo contrariorum in speciem locorum utriusque Testamenti. Historia gestorum Regis Vambæ in Galliis adversus Paulum ducem rebellem.* Cætera ejus opera perierunt.

146. Julius Firmicus Maternus ante medium quartum sæculum floruit. Scripsit adhuc ethnicus *libros* 8 *de Astronomia ;* ad fidem conversus Constantini Magni filiis dicavit librum *de errore profanarum religionum.*

147. Julius Sextus, Africanus, in Lybia natus, et aliquando Emmao in Palæstina moratus, ante medium sæculum tertium floruit, ex ethnico ad Ecclesiam traductus, et ut videtur sacerdotio auctus. Ad annum 221 perduxit historiam ab initio rerum quinque voluminibus descriptam, quorum fragmenta tantum supersunt. Scripsit ad Origenem contra historiam Susannæ. Ad Aristidem scripsit ut Matthæi et Lucæ tabulas conciliaret de Christi majoribus : specimen harum literarum exhibet Eusebius (l. 1.

Hist. Eccl. c.VII. Opus κινῶν ab eo adhuc ethnicis addicto superstitionibus scriptum videtur. Hebraicum calluit idioma, et Scripturarum scientiæ laude floruit.

148. S. Ivo Carnotensis episcopus, a S. Ivone presbytero Trecoriensi probe distinguendus, sæculo undecimo floruit, obiitque sequentis sæculi initio, anno scilicet 1115 vel 1117. Genuina ejus opera sunt: *Sermones* 24 *de ecclesiasticis Sacramentis, ac Officiis, præcipuisque per annum festis. Breve Chronicon de regibus Francorum. Epistolæ* 287. *Commentarius in Psalmos. Collectio Decretorum*, seu Decretum Ivonis in partes 17 distinctum. *Pannomia*, quæ vitiata voce dicitur vulgo *Panormia*, ab aliquibus Ivoni, ab aliis Hugoni Catalaunensi adscribitur. *Chronicon* a Nino usque ad Ludovicum Pium Ivoni aliquando tributum, Hugonis a S. Maria, monachi Floriacensis est.

149. S. Justinus M., Neapoli Samariæ urbe, ethnicis parentibus claræ stirpis natus est. Philosophiæ operam navans, a Stoicis ad Peripateticos, ab iis ad Pythagoricos, inde etiam ad Platonicos transiit. Christianus tandem factus, fidem strenue ac feliciter propugnavit, Romamque veniens circa annum, 140 Antonino Pio Imperatori christianæ religionis Apologiam obtulit, alteramque, quum plures post annos reversus esset in Urbem, Marco Aurelio Antonino, et Lucio Vero imperantibus, conscripsit; martyrio tandem circa annum 164 coronatus. Genuinæ sunt hæ *Apologiæ*, quamvis mendis vitiatæ librariorum. *Parænesis, sive Exhortatio ad Græcos, Elenchus, seu Oratio ad Græcos, Dialogus cum Triphone Judæo*, genuina Justini opera etiam sunt. *Liber de Monarchia*, qui nomine illius circumfertur, idem ac ille quem revera scripsit Justinus, non omnibus videtur. *Epistola ad Diognetum* ab auctore longe antiquiore scriptus a pluribus habetur. *Epistola ad Zenam et Serenum* dubiæ est auctoritatis: *Aristotelicorum quorumdam dogmatum eversio* a plerisque ei abjudicatur. Quorumdam aliorum Justini operum fragmenta apud veteres reperiuntur. Cætera, quæ nunc ejus nomen præseferunt, supposititia sunt.

150. Cajus Aquilinus Vestius Juvencus, presbyter Hispanus, Constantino Magno imperante, floruit, eique dicavit *Historiam Evangelicam* versu heroico.

L

151. Coelius Lactantius Firmilianus, Italus natione, postquam Nicomediæ rhetoricam tradiderat, præceptor Crispo Constantini filio datus est. Obiit in extrema senectute, quo anno non liquet. *Cicero christianus* ob eloquentiam dictus est. Ethnicorum superstitionem strenue impugnavit, ipse tamen pluribus irretitus est erroribus, sacræ doctrinæ haud satis peritus. Scripsit *Institutionum divinarum libros* 7, *Epitomen Institutionum, librum de ira Dei ac de opificio Dei*, et *libellum de mortibus Persecutorum*. Plura alia ejus opera ab Hieronymo recensita jam non extant. *Carmina de Chœnice, de Paschate, de Passione Domini*: item *Argumenta in singulas fabulas Metamorphoseon Ovidii, et Annotationes in Statii Thebaidem, et Achilleidem* perperam ei tribuuntur.

152. Lambertus Schafnaburgensis, Hirsfeldiensis monachus O. S. B. accurate et eleganter scripsit *Historiam* ab Orbe condito usque ad annum 1077, veracis historici laudem consecutus. Eam ad annum usque 1472 continuavit haud adeo feliciter monachus quidam Erfordiensis.

153. B. Lanfrancus, Ticini in Italia natus, in Normanniam profectus, monasticam vitam in cœnobio Beccensi O. S. B. professus est. Fidem contra

Berengarium in Concilio Romano sub Nicolao II anno 1059 adeo vindicavit, ut hæresiarcham ad ejurandam hæresim induxerit. Archiepiscopus Cantuariensis anno 1070 consecratus, optimi pastoris munera implevit usque ad annum 1089, quo obiit. Scripsit *Commentarium in Psalmos*, *Historiam Ecclesiasticam*, et *Vitam Gulielmi Conquestoris*, quæ interierunt. *Epistolas* etiam plurimas, *Commentarium in Epistolas S. Pauli; libellum de Corpore et Sanguine Domini in Eucharistia contra Berengarium. Annotatiunculas in nonnullas Joannis Cassiani Collationes Patrum; Decreta pro Ordine S Benedicti; Pericopen Orationis; libellum de celanda Confessione*. Superest etiam *Sermo* ab ipso scriptus.

154. S. Leander, archiepiscopus Hispalensis, et *Gothorum Apostolus*, quos scilicet in Hispaniis potentes ad fidem reduxit, doctrina et sanctitate sexto sæculo claruit. Obiit circa annum 596, successorem nactus fratrem suum S. Isidorum. Scripsit ad S. Florentinam sororem suam *Regulam de Institutione Virginum et contemptu mundi*. Extat etiam *Homilia in laudem Ecclesiæ* ob conversionem Gothorum, post Synodum Toletanam tertiam anno 589 habitam. Cætera ejus opera interierunt.

155. S. Leo Magnus, patria Romanus, aliis Thuscus, Pontifex factus est anno 440. In grassantes hæreses Manichæorum, Priscillianistarum, Eutychianorum animum intendit, ut eas penitus evelleret. Attilæ, Romæ minitanti persuasit, ut, relicta Italia, exercitum trans Danubium duceret; Genserico Vandalorum regi, ut capta jam Urbe, igne et ferro abstineret, præda Urbis per dies quatuordecim contentus. Obiit 10 Novembris anno 461. Scripsit egregios *Sermones*, quorum 96 extant, item *Epistolas*, quæ numero 141 supersunt. *Sermo secundus in Natali Apostolorum Petri et Pauli*, et *Sermo in Natali S. Vincentii M.*, abjudicandi ei videntur. *Epistola* 88 *de Privilegio chorepiscoporum* ad Germaniæ et Galliæ episcopos illius non est, sed ex Concilio II Hispalensi potissimum consarcinata. *Epistola* etiam 96 *ad episcopos tertiæ Lugdunensis provinciæ* Leonis Bituricensis episcopi fœtus habetur. Alia etiam opera perperam olim afficta sunt, nempe *Tractatus adversus errores Eutychetis, et aliorum : libri* 2 *de Vocatione Gentium; Epistola ad Demetriadem de humilitate christiana : Capitula, sive præteritorum Sedis Apostolicæ episcoporum Authoritates de gratia, et libero voluntatis arbitrio*, quæ Cœlestini epistolæ ad Gallos subnecti solent, a S. Prospero Aquitanico collecta.

156. Leo VI, Imperator Orientis, *Philosophus* et *Sapiens* dictus, Basilio patri qui eum carceri tradiderat, successit anno 886. Photium e patriarchali Sede dejecit, ejus in locum Stephano fratre suffecto. Ob quartas quas iniit nuptias, a S. Nicolao Mystico Constantinopolitano Patriarcha ingressu ecclesiæ interdictus est. Obiit anno 911, plurimis sacris orationibus, aliisque operibus post se relictis.

157. Leontius Byzantinus, ex advocato, vel, ut alii malunt, presbytero ecclesiæ Constantinopolitanæ monachus factus, sæculo sexto floruit, extremis Justini II junioris, et Tiberii Constantini Imperatorum temporibus. Plura scripsit contra Eutychianos et Nestorianos præsertim. Alius Leontius Byzantinus vixit regnante Justiniano, Origenis acerrimus propugnator.

158. Leontius, Neapoleos, vulgo Lemisse, in Cypro episcopus, initio sæculi septimi floruit. Scripsit *Apologiam pro Christianis adversus Judæos, Homilias duas*, et *Vitam S. Joannis Eleemosynarii*, et *S. Simeonis Sali*. Scripsisse etiam dicitur *plures Orationes*, et *duo volumina locorum communium*.

159. Liberatus, ecclesiæ Carthaginensis archidiaconus, medio sæculo sexto floruit. Scripsit *Breviarium*, seu *Historiam controversiarum Nestorianæ, et Eutychianæ*, in qua tamen rumoribus falsis, et trium Capitulorum studio deceptus, sæpius aberravit.

160. Lucas, Tudensis in Hispania episcopus, scripsit *libros* 3 *de altera vita, fideique controversiis adversus Albigensium errores*, et *Vitam et miracula S. Isidori* Hispalensis episcopi. S. Isidori *Chronicon* ad suam usque ætatem deduxit anno 1236.

161. Lucifer, Calaritanus in Sardinia episcopus, studio fidei contra Arianos maxime insignis fuit. Post plurima præclare gesta humani aliquid passus est, Paulinum Antiochiæ episcopum, vivente adhuc Meletio, consecrando, impugnandoque Alexandrinæ synodi decretum de recipiendis reversis ab Arianis eum suis gradibus et honoribus. Obiit anno 370, Sanctorumque honores apud Sardos obtinuit. Schisma *Luciferianorum*, eo demortuo, ortum habuisse eruditi multi censent. Genuina ejus opera sunt: *Libri* 2 *ad Constantium Imperatorem, liber de Regibus apostatis, liber de non conveniendo cum hæreticis, liber de non parcendo delinquentibus in Deum, liber de morte pro Filio ei subeunda, Epistola brevis ad Florentium.*

162. Luitprandus, natione Italus, aliis Spanus, Cremonensis episcopus anno 6 circiter constitutus est. *Libros sex storiæ* scripsit, exordium ducens ab nulphi Imperatoris temporibus; sex men postrema capita libri 6 a fabulae Germano adjecta habentur. Item scripsit *Historiam legationis suæ ad Cephorum Phocam Imperatorem. Liber de Pontificum Romanorum gestis* S. Petro ad tempora Formosi, non a Luitprando, sed a Germano quodam monacho conscriptus est. *Chronicon* et *Adversaria* omnino ei abjudicantur.

163. Lupus Servatus, in provincia Lugdunensi natus, abbas cœnobii Ferrariensis anno 842 electus est; obiitque post annum 681. Genuina ejus opera sunt: *Liber de tribus quæstionibus, collectaneum de iisdem tribus quæstionibus, liber Epistolarum* 130, *Vita S. Wigberti, Vita S. Maximini.*

M

164. Marcellinus, Comes Illyrici, Justiniani Imperatoris, adhuc patricii, cancellarius, floruit anno 534, quo *Chronicon* suum perfecit, exorsus illud ab anno 379, quo S. Hieronymus desiit. Alia quæ scripsit opera interierunt.

165. Marcullus, monachus Parisiensis, jam septuagenarius, circa annum 660 scripsit *libros* 2 *Formularum ecclesiasticarum.*

166. Marianus Scotus, anno 1028 in Hibernia natus, Coloniam profectus, monachus O. S. B. anno 1056 factus est. Solitudinis amore et sanctitatis studio clarus, scripsit *Chronicon* a Christo nato ad annum usque 1083; in quod impostor aliquis intrusit diu postea fabulam de Joanna Papissa, contra antiquiorum codicum fidem, uti eruditis est exploratum. Obiit anno 1086.

167. Marius, sedis Aventicensis, quæ postea Lausannam translata est, apud Helvetios episcopus, sub finem sexti sæculi floruit, scripsitque *Chronicon* a tempore quo S. Prosper Aquitanus desiit, scilicet ab anno 455 ad annum 581.

168. Marius Mercator, Italus laicus, græce ac latine doctus, ac S. Augustini æqualis, fidem catholicam adversus Pelagianos et Nestorianos fortissime vindicavit plurimis scriptis quæ supersunt.

169. S. Martinus, gente Pannonius, professione monachus, episcopus Dumiensis, et deinde archiepiscopus Bracarensis, obiit anno 580, pluribus reli-

ctis scriptis. *Conciliorum canones* etiam collegit, qui ex errore solebant olim citari tamquam *ex decretis, vel ex concilio S. Martini Papæ.*

170. Matthæus Paris, Anglus, anno 1217 monachus O. S. B. factus, obiisse dicitur anno 1259. Scripsit *Vitas duorum Offarum*, Merciæ regum, cœnobii S. Albani fundatorum : *Vitas* 23 *abbatum S. Albani ; Historiam rerum Anglicarum* ab anno 1066 ad annum 1250. Historiæ hujus partem priorem ad annum usque 1235 Matthæus ex Rogeri de Wendover monachi Albanensis, anno 1237 defuncti, Chronico, paucis excisis, nonnullis additis, verbatim fere descripsit. *Appendix* ab anno 1260 ad 1273 quæ ad calcem historiæ reperitur, auctorem habet Guilielmum Rishangerum, S. Albani item monachum. *Additamenta ad Historiam majorem*, et *Historia minor*, ab anno 1066 ad 1250, a neoterico veteratore profecta esse existimantur. Ipsa Matthæi historia vitiata merito habetur, quum tot criminationibus in omnes scateat, ut a religioso calamo profecta censeri nequeat. Vide justissimam *Casimiri Oudini*, protestantici licet hominis, censuram (Tom. 3 de Script. eccl.)

171. S. Maximus M. Constantinopoli circa annum 580 natus est. In Imperatoris Heraclii aula primum operam dedit regiis scribendis commentariis, postea monachus, monachorumque abbas factus est. In Africam delatus, dum Persæ Orientis provincias vastarent, cum Pyrrho patriarcha Constantinopolitano Monothelita, profugó alia de causa, celebrem habuit concertationem anno 645. Romam postea se contulit, interfuitque Concilio quod anno 649 S. Martinus contra Monothelitas habuit. Inde Constantis Imperatoris jussu vi abductus Constantinopolim, *Typo* seu edicto Imperatoris de silentio servando circa voluntates Christi noluit subscribere. In exilium actus in Castrum Schemari in confinio Alanorum post plurimas ærumnas ad superos migravit, anno 662, plurimis post se relictis scriptis.

172. S. Maximus, Taurinensis episcopus, post annum 465 fato functus est; compluribus *homiliis*, quas recensuit Gennadius Massiliensis in catalogo illustrium virorum, scriptis. Hæ antea inter Sermones S. Ambrosii et S. Augustini vagabantur.

173. Melito, Sardensis in Asia episcopus, circa annum 170. *Apologeticum* pro christiana religione Marco Aurelio Antonino obtulit. Plurimorum aliorum quæ scripsit operum fragmenta tantum supersunt. *Liber de transitu B. V. Mariæ*, ipsius sanctitate et doctrina indignus habetur.

174. S. Methodius, Olympi Lyciæ, aliis Patarorum, ac dein Tyri in Phœnicia episcopus, martyr occubuit initio quarti sæculi, sæviente Diocletiano. *Liber de libero arbitrio*, et *Symposium decem virginum*, ab ipso scripta supersunt, cum aliorum operum fragmentis. *Oratio de Simeone et Anna*, et *Oratio in Ramos Palmarum* ei abjudicantur. *Revelationes de rebus quæ ab initio mundi contigerunt, quæque deinceps contingere debent*, ei inepte prorsus adscriptæ sunt.

175. Michael Constantinus Psellus Constantinopoli circa annum 1020 natus, omni genere doctrinæ floruit, theologus, philosophus, medicus ac mathematicus. Scripta ejus plurima supersunt. Post aulæ honores monachus factus obiit incerto anno, sub finem undecimi sæculi.

176. M. Minucius Felix, disertissimus jurisconsultus Romanus, Tertulliano suppar, elegantissimam *Apologiam* pro christiana religione scripsit, sub forma dialogi, in quo cum Cæcilio ethnico disputat Octavius christianus. Liber hic olim habebatur octavus librorum Arnobii adversus gentes.

177. Monetæ, Cremonæ in Italia natus, Ordinem Prædicatorum anno

ıgressus, scripsit *libros* 5 *ad-* *Catharos et Waldenses*, opus :regium.

N

S. Nicephorus, Constantinopoli nnum 757, post palatina munia icam amplexus est vitam, et)6 ad cathedram Constantinopo- ı assumptus est. Ob imaginum , quem contra Leonis Armeni ȝ strenue vindicavit, patriar- ede dejectus, exul obiit in Pro- o Propontidis insula, anno 828. a ejus opera sunt : *Breviarium œ, Chronologia*, seu *Chronogra- ipartita, Epistola ad Leonem III.* *'ont. Opuscula 4 adversus Icono- :. Epistola ad interrogationes* 12 *ınonica ac totidem Responsiones, Antirrheticorum adversus Icono- :. Indiculus librorum* qui Chro- hiæ solet adnecti, vel illius est, nullis placet, vel auctoris æqua- th'anasius enim Bibliothecarius tine reddidit.

Nicetas Acominatus, Choniates, a lictus, præcipuis imperii digni- claruit. Constantinopoli a Fran- ıetisque capta anno 1204 in exi- biit, in eoque discessit Niceæ. t *historiam* in 21 libros distribu- : *rebus gestis Imperatorum sui Constantinopolitanorum*. Scri- 'æterea *Thesaurum orthodoxæ* libris comprehensum.

S. Nilus Constantinopolitanæ ur- æfectus, monasticam cum Ni-)us monachis, in Ægypto pro- əst vitam, et postea in Arabiam t. Arabibus monasterium aggre- us, filius ejus Theodulus, quem ılo genuerat, abductus est, qui a urbe libertate donatus a patre ›ertus. Obiit anno circiter 452, ›tio jam insignitus. Plurima ejus supersunt.

O

181. S. Odilo, Arvernus, O. S. B. in cœnobio Cluniacensi abbas anno 994 electus est. Instituit, ut post Omnium Sanctorum festum in suis monasteriis fieret *Commemoratio omnium fidelium defunctorum;* qui ritus jam universæ Ecclesiæ probatus est. Obiit anno 1049. Scripsit *Vitam S. Majoli, Vitam S. Adheleidis* Imperatricis, Othonis I uxoris, *Sermones* 14 *de festis, statutum de defunctis* et *Epistolas aliquas.*

182. Odo abbas O. S. B. in urbe Tornacensi, et anno 1105 episcopus Cameracensis creatus, Sede sua pulsus est eo quod ab Henrico IV Imperatore, investituram baculo et annulo nollet accipere. Obiit exul anno 1113. Scripserat *Expositionem Canonis Missæ, libros* 3 *de peccato originali, disputationem de adventu Christi contra Leonem Judæum, librum de blasphemia in Spiritum sanctum, homiliam de villico iniquitatis, librum in Canones Evangeliorum.*

183. S. Odo, natione Francus, O. S. B. abbas Cluniacensis, doctrina et sanctitate clarus, obiit anno 942. Scripsit *libros* 4 *de Vita S. Geraldi, tractatum de reversione B. Martini Turonensis a Burgundia*, cui præmittitur *Epistola ad Fulconem; tractatum quod B. Martinus par dicitur Apostolis, Sermones* 4, *libros* 3 *collationum seu occupationum, Antiphonas* 12. *de B. Martino Turonensi; versus et hymnos aliquot.*

184. OEcumenius, incertæ ætatis scriptor Græcus, sæculo decimo, ut eruditi conjiciunt, ex Patribus Græcis, et præcipue ex S. Chrysostomo *catenam* opportunissimam contexuit, sive *commentarios in Acta Apostolorum, et Epistolas Paulinas et canonicas.* Aliæ ejus catenæ in reliquas Scripturas interierunt.

185. S. Optatus, Milevitanus in Numidia episcopus, floruit circa annum 370. Scripsit *libros* 7 *de schismate Donatistarum*, opus egregium.

186. ORIGENES, Adamantius et Chalcenterus a laboribus dictus, circa annum 185 Alexandriæ natus est. Ingenio studioque fidei adhuc juvenis claruit, martyrii flagrans desiderio : cui ne se objiceret, mater vestes aliquando subduxit, patre ejus Leonide pro fide mortem subeunte. Matrem cum sex parvulis liberis Grammaticæ artis professione sustentavit annos octodecim natus. Romam venit Zephyrino Pontifice, indeque Alexandriam reversus, docendi munus resumpsit; septem scribæ, et librarii, et virgines septem ei dictanti aderant, scripto quæ proferret accurate mandaturi. Tanta Scripturarum peritia insignis erat, ut a Palæstinæ nonnullis episcopis veniam eas palam in ecclesia explicandi obtinuerit; aliis licet reclamantibus. In Palæstinam jam iterum profectus anno 228 sacerdotium suscepit a Theoctisto Cæsariensis ecclesiæ antistite : quod ægre ferens Demetrius Alexandrinus, facinus ejus, qui se absciderat, propalavit. Libros *periarchon*, et *Dialogum*, quum Origenes postea evulgasset, Demetrius eum ob errores quibus scatebant sacerdotio exuendum in synodo Alexandrina statuit. Questus est Origenes hæreticorum fraude opera sua vitiata; quapropter Apologiam in sui defensionem composuit, et Alexandria discedens, Palæstinæ urbem Cæsaream iterum se contulit, in qua sacras scientias magno cum plausu tradidit. Persecutione urgente anno 235, ad Firmilianum Cæsareæ Cappadociæ episcopum fugiens, eam declinavit : postea tamen in Decii persecutione multos cruciatus pro Christo passus est. Utrum idolis thus adoleverit, ut stuprum sibi ab Æthiope inferendum evitaret, apud eruditos controvertitur : quæ enim ea de re a S. Epiphanio enarrantur in Pannario, (hæresi 64), non obtinent certam apud omnes fidem. Obiit Tyri in Phœnicia anno 255. Utrum animi pertinacia adhæserit erroribus qui in ejus operibus reperiuntur, veteres recentioresque vehementius disputant. Fertur scripsisse sena librorum millia, quæ tamen pleraque perierunt. Supersunt *homiliæ* 17 *in Genesim*, 13 *in Exodum*, 16 *in Leviticum*, falso adscriptæ S. Cyrillo Alexandrino, 28 *in librum Numerorum*, 26 *in Josue*, 9 *in librum Judicum*, 9 *in Psalmos*, videlicet homiliæ quinque in Ps. 36, duæ in Ps. 37, duæ in Ps. 38, *homiliæ* 4. *in Cantica Canticorum*, *homilia* 1. *in cap.* 1 *et* 2 *libri* 1. *Regum.* Hæc omnia habentur ex interpretatione Rufini Aquilejensis. Item ex interpretatione S. Hieronymi *homiliæ* 2. *in Cantica Canticorum*, 9 *in Isaiam*, 14 *in Jeremiam*, 14 *in Ezechielem*, 39 *in Evangelium S. Lucæ*, *ac libri* 10 *Explanationum in Epistolam S. Pauli ad Romanos*, *homilia* 1 *in cap.* 28 *libri* 1 *Regum de Engastrimytho*, *Commentarii seu Tractatus* 35 *in Matthæum*, ex quibus decem primi desiderantur; *Commentarii seu Tomi* 32 *in Joannem*, ex quibus Tomi 1, 2, 6, 10, 13, 19, 20, 28, 32 tantum supersunt; *Tetrapla*, *Hexapla*, *Octopla*, versiones scilicet Græcæ veteris Testamenti, in quatuor, sex, et octo columnas, pro versionum numero, distributæ; *Protrepticus ad Martyrium*, *Epistola ad Julium Africanum de Susannæ historia*; *Periarchon*, seu de principiis libri 4, versi sunt ab Hieronymo, ut infidam interpretationem Rufini detegeret; periit tamen Hieronymiana versio : *libri* 8 *adversus Celsum Philosophum Epicureum*; *liber de Oratione*; *Philocalia de aliquot præcipuis Theologiæ locis et quæstionibus*. Cætera quæ circumferuntur opera Origenis non sunt.

187. OTTO, Conradi III Imperatoris uterinus frater, ex S. Leopoldo Austriæ marchione, et Agnete progenitus, monachorum abbas, et deinde episcopus Frisingensis in Bavaria, scientia et sanctitate *Magni* nomen adeptus est. Obiit anno 1158. Scripserat *libros* 7 *Chronicorum* a creatione mundi usque ad

1146, quibus addidit librum 8 mundi, *Antichristi persecu-* *et mortuorum resurrectione.* 'at etiam *libros 2 de gestis Fri-* *henobardi Imperatoris.*

P

S. Pacianus, Hispanus genere, nensis episcopus, obiit circa an- 0, provecta senectute. Adhuc oujugio junctus genuerat filium Lucium Dexterum. Scripsit *s 3 ad Sympronianum*, *Paræ-* *ad Pœnitentiam*, et *libellum* *ismo ad Catechumenos*. Liber :riptus *Cervus* interiit.

'alladius, in Galatia anno 367 monachus et deinceps Hele- nus episcopus factus est. Ro- no 405 ad S. Innocentium I se , S. Chrysostomi causam pro- rus contra Theophilum Alexan- , et Imperatorem Arcadium. ærumnasque plurimas, Arcadio , ipse postea passus est; sed rtem Chrysostomi ad Asponen- ;alatia episcopatum translatus psit circa annum 420 *librum de* . *Patrum* ad Lausum virum il- , a quo *Historia Lausiaca* nun- *Liber de gentibus Indiæ* et *mibus* ei ab Eduardo Bissæo ', eruditis tamen haud plenam tibus fidem. *Dia ogus de vita* *ostomi inter Palladium et Theo-* *:cclesiæ Romanæ Diaconum* au- habet Palladium episcopum edis, Helenopolitano antiquio- lice Joanne Stiltingo (in Actis . 4. sept. ad diem 14. in com.) de S. Joanne Chrysostomo

. Paschasius Ratbertus, natione :orbejensis cœnobii abbas anno is, obiit doctrina et sanctitate , circa annum 860 miraculis post mortem clarus. Genuina ejus opera sunt: *Libri 12 Commentariorum in Evangelium S. Matthæi; libri 3 Expositionis in Psalmum 44; libri 5 Expositionis in Threnos Jeremiæ; liber ad Placidum de Sacramento Corporis et Sanguinis D. N. Jesu Christi;* in quo adeo luculenter Ecclesiæ fidem statuit, ut dogmatis Eucharistici auctor a Protestantibus nonnullis habeatur; *Epistola ad Frudegardum de Corpore et Sanguine Domini*, cui subnectitur Epistola in illud, *Cœnantibus autem eis*, etc. *Vita S. Adhelardi abbatis Corbejensis*, *Passio SS. Valerii et Rufini martyrum*, et *Vita S. Walæ abbatis Corbejensis*. Scripsit etiam *libros 2 de partu Virginis*, olim S. Ildephonso Toletano adscriptos.

191. S. Paulinus, Aquilejensis patriarcha, rerum gestarum magnitudine, eruditione, et fidei studio clarus, obiit anno 804. Scripsit *libellum sacrosyllabum de SSma Trinitate adversus Elipandum et Felicem; libros 3 adversus Felicem Urgellitanum, una cum Epistola ad Carolum Magnum, et Regula fidei metro exarata : librum de salutaribus documentis*, *Epistolam increpatoriam ad Heistulfum*.

192. S. Paulinus, Nolanus in Campania episcopus, natus est anno 354 Burdigalæ, vel haud procul Burdigala. Ausonium magistrum nactus, litteris plurimum profecit. Causas forenses Romæ summa cum laude tractavit, consulatumque saltem honorarium anno 377 gessit. Duxit uxorem Therasiam, virginem pietate præclaram; baptismum deinceps suscipiens, monasticæ vitæ, uxoris consensu, operam navavit in Hispania. Anno 393 sacerdotio insignitus est, et anno sequenti Nolam proficiscens, basilicam magnificentissimam in S. Felicis M. honorem ædificandam suo ære curavit, sacris picturis ex Veteri Novoque Testamento eam exornans. Episcopus Nolanus anno 409 creatus ei Ecclesiæ præfuit ad annum usque 431. Quæ narrantur de ejus servitute in Africa, ex S. Gregorii Magni (l. 3.

c. 1.) Dialogis excerpta, et Romano Breviario inserta, ad alium Paulinum Nolanum episcopum initio sæculi sexti referenda sunt. Extant ejus *Epistolæ* 52 et varia poemata. Plura ejus opera interierunt. Perperam ei adscribuntur *carmen Eucharisticum de Vita sua : libri* 6 *de Vita S. Martini Turonensis, a Paulino Petricorio*, annis facile quadraginta Nolanum sequente; *Epistola ad Faustum Rejensem de variis quæstionibus; Vita S. Ambrosii Med. Episcopi*, conscripta a Paulino diacono S. Ambrosii.

193. PAULUS OROSIUS, natione Hispanus, Tarraconensis ecclesiæ presbyter, anno 415 Augustinum adiit, de Priscillianistarum et Origenis erroribus in Hispania pullulantibus eum certiorem facturus. In Palæstinam ad S. Hieronymum profectus, ejus sententiam de origine animæ exquisivit, interfuitque Conciliis Jerosolymitano et Diospolitano, Pelagianorum fraudibus iturus obviam. In Africam reliquias S. Stephani protomartyris paulo antea inventas detulit, quæ plurimorum prodigiorum occasio Africanis in provinciis deinceps extiterunt. Scripsit *Commonitorium, sive Consultationem de errore Priscillianistarum, et Origenistarum, Apologeticum contra Pelagianos de arbitrii libertate*, et *libros* 7 *Historiarum adversus Paganos*.

194. PAULUS WARNEFRIDUS ex Longobardis parentibus in Italia progenitus, Aquilejensis ecclesiæ fuit diaconus, et Desiderii ultimi Longobardorum regis cancellarius. In Gallias evocatus litteras summa cum laude Metis tradidit. Monasticam vitam deinceps in monasterio Cassinensi, in Italiam reversus, professus est. Floruit Carolo M. imperante, obiisseque creditur sæculi noni initio. Genuina ejus opera sunt : *liber de Vita S. Gregorii M. Vita S. Cypriani Carthag. Carmina de Vita SS. Benedicti, et Mauri abbatis atque Scholasticæ virginis; hymnus in honorem S. Joannis Baptistæ*, Ut queant laxis, *etc. Epistolæ, Homiliarium ecclesiasticum* ex veterum scriptis, *Excerpta quædam de primis Metensium Episcopis, libri* 6 *historiæ Longobardorum*, et *libri* 24 *Historiæ Miscellæ*. Ex his 12, 13, 14, 15 et 16 Warnefridum habent auctorem : XI priores ab Eutropio, cæteri Nandulphi sagacis sunt.

195. PETRUS, Blesis in Gallia natus, Bononiæ juri pontificio ac cæsareo, Lutetiæ Parisiorum Theologiæ præclaram navavit operam. In Siciliam profectus, anno 1167, ad aulæ honores evectus est : postea tamen in Angliam se contulit, et archidiaconus, et deinceps Londinensis, et Cantuariensis archiepiscopi cancellarius est factus. Episcopatus honorem plus semel recusavit. Tanta pollebat ingenii ac memoriæ vi, ut eodem tempore tribus amanuensibus de diversis argumentis dictaret, ipse simul epistolam alia de re scribens. Obiit circa annum 1200. Scripsit *Epistolas* 183, *Sermones* 65, *Tractatum de transfiguratione Domini, Tractatum de conversione S. Pauli, Compendium super Job, Tractatum de divisione, et scriptoribus sacrorum librorum, Continuationem Historiæ Ingulfi Croilandensis de regibus Angliæ*, aliaque quamplurima.

196. PETRUS, Cellensis cœnobii abbas O. S. B., deinde Carnotensis episcopus, docrina et pietate insignis, scripsit *libros* 9 *Epistolarum, Sermones de tempore et de Sanctorum festivitatibus, librum de panibus, libros* 2 *Expositionis mysticæ Mosaici Tabernaculi, librum de conscientia*, et *librum de disciplina claustrali*. Obiit anno 1187.

197. S. PETRUS, CHRYSOLOGUS ob auream facundiam dictus, apud Forum Cornelii in Italia natus, anno 433 Ravennatensis episcopus cœlitus designatus est. Obiit anno 450, relictis post se Homiliis seu Sermonibus 176 elegantissimis, quæ adhuc supersunt.

198. S. PETRUS VENERABILIS dictus,

bbas Cluniacensis anno 1123, annos atus triginta electus est. Honore deulsus injuria et vi armorum, sententia onorii II ei restitutus est. Anno 1140 etrum Abailardum ad ejurandos erores, et vitam reliquam in monasteio Cluniacensi transigendam induxit. Scripta ejus supersunt: *libri* 6 *Epistolarum*, *Epistola contra eos qui dicunt Christum nunquam se in Evangelio aperte Deum dixisse*, *Tractatus adversus Judæorum inveteratam duritiem*, *Epistola ad S. Bernardum Abbatem Clarævallensem de translatione Alcorani ex Arabico in Latinum*, quam ipse fieri procuravit anno 1143, *Summula quædam brevis contra hæreses, et sectam diabolicæ fraudis Saracenorum sive Ismaelitarum*, *Tractatus adversus Petrobrisianos*, *Sermo de transfiguratione D. N. J. C.*, *libri* 2 *de miraculis sui temporis*, *Rhythmi*, *Prosæ*, *Versus et Hymni*, *Statuta Congregationis Cluniacensis*. *Obiit anno* 1156.

199. Petrus le Mangeur, seu *Manducator*, seu *Comestor* dictus, Trecis ad Sequanam natus, cancellarius ecclesiæ B. Mariæ Parisiensis, postea ad canonicos Regulares S. Victoris O. S. A. se contulit. Obiit anno 1198, aut, ut aliis placet, 1178. Scripsit *Historiæ Scholasticæ libros* 16, quibus omnem Sacram historiam, quibusdam aliunde adjectis, complexus est. *Sermones* etiam 80 ab eo scripti supersunt; aliique ei a nonnemine vindicantur, qui sub Petri Blesensis nomine nonnumquam laudantur.

200. S. Petrus Damianus, Ravennate natus, monachus ac abbas monasterii Sanctæ Crucis Fontis Avellani, haud procul Eugubio, factus est. Eum, renitentem licet, Stephanus IX anno 1058 ad Cardinalatus honorem evexit, quo præclare functus est, simoniæ vitium et incontinentiam clericorum omni studio tollere studens. Obiit anno 1072. Opera ejus plurima supersunt: *Epistolarum libri* 8, *Vitæ Sanctorum*, *Sermones* 52; cæteri enim 25 sub nomine *Nicolai Monachi Clarævallis* reperiuntur; *Opuscula* 60, inter quæ habetur opus *de Cœlibatu sacerdotum*. *Libellus de correctione Papæ et episcopi* omnino supposititius est.

201. Petrus Lombardus, prope Novariam in Longobardia natus, Bononiæ scientias excoluit, et postea ad S. Bernardum in Gallias profectus est. Theologiæ operam navavit Lutetiæ Parisiorum, tanto cum fructu, ut *libros IV Sententiarum*, quas ex Patrum scriptis de universa Theologia collegit, concinnaverit, *Magister Sententiarum* idcirco appellatus. Opus hoc S. Thomas Aquinas, S. Bonaventura aliique plurimi suis commentariis illustrarunt. Scripsit etiam *Glossas in Psalterium*, *et in Epistolas S. Pauli*. Parisiensis episcopus anno 1159 creatus est, anno autem 1164 obiit.

202. S. Philastrius, Brixiensis in Italia episcopus, fidei studio contra Arianos sæculo quarto floruit, amicitia cum S. Ambrosio conjunctissimus. Obiisse creditur circa annum 387. Scripsit *librum de hæresibus*, non tamen satis accurate.

203. Philippus de Harveng, Prior cœnobii Bonæ spei prope Binchium, Hannoniæ oppidum, Ordinis Regularis canonicorum Præmonstratensium, contentiones aliquando exercuit cum S. Bernardo eo quod canonicos quosdam Præmonstratenses habitu monastico se induere passus esset. Cœnobium suum Philippus insigni probitate et prudentia administravit. Obiit circa annum 1188. Genuina ejus opera sunt: *Epistolæ* 21, *Commentarius mysticus in Cantica Canticorum*, *Moralitates in eadem Cantica*, *de somnio Nabuchodonosoris*, *Tractatus de lapsu et salute primi hominis*, *Tractatus de damnatione Salomonis*, *Tractatus* 6 *de Institutione Clericorum*, cum plurimis vitis Sanctorum.

204. S. Phæbadius, Agenni Nitiobri-

gum ad Garumnam in Aquitania II episcopus, in synodo Ariminensi egregie pro fide decertavit. Superstes adhuc erat anno 392. Scripsit *librum contra Arianos*.

205. Photius, illustris genere, ingenio, eruditione, aulicis honoribus, ob ambitionem tamen culpandus; quum enim S. Ignatius Constantinopolitanus patriarcha Bardam Cæsarem ob incestum cum nuru a solemni oblatione repulisset, ipse hac occasione usus dejiciendum solio patriarcham, seque, laicum etsi adhuc hominem, sufficiendum curavit. Intra quinque dies omnes sacros suscepit ordines anno 857, et episcopus consecratus est a Gregorio Syracusano episcopo, ob scelera sua jam pridem deposito. S. Nicolaum I Pontificem Romanum, missis legatis cum litteris, certiorem fecit Ignatium senio confectum patriarchatu se abdicasse; se autem ipsum, invitum et reluctantem, metropolitanorum et totius cleri suffragiis, Imperatoris accedente jussione, ad tantum fastigium evectum. Sapientissimus Pontifex dolum suspicatus, legatos Constantinopolim misit, ut rei veritatem explorarent, quos tamen munus sibi demandatum prodentes ipse anno 863 anathemate percussit in Concilio Romano, Photium etiam solio dejiciens, ut Ignatius illud iterum conscenderet. In apertum schisma statim erupit Photius, ausus ipsum Pontificem anathemate percellere, et Latinos vitiati Symboli de processione Spiritus sancti, aliorumque criminum arguere. Basilius Macedo anno 867 imperio potitus, Pontificis decretum contra Photium executus est, Ignatio in sedem restituto, habito etiam Concilio generali Constantinopoli anno 869, Hadriani II, Nicolai successoris rogatu. Anno 874 in aulam reversus est Photius, et demortuo Ignatio, anno 878, sedem ejus Imperatoris auctoritate, accedente etiam Joannis VIII assensu, occupavit. Anno 879 Constantinopolitanum conciliabulum habuit ipse cum 380 episcopis, conniventibus etiam pontificiis legatis. Pseudo-Synodi acta Pontifex merito rescidit. Anno 886 sede Photius iterum dejectus est, Leone VI imperante, et in Armeniorum monasterium, quod Bordonis dicitur, deportatus; ubi circa annum 891 vivere desiit. Plurima scripsit eximia sane eruditione, inter quæ principem locum obtinet *Myriobiblon* seu *Bibliotheca*, in qua veterum auctorum 280 opuscula circiter 1650 recensentur.

206. S. Polycarpus, Smyrnensis episcopus a S. Joanne apostolo constitutus, Romam, Imperatore Antonino Pio, venit, de die Paschatis cum S. Aniceto Pontifice consulturus, reque infecta ob morum sententiarumque in re disciplinari varietatem rediit. Obiit martyr egregius inter cruciatus pugione confossus, anno ætatis suæ 86; quo autem anno æræ christianæ certo non constat. Scripsit *Epistolam ad Philippenses*, quam memorant S. Irenæus (l. 3. adv. hær. c. 3.) Eusebius (l. 3. hist. Eccl. c. 30.) S. Hieronymus (in lib. de Script. Eccl.). Ejus martyrium Smyrnensis ecclesia retulit epistola quæ adhuc extat, qua ejus reliquias omni gemma pretiosiores se habere testatur, ejusque memoriam quotannis in anniversario martyrii die celebrandam statuit.

207. S. Possidius, natione Afer, fidei studio, mansuetudine erga Donatistas, sanctitate et doctrina claruit. (August. l. 3. contra Cresconium c. 46. et 47.) Interfuit Collationi Carthaginensi Catholicos inter et Donatistas anno 411; et Augustino, magistro suo, defuncto anno 430 parentavit, Sacrificium pro animæ illius requie offerendo, adstantibus episcopis. Scripsit *Vitam S. Aurelii Augustini*, et *librorum ejus, Epistolarum, ac Sermonum Indiculum*.

208. Primasius, natione Afer, Adru-

ıtinus in Byzacena provincia episco-s, sub Justiniano Imperatore sæculo sexto medio floruit. Ob trium Ca-ulorum defensionem in monasterium legatus, sedi suæ postea restitutus t. Scripsit *Commentaria in Epistolas Pauli*, et *Commentaria mysticæ positionis in Apocalypsim*. *Libri ejus de hæresibus* interierunt.

209. S. Proclus, discipulus S. Jo-ınis Chrysostomi, Cyzicenus episco-ıs constitutus est, sed a populo reje-us mansit Constantinopoli. Anno 429 sto die Annuntiationis B. Mariæ, æsente Nestorio, virginem esse Deipa-m elegantissima concione probavit. ›nstantinopolitanus archiepiscopus ıno 434 factus, ecclesiam illam felici-r rexit ad annum 446, quo obiit. :ripsit *Orationes seu homilias* 20, *vistolam ad Armenos de fide*, *tres ad ›annem Antiochenum*, *unam ad Ma-:mum diaconum*, *unam ad Dominum ntiochenum pro causa Athanasii Per-ıenorum episcopi*. *Tractatus de tra-:tionibus divinæ Missæ* non videtur us esse.

210. Procopius, Gazæus, ab urbe uam incoluit, dictus, (alius omnino a rocopio Cæsariensi, cujus extant *libri de ædificiis Justiniani*, 2 *de Bello ›ersico*, 2 *de bello Vandalico*, 4 *de ello Gothico*, et *historia arcana*) pro-essione fuit sophista, floruitque circa ınnum 520. Conflavit ex veterum Pa-rum operibus *Commentaria in Gene-ıim*, *Exodum*, *Leviticum*, *Numeros*, *Deuteronomium*, *Josue ac Judices*; *Scholia in libros* 4 *Regum*, *et duos Paralipomenon*; *Variorum in Isaiam Prophetam Commentariorum Epitomen*; *Commentaria in Proverbia*, *Cantica Canticorum*, *ac* 12 *Prophetas*. *Epistolæ* quædam valde elegantes Procopii alterutrius sunt, Gazæi scilicet, vel Cæsariensis.

211. S. Prosper, in Aquitania natus, laicus etsi homo, ac conjugio implicatus, sacra scientia, et Augustinianæ doctrinæ studio insignis erat sæculo quinto medio : obiit quippe post annum 463. Genuina ejus opera sunt : *Epistola ad Rufinum de gratia et libero arbitrio*, *Responsiones ad Capitula objectionum Gallorum doctrinam S. Augustini calumniantium*; *Responsiones ad Capitula* 16 *objectionum Vincentianarum*; *Responsiones ad excerpta quæ de Genuensi civitate sunt missa*; *seu dubiorum* 9 *ex Augustini libris de prædestinatione Sanctorum*, *et dono perseverantiæ objectorum solutiones*; *liber contra Collatorem*; *liber Sententiarum ex operibus S. Augustini excerptarum*; *Epistola ad S. Augustinum de reliquiis Pelagianorum*; *Commentarius in Psalmum* 100, *et posteriores usque ad* 150; *liber Epigrammatum* 98; *Poema heroicum de ingratis*; *Epigrammata duo in obtrectatorem Augustini episcopi*; *Epitaphium Nestorianæ et Pelagianæ hæreseos*; *ad Uxorem metrum Anacreonticum cum Elegiaco*; *Confessio fidei*; *Chronicon* ab initio mundi ad annum 455 cum adnotatione consulum Romanorum. Dubia autem sunt *Chronicon*, quod ab anno 379, non per consules, sed per Imperatorum annos in margine adnotatos procedit, quodque *Prospero Tyroni* tribuitur; *libri* 2 *de Vocatione gentium*, qui sæculo V, S. Gelasio judice, incertum habebant auctorem « *quemdam Ecclesiæ Magistrum* » cui etiam *Epistola ad Demetriadem* adscribenda est. Supposititia sunt : *Carmen de providentia divina*; *liber de promissionibus*, *et prædictionibus Dei*, qui episcopum Afrum, Prosperum forsan nuncupatum, videtur habere auctorem; *libri tres de Vita contemplativa*, qui Juliani Pomerii sunt opus.

212. Aurelius Prudentius Clemens, poeta christianus, in Hispania natus est anno 348. Causidicus ac deinceps Palatinus miles fuit. Scripta ejus plura supersunt : v. g. *Psycomachia*, *Cathemirinon*, *Peristephanon*, *Apotheosis*, *Hamartigenia*, *libri* 2 *contra Symma-*

chum, *ac veterem deorum Gentilium cultum*, *Enchiridion Veteris ac Novi Testamenti.*

213. S. PRUDENTIUS, natione Hispanus, Tricassinæ ecclesiæ in Galliis præfuit medio sæculo nono. Obiit anno 861. Scripsit *Tractatum de Prædestinatione,* adversus Joannem Scotum Erigenam, et *Recapitulationem* ejusdem, et *Tractoriam Epistolam adversus quatuor Capitula Carisiaca*; et *Collectaneum de tribus Epistolis ad Hincmarum Rhemensem et Pardulum Laudunensem episcopos*; *Epistolam ad fratrem suum*; et *Abbreviationem Psalmorum*; et *Florilegium S. Scripturæ.*

R

214. B. RABANUS MAURUS, Moguntiæ anno 785 natus, O. S. B. Fuldensis abbas, deinceps archiepiscopus Moguntinus anno 847 creatus est. Concilia tria celebravit, in quorum secundo, anno 848, Gothescalcus hæreseos prædestinatianæ reus damnatus est. Obiit « fulgens Germaniæ sidus, et theologorum vertex » anno 856. Genuina ejus opera sunt: *Excerptio de arte Grammatica Prisciani*; *libri 22 de Universo*; *libri 2 de laudibus S. Crucis*; 138 *libri in plerosque Veteris et Novi Testamenti libros*, inter cæteros in Judith, Ecclesiasticum et Machabæorum, *homiliæ* quamplurimæ; *liber de sacris Ordinibus*, *Sacramentis divinis et vestimentis sacerdotalibus*; aliaque quamplurima. Falso ei tribuitur *liber contra Judæos* ab Amulone Lugdunensi conscriptus; *Commentarius in regulam S. Benedicti*, qui Smaragdum abbatem habet auctorem; *libri 3 de quæstionibus Canonum pœnitentialium*, et *libri 3 de vitiis et virtutibus*, *de peccatorum satisfactione, et remediis sive pœnitentiis.* qui Halitgarium Cameracensem episcopum agnoscunt parentem.

215. RATHERIUS, Lobiensis monachus O. S. B, deinceps Veronensis et Leodiensis episcopus, doctrina, ecclesiasticæ disciplinæ studio adversus clericos solutiores, et facundia claruit: plurimis tamen jactatus est procellis. Anno 974 octogenarius obiit. Scripsit *Volumen Perpendiculorum* sive *de contemptu Canonum*: *Sermones 2 de Quadragesima*, *Sermones 4 de Paschate*, *Sermones 2 de Ascensione*; *Epistolam ad Patricium de corpore et sanguine Domini*; aliaque plura.

216. RATRAMNUS, natione Gallus, Corbejæ Gallicæ monachus O. S. B. sæculo nono claruit sub Ludovico Pio, et Carolo Calvo, vir doctus atque eruditus. Gothescalci personæ, non autem erroribus favit. Obiit circa annum 870, pluribus relictis scriptis, scilicet *libro de partu Virginis* seu *Nativitate Christi*; *libris 2 de prædestinatione*; *libris 4 contra Græcorum opposita*; *Epistola ad Rimbertum presbyterum de Cynocephalis*; *Tractatu de anima adversus monachum quemdam Corbejensem*; *libro de Trina Deitate*; et *libro de corpore et sanguine Domini*, ab aliis Bertramo, vel Scoto Erigenæ tributo. Durius et obscurius de mysterio Eucharistico in hoc libro agitur: quæ tamen eo continentur catholicum patiuntur sensum. Panem et vinum consecratum figuram corporis et sanguinis Christi vocat, eo quod sub specie exteriori panis et vini corpus et sanguis lateant; corpus autem idem esse negat quod ex Virgine est natum, *quoad modum existendi*, *quantitatem et circumscriptionem.*

217. S. RAYMUNDUS DE PENNAFORT, seu Rupeforti, Barcinone in Catalaunia, Hispaniarum provincia, natus, Bononiæ utrique juri studuit sacrosque canones est interpretatus. Anno 1222 Ordinem Prædicatorum ingressus est, et postea a Gregorio Nono capellanus suus, sive Causarum Palatii Apostolici auditor et Pœnitentiarius est constitutus. Scripsit anno 1234 jussu Gregorii IX novam *Decretalium Epistolarum Collectionem.*

t etiam *Summam Casuum Con-* *e*. Obiit meritis et doctrina insi- no 1275.

Reinerius Sachonus, Placentiæ a natus, ex hæretico Waldensi, a, sive episcopo sectæ Catharo- d fidem conversus, juris canonici ologiæ peritia claruit, Ordinis atorum decus egregium. Floruit tertio sæculo medio. Scripsit *ilum de hæreticis* præcipue *de Waldensium*.

Regino, vel Rhegino, natione nus, Prumiensis cœnobii in diœ- revirensi O. S. B. monachus, abbas anno 892 electus, Cano- ritia insignis erat. Obiisse credi- ca annum 921. Scripsit *libros* 2 *iplinis ecclesiasticis, et Religione ana*, et *libros* 2 *Chronicorum* ab u Christi ad annum 908.

Remigius, Antissiodorensis O. S. B. hus, anno 880 Rhemensi scholæ a cum laude, archiepiscopo ro- præfuit. Obiit circa annum 900. a ejus opera sunt : *Commenta- omnes Psalmos ; Commentarius es Prophetas minores*, dempto *Expositio de celebratione Missæ; entarius in omnes S. Pauli Epi-* S. Remigio Rhemensi archiepi- nonnumquam perperam tribu- *ommentarius in Canticum Canti-*, *Commentarius in Apocalypsim ; retatio vocabulorum Biblicorum ; de Indumentis ecclesiasticis ; in Donatum de Grammatica ; In de Rhetorica, Geometria, Arith-*, *Astrologia*, *Musica ; Tractatus rcum et in Matthæum*, aliaque *Liber de divinis Officiis* partim um, partim Alcuinum, partim m, sive Herpricum, mona- qui circa annum 1040 floruit, uctorem.

S. Remigius, Lugdunensis archi- ous anno 853 renuntiatus, pluri- terfuit Conciliis. Obiit anno 875. *le tribus Epistolis, nomine Eccle- siæ Lugdunensis scriptus : Absolutio cujusdam quæstionis de generali per Adam damnatione, et speciali per Christum ex eadem ereptione electorum* · *libellus de tenenda immobiliter S. Scripturæ veritate, et SS. PP. authoritate fideliter sectanda, seu Censura Ecclesiæ Lugdunensis Capitulis 4 Synodi Carisiacæ opposita*, communius S. Remigio Lugdunensi tribuuntur; quamvis eruditi aliqui cum Honorato a S. Maria, ea omnino illi abjudicent.

222. Richardus, natione Scotus, relicta patria, Parisios profectus, inter canonicos Regulares Ordinis S. Augustini adscriptus est, et cœnobii S. Victoris anno 1164 Prior constitutus. Scripturarum et mysticæ Theologiæ scientia floruit, plurimaque scripsit opera stylo præclaro. Inter ea habentur *libri* 5 *de gratia contemplationis; libri* 6 *de Trinitate ; liber de Incarnatione Verbi ad S. Bernardum abbatem Clarævallensem ; libri* 2 *de Emmanuele contra Judæos ; Tractatus Exceptionum*, *distinctus in libros* 4 *de potestate ligandi atque solvendi;Declarationes nonnullarum difficultatum sacræ Scripturæ ; De concordia temporum regum conregnantium super Judam et Israel ; Explanatio Psalmorum aliquot ; Explanatio in Cantica Canticorum ; De visione Ezechielis ; Explanatio mystica in Danielem Prophetam ; libri* 7 *in Apocalypsim*, etc. etc.

223. Robertus Pullus, natione Anglus, Roffensis archidiaconus, Parisios se contulit, floruitque theologiæ scientia, quam Parisiis, et postea Oxonii, palam tradidit. Cardinalis presbyter ab Innocentio II anno 1133 creatus est. Scripsit *libros* 8 *Sententiarum theologicarum*, et *Sermones aliquot*.

224. Ruffinus Toranicus, Aquilejensis presbyter et monachus, amicitiam aliquando cum Hieronymo fovit, postea gessit simultates. Anno 371 in Orientem, et deinde in Ægyptum profectus est, ubi Origenis errores hausit. Latine

vertit Romam jam reversus anno 398 libros Origenis περὶ ἀρχῶν, seu *de principiis;* sæpissime, quod illi vertenti libros in more est positum, ab auctoris mente longius discedens, suaque intermiscens. S. Anastasius Pontifex anno 401 Origenem et versionem Ruffini damnavit, quin tamen (ut plurimi sentiunt) Ruffinum aliquo vinculo irretierit. Obiit anno 410. Peccatum originis impugnasse noscitur. Genuina ejus opera sunt : *Libri 2 de benedictionibus Judæ, et reliquorum XI Patriarcharum ; libri tres Commentariorum in Oseam Prophetam cum Præfatione in 12 minores Prophetas; Commentaria in Joelem et Amos Prophetas; Expositio Symboli ; libri 2 historiæ ecclesiasticæ; Apologia pro Origene, sive de depravatione librorum Origenis; alia pro eodem ejusdem argumenti Apologia ; Apologia ad Anastasium Papam de fide sua ; Invectiva posterior adversus Hieronymum. Commentaria in Davidis Psalmos* 75 vel Ruffini omnino non sunt, vel a recentioribus interpolata; *Professio fidei,* quæ 12 anathematismis constat adversus errores Origenis et Pelagii, Ruffino Aquilejensi a nonnullis tribuitur; ab aliis alii, nescio cui, ejusdem nominis viro. Plurima etiam opera vertit, inter quæ habetur *Eusebii Cæsariensis Historia ecclesiastica,* in qua dimidium libri octavi omisit, decimum vix attigit, multis contractis, multis additis.

225. Rupertus, Tuitiensis cœnobii Coloniæ abbas, sanctitate et scientia insignis, obiit anno 1135. Hypostaticam panis et vini cum Verbo in Eucharistia unionem propugnasse a Baronio et Bellarmino censetur; cæteris eruditis duriora ejus verba ad catholicum sensum revocantibus. Scripsit *Commentariorum de SSma Trinitate, et operibus ejus libros* 42 *in utrumque Testamentum; Commentariorum in* 12 *Prophetas minores libros* 31 ; *Commentariorum in Cantica Canticorum de Incarnatione Christi, et laudibus Deiparæ Virginis libros* 7 ; *Commentarium in Job ; Commentariorum in Ecclesiasten libros* 5; *de gloria et honore Filii hominis super Matthæum libros* 13; *de glorificatione Trinitatis et processione Spiritus sancti libros* 9; *Commentariorum in Evangelium S. Joannis libros* 14; *Commentariorum in Apocalypsim libros* 12; *de Victoria Verbi Dei libros* 13; *de divinis Officiis per anni circulum libros* 12; *de incendio Tuitiensis oppidi, sua ætate viso, in quo corpus D. N. J. C. a flamma circumfusa intactum remansit; de meditatione mortis libros* 2, aliaque plura.

226. Ruricius, Lemovicensium episcopus ab anno 470 ad annum saltem 506, scripsit *Epistolarum libros* 2.

227. Rusticus, patria Romanus, Vigilii Pontificis nepos, et S. R. E. diaconus, *Judicatum* Pontificis, quo tria Capitula damnabantur, salva Synodi Chalcedonensis authoritate, probavit primo, deinde impugnavit, anathemate idcirco a Pontifice percussus. Scripsit *Dialogum contra Acephalos.* Floruit medio sexto sæculo.

S

228. Salvianus, in Gallia Belgica natus, postquam unicam filiam ex uxore adhuc gentili genuerat, sacerdotium Massiliæ suscepit, et doctrina, et studio vitiatos sui sæculi mores emendandi claruit. Anno 495 adhuc erat superstes. Scripsit *libros* 8 *de Providentia, et gubernatione Dei, deque justo ac præsenti ejus judicio ; libros* 4 *adversus avaritiam, præsertim Clericorum et Sacerdotum ; libros* 3 *de Virginitatis bono ; Expositionem extremæ partis Ecclesiastici ; librum unum in Hexaemeron : Homilias in Sacramenta nonnulla;* et *Epistolas* 9.

229. Cajus Coelius Sedulius, presbyter et poeta, sæculo quinto floruit. Genuina ejus opera sunt : *Carmen paschale, seu de Christi miraculis libri* 5;

o *Veteris et Novi Testamenti; alphabeticus de Christo; Paschai* 5 *soluta oratione descripti.*

SEDULIUS alter, Scotus aut Hiberoruit anno 818. Scripsit *Collectaseu Explanationem in omnes EpiS. Pauli; librum de Regimine pum, et convenientibus regulis, respublica rite gubernatur; Colum in Matthæum,* aliaque opera.

SEVERIANUS, natione Syrus, Gaivitatis prope Laodiceam mariin Syria episcopus, facundia ipturarum peritia erat insignis. Constantinopoli, Chrysostomo e, excitavit, ejusque hostis ssimus factus est. Vixit quinto incunte. Extant aliquot ejus *nes, in Nativitatem Christi, de librorum, de serpente æneo; Sermo de pace; Oratio de morcentum; Homilia de cruce, Ora*6 *de creatione mundi.*

SEVERUS SULPITIUS, alius omnino lpitio Severo Bituricensi episco*rimuliacensis presbyter* ab oppimuliaco, in quo curam animaxercuit, dictus est. Obiit circa 420. Scripsit *Historiæ sacræ li*, a mundi exordio ad annum æræ christianæ 400, stylo proreganti; *Dialogos tres; Epistolas* Millenariorum errorem secutus dialogis.

S. CAJUS SOLLIUS SIDONIUS APOL-, Lugduni circa annum 430 na. Nuptias expertus est, aulæque s, poetarum etiam lauream ass; sed virtutibus egregius ad Avernorum, seu Claromontaest evectus anno 471. Ærumnas et turbas sæpius est passus, tandem invectus circa annum Extant *Carmina* ipsius 24, et *arum libri tres*. Alia ejus opera, *Tractatus adversus quemdam nos male ferentem, libri de MisVita Appollonii Thyanæi* nondum sunt.

234. SIGEBERTUS, Gemblacensis in Brabantia monachus O. S. B., litterarum studio floruit; schisma tamen Henrici Imperatoris adversus S. Gregorium VII, Urbanum II, et Paschalem II, audacter fovit. Obiit anno 1113. Scripsit *Chronicon* ab anno 382 ad annum 1112. In autographo, quod Aubertus Miræus et Joannes Molanus viderunt, deest fabula Joannæ Papissæ, et Commentitium privilegium ab Hadriano I Carolo Magno, ut fertur, concessum. Scripsit etiam *librum de Viris illustribus; Vitas plurimas Sanctorum; Epistolam pro Ecclesia Leodiensi, et Cameracensi adversus Epistolam Paschalis II; Responsum ad Hildebrandi Papæ Epistolam; Apologiam ad Henricum Imperatorem contra eos, qui calumniantur Missas conjugatorum Sacerdotum;* aliaque plura.

235. SIMEON METAPHRASTES, nomen ex eo quod Sanctorum vitas exornavit sortitus, sæculo decimo floruit Constantinopoli, sub Leone Sapiente, et filio ejus Constantino. Litteris politioribus et ingenio cum emineret, ad summos aulæ honores evectus est. Sanctorum vitas plurimas collegit, apto ordine disposuit, et concinnavit, numero 122, quamvis 681 vulgo ei adscribantur, posteriorum scriptis suo nomine insignitis. Pleræque vitæ a Simeone adornatæ interpolatæ postea sunt apud Laurentium Surium aliosque. Scripsit etiam *Poemata* 4; *Orationem de planctu B. Mariæ, cum exanime Christi corpus amplexaretur; Epistolas* 9, *Orationes* 33 *de Fide et moribus tum christianis tum monasticis. Liber divinorum amorum, seu de laudibus sacris Commentationes; Capita* 228 *Moralia, Practica, et Theologica* ad Simeonem juniorem, abbatem monasterii S.Mamantis, ad Xylocercum, qui circa annum 1051 floruit, pertinent. *Orationes* 24 *Ethicæ* ex libris S. Basilii Cæsariensis archiepiscopi delibatæ, adscribendæ videntur alteri cui-

dam Simeoni Logothetæ, sæculi duodecimi scriptori. *Annales* ex diversis decem historicis collecti a Leone Armeno usque ad Nicephorum Phocam, ab aliquibus Metaphrasti, ab aliis Simeoni Logothetæ prædicto, vel alteri cuidam ejusdem nominis, qui circa finem sæculi decimi floruisse existimatur, tribuuntur.

236. SMARAGDUS, cœnobii S. Michaelis ad Mosam in diœcesi Virdunensi O. S. B. abbas, sub initium noni sæculi floruit, quippe qui interfuit anno 810 collationi inter Leonem III Papam et Caroli M. Legatos de Processione Spiritus sancti. Genuina ejus opera sunt : *Postilla*, seu *Commentarius in Evangelia et Epistolas; Diadema monachorum*, seu *Documenta pro monachis de vitiis fugiendis, et virtutibus tenendis; Commentarius in Regulam S. Benedicti; Via Regia*, *Capitibus* 32 *distincta; Epistola Caroli M. ad Leonem* 3 *Papam de Processione Spiritus sancti; Acta Collationis Romanæ de Processione Spiritus sancti; Grammatica major,* seu *Commentariorum in Donatum libri* 14. In hoc opere omnia exempla ex Scripturis deprompsit, quia multi Grammaticæ studium aversabantur, quod exemplis profanis plerumque scateret.

237. SOCRATES, patria Constantinopolitanus, *Scholastici* nomen, eo quod causas in foro ageret, adeptus est. Scripsit medio sæculo quinto *Historiam ecclesiasticam* ab anno 306 ad annum 439, libris 7 comprehensam ; quæ plures lapsus exhibet, quos ad nimium Novatianorum studium sæpius referre est facile. Exactissima ejus versio ab *Henrico Valesio* est adornata.

238. S. SOPHRONIUS, patria Damascenus, philosophus primum, deinde monachus, tandem episcopus Hierosolymitanus, anno 633 vel 634, creatus est. Monotheliticam hæresim ut tolleret, synodum coegit, et epistolam ad Honorium scripsit, Sedis Apostolicæ auctoritatem implorans. Captis ab Omaro Saracenorum rege Hierosolymis, obiit anno 636. Extant ejus *Orationes duæ in Crucem; Homilia in Christi Natalitia*, et *Encomium SS. Angelorum; Epistola ad Sergium. Hypomnemata seu Commentarii de actibus, certaminibus, et peregrinationibus Apostolorum*, interierunt, præter quædam fragmenta. *Limonarium*, sive *Pratum spirituale*, Joannis Moschi est fœtus ; *Vita S. Mariæ Ægyptiacæ* a Papebrochio auctori longe antiquiori Sophronio adscribitur. Sophronii sui ævi meminit S. Hieronymus *lib. de Script. eccl. c.* 134; alterius etiam meminit Photius *in Bibliotheca Cod.* 5

239. HERMIAS SOZOMENUS, ex Bethelia Palæstinæ, juxta Gazam, vico oriundus, *Salaminius,* a Salamane sibi consanguineo dictus, *Scholasticus* etiam ob causas in foro actas nuncupatus est. Scripsit *Epitomen brevem Historiæ ecclesiasticæ*, quæ interiit; et *Historiam ecclesiasticam* libris novem comprehensam, quæ superest, manca tamen et mutila, quum prope viginti in ea desiderentur anni ; desinit enim in morte Constantii Imperatoris, quamvis ipse testetur in Præfatione se ad 17 Theodosii consulatum, annum scilicet 439, produxisse historiam. Novatianis favisse censetur.

240. STEPHANUS anno 1191 Tornacensis episcopus constitutus, doctrina et probitate claruit, defunctus Tornaci anno 1203. Scripsit *Epistolas* 287, *Sermones* 30, et *Commentarios in Decretum Gratiani.*

241. SYLVESTER II, antea *Gerbertus,* O. S. B. Aureliaci in Arvernia Gallorum provincia natus, post plures vices anno 999 Pontifex Romanus creatus est. Obiit anno 1003, mira in horologiis machinisque aliis excogitandis, et in rebus mathematicis peritia insignis. Extant ejus *Epistolæ* 160 ante pontificatum scriptæ, *tres* etiam postea ; *liber de Sphæra* et *Sermo de informatione*

porum ; Epigramma in imaginem ni Boetii elegantissimum ; *liber ithmetica, et liber de Geometria.* it etiam *Dialogum inter ipsum, mem Nuntium Apostolicum, li- de compositione Astrolabii, li- de Rhetorica, Orationem in Sy- Mosonii habita anno* 995. *Vita alberti, Pragensis episcopi*, ei icatur a pluribus.

. SYNESIUS, Cyrenis in Lybia na- hilosophiæ operam dedit Alexan- Uxorem postea duxit, atque ex atuor suscepit filios. Legatione ns Constantinopoli apud Arca- Imperatorem, elegantissimam mem de regno ad illum habuit. 410 electus est episcopus Ptole- s in Cyreniaca; quod munus in- susceptum, egregie exercuit. t ejus opera : *Oratio de Regno, vel de ipsius vitæ instituto; Cal- Encomium ; Ægyptius, sive de dentia libri* 2; *liber de insomniis; olæ* 155; *Conciuncula in pervigi- italis Domini ; Catastasis; homi- Psalmum* 74. *Constitutio, sive um Anysii; Sermo de dono Astro- hymni* 10.

T

. TATIANUS, in Mesopotamia na- philosopus primum gentilis, dein ianus, post S. Justini magistri mortem, errores plures nefan- excogitavit. Ex innumeris ejus bus extat tantummodo *Oratio* issima et eruditissima, qua Græ- arbaris omne scientiarum genus e demonstrat. *Diatessaron*, seu *ionia evangelica*, incipiens a s Evangelii S. Joannis verbis, quæ no aliquando, Ammonio Alexan- alias tribuitur, probabilius Lati- habet parentem. Obiit Tatianus, ante M. Aurelio Antonino.

. QUINTUS SEPTIMIUS FLORENS TER-TULLIANUS, Carthagine in Africa natus, floruit sub Severo principe, et Antonino Caracalla, labente secundo sæculo, ac tertio inchoato. Carthagine causas egit; deinceps fidem amplexus est christianam. Uxore relicta mutuo utriusque consensu, sacerdotio insignitus est, Romæque plures transegit annos. Severior ejus indoles eum in Montani errores præcipitem postea egit, adeo ut Ecclesiam, quam egregiis scriptis vindicaverat, mordaciter impugnarit. Obiisse creditur circa annum 216. Eum ad Ecclesiæ unitatem rediisse nemo ex veteribus tradidit. Genuina ejus opera sunt : *Apologeticus liber contra gentes; ad Nationes libri* 2; *de testimonio animæ adversus idola; liber Apologeticus ad Scapulam*, Africæ proconsulem in Christianos sævientem; *de Spectaculis, de Idololatria; de Corona militis; de Pallio; de Pœnitentia; Opusculum de Oratione; ad Martyres; de Patientia; libri duo de cultu fœminarum*, quorum primus sæpe inscribitur *de habitu muliebri; libri duo ad Uxorem; de Virginibus velandis; adversus Judæos; liber de Præscriptionibus adversus hæreses*, insigne omnino opus; *de Baptismo; adversus Hermogenem; adversus Praxeam; de anima; libri* 5 *adversus Marcionem; adversus Valentinianos; de carne Christi adversus quatuor hæreses; de resurrectione carnis; Scorpiacon adversus Gnosticos* Scripsit jam Montani erroribus irretitus libros *de exhortatione Castitatis; de Monogamia; de fuga in persecutione; de jejuniis adversus Psychichos; de Pudicitia.* Perierunt *libri* 7 *de Ecstasi; liber de Paradiso; de spe fidelium; adversus Apellecianos; de Vestibus Aaron. Libri* 5 *adversus Marcionem*, carmine conscripti, aliaque Poemata *de judicio Domini, de Genesi, de Sodoma, de Jona et Ninive*, et *Carmen ad Senatorem*, perperam ei tributa sunt, silentibus antiquis. *Catalogus Hæreticorum*, qui *libro de Præscriptionibus*

aliquando subnectitur, auctorem habet sæculo quinto minime priorem. *Liber de Trinitate* a Novatiano conscriptus noscitur.

245. THEODORETUS, Antiochiæ Syriæ circa annum 386 natus, Cyrensis, in Euphratesia provincia, episcopus anno 420 constitutus est. Decem millia Marcionitarum ad fidem et baptisma adduxisse refertur. Doctrina fuit insignis; sed Nestorio favens, plura scripsit in S. Cyrillum, quæ vix catholicum patiuntur sensum. Eum a Dioscoro anno 449 in prædatoria synodo Ephesina exauthoratum, restituit S. Leo ab ipso appellatus; eumque anathema Nestorio dicentem Chalcedonensis synodus suscepit. Obiisse creditur circa annum 458. Genuina ejus opera sunt: *Quæstiones in Octateuchum; Quæstiones in libros Regum, et Paralipomenon; Interpretatio in omnes Psalmos; Interpretatio in Cantica Canticorum; Interpretationis in Isaiam Epitome; Interpretatio in Jeremiam, Baruch, Ezechielem, Danielem*, et 12 *minores Prophetas; Expositio in omnes Epistolas B. Pauli;* opus egregium; *Ecclesiasticæ historiæ libri* 5 ab anno 324 ad 429; opus etiam insigne; *Philotheus* seu *Religiosa historia*, quam Calviniani aliqui ei immerito abjudicant; *Epistolæ* 147; *Eranistes* seu *Polymorphus*, libris 4 comprehensus; *Hæreticarum fabularum libri* 5, attamen caput 12 libri 4 videtur ei assutum; *Orationes* 10 *de Providentia; libri* 12 *adversus Gentiles, sive Græcarum affectionum curatio, Evangelicæque veritatis ex Gentilium Philosophia cognitio; Oratio de divina et sancta charitate; Reprehensio* 12 *Capitum seu Anathematismorum S. Cyrilli; dialogi* 7 *adversus Arianos, Macedonianos et Apollinaristas.* Plura ejus opera interierunt: supersunt tamen fragmenta ex operibus adversus Sabellium, et *de Trinitate.* Falso ei tributi sunt *liber contra Nestorium ad Sporacium: liber formularum; liber asceticus*, qui verosimilius S. Maximo Martyri tribuendus est. Ex *libris* 27 *adversus varias Hæreticorum propositiones*, quos Photius recenset, sex priores iidem sunt cum *Hæreticarum fabularum libris* 5 supra indicatis, uno in duos male diviso; cæteri 21 auctorem habent Eutherium Tyanensem episcopum, uti ex Mario Mercatore constat.

246. THEODORUS ABUCARA, Cariæ archiepiscopus, Photio primum favit, deinceps autem fraudem invasoris detexit, et ad unitatem rediit in Concilio OEcumenico VIII anno 869, veniam erroris et pristinam dignitatem ab Hadriano II, Basilii Imperatoris et S. Ignatii patriarchæ precibus, consecutus. Scripsit *Dialogos seu Disputationes contra Mahometanos, Judæos et quosvis hæreticos;* et *Tractatum de Unione et Incarnatione.*

247. THEODORUS BALSAMON, Constantinopoli natus, ecclesiæ Antiochenæ, quam Latini jam diu occupabant, anno 1186 patriarcha renuntiatus est, quin eam unquam tenuerit. Legum ecclesiasticarum et civilium peritia omnino singulari claruit; schismati tamen adhæsit. Plura ejus genuina opera supersunt, nempe *Commentarius in Canones SS. Apostolorum, sanctorum œcumenicorum, et particularium Conciliorum, et in Epistolas Canonicas SS. Patrum Gregorii, Basilii*, etc. *Commentarius in Photii Nomocanonem; Paratilla, seu Collectio ecclesiasticarum Constitutionum; Responsa ad varias quæstiones Jus canonicum spectantes; Responsa ad Interrogationes Marci Patriarchæ Alexandrini. Meditata sive Responsa ad varios casus; Epistola ad Antiochenos de jejuniis; Epistola ad Theodosium abbatem de Monachis Rasophrois; Epistola responsoria ad Archiepiscopum Gradensem.*

248. THEODORUS, natione Cilix, patria Tarsensis, professione monachus, Romæ dum ageret, anno 668 Cantuariensis in Anglia episcopus consecratus est. Munere suo præclare functus, obiit

190. Ejus nomine circumfertur *œnitentialis*, mendis haud ca-

Theodorus Studita, a monasterio efuit nomine *Studium* dictus, ıtinopoli anno 759 natus, ob sa- imaginum venerationem pluri- ıssus est ærumnas, Leone Ar- et Michaele Balbo imperantibus. nno 826. Genuina ejus opera *Sermones Catechetici* 134; *Vita tonis; Epistolarum Volumen; in Dominicam 4am Quadragesi- bellus de adoratione SS. Imagi- exhibenda; Oratio in adoratio- exaltationem pretiosæ ac vivificæ*; *Encomium S. Bartholomœi i*; fragmentum *ex Epistola ad sium;* et ex *Epistola ad Gelasium*.

Theodulphus, ex Longobardia ıs, abbas Floriacensis O. S. B., ıs episcopus Aurelianensis anno aroli Magni favore, cui virtus eruditio erant probatæ, consti- st. Ludovico Pio imperante, ma- ıssus est ærumnas, conjuratio- ;usatus: fato tandem functus rciter 821. Scripsit *Capitula* 46 *byteros parochiæ suæ; librum num Senonensem de Ordine Ba- librum de Spiritu sancto; Car- libros* 6 *Poemata* 10; præterea, um *Capitulare ad presbyteros rochiæ* cum nonnullis fragmen- habent auctorem.

S. Theophanes Constantinopoli st anno 758. Ex mutuo consensu monio virginitatem servaverunt orque ejus illæsam; religiosam s professi vitam. Carceris æru- ; exilium ob sanctarum Imagi- ıerationem, Leone Armeno im- , passus est; coronam tandem tus anno 818. Scripsit *Chrono- m* ab anno 285 usque ad annum rs altera Chronographiæ quæ *Chronologicas* exhibet, ipsi ıtur.

Theophilus, Alexandrinus episcopus anno 385 constitutus, fidei studio contra ethnicos, et Origenistas claruit: maculam tamen sibi induxit iis quæ in S. Joannem Chrysostomum ad Quercum inique gessit. Obiit vir eruditissimus anno 412, S. Cyrillum nepotem suum successorem nactus. Ex plurimis ejus scriptis extant, præter fragmenta, *Epistolæ Paschales tres* una cum Prologo.

253. S. Theophilus, Antiochenam ecclesiam sextus post B. Petrum episcopus rexit ab anno 168, ad annum 181. Extant *tres* ejus *libri de fide adversus christianæ Religionis calumniatores ad Antolycum*, qui sacræ profanæque eruditionis dici possunt promptuarium. Scripsit alia opera quæ perierunt. *Commentarii in Evangelia* falso ejus nomen præseferunt.

254. Theophilactus, patria Constantinopolitanus, Acridæ archiepiscopus, totiusque Bulgariæ metropolita, sæculo XI. floruit. Eruditissimos scripsit *Commentarios in* 12 *Prophetas minores, in 4 Evangelia, in Actus Apostolorum, in Epistolas S. Pauli, in Epistolas Canonicas*. Alia quoque ejus opera supersunt. Græcorum de Processione Spiritus sancti ex solo Patre propugnavit errorem.

255. S. Thomas Aquinas, ex patre Landulpho, Comite Aquinate, dictus, natus est in Castro Rocca Sicca in Italia, anno 1225. Quinquennis traditus est monachis Cassinensibus litteris instituendus. Anno 1243 ordinem Prædicatorum ingressus est, parentibus frustra repugnantibus; quem doctrina et sanctitate illustravit, *Doctoris Angelici* nomen merito consecutus. Obiit anno 1274. Genuina ejus opera sunt: *Commentaria in omnes ferme Aristotelis libros; Commentaria in 4 libros sententiarum Petri Lombardi; Quæstiones* 12 *Quodlibeticæ; Quæstiones disputatæ; Summa catholicæ fidei contra Gentiles; Expositio in librum S. Dionysii de divinis nominibus; Summa Theologica; Expositio in librum Job; Expositio in Psalmos* 51 *Davidis; Expositio in Canticum Can-*

ticorum; Catena aurea in Matthæum, Marcum, Lucam, et Joannem; Expositio in omnes S. Pauli Epistolas; Sermones pro Dominicis diebus, et pro Sanctorum solemnitatibus. Et plura opuscula.

256. Thomas Cantipratanus, natione Belga, canonicus primum Regularis fuit in monasterio Cantipratano, quod in Artesia erat juxta Cameracum, deinde ordinem Prædicatorum ingressus, obiit doctrina et virtutibus insignis anno 1263. Scripsit *libros 2 de Apibus, vitam S. Christinæ, vitam S. Lutgardis Virginis, vitam Margaritæ Iprensis* et *librum de natura rerum*. *Vita B. Mariæ Oigniacensis a Nicolao*, ejusdem cœnobii Cantipratani asceta, conscripta est.

257. S. Thomas Becket, Londini anno 1117 natus, post litterarum et jurisprudentiæ studia Parisiis et Bononiæ, cancellarius regni ab Henrico II Angliæ rege creatus est. Cantuariensis archiepiscopus anno 1162 constitutus, Ecclesiæ jura et privilegia, antiqua regni consuetudine firmata, magna animi fortitudine tuitus est. Nobilibus quæ invaserant ecclesiastica bona eripuit; regi obstitit ne pergeret episcoporum nominationem differre, redditus ecclesiasticos distrahendi in fiscum causa. Clericis immunitatem a foro civili, juxta receptam ab antiquis temporibus consuetudinem, vindicavit. Episcoporum, qui Clarendunæ convenerant anno 1164, precibus victus, cessit aliquantum regis voluntati; erratum tamen pœnitentia diluit, Ecclesiæ jura deinceps fortissime vindicans. Exilii ærumnas patientissime toleravit; et in patriam reversus propositi tenax permansit: donec ex querela Henrici regis se quietam ducere vitam non posse ob unum sacerdotem, occasionem sumpserint equites quatuor, sanctum Archiepiscopum vespertinum officium celebrantem in ipsa Cantuariensi ecclesia gladiis confodiendi anno 1170. Extant ejus *Epistolæ* in libros 5 distributæ.

258. Titus, Bostrorum in Arabia Petræa episcopus, sub Juliano, Joviano ac Valente Imperatoribus floruit, interfuitque Antiochenæ synodo anno 363. Extant *libri tres adversus Manichæos cum argumento libri quarti* qui desideratur, quos esse Titi Bostrensis ex S. Hieronymo constat. *Oratio in Ramos Palmarum* Titum quemdam posteriorem auctorem habet. *Commentarius in Evangelium S. Lucæ* ex Titi aliorumque Patrum operibus consarcinatus est.

V

259. Valerianus, Cemeliensis trans Varum haud procul Nicæa apud Alpes maritimas episcopus, sæculo quinto floruit, interfuitque synodo Rejensi anno 439, et Arelatensi III anno 455. *Homiliæ ejus XX* cum *Epistola ad monachos parænetica* extant.

260. Venantius Fortunatus, natione Italus, episcopus Pictaviensis, obiit circa annum 600. Scripsit *Poematum libros II; libros 4 de Vita S. Martini Turonensis; Epistolas tres ad Mumulenum; Poemation de excidio Thuringiæ; Expositionem Orationis Dominicæ et Symboli Apostolici*, et *vitas* aliquorum Sanctorum.

261. Victor, Antiochenus presbyter, S. Joannis Chrysostomi æqualis, sæculo quinto ineunte floruit. Scripsit *Commentarium in Evangelium S. Marci*.

262. Victor, Junnonensis in Africa episcopus, trium Capitulorum pertinacissimus propugnator, obiit circa annum 566. *Chronicon* scripsit ab anno 444 ad annum 566.

263. S. Victor, Vitensis in Byzacena Africæ provincia episcopus, anno 484 Collationi Carthaginensi interfuit. Exul abiit in Sardiniam, Vandalis per Africam grassantibus. Scripsit *Historiam de persecutione Africana*, oculatus ipse plurimorum quæ refert testis.

264. Fabius Marius Victorinus, na-

onstantii Imperatoris temmæ rhetoricam tanta cum ;, ut statua ei in foro Trait. Ætate jam provecta ethoribus renuntians, christiaus est fidem, confessione am coram omnibus facta. 362 obiit. Scripsit *librum* *ı Manichæum contra duo nichæorum*, et *Opusculum diei; libros 4 de SSma Trinos tres de homousio recimen de septem Machabæis; ım de generatione Verbi dinmentarium in aliquot B. olas* Caute est legendus eo ta fidei, quam ætate tantum nplexus fuerat, non satis feliciter expresserit.

CTORINUS, Petabionensis in 'annonia episcopus, obiit ɔ 303. Plures in Scripturas nmentarios qui perierunt. *us in Apocalypsim* qui ejus ıomen, non ejus congruit constat enim cum millenaulas secutum, quæ in eo io penitus evertuntur.

ɪRIUS, gente Aquitanus, macientia usus, *Canonem Pa*ınno 457 ad annum 532 perıit quinto sæculo medio.

ɪIUS, Tapsensis in Byzacena piscopus sub finem quinti ıit. Vandalis Arianis fideles ıbus,ipse plurima edidit opeı nominibus eis impositis. ıs opera sunt: *Libri 12 de Tri*nomine S. Athanasii circum-; *dialogorum libri 2, sive alb nomine S. Athanasii in icæno inter Athanasium et ıb Probo judice. Dialogorum ationum libri 3 sub nomine ii adversus Arium, Sabelotinum sub Probo judice. De initatis ad Optatum, contra ı Arianum, in formam Dia-*!. *Augustinum et Felicianum Arianum; Altercatio cum Pascentio Ariano coram judice Laurentio; libri 3 contra Marivaldum, seu Varimadum, Arianæ sectæ diaconum, sub nomine Hacii Clari, libri 5 adversus Nestorium, et Eutychetem pro defensione S. Leonis M. et synodi Chalcedonensis. Symbolum Athanasianum* etiam verosimiliter ei tribuendum est.

268. VINCENTIUS, natione Burgundus, ex Ordine Prædicatorum, *Bellovacensis* dictus, a frequenti in urbe Bellovaci commoratione, obiit circa annum 1264. Scripsit triplex *Speculum*, *Doctrinale* libris 17, scilicet de omni genere scientiarum a Grammatica usque ad Theologiam; *Naturale* libris 22 de natura rerum, situ locorum, et ratione temporum; et *Historiale*. *Speculum morale* ab alio recentiore ex secunda secundæ S. Thomæ majori ex parte contextum videtur. Scripsit etiam *Consolatorium de morte amici; libros 4 de gratia Dei, sive de Mysterio Redemptionis humanæ; librum unum de gestis, moribus, vita ac laudibus B. V. Mariæ*, et *librum de laudibus S. Joannis Evangelistæ;* et *librum de eruditione puerorum regalium.*

269. S. VINCENTIUS, natione Gallus, monachus Lerinensis ac presbyter, anno 434, aureum *Commonitorium adversus hæreticos* conscripsit. Obiit ante annum 450, sanctitate ac doctrina illustris, uti testatur Martyrologium Romanum ad diem 24 Maji. Eum nonnulli habent auctorem *Objectionum sexdecim* adversus Augustini doctrinam, quas S. Prosper refellit: alii tamen alterum quemdam fuisse contendunt. A Semipelagiano errore, quem plures in ejus operibus sibi videntur deprehendere, alii eum constanter vindicant.

270. USUARDUS, Parisiensis monachus O. S. B. floruit sæculo nono. Scripsit anno 875 *Martyrologium* ex Adone et Beda præcipue, quod apud Romanam plerasque alias ecclesias receptum est.

W

271. Walafridus Strabo, natione Germanus, abbas O. S. B. in cœnobio Augiæ Divitis prope Constantiam anno 842, Scripturarum scientia claruit. Obiit anno 849. Genuina ejus opera sunt: *Extrema S. Mammæ*, sive *Mamantis monachi*, *Vita S. Leudegarii*; *Visio S. Wettini*, *aliaque Poemata*; *liber de Officiis divinis*, *sive de exordiis*, *et incrementis rerum ecclesiasticarum*, *cum Tractatu de eversione Hierosolymæ ad caput 19 S. Lucæ*; *libri 2 de Vita et miraculis S. Galli*; *Vita S. Othmari abbatis*, *et S. Blaitmaci*; *Glossa ordinaria in S. Scripturam*.

272. Wandelbertus, diaconus et monachus O. S. B. in cœnobio Prumiensi diœcesis Trevirensis, anno 842 *Martyrologium* metrice scripsit. Scripsit etiam *librum unum de Vita S. Goaris*, et *alterum de miraculis ejusdem*.

Z

273. S. Zeno, episcopus Veronensis post medium sæculum quartum floruit. Scripsit *Sermones aliquos*, non tamen omnes qui ei vulgo tribuuntur; nam *Tractatus de Lazaro*, et alter *de Martyrio Isaiæ* sunt Poterii cujusdam, incertæ sedis episcopi; *Interpretatio vero Psalmorum* a 126 usque ad 130 est S. Hilarii Pictaviensis. Quatuor alii, *Attende tibi*, *De livore et invidia*, *De jejunio*, et *De avaro divite* sunt S. Basilii Cæsariensis, a Ruffino Aquilejensi versi.

ABACUS CHRONOLOGICUS

PATRUM, AC VETERUM SCRIPTORUM

ECCLESIASTICORUM

QUI HOC INDICULO CONTINENTUR.

SÆCULO 5.°

SÆCULO 6°.

SÆCULO 7°.

SÆCULO 8°.

SÆCULO 9°.

SÆCULO 10°.

SÆCULO 11°.

SÆCULO 12°.

SÆCULO 13°.

APPENDIX II.

ROMANORUM PONTIFICUM

SERIES.

SÆCULO 1.°

1. « PETRUS annis viginti quinque, mense uno, diebus novem. Passus autem cum Paulo die tertia Kalendas Julii; »[1] anno 66, vel juxta alios 67 a Christo nato.

2. « LINUS annis duodecim, (juxta Pagium undecim) mensibus quatuor, diebus decem. » Censetur fere totum tempus administrasse Ecclesiam vicaria a Petro potestate, nec plusquam annum ei supervixisse. « Martyrio coronatur. » ' Sepultus est in Vaticano VIII. Kal.)ctobris. »[2] Anno 67.

3. « CLETUS annis sex, mensibus duobus, diebus septem. Martyrio coronatur. »

4. « CLEMENS annis novem, mensibus ndecim, diebus duodecim sedit. Martrio coronatur. Hic fecit septem regioes, et dividit notariis fidelibus Ecclesiæ, qui gesta Martyrum solicite et cuose unusquisque per regionem suam iligenter perquireret, et fecit duas pistolas : quarum prima est celeberria, ad Corinthios scripta nomine Eclesiæ Romanæ, ut eos ad debitam obeientiam sacris ministris, et ad animorum concordiam revocaret. Obiit martyr. Cessavit episcopatus dies xxi. »

5. « ANACLETUS annis duodecim, mensibus decem, diebus tribus. » Anno 95 martyr obiisse dicitur. « Cessavit episcopatus dies quindecim. »

6. « EVARISTUS annis tredecim, mensibus septem, diebus duobus. » « Martyrio coronatur; » anno 108. « Cessavit episcopatus dies novemdecim. »

SÆCULO 2.°

7. « ALEXANDER annis octo, mensibus duobus, die uno. » « Martyrio coronatur. » Obiit anno 116. « Cessavit episcopatus dies 37. »

8. « SIXTUS annis decem, mensibus tribus, diebus viginti uno. » « Martyrio coronatur. Hic constituit, ut ministeria sacrata non tangerentur, nisi a ministris. » Obiit anno 126.

9. « TELESPHORUS annis undecim, mensibus tribus, diebus tribus. » « Martyrio coronatur. Hic fecit, ut natali Domini nostri Jesu Christi noctu Missæ celebrarentur, et in ingressu Sacrificii hymnus diceretur angelicus : Gloria in excelsis Deo, etc. tantum noctu Natalis Domini. Sepultus est IV.

(1) Liberii Chronicon.

(2) Chronicon Felicis IV.

Nonas Januar. et cessavit episcopatus dies sex. » Anno 137 obiit.

10. « Hyginus natione Græcus, ex philosopho de Athenis, sedit annos quatuor,[1] dies tres, menses sex. » « Sepultus est juxta corpus B. Petri in Vaticano III. Kal. Januarii, et cessavit episcopatus dies tres.[2] » Obiit anno 141.

11. « Pius, natione Italus, ex patre Rufino, frater Pastoris de civitate Aquileia, sedit annos octodecim, menses quatuor, dies tres. Sepultus est V. Idus Julii, cessavit episcopatus dies 14. »[3] Annos tantum decem eum sedisse Gravesonius ostendit ex consulatus notis. Obiit anno 151.

12. « Anicetus, natione Syrus, sedit annos undecim, menses quatuor, dies tres. Sepultus est XII. Kal. Maji, et cessavit episcopatus dies sex. » Decem annos ei tribuit Gravesonius.

13. « Soter annis novem, mensibus tribus. » Anno 170 obiisse creditur.

14. « Eleutherius, natione Græcus, de oppido Nicopoli, sedit annos quindecim, menses tres, dies duos. » « Hic accepit epistolam a Lucio, Britanniæ rege, ut Christianus efficeretur per ejus mandatum. » « Sepultus est juxta corpus B. Petri VII. Kal. Junii : cessavit episcopatus dies septemdecim. Mors ejus anno 185 adsignatur.

15. « Victor, natione Afer, ex patre Felice, sedit annos decem, menses duos, dies decem. Hic constituit, ut Pascha die dominica celebraretur, sicut Pius : martyrio coronatur. » Duodecim annos alii ei adsignant, eum obiisse dicentes anno 197.

16. « Zephyrinus, natione Romanus, sedit annos septem, menses sex, dies decem. »[4] Novemdecim annos ei tribuit Gravesonius, qui Pagium sequitur, eumque obiisse dicit 10 Julii die, anno 217.

SÆCULO 3.º

17. « Callistus, natione Romanus, sedit annos quinque, menses duos, dies undecim. Hic martyrio coronatur. Sepultus est pridie Idus Octobris, » anno 222.

18. « Urbanus sedit annos tres, menses decem, dies duodecim. Confessor temporibus Diocletiani. Hic sua traditione multos convertit ad baptisma, etiam Valerianum sponsum S. Cæciliæ, et multi martyrio coronati sunt per ejus doctrinam. Sepultus est XIV. Kal. Junii, et cessavit episcopatus dies 30. » Annus obitus 230, juxta quamdam supputationem habetur : eum scilicet septem annos sedisse censent.

19. « Pontianus annos quinque, menses duos, dies septem. » Ipse « et Hippolytus presbyter exules sunt deportati in insulam nocivam Sardiniam, » in qua obiit IV. Kal. Octobris, anno 235.

20. « Anteros mense uno, diebus decem. Dormit III. Nonas Januarii. Martyrio coronatur » anno 236.

21. « Fabianus sedit annos quatuordecim, mensem unum, dies decem. » Post passionem ejus supervenit Novatus ex Africa, et separavit de Ecclesia Novatianum et quosdam Confessores. Mortem pro Christo sustinuit 20 Januarii anno 250. Vacasse Sedem annum unum dicit Gravesonius.

(1) Juxta Liberii chronicum XII., sed auctius chronicon Felicis habet IV. cui concordat Codex Palatino-Vaticanus, et Eusebius.

(2) Juxta Liberii catalogum XII.

(3) Variant catalogi, quorum plures Pio Anicetum præponunt. Irenæi sequimur auctoritatem, qui Pium priorem facit. De numero annorum etiam reperitur varietas. Chronici Felicis IV. supputationem adoptavimus.

(4) *Quum plures* reperiantur varietates in annorum numero quos quidam regnarunt Pontifices, haud facile negotio temporum ratio definitur : cæterum ipsa successio manet inconcussa, quum vetustissimi sint testes, et monumenta indubia. Varietates ex litterarum quibus numeri designantur similitudine vel deletione, et aliis pluribus ex capitibus ortæ sunt. Vide opus cui titulus : « Origines de l'Eglise Romaine par les Membres de la Communauté de Solesmes t. i. Paris MDCCCXXXVI.

22. « Cornelius annos duos, menses 'es, dies decem » sedit. « Sub episcopatu ejus Novatus extra Ecclesiam ordiavit Novatianum in urbe Roma. Post oc Centumcellis expulsus, ibi cum loria dormitionem accepit. » Obiisse reditur 4 die Septembris anno 252. iravesonius unum annum pontificatui jus detrahit.

23. « Lucius annos tres, menses octo, lies decem » sedisse, in catalogo Libeii dicitur. « Hic exul fuit, et postea netu Dei incolumis ad Ecclesiam reverus est. Decessit 3 Nonas Martii. » Pearonius et Pagius nonnisi quinque menies eum sedisse censent, ideoque obisse anno 253.

24. « S. Stephanus annos quatuor, nenses duos, dies viginti unum. » « Martyrio coronatur. Sepultus in cœmeterio Callisti, via Appia, tertio Nonas Augusti; cessavit episcopatus dies 22. » Anno 257 obiisse creditur. Eo selente, gravissima de baptismo ab hæreicis administrato controversia orta est: ;ypriano enim et Afris aliis baptismum terato ministrantibus Stephanus restiit, antiquæ traditionis fidelis custos.

25. « Xystus, natione Græcus, annis iobus, mensibus undecim, diebus :x. » « Martyrio coronatur. Fuit tem'ribus Valeriani et Decii. Post passio:m B. Xysti, post tres dies passi sunt urentius ejus archidiaconus, » aliie. Juxta Gravesonium, menses unden et dies sex tantum sedit.

26. « Dionysius ex die XI. Kal. Augu-, anno 259., per annos decem, mens quinque, et dies quatuor sedit. Hic esbyteris ecclesias dedit, et cœmete: et parochias diœcesis constituit. »

27. « Felix annis V., mensibus XI., ebus XXV. Martyrio coronatur. Hic nstituit super sepulchra Martyrum ssas celebrari. Sepultus est in cœmerio suo via Aurelia, milliario secun-, III. Kal. Junii. » Annum unum detrahit Gravesonius, et Felicem obiisse dicit anno 274.

28. « Eutychianus annis octo, mensibus undecim, diebus tribus. » « Hic constituit fruges super altare benedici. Hic per loca 362 martyres sepelivit. » Fuit temporibus Aureliani III. et Marcellini usque in diem IV. Idus Decembris, Caro II. et Carino consulibus. » Anno 283 obiisse dicitur.

29. « Cajus annis XII., mensibus IV., diebus VII. » Fuit natione Dalmata, et ex genere Diocletiani Imperatoris ex patre Gaio. Hic fugit persecutionem Diocletiani in cryptis habitans, confessor quievit. » Sepultus est in cœmeterio Callisti via Appia, X. Kalendas Maji.

30. « Marcellinus annis octo, mensibus tribus, diebus viginti quinque. Fuit temporibus Diocletiani et Maximiani, e pridie Kalend. Julias, a consulibus Diocletiano VI. et Constantio II. usque in consulatum Diocletiani IX. et Maximiani VIII. Quo tempore fuit persecutio, et cessavit episcopatus annos VII. » [1] Dicitur thurificasse « et post paucos dies pœnitentia ductus ab eodem Diocletiano propter fidem Christi cum Claudio, et Quirino, et Antonino capite est truncatus, et martyrio coronatus. » Sed thurificationis crimen jam ab Augustino explosum est.

SÆCULO 4.°

31. « Marcellus anno I, mensibus VI., diebus XX. » Vetustissimus tamen codex Lucensis chronici Damasi, ante mille annos exaratus, quinque annos ei adsignat. Juxta quorumdam supputationem creatus est Pontifex 27 Junii 308, obiit 16 Januarii 310.

32. Eusebius menses IV. dies XVI. a XIV Kalendas Maji usque in diem XVI. Kalendas Septembris.

33. « Miltiades, seu Melciades, natione Afer, annis tribus, mensibus sex,

(1) Alii codices III. habent, quæ lectio viris chronologiæ peritis probatur.

diebus octo, usque in III. Idus Januarii. » Ab eo Donatistæ damnati sunt in Concilio Romano anno 313.

34. « SYLVESTER annis viginti uno, mensibus undecim. Fuit temporibus Constantini. » « Hujus temporibus factum Concilium cum ejus consensu in Nicæa Bithyniæ. » Sepultus est pridie Kalendas Januarii, anno 336.

35. « MARCUS menses VIII. dies XX. ex die XV. Kalend. Februar. usque in diem Nonarum Octobrium. »

36. « JULIUS annos quindecim, mensem unum, dies undecim. » Sepultus est pridie Idus Aprilis anno 352. Catholicæ fidei et S. Athanasii contra Arianos egregius fuit vindex. Duæ ejus supersunt epistolæ, una ad Eusebianos, alia ad ecclesiam Alexandrinam.

37. LIBERIUS a 21 Junii 352 ad 23 Septembris 366 pontificatum tenuit. Ei in exilium a Constantio, Ariano, acto, suffectus est Felix, qui, licet ab Arianis designatus, fidem tamen Catholicam propugnasse refertur. Hunc inter Pontifices plures recensent; sed non videmus quomodo possit legitimus haberi Pontifex : intrusus enim est ab Arianis cum Liberii injuria. Plerique censent hunc sibi libertatem et reditum ad Sedem comparasse ambiguæ subscribendo formulæ, et communionem Arianis episcopis indulgendo : quam culpam pœnitentia deinceps dicunt diluisse. Nobis, post Theodoretum, placet sentire Constantium precibus Romanarum matronarum reditum indulsisse Liberio, nulla labe admissa. Concilii Ariminensis acta auctoritate B. Petri irrita pronuntiavit.

38. DAMASUS a I. die Octobris 366 per annos octodecim, menses duos, dies decem sedit. Schisma conflare studuit Ursicinus diaconus, qui Gratiani Imperatoris auctoritate in exilium est missus. Quatuor synodos Romæ habuit Damasus, et Concilii Constantinopolitani gesta contra Macedonium probavit. Eo favente, S. Hieronymus veteres Scripturas Latine reddidit, et versionem novi Testamenti emendavit. Concilium Aquilejense anno 381, eo adhuc in vivis habitum est. Obiit sanctus Pontifex 10 Decembris 384.

39. SIRICIUS per annos tredecim, menses undecim, dies quinque sedit. Quatuor reliquit epistolas magni pretii, quibus vetus disciplina vindicatur et fides.

40. ANASTASIUS a 5 die Decembris 398 ad 14 Decembris anno 401 sedit. Origenistas tumultuantes repressit.

SÆCULO 5.°

41. INNOCENTIUS I. natione Albanensis, annos quindecim, menses duos, dies viginti sedit, defunctus 12 Martii 417. Concilia Carthaginense et Milevitanum contra Pelagianos Apostolica munivit auctoritate, et Pelagium Cœlestiumque damnavit. Eum appellavit S. Joannes Chrysostomus, ab episcopis in synodo dicta *ad Quercum* injuste damnatus.

42. ZOSIMUS, natione Græcus, a die 17 Martii ejusdem anni ad diem 26 Decembris 418 cathedram tenuit. Artibus Pelagii et Cœlestii, et dolosa fidei professione deceptus, hæsit aliquamdiu : sed brevi epistolam suam *Tractoriam* ad universos episcopos direxit, qua eos damnavit.

43. BONIFACIUS annos tres, menses octo, dies sex sedit, a 29 Decembris anno 418 ad 4 Septembris anno 422. Schisma conflavit Eulalius, archidiaconus, quod brevi extinctum est.

44. COELESTINUS die 10 ejusdem mensis consecratus est, seditque annos novem, menses decem, dies novem, et obiit die 18 Julii anno 432. Nestorii hæresim damnavit, jubens ut et ipse anathemati subjaceret, nisi eam intra decem dies retractaret : quod a Concilio Ephesino executioni demandatum est. Hiberni, Patritii opera, eo Pontifice, ad fidem conversi sunt.

45. Sixtus III a 24 Julii die 432 ad 11 Augusti 440, rexit Ecclesiam.

46. Leo Magnus a 22. Septembris die anno 440 usque ad 4 Novembris anno 461, per annos viginti unum, mensem unum, dies tredecim sedit, plurimis nominibus gloriosus. Ejus litteras, quibus Eutychetis error damnatus est, excepit magno cum plausu Concilium Chalcedonense, in quo insonuit illa omnium vox: « Petrus per Leonem locutus est. » Plurima sui zeli et ingenii monumenta reliquit, homilias præsertim quas habuit ad plebem, et epistolas de disciplina ecclesiastica.

47. Hilarus, natione Sardus, sedit annos sex, menses tres, dies decem, et obiit die 21 Februarii anno 468, acer canonum vindex.

48. Simplicius sedit a die 25 Februarii 468, per annos quindecim et dies sex, obiitque die 1 mensis Martii anno 483. Eo Pontifice extinctum fuit imperium Occidentis, Augustulo ultimo Imperatore ab Odeacro Herulorum rege devicto, qui regnum Italiæ, capta Roma, instituit Zenonis Imperatoris Orientis decretum de fide, *Henoticon* dictum, rejecit, et Timothæum Ælurum, et Petrum Mongum, Alexandrinam Ecclesiam errore Eutychiano inficere studentes, et Petrum Fullonem, Antiochenam sedem invadentem, Ecclesiæ communione privavit.

49. Felix III. a 6 die Martii anno 483 sedit annos octo, menses undecim, dies octodecim, ad 24 Februarii diem anno 492. Damnavit *Henoticon*. Legatos suos Vitalem et Misenum Constantinopolim missos, qui Zenoni morem gesserunt, sacerdotio et communione privavit. Petrum Mongum, Alexandrinum episcopum, et Acacium Constantinopolitanum anathemate percussit, et ad Zenonem scripsit, ut Petrus Fullo Antiochena pelleretur Ecclesia.

50. Gelasius I., ex Africa oriundus, a 1 die Martii anno 492, ad 19 Novembris anno 496 sedit. Constantinopolitanum episcopum Euphemium, et alios Orientis episcopos, sua communione dignari noluit, nisi Acacii nomine e sacris diptychis deleto. Misenum episcopum anathemate absolvit in synodo Romana anno 495. Gentilitiam Lupercalium superstitionem sustulit. Imperatorem Anastasium gravissima epistola monuit ut nomen Acacii damnaret, Pontificiæ potestati debita præstita reverentia. Sanctissima edidit decreta ad disciplinam muniendam, et plurima gloriose patravit.

51. Anastasius II. a 24 Novembris 496, ad 17 Novembris 498 sedit. Reconciliationem Ecclesiæ Orientalis cum Romana tentavit, ea tamen conditione ut nomen Acacii taceretur. Eo sedente, Clodoveus Francorum rex baptismum suscepit.

52. Symmachus, sedit a 22 Novembris die 498 ad 19 Julii 514. Festi, Romani senatoris, Anastasio Imperatori faventis, opera schisma conflatum est, quod tres annos duravit, Laurentio antipapa creato. Theodoricus rex sese dirimendæ liti ingessit, misso visitatore, et synodo coacta ex Symmachi consensu, qui criminibus sibi impactis immunis agnitus est, et legitimus Pontifex habitus. Anastasium Imperatorem Acacii memoriæ faventem anathemate percussit. Sanctisssime rexit Ecclesiam.

SÆCULO 6.°

53. Hormisdas a 27 Julii die 514 ad 6 Augusti 523, Ecclesiam gubernavit, et Orientales ad pacem et unitatem revocavit. Eo sedente, Africani episcopi ab exilio, quod viginti septem annos duraverat, revocati sunt. Scythas monachos repressit, nullo tamen decreto de propositione, quam propugnabant, edito.

54. Joannes I. 13 Augusti die anno 523 regimen suscepit, sancteque tenuit ad 18 diem Maji anno 526. In

Orientem iter aggressus, cœco visum dedit, aliaque patravit miracula, et ab Imperatore Justino summo honore exceptus est. A Theodorico Arianorum rege in carcerem conjectus, obiit ærumnis confectus.

55. Felix IV. (verius III.) 12 Julii die 526 consecratus vita cessit 13 die Septembris 529. Omnibus effulsit virtutibus. [1]

56. Bonifacius II., a 21 Septembris die anno 529 ad 16 vel 17 Decembris 531 rexit Ecclesiam. Schisma factum est a Dioscoro antipapa, qui tamen intra paucos dies defunctus Bonifacium absque æmulo reliquit. In synodo Romana, anno 531, Vigilium diaconum successorem sibi statuit; sed deinceps, altera synoda congregata, rescidit decretum, quod sacris canonibus adversabatur. Synodum Arausicanum II, in qua errores Semipelagianorum damnati sunt, apostolica confirmavit auctoritate.

57. Joannes II., cognomento Mercurius, die 20 aut 22 Januarii 532 electus ad diem 26 Maji 535 sedit. Accœmetas monachos, negantes Unum de Trinitate passum esse carne, damnavit in Synodo Romana : aliaque sancte et præclare gessit.

58. S. Agapetus, die 13 Junii 535 Pontificatum suscepit. Iter Constantinopolim instituit, Theodoto rege Gothorum rogante, ut Imperatorem Justinianum induceret ad revocandum exercitum, qui, duce Belisario, Siciliam ceperat, in Italiam brevi invasurus. Anthimum, Eutychianum, sede Constantinopolitana dejecit, et in ejus locum Mennam ordinavit, « consecrans eum manu sua in basilica Sanctæ Mariæ. » [2] Constantinopoli obiit 22 Aprilis 536.

59. S. Sylverius in Agapeti locum suffectus est die 8 Junii 536. Vigilius, Agapeti diaconus, qui Constantinopoli versabatur, favente Imperatrice Theodora, ambiit sedem Apostolicam, et in eam Belisarii opera intrusus est. Sylverius in exilium actus est Pataram civitatem Lyciæ, et iterum in Palmariam insulam, ubi inedia confectus est, die 20 Junii anno 538.

60. Vigilius, clêri Romani consensu legitimus factus est Pontifex post Sylverii obitum, et statim rescidit quæ minus recte scripserat, vel egerat, ut Theodoræ, Eutychianæ hæreseos patronæ, gratificaretur. Constantinopoli postea versans, dum de tribus capitulis ageretur, eorum damnationi obstitit ab initio, sed deinde ea ipse *Judicato* suo damnavit, quod tamen deinceps supprimi voluit : verens ne Occidentales offensionem inde paterentur. Concilio Constantinopolitano rogatus noluit adesse, cujus tamen gesta tandem probavit. In hoc negotio merito hærebat anceps, ne Concilii Chalcedonensis auctoritati vulnus videretur illatum. Rediens Romam, obiit in Sicilia septimo Idus Junias anno 554.

61. Pelagius I., Vigilio suffectus, cathedram tenuit usque ad mortem, quæ contigit 1 vel 2 Martii die anno 560, (juxta alios 559). Magnum posuit studium ut Quintum Concilium a Gallis exciperetur.

62. Joannes III., per tredecim annos tenuit sedem, defunctus 13 Julii 573 (juxta alios 572).

63. S. Benedictus I. successit, et usque ad 30 Julii anno 578 (juxta aliam supputationem 577) sedem tenuit.

64. Pelagius II. gubernavit Ecclesiam usque ad obitum, die 8 Februarii anno 590. Gregorium, diaconum, apocrisiarium suum constituit, et Constantinopolim misit, qui Eutychium patriar-

(1) Omnes quos hucusque recensuimus Pontifices sancti habentur, plerique martyrii gloria illustres. 33 priores ab Ethnicis passi sunt. Qui inter sequentes Sanctorum honores ab Ecclesia recipiunt, distinguemus nota apposita.

(2) Liberatus in Breviario c. xxi.

etiam ad rectam de carnis resurrectione sententiam traduxit. Synodum a Joanne Constantinopolitano habitam, in qua titulum œcumenici sibi vindicavit, in irritum misit.

65. S. GREGORIUS MAGNUS, post sex mensium et viginti quinque dierum intervallum, ad pontificatum invitus evectus est, quem magna cum laude tenuit per tredecim annos, menses sex, et decem dies, usque ad 12 Martii 604. Curam posuit in reducendis trium Capitulorum defensoribus ad Ecclesiæ unitatem; consilium, quod diu animo foverat, Anglos ad fidem traducendi feliciter executus est, Augustino monacho cum aliis sacris ministris misso, quem et archiepiscopum Cantuariensem constituit, et plena instruxit potestate in episcopos Britonum, eique demandavit curam omnes res ecclesiasticas componendi per totam insulam. Joannis Constantinopolitani et Cyriaci qui ei successit, repressit superbiam, nomenque œcumenici, quod affectarunt, vehementer improbavit. Plurima in Ecclesiæ et reipublicæ etiam civilis utilitatem præclare gessit Pontifex æterna memoria dignus.

SÆCULO 7.°

66. SABINIANUS a 13 Septembris anni 604 ad 22 diem Februarii anno 606 sedit, juxta nonnullos; aliis anno 605 eum obiisse tradentibus.

67. S. BONIFACIUS III., post intervallum undecim mensium et viginti sex dierum creatus est. A Phoca Imperatore impetravit edictum, quo œcumenici episcopi titulus soli episcopo Romano vindicatus est. Obiit 10 Novembris 607.

68. BONIFACIUS IV. 25 Augusti die anno 608 sedem occupavit. Domum suam in monasterium erexit: *Pantheon* templum expurgavit, et Deo sub Virginis Deiparæ et omnium sanctorum martyrum invocatione consecravit. In epitaphio laudatur quod « sancti Gregorii monita et exempla vita, opere, ac dignis moribus secutus sit. » Obiit 7 Maji 615.

69. DEUSDEDIT post quinque menses et duodecim dies electus est, 17 die Octobris 615, obiitque die 8 Novembris 618 (juxta alios 617). Leprosum osculo sanasse refertur.

70. S. BONIFACIUS V. successit post unius mensis et aliquot dierum intervallum, (aliis annum intercessisse æstimantibus). Plures ejus epistolas describit Venerabilis Beda, [1] ad Justinum Cantuariensem, ad Eduinum regem, et Edelburgam. Justinum pallio donavit, eique de regis Edbaldi conversione gratulatus est. Decessit mansuetudinis laude clarissimus, 22 Octobris 625.

71. HONORIUS I., 27 die Octobris 625, successit, et magnum posuit studium in Anglorum negotiis promovendis. Honorium et Paulinum, archiepiscopos Cantuariensem et Eboracensem, pallio donavit, facultate eis facta, ut qui ex eis superstes foret, successorem in locum defuncti ordinaret. Litteras ejus Beda plures refert. [2] Eum a Sergio Constantinopolitano deceptum, intempestive præcepisse ut silentium servaretur de unius vel duarum in Christo voluntatum, plerique concedunt: sed hæreseos crimen illi impactum omni caret specie. Obiit 12 Octobris 638.

72. SEVERINUS, post annum unum, menses septem, dies quindecim, consecratus, brevi ad superos transiit 1 die Augusti 640. Ecthesi Heraclii Imperatoris, quæ Monothelismo favebat, subscribere recusavit, et egregia præbuit virtutum specimina.

73. JOANNES IV., Dalmata natione,

(1) Hist. eccl. gentis Angl. l. ii.

(2) Ibidem.

post paucos menses successit, 24 Decembris anno eodem. Synodo Romæ coacta hæresim Monothelitarum damnavit, una cum Ecthesi. Apologiam pro Honorio contexuit. Ejus epistolam de Paschatis controversia refert Beda. Plurimis illustris rebus gestis et animi virtutibus decessit 11 Octobris 642.

74. S. Theodorus die 25 Novembris ejusdem anni suffectus est. Pyrrhum, Constantinopolitanum patriarcham, hæresim Monothelitarum ejurantem, pace Ecclesiæ donavit, sed, fictione detecta, eum solemni ritu et tremendo damnavit. Paulum etiam alterum patriarcham anathemati subjecit. Stephano Dorensi episcopo vices suas in Hierosolymitana Ecclesia a Monothelitis tuenda commisit. Obiit 13 Majii 649.

75. S. Martinus I. 5 Julii die eodem anno electus, synodum habuit Romæ, ut damnaret Monothelitarum hæresim, Ecthesim Heraclii, et *Typum* Constantis. Joanni episcopo Philadelphiæ vices suas in Oriente commisit, amplissimis datis facultatibus, ut episcopos in omnibus ecclesiis ordinaret, et lapsos donaret venia. Paulum, Thessalonicensem episcopum, ob hæresim anathemate percussit. Clericos impudicos severe puniendos jussit. Constantis jussu actus in exilium ærumnis confectus occubuit 16 Septembris 655.

76. S. Eugenius I. post Martini abductionem gubernavit Ecclesiam, sed vicaria veluti potestate.[1] Mortuo Pontifice, ejus locum tenuit ad obitum usque 1 die Junii anno 657.

77. S. Vitalianus a die 30 Julii ejusdem anni ad 17 Januarii 672 sedit. Oswi rex Northumbrorum ad fidem conversus legatos ad eum misit, ipseque regi gratulatus est. Theodorum, monachum Græcum, eruditione insignem, archiepiscopum Cantuariensem ordinavit, et plura alia gessit præclare.

78. Adeodatus, beneficentia erga peregrinos et affabilitate insignis, a 22 Aprilis 672 ad 26 Junii 676 sedit.

79. Donus I. ad 1 die Novembris 676 ad 11 Aprilis 678 sedit.

80. S. Agatho a 27 Junii 678 ad 10 Januarii 682 sedit. In synodo Romana Monothelitarum damnavit hæresim; et Concilio œcumenico VI. per legatos præfuit. Ejus epistola ad Concilium summo plausu excepta est, Patribus conclamantibus: « Petrus per Agathonem locutus est. » Eo regnante, Australes Saxones sancti Wilfridi, Eboracensis archiepiscopi, prædicatione ad fidem traducti sunt.[2] Hunc injuria depositum sedi restituit.[3]

81. S. Leo II. successit, sancteque gubernavit Ecclesiam usque ad diem 3 Julii 683 (juxta alios 684). Concilium œcumenicum VI. confirmavit.

82. S. Benedictus II., 20 Augusti, eodem anno, successit, sanctitate et Scripturarum scientia illustris. Obiit 7 Maji 685.

83. Joannes V., natione Syrus, successit. Obiit 2 Augusti 686, post regnum unius anni, et undecim dierum.

84. Conon a 21 Octobris 686 ad 21 Septembris 687 (juxta alios 13 Octobris) gubernavit Ecclesiam: S Kilianum, monachum Hibernum, episcopali auctum dignitate, ad Franconiorum conversionem misit.

85. S. Sergius I., Syrus natione, post dissidia per duos menses, populo in duas scisso factiones, quarum una Theodoro archidiacono, altera Paschali diacono favebat, electus est. Cessit Theodorus sua sponte Sergio, Paschalis invitus. A 15 Decembris 687 die usque ad 7 Septembris 701, sedit. Cea-

(1) Censet Mansi eum suo nomine egisse, Martino deposito, vi licet et injuria. Vide notas ad Gravesonium hist. eccl. Sæc. vii.

(2) Beda hist. eccl. gentis Anglorum l. iv. c. xiii. et xvi.

(3) Willelmus Malmesburiensis l. iii. de gestis Pontificum.

Occidentalium Saxonum re-
regno nuntium miserat, suis
Romæ baptizavit, Petri nomi-
osito. [1] S. Willebrordo, quem
m consecravit, et sociis ejus
emandavit prædicandi Evan-
pud Germanos, Frisones, Da-
nodi Trullanæ canones rejecit.
acharias, Imperatoris proto-
s, eum vellet vi abducere Con-
olim, a militia Italiæ Pontifex
ılo liberatus, qui et Zachariæ
ati consuluit. [3] Statuit ut in
Agnus Dei, qui tollis peccata
niserere nobis, » ter a clero
), dum hostia frangeretur,
tur. Postea ob calamitates
contigit ut: *dona nobis pacem*
e diceretur. [4]

SÆCULO 8.º

NES VI., natione Græcus, 28
701 electus sedit usque ad 9
05. Tiberius Imperator Theo-
ı exarcham misit, Pontifici
ı creaturus; sed exercitus
archam sublaturus, nisi in-
t Joannes. Captivos, quos
s dux Beneventanus in Cam-
ncursans fecerat, redemit
ıumanissimus. Ei patrimo-
ium Cottiarum dono dedit
, Longobardorum rex, ut
eda, Ado Viennensis, Anasta-
ıthecarius, et Paulus diaco-

NES VII., Græcus gente, 1 die
cessit. Ad eum Justinianus
us Imperator misit legatos
ıendam controversiam de ca-
ncilii Trullani, rogans ut, ha-
o, quos probandos censeret,
rejiciendos, declararet: sed
noluit aliquid decernere, Imperatoris animum optime noscens. S. Wilfridum, archiepiscopum Eboracensem sedi suæ restituendum jussit. [5] Obiit 17 Septembris (Octobris juxta alios) anno 707.

88. Sisinnius, Syrus natione, a 18 Januarii die 708, dies tantum viginti regnavit, morte repentina sublatus, dum de restaurandis Urbis mœniis cogitaret. Constanti animo dicitur fuisse, licet podagra corpus conficeretur.

89. Constantinus, Syrus, sancte gubernavit Ecclesiam a 24 Martii 708 ad 8 Aprilis 715 (juxta alios 9 Aprilis 714). A Justiniano Imperatore invitatus Constantinopolim se contulit, ut controversiam de canonibus Trullanis componeret, qua occasione ipsi Imperatori, (qui summo honore eum exceperat, pedes sacros exosculatus), Eucharistiam suis manibus ministravit. Suibertus apud Saxones felici successu, eo sedente, laboravit. Ab episcopo Constantinopolitano Joanne, qui eum *christiani sacerdotii caput* designavit, rogatus misit Michaelem apocrisiarium Constantinopolim, qui episcopos quosdam restitueret Ecclesiæ communioni, quam damnando Concilium VI. amiserant. Pauperibus erat pater.

90. S. Gregorius II., sanctitate, doctrina, et plurimis præclaris dotibus effulsit, Pontifex a die 19 Maji anni supradicti, ad 11 Februarii anno 731. Cumanum Castrum, quod Longobardi eripuerant Romanæ Ecclesiæ, ducis populique Neapolitani ope recuperavit. Corbinianum ad Frisingenses fide imbuendos episcopi dignitate auctum misit. Bonifacius, Anglus, post labores apostolicos apud Frisios et Cattos, Saxonibus conterminos, episcopus consecratus est a Gregorio ipso, juramento pro more prius præstito de obedientia

v. hist. eccl. gentis Anglorum c. 7.
c. xiv.
ius Bibliothec. in vita Sergii I.

(4) Innoc. iii. l. vi. de mysteriis Missæ c. vi.
(5) Beda hist. eccl. Angl. l. v. c. xx.

Sedi Apostolicæ præstanda. Synodo Romæ coacta anno 726 Iconoclastarum damnavit hæresim. Eum a Leonis Isauri, per satellites suos, vi Romani et Longobardi defenderunt. Plures sanctissimas edidit sanctiones.

91. S. GREGORIUS III., Syrus, a 18 Martii 731 ad 28 Novembris 741 sedit. Bonifacium pallio donavit, archiepiscopi dignitate collata. Synodum Romæ habuit anno 738 Bonifacio præsente, in qua de Germanorum negotiis præcipue actum est. Carolum, Majoremdomus regiæ Francorum, bis, missis legatis, rogavit ut Longobardos reges Luitprandum et Hildebrandum, res S. Petri in exarchatu Ravennate et ducatu Romano diripientes, reprimeret; quem, re peracta, *Patricii* dignitate auxit.

92. S. ZACHARIAS, Græcus, a 30 Novembris die 741 ad 14 Martii 752 sedit. Luitprandum plus semel flexit, et quatuor civitatum restitutionem ab eo impetravit. Rachi ejus successori, Perusiam obsidenti, pacis consilia commendavit, adeo felici successu, ut abdicato regno monasticam amplexus sit vitam. Galliæ proceres, eo sedente, a Childerico III., postremo ex Merovingiorum stirpe, ad Pipinum nomen regium transtulerunt; quum hic jam totam auctoritatem consueverit exercere. Id factum esse, Zacharia probante, referunt scriptores plerique, quos tamen Natalis Alexander falli contendit. Bonifacii res gestas probavit, tresque ab eo erectos episcopatus in Germania confirmavit. Virgilium presbyterum, trium criminum delatum, synodo habita, si probarentur, severius tractandum decrevit. Eum tamen omni suspicione purgatum inferunt plerique ex designato Virgilio Salisburgensi episcopo, qui post mortem in album Sanctorum est relatus. Hunc ab alio distinguendum P. Le Cointe in annalibus Francorum contendit, quam sententiam amplectitur P. Perrone.

93. STEPHANUS II. electus est, sed « tertio die subito obmutuit, et sequenti die defunctus est. »

94. STEPHANUS III. a 26 Martii 752 ad 24 Aprilis 757 pontificatum tenuit. In Gallias se contulit rogaturus Pippinum, ut Longobardos qui civitates Romanæ Ecclesiæ usurpaverant reprimeret: qua ex occasione Pippinum regem inunxit. Litteris deinceps imploravit opem, cum Aistulphus rex Longobardorum Romam obsedisset: « Sanctam Dei Ecclesiam et nostrum Romanorum reipublicæ populum commisimus protegendum. » Votis respondit Pippinus, et de Longobardis victor viginti civitates Stephano tradidit. Desiderio favit ut Aistulpho defuncto succederet, promissione prius accepta restituendas urbes quas contra pacta Aistulphus detinuerat. Pontifex fuit plurimis nominibus illustris.

95. S. PAULUS I. a 29 Maji 757 ad 28 Junii 767 Sedem Apostolicam tenuit. Decessoris sui, cui et frater germanus erat, virtutes imitatus est. Pippini contra Longobardos et Græcos opem pluries expetivit, plurimis a Longobardis, Desiderio duce, illatis injuriis.

96. STEPHANUS IV. a 7 Augusti anno 768 ad 2 diem Februarii 772 sancte gubernavit Ecclesiam. Post Pauli obitum Constantinus, laicus, armata manu in sedem pontificiam intrusus fuerat, opera Totonis, fratris sui ducis Nepesini, et episcopus consecratus a Georgio episcopo Prænestino. Per annum et mensem tenuit sedem, quo adhuc sedente, Philippus presbyter, factione quadam favente, nomen Pontificis usurpavit; sed uterque pseudo-pontifex ejectus est, Stephano electo. Habuit synodum Romæ, anno 769, in qua Constantinus deprecatus est veniam. A Longobardis passus molestias, Carolum et Carolomannum, Francorum reges, obtestatus est ut suppetias illi ferrent, et *justitias S. Petri*, civitates scilicet quarum jus Sedi Apostolicæ erat, curarent restituendas. Gravissimis minis in-

tentatis, ne alteruter, uxore repudiata, filiam Desiderii sibi copularet, contra Evangelicam legem, eos monuit; eam enim Berta eorum mater secum duxerat ex Italia eo consilio ut alterutri nuberet.

97. Hadrianus I. die 10 Februarii suffectus est. Desiderius, Longobardorum rex, civitatibus pluribus injuste usurpatis, Urbem ipsam obsidere paravit, sed Pontifice excommunicationem minante, Viterbio in Longobardiam recessit; unde factum ut pleræque civitates sponte se Hadriano subjicerent. Concilio Nicæno II. per legatos præfuit: Felicianam damnavit de Christi adoptione hæresim, et alia plurima sancte peregit; die 25 Decembris 795 ad superos tandem translatus.

98. S. Leo III. statim successit, summo omnium consensu. Carolus Magnus ei, missa legatione, gratulatus est, et *Patriciatus* sui firmitatem expetiit, in cujus indicium misit ad eum Pontifex claves confessionis S. Petri, scilicet ex sepulchro ejus desumptas, et vexillum urbis Romæ. A nefariis hominibus sanctus Pontifex vulneratus est, lingua excisa, et oculis erutis, miraculo tamen loquelam visumque recuperavit. [1] Die natali Christi anno 800 (juxta alios 801) coronavit Carolum in Ecclesia S. Petri qui *Imperator* a Romanis salutatus est. Inde revixit Occidentis imperium. Anno 809 orta controversia de additione Symbolo vocum illarum : « Filioque; » noluit eam probare, sed Symbolum Latine et Græce duabus tabulis argenteis insculptum ad Confessionem S. Petri affigendum jussit, omisso additamento. Obiit 11 Junii 816.

SÆCULO 9.°

99. Stephanus V. post decem dies successit, virtutibus et beneficentia populo Romano charissimus. Obiit sanctitate et miraculis illustris 24 Januarii 817.

100. S. Paschalis I. post biduum successit virtutibus illustris. « Captivos innumeros redemit, incendium immane precibus extinxit. » [2] Obiit sanctissime 10 Februarii die 824.

101. Eugenius II. post dies quatuor electus sancte gubernavit Ecclesiam, ad diem usque 11 Augusti 827. Synodum Romæ habuit die 15 Novembris anno 826, in qua triginta octo canones editi sunt Pauperum amore claruit optimus Pontifex.

102. Valentinus vir sanctissimus nonnisi quadraginta dies Pontifex vixit.

103. Gregorius IV. sanctitate clarus, per annos sexdecim gubernavit Ecclesiam. Iter in Gallias instituit ut pacem inter Ludovicum Pium et filios ejus conciliaret; unde orta est suspicio eum filiis perduellibus favere; qua dissipata, episcopi Galli et rex ipse eum summa exceperunt reverentia. Obiit VIII. Kalendas Februarias anno 844.

104. Sergius II., pulso Joanne quodam qui sedem invaserat, iv. Idus Februarii summo omnium consensu electus est. Sancte gubernavit Ecclesiam usque ad obitum die 27 Januarii 847.

105. S. Leo IV. electus 11 Aprilis die eo anno, ad diem 17 Julii 855 sedem tenuit. Sanctitate et miraculis claruit. Sarracenis ad Urbis direptionem properantibus, copias Ostiam misit, quæ cum Neapolitanis aliisque conjunctæ navali certamine hostes depulerunt. Anno 853, die 8 Decembris synodum 67 episcoporum in basilica S. Petri habuit. Ludovicum unxit Imperatorem anno 850; et Ælfridum, quem pater Ethelvulphus Occidentalium Saxonum in Anglia rex, secum Romam duxerat, regem coronavit.

Leoni IV. successisse Joannam mulierem annis duobus, mensibus 5, die-

(1) Ita referunt Anastasius bibliothecarius, aliique coævi vel suppares scriptores, quos videsis apud Natalem Alexandrum, Hist. eccl. Vol. xi. Art. x. (2) Anastasius bib.

bus 4, putidissima est fabula, quam explodunt omnia genuina historiæ monumenta, uti Blondellus, Calvinianus licet minister, ex professo demonstravit. Vide Dissertationem hac de re Natalis Alexandri tomo XII. hist. eccl. Sufficiat hic animadvertere temporum supputationes nullum locum fabulosæ Papissæ relinquere.

106. Benedictus III., 22 Julii anno 855 invitus electus unanimi consensu, 29 Septembris consecrationis munus suscepit. Imperatorum Lotharii et Ludovici legati faverunt Anastasio, qui sedem invasit, sed brevi agnoverunt Benedictum. Sancte gubernavit Ecclesiam ad 8 diem Aprilis 858.

107. S. Nicolaus I., 24 die ejusdem mensis, invitus ad sedem Apostolicam evectus est. S. Ignatii, patriarchæ Constantinopolitani, jura contra Photium sedis suæ invasorem strenue vindicavit, et Gregorium Syracusanum, qui Photium ordinaverat, in perpetuum exauctoravit. Zachariam et Rhadoaldum episcopos, quos legatos Constantinopolim miserat, in synodo deposuit ob munus proditum. Joannem, archiepiscopum Ravennatensem, ob jura læsa Sedis Apostolicæ, et subditos oppressos, necnon contumacem, excommunicatione percussit; quem veniam suppliciter deprecantem postea absolvit. Suscepta legatione a Michaele Bulgarorum rege, quæsitis eorum respondit, eos de pluribus christiani hominis officiis et disciplinæ capitibus edocens. Aliis plurimis præclare gestiis, obiit Idibus Novembris anno 867, orbi christiano deflendus.

108. Hadrianus II. post mensem successit, sanctitate et pauperum amore insignis; quibus quum denarios viritim distribueret, miraculo multiplicata pecunia refertur. Photium in synodo Romana anathemate percussit. Synodo œcumenicæ VIII. per legatos præfuit. Teutbergam reginam ad Lotharium redire jussit, et Waldradam pellicem pœnitentiam simulantem communione Ecclesiæ donavit, ea tamen imposita conditione, ne ad Lotharii consortium rediret. Lotharium ipsum pœnitentiam professum absolvit. Post ejus mortem suam adhibuit auctoritatem, ut Ludovici, fratris defuncti Imperatoris, jura servarentur, excommunicatione proceribus regni intentatis si ab eo deficerent. Proceres regni Caroli Calvi pariter monuit, ut eum ab invadendo regno, quod Ludovico hæreditario jure debebatur, deterrerent. Carolum Calvum filium suum Carolomannum acerbius tractantem placare studuit, filio Apostolicam auctoritatem implorante. Obiit II. Kal. Novembris anno 872.

109. Joannes VIII., 14 Decembris 872, suffectus est. Die Nativitatis Dominicæ anno 875 Carolum Calvum Imperatorem Romæ coronavit. Dum hic regno abesset, frater ejus Ludovicus rex Germaniæ illud depopulabatur; quod audiens Pontifex episcopis in regno Ludovici sub anathemate jussit, ut regi saniora consilia suaderent et injungerent. Formosum, Portuensem episcopum, ambiendæ sedis Apostolicæ reum, in synodo Romana deposuit. Anno 878 in Gallias veniens synodum Trecis habuit III Idus Augusti, in qua sententia in Formosum et alios confirmata est. Obiit die 15 Decembris anno 882.

110. Marinus, virtutibus præclarus, suffectus damnavit Photium, Formosum vero donavit indulgentia, relaxato vinculo juramenti quo se invitus obstrinxerat, Joanni VIII. promissione facta se semper in laica communione mansurum. Obiit mense Majo anno 884.

111. Hadrianus III. sedit annum unum, menses quatuor, defunctus anno 885. Basilio Imperatori veniam Photio deprecanti noluit morem gerere, constantis animi Pontifex.

112. Stephanus VI. sanctitate et in pauperes beneficentia illustris successit: his scilicet paterna bona distribuit. Locustas agrum Romanum depascentes signo crucis expulit. Plurimis præclare

gestis per sex pontificatus annos, sancte obiit mense Majo 891.

113. FORMOSUS, quem supra memoravimus ambitus a Joanne VIII. damnatum, successit, et per quatuor annos mensesque septem sedem tenuit, defunctus 4 Aprilis 896. Sergius a factione quadam electus, expulsus est Urbe. Condemnationem Photii confirmavit; episcopos et presbyteros ab eo ordinatos, nonnisi pœnitentes, excepit: ad Angliæ episcopos de rebus ecclesiæ Anglicanæ afflictis ex Danorum incursione, scripsit; aliaque Pontifice digna gessit, ipse a Luitprando commendatus ob vitæ integritatem et Scripturarum scientiam. Eum etiam plurimis laudat Auxilius coævus scriptor.

114. STEPHANUS VII. successit, expulso Bonifacio qui sedem invaserat. « Hunc antipapam Bonifacium expulit Stephanus Septimus, intrusum videlicet intrusus, sed accedente cleri consensu, legitimus deinde Pontifex habitus, ne schismate Ecclesia scinderetur. » Ita Gravesonius. In Formosi memoriam inhumane sæviit, ejusque ordinationes irritas habendas declaravit. « Conversationis error fuit, non prædicationis, » judice Natali Alexandro. Post annum unum et mensem unum in carcerem ab æmulis trusus, strangulatus est ante Septembrem 897. Recolenda sunt verba S. Leonis Magni de Petro loquens: « Cujus etiam dignitas in indigno hærede non deficit. »[1]

115. ROMANUS, post Stephanum, quatuor menses gubernavit Ecclesiam, et post rescissa inique gesta decessoris obiit anno 898.

116 THEODORUS II. dies tantum viginti sedit.

117. JOANNES IX. medio Julii anno 898 consecratus est Pontifex, annosque duos et dies quindecim sedit. Acta Stephani contra Formosum rescidit, et tria habuit Concilia.

SÆCULO 10.°

118. BENEDICTUS IV. 30 Augusti die anno 900 sedere cœpit, ad annum 903, mense Octobris, Pontifex. De eo apud Flodoardum, scriptorem decimi sæculi, legitur:

« Prætulit hic generale bonum lucro speciali,
Despectas viduas, inopes, vacuosque patronis,
Assidua ut natos proprios bonitate fovebat. »

119. LEO V. per mensem unum et dies viginti sex sedem tenuit, a Christophoro presbytero, qui sedem invasit, in carcerem deinde detrusus. Hic post septem menses monasticum habitum induit cogente Sergio III., qui Alberici marchionis opera, sedem occupavit, quam, Formoso sedente, olim invaserat.

120. SERGIUS III. anno 904 sedit, æmulis depulsis. Ejus memoriam Luitprandus, Ticinensis primum diaconus, postea episcopus Cremonensis, denigravit, quem secuti sunt plerique recentiores. Huic tamen fidem non facile tribuendam in iis quæ respiciunt Pontifices, quum e partibus Leonis VIII. antipapæ steterit, monet Muratorius.[2] Flodoardus Sergium populo acceptum esse notat; ait enim coævus ille scriptor: « Profugus latuit septem volventibus annis: tunc populi remeans precibus sacratur, honore pridem assignato, quo nomine tertius extitit antistes. »[3]

(1) Serm. ii. de assumpt. ad Pontif.

(2) In ea infelici rerum conditione qui e partibus Imperatorum stabant, pro Pontificibus ab ipsis designatis pugnantes, contra veros Pontifices, omni arte studebant æmulorum et aliorum adversarum partium denigrare famam. Eminuit Luitprandus inter auctores illos maledicos.

(3) Carm. de Rom. Pontif. apud Muratorium Annal. Ital. t. v. ad annum 904.

Epitaphium ei in Vaticanis ædibus olim positum, quod refertur in Romani Canonici libro, qui Mallii nomine vocatur, sæculo duodecimo scripto, hæc habuit : « Suscipitur Papa, sacrata plebe recepta gaudet. Amat pastor agmina cuncta simul. » Sedit ad usque annum 911. Dicitur prædixisse S. Udalrico electionem ejus ad episcopatum Augustanum.

121. ANASTASIUS III. successit, sedemque tenuit annos duos et duos menses, mortuus anno 913. Eo Pontifice, Normanni ad fidem sunt conversi.

122. LANDO, 16 Octobris 913 creatus, 26 Aprilis 914 decessit.

123. JOANNES X. statim successit. Sarracenos Romæ imminentes repulit et devicit : Berengarium coronavit Imperatorem, et plura alia egit in Ecclesiæ utilitatem. Dicitur tamen Hugonem puerum quinquennem, Heriberti comitis filium, archiepiscopum Rhemensem designasse, ut patri morem gereret. In carcerem detrusus anno 928, « vel vi, vel actus angore defunctus est, » anno sequenti, ut refert Flodoardus. Eum « sive sacrosanctæ summæ dignitatis majestatem, vel ejus præclare acta omni Italiæ hoc tempore salutifera spectemus, hoc nequaquam exitu dignum, » pronuntiat Rubeus. [1] Luitprandus, maledicus satis auctor, eum ante pontificatum moribus haud purum asserit, eumque, Theodora favente, evectum.

124. LEO VI. septem menses, dies quinque sedit, 3 Februarii 929 defunctus, æmulorum factione oppressus.

125. STEPHANUS VIII. religione et mansuetudine insignis, per duos annos, unum mensem, et duodecim dies rexit Ecclesiam. Dani, eo sedente, Unni archiepiscopi Hamaburgensis prædicatione plurimum profecerunt.

126. JOANNES XI. Alberici marchionis filius, uti testatur Ostiensis, et anonymus Salernitanus scriptor undecimi sæculi, non Sergii, uti Luitprandus, famam mendacem secutus, refert, successit. Ab Alberico patricio, fratre suo, conjectus in carcerem, obiit initio Januarii 396. Pontifex « gloriosæ indolis » a Ratherio Veronensi designatur.

127. LEO VII. piissimus Pontifex suffectus est, qui 18 Julii 939 obiit. A Flodoardo describitur :

« Deditus assiduis precibus, speculamine celsus,
Affatu lætus, sapiens, atque ore serenus. »

128. STEPHANUS IX., Othonis regis opera, ad sedem evectus est Romanorum suffragiis, sed Cardinalibus neglectis. Eum Germanum fuisse, vel fœde vulneratum a factione Alberici negat Mansi, Martini Poloni, quem plerique secuti sunt, fidem haud firmam esse contendens, utpote alias turpiter hallucinati. Romanum fuisse plerique catalogi testantur. Suam operam felici successu posuit in Galliarum proceribus ad obedientiam Ludovico IV. revocandis. Obiit initio Decembris anno 942.

129. MARINUS II. suffectus templorum restaurationi, disciplinæ emendationi, et pauperum levamini egregiam impendit operam. Obiit ante medium mensem Junii 946.

130. AGAPETUS II. optimus Pontifex successit, et annos decem sedem tenuit, defunctus anno 956. Eo sedente, Haraldus, Danorum rex, baptizatus est, et fides apud Danos propagari perrexit. Præfuit Pontifex synodo Romanæ anno 949.

131. JOANNES XII., Octavianus antea dictus, duodeviginti annos natus, Alberici Romæ tyranni filius, pontificatum invasit. Ottonem Imperatorem Romæ coronavit, qui anno sequenti Romam cum exercitu hostili regressus est. Pontifex interim Alberico faverat

(1) L. v. hist. Ravennat.

ideoque fuga elapsus est, in cujus locum Otto curavit Leonem VIII. in conciliabulo sufficiendum; quem tamen post duos menses Romani expulerunt.[1] Reversus Joannes synodum habuit, qua antipapa et ejus sectatores damnati sunt. Plura quæ de vitiis ejus et fine infausto narrat Luitprandus, caute sunt excipienda, quum antipapæ fuerit addictus. Joanni tamen atram notam inurit Baronius. Decessit 25 Maji 964.

132. Benedictus V. sanctitate et meritis conspicuus electus est, sed antipapa brevi ab Ottone est iterum intrusus, Benedicto in Germaniam abducto, ubi anno sequenti mortuus est. Eodem anno antipapa est extinctus.

133. Joannes XIII. deinde cathedram tenuit. Ottonem juniorem coronavit Imperatorem. Eo sedente, Poloni ad fidem conversi sunt, et fidei præcones in Wandaliam missi. Obiit 8 Idus Septembris 972.

134. Benedictus VI. sub finem Decembris electus est, sed post annum unum et menses tres in carcerem trusus et strangulatus est, a Francone, cardinali nequissimo, anno 974.

135. Donus II. successit, brevi ad superos transferendus, anno 975.

136. Benedictus VII. ante diem 25 Martii electus, sedit annos novem, et menses aliquot, defunctus 10 Julii 984. ergium, metropolitam Damascenum a arracenis expulsum perhumaniter exepit. Synodo habita damnavit antipaam Bonifacium.

137. Joannes XIV. successit, sed ab ntipapa detrusus est in carcerem, ubi biit anno 985. Bonifacius pariter eodem anno obiit, morte repentina perculsus.

138. Joannes XV. mense Decembris 985 ordinatus est Pontifex. Legatum misit ut concordiam conciliaret inter Ethelredum Angliæ regem et Ricardum Normannorum ducem : quod feliciter ei successit. Obiit anno 996.

139. Gregorius V., antea Bruno nuncupatus, plurimis insignis virtutibus, duos annos, menses octo, dies sex sedit. Crescentius, Romæ tyrannus, Joannem Placentinum episcopum antipapam creavit, quem ludibrio circumduci jussit Otto Imperator, Crescentio capitis damnato. Coronavit Ottonem III. Imperatorem Pontifex. Nuptias quas Robertus Galliarum rex cum Berta consanguinea sua contraxerat, rescidit, utpote incestas. Obiit 18 Februarii 999.

140. Sylvester II., antea Gerbertus, Galliis oriundus, humili loco, prius archiepiscopus Remensis, deinceps Ravennatensis, tandem Pontifex creatus est, Ottone favente. Liberalium artium, quas in Galliis suscitavit, peritia, locum dedit vulgi suspicioni eum magiam callere. Stephano, Hungarorum regi, cujus insigni studio Pannonia ad fidem traducta est, indulsit, ut crucem in pectore gestaret. Obiit 11 Maji 1003.

SÆCULO 11.°

141. Joannes XVI., dictus antea Sicco, successit, et post quinque menses defunctus est sub finem anni 1003.

142. Joannes XVII., antea Fasanus, 26 die Decembris eodem anno suffectus est. Bambergensem episcopatum, ab

(1) Frequentia quæ decimo præsertim sæculo ntigerunt schismata ad civilia studia haud imerito referuntur : quum Imperatores suam potiam et gratiam adhiberent ad Pontificem sibi dictum creandum, Romani virum sibi utilem acceptum quærebant, ideoque facile continget ut quæque factio Pontificem designaret. Ex o Patricii dignitas familiæ Carlovingiæ tributa est, et imperialis majestas deinceps agnita, jura quædam ei competebant, quæ tamen non satis erant definita, et ab invitis plerumque extorquebantur. Qui igitur graviora mala quibus oppressa jacuit ea ætate Ecclesia, cogitat, debet civilium rerum conditionem præ oculis habere, et rerum cognoscere causas.

Henrico Germaniæ rege in synodo Francofordiensi erectum confirmavit. Bellicolense monasterium « sub tuitione et defensione Apostolorum et sanctæ Sedis Pontificum posuit, interdixitque omnibus episcopis ne quam ibi jurisdictionem exercerent. » S. Elphego, Cantuariensi archiepiscopo, Romam profecto, pallium dedit. S. Brunonem ad Russos misit Apostolum, qui martyr obiit. S. Bonifacius pariter occubuit apud eosdem, martyrio coronatus, teste S. Petro Damiani. Post quinquennium obiit Pontifex anno 1009.

143. Sergius IV., antea Petrus Bucca Porci nuncupatus, 28 Septembris die eo anno electus est, tenuitque sedem ad annum 1012. Eo sedente, Judæi Occidentales et Sarraceni Hispaniæ impulerunt Hakemum Calipham Ægypti ad evertendum basilicam Sepulchri Christi Domini; sed eam dirutam Christianis permissum est iterum ædificare, adeo prodigia inclaruerunt Sarracenis.

144. Benedictus VIII. successit, et Henrici regis Germaniæ ope implorata, expulit Gregorium antipapam. Ipsum sanctum regem, cum conjuge Cunegunda, imperii corona ornavit; Sarracenos littora infestantes devicit: Græcos in Apulia versantes debellavit; aliasque temporalia jura vindicavit. Imperatore suadente, jussit ut Symbolum in Missa caneretur Romæ, quod antea non consuevit, quum fides Romana semper mansisset integra. Duo Concilia Romanum et Ticinense habuit. Obiit postquam annos fere duodecim sederat, anno 1024.

145. Joannes XVIII., frater defuncti Pontificis, successit, seditque annos novem, defunctus anno 1034.

146. Benedictus IX., juvenis, (sed decem annos longe superans ætate; de eo enim scribit S. Petrus Damiani « miserabilis ille ab ipso funesti pontificatus sui primordio usque ad finem vitæ in luxuriæ cœno versatus est, » [1]) in sedem Apostolicam patris sui Alberici Tusculani comitis factione intrusus est. Eo sedente, Poloni, ob difficilem regni conditionem, petierunt, ut Casimiro, monacho jam et diacono, liceret ad sæculum regredi, quum hæres foret regni. Votis annuit Benedictus. Pulsus est Urbe a Romanis, qui intruserunt Joannem episcopum Sabinensem, nomine Sylvestri III., anno 1044.

147. Gregorius VI., antea Gratianus dictus, persuasit utrique, numerata pecunia, ut pontificatu cederet in ejus favorem, sed in synodo Sutriensi anno 1046 se munere abdicavit: agnovit scilicet « se non posse juste honorem tanti sacerdotii administrare, ac semetipsum pontificalibus indumentis exuit. » In eorum locum electus est Suidgerus, natione Saxo, episcopus Bambergensis, qui Clemens II. deinceps est vocatus.

148. Clemens II. ab anno 1046 die Natali Domini ad tertium Idus Octobris anni sequentis præclare rexit Ecclesiam. Concilia celebravit ad extirpandam simoniam, sed morte abreptus sancta consilia non potuit executioni demandare. Sedem vacantem invasit Benedictus IX. et per octo menses tenuit.

149. Damasus II., antea dictus Poppo, Brisinensis episcopus, successit die 17 Julii 1048, sed viginti dies tantum vixit in pontificatu.

150. S. Leo IX. antea Bruno, episcopus Tullensis, 2 Februarii die 1049 electus est, doctrina et sanctitate illustris. Vitæ austeritate, beneficentia in pauperes, et omnibus optimi Pontificis dotibus effulsit. In Normannos in Apulia insolenter se gerentes duxit exercitum, sed infelici successu, nam victus captusque est: ipsi tamen victores sese subjecerunt, miro reverentiæ erga sacram majestatem indicio. Obiit anno 1054 die 9 Aprilis; post obitum miraculis clarus.

(1) L. i. ep. ix. ad Nicolaum II.

151. VICTOR II., antea Gebehardus, istetensis episcopus, post anni intervallum successit die 13 Aprilis 1055. Ad æresim Berengarii profligandam nonulla celebravit Concilia. Obiit sanctus ontifex die 28 Julii 1057.

152. STEPHANUS X., antea Junianus Friericus, Lotharingus natione, electus st 2 Augusti die 1057. Flagravit fidei et isciplinæ studio, et plures tulit leges anctissimas, qua clerici incontinentes lecterentur. Refert S. Petrus Damiani, b ipso creatus cardinalis, presbyterum qui hujus Pontificis decretis noluit sese ubjicère, repentina morte fuisse perussum.[1] Obiit sanctus Pontifex die 29 Martii 1058, miraculisque post mortem laruit.

153. NICOLAUS II., antea Gerardus, 28 Decembris 1058 electus est. Joannes Mincius episcopus Velitrensis in sedem Apostolicam intrusus fuerat vi et armis, Benedicti X. assumpto nomine; sed in Concilio Romano 113 episcoporum, quod habuit Nicolaus anno sequenti. damnatus cessit. Plura fecit egregie tum ad fidem contra Berengarii hæresim tuendam, tum ad mores clericorum emendandos. Continentiam ut efficacius iniungeret, vetuit « ne quis concubinarii presbyteri aut subintroductam mulierem habentis, Missam audiret. » Obiit anno 1061, quum in pontificatu vixisset annos duos, menses sex, dies viginti quinque.

154. S. ALEXANDER II. antea Anselmus le Badagio, episcopus Lucensis, post res menses successit. Sedem invaserat adolaus Palavicinus, episcopus Parmensis, Honorii II. nomine assumpto, ui et suorum armis suas sustinere artes, magna edita strage, tentavit, ed repulsus et devictus est, Gottofredi ucis Tuscorum opera. Sedit Alexander nnos decem, sex menses, dies viginti num, defunctus 12 Aprilis 1073, Doctrina, sapientia, sanctitate claruit, et diligentiam omnem in moribus clericorum emendandis adhibuit.

155. S. GREGORIUS VII, Hildebrandus antea dictus, 21 Aprilis die anno 1073 electus est. Celsis effulsit animi dotibus, et vi penitus invicta in extirpandis vitiis, præsertim simoniæ, et incontinentiæ clericorum, laboravit. Hæresim Berengarii etiam damnavit. Insidiis petitus et in turrim captivus adductus, nocte ipsa natalitia Domini nostri, sed a populo liberatus, sceleris pepercit auctori, ei tantum imposita conditione, ut itinere Hierosolymas suscepto, illud expiaret. Henricum IV. regem Germaniæ, III. hujus nominis Imperatorem, plurimis conatus est a tyrannide in subditos, simonia, et jurium Ecclesiæ violatione deducere. *Investiturarum* controversia eminuit ea occasione, noluit enim Pontifex imperatorem annulum et baculum pastoralem episcopis tradere, quum sacræ potestatis sint indicia; Imperator e contra pergebat jus ad res temporales episcopatus ea ratione tradere se profiteri. Saxones rebelles Henrico conciliare studuit Gregorius; sed quum conatus ejus omnes ad Imperatorem emendandum frustra evasissent, post monita et minas, eum plexit anathemate, et regno, et imperio deposuit, missa ad Rodulphum, Sueviæ ducem, quem Saxones elegerant, corona. De jure quo egerit videndus est Le Maistre, in opere: « Du Pape. » Plerique jam videntur illud jus publicum illius ætatis agnoscere. Id exploratum est sanctissimum Pontificem purissimo studio egisse, cujus vindicias Voigt, scriptor protestanticus, haud ita pridem pertexuit, vita ejus conscripta. Plura habuit Concilia Gregorius, plurimaque in morum emendationem sanxit, ob disciplinam sacri cœlibatus vindicatam et restitutam, et alia egregia facinora, æterna memoria dignus. Obiit 25 Maji 1085.

(1) L. iv. ep. iii. ad Cunibertum episcopum Taurinensem.

Contra cum fecit antipapam Guibertum impius Imperator.

156. Victor III., antea Desiderius, abbas Cassinensis, electus est Pontifex, sed per annum renuit onus suscipere. Victoria insigni de Sarracenis reportata claruit ejus pontificatus. Obiit 16 die Septembris 1087, sanctus humilisque Petri successor.

157. Urbanus II., antea Otto, episcopus Ostiensis, natione Gallus, electus est, vir sanctimonia et doctrina præstans, anno 1088,et per annos undecim, menses quatuor, dies octodecim præclare gubernavit Ecclesiam. Plurima tenuit Concilia, inter quæ illud imprimis celebre, quod ad Clarum Montem in Galliis habitum est anno 1095, episcopis 225 convenientibus. De expeditione Hierosolymitana actum est, Pontifice auctore : indeque bella Cruce-signatorum habuerunt initium. Obiit 29 Julii 1099.

SÆCULO 12.°

158. Paschalis II., antea Raynerius, abbas Cassinensis et Cardinalis, invitus assumptus est. Sancte gubernavit Ecclesiam, sed ab Imperatore Henrico V., quem ipse paulo antea coronaverat. in carcerem trusus, vi cessit, et jus relaxavit investiturarum, quo se abdicare ipse Imperator juratus promiserat. Obiit 21 Januarii 1118, quum annos octodecim, menses quinque, dies septem sedisset.

159. Gelasius II. antea Joannes, ex monacho Cardinalis, 25 Januarii 1118 electus est, sed a schismaticorum factione in carcerem trusus, nonnisi 10 die Martii consecratus, postquam a populo ereptus fuerat. Fuga se subduxit, Henrico Imperatore Romam adveniente, qui Mauricium Burdinum, archiepiscopum Bracarensem, in sedem intrusit, nomine Gregorii VIII. Sanctus Pontifex in Gallias se contulit, ubi morbo correptus, obiit Cluniaco, in proprio monasterio, 29 Januarii anno 1119.

160. Callistus II., antea Guido, archiepiscopus Viennensis, 1 Februarii electus, sancte functus est supremo munere ad obitum usque 13 Decembris 1124. Mauricium Burdinum antipapam repressit; habuit et Concilium œcumenicum Lateranense, in quo *de investituris* actum est.

161. Honorius II., antea Lambertus de Fagnano, episcopus Ostiensis 21 Decembris anno 1124 consecratus, sedit ad 14 usque Februarii 1130. Theobaldus Cardinalis prius electus, se munere abdicavit ipso electionis die, ne locus foret schismati, quod modestiæ exemplum imitatus est Lambertus. Inde factum ut Cardinales hunc deprecarentur ad sumendum onus, et sic vitium electionis sanarent. Strenue gessit munus. Conradum et Fredericum Lothario Germaniæ regi rebelles anathemate plexit, et Anselmum archiepiscopum, qui coronaverat Conradum : per eam scilicet ætatem mos obtinuit ut Ecclesiæ potestas adhiberetur ad jura civilia tuenda, censuris ob eorum violationem latis.

162. Innocentius II., antea Gregorius de Paparesciis, electus est 15 Februarii 1130. Fortiter suaviterque gubernavit Ecclesiam, plusquam tredecim annos, ad 24 usque Septembris 1143. Eximiis effulsit virtutibus, et plura præclare gessit : ab antipapa Petro Leone, qui Anacleti II, nomine assumpto Romam occupavit, plura passus. Sanctus Pontifex in Gallias se contulit, unde anno 1138 reversus, cum Lothario Imperatore, hunc Romæ coronavit. Iterum a factione antipapæ exulare coactus est, sed hujus morte brevi contingente, in Urbem est reversus. Alius antipapa Gregorius nomine, qui Victor IV. vocari voluit, successit, sed intra paucos dies sese subjecit legitimo Pontifici.

ateranense II. anno 1139
entius.
stinus II., antea Guido de
Septembris 1143 electus,
1144 defunctus est. Dignis-
ontificatu ob egregias do-

s II., antea Gerardus Cac-
post triduum electus, plu-
aldistarum factione passus,
25 Februarii anno 1145.
nius III., ante Petrus Ber-
as, S. Bernardi discipulus,
27 Februarii 1145. Ob Ar-
tumultus exulare coactus
as profugus. Sanctissimam
ula post mortem proba-
Julii 1153.
tasius IV., antea Conradus
episcopus Cardinalis, post
fectus. Beneficus in paupe-
muneris solicitus, laudem
neruit. Obiit 2 Decembris

ianus IV. Anglus, humili
ingenio et virtute profecit.
ere apud Dacos et Novegos
m magno animarum lucro,
n Pontificatum tandem eve-
dit annos quatuor, menses
viginti novem, obiitque 1
1159. Fridericum Impera-
navit, cum quo tamen gra-
ps habuit dissidia. Quum
beneficii nomine coronæ
ollationem designasset, ex-
idericus, putans feudata-
ci, sed Pontificis explica-
evit. Henrico II. facultatem
erniam invadendi, insu-
ad fidem conversas ad B.
ertinere affirmans, nixus,
r, suppositilio instrumen-
nis Constantini. Eum hu-
nibus ductum fuisse non
dicendum, quum alias vir-
eximia innotescat : mirum
i est eum falso deceptum
o, vel communem ea ætate

secutum esse de potestate pontificia notionem.

168. Alexander III., antea Rolandus Bandinella, Cardinalis, electus est 20 Septembris 1159. Octavianus, Cardinalis, favente Imperatore Friderico, schisma fecit, seque Victorem IV. appellavit. Pseudo-Pontifice anno 1164 defuncto, alter electus est Guido, Cremonensis, qui Paschalis III. vocari voluit. Huic anno 1168 suffectus est Joannes, abbas Strumiensis, Callistus III. a suis dictus, qui post decennium subjecit se Alexandro. Schismatici tamen Landum Sitinum, nomine Innocentii III., substituerunt, qui anno 1180 in exilium actus est, et sic extinctum est schisma, quod viginti unum annos duraverat. Anno 1177 reconciliatio inter Fridericum et Alexandrum effecta est Venetiis. Pontifex Henricum II. Angliæ regem, necis S. Thomæ archiepiscopi Cantuariensis reum, anathemate percussit; sed juramento emisso a rege se haud fuisse consilii nefandi conscium, eum deinceps absolvit. Regnum diuturnum morte clausit Alexander 30 Augusti 1181.

169. Lucius III., antea Hubaldus Allucingolus, Cardinalis episcopus Ostiensis, 1 die Septembris suffectus est. Sancte rexit Ecclesiam prudentia innocentiaque insignis. Obiit die 24 Novembris 1185. In ejus electione Cardinales soli tulerunt suffragia : qui mos deinde obtinuit, clero populoque excluso.

170. Urbanus III., antea Lambertus Cribellus, suffectus est, et ad mortem usque, 19 Octobris die 1187, Ecclesiam gubernavit. Gravia habuit cum Imperatore Friderico dissidia, cui excommunicationem intentavit ob violata Ecclesiæ jura, sed intra minas se continuit.

171. Gregorius VIII., antea Albertus, monachus Benedictinus, vir plane et sapientia et vitæ sinceritate conspicuus. Magno flagrabat studio opem

ferendi Christianis in Palæstina oppressis, sed brevi ad immortalem coronam avolavit, 17 Decembris eodem anno.

172. Clemens III., antea Paulinus, Cardinalis Prænestinus, die 19 ejusdem mensis electus, pie et sancte rexit Ecclesiam. Christianis in Palæstina ut subveniretur laboravit. Obiit 28 Martii 1191.

173. Coelestinus III., Hyacinthus de Ursinis, post biduum suffectus est, annos jam natus 85. Expeditionem sacram promovit; Leopoldo Austriæ duci sub anathemate jussit ut Richardum, Angliæ regem, quem ceperat e Palæstina redeuntem, liberum dimitteret. Post plura sancte peracta obiit 8 Januarii 1198, virtutibus commendabilis.

SÆCULO 13.°

174. Innocentius III., antea Lotharius Signia, Cardinalis diaconus, annos natus 37, invitus electus est 7 Januarii die 1198, et sedit annos octodecim, menses sex, dies novem, defunctus 16 Julii die 1216. Doctrina, pietate et animi magnitudine claruit. Philippum II. Galliarum regem omni qua valuit ratione compulit ad recipiendam suam Inseburgim uxorem, dimissa quam secum retinebat concubina. Ottonem coronavit Imperatorem, postquam juramento spoponderat se Ecclesiæ jura sancte servaturum : quem manifesto reum spreti juramenti et fracti, anathemate ligavit, soluto pariter subditorum erga eum vinculo. Joannem dictum *sans terre* Angliæ regem jura ecclesiastica violantem plexit anathemate, qui regnum suum Pontifici fecit feudatarium, ut iram deprecaretur. Albigensium hæresim damnavit in magno Concilio Lateranensi; Armenos, Bulgarosque Ecclesiæ conjunxit, et plurima alia gessit. [1]

175. Honorius III., antea Cencius Sabellus, presbyter Cardinalis, altera ab obitu decessoris die electus est, nec regnare desiit ante 15 Kal. Aprilis anno 1227. Sacram expeditionem promovit, hæresim Albigensium delere sategit, ordines religiosos Fratrum Prædicatorum, Minorum, et Eremitarum B. Mariæ de Monte Carmelo probavit, et plurima alia sancte præclareque fecit.

176. Gregorius IX., Ugo seu Ugolinus Signia antea dictus, episcopus Ostiensis, suffectus est, et sedit annos quatuordecim, menses quinque, defunctus fere centenarius anno 1241. Pacem inter principes conciliare summopere studuit; sed Frederici II. perfidia in causa fuit ut anathemate feriretur, et omni jure imperii prolapsus haberetur ; violavit enim jusjurandum quod ante coronationem præstiterat, et fœdus cum Sultano iniit, cum cæterorum principum, et reipublicæ christianæ injuria. Litteris impense favit insignis Pontifex, fideique propagationi consuluit, missis præconibus, ex ordine Dominicano præsertim, in barbaras gentes.

177. Coelestinus IV., antea Gaudefridus Castilionæus, eximiis ornatus dotibus, tantum septemdecim dies in summa Sede eminuit, ad superos translatus.

178. Innocentius IV., antea Sinibaldus de Filisco, Cardinalis S. Laurentii, post intervallum anni unius, mensium octo, et dierum quindecim, electus est; Imperatore Cardinales carcere antea detinente. Imperatorem Fridericum sacra omnia jura conculcantem, et juramenta quæ per se vel per oratores præstiterat violantem, in Concilio œcumenico Lugdunensi, anno 1245, depositum a Deo declaravit Pontifex, ipseque

(1) Ejus vitam nuper descripsit, et magnis ornavit laudibus scriptor protestanticus Hurter.

'o jure quod in eo tunc agnosceba-r, eum deposuit. Magno flagrabat lei propagandæ studio, quod ex sa-is præconibus in Prussiam, Norve-am, Græciam, Bulgariam, Æthio-am, Indiam missis liquet. Sapien-ısimus Pontifex passim audiebat, Pater juris, et Pater veritatis. » Obiit vir sacer et rectus » 7 Decembris e anno 1254, quum annos quatuor, enses quinque, dies quatuordecim, disset.

179. ALEXANDER IV., antea Raynaldus, ve Reginaldus Signia, paucis post die-ıs electus est, seditque annos sex, enses quinque, dies quinque, defunctus Kal. Junii 1261. Orandi studio, absti-entia, et mansuetudine singulari in-gnis plura fecit, tum ad Albigensium æresim evellendam, tum ad fidem ilatandam.

180. URBANUS III., Gallus natione, ntea Jacobus Trecensis, patriarcha lierosolymitanus, 4 Septembris 1261 lectus, obiit 6 Nonas Octobris 1264. 'estum instituit Corporis Christi : et lia plura zeli et pietatis dedit argu-nenta, virtute ex humillimo loco, filius quippe sutoris veteramentarii uit), ad summum fastigium evectus.

181. CLEMENS IV., antea Guido, Gallus rigine, qui ex legitima uxore duas enuerat filias, ea defuncta ad sacros rdines et ad episcopatum deinceps vectus est, denique Pontifex electus, ostquam Sedes quinque menses vaca-erat. Vir erat in pauperes effusus, ropinquis autem admodum parcus. mnia optimi Pontificis implevit mu-era, defunctus post tres annos, no-m menses, et viginti quinque dies, Novembris 1268.

182. GREGORIUS X., antea Thealdus, u Theobaldus Placentinus, archidia-nus Leodiensis, absens electus est, Septembris die 1271 ; in Syria enim m exercitu christiano versabatur. o anni, menses novem, et dies duo st Clementis obitum jam lapsi erant, et sex alii menses ante ejus consecra-tionem fluxerunt. Felici successu Græ-corum cum Ecclesia conjunctionem tentavit, habito Concilio Lugdunensi anno 1274. Obiit 10 Januarii 1276, mi-raculisque post mortem claruit.

183. INNOCENTIUS V., antea Petrus de Tarentasia, ex ordine Prædicatorum, sanctitate, doctrina, aliisque eximiis dotibus. insignis, sextum mensem in pontificatu implere non potuit, ad superos translatus 22 Junii 1276.

184. HADRIANUS V., Ottobonus, patria Genuensis, mensem in pontificatu non implevit, 18 Augusti 1276 defunctus.

185. JOANNES XX., Lusitanus natione, dictus antea Petrus Juliani, successit, eximiæ eruditionis in physicis præser-tim et in medicina, et doctorum homi-num patronus. Pro principum pace, Christianorum in Palæstina levamine, et reipublicæ christianæ salute strenue laboravit, sed contignatione suæ came-ræ soluta, oppressus est, dies tantum sex superstes. Obiit mense Majo 1277.

186. NICOLAUS III., antea Joannes Ca-jetanus, post sex menses electus est, prudentia, gravitate, æquitate, et ani-mi fortitudine commendabilis. Pacem inter principes populosque conciliare studuit. Firmandæ concordiæ cum Græ-cis in Concilio Lugdunensi initæ stre-nue laboravit : Judæorum conversioni studuit, demandato Fratribus Prædica-toribus munere illis Dei verbum annun-tiandi. Pluribus egregie patratis obiit 22 Augusti anno 1280, quum annos duos, menses fere novem, minus scili-cet duobus diebus sedisset. Gallorum strages in Sicilia facta est eo sedente; sed nefandum consilium illi non inno-tuit.

187. MARTINUS II., qui tamen IV. dici-tur, post sex menses electus est. Simon de Bria antea vocabatur, natione Gal-lus, et jam ad cardinalatum evectus. 22 Februarii 1281 electus, obiit mira-culis clarus 29 Martii 1285. Petrum Ara-goniæ regem, ob partem quam habuit

in Gallorum cæde dicta *Vesperis Siculis*, regno depositum pronuntiavit; Aragoniæ autem rex Petrus II. ab Innocentio III. coronatus anno 1204, regnum suum B. Petro Apostolorum principi obtulerat.

188. Honorius IV., antea Jacobus Sabellus, 2 die Aprilis suffectus est. Jacobum, Aragoniæ regem ejusque matrem Constantiam anathemate percussit, ob tyrannidem et crimina alia. Ladislao, Hungariæ regi, eamdem pœnam intentavit, nisi dimissis pellicibus, legitimam exciperet uxorem. Obiit die 3 Aprilis 1287.

189. Nicolaus IV., antea Hieronymus Asculanus, ex ordine S. Francisci, inter Cardinales jam cooptatus, electus est Pontifex post menses decem, dies octodecim, die 22 Februarii 1288, seditque ad 4 Aprilis diem 1292. Magno studio, felicique successu fidem inter Sarracenos, Tartaros, Bulgaros, Sclavos prædicandam curavit, missis præconibus ex ordinibus Dominicanorum et Franciscanorum.

190. S. Coelestinus V., antea Petrus de Murone, eremita et auctor congregationis Cœlestinorum, post intervallum annorum duorum, trium mensium, et unius diei electus, post quinque menses et octo dies cessit pontificatu, cui se imparem agnovit, quum totum poneret studium in cœlestium rerum contemplatione. Obiit in arce Fumonis, quo eum incluserat Bonifacius ejus successor, ne schismati foret locus, pravis hominibus sancti viri simplicitate forsan abusuris.

191. Bonifacius VIII., Benedictus Cajetanus antea dictus, presbyter Cardinalis doctus et sagax, sed si auctoribus sit fides, ambitione abreptus, die 24 Decembris 1294 electus est. Regem Galliarum, Philippum Pulchrum, Ecclesiæ conculcantem jura, et Legatum pontificium, contra jus gentium, custodiæ tradentem, anathemate percussit, et regio jure spoliatum pronuntiavit, et totum regnum sacris interdixit, ut aliorum damno rex commoveretur. Inde secuta est contra Pontificem conjuratio nefanda, ipseque captivus factus Anagniæ, et deinceps liberatus, post paucos dies obiit ærumnis obrutus, anno 1303, quum sedisset annos octo, menses novem, dies octodecim. Primus publicavit Jubilæum.

SÆCULO 14.°

192. Benedictus XI., verius X., antea Nicolaus Bocasinus, ex ordine Prædicatorum, humili loco natus, virtute summo muneri par evasit. Matrem pulchris ornatam vestibus noluit agnoscere; sed pro more vilibus indumentis tectam cum amoris et honoris indiciis excepit. Paci reipublicæ christianæ ut consuleret, rescidit decessoris sui in regem regnumque Galliarum acta. Præfuit Ecclesiæ octo tantum menses, dies undecim, defunctus 4 Julii die 1304, miraculis post mortem clarus.

193. Clemens V., antea Bertrandus de Agutis, archiepiscopus Burdigalensis, post undecim menses electus est, gratia Philippi Pulchri, si famæ sit fides. Hic primus Avenione sedit. Plurima in Ecclesiæ utilitatem patravit, missis fidei præconibus in Tartarorum imperium, et Concilio œcumenico Viennensi celebrato. Templarios haud injuria damnatos censent nonnulli post Ferretum Vicentinum, Pontificum minime laudatorem: « Nec putandum est tam salubrem, tam Deo gratum pastorem, odio vel prece corruptum a justitia declinasse, nam omnia bene, et sapienter ab eo gesta nemo mentis integer ambigit. »[1] Obiit 20 Aprilis anno 1314, quum sedisset annos octo, menses decem, dies quindecim.

(1) Hist. l. iii.

194. JOANNES XXII., verius XXI., antea Jacobus de Ossa, Gallus gente, ex patre sutore veteramentario natus, electus est post intervallum annorum duorum, mensium trium, dierum septemdecim. Cum Ludovico Bavaro, rege Romanorum, grave habuit dissidium, quem et depositum solio pronuntiavit ob gravissima facinora. Pseudo-pontifex Petrus Raynalduccii de Corbaria, Franciscanus, qui Nicolai nomine intrusus est a Ludovico, brevi deposuit vestes pontificales. Fidei puritati invigilavit Joannes; sed in quæstione orta de visione divinæ essentiæ ante diem judicii, in opinionem propendit eorum qui docuerunt Sanctos cum Christo quidem interim versari, et beatitudine frui, nec tamen ipsam essentiam divinam intueri. Præcones evangelicos in Armeniam misit, et alias optimi Pontificis implevit partes, annos novemdecim; defunctus 4 Decembris die 1334.

195. BENEDICTUS XII., antea Jacobus de Furno, natione Gallus, patre molitore, monachus quondam Cisterciensis, deinde Cardinalis, electus est Pontifex 20 Decembris eodem anno, et sancte gubernavit Ecclesiam usque ad obitum 25 Aprilis 1342. Definivit controversiam de animarum beatitudine ante diem judicii : religiosorum ordinum disciplinam promovit : se præstitit integerrimum in sanctissimi muneris exercitio, et ab omni propinquorum studio alienum. Sanctitate et miraculis claruisse refertur.

196. CLEMENS VI., antea Petrus Rogerius, natione Gallus, ex monacho Benedictino per honoris gradus ad pontificatum tandem evectus est 7 Maji die 1342. Plurima fecit præclara undecim annos quos tenuit Petri cathedram. Flagellantium sectam damnavit; pacem principum promovit; Christianis a Turcis oppressis subveniendum jussit; Græcos ad unitatem studuit revocare, Armenosque scripta ad *Consolatorem* Armeniæ Catholicum epistola edocuit, vere maximus Pontifex. Sancte obiit 4 Decembris 1352.

197. INNOCENTIUS VI., Gallus, antea Stephanus Alberti, electus 18 Decembris die, per decem fere annos sedit, defunctus 12 Septembris 1362. Statuit beneficia conferenda, doctrinæ et pietatis ergo, non generis. Hæreses delere sategit, plurimaque egregie peregit.

198. URBANUS V., antea Guillelmus Grimoaldus, natione Gallus, electus est 23 Septembris die eodem anno. Eo coram Joannes Paleologus, Imperator Græcorum, ejuravit schisma. Ad restaurandam disciplinam ecclesiasticam totas exseruit vires optimus Pontifex. Romam rediit anno 1367, a qua aberant ab initio fere hujus sæculi ejus antecessores. Mortuus est Avenione, quo negotiorum causa iverat, 9 Decembris 1370, miraculis post mortem clarus.

199. GREGORIUS XI., natione Gallus, antea Petrus Rogerius, Clementis VI. ex fratre Guillelmo, comite Belfortio, nepos, consecratus est 5 Januarii 1371. Sedem Romæ restituit 27 Januarii 1377. Fidei studio flagravit, et Ecclesiæ jura strenue vindicavit, excommunicatione lata in Florentinos ob ea violata. Pie obiit 17 Martii 1378.

200. URBANUS VI., antea Bartholomæus Prignanus, patria Neapolitanus, et archiepiscopus Barensis, 8 die Aprilis electus est, et ad 15 diem Octobris anno 1389 vixit. Indolis asperioris dicitur fuisse, qua re exulcerati sunt Cardinalium Gallorum animi.

Dum conclave haberetur ad successorem Gregorii designandum, irruerunt Romani, inclamantes Romanum, vel Italum saltem eligendum : verebantur enim ne Gallus eligeretur qui Avenionem se conferret. Metu facta electio rata haberi visa est, Cardinalibus per quatuor menses Urbano obtemperantibus; sed deinceps tredecim aufugerunt Anagniam, et vim sibi illatam prætexentes, ad novam electionem, quæ libera foret, procedendum duxerunt.

Die igitur 21 Septembris anno 1378 Robertus Gebennensis, nomine Clementis VIII., designatus est. Gravissima controversia, et dirum schisma inde traxit initium, nonnisi post quinquaginta annos extinctum.

201. Bonifacius IX., antea Petrus Thomacellus, Cardinalis Neapolitanus, gravitate morum et integritate insignis, die 2 Novembris anno 1389, in Urbani locum suffectus est. Obiit 1 Octobris 1404, mori malens quam jacturam castitatis facere.

Obiit Clemens VIII., uti apud suos audiebat, 16 Octobris 1394, et in ejus locum Petrus de Luna suffectus est, Benedicti XII. seu XIII. nomine.

SÆCULO 15.°

202. InnocentiusVII., antea Cosmatus de Melioratis, Sulmonensis patria, doctrina et moribus commendabilis, 17 die Octobris 1404 electus est Pontifex. Plurima passus a factionibus Romanis, et Ladislao rege Neapolitano, hostes suos tandem compescuit. In simoniacos severissimas statuit leges. Obiit 6 Novembris 1406.

203. Gregorius XII., vir prisca sanctitate reverendus, Angelus Corario hactenus vocatus, die 31 Augusti anno 1406 electus est Pontifex. Eum et Benedictum XIII Concilium Pisanum tentavit deponere, ut finis foret schismati, quod tamen auctum est electo Petro Philargo, seu Philareto, qui Alexandri V. nomine die 7 Julii 1409 consecratus est. Pisana acta nihil habuit Gregorius, qui suo munere fungi perrexit usque ad Concilium Constantiense, in quo se per Legatum suum abdicavit, 14 Julii 1415. Alexandro 4 Maji 1410 demortuo suffectus est a suis Balthassar Cossa, qui Joannes XXIII. vocari voluit. Hic Concilium Constantiense convocavit, in quo tamen 29 Maji 1415 depositus est omni jure prætenso pontificatus, ipseque sententiæ depositionis sese subjecit. Benedictus XIII. etiam die 26 Julii depositus est, sed ad mortem usque anno 1424 perstitit, jura pontificia sibi vindicans. Ægidius Sancius Munio, nomine Clementis VIII. assumpto, hujus occupavit locum, sed 26 Julii 1429 vana auctoritatis umbra carere tandem voluit.

204. Martinus V., antea Odo de Columna, Romanus, in Concilio Constantiensi, 11 die Novembris 1417 electus est. Moderatione animi, acumine judicii, fidei et disciplinæ studio insignem se præbuit, defunctus 20 Februarii die 1431.

205. Eugenius IV., antea Gabriel Condulmerius, 3 Martii die eodem anno electus, 23 Februarii 1447 obiit. Pauperum amore, et cultus divini studio illustris extitit, testante S. Antonino. Eum deponere aggressi sunt Basileenses, sed pseudo-pontifex, postquam decennium nomen usurpaverat, inanem tandem dimisit titulum.

206. Nicolaus V., antea Thomas Sarzanensis, post exequias Eugenio per novem dies celebratas, electus est. Pacis studio, liberalitate in pauperes, aliisque virtutibus clarus diem clausit extremum 24 Martii 1455.

207. Callistus III., antea Alphonsus Borgia, Hispanus, septuagenario major electus est 8 Aprilis die 1455. Optimus fuit Pontifex; culpatus tamen a posteris, quod nepotem e sorore Rodericum Lenzolium, Borgiam in Cardinalium numerum cooptaverit. Obiit 6 Augusti 1458.

208. Pius II., antea Æneas Sylvius, consecratus est 19 Augusti 1458. Quæ in inferiori gradu egerat vel scripserat pontificiæ potestati adversa, occasione Concilii Basileensis, speciali Bulla retractavit, et anathemate percussit appellantes ad futurum Concilium. Vir fuit magnus, ingenioque clarus. Obiit 14 Augusti 1464.

209. Paulus II., antea Petrus Balbus, post novemdialia Pio II. peracta electus est. Plurima optime fecit ad extirpandam hæresim Hussitarum, ad abolendam simoniam, et in pauperum levamen. Calumnias ei a Platina impactas

Quirini dissipavit in vita uam conscripsit. Plures ta- arguunt quod recesserit ali- rte a conditionibus in con- ısitis futuro Pontifici, quas cæteris Cardinalibus juratus t se servaturum. Obiit ex ex comestione ad cœnam pe- isciumque cum aquæ frigidæ Julii 1471. De mortis occa- lose calumniantur hæretici.

TUS IV., antea Franciscus a c ordine Minorum ad ponti- sumptus. Doctrina, et studio ervandæ et propagandæ cla- et Bibliotheca Vaticana con- ditata. Infensus Medicæis, licæ Florentinæ gubernacula noscitur fuisse, sed minime ædis quam conjurati para- 13 Augusti anno 1484, quum ınnos sedisset.

OCENTIUS VIII., antea Joannes ybo, per annos septem, men- , dies viginti septem, rexit , ad mortem usque 25 Julii edente, Ferdinandus et Isa- lauris triumpharunt, everso ıatensi, et Judæis ex Hispa- Propagata est fides in regno et apud Jolophos, Æthiopiæ s populos, et in Benii regno.

XANDER VI. antea Rodericus Hispanus, electus est 11 192. Vitiis præclaras animi ıvit : quod autem de mortis ex testimonio Guicciardini Voltairio ipso rejicitur vel- um; nec enim credi potest septuaginta quatuor annos i cupidine mortem veneno rdinali. Ex medici testimo- t eum ex febri tertiana de- o sedente. novus Orbis pa- bo : rogantibus autem regi- ıiarum et Lusitaniæ, limites Alexander quibus contine- retur cujusque ditio in regionibus quas forsan detegerent, et quas præconum evangelicorum opera ad sacra christiana perducerent. Bullam hanc, quam irridere consueverunt scriptores, laudat Le Maistre, [1] utpote qua paci principum et populorum saluti consulitur: Pontifex scilicet, dum munus divinitus mandatum edocendi omnes gentes implendum curat, arbiter fit inter principes, ne jurgiorum nascatur occasio.

SÆCULO 16.°

213. PIUS III., antea Franciscus Todeschinus, vir eloquio, prudentia, religione insignis, electus est, sed post viginti sex dies morte sublatus die 18 Octobris 1503.

214. JULIUS II., antea Julianus Ruvereus, electus post justa Pontifici defuncto persoluta, ad 21 Februarii 1513 vixit. Militari gloria claruit plus quam Pontificem decuit: quem tamen ob temporum necessitatem, et jura sacri imperii læsa excusat Ciaconius. Dissidia habuit gravissima cum Galliarum rege, quem in sui auxilium accersitum ex Italia expellendum deinceps curavit, ne nimis gravesceret Gallorum potentia. Templum S. Petri erigere cœpit, quæ res animi consilia amplissima prodit. Religiose perceptis Sacramentis, diem clausit extremum.

215. LEO X., antea Joannes Medicæus, Florentinus, annos natus triginta octo electus est 15 Martii die 1513. Ingenio, artium liberalium patrocinio, animi magnificentia, suavitate, constantia, liberalitate, castitate, pietate, virtutibusque plurimis, enituit. Severioris autem indolis quum non esset, studia theologica virosque theologiæ laude ornatos non adeo coluit, et animi oblectamenta nimio studio quærebat, a vitiis cæteroquin longissime abhorrens. Ipse Lutherus nihil in ejusmo

(1) Du Pape.

ribus culpandum invenit: Erasmus autem plurimis eum ornavit elogiis. Anno 1517 Lutheri propositiones damnavit Bulla: « Exurgat Dominus. » Obiit 1 Decembris 1521.

216. Hadrianus VI., Batavus, humili genere ortus, virtute ac doctrina ad summos pervenit honores. Magno studio in morum emendationem incubuit, sed austerioris visus est virtutis quam temporum conditio ferret, adeo ut ipse omnium judicio imperio dignus visus fuisset, nisi regnasset. Obiit vir optimus 14 Septembris 1523.

217. Clemens VII., antea Julius Medicæus, 19 Novembris 1523 suffectus est. Gravissima passus est a Germano exercitu, a Carolo V. misso ad ulciscendam injuriam quam sibi illatam æstimabat, fœdere a Pontifice cum Gallis aliisque pro libertate Italiæ inito. Ipse obsessus est in arce S. Angeli, nec libertatem pacemque nisi durissimis conditionibus impetravit. Henrico VIII. Angliæ regi, Catharinam uxorem repudiare volenti restitit, pœnasque ecclesiasticas irrogavit. Inde schismatis Anglicani origo, rege furibundo libidine exigente ut ipse caput supremum Ecclesiæ Anglicanæ agnosceretur, pontificia auctoritate rejecta. Obiit Clemens 26 Septembris 1534, optimi Pontificis laudem promeritus.

218. Paulus III., antea Alexander Farnesius, 13 Octobris 1534 assumptus, pontificatum tenuit ad 10 Novembris 1549, plurimaque gessit feliciter et præclare. Ut Concilium Tridentinum celebraretur maxime adlaboravit. Henricum VIII. anathemate percussit, regnoque delapsum pronuntiavit, receptis per plura sæcula de potestate pontificia principiis inhærens. Munia omnia Summi Principis et optimi Pontificis implevit magna cum laude; in eo tamen reprehensus quod filiis ex occulto matrimonio, uti dicit Fellerus, natis ante ordines sacros susceptos, *nimis consuluerit*.

219. Julius III., antea Joannes Maria de Monte, episcopus Prænestinus, 8 Februarii 1550 electus est. Syros in Ecclesiæ gremium excepit: Concilium Tridentinum promovit; Imperatorem cum Galliarum rege conciliare studuit. Anglos, regnante Maria, Ecclesiæ restituit unitati, Cardinali Polo, tamquam ejus Legato, Parlamentum totum et nationem solemniter censuris solvente. Obiit plurimis rebus gestis illustris 23 Martii 1555.

220. Marcellus II., antea Marcellus Cervinus, Cardinalis S. Crucis, electus est 9 Aprilis 1555. Sanctitate aliisque dotibus eminuit, sed vigesimo secundo die pontificatus ad superos est translatus.

221 Paulus IV., antea Joannes Petrus Carafa, Clericorum Regularium, qui dicuntur Theatini, institutor, 23 Maji electus, fere octogenarius, plusquam quatuor annos sedit, die 17 Augusti 1559 defunctus. Magno fidei integritatis studio flagravit, quo contigit, ob temporum iniquitatem, ut de virorum eximiorum orthodoxia male suspicaretur. Plurima fecit et sanxit ad emendandos mores, austerus virtutum cultor.

222. Pius IV., antea Joannes Angelus Medicæus, post menses quatuor et dies quatuor electus est. Concilium Tridentinum ad finem perduxit pluraque edidit sanctissima decreta. Obiit 10 Decembris 1565, susceptis devote Sacramentis a S. Carolo Borromæo ejus nepote, quem summis honoribus auxerat.

223. S. Pius V., antea Michael Ghislerius, ex ordine Prædicatorum, 7 Januarii 1566 electus est. Sanctissime rexit Ecclesiam, omni studio laborans ut hæresis radicitus deleretur. Precibus ejus de Turcis victoria relata est ad Echinadas insulas in sinu Corinthiaco, loco vulgo dicto *Lepanto*, quam ipso temporis momento quo contigit novit et enuntiavit. Elisabetham omni jure ad Angliæ regnum carere pronuntiavit, quod ex legitimo matrimonio non esset orta, et quod in Ecclesiæ et

reipublicæ detrimentum abuteretur potestate, in communem omnium ordinum utilitatem concredita : secutus hac in re receptam per plura sæcula de pontificia potestate in juribus regiis definiendis notionem. Obiit miraculis clarus 1 Maji 1572.

224. Gregorius XIII., antea Hugo Boncompagnus, 13 Maji eodem anno electus, ad 10 Aprilis 1588 vixit. Mirum quot quantaque egerit ad Urbis decus augendum, ad disseminandum litteras, fidem, pietatem ubique gentium, erectis collegiis, missis fidei præconibus, ex Societate Jesu præsertim, ad Japonios, Indos, aliosque populos. Kalendarium emendari jussit, novamque Juris Canonici editionem mendis purgatam fieri.

225. Sixtus V., antea Felix Perelli, de Montealto, genere humili, ex Franciscanorum familia, electus est 24 Aprilis eodem anno. Magna vi animi et justa severitate populum sibi subditum rexit, arctioribus decretis vitia ubique terrarum compescere studens. Elisabeth Angliæ reginam, Mariæ Stuartæ, Scotorum reginæ, sanguine recens maculatam, solio dejicere tentavit, fulmine apostolico vibrato; quod tamen in leves abiit auras. Obiit 27 Augusti anno 1590.

226. Urbanus VII., antea Joannes Baptista Castanea, vir castitate, religione, aliisque dotibus præclarus, electus est Pontifex, sed die duodecimo obiit, coronatione haud peracta, die 27 Septembris 1590.

227. Gregorius XIV., antea Nicolaus Sfrondatus, castitatis et modestiæ laudibus ornatus successit. Plurima edidit decreta utilissima, sed morte abreptus est die 15 Octobris 1591, anno Pontificatus haud expleto.

228. Innocentius IX., antea Joannes Fachinettus, morum integritate et eruditione spectatissimus, suffectus est, sed post duos menses obiit 30 Decembris die.

229. Clemens VIII, antea Hippolytus Aldobrandinus, 30 Januarii 1592. Ruthenos aliosque ad Catholicam Ecclesiam redeuntes excepit; Henricum IV., Galliarum regem, ad fidem conversum, a censuris absolvit : Vulgatæ versionis accuratissimam editionem fieri curavit; plurimaque alia præclare gessit, defunctus tandem 3 Martii die 1605.

SÆCULO 17.°

230. Leo XI., antea Alexander Octavianus Medicæus, electus die 2 Aprilis 1605, die 10 coronatus, die 27 ejusdem mensis obiit. « Ægrotans suasionibus plurimorum adduci non potuit, ut nepotem suum, modestissimum adolescentem, quem penes se educaverat, et unice diligebat, crearet S. R. E. Cardinalem. » Ita Baronius refert.

231. Paulus V., antea Camillus Burghesius, 16 Maji 1605 electus est. Fidem apud Indos, Persas, Sinas, missis evangelicis præconibus propagavit. Liberalitate, religione, litterarum patrocinio, multisque de Ecclesia et republica meritis ornatus, sancte clausit vitam, dicens : « Cupio dissolvi et esse cum Christo, » 28 Januarii 1621.

232. Gregorius XV., antea Alexander Ludovisius, 9 Februarii 1621 electus est. Pietate, studio fidei propagandæ, benignitate, aliisque virtutibus claruit. Congregationem Cardinalium de propaganda fide instituit. Obiit 8 Julii 1623.

233. Urbanus VIII., antea Maphæus Barberinius, 6 die Augusti 1623, electus est. Sacra instauravit ædificia, novaque erexit : collegium de Propaganda fide extruxit : librum Jansenii damnavit, plurimisque peractis operibus, obiit 29 Julii 1644.

234. Innocentius X., antea Joannes Baptista Pamphilius, annos natus septuaginta duo, 15 Septembris die 1644 electus est. Jansenii quinque propositiones damnavit : reprobavit pacem *Monasteriensem*, quam Phillippus II. cum Batavis et Belgis, et Ferdinandus

Imperator cum Germaniæ et Sueciæ principibus hæreticis inierat, et conditiones rejecit utpote iniquas et juribus Ecclesiæ adversas. Sancte obiit 7 Januarii 1655.

235. Alexander VII., antea Fabius Chisius, 6 die Aprilis 1655 renuntiatus est Pontifex. Fidei Catholicæ studio flagrabat, vehementerque litterarum studiis delectabatur. Ludovico XIV. injuriarum Legato suo illatarum a turmis Corsicis, quæ ad Pontificis personam custodiendam tunc destinabantur, pœnas reposcenti satisfecit. Jesuitas in Rempublicam Venetam, ex qua, occasione dissidii inter Paulum V. et Venetos de ecclesiastica immunitate, ejecti erant, iterum recipiendos curavit. Plurimis aliis præclare gestis, obiit 22 Maji 1667.

236. Clemens IX., antea Julius Rospigliosus, 20 Junii 1667 electus, obiit 9 Decembris 1669, plurimis relictis fidei, beneficentiæ, charitatis et mansuetudinis documentis.

237. Clemens X., antea Æmilius Alterius, 29 Aprilis 1670 electus, invitus plane et coactus onus ætate sua majus, octogenarius quum esset, subiit. Studio fidei, liberalitate, animo a suis ditandis alieno claruit. Obiit 22 Julii 1676.

238. Innocentius XI., antea Benedictus Odeschalchus, 21 Septembris 1676 electus, omnibus sancti Pontificis dotibus claruit. Grave habuit cum Ludovico XIV. dissidium, quum hic vellet *jus Regaliæ* in quasdam ecclesias eo antea immunes extendere, et Lavardinus regis orator, ovantis instar Romam ingressus fuisset, haud absque majestatis pontificiæ dispendio. Clerus Gallicanus regi morem gerens, comitia habuit anno 1682, in quibus de pontificiæ potestatis limitibus actum est. Obiit Pontifex 31 Julii 1689.

239. Alexander VIII., antea Petrus Ottobonus, 6 Octobris 1689 electus, prudentiæ, sapientiæ, et fortitudinis laudibus jam insignis. Propediem moriturus, die scilicet 30 Januarii 1691, publicavit Bullam, jam a 4 die Augusti 1690 subscriptam, qua irrita declaravit acta Cleri Gallicani in comitiis anni 1682. Obiit 1 Februarii 1691.

240. Innocentius XII., antea Antonius Pignatellus, post quinque menses electus est, die 13 Julii 1691. Summa cum prudentia Ecclesiam rexit : composuit dissidium cum Ludovico XIV., Gallis episcopis scripto profitentibus se de comitiorum illorum actis dolere, rege autem declarante se revocasse quæ ea de re regia auctoritate sancita fuerant. Obiit 26 Septembris 1700.

SÆCULO 18.°

241. Clemens XI., antea Joannes Franciscus Albani, invitus creatus est 23 Novembris 1700. Sanctissime functus est supremo munere, præclaris datis humilitatis et pietatis exemplis. Constitutione quæ incipit : « Unigenitus, » 101 propositiones ex libro Quesnelli desumptas damnavit. Alias quoque magni momenti Constitutiones edidit, 19 Martii die anno 1721 tandem defunctus.

242. Innocentius XIII., antea Michael Angelus de Comitibus, 8 Maji 1721 electus est. « Totus Summi Pontificatus splendor in eo eluxit, ut Summum Principem decet : virtutes etiam eximiæ, quales in Christi Vicario desiderantur. » Ita Gravesonii continuator. Brevem habuit pontificatum, 7 die Martii 1724 defunctus.

243. Benedictus XIII., antea Vincentius Maria Ursinus, ex ordine Prædicatorum 29 Maji 1724 suffectus est. Humilitate, rerum mundanarum contemptu, liberalitate in pauperes, cæterisque virtutibus eminuit. Lateranense provinciale Concilium anno 1725 tenuit, cui interfuerunt Cardinales triginta duo, archiepiscopi et episcopi plures. Cardinalem Noallium ad unitatem revocavit; tandemque anno ætatis suæ octogesimo primo sancte obiit, 21 Februarii 1730.

244. Clemens XII., antea Laurentius Corsinus, 12 Julii 1730, electus est. Anathemate percussit Theodorum Van-

dercoon in episcopum Ultrajectenum electum a Janseniana factione, et Dominicum Mariam Varler, qui eum consecraverat. In *Liberos Muratores* etiam anathema tulit Constitutione edita 29 Maji 1738. Egentibus consuluit, et plura Pontifice digna peregit, defunctus 6 Februarii die, anno 1740.

245. Benedictus XIV., antea Prosper Lambertinus, 17 Augusti die electus est, qui ut eruditissimus et sapientissimus toto orbe christiano est celebris. Plures instituit Romæ Academias, plurimas edidit Constitutiones sacra eruditione insignes, et plurima gessit Principe Supremo et Pontifice digna. Sedit octodecim annos, defunctus 3 die Maji 1758.

246. Clemens XIII., antea Carolus Rezzonicus, 6 Julii 1758 creatus est. Effusa in pauperes largitas, disciplinæ studium et plurima egregia gesta eum commendant. Jesuitas strenue defendit, Bulla edita : « Apostolicum, » sed haud valuit impedire ne expellerentur ex Lusitania, Hispaniis, Galliis, et regno Neapolitano. Pater populi, optimusque Pontifex fuit; sed malorum mole oppressus, obiit 2 Februarii 1769.

247. Clemens XIV., antea Joannes Vincentius Antonius Ganganelli, ex ordine Conventualium S. Francisci, 19 Maji 1769 electus est. Bullam « In Cœna Domini » supprimi jussit, ut principibus gratificaretur : quibus ut morem gereret, Jesuitas etiam sustulit, maximo cum religionis damno. Obiit 22 Septembris 1774 : falso autem dicitur veneno extinctus, quum obstet medici integerrimi Salicetti testimonium.

248. Pius VI., antea Joannes Angelus Braschi, 15 Februarii 1775, creatus est. Magna animi moderatione et fortitudine supremi Principis et Pontificis munia temporibus difficillimis explevit. Josephum II. Imperatorem nova molientem ut flecteret, iter Vindobonam aggressus est, sed nullo fere fructu. Episcopum Pistojensem Scipionem Ricci, Leopoldo Etruriæ archiduci studentem, compescuit, rescissis synodi Pistojensis anno 1786 habitæ actis. Suæ Sedis jura fideliter servavit. Gustavum III. Sueciæ regem Urbem invisentem magnifice excepit. Constitutionem civilem cleri Gallicani damnavit. Napoleonis Bonaparte, nomine reipublicæ Gallorum, exercitum ducentis armis cedere compulsus est, et durissimas subire conditiones, pace inita Tolentini 19 Februarii 1797. Anno sequenti Urbs a duce Berthier obsessa 29 Januarii die, et proditione capta; Pontifex autem abductus Viterbium, Senas, Florentiam, Valentiæ in Galliis tandem malis obrutus ad cœlos evolavit 29 Augusti 1799, anno ætatis octogesimo secundo, quum viginti quatuor annos, sex menses, et quatuordecim dies sedisset.

249. Pius VII., antea Gregorius Barnabas Chiaramonte, ex ordine S. Benedicti, in comitiis Venetiis habitis, triginta quinque Cardinalibus undequaque collectis, Pontifex designatus est 14 Martii 1800; contigit enim ut Galli Russorum et Austriacorum armis ad tempus cedere coacti, locum electioni liberum relinquerent. Breve edidit 7 Martii 1801, quo Jesuitis permissum est ut in Russiaca ditione domos religiosas erigerent; quæ facultas ad regnum Neapolitanum 31 Julii 1804 extensum est. Cum Napoleone, primo Consule, concordatum initum est 15 Julii 1801, ratum 15 Augusti, et solemni Bulla munitum 27 Novembris eodem anno. Eo sublatæ sunt diœceses omnes Galliarum, novis adsignatis limitibus, et remoti episcopi qui pontificiæ voluntati de demittendo munere non acquieverant. Napoleonem inunxit Imperatorem Pius 2 Decembris 1804, in Ecclesia Dominæ Nostræ Parisiis. Rediens in Urbem, in itinere Scipionem Ricci veniam errorum deprecantem absolvit. Albo Sanctorum solemniter inscripsit Franciscum Caracciolo, et quatuor alios, die 24 Maji 1807. Exercitus Gallorum, duce Miollis, anno

sequenti Romam occupavit, et 17 Maji 1809 Napoleon decretum edidit ex castris, quo Pontifex omni jure temporali spoliatus est. Excommunicationis sententia 10 Junii ejusdem anni injurias gravissimas ultus est Pius animo impavido. Abductus est captivus 6 Julii die, et plurima in itinere passus, pervenit tandem Savonam. Napoleon interim, Josephina repudiata, divortio facto contra juris ordinem absque pontificia auctoritate, uxorem duxerat Mariam Louisam, Austriacam. Convocavit Imperator Parisiis Concilium episcoporum Gallorum et Italorum 17 Junii 1811, Parisiis in Ecclesia Dominæ Nostræ. Aderant 6 Cardinales, 9 archiepiscopi, 80 episcopi : sed quum consilia sua exequi non potuerit Imperator, solvit cœtum. Ex infelici expeditione quam in Russiam susceperat reversus, mense Januarii 1814 fecit facultatem sancto Pontifici Romam redeundi, quam 24 Maji magna cum omnium lætitia ingressus est. Jesuitarum ordinem solemni Bulla mox restauravit. Ad mortem usque 23 Augusti anno 1823 sedit gloriose, sanctitatis laude illustris.

250. Leo XII., antea Hannibal Della Genga, electus die 27 Septembris 1823, vixit ad diem 10 Februarii 1829. Litteras fovit, magno studio incubuit in rei ecclesiasticæ profectum, et magna cum solertia rerum conditioni consilia attemperavit, strenuus Princeps et Pontifex fidelis, sed morbis semper afflictatus.

251. Pius VIII., antea Franciscus Xaverius Castiglioni, die 31 Martii anno 1829 electus est. Ob fidelitatem in temporum difficultate Pio VII. fuerat acceptissimus, qui eum Cardinalem designans, majores ei prædixisse honores refertur. Episcopos provinciæ ecclesiasticæ Friburgensis in Brisgovia sui muneris monuit. Pulso Carolo X., et pacifice solium occupante Ludovico Philippo, interrogatus respondit licere huic juramentum fidelitatis præstare. Obiit post brevem pontificatum, ob mores dulcissimos defletus a populo Romano, die 30 Novembris 1830.

252. Gregorius XVI., antea Maurus Cappellari, ex ordine Camaldulensium die 2 Februarius anno 1831 electus est Pontifex : Artium, publicæque prosperitatis fautor, legesque ecclesiasticas interim ubique propugnans, matrimonia mixta certis legibus circumscripsit, Hermenianismum æque ac Lamenismum damnavit, evangelii prædicationem ubique quam maxime fovit, Cardinales 75 et circiter 500 Episcopos creavit. Regulari simplicitate, austeraque vita conspicuus, obiit 1 Junii 1846, ætatis suæ annum 82 agens.

253. Pius IX., antea Joannes Maria Mastai Ferretti, electus die 16 Junii 1846, hodiedum feliciter regnat; quem Deus diu servet incolumem.

His tabulis, tamquam appendicibus, opus nostrum instruximus in studiosorum utilitatem. Miram Dei providentiam in serie Pontificum servanda, inter humanarum rerum vices, et hominum cupiditates, quæ tot pepererunt turbas, agnoscat quisque necesse est. Liceat igitur sectarios verbis Augustini compellare.

« Venite, fratres, si vultis ut inseramini in vite.
Dolor est cum vos videmus ita præcisos jacere.
Numerate sacerdotes vel ab ipsa Petri Sede,
Et in ordine illo patrum quis cui successit, videte :
Ipsa est petra, quam non vincunt superbæ inferorum portæ. » [1]

(1) Psalmus contra partem Donati.

APPENDIX III.

CONCILIORUM OECUMENICORUM

NOTITIA.

CONCILIUM OECUMENICUM I. NICÆÆ, Bythynia, Asiæ provincia, habitum anno 325, Sylvestro sedem Petri, ostantino Magno imperii habenas ente. In ea Arii, presbyteri Alexanni, hæresis damnata est, et antiqua s de Christo Deo speciali voce denata, qua ὁμοούσιος seu *Consubstantis* Patri declaratus est: Apostolico nbolo nonnullis aliis additionibus icleatius proposito. *Quartodecimani* m qui Pascha, Judæorum more, lie quartodecimo, seu in plenilunio t vernum æquinoctium celebrabant, robati sunt, decreto edito ut in ninica plenilunium sequente semet ubique celebraretur. *Meletii* Lyoleos in Ægypto episcopi schisma, tra S. Petrum Alexandrinum, qui ob scelera gradu amoverat, est essum. Anno 347 Sardicense Contm habitum est, quod tamen Nicæni endix censetur, quum nullus novus r in eo fuerit damnatus, sed qui disciplinæ canones editi. Sardise Concilium hoc sub Julio I. celetum est, Constante imperium rete. Sedulo distinguendum est ab hoc nomine insignito, quod tamen lippopoli, (quæ urbs interjectu montis a Sardica separatur) celebratum est, Arianis episcopis in unum convenientibus.

CONCILIUM OECUMENICUM II. numeratur CONSTANTINOPOLITANUM I., anno 381, Theodosio seniore imperium tenente. In eo Macedonii episcopi Constantinopolitani, qui Spiritum sanctum Deum esse negabat, error est damnatus. Cœtui huic episcoporum Orientalium 150, accessit Romani Concilii sub Damaso auctoritas, unde OEcumenici Concilii vim obtinuit.

CONCILIUM III. OECUMENICUM, EPHESI celebratum est anno 431, S. Cœlestini Pontificis assensu, 200 Episcopis in unum convenientibus, juxta Theodosii junioris placitum. Nestorius episcopus Constantinopolitanus, qui duas in Christo distinguebat personas, et Virginem Deiparam esse negabat, Christi matrem eam tantum appellandam contendens, sede dejectus est, damnatis ejus erroribus, juxta mandatum Cœlestini. Concilii auctoritati obstiterunt Joannes patriarcha Antiochenus, Theodoretus Cyrensis, aliique plurimi episcopi Orientales, Nestorio plus æquo addicti, quamvis ab ejus errore alieni. Postea tamen quæ temere egerunt re-

tractarunt, pace cum S. Cyrillo inita, et Ephesinis decretis agnitis.

Concilium IV. Œcumenicum, Chalcedone est habitum anno 451, S. Leonis Papæ et Marciani Imperatoris opera, ut Eutychetis error de unica in Christo natura radicitus evelleretur. Dioscorus Alexandrinus patriarcha, qui conciliabulo cuidam Ephesino contra fas omne præfuerat, sede dejectus est, reprobatis *Latrocinii* illius actis. Leonis Pontificis summis plausibus excepta est dogmatica ad Flavianum epistola, qua duas in Christo naturas « inconfuse, incommunicabiliter, indivise, inseparabiliter, in unam personam atque subsistentiam concurrere » definitum est. Theodoretus Cyrensis, et Ibas Edessenus inter Patres sederunt, postquam « anathema Nestorio » protulerant. Concilii hujus decreta de fide confirmavit S. Leo, rescisso canone, quo episcopo Constantinopolitano honor post Romanum Pontificem secundus, contra Antiocheni et Alexandrini patriarcharum jura in Nicæno Concilio agnita, tributus est.

Concilium V. Œcumenicum, Constantinopoli anno 553 habitum est, 165 episcopis Orientalibus Justiniani senioris Imperatoris jussu convenientibus, ad sedandas turbas de *tribus capitulis* ortas. Damnata sunt hæc opera una cum Origenianis erroribus, quin tamen Theodoreto, vel Ibæ, quos Chalcedonenses Patres exceperant, inureretur nota. Restitit diu Vigilius Pontifex Concilii celebrationi, eique rogatus noluit adesse; ejus tamen decreta, utpote veritati et *Judicato* suo consona, postea sua auctoritate munivit: unde œcumenici Concilii auctoritatem obtinuerunt, frustra reluctantibus occidentalibus episcopis quamplurimis.

Concilium VI. Œcumenicum, Constantinopoli anno 681 celebratum est, 289 convenientibus episcopis, S. Agathonis *Papæ* auctoritate, et Constantini Pogonati opera. Damnarunt Patres Monothelitarum, qui unicam in Christo statuebant voluntatem, hæresim.

Concilium VII. Œcumenicum, anno 787, Nicææ in Bithynia congregatum est, 350 episcopis, Hadriani I Papæ consensu, et Constantini et Irenes ejus matris opera, convenientibus. In eo damnatus est Iconomachorum error, vindicata sacrarum Imaginum, juxta receptum Ecclesiæ morem, veneratione.

Concilium VIII. Œcumenicum, anno 869 Constantinopoli coactum est, sub Hadriano II. Papa, et Basilio Imperatore. Ejus auctoritate S. Ignatius Patriarcha in sedem Constantinopolitanam restitutus est, Photio invasore depulso. Hæc in Oriente, cætera quæ sequuntur in Occidente habita sunt Concilia.

Concilium IX. Œcumenicum Lateranense dictum est, eo quod in Ecclesia S. Joannis a Laterano, Romæ, habitum sit. Coactum est a Calixto II. anno 1123, conveneruntque episcopi 300, abbates vero 600. Investituram per baculum et annulum Henricus IV. Imperator in eo Concilio dimisit, quum hi spiritualis potestatis sint indicia; retinuit tamen potestatem conferendi, per sceptri contactum, jura quæ regalia dicebantur, scilicet jus dicendi, monetam cudendi, et vectigalia exigendi facultates, quæ eo tempore pluribus episcopis competebant. De bello sacro pro Palæstina recuperanda etiam actum est: Concilia enim nonnumquam comitiorum Reipublicæ christianæ universæ, in communibus omnium negotiis, speciem gerebant.

Concilium X. Œcumenicum, Lateranense II., anno 1139, ab Innocentio II. convocatum est. In eo hæreses Petri de Bruis, et Arnaldi de Brixia damnatæ sunt: et antipapæ Petri Leonis, qui Anacletum II. se designabat, rescissa sunt acta.

Concilium XI. Œcumenicum, Late-

INENSE III., cui adfuere 300 episcopi,) Alexandro III. coactum est anno 79. Antipapæ Octaviani, qui et Victor '. appellabatur, acta irrita declarata int; et hæreses Waldensium, qui *iuperes de Lugduno* vocabantur, et bigensium aliorumque Manichæorum nt damnatæ. Ad schisma in postem vitandum, statutum est duas ex bus cardinalium partes requiri ad ectionem Pontificis.

CONCILIUM XII. ŒCUMENICUM, LATENENSE IV. ab Innocentio III., anno 15, convocatum est, eique adfuerunt iscopi 412, inter quos extiterunt de æcipuis patriarchis duo, videlicet nstantinopolitanus et Jerosolymitas: Antiochenus vero et Alexandris miserunt procuratores. Liber Abtis Joachim in eo damnatus est, ut et impia placita Almerici de Bena. o recuperanda Palæstina, et Albinsium sorde delenda plura statuta nt, quorum nonnulla comitiorum vilium decreta sapiunt: quæ proinde consensu supremorum principum, ii per legatos adfuerunt, lata centur.

CONCILIUM XIII. ŒCUMENICUM, LUGDUNSE I., habitum est anno 1245, ab nocentio IV., ut Frederici II. Impetoris causa disceteretur, et consilia o Palæstina recuperanda adhiberenr. Adfuerunt plures cardinales, tres triarchæ, 140 episcopi, et Balduinus nstantinopolitanus Imperator, cum atoribus plerorumque principum. Tannis sceleraque omnia Friderici ram Patribus exposita sunt; ipseque, æsente sacro Concilio, Summi Poncis solemni decreto solio dejectus ., juxta illius temporis recepta prinia et jus publicum.

CONCILIUM XIV. ŒCUMENICUM, LUGDUNSE II., anno 1274, a Gregorio X. congatum est. Adfuerunt mille Patres, er quos cardinales 15, patriarchæ o, Constantinopolitanus scilicet et tiochenus, archiepiscopi 70, episcopi 500. In eo Græci Latinis consenserunt, definientibus Spiritum sanctum ex Patre, Filioque, tamquam ex uno principio procedere.

CONCILIUM XV. ŒCUMENICUM, VIENNÆ in Galliis, anno 1311, a Clemente V. convocatum est. Adfuerunt cum Pontifice præside duo patriarchæ, Alexandrinus et Antiochenus, et episcopi 300. Templariorum ordo, qui annis 184 floruerat, ob crimina, quorum accusabantur, extinctus est. Fratricelli, Beguardi, Beguinæ, et Dulcinistæ damnati sunt. Expeditio etiam nova pro Terra sancta recuperanda decreta est, et ecclesiastica disciplina sanctissimis statutis est munita.

CONCILIUM XVI. ŒCUMENICUM, CONSTANTIENSE, coactum fuit anno 1414, ad extinguendum schisma inter Balthassarem Cossam qui Joannes XXIII. appellabatur, Petrum de Luna, qui et Benedictus XIII. vocabatur, et Angelum Corarium, qui Gregorius XII. nuncupabatur. Balthassar Cossa, pontificatu, quem sibi tamquam successor Alexandri V., in consessu Pisano electi, vindicabat, Patrum sententia dejectus est, enumeratis quamplurimis ejus criminibus. Sententiæ ipse acquievit: Gregorius autem suo se jure abdicavit ob Ecclesiæ pacem: Petrus de Luna depositus omnium consensu est, omnique juris specie spoliatus. Sic Sede vacua, dubiis remotis Pontificibus, Martinus V. electus est, qui omnia et singula decreta *in materiis fidei* sua auctoritate confirmavit, ea scilicet quæ errores Joannis Huss et Hieronymi de Praga spectabant. Cætera quæ *conciliariter*, seu Conciliorum more, facta non sunt, sed cœtuum civilium instar, nationum, potius quam singulorum episcoporum, exquisitis suffragiis, pontificia caruerunt confirmatione: Pontifex scilicet « ipsa sic conciliariter facta approbat et ratificat, et non aliter, nec alio modo; » quapropter declarationes de Conciliorum in Pontificem auctori-

tate, præsertim si extra casum schismatis extendantur, inter fidei definitiones recensendæ non sunt.

Concilium XVII. Œcumenicum, Florentinum, habitum est ab Eugenio IV., absolutumque anno 1439. Basileæ coegerat Concilium Martinus V., quo interim defuncto, successor ejus Eugenius IV. illud haberi voluit præside legato ejus Juliano cardinali. Præsulibus plura aggredientibus pontificiis privilegiis et consuetudinibus adversa, solvit Concilium, legato revocato. Perstiterunt episcopi, præside Ludovico Alemanno cardinali et Arelatensi episcopo, minasque depositionis Eugenio intentarunt; qui tempestati aliquatenus cedendum ratus, Concilium legitime continuatum fuisse agnoscere consensit, dummodo quæ adversa suo juri patrata erant revocarentur. Postea tamen sessione XVIII. iterarunt præsules decretum de Concilii præ Pontifice præstantia; quapropter solvit iterum Concilium Eugenius, illudque Ferrariam transtulit, anno 1437; inde autem anno sequenti Florentiam, peste Ferrariam vastante. Caput secuta sunt pleraque Concilii membra, paucis manentibus Basileæ, qui, omni jure conculcato, dejicere solio legitimum certumque Pontificem aggressi sunt, antipapa Amadeo, Duce Sabaudiæ, nomine FelicisV. electo, qui post decennium inani Pontificis titulo se abdicavit. Florentino Concilio præfuit Eugenius IV., decessores suos imitatus, qui cæteris omnibus in Occidente habitis Conciliis Œcumenicis præfuerant; legatis suis in Orientalibus Conciliis vices suas obeuntibus. Ex Occidentalibus præsulibus adfuere 8 cardinales, 61 episcopi, ex Orientalibus Josephus patriarcha Constantinopolitanus, Basilius patriarcha Jerosolymitanus, Vicarii patriarcharum Alexandrini et Antiocheni, numero circiter triginta archiepiscopi et episcopi. Adfuit etiam ipse Imperator Græcorum, Joannes Palæologus. In hoc Concilio Græci concordiam cum Latinis inierunt, pontificiæ definitioni de rebus antea controversis subscribendo: Marcus tamen Ephesinus episcopus pertinax mansit, et in patriam reversus, concordiæ vinculum abrumpendum curavit.

XVIII. Concilium Lateranense V. Œcumenicum a plerisque habetur. Convocavit illud anno 1512 Julius II., ut cardinalibus quibusdam in conciliabulo Pisano schisma molientibus iret obviam Illud continuavit Leo X., Julio morte abrepto. Adfuerunt cardinales 18, patriarchæ Orientales duo, Antiochenus scilicet et Alexandrinus, aliique episcopi numero octoginta. Præsules omnes 114 numerabantur, Gallis plerisque a rege qui conciliabulum Pisanum fovebat, ne iter Romam aggrederentur impeditis. Reprobatum est in Concilio Lateranensi conciliabulum Pisanum: Pontificis in Concilia omnia præstantia verbis amplissimis declarata est, quæ tamen definitionis formam et vim non habent: *Pragmatica sanctio* de beneficiorum collatione, Basileensibus præsulibus probata, abrogata est, concordato inter Leonem X. et Franciscum I. regem Galliarum ei substituto.

XIX. Concilium ultimum Œcumenicum Tridenti habitum est ab anno 1545 usque ad annum 1563, variis interpositis sessionum intervallis, ob bella civilia quibus Germania flagrabat, et principum simultates. 25 sessionibus absolutum est: subscripserunt ejus decretis, quibus et fides et disciplina validissime sunt munita, 26 cardinales, 3 patriarchæ, 25 archiepiscopi, 168 episcopi. Fidei decretum nullum latum est nisi summo omnium consensu: disciplinæ leges ex longe majoris numeri Patrum suffragiis latæ sunt. Vide genuinam ejus historiam a cardinali Pallavicini scriptam, ut fraudes et mendacia exponeret Patris Pauli Sarpi, Venetæ reipublicæ theologi, qui Calvinianus corde magna cum arte texuit historiam Con-

m nomine *Petri Suavis* evul-

UÆDAM REPROBATA A PONTIFICIBUS.

NENSE CONCILIUM anno 355, ha-
00 episcopis, in quo damnatus
asius. *Ariminense* 400 episco-
nno 359, in quo vox *consub-*
e Symbolo deleta est fraude
t Valentis : dogma tamen ea
itiatum rejectum non est. *Se-*
b idem tempus convenerunt
Semiariani 200, qui concilia-
ebrarunt. Reprobavit Liberius
Mediolanense Concilium, eaque
n exilium in Thraciam delatus
inensia acta postea damnavit.
num *latrocinium* seu prædato-
lus, anno 449 habitum est,
o Juniore imperante. In eo
s Alexandrinus præfuit, dene-
eonis M. legatis loco primæ
ito; qui etiam in fugam acti
ychetis error confirmatus est,
Concilii Constantinopolitani
porum actis, qui cum S. Fla-
piscopo Constantinopolitano,
em damnaverant. Ipse Flavia-
nciliabulo adeo male tractatus
ultuantibus hæreticis, ut mors
sit secuta.

um Concilium, a forma cubi-
latio in quo habitum est, no-
titum, Constantinopoli anno
692, ab episcopis Orientalibus
est. *Quinisextum* etiam voca-
od præsules sibi proposuerint
t sexti synodorum defectum
, canonibus de disciplina edi-
ui sacros susceperant ordines
ii, quod prius contraxerant,
ibusdam appositis conditioni-
rmiserunt; episcopis tamen
tiæ omnimodæ lege adstrictis.
æ illud laxamentum ac alia
ecreta reprobanda visa sunt
Papæ.

ntinopolitanum alterum conci-liabulum, anno 730, Imperatoris Leonis Isaurici, jussu habitum est, in quo cultus Imaginum rejectus est, dissentiente tamen S. Germano patriarcha Constantinopolitano, qui idcirco sede est pulsus. Constantinopolitanum alterum conciliabulum anno 754, imperante Constantino Copronymo, congregatum est, præside pseudo-patriarcha Constantinopolitano. In eo etiam sacræ Imagines cultu haud dignæ censebantur. Reprobatum est a Stephano III.

Basileense conciliabulum anno 1431 habitum est. Ejus in Pontificem gesta, actaque omnia a sessione 25 usque ad 45 universus orbis catholicus, cum Eugenio IV. reprobat. De prioribus sessionibus Galli nonnulli contendunt eis vim decretorum Œcumenici Concilii inesse, præsertim quum ipse Pontifex agnoverit illud esse legitime continuatum. Non ita cæteris plerisque placet, quum Pontifex numquam decreta illa probaverit, sed potius constanter jusserit ut quæ ejus auctoritati adversa forent, retractarentur.

Francofordiense Concilium, anno 794 celebratum, præsentibus legatis Hadriani I. Papæ, reprobatum est, quatenus rejecit Concilii Nicæni II. decreta de Imaginibus : ex versione haud accurata persuasum habens, Orientales idololatrico vel superstitioso cultu prosequi Imagines. Synodi Nicæni auctoritatem explicuit Hadrianus, quin tamen eam solemni more confirmaret, ne forsan schismatis foret occasio Occidentalibus plerisque, quibus mores Orientalium in venerandis Imaginibus haud admodum placuerunt. In retinendis cum honore Imaginibus consenserunt omnes; ideoque error de sensu Nicænorum decretorum, quæ tamquam synodi nationalis Orientis habebantur, tolerandus opportuna œconomia visus est. Ea de causa forsan siluerunt, vel frustra reluctati sunt pontificii legati, præconcepta invalescente opinione de Orientalium moribus. Francofordiensis

Concilii decreta contra Felicem et Elipandum, qui negabant Christum esse Filium Dei naturalem, Ecclesiæ probata sunt. Nationale fuit illud Concilium, ex Germaniæ, Galliæ, et Italiæ episcopis coactum, nemine ex Oriente evocato.

Concilium Pisanum anno 1409 habitum est, præside cardinali Pictaviensi, ut jura contendentium de papatu determinarentur, Angelus Corarius enim, Gregorius XII. dictus, et Petrus de Luna, assumpto Benedicti XIII. nomine, pontificatum sibi vindicabant. Aggressi sunt præsules utrumque jure prætenso spoliare, et certum Pontificem eligere Philaretum, qui Alexander V. vocatus est; sed inde auctum est schismatis malum; ipso enim electo, perrexerunt alii duo auctoritatem pontificiam adhuc exercere, adeo ut tres de papatu contenderent. Alexander post annum obiit; eique Balthassar Cossa suffectus est, Joannes XXIII. deinceps vocatus, qui ad schisma finiendum Constantiæ habuit Concilium, Sigismundo Imperatore operam suam præstante.

APPENDIX IV.

HÆRESUM ET SCHISMATUM

RECENSIO.

SÆCULO 1.°

n Magus, Samaritanus gente, ana Religione, quam prædicante ɔo amplexus fuerat, abjurata, ra errorum excogitavit. Se om- auctorem jactitabat, primamque ; suæ conceptionem, seu *En-* , ei genuisse angelos; eam po- Helena Trojana fuisse, et deni- Helena meretrice a Tyro, quam circumducebat; dicens se ad illam perditam, *Ennoiam* suam t, quærendam e cœlis descen- [1] Inter Judæos se tamquam Filium ıisse tradebat; in Samaria tam- Patrem descendisse; in cæteras ;entes tamquam Spiritum san- [2] Secundum ipsius gratiam sal- omines docebat, justis operibus s; promiscuæque patrocinaba- idini. Angelos idololatrico cultu [uebatur, putans sacrificia sum- ıtri per eos offerenda. [3] Eum : lapsu ex aere, quo magicis ʒiis sese sustulerat, Petro Apostolo Deum, ut Neronem, populumque Romanum simulato prodigio non deciperet, deprecante, veteres referunt auctores. [4] Romanos tamen statuam ei demortuo erexisse testatur S. Justinus; quapropter nonnulli in controversiam vocant lapsum. Cui tamen favet Suetonii narratio de homine qui volavit aliquantulum coram Nerone, et deinceps delapsus, Imperatoris tabernaculum sanguine aspersit. [5]

Menander, Samaritanus, Simonis discipulus, anno 74 similes docuit errores; se tamen Simone majorem, et hominum Servatorem prædicabat; baptismate suo eos ex angelorum dominatu eripiendos, et morte etiam eximendos fidenter promittens. [6] Eorum seriem primus excogitavit.

Cerinthus, Apostolis viventibus, christianam fidem vitiare et evertere conatus est. Deum unum esse docebat; mundum tamen conditum esse a potestatibus quibusdam, quæ eum penitus ignorant. Legem cum Evangelio necessario servandam propugnabat.

le Irenæum l. i. c. xxiii. novæ editionis.
id. c. xx.
iphan. hær. xxi. c. iv.
nobius l. ii. contra gentes. Cyrillus Hierosolym. Cat. vi.
(5) L. vi. c. xii.
(6) Vide Tertul. l. de anima c. 50. Iren. l. i. cap. 24.

Christum in Jesum, quem merum hominem ex Maria et Joseph genitum dicebat, delapsum eo baptizato dicebat; eumque, utpote spiritalem, nullam passum pœnam, quamvis homo Jesus vere passus sit. Matthæi Evangelium mutilatum apud Cerinthianos legebatur, Pauli epistolis, Actibusque apostolicis rejectis. Resurrectionem carnis agnoscebant; redivivos autem homines per mille annos cum Christo Hierosolymis voluptati vacaturos fœde cogitabant, unde *Millenarii*, seu Chiliastæ, dicti sunt. [1]

Ebion Christum merum hominem ex Josepho et Maria genitum docuit; a quo tamen errore aliquatenus recesserunt nonnulli ejus sectatores, qui Christum Spiritus sancti opera conceptum admittebant, quin eum antea extitisse faterentur. Christo a Deo potestatem mundi futuri commissam, præsentis vero mundi diabolo effutiebat. Ritus Mosaicos christianis admiscuit. Matthæi Evangelium, cæteris scriptis novi Testamenti rejectis, legebat, spuriis etiam Actibus apostolicis adjectis. Prophetas sprevit; Mosis tamen scripta, detractis nonnullis, retinuit.

Nicolaitæ a Nicolao diacono orti creduntur. Promiscuum commercium mulieres inter et homines docebant licere. Ineptissimas fabulas de mundo condito venditabant, *æones* quosdam hominum spirituumque auctores prædicantes.

SÆCULO 2.°

Saturninus, Antiochenus, circa annum 120, hæresim Simonianæ similem conflavit; Patrem omnium ignotum a quo conditi sunt angeli asserens, iisque mundi et hominis creationem vindicans. Judæorum Deum angelum esse, Christumque specie tantum apparuisse, et passum docuit. Nuptias et generationem ex dæmone profectas asseruit.

Basilides, Alexandrinus, similia errorum monstra, variata licet forma, peperit. Martyrium insuper damnavit: corporis negavit resurrectionem; nullas peccatorum post mortem pœnas admisit, præter transmigrationem animarum.

Helceseitæ, auctore Elxai, Christum creaturam profitebantur; Spiritum sanctum sexu fœminam effutiebant; damnabant continentiam, imperabant nuptias; sancti Pauli rejiciebant epistolas. Alios etiam tradebant errores. [2]

Carpocrates, Alexandrinus, docuit creaturas corporeas ab angelis conditas; Jesum ex Joseph et Maria natum; nihil natura malum esse, sed sola hominum opinione; omnem voluptatem licere; animas ex corpore in corpus migrare. Christi imaginem simul cum Pythagoræ, Platonis, Aristotelis aliorumque, ethnicorum ritu colebat. [3]

Gnosticorum nomen Carpocratis discipulis, aliorumque hæreticorum sectis tribuebatur, qui suam scientiam jactabant. Execrandas eorum libidines, sibi ex eorum libris notas, refert S Epiphanius. [4] Principes 369, ceu minores deos, inter quos Christum in octavo cœlo positum, agnoscebant; negabant eum carnem vere suscepisse; professionem castitatis, martyria, et jejunia damnabant.

Cerdo, Syrus, Hygino Pontifice, Romam adveniens, Deum a lege prædicatum denegavit esse Christi Patrem: Christum ipsum ab ignoto Patre e cœlo descendisse, et specie tantum induisse carnem docuit; vetus rejecit Testamentum, novum quoque, excepto

(1) Vide Irenæum l. iii. c. xix. Eusebium l. iii. hist. eccl. c. xxii.
(2) Vide Epiphanium hær. xix. et l.
(3) Vide Irenæum l. i. adv. hær. c. xxiv. Euseb. l. iv. hist. eccl. c. vii. Epiphan. hær. xxvii.
(4) Hær. xxvi.

Evangelio Lucæ, et nonnullis Pauli epistolis, quas tamen pro arbitrio mutilavit.[1]

MARCION, Ponticus genere, ob stuprum, a patre, jam ad episcopatum evecto, ex Ecclesia ejectus, duos docuit esse Deos, unum bonum, alterum malum, cui mundi aspectabilis creationem tribuit; duos etiam Christos, quorum alter adhuc ad restituendos Judæos venturus est; veram carnem Christum priorem assumpsisse denegavit; corporis resurrectionem impugnavit; Testamentum vetus rejecit; ex novo autem Lucæ Evangelium mutilatum, nonnullasque Pauli epistolas agnovit; Baptismi mutavit formam: propagationem generis humani damnavit. Morti proximus pacem Ecclesiæ petiit, uti refert Tertullianus: « Idem Marcion pœnitentiam confessus, cum conditioni datæ sibi occurrit, ita pacem recepturus, si cæteros, quos perditioni erudisset, Ecclesiæ restitueret, morte præventus est. »[2]

VALENTINUS, spe episcopatus delusus, uti refert Tertullianus, figmenta æonum ex Hesiodo, aliisque poetis Græcis, ad christianam Religionem transferre conatus est. Triginta hujusmodi æonas constituit, quibus omnibus aliquid conferentibus, Jesum editum, *pleromatis* sive universitatis fructum, dictitabat. Corpus illius e cœlo delatum « per virginem, non ex virgine editum » (verba sunt Tertulliani) asserebat. Traditiones rejecit, teste S. Irenæo. Cæteros ejus errores turpissimos et vanissimos referre non vacat. Qui eos ex veterum auctoritate nosse cupit, adeat Natalem Alexandrum.[3]

Ex secta Valentini variæ aliæ sectæ pullularunt; Secundiani a quodam Secundo; Ptolomaitæ a Ptolomæo; Marcosii a Marco; Colobarsiani a Colobarso, qui summum omnium auctorem hominem vocari effutiit; Heracleonitæ ab Heracleone; Archontici, et Barbeliotæ, seu Barboriani. Florinus, Romanus presbyter, ad ultimam hanc sectam deficiens, inter alios errores docuit Deum esse auctorem malorum, teste Augustino.[4] Archontici damnabant Baptismum.

TATIANUS, philosophus Syrus, fidem christianam amplexus est, Justinique factus est auditor; post cujus martyrium scientia inflatus, in graves fœdosque errores lapsus est. Valentinianorum de æonibus figmenta mutuatus est: matrimonium etiam damnavit. *Encratitæ* (sic enim vocabantur ob continentiæ professionem Tatiani sectatores,) animantium vinique usum aversabantur; pluraque agnoscebant principia, inter quæ diabolus locum habuit.[5]

SEVERIANI, a Severo sic dicti, Tatiani propugnabant errores, Paulique epistolas, et Actus apostolicos rejiciebant; docebantque mulierem satanæ opus esse, et inferiorem hominis partem ab ipso conditam.[6]

MONTANISTÆ, dicti etiam Pepuziani et Cataphryges, auctore Montano, in Mysia Phrygiæ nato, deliria maxima exhibuerunt. Ipse prophetiæ donum jactans, Priscillam et Maximillam meretrices eo dono præditas fingebat. Sectatores illius eum tamquam Paracletum seu Spiritu sancto specialiter afflatum venerabantur; damnabant secundas nuptias; tres quadragesimas quotannis jejunio consecrandas dictitabant: « Ad omne pene delictum Ecclesiæ fores obserant » inquit Hieronymus.[7] Pepuziani mulieres etiam ad episcopatum et presbyteratum evehebant. Montanum et Maximillam laqueo

(1) Irenæus l. i. c. xxviii. Euseb. l. iv. hist. eccl. c. x. (2) L. de præscr. c. xxx.
(3) Hist. eccl. Vol. v. c iii.
(4) L. de hæresibus.
(5) Vide Irenæum, l. 1. c. xxxi. Euseb. l. iv. hist. c. xxvii.
(6) Epiphanius hær. xlv.
(7) Ep. liv. quæ est ad Marcel.

sibi mortem conscivisse testatur Apollinaris Hierapolitanus apud Eusebium.[1]

Bardesanes, Syrus, fidei confessione illustris, gloriam inde comparatam Valentinianis erroribus amisit.

Theodotus, Byzantinus coriarius, post denegatum in persecutione Christum, eum merum hominem dicebat; quam ob causam a Victore Pontifice communione Ecclesiæ privatus est.[2]

Alogi, ab ipso orti vel propagati, Verbum incarnatum fuisse negabant; et S. Joannis Evangelium, et Apocalypsim repudiabant.[3] Theodotus Trapezita, Christum inferiorem Melchisedecho dicens, sectæ Melchisedechianorum occasionem præbuit. *Artemon* etiam Christum hominem dicebat.

Apelles Marcionis magistri sui erroribus adjecit, Filium Dei ex cœlo descendentem corpus ex quatuor elementis sibi compegisse, illudque eis restituisse, dum ascenderet.[4] Anno 146 hæc hæresis emersit.

Adamitæ, a Prodico Gnostico orti sunt; nomenque sortiti ab Ada, quem nudum in suis cœtibus imitabantur, promiscuæ etiam indulgentes libidini.[5]

Ophitæ, auctore Euphrate quodam, Christum serpentis specie Adam decepisse asserentes, eumque in serpentem versum, serpentem ideo adorabant. Christum a Jesu eos distinxisse refert Theodoretus; et docuisse Christum e cœlo in Jesum descendisse.

Sethiani existimabant Seth esse Christum.

Cainani Cainum, Esau, Core, Dathan, Abiron, Judam Iscariotem, aliosque improbos tamquam a potentiori virtute profectos colebant; flagitia omnia ad salutem viam sternere asserebant; angelos diversos pro libidinum varietate fingebant; blasphemabant Deum legis auctorem; negabant resurrectionem, Baptismique ad salutem necessitatem impugnabant.[6]

Hermogenes, a christiana fide sub finem secundi sæculi deficiens, materiam esse Deo coæternam inter alios errores docuit.

SÆCULO 3.°

Berillus, Bostrorum in Arabia episcopus, asseruit Filium Dei non fuisse antequam in humana carne extiterit: sed ab Origene ad fidem revocatus est.

Privatus, incertæ hæreseos auctor, in Concilio Labesitano damnatus est anno 240, aut circiter; latamque in eum sententiam confirmavit Fabianus Papa.

Arabes quidam, animam cum corpore extingui, iterum cum eo surrecturam, asserentes, in Concilio Arabico, cui adfuit Origenes, anno 247, aut 249, damnati sunt.

Felicissimus, suadente Novato, schisma contra S. Cyprianum fecit, Fortunatumque pseudo-episcopum constitui curavit; Cyprianum erga lapsos severitatis incusans, quem etiam episcopatu abdicare aggressus est.

Novatus, presbyter Carthaginensis, excommunicationis fulmen ob gravissima facinora metuens, Romam fugit, et Novatianum, presbyterum Romanum, ad schisma impulit. Tres episcopos, homines plane rudes ac simplices, ex vilissima Italiæ parte accitos, ad tradendum sibi episcopatum per vim ac fraudem Novatianus coegit: sectatoresque suos ad deserendum Cornelium legitimum Pontificem tremendo jurejurando, dum Eucharistiam iis ministraret, constrinxit: « Jura mihi per Corpus et Sanguinem Domini nostri Jesu Christi, te numquam meas partes deserturum, nec ad Cornelium esse reditu-

(1) Hist. l. v. c. xv.
(2) Theodoret. l. ii. hær. fab.
(3) Epiph. hær. li.
(4) Ibidem hær. xliv.
(5) Epiph. hær. lii. Theodoret. l. i. de hær. fab.
(6) Tertullian. l. de bapt. c. i.

m. » Hæresim schismati adjunxit et omnibus Ecclesiis ubique scripsit litras, uti eos qui simulacris immolasnt, minime ad mysteria admitterent; d hortarentur ad pœnitentiam, reissionemque permitterent Deo, qui test et habet auctoritatem peccata mittendi. »[1] Sectatores Novatiani gra)ra delicta ab Ecclesia remitti non sse docebant. Errorem Novatiani danavit Concilium Romanum præside rnelio, anno 253.

REBAPTIZANTES ortum ducere censendi nt ab Agrippino, Carthaginensi epiopo, qui habito Concilio, anno 215 rciter, « primus omnium mortalium baptizandum esse censebat. »[2] In :ientem nova illa agendi ratio inducta it, et in synodis Iconiensi et Synaɜnsi, anno circiter 256, probata, Firilianum, Cæsareæ in Cappadocia epi:opum, nacta præcipuum propugnarem. S. Cyprianus etiam, Agrippini ecessoris sui secutus auctoritatem, aptismum hæreticis ad Ecclesiam veientibus conferendum esse, etsi in ıa secta dicerentur baptizati, sanxit Concilio Carthaginensi, anno 256; et altero, eodem anno et loco, septuanta uno episcopis probantibus; imo tertio pariter ibidem eodem anno bito, cui octoginta septem episcopi erant. Conciliorum istorum decreta Stephanus Pontifex Romanus vehenter improbavit; episcoposque, qui condiderant, sua communione priıdos minatus est, vel, ut nonnulli ntendunt, reipsa privavit: « Stephas, » inquit Augustinus, « abstinens putaverat, qui de suscipiendis hæticis priscam consuetudinem convel'e niterentur. . . . . Vicit tamen pax risti in cordibus eorum, ut nullum ter eos schismatis malum oriretur. »[3] rmilianus, ruptæ pacis violatæque unitatis incusans Stephanum, occasionem præbet pluribus dicendi excommunicationem revera latam; quam tamen, si lata fuerit, paulo post revocatam a Stephano, vel saltem ab ejus successore Xysto, dicere necesse est, ut Augustino constet fides. Cyprianus vehementer in Stephanum, tamquam sua auctoritate abutentem ad evellendam consuetudinem innocuam, invectus est; tamen « in catholica unitate permansit, et charitatis ubertate compensatum est, et passionis falce purgatum. »[4] Disputatio hæc, quæ diu agitavit homines sanctos doctosque, nulla tamen fidei definitione a Stephano edita, « ad plenarii Concilii auctoritatem roburque perducta est, post Cypriani quidem passionem, »[5] sed antequam Augustinus natus esset; Concilium Nicænum quippe decrevit omnes hæreticos suscipiendos in Ecclesiam, quin Baptismus iis iterum conferretur, exceptis Pauli Samosateni discipulis, qui forma legitima non utebantur.

APOSTOLICI, præter Encratitarum et Novatianorum errores, docuerunt non licere aliquid possidere.[6]

ANGELICI varios circa angelicos spiritus errores docuerunt.[7]

PRAXEAS, tertii sæculi initio, tres esse in Deo personas negavit, Deumque tribus nominibus, pro variis quibus erga homines functus est officiis, appellari asseruit, ita ut ipsum Patrem passum esse contenderet. Noetus Ephesius eumdem errorem vehementius propugnavit; quem etiam suum fecit Sabellius, Ptolemaide in Lybia natus. Sectatores hujus erroris vocati sunt Praxeani, Noetiani et Sabelliani. Errorem ipsum damnavit in synodo Alexandrina Dionysius Alexandrinus.

PAULUS SAMOSATENUS, facinoribus plurimis obstrictus, anno circiter 262,

(1) Socrates l. iv. hist. eccl. c. xxiii.
(2) Vincent. Lirin. in Common. c. vi.
(3) L. v. de Bapt contra Donat. c. xxi.
(4) Ibidem l. ii. c. iii. (5) Ibidem c. ix.
(6) Vide Epiphan. hær. lxv.
(7) Epiphan. hær. lx.

nescio quo fato, episcopatum Antiochenum adeptus est, quem pessime administravit, hæreticam doctrinam flagitiis adjungens. Christum ante Mariam fuisse negavit; Verbum autem quod in eo habitavit non fuisse a Patre distinctum, antequam in Christum descenderit, illudque meram esse Patris virtutem et efficaciam contendit. Error ille reprobatus est in duobus Conciliis Antiochenis, annis 264, et 270, et Paulus episcopatu amotus; Aureliano Imperatore, ethnico licet, domum episcopalem iis tradendam jubente, quibus Itali episcopi, Romanus præsertim Pontifex, juberent. [1]

Manichæorum sectæ origo ad Scythianum quemdam refertur, quamvis nomen a Manete,seu Manichæo Persa, derivatum sit. Probo imperante, orta est hæc hæresis. Duo principia suprema, inter se adversa et æterna, bonum scilicet et malum, propugnabant. Carnem ex materia et materiam a mali principio procreatam effutiebant. Generationem et nuptias damnabant; mulierum tamen consortio iis permisso qui inter auditores recensiti, ad electorum gradum non pervenerant. Execrabantur Sanctorum reliquias, adeo flagrabant odio carnis: animas per veritatis agnitionem nunc resurgere, corpora autem nunquam surrectura docebant; Jesum ex Spiritu sancto et terra patibilem gigni, et in omnibus herbis et arboribus esse suspensum effutiebant; vetus Testamentum rejiciebant; liberum negabant arbitrium: Baptismi necessitatem impugnabant; bellum non licere contendebant; [2] Manetem Paracletum a Christo promissum prædicabant; Christum esse Dei virtutem dicebant, negantes veram carnem ab ipso assumptam. Vinum, ut fel principis tenebrarum, adversabantur. Ex utroque errore profecta est illa agenda ratio, qua ad Eucharistiam accedentes a calice abstinebant, contra communiorem illorum temporum disciplinam: « Sanguinem Redemptionis nostræ haurire omnino declinant, » inquit S. Leo. [3]

Hieracitæ, ab Hierace seu Hieracha dicti, plures Manichæorum errores amplexi sunt, propugnantes insuper Melchisedech esse Spiritum sanctum.

Nepos, Ægyptiacus episcopus, Millenariorum fabulam renovavit absque animi pertinacia, ideoque in pace Ecclesiæ mansit. Error autem ab ipso propugnatus Dionysium Alexandrinum nactus est adversarium, qui post mortem Nepotis duos libros *de Promissis* scripsit. Coracion Nepotianorum dux errorem ejuravit.

Origenes, ingenio, doctrina, virtute, debellatisque hæreticis insignis, plurimos errores suis operibus admiscuit, quapropter a Demetrio Alexandrino in synodo sacerdotio exutus est. Sententiam ratam habuit S. Pontianus, Romanus Pontifex, plurimique per orbem episcopi. Origenes libros suos ab hæreticis vitiatos querens, Alexandria Cæsaream Palestinæ se contulit, ibique diu floruit, communione catholicorum episcoporum ad mortem usque fruens. Errores qui in ejus libris reperiuntur sequentes recensentur: 1.° Quod Filium non esse natum, sed factum, et esse Patre inferiorem senserit, et Spiritum sanctum Filio esse inferiorem: 2.° hominum animas ante corpora fuisse creatas, et cœlestes esse virtutes, ob peccata in corpora immissas: 3.° animam Christi Deo Verbo unitam præextitisse ante incarnationem: 4.° Christi passionem dæmonibus profuturam; imo Christum pro ipsis in sæculo futuro crucifigendum; 5.° dæmones hominesque reprobos aliquando ad salutem perventuros: 6.° animas beatas a perfectione deflectere posse, et in cor-

(1) Vide Eusebium l. vii. hist. eccl. c. xxiii. xxiv. Vide et l. de hær. c. xlvi.

(2) Aug. l. xx. contra Faustum c. xxi. et l. xxii.

(3) Serm. xliv. de Quadragesima.

ora iterum trudi : 7.° Carnis resurre-tionem non futuram, corpus vero or-iculatum, et perfectissimum resurre-turum: 8.° ignem inferni esse con-cientiæ dumtaxat futuros stimulos : .° astra esse animantia: 10.° Mosaicam e paradiso primisque hominibus nar-ationem esse allegoricam : 11.° gratiæ ona tribui pro meritis in priori vita cquisitis. Nulla ab Origene instituta st secta, sed, eo demortuo anno 256, rrores ejus diu manserunt innocui. Ex-unte sæculo quarto monachi Ægyptii, litriæ montem incolentes, eos amplexi unt, sicut et Joannes Hierosolymita-nus episcopus, et Ruffinus Aquileensis. Anno Christi 400 Anastasius Pontifex Romanus errores, Origenianos nota hæ-reseos inussit. Damnaverat anno præce-denti in synodo Alexandrina Originem, ejusque errores, Theophilus Alexan-drinus. Origenistæ ex Ægypto Constan-tinopolim profecti, a S. Joanne Chry-sostomo, quem specie pietatis decepe-runt, benigne excepti sunt, quæ gra-vium ipsum inter et Theophilum dissi-diorum fuit occasio. Eos damnavit S. Epiphanius in Concilio Cypriorum episcoporum. Anno 530 Origenismus iterum e monasteriis Palæstinæ emer-sit, et pleno instituto examine anno 553 in quinta synodo OEcumenica damnatus est.

SÆCULO 4.°

Anno 311 circiter Donatistarum schi-sma erupit. Quum Cæcilianus Carthà-ginensis episcopus rite consecratus a Felice Aptungitano, Ecclesiæ vasa a decessore suo Mensurio quibusdam concredita repeteret, eorum sibi con-flavit odium. Hi prætexebant dissidii causam, Felicem tradidisse ethnicis codices sacros flagrante persecutione, proindeque asserebant Cæcilianum le-gitimum episcopum non esse, utpote qui a *traditore* ordinatus fuerat. Majo-rinum pseudoepiscopum constituerunt, auctore Donato a Casis Nigris : Majo-rino demortuo suffectus est Donatus, ab illo mox nominato diversus, quo Carthaginensem sedem occupante, se-ctatores ejus dicti sunt Donatistæ. Con-stantinum Imperatorem supplicarunt, ut assignatis judicibus rerum veritatem exploratam redderet, qui respondit : « Petitis a me in sæculo judicium, cum ego ipse Christi judicium expectem ; » dedit tamen tres episcopos judices, una cum Melchiade Pontifice Romano, et episcopis Italis. Hi in Concilio Ro-mano, anno 313, Donatistis damnatis, Cæciliani vindicarunt innocentiam. Conquesti sunt Donatistæ rem non satis fuisse discussam, paucosque ad-fuisse episcopos; quapropter Constan-tinus frequentius Concilium Arelate convocavit, cujus judicio iterum da-mnati Imperatorem appellarunt : « O rabida furoris audacia ! » (exclamavit Imperator) « Sicut in causis gentilium fieri solet, appellationem interposue-runt. »[1] Schismati hæresim addiderunt, docentes Baptismum extra Ecclesiam veram nullum esse, extra quam consti-tuebant traditores sacrarum codicum, omnesque iis communione conjunctos. Hinc asserebant se solos, quamvis in Africæ parte dumtaxat consistentes, esse veram Ecclesiam. Facinora quam-plurima ab iis patrata in Catholicorum contumeliam et injuriam, eversio sci-licet altarium, Sacramentorum tracta-tio indignissima, clericorum trucida-tio, aliaque immania scelera Impera-torum provocarunt iram; quapropter Constantinus eos capitis pœna afficien-dos decrevit, exilium tamen aliasque mitiores pœnas postea substituit. Sæ-vientes Donatistæ, quorum plurimi sese præcipites e rupibus dederunt, *Circumcelliones* dicti sunt. Donatistæ anno 394 in duas schismaticas factiones

(1) Optat. Mil. l. i. contra Parmenian.

abierunt. Anno 411 collatio inter episcopos Catholicos et Donatistas Carthagine habita est, 286 Catholicis episcopis, 159 Donatistis convenientibus, maximo cum fructu, « ita ut pene omnes communioni catholicæ sociatos esse » referat Augustinus.[1] Post id temporis desierunt molestiam exhibere, quamvis usque ad finem sæculi sexti vestigia aliqua eorum superessent.

Meletianorum schisma Meletium Lycopolis in Ægypto episcopum auctorem habuit, sub initium sæculi quarti. Hic episcopatu depositus a S. Petro Alexandrino ob idololatriam, aliaque scelera, ordinationes quæ ad jus Alexandrini episcopi spectabant, sibi usurpavit, schismaticosque celebravit conventus, fide tamen nullo novo errore vitiata.

Inter Meletianos aliquandiu versatus est Arius, ex Lybia oriundus, qui tamen schismati renuntians, a S. Petro Alexandrino diaconus ordinatus est. Sancto antistiti anathemate ferienti Meletianos restitit, eaque de causa ipse ab Ecclesia est pulsus; cujus tamen pace iterum donatus, ab Achilla, Petri successore, presbyter est factus. Alexandro Achillæ demortuo suffecto, Arius a spe frustratus, hæresim propagare cœpit, anno circiter 317, asserens « Filium esse creaturam Dei perfectam, sed tamen non ut aliquid ex creaturis. » Duos episcopos, nonnullosque presbyteros in suas traxit partes, quos omnes 14 numero anathemate percussit S. Alexander, habita 100 episcoporum Concilio Alexandriæ. In Orientem Arius se contulit, omnique adhibita arte, nonnullorum episcoporum aucupatus est gratiam, et molli poemate edito, *Thaleiæ* nomine, plurimos omnis generis suo infecit errore. OEcumenicum habitum est Nicææ Concilium, anno 325, ut grassanti pesti mederetur, et 318 Patres solemni definitione Christum Deum esse Patri consubstantialem declararunt. Arius plus semel suos dissimulavit errores, et simulata fidei professione Ecclesiæ communionem recuperaturus erat, ni S. Alexander Constantinopolitanus precibus et jejuniis tanto malo obstitisset. Animam simul cum visceribus in latrinis effudit, justo Dei judicio, pridie quam esset, sancto antistite invito, in Ecclesiam Constantinopolitanam introducendus.

Ariani in tres præcipuas factiones se diviserunt. *Ætiani* et *Eunomiani*, ab Ætio et Eunomio episcopis Arianis nuncupati, Christum dissimilem Patri esse contendebant, quapropter et Anomæi dicti sunt, ἀνόμοιοι. Semi-Ariani eum similem esse Patri etiam quoad substantiam ὁμοιούσιον fatebantur. Inter hos recensebantur nonnulli fidei omnino rectæ, quamvis vocem ὁμοούσιον, seu *consubstantialem*, tamquam dissidiorum occasionem non probarent. Acaciani, ab Acacio episcopo Cæsareensi orti, Filium similem Patri ea tantum ratione qua imago similis est homini agnoscebant. Persecutiones Arianorum in S. Athanasium Alexandrinum, varias quas pro arbitrio cudebant fidei formulas, conciliabula quæ celebrarunt, fraudes et vim quibus usi sunt ad suos celandos propagandosve errores, aliaque ad eorum historiam pertinentia apud ecclesiasticos scriptores videre est.[2]

Eunomius Arii errori plurimos adjecit. Jactabat se Deum ita perfecte cognoscere, sicut ipse se cognoscit Deus. Reliquias Martyrum contempsit, teste Hieronymo. Docuit perseverantiam in peccatis etiam gravissimis non obesse iis qui fidei quam tradebat essent participes.

Colluthiani a Collutho presbytero Alexandrino, qui episcopalia munera usurpans, Ischyram consecrare aggressus

(1) L. de gestis cum Emerito.

(2) Consule Natalem Alexandrum hist. eccl. sæc. iv.

est episcopum, orti sunt. Asseruit ille Deum non esse malorum naturæ et pœnæ auctorem. Brevi extincta est secta, teste Epiphanio.[1]

PHOTINUS, Sirmiensis episcopus, anno 343 circiter, cœpit hæresim propagare, Sabellii restaurans errorem. Christum ex Maria initium habuisse, et proinde merum esse hominem docuit; Verbum autem nullam habere hypostasim propriam, sed esse tamquam energiam Patris. Damnatus est in Concilio Mediolanensi anno 347.

AUDIANI, ab Audæo e Mesopotamia orti, præcipue errabant de Deo, quem humanam habere formam finxerunt. Aspera Audæi, viri integerrimi, indoles, quæ eum ad increpandos clericos impulit, ejus defectionis ab Ecclesia fuit causa.[2] Cœterum Petavius existimat eum injuria Anthropomorphitarum auctorem, qui monachi fuerunt Ægyptii.

EUSTATHIANI ab Eustathio Sebasteno, Ariano Episcopo, originem duxerunt. Damnabat hic nuptias, easque incuntibus omnem spem æternæ beatitudinis adimebat: carnium esu, veluti malo, interdicebat; filios a parentibus, servos a dominis continentiæ prætextu abducebat; Ecclesiæ jejunia violabat; ipse vero jejunabat Dominica die, contra disciplinam Ecclesiæ; abhorrebat a conventibus quos Christiani ad Martyrum memorias celebrabant. Hos aliosque errores damnavit Concilium Gangrense, paulo post Nicænum habitum.

MACEDONIANI, a Macedonio, qui opera Constantii Imperatoris in sedem Constantinopolitanam intrusus est, Paulo legitimo antistite exule, orti sunt. Sede dejectus ob seditionem, cui præbuit occasionem, spargere cœpit hæresim, Spiritum sanctum creaturam esse asserens. Morum gravitate et orationis copia plurimos suo infecit errore, Marathonio etiam adjuvante, a quo ejus sectatores *Marathoniani* dicti sunt. Anno 360 erupit hæc hæresis: damnata est anno 362 in synodo Alexandrina, et anno 367 in synodo Illyrici, in duabus etiam synodis Romanis sub Damaso, et in Concilio Constantinopolitano anno 381; quod etsi Orientalibus tantum constaret, Œcumenici tamen nomen sortitum est, Concilio Romano cum eo in unum veluti coeunte.

Schisma in Ecclesia Antiochena circa annum 340 factum est. Eustathio episcopo catholico a Constantio in exilium acto, Catholici complures noluerunt communionem inire cum Eulalio, qui in ejus locum intrusus fuerat. Eustathianorum nomen ea de causa acceperunt. Meletius Sebastenus anno 360 ab Arianis ad eamdem sedem translatus est, quem etiam, etsi fidei Nicænæ adhærentem, Catholici quamplurimi aversati sunt; alii vero ei obsequentes *Meletianorum* nomen sunt sortiti. Lucifer Calaritanus, dissidia ut componeret, Paulinum episcopum creavit; quo factum, ut tres essent factiones inter ipsos catholicæ fidei professores. Ambigua vocum significatio auxit dissidium: Meletio tres hypostases, Paulino unam tantum propugnante, quamvis in fide trium personarum in divina natura convenirent. Meletius ab exilio revocatus a Gratiano, res cum Paulino composuit, ea conditione ut, alterutro mortuo, alter solus Ecclesiam gubernaret. Contra tamen evenit: mortuo enim Meletio, Orientales episcopi Flavianum in ejus locum suffecerunt, et Paulino demortuo Evagrius substitutus est; nec statim post Evagrii mortem Flavianus ab omnibus agnitus est.

LUCIFERIANORUM schisma anno 362 natum est, auctore Lucifero Calaritano, qui ægre ferens quod ordinatio Paulini plurimis non probaretur, ab eorum recessit communione, qui, juxta Alexandrinæ synodi decretum, lapsos in proprio ordine recipiebant in Eccle-

(1) Hær. lxix.

(2) Vide Epiphanium hær. lxx.

siam. Per Italiam, Sardiniam, Hispaniam, Antiochiam et Ægyptum grassatum est schisma. Anno 370 mortuus est Lucifer, quem Ecclesiæ pacem obtinuisse verosimile non est; quamvis apud Calaritanos sacros obtineat honores quidam Lucifer Calaritanus, quem tamen ab eo diversum Hunnerici temporibus floruisse, et catholicam fidem Carthagine propugnasse, ex Africanæ Ecclesiæ notitia colligitur.

Apollinaristæ, ab Apollinari, presbytero Alexandriæ nato, Laodicenæ vero Ecclesiæ adscripto, ejusque filio, ejusdem nominis, orti sunt. Uterque ab Ecclesia ejectus fuerat a Theodoto, eo quod Epiphanium sophistam ethnicum, Bacchi in honorem hymnum recitantem, audirent, postea tamen sunt restituti. Junior Apollinaris iterum ejectus hæresim disseminavit. Docebat Verbum non assumpsisse animam humanam, quosdamque in Trinitate constituebat gradus. Discipuli novos adjecerunt errores, dicentes divinam Verbi substantiam in carnem conversam, et in ipsa passam esse; contendentes etiam carnem non ex Maria desumptam, sed cœlo delatam. Mille annos post judicium Christum in terra cum Sanctis regnaturum, et restauraturum omnes Judaicos ritus Apollinaris docuit. S. Basilius Apollinarem ad Damasum Pontificem detulit, qui anno 373, habito Concilio Romæ, ejus errores anathemate confixit. [1]

Aerius, ex Arianorum secta, Eustathii Sebastheni sodalis, episcopos presbyteris superiores esse negabat, orationes pro defunctis, et bona opera pro illis suscepta improbabat, jejunia Ecclesiæ rejiciebat, Paschatis festum studebat abolere, aliaque excogitavit fidei et disciplinæ adversa. Magnam sectatorum multitudinem comparavit. [2]

Messaliani, seu Euchitæ, Constantio imperante, orti sunt. Baptismum nihil prodesse asserebant, quippe qui peccata stirpitus non evelleret. Orationem solam jejuniorum et bonorum operum tenere locum jactitabant. Eucharistiam nihil prodesse contendebant. Dormiebant ipsi viri et mulieres in spatiosissimis vicis æstivo tempore, negantes se quidquam in terra possidere. Erumpebant in saltus repentinos, et digitis jaculari in dæmones, et super eos saltare jactitabant. [3] Eorum principes fuerunt Dadoes, Sabbas, et Adelphius. Damnata est hæc hæresis in synodo Sydæ habita anno 383.

Priscillianus, vir nobilis Hispanus, sectam conflavit Gnosticorum lue fœdatam. Docuit ipse unam esse Patris, et Filii, et Spiritus sancti personam; animam humanam esse partem divinæ substantiæ; animas prius extitisse quam in corpora ob peccata immitterentur; stellis fatalibus homines subjacere; diabolum natura malum, nec Dei esse opificium; nuptias et generationem esse illicitas; carnes esse immundas; perjurium ad celanda sectæ arcana licere. Damnata est hæc hæresis in synodo Cæsaraugustana, [4] anno circiter 380. Priscillianus ejusque socii, Maximi, qui imperium in Occidente usurpaverat, decreto, capite plexi sunt, ob gravissima facinora; gemino quippe convictus est judicio orasse nudum, nocturnos turpium fœminarum celebrasse conventus, aliaque fœda patrasse. Idacius tamen et Ithacius episcopi sancto Martino aliisque episcopis parum probabantur, eo quod Priscilliani necem accusatione sua procuraverint : « Martinus apud Treviros constitutus, non desinebat increpare Ithacium, ut ab accusatione desisteret : Maximum orare ut a sanguine infelicium abstineret : satis superque

(1) Vide Theodoretum l. v. hist. eccl. c. x.
(2) Vide Epiphanium hær. lxxv.
(3) Ibidem hær. lxxx.
(4) Saragossa.

sufficere ut episcopali sententia hæretici judicati, ecclesiis pellerentur. » [1] Renovata est hæreseos hujus damnatio in synodis Toletanis duabus anno 400, in duabus aliis synodis habitis ex S. Leonis præcepto, qui « per Turribium, notarium Sedis suæ, ad synodum Galliciæ contra impiam Priscilliani sectam scripta sua direxit, » teste Lucretio Bracarensi episcopo in Concilio Bracarensi II., anno 569, in quo 3 Capitula juxta S. Leonis epistolam sancita sunt.

Helvidius, Auxentii Ariani discipulus, homo ignarus et rusticanus, Mariam alios filios ex Joseph suscepisse post Christum natum asserebat; eamdemque virginum et earum quæ matrimonium ineunt gloriam futuram docebat. S. Epiphanius Helvidii sectatores Mariæ adversarios seu « Antidicomarianitas » nuncupat. [2]

Jovinianus, monachus, ex monasterio Mediolanensi erumpens, mollem amplexus est vitæ rationem, anno 382, pravaque tradidit dogmata. Docuit nullum esse virginitatis meritum, nec jejunii; eos qui plena fide in Baptismo sunt renati, non posse subverti a diabolo; Sanctorum gloriam parem futuram, nulla diversorum meritorum habita ratione; peccata esse paria inter se; Mariam in partu decus virgineum amisisse. Eum damnavit Siricius Pontifex, anno 390, habito Romæ Concilio.

Discalceati vocati sunt quidam hæretici qui nudis pedibus Christianis omnibus incedendum docebant. » [3]

Collyridiani, anno 373, Mariæ sacrificium panis *collyridis* per mulieres offerebant, eam Dei instar colentes. Hanc sectam confutat S. Epiphanius, adjungens : « Maria in honore sit, Dominus adoretur. » [4]

Bonosus, Sardicensis episcopus, docuit Christum purum esse hominem, duosque in Salvatore distinguendos filios, unum æternum, alterum temporalem; Mariam quoque alios post Christum peperisse filios. Ejus errores damnavit Siricius Papa. [5] Capuana synodus contra eum celebrata est anno 389.

SÆCULO 5.°

Vigilantius, patria Gallus, Ecclesiæ Barcinonensis presbyter, Reliquiarum impugnavit cultum, « cinerarios et idololatras appellans, qui mortuorum hominum ossa venerarentur; » martyres pro nobis non orare, ideoque frustra invocari asseruit; virginitatis meritum, et clericorum cœlibatum impugnavit; aliaque fidei minus consona docuit; quæ omnia egregie refellit S. Hieronymus.

Pelagius, monachus laicus, ex Britannia oriundus, idem sub tempus, anno scilicet 404, prava dogmata spargere cœpit, postquam ingenii et sanctitatis sibi comparaverat famam. Ei comes adjunctus est Cœlestius monachus incerta patria, qui, post errorum suorum in Concilio Carthaginensi I., anno 412, damnationem, in Asiam se conferens, ad sacerdotium obrepsit. Docuerunt « Adam mortalem factum, qui sive peccaret, sive non peccaret, fuisset moriturus; peccatum Adæ ipsum solum læsisse, et non genus humanum; infantes qui nascuntur in eo statu esse, in quo Adam fuit ante prævaricationem; neque per mortem Adæ omne genus hominum mori, quia neque per resurrectionem Christi omne genus hominum resurgit; infantes, etiamsi non baptizentur, habituros

(1) Sulpit Sever. lii. hist. sacr.
(2) Hær. lxxviii.
(3) Vide Aug. l. de hær. c. lxviii.
(4) Hær. lxxix.
(5) Ep. ad Anysium et cæteros episcopos per Illyricum.

vitam æternam. » « Promittunt eis, » inquit Augustinus « extra regnum quidem Dei, sed tamen æternam et beatam quamdam vitam suam [1] Docuit etiam Pelagius, teste Augustino « peccatum non potuisse humanam debilitare, vel mutare naturam. » [2] « Virtutes quibus recte vivitur, naturæ voluntatique humanæ, non Dei gratiæ » tribuebant Pelagiani. « Dei gratiæ in tantum inimici fuerunt, ut sine hac posse hominem crederent facere omnia divina mandata. » Gratiam nomine tenus admittentes, liberum arbitrium et naturæ dotes intelligebant; sed postea externa auxilia prædicationis, et etiam interioris luminis opem fatebantur ad salutem quodammodo requiri, quin tamen voluntatis a Deo motionem unquam agnoverint. [3] Ipsam mentis illustrationem pro nostris meritis tribui contendebant. Præter Concilium Carthaginense superius laudatum, Concilium Diospolitanum Palæstinæ, 14 episcopis constans, hæresim Pelagii damnavit, quamvis ipsum innoxium habuerit, dolo ejus deceptum. Anno 416, 68 episcopi Carthagine convenientes, Innocentium Pontificem obtestati sunt, ut auctoritate sua gliscentem hæresim reprimeret. Ita etiam se gesserunt 61 episcopi eodem anno, Milevite, Numidiæ urbe, synodo coacta. Votis eorum annuens Pontifex, dogmatica rescripta edidit 27 Januarii 417, sicque, testante Augustino, « causa finita est. » [4] Zosimo, qui in locum Innocentii suffectus est, illusit aliquando Pelagius, se apostolicis decretis parere ex animo fingens; sed fraude detecta Africanorum præsulum ope, Pontifex epistolam dogmaticam, dictam *Tractoriam*, emisit, quæ ubique summo plausu excepta est.

Semipelagiani, qui etiam *Massilienses* dicti sunt, Massiliæ in Galliis præcipue viguere. Cassianus, aliique sanctitate ac doctrina insignes, a Pelagianorum placitis non satis recedentes, hos in errores inciderunt, quin tamen pertinaci animo eos propugnaverint. Putabant fidei et salutis initium esse a nobis, libero arbitrio bene utentibus; et gratiam unicuique tribui vel denegari, prout Deus nos ea bene vel male usuros, si daretur, prævidit. Augustino adhuc inter vivos, errores hi orti sunt, nec solemni anathemate confixi usque ad Felicis IV. tempora, qui sententias quasdam de gratia ad Cæsarium Arelatensem, in synodo Arausicana, [5] anno 529, promulgandas transmisit.

Prædestinatiani anno circiter 473, ex male intellectis Augustini libris orti sunt. Lucidus presbyter Gallus, duobus Conciliis, Arelatensi scilicet et Lugdunensi, anno 475, jubentibus, hos ejuravit errores: 1. Laborem humanæ obedientiæ divinæ gratiæ non esse jungendum. 2. Post primi hominis lapsum ex toto arbitrium voluntatis extinctum. 3. Quod Christus Dominus Salvator noster mortem non pro omnium salute susceperit. 4. Quod præscientia Dei hominem violenter compellat ad mortem: vel quod Dei pereant voluntate, qui pereunt. 5. Quod post acceptum legitime Baptismum, in Adam moriatur quicumque deliquerit. 6. Alios deputatos ad mortem, alios ad vitam prædestinatos.

Nestorius, Germanica, Syriæ oppidulo, ortus, monachus, presbyter, denique episcopus Constantinopolitanus evasit. Sanctitatis speciem præsetulerat, et studio in hæreticos flagrare videbatur, ipse tamen novos excogitavit errores. Asserebat hominem Christum alium esse ab unigenito Verbo, quod in eo tamquam in templo habitasse dicebat. Virginem Mariam idcirco negabat appellandam Deiparam θεοτόκον, nomen Matris Christi ei tantum tribuens. Ne-

(1) L. de hær. c. lxxxviii.
(2) L. de nat. et gratia c. xix.
(3) Aug. l. de gratia Christi c. vii. x. xiii.
(4) Serm. ii. de Verbis Apost. (5) D'Oranges.

storio hæresim prædicanti palam restitit Eusebius causarum patronus. Re ad Cœlestinum delata, synodus Romana inno 430 habita est, in qua Pontifex inathemate feriendum Nestorium statuit, nisi intra decem dies a denuntiatione decreti, errores rejiceret. S. Cyrillo Alexandrino demandata est a Pontifice sententiæ executio in Concilio Œcumenico Ephesi mox convocando. Anno 431 habitum est Ephesinum Concilium, erroresque Nestorii simul cum ipso damnati. Studium nimium Joannis Antiocheni patriarchæ, Theodoreti, et aliorum erga Nestorium, quamvis ejus errores aversarentur, effecit ut Patribus Ephesinis, præsertim Cyrillo, vehementer succenserent: pax tamen anno 432 inter eos coaluit.

Eutyches, presbyter et archimandrita monasterii Constantinopolitani, Nestorianam, de duabus in Christo personis, hæresim impugnans, in aliam ei adversam ex imperitia lapsus est; unicam scilicet post unionem in Christo adstruebat naturam. Anno 448 error hic ortus est, qui anno 449 in synodo Constantinopolitana, præside Flaviano, illius sedis antistite, damnatus est, et Eutyches depositus. A 32 episcoporum, qui in ea convenerunt, sententia Summum Pontificem, Alexandrinum patriarcham, et Hierosolymitanum episcopum, appellavit hæresiarcha. Epistola dogmatica ad Flavianum damnavit Leo errorem, et Theodosio juniori, concilium OEcumenicum in Oriente postulanti, ægre tandem assensus est, missis legatis qui suis fungerentur vicibus, Eutychetemque, si resipisceret, Ecclesiæ restituerent communioni. Ephesi convenere 130 episcopi, anno 449 nondum expleto, quibus præfuit Dioscorus, Alexandrinus patriarcha, legatis pontificiis exclusis. Vi omnia acta sunt; Eutyches probatus; damnatus Flavianus, qui Pontificem appellans, adeo crudeliter exceptus est, ut dolore plagarum efflaverit animam. Frustra Theodosius conciliabuli acta rata haberi voluit, refragante Pontifice, qui Marciani, Theodosii successoris, votis annuens, Concilium Chalcedone in Bithynia celebrandum sancivit. 630 episcopi anno 451 in ea urbe convenientes, fidem catholicam, prout in S. Leonis ad Flavianum epistola exposita est, professi sunt, damnato Eutychetis errore. Concilium plures hostes habuit, inter quos Zeno Imperator recensendus est, qui *Henoticon*, seu *unionis* decretum edidit, quod etsi fidei Chalcedonensi non repugnaret, auctoritati ejus erat injuriosum. Petrus Moggus Alexandrinam sedem recuperavit *Henoticon* amplectendo; qua de causa Eutychiani quamplurimi ab ejus communione discesserunt, « ac propterea nominati sunt *Acephali*, quod a capite, id est, patriarcha suo disjuncti, seorsim congregabantur. »[1] *Hæsitantes* etiam nonnulli Eutychiani sunt dicti, ii scilicet qui Concilium Chalcedonense non damnabant, nec tamen ejus recipiebant fidem. Acacius Constantinopolitanus episcopus, ob initam cum Petro Moggo communionem, depositus est a Felice III. in synodo Romana : quo factum est ut ab anno 484 ad annum 519 Constantinopolitana Ecclesia a Sedis Apostolicæ communione esset aliena.

Theopaschitæ dicti sunt illi Eutychiani, qui Petro Fullone, Antiochenæ Ecclesiæ invasore, duce, ipsam Deitatem passam esse prædicabant, addentes Trisagio : « qui crucifixus es pro nobis. » Armeni a Jacobo Syro, obscuri generis homine, errorem hunc hauserunt, et pertinacissime propugnarunt; Jacobitæ idcirco nuncupantur Eutychiani per Orientem; quum Melchitæ vocentur Catholici Chalcedonensis Concilii auctoritatem, ab Imperatore Marciano agnitam, defendentes; מלך

(1) Leontius de sectis act. v.

quippe apud Hebræos regem significat.

SÆCULO 6.°

Schisma factum est ab aliquibus episcopis Istriæ occasione *trium Capitulorum* quæ damnavit Concilium Constantinopolitanum anno 552. Theodori Mopsuesteni scripta, Theodoreti libri contra duodecim Capitula S. Cyrilli, et epistola Ibæ Edesseni ad Marim Persam trium Capitulorum nomine intelliguntur. Restiterat diu Vigilius Pontifex cum Occidentalibus plerisque eorum damnationi, ne Chalcedonensi Concilio, quod Theodoretum et Ibam exceperat, fieri videretur injuria; et JUDICATUM quo ea damnaverat ipse, graviora scandala metuens, supprimendum censuerat; confirmavit tamen, Justiniano Imperatore urgente, synodum Constantinopolitanam, eamque Œcumenica pollere auctoritate voluit. Displicuit id plurimis Occidentalibus, quorum nonnulli, anno 557, conciliabulum Istriæ habuere, et fecere schisma, quod tamen ante medium sæculum septimum extinctum est.

MONACHI SCYTHÆ anno 518 turbas cierunt, hanc prædicando propositionem: « Unus e Trinitate crucifixus est in carne. » Eos Eutychiano sensu id asserere nonnulli judicarunt; Hormisdas autem Pontifex noluit eorum mentem penitius explorare, vel aliquam fidei edere definitionem; sed tumultus eorum compescuit.

CORRUPTICOLARUM et INCORRUPTICOLARUM inter Eutychianos emerserunt sectæ anno circiter 519. Illi Christi corpus perinde ac nostrum passum fuisse detrimenta, propter quæ cibo, potu, requie, indigeret, asserebant; quum hi eum specie tenus esuriei, sitis, fatigationis affectiones passum esse contenderent.

AGNOETÆ idem sub tempus orti sunt inter Eutychianos, auctore Themistio diacono, a quo *Themistiani* dicti sunt. Asserebant hi Christum aliqua penitus ignorare, unam in eo propugnantes naturam. [1]

TRITHEITÆ, etiam auctore Joanne Grammatico, cognomento Philopono, homine Eutychiano, orti sunt. Hic Aristotelica imbutus philosophia tres particulares in Trinitate substantias, et unam communem statuebat.

ACOEMETÆ MONACHI (sic dicti eo quod in tres turmas divisi, divinas laudes diu noctuque perpetuo persolverent), Scythas vehementius impugnantes, hæreseos Nestorianæ infectos se prodiderunt labe, ideoque a Joanne II. anno 534 damnati sunt, qui propositionem Scytharum orthodoxam esse definivit.

SÆCULO 7.°

MONOTHELITÆ 620 anno post Christum natum orti sunt, auctore Sergio Constantinopolitano patriarcha. Docuit hic unicam in Christo fuisse voluntatem, unicam etiam actionem. Ei favit Heraclius Imperator, eumque secutus est Cyrus Alexandrinus. Dolosis literis Honorio Pontifici Romano illusit, effecitque ut intempestivum silentium de una vel de duabus operationibus præciperetur, tum a Pontifice in responsione ad Sergium, tum ab Imperatore in edicto cui nomen *Ecthesis*. Pyrrhus et Paulus, qui deinceps Constantinopolitanam sedem occuparunt, eodem in luto hæserunt. Constans Imperator, Heraclii nepos, hæresim etiam fovit, edito edicto, quod *Typum* vocavit, anno 648. Damnata est a Martino I. in synodo Lateranensi anno 654, et a synodo Œcumenica sexta, anno 680, Constantinopoli celebrata. Viguit tamen postea apud Chaldæos, et Armenos.

PAULICIANI anno 653 nuncupari cœpe-

(1) Vide Leontium l. de sectis act. x.

unt quidam Manichæorum restauran-
ɜs errores, duce Paulo Samosatis in rmenia oriundo. Duo statuebant prin-
ipia; Virginis maternitatem negabant; hristum verba sua tamquam cibum nimæ Apostolis dedisse, non autem orpus suum et sanguinem sub panis et ini speciebus effutiebant : Crucis im-
ugnabant venerationem; prophetas et anctos, præsertim S. Petrum, explode-
ant; aquæ Baptismi verba evangelica ubstituebant, quibus Christus se quam vivam declarabat : aliosque pro-
ugnabant errores. [1]

SÆCULO 8.°

ICONOCLASTÆ, seu ICONOMACHI, anno 723 in sacras Imagines furere, easque rangere cœperunt. Iezidus Arabum Ca-
iphas, Judæo præstigiatore suadente, ɜas e Christianorum templis deturban-
das statuit; quod etiam decrevit Impe-
ator Leo Isaurus anno 726, instiganti-
bus Judæis, et Constantino, Nacoliæ n Phrygia Salutari episcopo. Restitit ro viribus S. Germanus patriarcha Constantinopolitanus, eaque de causa ede dejectus est. Hæresim damnavit regorius II. in synodo Romana, et regorius III. in alia synodo Romana nno 732. S. Joanni Damasceno, Da-
masci præfecto, et Imaginum strenuo efensori, Caliphas refertur amputasse anum dexteram, Imperatore falsam sidiarum suspicionem injiciente; uam tamen ei coram Virginis imagine anti divinitus restitutam narrat Joan-
es Hierosolymitanus in ejus vita. Duo-
ecim imperialis collegii professores na cum bibliotheca amplissima, tri-
na et tria millia librorum continente, cendio periisse Imperatoris jussu, eteres scriptores prodiderunt. Plures ii diris suppliciis vexati sunt, imo orti addicti, imperantibus Leo Isauro, ejusque successoribus Constantino Copronymo et Leone ejus filio. 338 episcopi, agente Isauro, conciliabulum habuere Constantinopoli, anno 754, in quo Imagines damnarunt; merito idcirco reprobati a Stephano III. in synodo Romana anno 769. Paulo antea Iconomachorum hæresim damnavit synodus Hierosolymitana, tribus patriarchis, Alexandrino scilicet, Antiocheno, et Hierosolymitano, cum suis suffraganeis, simul convenientibus, anno circiter 767. Constantino et Irene imperantibus, anno 787. Concilium Œcumenicum VII. Nicææ habitum est, 350 episcopis constans, qui omnes summo consensu Iconomachos damnarunt. Errore facti Concilio huic refragati sunt Francofordiensis Concilii Patres, aliique Gallicani præsules, quamvis et ipsi Imagines retinendas reverenter agnoscerent. In Imaginum cultores sævierunt postea Imperatores, Leo Armenus, Michael Balbus, et Theophilus. Defuncto Theophilo, Theodora ejus conjux effecit ut sacræ Imagines ritu solemni restituerentur anno 841; ad quod commemorandum *Orthodoxiæ* annuum festum apud Græcos institutum est.

ADELBERTUS, Gallus, anno circiter 744 turbas ciere cœpit, suam jactando sanctitatem, seque occultorum conscium fingendo. Sanctorum merita aiebat frustra implorari dum sua præsto essent. Oratoria suo nomine dicavit, angelosque ignotis appellationibus invocare consuevit.

CLEMENS, natione Scotus, idem sub tempus, in Galliis quoque molestias creavit S. Bonifacio Germanorum apostolo. Concubinam sibi retinebat sacerdos ipse, id justum esse affirmans. Damnati sunt Adelbertus et Clemens in Concilio Suessionico, anno 745, et a Zacharia Papa in synodo Romana, anno 746.

FELIX, Urgellæ in Hispania episcopus,

(1) Vide Cedrenum in compendio hist. Euthymium in Panoplia tit xx.

et Elipandus Toletanus, anno 790, Nestoriana labe infecti sunt, asserentes Christum secundum humanitatem non esse proprium Filium Dei, sed adoptivum. Morum sanctimoniæ laude floruisse apud imperitos Felicem Agobardus testatur. Ipsum pluries ejurasse errorem constat; schedula tamen post ejus obitum inventa, dubiam effecit ejus conversionem. Confixus est error in synodo Forojuliensi, [1] anno 791, in Ratisponensi, anno 792, probante Hadriano I., in synodo Francofordiensi, anno 794, in synodo Romana, in qua Francofordiense hac de re decretum confirmatum est ab Hadriano, in altera Romana, anno 799, præside Leone III., et in synodo Aquisgrani, eodem anno.

SÆCULO 9.°

Sergiotæ et Baanitæ in Oriente Manichæos errores restaurarunt, novis appellationibus a Sergio et Baane, sententiarum discrepantium auctoribus, desumptis. *Astathi*, seu *Instabiles*, Sergiotæ etiam dicebantur. Inter alia errorum monstra fornicationem culpa vacare docuerunt, solam a Sergii doctrina defectionem fornicationis spiritualis crimen inducere dictitantes. Id constat ex Petro Siculo.

Claudius, Taurinensis episcopus, Hispaniis oriundus, noni sæculi initio Imaginum, Crucis, et Reliquiarum venerationem impugnavit.

Gothescalcus, monachus Orbacensis, in diœcesi Suessionensi, anno 847 Prædestinatianorum errores instauravit; damnatus est ea de causa in synodo Moguntina, anno 848, et in synodis Cariasiacis anno 849 et 853.

Thiota, pseudoprophetissa, eodem anno 847, judicium imminere prædicans, turbas Moguntiæ excitavit, damnata idcirco in synodo apud S. Albanum.

Schisma Græcorum hoc sæculo erupit, Photio, sedis Constantinopolitanæ invasore, excommunicato a Nicolao I., ob injuriam S. Ignatio, legitimo patriarchæ, irrogatam. Ausus est Photius anathemate ipsum Summum Pontificem ferire; quod facinus reprobavit Concilium OEcumenicum VIII., Constantinopoli habitum anno 869. Sedi a Joanne VIII. restitutus, ex eadem iterum dejectus est ab ipso Joanne ob nova facinora, et a Leone Sapiente, Imperatore, anno 886 in monasterium detrusus. Negavit Spiritum sanctum a Filio procedere.

Theopaschitarum hæresim in Oriente iterum grassantem damnavit Nicolaus I. in synodo Romana, anno 862.

SÆCULO 10.°

Anthropomorphitarum, Deo humanam tribuentium figuram, hæresim Italiam anno 939 infestasse testatur Sigebertus in chronico.

Walfredus quidam in Occitania medio hoc sæculo animam esse immortalem negavit.

SÆCULO 11.°

Manichæorum hæresis in Italiam ex Bulgaria, deinde in Gallias irrepsit, eam propagante muliere Itala. *Aurelianensium* sortiti sunt nomen ex civitate Aureliæ, in qua primum detecti et damnati sunt anno 1017. Negabant vetus et novum Testamentum, Christi incarnationem et mortem, Baptismi vim ac necessitatem, Sacramentum Eucharistiæ, aliaque fidei mysteria. Nefanda prorsus ac crudelia in cœtibus suis patrabant, cremato infantulo octava die, ut ex ejus cineribus sectæ professores prælibarent.

Gandulfus, Italus, in diœcesim Came-

(1) Vulgo Friuli.

ıcensem hæresim anno 1025 invexit, ıstitiam suam solam statuens, rejectis cclesiæ Sacramentis. Dominicæ cruci, naginibus, templis, altaribusque nulım tribuebat honorem; purgatorium egabat; aliaque fidei adversa tradeat; quæ damnata sunt in synodo Atreatensi.

Berengarius, archidiaconus Andegaensis, anno 1047, panem et vinum in :hristi Domini corpus et sanguinem in Eucharistia converti negavit; cujus er'orem damnavit Concilium Romanum sub Leone IX. anno 1050, et eodem ınno conventus Brionensis, et Concilia Vercellense et Parisiense; Florentinum etiam sub Victore II. anno 1055, et Tu:onense eodem anno; Romanum sub Nicolao II., anno 1059; Rothomagense, ınno 1063; Pictaviense, anno 1075; Romana duo sub Gregorio VII., annis 078, et 1079. Pluries eum ejuravit Beengarius, sæpius relapsus, sed pœniens decessit.

Schisma Græcorum, quod in VIII. Conilio OEcumenico compositum, fuerat e ineribus redivivum apparuit anno 053, Michaele Cerulario, patriarcha Constantinopolitano, Latinos de quiousdam disciplinæ capitibus, et de adecta Symbolo particula, « Filioque, » 'ehementius arguente. Frustra Romaıæ Ecclesiæ auctoritatem erudita ac orti epistola studuit vindicare Leo IX., iasque pacis conciliandæ tentavit. ontificios legatos anathemate ferire ısus est Michael, ipsumque Pontificis omen e dyptichis delere, et schisma enitus conflare, quod tamen non stam effectum est: duodecimo enim sæulo Græcos plerosque Ecclesiæ Romaæ communione conjunctos fuisse ex uribus documentis evincitur.

Roscelinus, Compendiensis, Dialectiıs, asseruit in Deo tres personas esse es res ab invicem separatas, sicut unt tres angeli; ita tamen ut una sit voluntas et potestas, et tres Deos vere posse dici, si usus admitteret. Ejus error in Concilio Suessionensi damnatus est anno 1092.

SÆCULO 12.°

Bogomili, anno 1118, renovarunt in Oriente Manichæorum portenta, Basilio medico duce, Psalterium, sexdecim Prophetas, 4 Evangelia, Actus Apostolorum, Epistolas et Apocalypsim recipiebant, cæteris Scripturæ libris rejectis. Tres Trinitatis personas nomine tenus admittebant, Patri tribuentes corpoream formam, Filium vero et Spiritum sanctum dicentes ex illius cerebri binis panniculis, tamquam radios, manare. De dæmone, quem Satanaelem vocabant, insulsa tradebant. Imaginum ac Crucis rejiciebant cultum, idololatriæ eum insimulantes. Baptismum aquæ Joannis esse dicebant, Christi autem Baptisma conferre se solos jactabant singulari hoc ritu: statuto ad confessionem, continuamque precationem tempore, Joannis Evangelium capiti baptizandorum imponebant, Spiritum sanctum suum invocabant, et canebant *Pater noster*. Eucharistiam penitus rejiciebant, panis loco orationem Dominicam habentes, calici autem Testamentum substituentes; omnes precandi formulas, sola Dominica oratione excepta, damnabant: continentiam omnibus necessariam prædicabant; aliosque innumeros tuebantur errores. [1]

Tanchelinus, anno circiter 1109, Antverpiæ hæresim propagavit, episcoporum et sacerdotum ministerium inane esse docens, negansque corpus et sanguinem Christi ad salutem prodesse. Pietatis specie multis illusit, capta occasione infundendi virus hæreseos ex sacerdotis qui Antverpiæ præerat flagitiosa vita; ipse tamen gravissimis sce-

(1) Vide Euthymium Panopliæ tit xxiii.

leribus se inquinavit. Multos ejus asseclas in Ecclesiæ gremium reduxit S. Norbertus Præmonstratensis ordinis conditor, anno 1126.

Petrobusiani ante annum 1118, auctore Petro de Bruis, in provincia Arelatensi, aliisque finitimis grassati sunt. De iis scribit Petrus Venerabilis abbas Cluniacensis : « Primum hæreticorum capitulum negat parvulos infra intelligibilem ætatem constitutos Christi Baptismate posse salvari. Secundum capitulum dicit, templorum vel ecclesiarum fabricam fieri non debere. Tertium capitulum, cruces sacras confringi præcipit et succendi. Quartum capitulum Eucharistiam . . . . . omnino nihil esse, neque Deo offerri debere decernit. » « Quintum capitulum, sacrificia, orationes, eleemosynas, et reliqua bona pro defunctis fidelibus a vivis fidelibus facta deridet, nec ea aliquem mortuorum vel in modico posse juvare affirmat. » Eos etiam damnasse carnium et matrimonii usum ex S. Bernardo constat. [1] Merito igitur inter Manichæos recensentur a Bossuetio. [2]

Henricus, monachus apostata, anno 1140 Petrobusianorum sectam auxit, addito contra cantum ecclesiasticum improperio. Flagitiis nefandis se polluit. Henricianorum plurimos S. Bernardus ad fidem reduxit.

Arnaldistæ anno circiter 1138 orti sunt, auctore Arnaldo e Brixia monacho turbulento. « De Sacramento altaris et Baptismo parvulorum non recte dicitur sensisse. » Dicebat etiam « nec clericos proprietatem, nec episcopos regalia, nec monachos possessiones habentes, aliqua ratione posse salvari. » [3] Magnam austeritatis speciem præ se tulit; attamen, teste S. Bernardo, « ubicumque conversatus est, tam fœda post se et tam sæva reliquit vestigia, ut ubi semel fixerit pedem, illuc ultra redire omnino non audeat. » [4] Romæ magnam conflavit seditionem anno 1144; quam cum restaurare aggrederetur anno 1155, jussu Friderici Imperatoris captus est, et ad rogum damnatus.

Abaelardus, non longe ab urbe Nannetica in Britannia minori natus, et ob amorem Heloissæ infelix, postquam pœnitenti animo habitum monasticum induerat, et doctrina et virtutibus evaserat insignis, in varios incidit errores, ingenio suo abductus. De Trinitatis mysterio, aliisque fidei capitibus minus recte sensit; plerumque tamen vocibus, magis quam animo erravit. Ejus errores in synodo Suessionensi anno 1120, et anno 1140 damnatos reprobavit Innocentius II., quem ipse appellaverat. Iis abjectis, pœnitens sancte obiit.

Gilbertus Porretanus, Pictaviensis episcopus, minus accurate de Deo sensit, subtilitati ingenii nimis indulgens; docuit quippe Divinitatem non esse Deum, sed formam qua Deus est; attributa divina ab essentia, et personarum proprietates a personis distingui contendens. In Concilio Remensi Eugenius Papa ejus errores damnavit; quos ipse statim abjecit, et « cum honoris plenitudine » in suam diœcesim reversus est anno 1148. [5]

Eudo de Stella, alias Eon, ex Britannia oriundus, dementia potius quam hæresi idem sub tempus turbas concitavit. Damnatus in mox laudato Concilio mancipatus est carceri, in quo periit. Se judicem vivorum et mortuorum jactaverat, sibique cum Deo orbis imperium divisum.

Apostolici, Manichæorum principiis infecti, sub idem tempus circa Colo-

(1) Serm. lxvi. in Cantica.
(2) Hist. Var. l. xi. § 60.
(3) Otto Frisingensis l. xii. de rebus gestis Frederici Imperat.
(4) Ep. cxcv. ad epis. const.
(5) Vide Ottonem Frising. l. i. de gestis Fred. c. lvi.

niam Agrippinam sese prodiderunt. Damnabant nuptias, utebantur tamen fœminarum contubernio. « Irrident nos » inquit S. Bernardus, « quia baptizamus infantes, quod oramus pro mortuis, quod Sanctorum suffragia postulamus. » Jactabant potestatem se habere quotidie in mensa sua corpus Christi et sanguinem consecrandi. « Abstinent a cibis quos creavit Deus ad percipiendum cum gratiarum actione. Hinc quoque hæreticos se probantes, non sane quia abstinent, sed quia hæretice abstinent. » [1]

Folmarus, præpositus Petræ Stillantis, seu Treiffensteinii in Franconia, sensit solum sanguinem Christi esse in Eucharistia sub specie vini, solam carnem absque ossibus, sub specie panis. Emendavit errorem, confutatus a Gerocho Reicherspergensi in Bavaria præposito.

Waldenses, anno circiter 1160, orti sunt auctore Petro Waldo, mercatore Lugdunensi, qui improvisa morte civis cujusdam territus, divitias suas pauperibus elargitus est. Plures sibi adscivit socios, qui, apostolicam vivendi formam restaurare cupientes, paupertatem profitebantur. *Inzabbathati* vocati sunt a peculiari calceorum genere; *Leonistæ* ab urbe Leona seu Lugduno, unde etiam *Pauperes e Lugduno* dicti sunt. Docendi officium sibi usurpabant, spretis Ecclesiæ pastoribus, quos gradu et auctoritate decidisse ob divitias, et flagitia contendebant. Eos damnavit Lucius III. ante annum 1185. Paulatim eorum crevit numerus et audacia : munera quippe ecclesiastica passim sibi usurpabant, tamquam pii idoneique ministri; juramenta omnia damnabant ; vindictam scelerum publica auctoritate factam Scripturæ repugnare asserebant. Sacramenta omnia, Ordine excepto, agnoscebant, quamvis, quod ad Matrimonium pertinet, gravem culpam in ejus usu, nisi ob gignendos filios, astruerent. *Sciscidenses* in eo dicuntur a Waldensibus discrepasse « quod Eucharistiam reciperent ; » quæ Rainerii hæc referentis verba videntur intelligenda de hujus Sacramenti a sacerdotibus Ecclesiæ receptione : collatis enim omnibus illius ævi monumentis Bossuetius demonstrat Waldenses omnes Eucharistiam veneratos esse. [2] Waldensium mores specie integros fuisse veteres testantur, qui tamen eos incusant quod mulieres secum circumducerent, Apostolorum exemplum se imitari asserentes.

Ortlibenses, Ordibarii, Runcarii, Cathari, Poplicani, Albanenses, Contorezenses, Bagnolenses, Patareni, Bulgari, Tolosani, aliique quamplurimi, Manichæorum placita diversis sub formis renovantes, sæculum hoc fœdarunt.

SÆCULO 13.°

Albigenses, ab oppido Albiga in Gallia meridionali appellati, Manichæorum errores propagare non desierunt. Refert Petrus Vallium Cernai, Cisterciensis monachus, auctor coævus, qui optime eos novit, utpote occupatus in iis refellendis, iis ipsis in locis ubi grassabantur, duos rerum conditores ab iis agnitos, bonum Deum qui invisibilia, malignum Deum qui visibilia creavit. Illi novum Testamentum, huic vetus tribuebant : Christum veram carnem assumpsisse, vel in Eucharistia adesse negabant : matrimonium reprobabant. [3] Baptismum nil prodesse docebant. Duo inter eos erant ordines, *perfectorum* scilicet, quibus sectæ arcana innotescebant, et *credentium*,

(1) Bernardus Serm. lxv. et lxvi. super cantic.
(2) Hist. Var. l. xi. s. 92.
(3) Vide Petrum mon. Val. Cer. cap. xi. Hist. Alb.

qui eorum non erant conscii. Immania quæ patrabant flagitia, « fraudibus, » quippe, « homicidiis, latrociniis, usuris » imo nefanda libidine se inquinabant, refert Lucas Tudensis in Hispania episcopus, [1] certa eorum habita relatione a plurimis ad fidem conversis. Inter cætera eorum facinora memoratur cædes Petri de Castro novo, Cisterciensis monachi, et Legati Apostolici, qui a satellite Raymundi, Tolosani comitis, confixus est sagitta. Eo processit hæreticorum furor, ut Innocentius III. sacram in eos militiam, tamquam in societatis, et humani generis hostes, non minus quam fidei, duxerit instruendam, et quæsitores fidei instituerit, qui detectos hæreticos civili potestati traderent. Inde ortum est *Inquisitionis Tribunal.* De eo legendæ sunt litteræ comitis Le Maistre, et opusculum scriptoris recentissimi Lacordaire. [2]

Almaricus e territorio Carnotensi « ausus est constanter asseverare, quod quilibet Christianus teneatur credere se esse membrum Christi, nec aliquem posse salvari, qui hoc non crederet, non minus quam si non crederet Christum esse natum et passum, vel alios fidei articulos. » Damnatus est a Facultate Parisiensi, et postea ab Innocentio III. *Rigordus*, coævus auctor, narrat discipulos Almarici, Spiritus sancti regnum prædicantes, Sacramenta omnia et opera jam minime requiri declarasse; et turpissima facinora charitatis nomine sanxisse. Dicebant etiam, ut refert Cæsarius Heisterbacensis « non aliter esse corpus Christi in pane altaris, quam in alio pane, et in qualibet re : sic Deum locutum fuisse in Ovidio sicut in Augustino. Negabant resurrectionem corporum, dicentes; « Nihil esse paradisum neque infernum : sed qui haberet cogitationem Dei in se, quam ipsi habebant, habere in se paradisum : qui peccatum mortale, habere infernum sicut dentem putridum in ore. » Altaria in memoriam Sanctorum erigere, et thus coram sacris Imaginibus adolere, idololatriæ vertebant. Eos qui ossa Martyrum deosculabantur, sugillabant. Eum in quo Spiritus sanctus esset non peccare, etsi fornicationem patraret, asserebant. Inter sectæ præcones Willelmus aurifaber vatem egit, plagas Antichristo, quo nomine Romanum Pontificem appellabat, denuntians. Damnata est Almarici hæresis in Concilio Parisiensi anno 1209. Eam damnavit etiam Concilium Lateranense IV. [3]

Joachim, abbas Florensis monasterii in Calabria, ex ignorantia subtilioris Theologiæ, visus est tueri tres personas divinas voluntatis concordia, non autem essentia conjungi; quem errorem rejecit mox laudatum Concilium Lateranense. In Concilio Arelatensi, anno 1260, et a Sede Apostolica damnatus est liber anonymus « Evangelium æternum, » in defensionem Joachimi conscriptus, qui tamen plurimos gravissimosque errores ab illius mente prorsus alienos continuit.

Stadinghi in Germania, anno circiter 1230, erupere, qui Lucifero summos tribuerunt honores, eoque auctore, turpissimos agebant conventus. In Clericos et Religiosos viros grassati, sacram in se provocaverunt expeditionem, Gregorio IX. Pontifice.

Circumcelliones anno circiter 1248, in Germania nuncupati sunt aliqui, qui, Conrado Imperatoris Friderici filio favente, Pontificem Romanum et episcopos omnes hæreseos et simoniæ incusabant, omnique idcirco spoliabant auctoritate.

Flagellantes, anno circiter 1260, orti sunt Perusii in Italia, ex immoderato pœnitentis animi affectu, quippe qui publicam per vicos, denudatis

(1) L. iii. adv. Albig. c. v.

(2) C. vi. (3) Cap. ii.

humeris, flagellationem usque ad sanguinem adeo extollebant, ut eam ad salutem requiri et sufficere jactitarent. Sectam damnavit Clemens VI.

Guillelmus de sancto amore apud Sequanos, plura hoc circiter tempore edidit opera contra Mendicantium ordines, quæ tamen improbarunt Pontifices. Joannes de Poliaco, alter doctor Parisiensis, qui etiam ordines religiosos impugnavit, jubente Joanne XXII., suas retractavit sententias.

Petrus Joannis Olivi, ordinis Minorum, in Postilla seu Commentario super Apocalypsim plures errores effutiit, quos damnavit Joannes XXII. Eum secuti sunt Fraticelli.

Fraticelli, auctoribus Petro de Macerata, et Petro de Foro Sempronio, Minoritis, sub finem sæculi decimi tertii orti sunt. Paupertatem sanctitatemque jactantes, in Romanum Pontificem et Ecclesiam universam, quam carnalem appellabant, vehementius invecti sunt, omnem Ecclesiæ prælatis et sacerdotibus ob vitæ perversitatem, ut aiebant, denegantes potestatem. Damnati sunt a Bonifacio VIII. anno 1297 et a Joanne XXII. anno 1318.

SÆCULO 14.°

Gnosticorum flagitia in cœtibus quibusdam renovata, auctore Hermanno Pongilupo, Ferrariensi, testantur hujus sæculi scriptores.

Gerardus Segarelli, Parmensis, vir litterarum imperitus, sectam conflavit quæ Apostolorum nomen sibi vindicabat. Romanum Pontificem, cæterosque Ecclesiæ præsules ob vitia omnem amisisse auctoritatem asserebant, sibi solis sanctitatem tribuentes, quamvis fœdissimo fœminarum commercio se passim inquinarent, charitatis nomine sua scelera prætexentes.

Beguardi et Beguinæ dicti sunt Segarelli et Dulcini sectatores, aliique aliis fœdati erroribus. Docebant etiam hominem hac in vita ad tantam sanctitatem pervenire posse, quæ peccandi omne amoveat periculum; eumque in illo statu constitutum jejunare vel orare non debere, nec præcepta aliqua ecclesiastica servare, nec virtutis actus exercere. Actum carnalem peccato vacare, eo quod natura ad eum inclinet, asserere ausi sunt, aliaque propugnarunt errorum monstra; merito idcirco damnati a Clemente V. in Concilio Viennensi.

Arnaldus de Villanova, Catalanus medicus, anno circiter 1316, plurimos propugnavit errores. Humanam Christi naturam scientia, cæterisque omnibus dotibus Deitati æqualem asserebat; speciem tantum religionis apud Christianos manere docebat, eosque omnes, præsertim monachos, damnandos; Capellanias et Missas pro defunctis improbabat; damnationem manere eos tantum qui malum præbent exemplum asserebat; mundum anno 1335 desiturum prædixit.

Lolhardi, anno circiter 1315, per Germaniam cœperunt grassari, auctore Waltero Lolhardo. Trithemius refert eum docuisse Missas vanas prorsus esse; Luciferum immerito pulsum cœlo, postea cum asseclis suis restituendum, Michaele cæterisque angelis in tartarum detrusis; Mariam, si virgo permanserit, angelum, non hominem, peperisse. Irridebant Baptismum, Pœnitentiam, Eucharistiam, Extremam Unctionem; et Matrimonium juratum meretricium appellabant. Quæ sub terra fiunt a Deo non punienda dictitantes, nefanda flagitia in speluncis referuntur patrasse. Jejunium et abstinentiam rejiciebant; dies festos non servabant, perjurium peccato vacare contendebant; intercessionem Sanctorum repudiabant. [1]

(1) Trithemius in Chronico Hirs.

Ceccus Asculanus docuit in superioribus orbibus spiritus malignos generari, qui per incarnationes sub certis constellationibus constringi poterant ad res admirabiles faciendas. Siderum influxui absolutam tribuebat necessitatem, ita ut Christum ipsum necessario debuisse pauperem nasci, et turpem obire mortem, ausus sit asserere. Ita refert Joannes Villani. [1]

Ekardus Teutonicus, ordinis Prædicatorum, in plures lapsus est errores, mundum æternum adstruens, et indifferentiam voluntatis tantam commendans, quæ bonorum petitionem, et dolorem de peccatis prius commissis excluderet; hac in re Quietistis recentioribus præcedens. Errores suos a Joanne XXII damnatos in fine vitæ reprobavit Ekardus

Marsilius de Menandrino, et Joannes Jandunus, ille Patavinus, hic Perusinus. Ludovico Bavaro schismatico Imperatori blandientes, gravissimos propugnarunt errores. Christum dicebant ex necessitate solvisse tributum, ut Ecclesiæ res temporales Imperatori prorsus subjici inde inferrent. Petrum cæteris Apostolis præfuisse negabant; omnesque sacerdotes nullo auctoritatis gradu ex Christi institutione differre asserebant. Imperatori tribuebant potestatem Pontificem instituendi, deponendi, et puniendi. Censuras ferendas non esse absque Imperatoris venia contendebant; cujus etiam prædicabant auctoritatem in dispensationibus concedendis, ut matrimonia Ecclesiæ lege vetita contrahantur. Hos aliosque errores damnavit Joannes XXII.

Palamitæ, a Palama episcopo Thessalonicensi, eorum fautore, vocati sunt monachi plurimi, qui contemplationis dono se ipsam Deitatis increatam gloriam oculis corporis spectare asserebant. Esuchastæ ab animi quiete; Euchitæ ab orationis exercitio; Omphalopsuchi, seu *Umbilicanimi*, a situ corporis quem orando servabant, capite ad umbilicum depresso, dicti sunt. Errorem eorum, silentio imperato iis, eorumque adversariis, fovit synodus Constantinopolitana schismaticorum Græcorum, habita anno 1341; eumque tres posteriores synodi sanxerunt, statuentes etiam realem distinctionem inter operationes Dei intrinsecas, seu attributa divina et essentiam.

Joannes de Mercuria, Cisterciensis ordinis, anno 1347, Parisiis plures docuit errores, quos episcopus et Facultas Parisiensis damnaverunt. Asseruit Deum efficaciter velle quidquid vult; et adulterium excusabat patratum vehementi urgente concupiscentia. Deum esse peccati causam impie docuit, aliaque tradidit rectæ fidei adversa.

Nicolaus de Ultricuria, anno 1348, pertulit damnationem plurimarum quas propugnaverat propositionum. Plerique ejus errores philosophiæ sanæ non minus quam fidei repugnabant. Eos recensere supervacaneum videtur, quum nullam condiderit sectam, damnatis ipsius erroribus ab Apostolica Sede.

Magister Simon, anno 1351, jubente Parisiensi Facultate, septem retractavit propositiones Christi divinitati injuriosas. Anno 1353 *Guido,* ordinis S. Augustini, in eadem Facultate laureatus, novem retractavit, inter quas prima est: « Charitas quæ semel labitur vel deperditur, numquam fuit vera charitas. » 12 alias propositiones subtiliori ex Theologia male deductas retractavit anno 1362 Magister Ludovicus.

Bertoldus de Robarch, anno 1359, tradidit hæreses gravissimas. Inter alia docuit Christum in cruce sic fuisse a Patre derelictum, ut præ nimio dolore de salute animæ suæ dubitaverit, ma-

(1) L. x. c. xli et xlii.

ledixeritque B. Mariæ Virgini, necnon terræ quæ sanguinem suum suscepit. Asseruit etiam laicum illuminatum adeo proficere posse prædicando et docendo, ut magis ei, quam Evangelio aut sanctis doctoribus, sit credendum.

MARTINUS GONSALVUS, Hispanus, incidit in dementissimas hæreses : docebat quippe se germanum esse Archangeli Michaelis, et se advenientem Antichristum ad singulare certamen provocaturum, et cruce Christi diademate spineo ornata prostraturum. Gonsalvum esse Dei Filium in cœlis ab æterno genitum, aliaque deliria propugnavit Nicolaus Calaber Barcinone.

BARTHOLOMÆUS JANOVEZIUS, Majoricanus, inter alia docuit Antichristum die Pentecostes anno 1360 venturum, eoque adveniente, omnia Ecclesiæ Sacramenta desitura. Errores publice ejuravit.

BERENGARIUS DE MONTEFALCONE anno 1353 docuit : « quæcumque bona facienda sunt, puro Dei amore, non ob aliam rationem, nec spe æternæ mercedis facienda. » Errorem illum damnavit Sancius Tarraconensis archiepiscopus. Magister Joannes de Calore duas propositiones minus sanas anno 1363 revocavit.

DIONYSIUS SOULECHAT, ordinis Minorum, plures propositiones propugnavit, quibus Christi paupertatem rerum omnium dominium excludere, contra Joannis XXII. definitionem statuebat. Eas tandem ejuravit anno 1369.

ARNALDUS MONTANERII, ex Catalaunia oriundus, errorem damnatum de paupertatis Christi natura propugnavit, addens neminem damnandum qui S. Francisci habitum detulerit. Damnatus est anno 1372.

TURLUPINI, dicti etiam Sodalitas paupertatis, Beguardorum errores in Galliis et Allobrogibus restaurarunt; omnique posthabito pudore, nudi incedebant, libidinemque palam, canum more, exercebant. Voce non esse orandum, sed corde tantum docuerunt.

* RAYMUNDUS LULLUS, ortu Majoricensis, professione mercator, falsis revelationibus deceptus, plurimos errores hausit. Eos damnatos esse a Gregorio XI anno 1376 Diploma illius in Directorio Eymerici testatur. Hæretico animo eum scripsisse non constat; quamvis non facile assentiamur illis qui eum inter sanctos Martyres ordinis S. Francisci recensent. Lullistæ tamen hæretici fuere, qui scilicet errores illos aliosque propugnarunt, doctrinam Lulli Spiritui sancto tribuentes, eamque retinendam, quando tempore Antichristi omnes theologi a fide deficient, ut ipsi audacter prædicebant. De Trinitatis et Incarnationis mysterio, sicut et de aliis pluribus fidei doctrinis haud recte sentiebant Lullistæ.

RAYMUNDUS NEOPHYTUS DE TERRAGA, ex Rabbino Hebræorum factus Christianus, plurimas hæreticas propositiones protulit, quas Gregorius XI damnavit. Inter cæteras docuit : « Qui victi suppliciis, Deum negant ore, sed corde adorant, non solum non peccare, immo remuneratione dignos esse. » Peccatorem omnem, dum peccat, voluntatem suam divinæ conformare : æque enim placere Deo bona et mala ; æque Judæ desperationem, et Petri contritionem : sectam Mahometis esse æque catholicam ac fidem Jesu Christi. »

JOANNES WICKLEFF, theologus Anglus, a præfectura collegii Oxoniensis, quæ monacho ex præscripto Simonis Islepi archiepiscopi Cantuariensis, debebatur, dejectus Summi Pontificis sententia, anno 1375 hæresim spargere cœpit. Fatalem rerum omnium inducere satagebat necessitatem, cui et ipsum Deum subjici ausus est asserere. In Papam tamquam in Antichristum vehementius debacchatus est. Sacerdotibus et prælatis omnibus potestatem

omnem abjudicabat, si forte reatu gravi tenerentur, eamque tribuebat piis laicis. Ad principes suam temeritatem extendit, ea prolata propositione : « Nullus est dominus civilis, nullus prælatus, nullus episcopus, dum est in peccato mortali. » [1] Eleemosynas monachis et sacerdotibus datas, onere precum vel Missarum imposito, simoniæ arguebat. Res temporales possidere Ecclesiæ nefas esse, principesque debere eas sibi vindicare asserebat. [2] Plures de Sacramentis errores propugnavit, transsubstantiationem in Eucharistia impugnans; utrum autem præsentiam realem admiserit, non satis compertum est. Purgatorium, et Imaginum et Sanctorum venerationem minime negavit. Errores suos in Concilio Londinensi, dicto *Concilio terræmotus*, a motu terræ dum celebraretur, ejuravit, simulato forsan animo, et in Ecclesiæ pace visus est mori; quapropter eum vel hypocritam, vel Catholicum, La Roque, Calvinianus licet homo, merito pronuntiat. [3] Præter hoc Concilium habitum anno 1382, aliud celebratum est anno 1396, a Thoma Arundellio Cantuariensi archiepiscopo, aliud Oxonii anno 1408, aliud Londini anno 1413, contra Wickleffianam hæresim, quæ, extincto auctore anno 1384, adhuc grassabatur. Joannes XXIII. in synodo Romana anno 1413 eam pariter damnavit; et in Concilio Constantiensi anno 1415 ea damnatio renovata est. [4]

Joannes de Montesono, Hispanus gente, ordinis Prædicatorum, et Theologus Parisiensis, 14 propositiones erroneas propugnavit anno 1387; quas cum tueretur magister et procurator ordinis, vetando ne Dominicani earum damnationi subscriberent, ex academia Parisiensi annos 25 manserunt omnes illius ordinis professores exclusi.

SÆCULO 15.°

XV. ineunte sæculo Hussitarum hæresis in Bohemia erupit, auctore Joanne ex villa Huss, academiæ Pragensis rectore. Hic articulorum Wickleffi a Pragensi academia damnationi subscripserat, errores tamen illos propugnare ausus est, tum in academia, postquam, orto dissidio, Teutonici recesserant, tum in templo quod Bethleem nuncupabatur. Sectatores habuit clericos ære alieno vitiisque gravatos, nonnullos etiam doctrina claros, quos pigebat humili loco stare, dum alios nobiliores sibi, quamvis doctioribus, præponi viderent. Inter hos Hieronymus Pragensis et Jacobellus Misnensis fuerunt insignes. Petrus Dresdensis morem Ecclesiæ quo Eucharistia sub panis specie, omisso calice, administrabatur, primus reprehendit, unde Hussitæ *Calixtini* vocati sunt. *Thaboritæ* dicti sunt a loco natura munitissimo, quem occupabant Hussitæ, armis jam certantes. Immania in sacerdotes et monachos facinora patrarunt, duce Zischa, qui bellum gessit acerrimum cum Sigismundo Imperatore, post mortem Hussi hæreseos damnati. *Orebitæ* etiam, qui Hussi propugnabant placita, horrendam in ecclesiasticos viros crudelitatem exercebant. Horum exercitui præerat Bredricus, presbyter Moravus, qui uxorem duxerat. Mortuo Zischa, nonnulli e Thaboritis neminem qui ei succederet dignum putantes, *Orphanorum* sortiti sunt nomen, distinctumque constituerunt agmen, quod communi consilio regebatur.

(1) xxvii. inter propositiones a Conc. Constantiensi damnatas.
(2) Vide ejus Trialogum l. iv. c. xvii. et seq.
(3) Hist. Euch. c. lxx. (4) Sess. viii.

Docuit Huss Ecclesiam solis prædestinatis constare, et prædestinatum semper manere membrum Ecclesiæ, licet aliquando excidat a gratia adventitia, sed non a gratia prædestinationis. Papæ negavit primatum, eumque Antichristum vocavit. Censuras ecclesiasticas, et obedientiam parvi fecit. Indulgentias etiam impugnavit. Principes civiles ad auferenda bona temporalia ecclesiasticorum hortatus est.

Transsubstantiationem confessus est Huss,[1] Confessionem partem esse pœnitentiæ docuit;[2] agnovit Extremam Unctionem, imo septem esse Sacramenta, quæ efficiunt quod figurant, et quorum tria imprimunt characterem. Purgatorium admisit,[3] Sanctos invocandos fassus est.[4] Beatam Virginem laudibus extulit; Imagines honore religioso non fraudavit.[5] Hæc fere omnia, aliaque catholicæ doctrinæ capita, plerique Hussitæ tenuerunt, ut liquet ex Pragensi Hussitarum synodo anno 1421, et ex articulis 23 Hussitarum Pragensium contra Thaboritas, relatis a Cochlæo.[6] Præcipuus horum error respiciebat communionis sub utraque specie necessitatem, quapropter *Calixtini* dicti sunt, ut a Thaboritis multos errores propugnantibus distinguerentur. Post plura præjudicia Joannis Huss errores in Concilio Constantiensi anno 1415 profligati sunt, ipseque in hæresi pertinax curiæ sæculari traditus, Concilio fatente se, præter pœnas ecclesiasticas, nihil in eum posse. Imperator Sigismundus Ludovico Bavariæ Duci jussit ut igne periret, juxta leges tunc vigentes. Eum propterea incusarunt Bohemi violatæ fidei publicæ; dederat quippe Joanni Huss salvum conductum; sed a tanto crimine facile vindicatur, quum salvus conductus communi forma concessus solum efficeret ut ipse libere posset Concilium adire, seque ab impactis erroribus vindicare, non tamen ut juste damnatus pœnam evaderet. Præterea, fuga sese proripere conatus, Joannes privilegium concessum amiserat, ejusque errores seditioni excitandæ erant accommodati.

Hieronymus de Praga Hussiticos errores in Concilio ejuravit,[7] sed in hæresim relapsus, in judicium vocatus est. Præter errores immania etiam in concionatores catholicos crudeliaque facinora, et turbæ excitatæ ei objecta sunt, ipseque propterea damnatus, quum fateretur se, metu impellente, Hussi placita prius abjurasse, simulque se Transsubstantiationis dogmati ex animo adhærere contra accusatores suos vehementer contenderet. Sæculari potestati traditus, igne combustus est.

Fratres Bohemi dicti sunt quidam ex Hussitis, anno 1467, qui sese a Calixtinis separarunt, duce Kelesiski sutore, eos arguentes, quod, præter calicis usum, Romanis per omnia similes essent. Rejecerunt transsubstantiationem, orationes pro defunctis, Sanctorum cultum, et imprimis Papæ potestatem. Hodie vocantur *Moraviani.*

Secta *hominum Intelligentiæ* orta est auctoribus Guillelmo de Hildernissen Carmelitano et Ægidio Cantoris laico, Belgis. Asserebat Ægidius se esse Salvatorem hominum, qui per ipsum Christum viderent, sicut per Christum Patrem; diabolum omnesque homines tandem salvandos; actus carnales sine peccato exerceri et ad Dei voluntatem referendos; aliaque tradebat principia perversa. Ejuravit errores suos Guillelmus anno 1411.

(1) Tract. de Sac. corp. et sang. Domini.
(2) Tract. de Pœnit.
(3) Serm. de Exequiis.
(4) In lucid. fidei suæ.
(5) L. de Imag. adorat.
(6) L. v. hist Hussit. (7) Sess. xix.

ADAMITÆ anno 1420, auctore Pikardo ex Gallia Belgica, orti sunt. Hi in Bohemia grassati insulam quamdam, amne Lusinicio cinctam, occuparunt, in qua et nudi incedere et promiscuam exercere libidinem non verebantur. Eos omnes, duobus tantum exceptis, Zischa Thaboritarum dux gladio delevit. Sæculo XVI. alii eadem labe inquinati apparuerunt, duce Adamo Pastore, matrimonium tamquam per se malum damnantes Ex Anabaptistis quosdam « vidit nudos discursitare nostra Hollandia anno 1535 » inquit Lindanus Ruremundensis episcopus.[1]

JOANNES PARVUS, theologus Parisiensis, propositionem de tyranni cæde protulit, quam Concilium Constantiense tamquam hæreticam damnavit: « Quilibet tyrannus potest et debet licite et meritorie occidi per quemcumque vassallum suum, vel subditum, etiam per clanculares insidias, et subtiles blanditias vel adulationes, non obstante quocumque præstito juramento, seu confœderatione factis cum eo, non expectata sententia vel mandato judicis cujuscumque. »[2]

MATTHÆUS GRABON, ex ordine Prædicatorum, in plures errores impegit, impugnando vitam communem, quam degebant quidam nullo religionis voto adstricti. 25 illius propositiones damnatas ipse abjuravit.

PETRUS DE OSMA, Theologiæ in urbe Salmanticensi professor, anno 1479, divinam confessionis sacramentalis institutionem negavit, aliosque propugnavit errores, quos post Toletanum archiepiscopum Sixtus IV. damnavit.

HERMANUS RUISSVICH, anno 1499, Hagæ, Christum negavit, et Evangelium inter fabulas recensuit: animam asseruit esse mortalem; infernum nullum esse; aliaque a fide prorsus aliena docuit.

SÆCULO 16.°

FOSSARII, anno 1501, in Bohemia grassati sunt, qui præter errorum portenta, scelera turpissima in fossis et speluncis patrabant.

MARTINUS LUTHERUS, Islebii in Saxonia, plebeis parentibus, anno 1483 natus, fulminis in sodalem immissi ictu perterritus, « terrore et agone mortis subitæ circumvallatus, emisit coactum et necessarium votum, » ut ipse narrat, et in ordinem Eremitarum S. Augustini ingressus, Theologiæ professor creatus est anno 1508. Quum Leo X. S. Petri templum, a Julio II. inchoatum, perficere cuperet, fidelium per orbem ad tantum opus largitiones solicitavit, propositis etiam indulgentiis, iis qui pio animi motu eas impertirentur. Alberto, Marchioni Brandeburgensi, et archiepiscopo Moguntino, injunxit Pontifex, ut indulgentias per Germaniam promulgaret, qui Joannis Tetzelii ordinis Prædicatorum professoris, cæterorumque illius ordinis professorum opera ea in re usus est. Id Augustinianorum promovit invidiam, qui Dominicanorum, ut aiebant, abusus vehementer redarguere aggressi sunt, favente Staupitio, vicario Generali in Germania ordinis Eremitarum. Inter alios Lutherus scripsit epistolam ad archiepiscopum, anno 1517, querens de immodicis illis laudibus quibus Dominicani indulgentiarum vim efferre dicebantur, et contra eas palam debacchari cœpit Ad justificationem discutiendam progressus, eam in imputatione extrinseca justitiæ Christi, speciali fidei apprehensæ, constituit, Sacramentorumque inhærentem vim denegavit. Veniæ certitudinem omnimodam haberi posse, quin tamen de cordis pœnitentia certi simus asseruit. Ad Papam delatis ejus erroribus, se

(1) *Lib. Dubitantium* dial. ii.

(2) Vide Conc. Const. acta Sess. xv.

paratissimum ad pontificia mandata excipienda simulavit, Christum in eo, ut aiebat, auditurus. A Leone 40 ejus errores damnati sunt 18 Junii 1520; quod cum accepisset Lutherus, pontificium diploma, una cum Juris Canonici Corpore, publice Wittembergæ combussit, 10 Decembris die; librumque scripsit *contra execrabilem Antichristi Bullam*, aliumque *de Captivitate Babylonica*. Exinde sese divinitus missum ad reformandam Ecclesiam jactabat, omniaque munia ecclesiastica pro lubito usurpans, Nicolaum Amsdorfium episcopum Naumburgensem constituere aggressus est. Landgravio Hessiæ indulsit ut secundam duceret uxorem, priore adhuc superstite. In Pontificem principesque ei faventes vehementius invectus, plurimos maximosque motus in Germania excitavit, bellique incendium gravissimum. Scriptis suis plurima inseruit ridicula, obscœna, et turpia. Probavit, summisque celebravit laudibus Leonardum Koppen, aliosque ejus asseclas, qui septem virgines nobiles ex monasterio Nimicensi rapuerunt, quarum unam, Catharinam de Borè nuncupatam, suo toro sociavit, tresque ex ea reliquit filios. Obiit anno 1546, 17 die Februarii, Islebii, noctu, cum sero præcedenti opipare cœnasset, et facetiis pro more indulsisset.

Sacramentariorum error, negantium Christum in Eucharistia adesse, propugnatorem habuit Andream Carlostadium, archidiaconum Wittembergensem, qui primus reformatorum sacerdotum uxorem duxit; sacrilegam nuptiarum umbram cæteris Missæ officia celebrantibus, ut Deo ob spretam cœlibatus legem gratias tribuerent. Huldricus Zuinglius, Tigurinus pastor, anno 1519, eumdem errorem cum aliis quamplurimis prædicavit, peccatum originis, Baptismi vim, purgatorium et Pontificis primatum impugnans. Obiit in acie adversus catholicas Helvetiorum tribus, die 11 Octobris 1532. Joannes OEcolampadius, ab ordine S. Birgittæ apostata, linguarum peritia clarus, eidem adhæsit errori, diversam tamen adhibuit verborum Domini explicandorum rationem. Dicitur Basileæ exanimis in lecto repertus anno 1531, a fœmina quam duxerat, ut nonnulli suspicati sunt, suffocatus. Philippus Melanchton, in Palatinatu natus, 24 annos natus, Luthero comitem se adjunxit, anno 1521, plurimumque causæ illius inservivit, humaniorum literarum elegantia insignis. Augustanam conscripsit confessionem, in qua emollita sunt duriora Lutheri placita, quapropter *molles Lutherani* Confessionistæ dicti sunt. De Eucharistia, sicut et de justificatione varie scripsit. Martinus Bucerus, Germanus, ab ordine Dominicano apostata, Elisabethæ sanctimoniali matrimonii nomine junctus, subtilitate ac ambagibus verborum insignis, Sacramentariorum errorem propugnavit, verbis tamen ambiguis suam sententiam sæpius obvelans. Gaspar Schvenkfeldius, nobilis Silesius, novam excudit explicationem verborum Christi, et docuit Spiritui sancto interius illustranti mentem, non vero Scripturæ literæ esse attendendum. Joannes Brentius, Suevus, Wittembergensis canonicus et sacerdos, factus apostata, uxorem duxit, docuitque inter plures errores Corpus Christi vi hypostaticæ unionis esse ubique, specialem propterea negans in Eucharistia existendi rationem

Protestantium nomen ortum est anno 1529, occasione protestationis editæ a nonnullis principibus et civitatibus Lutherana labe infectis, contra regulas in conventu Spirensi statutas ad pacem imperii inter tot dissidia servandam. Quum anno sequenti Carolus V. in comitiis Augustanis edictum edidisset, catholicis principibus et ordinibus consentientibus, quo omnes in prisca religione permansuros absque ulla molestia sanciebatur, donec a Concilio dis-

sidia terminarentur, Protestantes fœdus Smalkaldæ inierunt anno 1531, ut sese armis tuerentur. Pax Norimbergensis inter Imperatorem et fœderatos, anno 1532, die 13 Julii coaluit, ea ratione ut nemini religionis causa molestia usque ad futurum Concilium inferretur.

Lutheranos inter et Sacramentarios, gravissimis dissidiis divisos, concordia inita est anno 1536, Wittembergæ edita formula, quæ ambiguitate verborum utrisque placeret, ad horum tamen errorem propius accedens. Eam sic explicatam a Bucero quum Helvetii recepissent, Lutherus ira excandescens, vinculum pacis iterum abrupit, vehementiusque Sacramentarios est insectatus.[1] Catholicos inter et Lutheranos, in comitiis Wormatiensibus et Ratisponensibus anno 1540, concordia frustra tentata est.

Suspensa ob morbum contagiosum Tridentina synodo, quæ die 13 Decembris anno 1545 inchoata est, Imperator Carolus V. anno 1548, in Augustanis comitiis edictum promulgavit, in quo quid « *interim* » servandum foret Protestantibus in re religionis præscripsit: unde nomen edicto. Libellum improbavit Pontifex, Cæsaris in rebus religionis sanctiones ecclesiasticæ auctoritati noxias censens. Protestantes plerique eum quoque rejecerunt. Qui eum amplexi sunt, dicti sunt, *Interimistæ*, qui etiam *Lipsici*, *Cæsarei* et *Francici*, vocabantur, pro diversitate rationis qua eum servandum censebant. Cæsarei calicis usui, et sacerdotum connubio favebant.

Quum copiæ protestanticæ, duce Mauritio Saxoniæ Septemviro, OEniponte Carolum V. fuga sese proripere compulissent, pax in comitiis Passaviensibus, anno 1553, coaluit, et in Augustanis, anno 1555, confirmata est. Ad concordiam animorum inducendam plura habita sunt theologorum catholicorum cum Lutheranis colloquia, absque ullo prorsus fructu. Inter Protestantes ipsos sæpius frustra tentata est concordia, editis fidei formulis admodum diversis. Cum Græcis etiam fœdus doctrinæ inire irrito conatu aggressi sunt anno 1576, Jeremia patriarcha veterem fidem eorum commentis, pluribus epistolis, opponente.

Andreas Osiander, Brandeburgensis, schisma inter Lutheranos fecit, docendo hominem justificari non fide, sed eadem justitia essentiali qua Deus justus est. Paroxismo epileptico extinctus est anno 1552.

Matthias Flaccus Illyricus, Magdeburgensis minister, rigidorum Lutheranorum dux, peccatum originis ipsam esse hominis substantiam docuit.

Anabaptistæ, anno 1522 orti sunt, auctore *Nicolao Storkio*, seu Pelargo dicto, Silesio, qui a Luthero deficiens, revelationes per Michaelem Archangelum jactabat. Plurimis rusticis ut Baptismum iterum reciperent persuasit, omnesque ei adversantes igne ferroque delendos docuit, sectatores suos adhortatus ut in episcopos, pastores, monachos sævirent, eorumque ædes sacras diruerent. Ei adjutor accessit Thomas Muntzerus, sacerdos catholicus olim, deinceps Lutheranus, qui rusticorum in Germania bellum plurimum promovit, ideoque capite plexus est, postquam tamen pœnitentiam professus susceperat Sacramenta. Anno 1534 in civitate Westphaliæ Metropoli, Müntzer vulgo dicta, Joannes Matthias, pistor Harlemiensis, et Joannes Bockhold, sartor Leidensis, seditiones cædesque excitarunt, morte aut exilio mulctantes quicumque Baptismum iterum suscipere nollent. Lutherum ipso Romano Pontifice deteriorem inclamabant. Principis Monasteriensis, qui et episcopus erat, auctoritatem abrogare aggressus, obsessa urbe, in eruptione Joannes

(1) *Vide Hospinian par. 11. hist. Sacr. p. 263.*

Matthias occisus est. Regimen tunc capessivit Joannes Bockhold, qui ab enthusiasta fabro aurario rex conclamatus, « Rex justitiæ hujus mundi » appellari ipse voluit. In adulterio deprehensus, sexdecim sibi sumpsit uxores ad flagitii ignominiam velandam, se divino monitu polygamiam instaurare jactans. Præcipuus Anabaptistarum error infantium Baptisma, quod nullatenus valere contendebant, respexit; sed et de polygamia, juratione nunquam licita, aliisque plurimis, errarunt. Septuaginta eorum sectæ olim enumerabantur, quorum aliqui nuncupabantur *Melchioritæ, Mennonitæ, Davidiani* seu *Georgiani, Libertini.* Eorum singulos errores recensere nimis longum esset. Mennonitæ hodierni in Pennsylvania infusione conferunt Baptismum.

Baptistæ ante medium sæculum septimum orti sunt. [1] Immersionem solam esse validam baptizandi formam contendunt. In plurimas dividuntur sectas, quarum præcipuæ sunt *Baptistæ Generales*, seu *Arminiani*, qui a quodam Smith, olim Anglicanæ Ecclesiæ ministro, sæculo 17 ineunte, suam hauserunt doctrinam, quæ Pelagianis erroribus infecta dicitur; et *Baptistæ Particulares*, seu *Calviniani*, qui prædestinationis errorem ab hæresiarcha Calvino mutuantur Sunt etiam *Baptistæ apertæ Communionis (Open Communion Baptists,)* qui consortium religionis et Eucharistiam omnibus quacumque ratione baptizatis, indulgent; et *strictæ Communionis (Close communion Baptists*, vulgo dicti,) qui eos mensa sacra interdicunt qui immersi non fuerint. Sunt etiam *Baptistæ Christiani*, qui sectariorum nomina rejicientes, omnes sectas Christiano nomine appellandas volunt, eodemque frui consortio; quod cæteri tamen prorsus aversantur. Nonnulli omnem fidei formulam rejiciunt, Scripturam solam communionis tesseram habentes, *Anti-Credo Baptistæ* idcirco dicti; quum alii *Credo-Baptistæ* ob quasdam fidei formulas appellentur. Alexander Campbellus celebris in Virginia præco, qui versionem novi Testamenti a Georgio Campbello Edemburgensi concinnatam in usum deduxit, novæ divisioni præbuit occasionem. Qui ea utuntur dicuntur *Campbellitæ.* Sunt etiam qui sabbatum judaicum servant « Seventh-day Baptists, » idcirco dicti.

Joannes Calvinus, seu *Chauvin*, Novioduni Veromanduorum, anno 1509 natus, aliquamdiu ecclesiasticis studiis, aliquamdiu etiam Juri Civili operam quum navasset, in errores Novatorum prolapsus est, quos in libro Institutionum, edito anno 1535, propugnavit. A Genevensibus jam hæresi infectis electus est anno 536 Theologiæ professor, etsi nullo sacro ordine insignitus. Summam auctoritatem sibi usurpavit, quando anno 1541, probante Senatu, disciplinæ leges numquam abrogandas tulit; Catechismum quoque edidit, et formulam precum ecclesiasticarum, et Sacramentorum administrandorum. Mortuus est anno 1564, placidissime, si Bezæ credamus, sed inter voces horrendas execrationis et imprecationis, si Bolseco, ad Ecclesiam jam pœnitenti animo reverso, fides sit adhibenda. Fuit fere indefessus in studiis, in scriptis elegans et vehemens; cæteroquin minime Theologus. Parum religiose de vocibus *consubstantialis*, *hypostaseos*, *Trinitatis*, sensit, [2] etsi Trinitatis mysterium adeo propugnaverit, ut Servetum illud denegantem morte mulctandum curarit. Christum etiam « quatenus æternus Dei sermo est » ab initio creationis fuisse mediatorem docuit. [3] Christum « diros in anima cruciatus damnati ac perditi hominis » pertulisse impie asseruit. [4] Deum, etsi verbis id

(1) Vide vol. iii. Tract. de Bapt. c. ii. n. 62.
(2) Inst. l. i. c. xiii. n. 6.
(3) Ad Polonos contra Stancarum.
(4) Inst. l. ii. c. xvi.

deneget, re tamen vera auctorem peccati facit. Hominem esse lapsum « quia decreto suo sic ordinarat » Deus, tradidit; hominesque Dei arbitrio, citra proprium meritum, in æternam mortem prædestinari : nec solum ad damnationem, sed ad eam quæ pro damnationis causa ostenditur, corruptionem Dei ordinatione reprobos prædestinatos. [1] Liberum arbitrium titulum esse sine re; Deumque non ita voluntatem movere ut nostræ postea sit electionis motioni obtemperare aut refragari, aiebat Concupiscentiam, etsi involuntariam, esse etiam in baptizatis verum peccatum docuit. Justificari quemque « dum ex Evangelii doctrina agnoscit se Deo reconciliatum » propugnavit, fide scilicet sola, quamvis contendat fidem ipsam justificantem solam non esse. Fidem ac justitiam electorum propriam esse, nec unquam amitti « inter gravissimos lapsus, » [2] contendit. Omne peccatum æternam mereri mortem, nec veniale dici, nisi quatenus electis ad mortem non imputatur, quia « nulla est damnatio iis qui sunt in Christo Jesu » statuit [3] « Omnia hominum opera, si sua dignitate censeantur, nihil esse nisi inquinamenta et sordes; » et legis perfectam observationem esse impossibilem effutiit. Confessionem, indulgentias, purgatorium, Sanctorum invocationem, Romani Pontificis primatum, Conciliorum auctoritatem, Imaginum cultum, potestatem Ecclesiæ ferendi leges, cœlibatum sacerdotum, vota, jejunia, ordines religiosos, acerrime impugnavit, Lutheri instar. Ordinationem duobus Sacramentis quæ Lutherus admisit fere adjunxit. [4] Baptismum Christi ac Joannis eumdem fuisse asseruit. Baptismum necessarium non esse ut filii fidelium salutem assequantur, affirmavit, eo quod, ut aiebat, Dei fœdere cum parentibus includerentur. Dogma catholicum de substantiali Christi Domini in Eucharistia præsentia negavit; ne tamen videretur *Sacramentariis* assentiri, qui panem et vinum eucharisticum mera esse symbola contendebant, docuit ipse « in cœnæ mysterio per symbola panis et vini Christum vere nobis exhiberi, adeoque corpus et sanguinem ejus, in quibus omnem obedientiam pro comparanda nobis justitia adimplevit: quo scilicet primum in unum corpus cum ipso coalescamus; deinde participes substantiæ ejus facti, in bonorum omnium communicatione virtutem quoque sentiamus. » [5] Verbis tamen adeo magnificis nihil præter virtutem Christi corporis et sanguinis fide perceptam significare voluit. Mulieri quam deseruit maritus, cum scorto in locum ignotum abiens, nubendi facultatem concedit. [6] Matrimonii vinculum causa fornicationis solvi declarat. Ministri Calviniani eligebantur Genevæ a ministrorum collegio; penes Senatum tamen erat eos rejicere, populi vero erat, si quid obstaret, eorum electioni objicere. Ministris seniores populi plurimis in rebus jungebantur, ut communi consilio et opera res procederent; et sic ministris et senioribus simul convenientibus presbyteria, et synodi eorum conflabantur, pari vi suffragiis singulorum tributa.

Calvini sectatores in Gallia vocabantur *Hugonotti*, a vocibus Helveticis quæ Fœderatos significant, ut nonnulli conjiciunt; in Scotia et Anglia *Puritani*, eo quod, rejectis Ecclesiæ Anglicanæ cæremoniis, puritati cultus se studere jactarent; *Presbyteriani* etiam, desumpto vocabulo a cœtu seniorum. *Ecclesia Anglicana*, etsi episcopalem ordinem retineat, pluresque ritus Romanis haud

(1) Inst. l. iv. c. xxiv.
(2) Ibidem l. iii. c. ii. n. 11. 12.
(3) Ibidem l. ii. c. viij. n. 50.
(4) Ibidem l. iv. c. xviii. n. 19, 20.
(5) Ibidem l. iv. c. xvii. n. 11.
(6) Ep. ad Valerian. Pol. p. 110.

absimiles, Calvinianam doctrinam fovet 39 articulis, 17° vero præcipue. *Ecclesia Scotica* (Anglice *The Kirk of Scotland*) Joannis Knox opera, anno 1560, Calviniana placita amplexa est, annoque 1689 episcopalem ordinem penitus abolevit. Qui ab ecclesia Scotica dissentiunt, etsi Calvinum ducem agnoscant, *Seceders* vulgo vocantur, a voce latina *secedo*. *Independentes* unamquamque Ecclesiam particularem sui juris faciunt, *Congregationalistæ* idcirco nunc communius apud nos nuncupati. Joannem Robinson anno 1607 agnoscunt auctorem, quo duce Anglia relicta, ad Bataviam commigrarunt; et ex iis plurimi anno 1620 ad Novam Angliam sese contulerunt. *Piscatoriani* a Joanne Piscatore, Argentinensi, Calvinianæ theologiæ professore, dicti, singulares sententias a Calvinianis discrepantes propugnarunt. Sed præ cæteris celebres sunt *Arminiani*, qui, duce Jacobo Arminio, theologiæ professore Lugduni Batavorum, Calvinianos errores de prædestinatione et necessitate fatali abjecerunt, in Pelagianorum tamen castra longius procedentes. Hi etiam *Remonstrantes*, a libello supplici quem ordinibus Hollandiæ et Frisiæ Occidentalis obtulere, dicti sunt, et *molles* etiam *Calviniani*. *Rigidi* e contra *Calviniani* eorum adversarii vocabantur, sicut et *Gomaristæ*, a Francisco Gomaro, ejusdem academiæ professore. Hi coacta synodo Dordracena Arminiana placita damnarunt anno 1619. Barnefeldus ordinum cancellarius, ob propugnatas Arminii sententias, capite plexus est, Hugo Grotius cum aliis duobus carceri mancipatus. Accusabantur tamen quod principi Arausicano faverent.

Antitrinitarii plurimi hoc sæculo orti sunt, agmen ducente Michaele Serveto, Hispano medico, qui ea de causa Genevæ, curante Calvino, combustus est, anno 1553. Valentinus Gentilis, Neapolitanus, Georgius Blandrata, Alciatus, Bernardinus Ochinus, Gribaldus, Franciscus David, et Lismanius in eodem luto hæserunt. Valentinus idcirco capite damnatus est Bernæ in Helvetia, anno 1556; Alciatus ad Mahometanos defecit; Blandrata trucidatus est a cognato, qui suis bonis inhiabat; Gribaldus peste interiit; David domo ruente oppressus est; Lismanius in puteum præcipitem se dedit; Ochinus pœnitens obiit.

Sociniani eadem hæresi infecti auctorem agnoscunt *Lælium Socinum*, Senis oriundum, qui, medio sextodecimo sæculo, pestilentissimum virus effudit. Eum secutus est nepos Faustus Socinus, qui in Transylvania et Polonia hæresim propagavit, Joanne Crellio, aliisque faventibus. Docuerunt hi nihil credendum quod humani intellectus superet captum, proindeque mysterium trium in divina essentia personarum rejiciendum : Spiritum sanctum esse meram efficaciam Dei, minime vero personam. Christum esse hominem, qui Dei Filius ob mirabilem conceptionem sine viri opera, et ob dotes divinitus datas dicitur; eum nobis tradidisse sancta morum præcepta, optimumque præbuisse exemplum, quin tamen nostrorum peccatorum luerit pœnas. Peccatum originis negabant, omnemque Baptismi necessitatem et vim sustulerunt. Fidei et gratiæ ad salutem necessitatem inficiabantur, prædicantes hominem naturæ viribus posse legem morum servare, et sic adipisci cœlestem beatitudinem. Reprobos in æternum non esse cruciandos contendebant, sed post pœnas delictis æquales ad nihilum redigendos. Alia quamplurima tradidit sectatoribus suis Socinus fidei adversa. Apud nos *Unitarii* audiunt, ob unicam quam in Deo agnoscunt personam. Sectam hanc, quæ Deismum vere profitetur, quamvis Scripturas aliquatenus venerari se profiteantur, propagavit in Americæ fœderatis provinciis ab anno 1794 Anglus *Priestley*. Hodierni Unitarii

Scripturarum divinam inspirationem vel omnino negant, vel quoad aliquas dumtaxat partes admittunt. Nonnulli Jesum ex Josepho et Maria genitum contendunt; dæmones existere et nobis insidiari plerique denegant; animam humanam a corpore divulsam existere plures inficiantur, contendentes totum hominem simul surrecturum. Universalem omnium, etiam impiorum, salutem post abstersas peccatorum maculas tradunt.

MICHAEL BAJUS, Lovaniensis academiæ professor, novas quasdam opiniones de libero arbitrio, statu primi hominis, operibus, et de rebus aliis propugnavit, quas Pius V. damnavit, 79 improbando propositiones solemni decreto, edito anno 1568 Acquievit ipse, errores tamen damnatos restaurarunt Jansenius et ejus sectatores, de quibus postea.

SÆCULO 17.°

VANINI, sacerdos in Apulia natus, in Galliam profectus, undecim sociis in varias Europæ provincias distributis, Atheismum propagare studuit ante annum 1619. Scripsit librum de miris naturæ arcanis.

ILLUMINATI quidam in Hispania dicebantur, qui, sæculo decimo sexto exeunte, et initio sæculi sequentis, errores perniciosos de matrimonii usu, morumque principiis in Andalusia spargebant. Venia ab Inquisitore Generali pœnitentibus oblata, octo fere millia hominum errores abjecerunt, extinctaque est in Hispaniis secta. In Picardia iidem errores plurimos utriusque sexus sectatores nacti sunt. Regia auctoritate coercente, pestis hæc grassari desiit anno 1623.

JANSENISMUS ad annum 1630 refertur, quamvis et in Baji erroribus et in Calvinianis prius extiterit. Eos renovavit CORNELIUS JANSENIUS Episcopus Iprensis in Batavia, exarato libro, quem « Augustinum » appellavit, genuinam sancti Augustini doctrinam de gratia, libero arbitrio et prædestinatione explicare se profitens. Anno 1638 in mortis discrimine constitutus, librum post illius obitum edendum amicis fidis concredidit, præfatus se judicio Sedis Apostolicæ eum subjicere : quod tamen utrum ex animo fecerit gravis est ratio dubitandi. Librum e prælo vix prodeuntem damnavit Urbanus VIII. anno 1641 ; et quinque ex eo excerptas propositiones, quibus et præceptorum Dei servandorum impossibilitas, et insuperabilis gratiæ vis adstruebantur, sicut etiam mors Christi pro omnibus omnino hominibus tamquam Semipelagianus error rejecta est, damnavit solemni definitione anno 1653, Innocentius X. Plurimis dolis pontificiam definitionem eludere conati sunt Jansenii sectatores, contendentes scilicet propositiones reprobatas libro Jansenii non contineri, easque Calvini sensu, non vero Jansenii, esse hæreticas; ad quæ tollenda effugia novæ a pluribus Pontificibus editæ sunt Constitutiones. Inter factionis antesignanos fuere Joannes Vergerius de Hauranne abbas S. Cyrani, Antonius Arnaldus, vir eruditissimo, de perpetua Ecclesiæ circa Eucharistiam fide, opere insignis, pertinaci tamen novitatis Jansenianæ defensione fœdatus; et Paschasius Quesnellus, Oratorii Berulliani presbyter. Hic virus spargere tentavit in opere « Observationum moralium in novum Testamentum » anno 1693 edito. Perniciosissimum librum reprobavit solemni decreto Clemens XI, damnatis 101 propositionibus ex eo desumptis, Constitutione quæ incipit : « Unigenitus Dei Filius, » anno 1731 edita. Bullæ pontificiæ restitit Cardinalis Noallius, archiepiscopus Parisiensis, qui librum antequam ederetur probaverat. Ab ea appellarunt futurum Concilium 4 episcopi, quibus adhæsere

Cardinalis Noallius, et 12 alii episcopi, cum pluribus academiis per regnum, Sorbona inclusa, quamvis Bullam pleræque jam antea, vivente Ludovico XIV. acceptassent. Cardinalis Noallius a communione fidelium remotus est ob pertinaciam, et episcopus Sanitiensis propter eamdem causam suspensus ab omni ordine et officio. Tandem, anno 1738, Cardinalis Noallius jam provectæ ætatis pœnitenti animo Apostolicæ Sedis veniam petiit, Bulla simpliciter acceptata; quem imitatæ sunt Sorbona, et pleræque aliæ academiæ et communitates religiosæ. Fraudes, mendacia, conatusque omnes Jansenianorum enarrare non suppetit animus. Latuerunt diu intra Ecclesiæ sinum, ejusque filios sese jactare non verebantur, etiam dum pertinaci animo pontificias definitiones, toti Ecclesiæ probatas, impugnantes, ejus viscera factione, schismate, et hæresi lacerarent.

Edmundus Richerius, Doctor Parisiensis, anno 1631, totam ecclesiasticam potestatem penes universam multitudinem, qua Ecclesia constat, esse contendebat, ab eaque ad Summum Pontificem, cæterosque præsules derivari. Libellus ea de re editus a Conciliis duobus provincialibus, et a Sede Apostolica damnatus est, ipseque duobus ante mortem annis suos retractavit errores.

Isaac de la Peyrere, Burdigalensis, Calvini sectæ Præadamitarum hæresim excogitavit, homines longe ante Adam creatos asserens; quem tamen errorem, cæterosque omnes postea abjecit, catholicam amplexus fidem Romæ coram Alexandro VII.

Quakerorum, seu Tremantium, secta anno circiter 1647 orta est, auctore Georgio Fox Anglo. In vitia hominum, et in ritus ministrosque Ecclesiæ Anglicanæ vehementius invectus est in ipsis eorum templis. Ex tremore quo, adveniente Spiritu, dicuntur concussi, vocabulum *Quakerorum* eis adhæsit. In unum conveniunt, silentiumque servant usque dum se Spiritu afflatos sentiant, liberamque relinquunt omnibus utriusque sexus concionandi facultatem, prout Spiritus eis dederit. Enthusiastarum more per vicos publicos olim ferebantur, clamores minasque contra magistratus, et pastores ecclesiarum edentes. Margarita Fell, Foxi uxor, sese insignem concionibus suis effecit. Quidam Taylor nomine fustibus punitus est, eo quod turbas se sequentes habuerit, qui eum regem Israel, unicumque Dei filium conclamantes, « Hosanna filio David » iterato protulerunt. Fox ipse aliquando carceri mancipatus est. Gulielmus Penn, qui anno 1681, a Carolo II. obtinuit hanc Americæ Septemtrionalis provinciam, quæ ab ipso vocatur *Pennsylvania*, sectam amplexus est et fovit. Statuunt *Quakeri* Scripturas esse quidem Dei verbum et regulam fidei, sed secundariam dumtaxat, quum interiori Spiritus illustrationi primus locus tribuendus sit: Baptismum aquæ rejiciunt, baptismo Spiritus, ut ajunt, tantum agnito; dicunt scilicet aquam in Joannis baptismate tantum usurpatam, id ad tempus institutum. Eucharistiam pariter denegant omnino, ne umbra quidem illius retenta, sed corpus et sanguinem Christi spiritu percipienda docent. Juramenta nunquam licere propugnant: arma gerere detrectant, bella omnino vetita habentes: omnes honoris titulos, ipsasque usitatas salutandi formulas, « Domine » aut « Domina, » damnant tamquam illicitas, sicut etiam omnes ludos recreationis nomine usurpatos. Vestes peculiares induunt. A principiis moribusque majorum suorum recentiores in America Quakeri sensim recedere noscuntur.

Quietistæ, auctore Michaele Molinos, sacerdote Hispano, Italiam ea circa tempora infestarunt. Perfectionis statum esse docuit summam indifferentiam, adeo ut anima perfecta nec de

cœlis nec de inferis foret ullatenus solicita; nec ægre ferret gravissimas tentationes, nec aliquid a Deo unquam peteret. Turpissima flagitia velare hac ratione studuit, ea tamquam dæmonis tentationes æquo animo ferenda asserens. 68 propositiones Molinosi damnatæ sunt ab Inquisitione Suprema, probante Innocentio XI., anno 1687; ipseque carceri mancipatus, ubi pœnitens obiit. Semiquietismus, a Fenelon archiepiscopo Cameracensi propugnatus, a Sede Apostolica anno 1699 rejectus est, sedente in ea Innocentio XII., qui 23 propositiones ex libro « de sanctorum principiis, » desumptas reprobavit. Decretum pontificium suscepit egregius Præsul summa reverentia, et a sententiis illis de perfectione recessit, quas eximius in Deum amor pepererat : in eo scilicet versabatur illius error, quod censeret habitualem dari perfectionis statum, in quo anima charitate adeo flagraret, ut de inferno, aut de Paradiso, nil curaret.

Laxiora morum principia damnata sunt ab Innocentio XI., anno 1679. Probabilium opinionum usus rejectus est, quando de valore Sacramentorum agitur, vel in rebus cæteris, si tenuissima sit probabilitas. Imo in judiciis necesse est ut judex probabiliorem sententiam sequatur; et in rebus ad salutem necessariis debet unusquisque tutiorem eligere partem, quapropter damnata est opinio infidelem excusandum qui opinionem sequitur minus probabilem, ideoque rejicit fidem sibi propositam.

Severiora morum principia, ex auctoribus Jansenianis decerpta, solemni decreto Alexandri VIII., anno 1690, reprobata sunt. Impugnabant scilicet hi novatores præsentem Ecclesiæ disciplinam de administrandis Sacramentis Eucharistiæ et Pœnitentiæ; asserebant ea quæ ignari patramus, aut inviti patimur, nobis imputari ob causam voluntariam, Adæ scilicet lapsum; omnia peccato inquinari, quæ ex Dei amore non procedunt; et affirmabant, non licere sequi opinionem inter probabiles probabilissimam.

SÆCULO 18.°

Duncari, orti sunt anno 1724, auctore Conrado Peysal, Germanus natione, qui, mundi pertæsus, ad solitudinem quinquaginta millibus passuum Philadelphia dissitam recessit. Capitis capillos aut barbam nunquam radunt. Hominum mulierumque nullum permittunt consortium, præterquam in solemnibus quibusdam occasionibus, in quibus in unum conveniunt, et carnibus ovium, non vero aliorum animantium vescuntur. Aliis temporibus a carnibus omnino abstinent, oleribus tantum vescentes. Nullum sexuum commercium, etiam nomine matrimonii, indulgent. Peccatum originis denegant, sicut et æternas impiorum pœnas, omnes ad salutem aliquando perducendos contendentes.

Methodistæ, sic dicti a methodo quam in exercitiis religionis servarent, orti sunt anno 1729, auctoribus Joanne et Carolo Wesley, Anglicanæ Ecclesiæ ministris. Hi plerique agnoscunt mortem Christi pro omnium omnino salute, ideoque *Arminiani* apud alios Calviniano errore infectos audiunt. Justificationem fide contingere docuit Joannes Wesley, ea scilicet animi persuasione qua quisque Christum pro se mortuum credit : quo temporis momento Deum ei peccata condonare asseruit. Hanc fidem ait Deum concedere nullo nostro merito, sed sola sua misericordia, iis omnibus qui peccata et pravitatem suam plene sentiunt. Pœnitentia, juxta ipsum, fidem præcedit, bona opera sequuntur. Rationem qua suam adoptionem a Deo quisque ex Spiritus interiori testimonio novit, ex-

plicare non est aggressus, sed eam adeo fideli justificato manifestam, ut luce meridiana sit clarior, contendit. Perfectionem tantam se assequi posse jactant Methodistæ, ut peccati nullo amore amplius irretiantur; sed ad suum consortium recipiunt omnes qui iram venturam se fugere velle declarant: quos tamen, si in graviora delicta labantur, ex suis cœtibus pellunt. Ex numero quodam cœtuum fit *Circuitus*, ut aiunt, quem scilicet duo aut tres præcones, quorum unus *superintendens* dicitur, per annum, aut ad summum per duos annos, visitant. Ex numero quodam circuituum fit « *Districtus*, » seu territorium quod peculiari solicitudine regit præco a *cœtu annuo* (*annual conference*) designatus titulo « Senioris Præsidentis » (*Presiding Elder*). Singulis trimestribus hic invisit cœtus suæ curæ concreditos, collationesque habet cum cæteris præconibus hortatoribus, aliisque minorum graduum officialibus. Præter annuas collationes cœtus quidam solemnior singulis quadrienniis congregatur, dictus « generalis collatio » (*general conference*,) in quo delegati ex annuis collationibus conveniunt. Tres episcopos in fœderatis Provinciis, quorum unus collationibus præsidet, habent Cœtus alios habent minus solemnes, quos « *Class-Meetings*, » « *Band-Meetings*, » « *Watch-Nights*, » « *Love-Feasts*, » et « *Prayer-Meetings*, » Anglice vocant. Classis quæque ex duodecim aut pluribus infra viginti personis utriusque sexus constat, quæ semel in hebdomade conveniunt, præside quodam ex illis designato « *Class-Leader*, » hymnos canunt, preces effundunt, monitaque singuli a præside accipiunt. *Sociorum Cœtus* (*Band-Meetings*) tribus vel quatuor ejusdem sexus, ætatis, et conditionis, constat, qui similia exercitia peragunt. *Vigiliæ Nocturnæ*, (*Watch-Nights*) fiunt semel in anno, tribus aut quatuor præconibus cum magna turba convenientibus vespere intra horam octavam aut nonam P. M. Ex iis unus concionatur, cæteri preces effundunt, hortantur, hymnos canunt usque ad mediam noctem. *Festa Amoris*, (*Love-Feasts*) fiunt singulis trimestribus. Cœtus solis sectæ asseclis constat, incipitque cantu et precibus. Postea panis frustula una cum aqua omnibus in signum mutuæ charitatis distribuitur. *Orationis Cœtus* (*Prayer-Meetings*) frequenter fiunt, in quibus sæpe aliquis hortationem effundit. In omnibus cœtibus sæpe adstantes testantur quid in se effecerit Spiritus, *suam experientiam*, ut aiunt, *præbentes* (*giving in their experience*.)

METHODISTÆ CALVINIANI, seu WHITFIELDIANI a cæteris anno 1741 discesserunt, duce Whitfield, qui Calvini placita de prædestinatione propugnabat. Recentiores duritiem illam aliquando emolliunt, pluresque Ricardo Baxter ministro Presbyteriano, seu Puritano, assentiuntur, qui omnibus gratiam communem dari contendit, cui si obediant, gratiam salutarem assequentur, quamvis nonnullorum decernatur salus absque ulla meritorum prævisione.

KILHAMITÆ, seu NOVÆ UNIONIS METHODISTÆ, (*Kilhamites* or *New-Connexion Methodists*,) anno 1797, cæterorum deseruerunt consortium, regimen sibi constituentes reipublicæ adinstar, in quo scilicet ministrorum et populi partes suæ forent.

SWEDENBORGIANI, seu ECCLESIA NOVÆ HIEROSOLYMÆ, auctorem habent Baronem Swedenborg, qui anno 1743 se arcana mundi spirituum, Deo revelante, didicisse dicebat. Distinctionem personarum in Deo denegavit, Christum ipsum esse JEHOVAM, ejusque assumptam naturam, divinam ex unione effectam, esse Filium, ejusque divinam virtutem esse Spiritum sanctum dictitans. Christum Redemptorem luisse nostrorum scelerum pœnas inficiabatur, docens eum nos tantum redemisse, quatenus victo-

riis suis dæmones nobis insidiantes procul disjecit Asseruit etiam Swedenborg unumquemque hominem cum spiritibus semper communicationem servare, qua deficiente, nec cogitare, nec aliquid efficere posset aliquis.

RATIONALISTÆ in Germania orti sunt medio sæculo decimo octavo, Semlero auctore, qui Scripturas ad normam solius rationis interpretandas docuit. Eas ex Spiritus sancti speciali inspiratione conscriptas negavit, humanæ industriæ et ingenio eas tribuens. Quæ in ea traduntur mysteria rejecit, rationis principiis accommodans. Quæ referuntur miracula mythum esse vel allegoriam, vel visionem, vel ægræ mentis somnium, vel rem imaginibus orientalibus ornatam docuit. Prophetiam penitus subvertit, vates Judæos nonnisi poetico quodam ornatu adjecto, veritates naturales tradidisse affirmans. Pestis hæc, qua miracula, mysteria, vaticinia tolluntur, fere omnes theologos protestanticos in Germania infecit, et has etiam invasit provincias.

SALTATORES (Anglice *Jumpers*) anno 1760 in Vallia (*Wales*) orti sunt. Divino spiritu se agitatos putant, dum saltant, vociferantur, aliaque indecora gaudii indicia edunt, « *Gogoniant*, » i e. « gloriam » inclamantes.

Qui SHAKERS, seu *Shaking Quakers* dicuntur, a Tremantium secta discesserunt, auctoribus Jacobo Wardley, Anglico sartore, et uxore illius, sed præcipue agmen ducente Anna Lee, quæ mater omnium agnita est, anno 1774 ad littora Neo-Eboraci appulerunt, et in Albania urbe hujus provinciæ sedem fixerunt. Docent Annam novum regnum spirituale fundasse, regno Christi perfectius, eamque filiam Spiritus sancti prædicant. Ipsi Spiritui genus fœmineum tribuunt: mysterium Trinitatis repudiant : Jesum natum e Josepho et Maria asserunt, ipsumque a Christo, qui unctio divinitus in Jesum immissa ab iis habetur, distinguunt. Sexuum commercium ad procreandam sobolem omnino damnant, quamvis mulieres et homines in iisdem domibus habitent, et in templis aliisque locis conveniant. Saltant ordinibus duobus mulierum et virorum constitutis, Deumque sic dicunt coli. Totam Societatem mulier gubernat « MATRIS » nomine insignita, cui assidet vir potestate ei secundus.

SANDEMANIANI seu GLASSITÆ (*Sandemanians* or *Glassites*) auctorem habent quemdam Sandeman nomine. Docent fidem qua justificamur esse merum assensum revelatæ veritati. Singulis Dominicis Cœnam eucharisticam faciunt, et inter matutinas et vespertinas preces convivium amoris (*love-feast*) celebrant, in quo omnes se invicem osculantur, quod et faciunt quotiescumque aliquis eorum societatem amplectitur, Apostolica verba nimis ad litteram intelligentes. Mortuus est auctor sectæ in Nova-Anglia, quo ex Europa migrarat, anno 1771.

JEMIMA WILKINSON, mulier Americana, asseruit se anno 1776 mortuam esse, et ad cœlos conscendisse, postea vero vitæ restitutam, et futurorum jam præsciam, cordis arcanorum consciam, morborum curandorum potestate præditam sese jactabat; sectatores invenit nonnullos.

HOPKINSIANI (*Hopkinsians* or *Hopkintonians*) vocati sunt a Samuele Hopkins, præcone, qui primam ecclesiam Congregationalistarum in loco vulgo dicto « Newport, Rhode Island » regebat. Calvinistarum doctrinam de prædestinatione tenent, ideoque Hopkinsiani Calvinistæ dicuntur. Asserunt eos qui Deum non amant nihil perficere dum religionis officia exterius complent. Adæ lapsum esse tantum occasionem cur Deus posteros ejus peccato inquinatos in mundum inducat, causam vero nequaquam affirmant.

HICKSITÆ, auctore Elia Hicks, e Quakerorum secta ante paucos annos orti

sunt. Scriptam fidei formulam, et prædicandi tempus statutum vindicant; Deismum tamen christiano nomine dicuntur profiteri. Magnum exarsit in secta dissidium, et de domibus et rebus cæteris temporalibus gravissimæ lites coram tribunalibus civilibus in Statu Neo-Jersææ agitatæ sunt; nec pax composita est, nisi scissa secta. Quakeri igitur ab Hicksitis jam distinguuntur, et separatos celebrant conventus.

MORMONITÆ ante paucos annos orti sunt in Statu Neo-Eboraceno, auctore Josepho Smith, qui librum magni pretii se invenisse dicebat, quem MORMON appellabat. Hunc historiam dicunt esse, et religionis codicem, scriptum a quibusdam Israelitis, qui in dispersione duodecim tribuum ad Americam appulerunt, a quibus Indi traxerunt originem. [1] Ediderunt fidei expositionem Washingtonopoli, urbe fœderatarum provinciarum principe, anno 1800. Se vocant sanctos novissimorum dierum; LATTER-DAY SAINTS. [2] In Deum et Filium ejus Jesum Christum se credere profitentur, quem Mediatoris apud Deum munere fungi dicunt, de ejus divinitate silentes. Scripturas se excipere obvio quem ferunt sensu, explicandas scilicet eadem qua alius quilibet liber ratione; mystico sensu, et privata, quam dicunt, interpretatione rejectis. Dispensationem Evangelicam docent revelasse unum Dominum, unam fidem, unum baptisma, unum Spiritum sanctum, unum religionis systema, et unam Ecclesiam, seu cultorum cœtum in doctrina conjunctorum, et in veritate fundatorum : nec Deum systematum inter se contrariorum esse auctorem. Ideo ab omnibus sectis se habent alienos, ut pristinam fidem sanctis semel traditam restituant. Fidem in Evangelium, peccatorum pœnitentiam, et immersionem in peccatorum remissionem cuilibet injungi dicunt, baptismo infantium rejecto. Neminem nisi rite missus fuerit, quodlibet sacrum munus peragere posse, cum emphasi quadam tradunt, legati ab Anglia ad fœderatas provincias missi, usi exemplo : hic enim mandatum sibi munus, litteris exhibitis, debet probare. Manus imponunt, ad munus Spiritus sancti impertiendum, cujus dona jactant, prophetiam, linguarum scientiam, visiones, revelationes. Panem et vinum cujuslibet hebdomadæ prima die in memoriam corporis fracti, et sanguinis fusi sumunt, et ægrotantes seniores accersunt, ut hi pro iis orent, et manus iis imponant, *vel* eos oleo inungant in nomine Domini, ut sanentur. De millennio similia cæteris ejus patronis tradunt, cauti tamen ne

(1) We have implicit confidence in the « Book of Mormon. » not, however, as a new Bible to exclude the old, as some have falsely represented. We consider the « Book of Mormon » as a historical and religious record, written in ancient times by a branch of the house of Israel, who peopled America, and from whom the Indians are descended. The Book of Mormon corroborates and confirms the truth of the Scriptures, by showing that the same principles were revealed and enjoyed in a country and among a people far remote from the scenes where the Jewish bible was written.

The Book of Mormon opens the events of ancient America. It pours a flood of light upon the world on subjects before concealed—upon the history of a nation whose remnants have long since dwindled to insignificance in midnight darkness, and whose former greatness was lost in oblivion, or only known by the remains of cities, palaces, temples, aqueducts, monuments, towers, fortifications, unintelligible inscriptions, sepulchres, and bones. The slumber of ages has now been broken. The dark curtain of the past has been rolled up. The veil of obscurity has been removed as it regards the world called new. The ancient events of America now stand revealed in the broad light of history, as far back, at least, as the first peopling of the continent after the flood.

(2) Vide ipsum documentum : « An address by Judge Higbee and Parley P. Pratt, Ministers of the Gospel of the church of Jesus Christ of Latter-day Saints. » Washington. February 9, 1840.

annum secundi adventus Christi definiant : prius enim Hierosolymas ædificandas dicunt, Judæis illuc congregatis : tempus autem imminere credunt. Polygamiam palam tuentur et exercent. Sectæ auctorem cum paucis ex suis in carcerem conjectos occiderunt anno 1844 in statu Illinosiensi homines vi irruentes, carcere effracto. Territorium *Utah* nunc occupant, et polygamiam palam exercent.

Milleritæ anno 1840 in statu Massachusetts orti sunt, auctore Joseph Miller, qui die quodam Martii sequentis finem mundo futurum prænuntiavit, Scripturas ita interpretans. Vana commenta dissipavit eventus, sed sectatores ejus adhuc reperiuntur.

Hæreses, schismata, et portenta errorum recensuimus, ut humani ingenii et superbiæ figmenta, quæ divinæ veritati adversantur, innotescerent evitanda, et magisterii a Christo instituti utilitates magis magisque, eorum erroribus qui eo carent patefactis, commendarentur : « Neque enim aliunde hæreses obortæ sunt, aut nata sunt schismata, quam inde quod sacerdoti Dei non obtemperatur : nec unus in Ecclesia ad tempus sacerdos, et ad tempus judex, vice Christi cogitatur, » uti optime animadvertit Cyprianus. [1]

(1) Ad Cornel. l. i. ep. iii.

